GESCHIEDKUNDIG
WOORDENBOEK,

OF

BEKNOPTE LEVENSBESCHRIJVINGEN

VAN

MANNEN, DIE, VAN HET BEGIN DER WERELD TOT OP ONZEN TIJD, ZICH DOOR VERNUFT, BEGAAFDHEDEN, DEUGDEN, DWALINGEN OF MISDADEN HEBBEN BEROEMD OF BERUCHT GEMAAKT; VOORAFGEGAAN DOOR EENE TIJDREKENKUNDIGE VERHANDELING, OM DE VERSCHILLENDE ARTIKELEN, IN HET WOORDENBOEK VERSPREID, TOT EEN GESCHIEDKUNDIG GEHEEL TE MAKEN,

door den Abt

F. X. DE FELLER.

NAAR HET FRANSCH.

Met een groot aantal nieuwe artikels verrijkt, en met dezulke vermeerderd, die eene meer onmiddellijke betrekking tot de Nederlanden hebben.

Convenientia cuique.
HORAT. Art. poet.

EEN-EN-TWINTIGSTE DEEL.

TE 'SHERTOGENBOSCH,
BIJ J. J. ARKESTEYN EN ZOON.
1842.

GESCHIEDKUNDIG
WOORDENBOEK.

RÉ.

Ré (de graaf Philippus), een beroemd landbouwkundige, werd in 1763, te *Reggio* geboren, en beoefende reeds vroegtijdig de landbouwen kruidkunde. Hij maakte in zijne overwegingen gebruik van de ondervinding der bekwaamste landbouwers van het gewest, en zijne vorderingen waren van dien aard, dat men hem na verloop van negen jaren den leerstoel van de landbouwkunde aan het lyceum te *Reggio* aanbood. Nadat de Fransche omwenteling de eigendommen door verkoopen der openbare goederen verdeeld en vermeerderd had, had zij te gelijkertijd, terwijl zij de belastingen vermeerderde, de behoefte doen ontstaan, om de inkomsten der landen te doen vermeerderen. *Italië* had geen enkel werk het welk aan deze behoefte van het tijdvak beantwoordde. De graaf Ré, schreef eene verhandeling, welke met orde en naauwkeurigheid alle deelen van de landhuishoudkunde aanbood en den schrijver eene zoo groote beroemdheid verwierf, dat hij geroepen werd, om den leerstoel van de landbouwkunde te *Bologna* te vervullen. Zijn belangrijk werk werd door alle hoogescholen van het koningrijk aangenomen. Hij gaf andere in het licht, over verschillende takken van de landbouwkunde en landelijke nijverheid, onder welke men eene verhandeling onderscheidt, over de wijze om de mest te gebruiken, waarvan de vertaling in het Fransch aan den heer Dupont, een' gouden gedenkpenning verwierf, die hem werd toegekend door de landbouwkundige maatschappij te *Parijs*. Ré, stelde niets voor dat hij niet zelf bewaarheid had, en zijne onderrigtingen hadden alzoo het gezag der ondervinding. Getroffen door de verwoestingen, te weeg

gebragt door de ziekten die de boomen aantasten en over het ontoereikende der geneesmiddelen om dezelve te bestrijden, schreef hij eene *Verhandeling over het plantenrijk, of eene bespiegelende en beoefenende proeve over de ziekten der planten*; te gelijkertijd dat de schrijver de oorzaken aanduidde, gaf hij tevens de geneesmiddelen op. Er werd een dagblad door hem daargesteld, om de nieuwe ontdekkingen in den landbouw gedaan door *Italië* te verspreiden, en hij nam er een aantal belangrijke artikels in op. Toen het koningrijk *Italië* ontbonden was, werd de graaf RÉ, door den hertog van *Modena*, zijnen nieuwen vorst, tot hoogleeraar in de landbouw- en kruidkunde, en tot opperbewindhebber der tuinen van den vorst benoemd. De algemeene achting omringde dezen geleerde, die met eenen steeds toenemenden roem onderwees, toen de zweetkoorts die *Italië* verwoestte, hem den 26 Maart 1817 wegrukte. Zie hier de lijst van zijne werken: 1.° *Proposizioni teorico pratiche di fisica fegetale*, *Reggio*, 1795, in 8.vo — 2.° *Della piu vantaggiosa ed economica manieza di concimare i prati*, in het derde deel der memorien van GEORGOFILI. — 3.° *Elementi di agricoltura*, *Parma*, 1798, 2 dl.n in 8.vo, *Venetië*, 1802, 4 dl.n in 8.vo (3.e uitg. herzien en vermeerderd), ibid 1816. (Dit is het eerste Italiaansche werk, in hetwelk de beginselen van de scheikunde op de beoefende landbouw, met orde en klaarheid zijn toegepast.) Hetzelve is in de hoogescholen van *Italië* ingevoerd. — 4.° *l'Arte di supplire alla mancanza de forragi*, *Pavia*, 1802, in 8.vo — 5.° *Prolusione alle lezioni di aegraria*, *Bologna*, 1804, in 8.vo — 6.° *Memoria sull' agricoltura del dipartimento del Crostolo*, *Milane*, 1805, in 8.vo — 7.° *Viaggio al monte Ventasso*, in 8.vo — 8.° *Elementi di giardinaggio*, *Milane*, 1806, in 8.vo — 9.° *Memoria sopra lapiralidi*, *etc.*, *Milane*, 1806, in 8.vo — 10.° *Saggio di nosologia vegetale*, *Florence*, 1807, in 8.vo; — 11.° *Sopra alcuni abusi, che si commettono nell' educazione delle pecore*, *Milane* 1807, in 8.vo; — 12.° *Saggio teorico-pratico sulle malattie delle piante*, *Venise*, 1807. in 8.vo, (*met platen*), — 13.° *Elementi di economia campestre*, *Milane* 1808, in 8.vo; — 14.° *Dizionario ragionato de libri d'agricoltura veterinaria et altri rami di*

economia campestre, *Venetie* 1808, 4 dl.n in 8.vo: Dit woordenboek bevat omtrent veertien honderd werken over welke de schrijver zijne grondige gevoelens mededeelt; — 15.° *Sagio sulla poesia didascalia Georgica degli Italiani*, *Bologne* 1809, in 8.vo; — 16.° *Dei letami*, *edelle altre sostanze per migliorare i terreni*, *Mira*, 1810, in 8.vo — 17.° *Istruzione sul modo di coltivare il cotone*, *Milane* 1810, in 8.vo, — 18.° *l'Ortolano di rozzato*, *Milane* 1811. 2 dl.n in 8.vo — 19.° *Elogio di Pier de Creszenzi*, *Bologna* 1812, in 8.vo (Zie CRESCENTIS); 20.° *Annali*, *dell' agricoltura*, *del regno d'Italia*, *Milane* 1803 — 1814, zes en zestig numéros, uitmakende 22 dl.n in 8.vo — 21.° *Nuovi elementi di agricoltura*, *Milane* 1815. 4 dl.n in 8.vo; — 22.° *Saggio sulla coltivazione*, *e sugli resi del pomo di terra*, *Milane*, 1817, in 8.vo — 23.° *Saggio storico sullo stato dell' agricoltura antica*, *etc.* *Milane* 1817, in 8.vo — De encyclopedische jaarboeken, van de maand Augustus 1817, bevatten een verslag van den graaf PHILIPPUS RÉ, vertaald uit het encyclopedische dagblad van *Napels*.

RÉAL (CÆSAR VICHARD DE SAINT), zoon van een raadsheer bij den Senaat van *Chambéry*, alwaar hij in 1639 geboren werd, kwam reeds vroegtijdig te *Parijs*, en ontving er de kruinschering bij de jesuiten. Sedert dien tijd was hij niet anders bekend dan onder naam van abbé DE SAINT-RÉAL. VARILLAS, bij wien hij eenigen tijd verbleef, beschuldigde hem van hem eenige papieren te hebben ontvreemd, en deze beschuldiging is niet onderzocht geweest. In 1675 in zijn vaderland teruggekeerd, werd hij door KAREL EMMANUEL II belast de geschiedenis van EMMANUEL I, zijnen grootvader, te schrijven; men weet niet of hij dat ontwerp ten uitvoer bragt, men gelooft zelfs dat hij nooit dezen last heeft ontvangen. De hertogin MANCINI, nicht van den kardinaal MAZARIN, naar *Savooije* gevlugt zijnde, schepte behagen in den Abbé SAINT RÉAL, en nam hem met zich naar *Engeland*, waar hij met den beroemden SAINT EVREMOND in betrekking geraakte. Daar deze reis zijne studien gestoord had, kwam hij te *Parijs*, en verbleef er tot in 1692, wanneer hij naar *Chambery* terugkeerde, waar hij tegen het einde van dat jaar overleed. Deze schrijver had eene levendige verbeeldingskracht, een gelukkig geheugen; maar

zijn oordeel was niet altijd zeker. Men beschuldigt hem van eene kinderachtige gevoeligheid voor de critiek te hebben gehad, van levendig en onstuimig, bij twistgedingen te zijn geweest. Zijne werken verschenen in 1745 in het licht, *Parijs* (*Nyon*) 3 dl.n in 4.to, en 6 dl.n in 12.mo. De voornaamste zijn: 1.o zeven *Discours etc.* (*Verhandelingen over het gebruik der geschiedenis*), *Parijs* 1671, vol van oordeelkundige aanmerkingen, maar zonder naauwkeurigheid geschreven. — 2.o *Historie etc.* (*Geschiedenis van de zamenzwering welke de Spanjaarden in 1618 tegen de Republiek van Venetië smeedden*), 1674. Dit in vele opzigten romaneske stuk schiet zelfs, wat de hoofdinhoud betreft, zeer in waarheid te kort. (Zie CUEVA, GROSLEY). De overwegingen, zijn zeer zinrijk, er heerscht een krachtvol koloriet in de afbeeldingen en eene gelukkige keuze in de daadzaken; het is jammer dat alles slechts een tafereel der verbeeldingskracht is. — 3.o *Don* CARLOS 1672 in 12.mo, een geschiedkundig verhaal, zuiver romanesk (zie CARLOS, *don*). — 4.to *Vie de J. C.* (*Leven van JESUS CHRISTUS*), *Parijs*, 1689. Er komen aan het einde aanmerkingen in voor, die op prijs worden gesteld. — 5.o *Discours etc.* (*Dankbetuigingen*), uitgesproken den 13 Mei 1680, in de akademie van *Turin*, waarvan hij in ditzelfde jaar, op eene reis, welke hij in die stad deed, tot lid was aangenomen; — 6.o *Relation etc.* (*Verslag van den afval van de Godsdienst te Geneve*). Dit voortreffelijk en belangrijk werk is eene nieuwe uitgaaf van het werk getiteld. — 7.o *Levain etc.* (*Zuurdeeg van het Calvinismus*), zamengesteld door JOANNA VAN JUSSIE, geestelijke dochter van de H. CLARA te *Geneve*. De abbé DE SAINT-RÉAL verbeterde den stijl deszelven, en gaf het onder eenen anderen titel in het licht. — 8.o *Cesarion etc.* (*Cesarion of verschillende belangrijke gesprekken*), — 9.o *Discours etc.* (*Verhandeling over de waardij*), in 1688 aan de keurvorst van *Beijeren* opgedragen. Dit is een der beste stukken van SAINT-RÉAL. — 10.o *Traité etc*, (*Verhandeling over de critiek*). — 11.o *Traduction etc.* (*Vertaling der brieven van CICERO aan ATTICUS*), 2 dl.n in 12.mo Deze vertaling bevat slechts de twee eerste boeken der brieven aan ATTICUS, met den tweeden brief van het eerste boek aan QUINTUS. — 12.o Verscheidene *brieven*.

De andere werken van dezen schrijver zijn: — 13.° *La conjuration etc.* (*De zamenzwering der* GRACCHUSSEN, *die van* PISON, *losse stukjes over* CÆSAR, *zaken van* MARIUS *en* SYLLA), *enz.* Zijn stijl is harder dan krachtvol, en sierlijker dan naauwkeurig. In 1757 gaf de abt PÉRAU eene nieuwe en fraaije uitgave van al de werken van dezen schrijver, in 8 kleine dl.n in 12.mo in het licht. Dit is slechts een tweede druk van die welke hij in 1745 had uitgegeven. Men heeft zijne *Uitgezochte werken, voorafgegaan van zijne levensschets door den Hr.* CH. MALO, *Parijs*, 1819, 1 dl. in 8.vo en de Hr. DE NEUVILLE heeft den *geest van* SAINT-RÉAL, in 12.mo in het licht gegeven.

RÉAL (GASPARD DE), heer van *Curban* en groot landvoogd van *Forcalquier*, geboren te *Sisteron*, in 1682, en in 1752 te *Parijs* overleden, muntte uit door zijne talenten voor de staatkunde. Men heeft van hem eene verhandeling over de *wetenschap des bestuurs:* een regtsgeleerd, zede- en staatkundig werk, *Aken*, (*Parijs*), 1762 — 63 — 64, 8 dl.n in 4.to Het bevat de grondbeginselen des opperbevels en der gehoorzaamheid, waarin men alle onderwerpen des bestuurs tot een eenig ligchaam brengt, geheel in elk van deszelfs deelen, en waarin men de regten en pligten der vorsten, die der onderdanen, die van alle menschen in welken toestand zij zich ook bevinden verklaart. Men treft er noch de wonderspreuken, noch de opgeblazenheid der wijsgeeren van den tijd aan.

RÉAL, abt van *Lure*, neef van den voorgaande, geboren te *Sisteron* in 1701, overleden in 1774 is de schrijver van een werk getiteld: *Dissertation etc.* (*Verhandeling over den naam der familie, die in Frankrijk regeert*), 1762, 1 dl. in 12.mo

* RÉAL (DOMINICUS ANDRÉAS), lid van de nationale conventie en laatstelijk president van het koninklijke hof van *Grenoble*, werd te *Grenoble* in 1755 geboren, en was voor de omwenteling, welker beginselen in hem eenen ijverigen voorstander hadden, advocaat. Hij was tot president van het directorium van het regtsgebied van *Grenoble* benoemd, en bekleedde dezen post tot dat hij in 1792 door zijn departement tot afgevaardigde bij

de nationale conventie verkozen werd. In het regtsgeding van den koning stem. de RÉAL eerst tegen de wettigheid van de vergadering; nadat de conventie zich het regt om LODEWIJK XVI te oordeelen aangematigd had, ondersteunde hij het gedane voorstel, om het onderzoek niet te openen dan drie dagen na de uitgave en uitdeeling der verdediging van dien vorst, daar hij dit voorstel verworpen zag, vraagde hij dat het onderzoek ten minste tot na het drukken zou worden voortgezet. Toen men begon met de stemmen op te nemen, verklaarde RÉAL dat hij niet als *regter*, maar als *wetgever* stemde, en verklaarde zich, als bij wijze van eenen algemeenen veiligheids maatregel, voor de voorloopige gevangenschap, behoudens verandering in een ballingschap in kalmer tijd. Hij stemde vervolgens voor het beroep op het volk en voor het uitstel. Later deed hij onderscheidene verslagen in naam van de commissie der geldmiddelen, waarvan hij lid was, hij werd bij herhaling in missie gezonden, en beschermde op den 31 Mei 1793, BUZOT, een' der voornaamste *Girondins*. Hij stemde voor de afschaffing van het *maximum*, en voor de opheffing van het in beslag nemen der goederen van vreemdelingen, en ondersteunde het voorstel dat gedaan werd om de goederen der veroordeelden terug te geven. In *Germinal* 3.de jaar in missie naar het leger der *Alpen* en van *Italië* gezenden, was zijne eerste zorg alle geestelijken en geestelijke dochters, die om staatkundige gevoelens gevangen waren, in vrijheid te stellen; maar bij zijne aankomst te *Nizza*, vernam hij de bewegingen te *Toulon*, te *Aix* en te *Marseille* voorgevallen, maakte zich gereed om, in overeenstemming met den generaal KELLERMANN dezelve te beteugelen, en gaf aan de conventie verslag van de verschillende maatregelen die hij had gemeend te moeten nemen. Hij was het die de nieuwe voordeelen berigtte, door het leger der *Alpen* op den berg *Saint-Bernard* behaald. In het jaar 4 (1796) door het departement der *Isere*, tot den raad der vijf honderden verkozen, bestreed hij in deze vergadering het voorstel dat gedaan was om grondbelasten *in natura* te ontvangen bewijzende dat deze wijze van ontvangst veel kostbaarder en bijgevolg lastiger voor de schatpligtigen was. Men benoemde hem den 21 December 1796 tot raads-secretaris en hij bood weinig tijds daarna een ontwerp aan op het

beheer der hijpotheken waarvan de voornaamste bepalingen bij de wet van den 11 brumaire jaar 11 werden aangenomen. Na andere wetsontwerpen te hebben ondersteund, verliet RÉAL, door het lot bestemd, den raad in de maand Mei 1797. Hij was omtrent denzelfden tijd tot centraal commissaris van het departement der *Isere*, in 1801, tot regter bij het hof van hooger beroep van *Grenoble* en in 1812 tot kamer-president bij hetzelfde hof benoemd. RÉAL nam zijn ontslag, den 30 November 1815. Begrepen in de lijst der oude leden van de nationale conventie, die *Frankrijk* moesten verlaten, ten gevolge van artikel 7 der wet van den 12 Januarij 1816, reclameerde RÉAL te dien opzigte; want hij was geen koningsmoorder, had de additionneele acte gedurende de honderd dagen niet onderteekend, en van het keizerlijke gouvernement van 1815 niets aangenomen. Den 11 April 1816 verkreeg hij in de daad van den raad des konings een onbepaald verlof dat hem vergunde in zijn vaderland te blijven, en eene koninklijke uitspraak van den 26 September 1819 verklaarde dat de wet van den 12 Januarij op hem niet toepasselijk was. RÉAL voerde sedert dien tijd een afgezonderd leven: hij is den 19 October 1832 te *Grenoble* in het 78.ste jaar zijns ouderdoms overleden.

RÉAUMUR (RENÉ ANTONIUS FERCHAULT, *Sieur* DE), een beroemd natuurkundige en natuurkenner, in 1683 te *La Rochelle* geboren in eene familie van den tabbaard, verliet de regtgeleerde studie om zich op de natuurkunde toe te leggen. Hij begaf zich in 1703 naar *Parijs*, en in 1708 werd hij bij de akademie van wetenschappen als lid aangenomen. Sedert dat tijdstip, gaf hij zich geheel aan de studie van de natuurlijke historie over. Zijne verhandelingen over de vorming van de schelpdieren, over de spinnen, over de steenaderen, de mossels de zeevlooijen, enz. verwierven hem eenen beroemden naam. Maar hij maakte zich vooral nuttig door een werk getiteld: *De kunst om het gesmede ijzer in staal te veranderen, en de kunst om het gesmolten ijzer te verzachten en gesmolten-ijzerwerken te maken, even zoo volledig als het gesmede ijzer*, 1 dl. in 4.to, 1722. De Hertog van *Orléans*, regent, meende deze aan den staat bewezene diensten te moeten beloonen door eene

jaarwedde van twaalf duizend livres; daar RÉAUMUR dezelve blijvend wilde maken, nam hij dezelve enkel aan, op verzoek dat dezelve op den naam der akademie zou worden gesteld, welke na zijnen dood er het genot van zoude hebben. Het was aan zijne zorgen, dat men de in *Frankrijk* ingevoerde blikfabrieken te danken had, welk fabricaat men vroeger uit het buitenland ontving. Het vaderland had hem nog de kunst te danken van porselein te maken. Zijne eerste proeven in dit vak gelukten volkomen. Hij bootste zelfs het Saksische porselein na, en bragt door dit middel eene nuttige kunst en eenen nieuwen tak van koophandel in het koningrijk over. Een ander belangrijk werk voor de natuurkunde is de vervaardiging van eenen nieuwen thermometer door middel van welken men altijd en in alle proefnemingen, gelijke trappen van warmte of koude kan behouden. Deze thermometer draagt zijnen naam en heeft die van DREBBEL, van AMONTONS, van LA HIRE, enz. doen vergeten. Die van FAHRENHEIT, welke de Duitschers in de plaats van den zijnen hebben willen stellen, bezit noch de eenvoudigheid noch de zekerheid van denzelven (zie FAHRENHEIT); zoodat men hem de volmaaktheid van een veel nuttiger en gewigtiger ontdekking te danken heeft dan zoo vele andere, waarover men zeer veel gerucht heeft gemaakt. » Want hoe kon men voor het gebruik van den thermometer, zegt een beroemde natuurkenner, over de verschillende luchtgestellen oordeelen, over die der plaatsen waarin het voor ons van belang is dat dezelve eenen bepaalden graad heeft, over den staat van een zekere mengeling, van zekere zamenstellingen, waarvan de uitkomst slechts in zoo verre zeker is, als men er eenen zekeren graad van warmte onderhoudt. Kende men andere verkoelingen dan die, welke men door het gevoel, een geheel dubbelzinnig bewijs, ondekte? Wist men dat in de diepe kelders en in de onderaardsche holen het noch warmer in den winter noch kouder in den zomer is dan in alle andere jaargetijden, en dat indien er verscheidenheden bestaan, dezelve zeer onbeduidend zijn? Wist men dat het water hetwelk langen tijd kookt niet warmer wordt dan na de eerste ruisching? Eindelijk zou men zonder den thermometer ooit gedacht hebben, dat in de warmste landen, onder de evenachtslijn, de grootste warmte niet diegene overtreft, welke wij

somtijds in onze gematigde luchtstreken ondervinden? Zou men geweten hebben, en zou men geloofd kunnen hebben, dat er een door menschen bewoond land was, waar de koude in zekere jaren twee malen, en zelfs meer, grooter wordt dan die, welke in 1709 in *Frankrijk* en in meer andere deelen van *Europa* zooveel verwarringen heeft te weeg gebragt? De natuurkenner door den thermometer geleid, werkt met meer zekerheid en beter gevolg: de goede burger is beter toegelicht omtrent de veranderingen, die de gezondheid der menschen en de voortbrengselen der aarde betreffen, en de particulier, die zich de gemakken des levens zoekt te verschaffen wordt gewaarschuwd omtrent datgene wat hij doen moet om gedurende het geheele jaar in eene bijna gelijke luchtgesteldheid te wonen, en om te vermijden de woningen te veel te verwarmen, ten einde zich niet bloot te stellen aan de te veel tegenstrijdige schielijke en gevaarlijke luchtstelsveranderingen. Door zulks waar te nemen geeft men aan eene zieke-kamer of aan eene broeikas, den behoorlijken warmte graad." De beroemde waarnemer schreef de *Geschiedenis der goudvoortbrengende rivieren van Frankrijk*, en gaf het omstandig verhaal in het licht van de zoo eenvoudige kunst, welke men aanwendt om de gouddeeltjes, die de wateren in derzelver zand bevatten, uittehalen. Eene proefneming, die men in den beginne veel gewigtiger waande, was om ons de kunst mede te deelen, de kiekens en de vogels te doen ontluiken en opbrengen gelijk men in *Egypte* zulks doet, zonder de eijeren te doen bebroeijen, maar deze poging was vruchteloos, en in de uitoefening is hij voor zijne moeiten en voor zijne kosten nooit schadeloos gesteld geweest. Eene verzameling van gedroogde vogels, die hij het geheim had gevonden van zich te verschaffen en te bewaren, gaf hem aanleiding om zonderlinge proefnemingen te maken over de wijze, waarop de vertering des voedsels bij de vogels plaats heeft. In den loop zijner waarnemingen, maakte hij aanmerkingen over de kunst, met welke de verschillende soorten van vogels hunne nesten weten te vervaardigen. Hij deelde zulks in 1756 aan de akademie mede en dit was het laatste werk dat hij derzelve aanbood. Hij overleed den 17 October 1757 in den ouderdom van omtrent 75 jaren, aan de gevolgen van eenen val, op zijn

landgoed van *Bermondière*, in *Maine*, waar hij de vacantie was gaan doorbrengen. RÉAUMUR was meer een werkdadige dan beschouwende natuurkundige; een onvermoeide waarnemer, wiens aandacht door alles geboeid werd, wiens werkzaamheid door alles werd opgewekt, wiens vernuft door alles werd gaande gemaakt. Zijne werken doen genoeg de uitgebreidheid van zijnen geest kennen. Hij is misschien te wijdloopig; maar deze misslag is eene noodzakelijkheid in de beschouwende werken, en hij heeft zijn onderwerp met even zoo veel zorg als duidelijk- en bevalligheid behandeld. Het is waar, dat hij somtijds de slotsom en de gevolgen van zijne waarnemingen te algemeen heeft behandeld, en dat hij de valschheid van eenige oude gevoelens, gegrond op zekerder en standvastiger proefnemingen dan de zijne, te overijlend heeft uitgesproken. De eigenschappen van zijn hart maakten hem nog beminnelijker dan die van zijnen geest. De zachtheid van zijne inborst, zijne goedheid, de zuiverheid van zijne zeden en zijne naauwgezetheid om de pligten van de Godsdienst te vervullen, maakten van hem een even zoo achtingswaardig als beminnelijk burger. Zijne werken zijn: een aantal *Verhandelingen* en *Waarnemingen* over verschillende punten van de natuurlijke historie. Zij zijn in de verzamelingen van de akademie gedrukt. *Histoire etc.* (*Natuurlijke historie der Insecten*) 6 dl.^{n} in 4.to Alles is in dezelve niet naauwkeurig en eenige zijner voorstellen zijn door nieuwere waarnemingen verbeterd; maar het werk is in het algemeen belangrijk, en de vrucht van vele inspanning.

REBECCA, dochter van BATHUËL en klein-dochter van NACHOR, broeder van ABRAHAM. Nadat ELIÉZER, opzigter van het huis van dezen oudvader naar *Mesopotamië* gegaan was, om eene vrouw te zoeken voor den zoon van zijnen meester, ontdekte hij REBECCA, die, aan de bron gekomen zijnde, naar HARAN terugkeerde, terwijl zij op hare schouders hare kruik vol water droeg. Zoodra de dienstknecht van ABRAHAM erkend had dat zij degene was, welke de Heer voor zijnen meester had bestemd, verkreeg hij haar van BATHUËL en geleiddde haar naar IZAAK, die toenmaals te *Bersabé* in het land *Kanaän* woonde. Zij woonde twintig jaren met haren man zamen zonder kinderen te bekomen; na dien tijd verkreeg zij,

door de gebeden van IZAAK, het vermogen om te ontvangen, en zij werd moeder van tweelingszonen, waarvan de eerste ESAU en de andere JACOB genoemd werd. REBECCA, had altijd meer genegenheid en teederheid voor JACOB dan voor ESAU; naardien zij met de oogmerken van God ten opzigte van JACOB bekend was, regelde zij hare gevoelens naar die van de opperste en eeuwige regtvaardigheid. Daar het haar ontdekt was dat de jongste harer kinderen het regt van eerstgeboorte zoude genieten, hield haar geloof haar oplettend op alle gebeurtenissen. Het werk begon door den afstand van dat regt, hetwelk ESAU voor eenen schotel met linzenbrij deed, maar men moest dezen afstand door den zegen van zijnen vader doen bevestigen, en dit was hetgeen REBECCA ten gelegene tijde deed. Wanneer zij wist dat IZAAK zich gereed maakte om ESAU te zegenen, bedekte zij JACOB met de kleederen van dezen laatste en stelde hem in de plaats van zijnen broeder. ESAU troosteloos van zich door zijnen jongeren broeder te zien onderkropen, zwoer zich te wreken, wanneer IZAAK overleden zoude zijn; en daar REBECCA hem vreesde, spoorde zij ISAAK aan, JACOB naar *Mesopotamië* te zenden, om er eene der dochters van zijnen oom LABAN te huwen. Sedert dien tijd, zegt de heilige Schrift ons niets meer van REBECCA dan dat IZAAK bij haar in het graf werd gelegd. Ofschoon men deze teedere en deugdzame moeder niet kan berispen aan haren zoon de voordeelen van het eerstgeboorteregt bevestigd te hebben, dat zijn broeder hem verkocht had, en dat in de bedoelingen van de Voorzienigheid op hem gevallen was, is men daarom niet verpligt alle bijzonderheden van dit voorval en alle middelen welke zij er toe liet dienen te regtvaardigen. (Zie JEHU). De heilige AUGUSTINUS verschoont haar nogtans van logentaal, omdat haar doel niet was IZAAK te bedriegen, maar om hem te doen voltrekken hetgeen hij behoorde te doen, en dat hij zich integendeel bedrogen heeft met den eersten zegen aan JACOB te geven. Het is ook waar dat, ofschoon geenerlei soort van logen in geen geval geoorloofd zij, deze zuivere en strenge zedeleer niet altijd gelijkelijk bekend is geweest. Men heeft zich onschuldiglijk, alhoewel valschelijk kunnen diets maken, dat in regtvaardige en loffelijke zaken het geoorloofd was niet altijd opregt te zijn.

Indien heilige kerkvaders hebben gemeend deze gevoelens te kunnen aannemen voor dat de Kerk dezelve scheen te verwerpen, moet men zich niet verwonderen, dat in den tijd van de eerste eenvoudigheid men dezelve als waarachtig beschouwde.

REBECQUE (DAVID CONSTANT DE), uit eene Fransche gevlugte familie, hoogleeraar in de godgeleerdheid aan de akademie van *Lausanne*, in 1638 geboren, in 1733 overleden, heeft zich bij de geleerden door vele uitmuntende werken doen kennen. Hij was met DAILLÉ, AMIRAULT, TURRETIN, BAYLE, MESTREZAT, in letterkundige briefwisseling. Men heeft van hem: 1.° uitgaven van FLORUS, van de *Officiën* van CICERO en de *Zamenspraken* van ERASMUS, door uitgezochte en oordeelkundige aanmerkingen verrijkt. — 2°. *Verhandelingen over de vrouw van LOTH; het braambosch van MOZES; de koperen slang en den doortogt der Roode zee.* Deze wegens den stijl en den inhoud op prijs gestelde verhandelingen zijn in het Latijn. — 3.° *Een kort begrip van de staatkunde*, waarvan men eene zeer vermeerderde uitgave van 1687 heeft. — 4.° *Stelsel van godgeleerde zedekunde*, in 25 verhandelingen.

* REBECQUE (SAMUËL CONSTANT DE), in 1729, te *Geneve* geboren, en in 1800 in het midden van October overleden, was een kleinzoon van den voorgaande; en zoon van een' luitenant-generaal in Hollandsche dienst. Hij diende reeds als een kind in het regiment van zijnen vader; en verliet vervolgens den militairen stand om op raad van VOLTAIRE, die hem in zijn vertrouwelijk gezelschap had opgenomen, de letterkunde te beoefenen. Zijne voornaamste werken zijn: 1.° *CAMILLE etc.* (*CAMILLA, of brieven van twee jonge dochters dezer eeuw*), *Parijs*, 1784, 4 dl.n in 12.mo, een roman die verscheiden uitgaven had, en in verschillende talen vertolkt werd. — 2.° *Institutions etc.* (*Zedekundige onderwijzingen tot gebruik der kinderen die beginnen te spreken*), *Londen*, 1785, in 8.vo — 3.° *Recueil etc.* (*Verzameling van zamenspraken of tooneelkundige vodden in een Zwitsersch stadje bijeenverzameld*), *Geneve*, 1787, in 8.vo — 4.° *LAURE etc.* (*LAURA, of brieven van eenige Zwitsersche personen*), 7 dl.n in 12.mo, waarin men eene ge-

trouwe schilderij der zeden en de levenswijze van *Zwitserland* en *Geneve* vindt. — 5.° *Instructions etc.* (*Zedekundige onderwijzingen, die voor alle menschen kunnen dienen en voornamelijk tot gebruik van de Helvetische jeugd zamengesteld*), *Lausanne* en *Parijs*, 1799, in 8.vo

* Rebecque (Benjamin de Constant de), een beroemde redenaar en publicist, in 1767, in eene Fransche uitgewekene familie te *Geneve* geboren, kwam bij het begin der Fransche omwenteling met zijnen vader, oud-generaal in Hollandsche dienst, zich in *Frankrijk* vestigen. In 1795, begaf hij zich naar *Parijs* en verbond zich met de door den glans hunner talenten, en door hunne republikeinsche gevoelens beroemdste mannen van den tijd. Louvet, Daunou, Chenier, behoorden tot dat getal. Het eerste geschrift, door hetwelk hij zich bekend maakte, en dat in 1796 in het licht verscheen, voerde den titel van: *De la force etc.* (*Over de kracht des bestuurs in Frankrijk en over de noodzakelijkheid om er zich mede te vereenigen*). Dit was eene soort van verdediging van het directorium dat het bloedige erfdeel van het schrikbewind had opgenomen. Ofschoon dit geschrift op verre na de algemeene goedkeuring niet wegdroeg, erkende men echter eene groote verdienste van stijl in hetzelve. De jonge publicist oogstte meer roem in toen hij in hetzelfde jaar voor de balie van den raad der vijf honderden verscheen om in het belang van alle protestanten, wier voorouders door de intrekking van het edict van *Nantes*, getroffen waren geweest, den titel en de regten van Fransche burgers terug te vorderen. Zijne vordering werd toegestaan en hij haastte zich om zich zelven, en zijnen vader, mede op de burgerlijke registers der gemeente *Dôle* te doen inschrijven. Benjamin Constant breidde weldra zijnen roem uit door twee schriften getiteld: *Over de staatkundige reactien en over de uitwerkingen van het schrikbewind.* De schrijver verhief zich in dezelve tegen de bloedige reactien der partijen die geen ander uitwerksel hebben dan om de verdeeldheden en vijandschappen te vereeuwigen, terwijl zij den staat aan aanhoudende beroeringen blootstellen. Hij verdedigde het gevoelen dat het alleen de aan de orde van den dag ge-

stelde verschrikking was die de republiek aan gevaar blootgesteld en te gronde gerigt had, en in naam van de ware vrienden der vrijheid, kantte hij zich aan tegen alle deelgenootschap aan de in zijnen naam bedreven misdaden. BENJAMIN CONSTANT was lid van den constitutionneelen cirkel van de straat *l'Isle*, grootendeels uit gematigde republikeinen zamengesteld, en in eene verhandeling, welke hij als secretaris van dit genootschap uitsprak, drukte hij op nieuw zijnen diepen afkeer uit, van de buitensporigheden van de aanhangers van het schrikbewind. Ofschoon hij onder het Directorium tot geenen openbaren post werd opgeroepen, scheen het nogtans dat hij bij dit bestuur eenigen invloed bezat, en dat hij niet vreemd was aan de benoeming van den heer DE TALLEYRAND, tot minister van buitenlandsche zaken. Men heeft hem zelfs beschuldigd den 8 fructidor verdedigd te hebben, een *coup d'état*, door welken het directorium, zijn zwak bestaan verlengde. Maar later, toen zijne gevoelens door de ondervinding gerijpt waren, kenmerkte hij de onwettigheid en de noodlottige gevolgen deszelven. Vreemd aan de gebeurtenissen die het hoogste gezag in handen van NAPOLEON plaatsten, zag zich BENJAMIN CONSTANT desniettemin in 1799 tot het tribunaat benoemd. Maar hij verklaarde zich in hetzelve openlijk tegen de opeenvolgende overweldigingen van het nieuwe bestuur. Hij wederstond met nadruk het ontwerp van wet van Januarij 1800, hetwelk ten doel had, wetten te doen aannemen zonder andere formaliteiten dan derzelver officieele voordragt en eene eenvoudige lezing. Hij bestreed ook de instelling der bijzondere regtbanken die de revolutionnaire regtbanken schenen te vernieuwen. Belast den overwinnaar van *Marengo* te huldigen, durfde hij met de lofredenen van roem eenige denkbeelden van vrijheid paren, deze stoutmoedigheid rangschikte hem onder degene die verdienden uitgeschrapt te worden; en hij deelde deze ongenade met CHENIER, GINGUENÉ en eenige anderen. Hij werd weldra met mevrouw DE STAEL verbannen, die in de zalen, waar zij als souvereine regeerde, niet ophield puntdichten tegen BONAPARTE voor te dragen, welke den overwinnaar van *Italië* verontrustten. Nadat hij met de beroemde vrouw, welker verbanning hij deelde, al de deelen van *Europa*, die de arm van NAPOLEON

nog niet bereikte bezocht had, kwam hij zich te *Göttingen* vestigen, welker akademie hem onder het getal harer leden opnam. BENJAMIN CONSTANT verbond zich aldaar met de voornaamste schrijvers van *Duitschland*, en terwijl hij hunne werkzame gewoonten aannam, maakte hij van zijn verblijf in deze geleerde stad gebruik om de Duitsche letterkunde in den grond te beoefenen; hij vervaardigde aldaar eene vertaling in Fransche verzen van het treurspel WALLENSTEIN, dat voor een meesterstuk van SCHILLER wordt gehouden. Bij het in het licht geven van hetzelve, voegde hij er, in eene voorrede, een vergelijkend onderzoek bij, van de beide letterkundige stelsels, door de Franschen en door de Duitschers aangenomen, een door eene buitengewone critische scherpzinnigheid belangrijk werk. Het is ook in *Duitschland* dat BENJAMIN CONSTANT het plan van den roman ADOLF ontwierp, welken hij later in het licht gaf en die met betrekking tot de zedelijkheid veel te wenschen overlaat. Gedurende den loop zijner leerzame werkzaamheden, werd het verbannings-bevel hetwelk hem van *Frankrijk* verwijderd hield ingetrokken en hij kon te *Parijs* terugkomen. Doch zeer kort was zijn verblijf aldaar. Boven *Frankrijk* zoodanig als BONAPARTE hetzelve had gemaakt, verkoos hij *Duitschland*, zijn aangenomen vaderland, alwaar het scheen dat hij zich onherroepelijk vestigen wilde door er eene vrouw uit eene aanzienlijke familie van *Hanover* te huwen. In 1814, gaf hij in *Duitschland* met het beste gevolg zijn werk in het licht over *den geest van verovering en overweldiging in derzelver betrekking met de tegenwoordige beschaving*. De schrijver kondigde in hetzelve den aanstaanden val van BONAPARTE aan, en de gebeurtenissen verwezenlijkten weldra deze voorspelling, die toen voor het overige in het bereik der bekrompenste geesten was. Toen de eerste restauratie haar beslag had bekomen, kwam BENJAMIN CONSTANT te *Parijs* terug. Hij schreef veel in de dagbladen en deed achtereenvolgend verscheiden losse stukjes in het licht verschijnen, waarin hij de staatkundige aangelegenheden met die indringende scherpzinnigheid onderzocht die het bijzondere kenmerk van zijn talent was. BENJAMIN CONSTANT was er toenmaals ver af, zich vijandig jegens de BOURBONS te too-

nen: het heerschende denkbeeld zijner geschriften was om tusschen de wettige monarchie en de uit de omwenteling ontsprotene belangen een duurzaam verbond vast te stellen. Bij het berigt der landing van BONAPARTE aan de Fransche kusten, in 1815, bedacht hij zich niet om zich met nadruk tegen hem te verklaren. Hij gaf in het *Journal des débats* eene nadrukkelijke geloofsbelijdenis in het licht, waarin men deze woorden bemerkte: » van den kant des konings is de constitutionneele vrijheid, de veiligheid, de vrede; van den kant van BONAPARTE, de slavernij de regeringloosheid, de oorlog. Wij genieten onder LODEWIJK XVIII een vertegenwoordigend bestuur, wij besturen ons zelven. Wij zouden onder BONAPARTE een bestuur van Mamelukken hebben; zijn zwaard alleen regeerde ons. Het is ATTILA, het is GENGIS-KAN. Wanneer men slechts vraagt de dwingelandij te dienen, dan gaat men onverschillig van het eene bestuur tot het andere over, overtuigd dat men zijne plaats van werktuig onder de nieuwe dwingelandij zal vinden; maar wanneer men de vrijheid bemint, doet men zich rondom den troon die dezelve beschermt, dooden." Deze woorden ontvingen weldra eene openbare logenstraffing. Onderrigt dat BONAPARTE hem wenschte te zien, begaf BENJAMIN CONSTANT zich naar de *Tuilerïen*, en verliet de bijeenkomst, die hij met den keizer had, geheel tot zijne zaak bekeerd. Weinige dagen daarna kondigde de dagbladen zijne benoeming aan, tot den post van staatsraad. Deze plotselinge verandering verbaasde het publiek, en berokkende BENJAMIN CONSTANT den bijnaam van *overlooper* dien hem de republikeinen en de aanhangers der BOURBONS tegelijkertijd gaven. Deze afvalligheid had zelfs geene verschooning, toen men vernam dat BENJAMIN CONSTANT de additionneele akte had ontworpen, die al de hoop op vrijheid, op de terugkomst van NAPOLEON gegrond, deed verdwijnen. Na de tweede restauratie, ging hij eenigen tijd te *Brussel* doorbrengen, en keerde in 1816 naar *Parijs* terug, waar hij zich met verscheidene staatkundige en wijsgeerige werken bezig hield. In 1819, ondanks alle pogingen van het ministerie, door het *Sarthe*-departement tot afgevaardigde verkozen, nam hij in de kamer plaats onder de aanvoerders der liberale oppositie, en deed er zich opmerken door de bedriegelijke geslepenheid van zijne

redevoeringen, die niet altijd vrij van drogredenen waren. Anderen ontwikkelden op de tribunen meer hevig- en bitterheid maar niemand bragt de ministers, die elkander onder de restauratie opvolgden, meer in verlegenheid. Indien BENJAMIN CONSTANT geenerlei deel nam, zoo als hij zulks verzekerde, aan de zamenzweringen, die gedurende vijftien jaren tegen den oudsten tak der BOURBONS gesmeed werden, figureerde hij ten minste als een der onvermoeidste kampvechters in dien onophoudelijk herlevenden oorlog, door welken de oppositie het koninklijk gezag kwelde, en waarvan het geheime doel scheen te zijn aan hetzelve het bestuur onmogelijk te maken. Na de omwenteling van 1830, die de wenschen der vrijzinnige partij scheen te vervullen, kwamen treurige misrekeningen en wreede teleurstellingen hem de oogen openen. Door eene sombere zwaarmoedigheid aangetast, terwijl hij van dag tot dag verzwakte, scheen hij, terwijl hij in het graf daalde, de droevige overtuiging te maken dat de leer, welke hij gedurende zijn leven had verkondigd, niets duurzaams had gesticht; hij overleed den 6 December 1830 volgens het *Journal du commerce* en *la Tribune*, getroffen door het voorzien eens geheimzinnigen slags, die *Frankrijk* bedreigde. Hij had op het einde van zijn leven gehoopt in de Fransche akademie opgenomen te worden, maar daar door dit genootschap aan den heer VIENNET de voorkeur gegeven werd, veroorzaakte hem zulks een groot verdriet. Men verzekert dat na de Julij-omwenteling, het nieuwe gouvernement hem met eene aanmerkelijke som begunstigde, welke diende om zijne schulden te betalen; maar dat deze gunst gevoegd bij den titel van staatsraad, aan zijne verwachting niet beantwoordde en er ver van af was in zijne oogen het ministerie te vervangen, dat altijd het doel van zijne eerzucht geweest was. BENJAMIN CONSTANT had aan den *Mercure* en aan de *Minerve* gewerkt. Hij had ook aan het Athenæum eenige geschiedkundige lessen gegeven, waarin niet zeer gunstige gevoelens voor het Christendom doordrongen. Hij heeft onder andere werken in het licht gegeven: 1.° *De l'esprit etc.* (*Over den geest van verovering en overweldiging in derzelver betrekkingen met de Europesche beschaving*) 1814 in 8.vo — 2.° *Réflexions etc* (*Overwe-*

gingen over de grondwetten, de verdeeling des gezags, en de waarborgen in eene constitutionneele monarchie), 1814 in 8.vo — 3.o *De la liberté etc* (*Over de vrijheid der losse geschriften, der schotschriften en der dagbladen, met betrekking tot het belang van het gouvernement*) 1814, in 8.vo — 4.o *De la responsabilité etc.* (*Over de ministerieele verantwoordelijkheid*) 1815, in 8.vo — 5.o *Principes etc.* (*Grondbeginselen van staatkunde, toepasselijk op al de vertegenwoordigende besturen, en voornamelijk op de tegenwoordige constitutie van Frankrijk*) in 8.vo — 6.o *De la doctrine etc.* (*Over het staatkundige leerstelsel dat de partijen in Frankrijk vereenigen kan*) — 7.o *Question etc.* (*Vraagstukken over de tegenwoordige wetgeving betrekkelijk de drukpers in Frankrijk*), 1817 in 8.vo — 8.o *Mémoires etc.* (*Verhandelingen over de honderd dagen bij wijze van brieven*) 1820 in 8.vo eerste deel; — 9.o *Du triomphe etc.* (*Over de onvermijdelijke en op handen zijnde zegepraal der constitutionneele grondbeginselen in Pruissen*) naar het Hoogduitsch van den heer KOREFF 1821 in 8.vo — 10.o *Commentaire etc.* (*Verklaring van het werk van* FILANGIERI) 1824, in 8.vo — 11.o *De la religion etc.* (*Over de godsdienst, beschouwd, in hare bron, hare gedaanten en hare ontwikkelingen*), 1823 — 1825, 2. dl.n in 8.vo Dit laatste werk dat het gewigtigste is, hetwelk BENJAMIN CONSTANT heeft in het licht gegeven, is niet zeer diepzinnig, en de schrijver schijnt in hetzelve dikwijls door zijne filozofische vooroordeelen beheerscht. Het hoofddenkbeeld des boeks is een godistisch en twijfelend denkbeeld. Volgens den schrijver heeft de Godsdienst het in alle menschen ingeschapen godsdienstig gevoel voor oorsponkelijke bron, terwijl de verschillende soorten van Godsvereeringen slechts de verschillende meer of min valsche vormen zijn. Volgens hem is er niets waars in de Godsdienst dan dit gevoel, dat ieder regt heeft naar zijne wijze te openbaren; maar die bijna altijd door de priesterlijke en kunstige vormen, waarin men haar gehuld heeft, krachteloos gemaakt is. De vrijheer van EKSTEIN heeft in het 5.de deel van den *Catholique* al het zwakke van dit werk volkomen doen gevoelen. BENJAMIN CONSTANT bragt geheel zijn leven buiten openbare staats-posten door, en zijne vrienden zelfs hebben nooit gedacht dat hij de talenten

van den staatsman bezat. Onvermoeide schrijver en redenaar, was hij weinig geschikt om een ministerie of een gezantschap te bekleeden. Uit het scepticismus en de laauwheid zijner staatkundige grondbeginselen kan men afleiden dat de zucht naar roem meer nog dan een ware ijver voor het algemeene welzijn, de drijfveder van zijn parlementair gedrag was. Daar hij de vermaken der wereld en vooral het spel beminde, zoo verzekert men dat hij dikwijls in de letterkundige en dagbladondernemingen, aan welke hij deel nam, slechts een middel zag om zich hulpmiddelen te verschaffen, die zijne hartstogten hem noodzakelijk maakten. De levenswijze, welke hij leidde putte zijne fortuin uit, en hij stierf in eenen staat van bekrompenheid, waaruit de milddadigheid des bestuurs hem niet geheel had kunnen redden.

REBELLUS (FERDINAND), een portugeesche jesuit, in 1547 te *Prado* geboren, in 1608 overleden, is de eerste der Godgeleerden, welke het probabilismus heeft aangerand. (*Zie* GONZALEZ, THYRSUS). Hij derwees langen tijd te *Evora* de wijsbegeerte en de Godgeleerdheid. Men heeft van hem een uitgebreid en geleerd werk over de op de regtvaardigheid, Godsdienst en christelijke liefde gegronde pligten.

* REBOLLEDO (de graaf BERNARDINA DE), een Spaansche veldheer, diplomaat en dichter, werd in 1597 te *Leon* uit een doorluchtig geslacht geboren. In den ouderdom van 14 jaren begaf hij zich in den militairen stand, en diende tegen de Turken in den door den veldslag van *Lépante*, welken de Spanjaarden onder de regering van PHILIPPUS II wonnen, geeindigden oorlog. REBOLLEDO werd benoemd tot bevelhebber van eene galei in *Sicilië* en onderscheidde zich bij de inneming van *Oneille*, *Port Maurice* en van het kasteel van *Vintimille*. Hij trad, in 1626, weder in landdienst, en behaalde eenen nieuwen roem bij de verovering van *Nizza* en van *Cazal*, waar hij ernstig gewond werd. Zes jaren daarna trok hij naar *Vlaanderen*, waar hij eene compagnie Lanciers verkreeg. REBOLLEDO bezat tegelijkertijd militaire en staatkundige talenten, waarvan PHILIPPUS IV gebruik wist te maken; hij zond hem in 1636 naar *Duitschland*, om hulptroepen van de rijks-vorsten en van keizer FERDINAND II te verzoeken. Hij kweet zich met eer van deze moeijelijke zen-

ding en FERDINAND benoemde hem tot rijks graaf. REBOLLEDO diende vervolgens in de oorlogen tegen de Franschen, en onderscheidde zich bij alle gelegenheden zoowel door zijn beleid als door zijnen moed. In 1661 naar *Madrid* teruggeroepen, begaf hij zich andermaal naar *Duitschland*, belast met de gewigtigste onderhandelingen. Keizer FERDINAND verhief hem alstoen tot kapitein-generaal der artillerie en gouverneur van den *Neder-Palts*. Bij zijne terugkomst in *Spanje*, werd hij tot president van den hoogen raad van *Kastilië* benoemd. In elken door hem bekleeden post, had hij zich met roem overladen; maar het is in zijn gezantschap tot FREDERIK III, koning van *Denemarken*, dat hij de geheele uitgebreidheid zijner talenten aan den dag legde: hij verbleef omtrent twintig jaren te *Koppenhagen*. Onder zwakheden gebukt, kwam hij te *Madrid* terug, en overleed aldaar in 1677 in de ouderdom van tachtig jaren. Zijne verschillende bezigheden beletteden hem niet de dichtkunde te beoefenen, en hij verdiende eenen voornamen rang onder de goede dichters zijner natie. Zijne gedichten, waarin hij de voetstappen van BOSCAN en van GARCILASSO navolgt, zijn vol van nieuwe gedachten, en in eenen zuiveren en welluidenden stijl geschreven. Zijne voornaamste werken zijn: 1.° *Mijne ledige oogenblikken*, 1660 in 4.to — 2.° *Salvas militares et politicas*, 1652, in 16.° — 3.° *Selvas Danicas*, 1655 in 4.to Dit is een historisch gedicht op *Denemarken*, hetwelk onder anderen de geslachtregisters der souvereinen van dit koningrijk bevat. Hij heeft de *Psalmen* van DAVID, de *Klaagliederen* van JEREMIAS en het *Boek* van JOB in schoone verzen vertaald. Deze werken, alle in het Spaansch, zijn te *Koppenhagen* en te *Antwerpen* gedrukt en hebben vele uitgaven gehad. De beste uitgave der gedichten van REBOLLEDO is die van *Madrid*, 1778, 4 dl.n in 8.vo

REBOULET (SIMON) een geschiedschrijver, te *Avignon* den 9 Junij 1687 geboren, en in dezelfde stad in 1752 overleden, maakte goede studiën bij de Jesuiten van zijn vaderland. Hij vatte genegenheid voor dien staat op, omhelsde denzelven, doch zag zich verpligt denzelven, wegens zijne zwakke gezondheid, weder te verlaten. Daarna legde hij zich op de beoefening der regtsgeleerdheid toe, werd in de universiteit van *Avignon* tot advokaat bevor-

derd en bezocht met ijver de pleitzaal. Hij vervulde met roem de bedieningen van advocaat en van regter, toen herhaalde bloedspuwingen hem verpligtten om beide te verlaten. Weinig tijds voor zijnen dood vereerde hem de universiteit, waarvan hij lid was, met de waardigheid van deken. Eene meer of minder ernstige studie hield hem geheel zijn leven bezig; die van de geschiedenis diende hem tot uitspanning. De werken, die er van hem in dat vak bestaan zijn *Histoire etc.* (*Geschiedenis van de bijeenkomst der dochters van de kindschheid van* JESUS CHRISTUS) 1734, 2 dl.n in 12.mo Zijne voormalige ambts-broeders verschaften hen de gedenkschriften derzelve (*). Velen hebben gezegd dat REBOULET niet de schrijver van deze geschiedenis was, omdat, zegt men, het handschrift voor dat het gedrukt was, te *Parijs* was gezien. Het tweede gedeelte dezer aanhaling kan waar zijn; maar het eerste is geheel en al valsch. De abbé JULIARD randde dit werk aan; REBOULET schreef een *Antwoord* om de waarheid deszelven te verdedigen; maar de markgraaf DE GARDOUCHE, neef van mevrouw DE MONDONVILLE, oordeelde dat het gezag meer afdeed dan de redeneringen en verkreeg in 1738 een besluit aan het parlement van *Toulouse*, waarbij genoemd *antwoord* en de *geschiedenis* ten vure gedoemd werden: eene wijze van wederlegging, die niet altijd den opgang van een werk verzwakt, en die het onderhavige, dat kunstmatig en op eene zeer belangrijke wijze geschreven was, nog meer deed zoeken. Men kan zich echter niet onthouden van te vooronderstellen dat er in eenige verhalen overdrevenheid bestaat, en de aangewende middelen, om de huisselijke geheimen te ontsluijeren als weinig overeenkomstig met de oprégtheid en de christelijke eenvoudigheid te beschouwen. Vruchteloos zal men zeggen dat het geoorloofd is het bedrog door het bedrog te bestrijden, door eene nuttige en gedwongene logen, noodlottige en hatelijke bedriegerijen te ontdekken; zulks kan wel eene grondstelling der wereldsche staatkunde, maar zal nimmer de Evangelische zedeleer zijn. (Zie MONDONVILLE), — 2.o *Mémoires etc.* (*Gedenkschriften van den rid-*

(*) Deze congregatie, in 1662 te *Toulouse* door mevrouw DE MONDONVILLE gesticht, werd op last van het hof in 1686 vernietigd.

der DE FORBIN), 2 dl.n in 12.mo, volgens de handschriften van dien beroemden zeeman zamengesteld; zij zijn vol belangrijke daadzaken, waarvan er eenige gewaagd zijn; — 3.o *Histoire etc.* (*Geschiedenis van LODEWIJK XIV*) *Avignon*, 1742 — 44, 3 dl.n in 4.to en 9 dl.n in 12.mo, met te veel dorheid geschreven. Op vele plaatsen gelijkt dezelve naar eene courant; andere bevatten meer sieraden, en in het algemeen wordt deze geschiedenis met meer vermaak gelezen dan die van LARREY en van LA MARTINIÈRE. Men vindt er eenige vervalschte daadzaken in, naardien de schrijver dikwijls uit weinig zuivere bronnen put, maar nog meer wijl de nationale geest de onpartijdigheid van den schrijver heeft verleid. De overwinningen der Franschen zijn steeds overdreven, en die der vijanden als hoogst onbeduidend voorgesteld. — 4.o *Histoire etc.* (*Geschiedenis van CLEMENS XI*), 2 dl.n in 4.to, op verzoek van den koning van *Sardinië*, wiens vader (VICTOR AMÉDEUS) in dezelve gehekeld werd, in *Frankrijk* verboden. Deze vorst had de Jesuiten vervolgd, en de gewezen Jesuit REBOULET kon hem niet dan met de onaangenaamste kleuren afschilderen. Deze geschiedenis is voor het overige met duidelijkheid en genoegzame breedvoerigheid geschreven. LAFITAU heeft hetzelfde onderwerp behandeld, maar op eene minder ontwikkelde wijze. Men vindt bijzonderheden over REBOULET in de Letterkundige verhandelingen van den abbé D'ARTIGNY.

REBUFFE of REBUFFI (PETRUS), een regtsgeleerde in 1487 te *Baillargues*, twee mijlen van *Montpellier*, geboren, onderwees de regtsgeleerdheid met veel roem te *Montpellier*, te *Toulouse*, te *Cahors*, te *Bourges* en eindelijk te *Parijs*. Zijne verdienste bewoog Paus PAULUS III hem eene plaats van bijzitter der rota te *Rome* aan te bieden. Men wilde hem ook eenen post van raadsheer doen aannemen, naderhand van president van den grooten raad, en achtereenvolgend eenen van raadsheer bij de parlementen van *Rouanen*, van *Toulouse*, van *Bordeaux* en van *Parijs*; maar hij koos de rust boven alle posten. Zijne liefde voor de deugd bewoog hem in 1547 den geestelijken staat te omhelzen, en in den ouderdom van 60 jaren werd hij tot priester gewijd. Deze bekwame man overleed tien jaren daarna te *Parijs* in

1557. Hij was het Latijn, het Grieksch en het Hebreeuwsch meester. Zijne zedigheid zette zijner kunde luister bij. Men heeft zijne werken te *Lyon* in 5 dl.n in fol., 1586 en volgende jaren gezamenlijk uitgegeven. De voornaamste zijn: 1.° *Praxis beneficiorum;* — 2.° *eene verhandeling over de bulle In cœna Domini* (zie PIUS V.) — 3.° *Aanteekeningen op de regels van de kanselarij;* — 4.° *Commentariën op de edikten der koningen van Frankrijk;* — 2.° *op de Pandecten enz.* Al deze werken zijn in het Latijn, zeer geleerd en wijselijk geschreven, in den geest der goede grondbeginselen van regtsgeleerdheid en christelijke zedeleer.

RECCARÈD I, 17.e koning der Westgothen in *Spanje*, volgde zijn vader LEOVIGILD, in 586 op. Hij behaalde nabij *Carcassone* eenige voordeelen op GONTRAN, hoofd der Franken, zwoer naar het voorbeeld van zijnen broeder HERMENIGILD, het arianismus af, en deed zijne onderdanen de Catholijke Godsdienst omhelzen. Dit is niet de eenigste dienst, die hij hun bewees; hij was de weldoener en de vader derzelve. Het is door zijne zorgen, dat in 589 het 3.e concilie van *Toledo* werd belegd, welker uitspraken hij door het koninklijk gezag ondersteunde. Deze goede vorst overleed in 601. De heilige LEANDER legt eene schoone getuigenis van zijne deugden en van zijnen ijver af. RECCARÈD is de held van een Latijnsch gedicht van P. J. MAYRE.

RECHENBERG (ADAM), een protestantsch godgeleerde, in 1642 te *Meissen* in *Opper-Saksen* geboren, werd hoogleeraar in de talen en de geschiedenis en naderhand in de godgeleerdheid te *Leipzig*, waar hij in 1721, na vier malen gehuwd te zijn geweest, overleed. Men heeft van hem: 1.° eenige *boeken over godgeleerde geschillen;* — 2.° *Uitgaven van ATHENAGORAS*, — 3.° *Brieven van ROLAND DES MARETS*, over het *obstetrix animarum* van den leeraar EDMOND RICHER, *Leipzig*, 1708, in 12.mo en van de *Historiæ nummariæ scriptores* ibid, 1692, 2 dl.n in 4.to — 4.° *Fundamenta religionis prudentium*, in het *Syntagma dissertationum philologicarum*, *Rotterdam*, 1699, in 8.vo en 1708 in 12.mo

RECHENBERG (KAREL OTTO), zoon van den voorgaande in 1689 te *Leipzig* geboren,

werd in het jaar 1711 hoogleeraar in de regtsgeleerdheid, en met den titel van raadsheer vereerd en overleed in 1751. Zijne werken zijn: 1.° *Institutiones jurisprudentiæ naturalis;* — 2.° *Institutiones juris publici;* — 3.° *Regulæ juris privati.*

* Recupero (Alexander), een geleerde Italiaansche penningkundige, lid van de oudheidkundige akademie van *Velètri* en van die van *Cortona*, werd te *Catana* in 1740, uit eene adellijke familie geboren. Een onaangenaam geschil, hetwelk hij met een der voornaamste van de stad had, en waarvan een tweegevecht het gevolg was, noodzaakte hem zijn vaderland te verlaten. Hij veranderde als toen zijnen naam in dien van Alexis Motta, reisde door *Italië* en vestigde zich te *Rome*, alwaar hij zich aan zijne geliefkoosde studie toewijdde. Men heeft hem eene rijke verzameling van gedenkpenningen *der Consuls* te danken, door welke het hem na eene onafgebrokene uitspanning, gedurende 30 jaren gelukte de Romeinsche familie en de kenmerken, die dezelve onderscheiden, te leeren kennen. Hij rigtte vooral zijne waarnemingen op de *as* en op de verdeelingen derzelve, waardoor zij onderscheiden worden. Het *Encyclopedisch Magazijn* bevat eenen *brief*, welken Rucepero in het jaar 1797, aan den heer Saint-Vincens van *Aix* zond, en in welken men zeer belangrijke aanteekeningen op de verzameling van den Italiaanschen oudheidkundige vindt. Hij overleed te *Rome* in October 1803. Alleen de Romeinsche gedenkpenningen, die hij heeft nagelaten werden op 6,000 Romeinsche kroonen geschat. Hij bezat ook een aanzienlijk aantal gedenkpenningen of dobbelsteenen van lood. Zie hier de titels van eenige zijner handschriften: 1.° *Vera assium origo, natura et ætas;* — 2.° *Institutio stemmatica, sive de vera stemmatum romanorum natura atque differentia;* — 3.° *Annales familiarum romanorum;* 4.to — *Annales gentium historico-numismaticæ, sive de origine gentium, seu familiarum romanorum dissertatio;* 5.° — *Vetus romanorum numerandi modus, nunc primun detectus, etc.*

Redi (Franciscus), een geleerde natuurkundige te *Avezzo*, in 1626, uit eene adellijke familie geboren, werd eerste lijfarts der grootheriogen van *Toscanen*, Ferdinand II en Cosmus III. Hij arbeidde veel aan het *Woor-*

denboek der akademie van *Crusca* waarvan hij lid was; maar hij muntte vooral uit door zijne navorschingen in de natuurkunde en de natuurlijke historie. Deze bekwame natuurkundige werd den 1 Maart 1697, dood in zijn bed gevonden. Alhoewel hij aan vele ziekten onderhevig was, onder anderen aan de vallende ziekte, wilde hij echter nooit de studie laten varen. Men heeft van hem 1.° Italiaansche *Gedichten*. Zijn *Bacco in Toscana* is een aangenaam gedicht hetwelk hij met geleerde verklaringen heeft voorzien; — 2.° uitmuntende werken over de wijsbegeerte en de natuurlijke historie. Men heeft te *Venetie* in 1712 — 1726, de verzameling zijner *werken* in 6 dl.n in 8.vo gedrukt; dezelve zijn in het Italiaansch. Men heeft afzonderlijk gedrukt zijne 3.° *Waarnemingen betrekkelijk de voortteling der dieren*, *Florence*, 1668 in 4.to in het Latijn, te *Amsterdam*, 1688, 2 dl.n in 12.mo Hij bestrijdt in dit werk het valsche stelsel van de voortteling der insekten door de verrotting. — 4.to *Waarnemingen betrekkelijk de adders*, 1664, in het Latijn 1678, — 4.° *Proefnemingen betrekkelijk de natuurlijke voorwerpen*, *welke men uit Indiën aanbrengt*, 1671, in 4.to; in het Latijn, *Amsterdam* 1685. Hij vertoont zich in dit geschrift niet ingenomen tegen de vreemde geneesmiddelen. Redi haatte niets zoozeer, dan de menigte der geneesmiddelen, waarmede men gewoonlijk de zieken overlaadt; zijne geneeswijze was eenvoudig. Onafhankelijk van zijne begaafdheid voor de geneeskunde wordt Redi onderde Italiaansche *Classici* als dichter beschouwd. Zijne werken zijn te *Venetië* in 1712, in 6 dl.n in 8.vo, en te *Napels* 1741 — 1742, in 6 d.ln in 4.to gezamenlijk in het licht gegeven.

Reding (Aloysius, vrijheer van) een beroemd Zwitsersch veldheer en landdamman in 1755 uit eene aanzienlijke familie van het kanton *Schweitz* geboren, begaf zich eerst in Spaansche dienst die hij in 1788 verliet, om naar zijn vaderland terug te keeren. Tijdens den inval der Franschen in *Zwitserland* stelde hij zich aan het hoofd der krijgslieden van *Schweitz*, met welke hij wonderen van dapperheid verrigtte. Hij verstoutte zich zelfs, den 2 Mei 1798 tegen de Franschen die hem verre in getal overtroffen, slag te leveren en hij verdreef dezelve uit de velden van *Morgarten*, reeds zoo vermaard door de overwinning in 1515 op de Oos-

tenrijkers behaald, onder de leiding van een zijner voorouders RUDOLF REDING *van Riberegg*. Indien al de andere kantons denzelfden tegenstand hadden geboden, zoo zouden de Fransche troepen onvermijdelijk uit *Zwitserland* gedreven zijn; maar in de onmogelijkheid om eene al te ongelijke worsteling langer voort te zetten, zoo raadde REDING het zijne aan, de eervolle capitulatie aan te nemen, welke de generaal SCHAUENBURG voorsloeg. Hij verscheen niet weder op het staatkundige tooneel, dan na het verdrag van LUNEVILLE; en toen het centraal bestuur te *Bern* op den 1.° September 1801, eenen algemeenen landdag opende om aan denzelven het ontwerp eener bepaalde organisatie te onderwerpen, verdedigde REDING met nadruk de oude vrijheden der kleine kantons, tegen de revolutionnaire partij die het beginsel van volstrekte eenheid voorstond. Daar het door REDING gedane voorstel niet werd aangenomen, vertrok hij onverwachts met de afgevaardigden van *Schweitz*, *Unterwalden* en *Uri*, en bragt alzoo eene verdeeling van stemmen te weeg die eindigde met de meerderheid te verkrijgen. Men ging toen over tot de zamenstelling van het centraal bestuur, dat uit eenen Senaat en eenen uitvoerenden raad werd zamengesteld, waarvan de teugels aan REDING, met de waardigheid van eersten landamman van *Helvetië* werden toevertrouwd. Daar BONAPARTE geweigerd had met dit regentschap in onderhandeling te treden, zoo besloot REDING, zich naar *Parijs* te begeven, om eindelijk de ware oogmerken van *Frankrijk* te kennen. Hij verkreeg gedeeltelijk hetgeen wat hij vraagde; maar daar hij kort na zijne terugkomst in *Zwitserland* door zijne tegenpartij was afgezet, begon de oorlog tusschen de kantons op nieuw. REDING behaalde op zijne vijanden nieuwe voordeelen en eindigde met, op bevel van den generaal NEY, in hechtenis te worden genomen; deze liet hem naar de vesting *Arburg* overbrengen van waar men hem weinig tijds daarna de vrijheid weder gaf. In 1803, werd hij verkozen tot landamman van het kanton *Schweitz*, en hij woonde in deze hoedanigheid, den 5 Junij 1809, den landdag van *Freiburg* bij. Na de noodlottige onheilen van *Frankrijk* in 1812 en 1813, werd hij door de kantons gekozen om zich naar *Frankfort* bij de verbondene mogendheden te begeven, ten einde eene on-

zijdigheid, die slechts schijnbaar was, te verkrijgen; de overtogt van den *Rijn*, die kort daarna op het Zwitsersche grondgebied plaats had, liet te dien opzigte geen twijfel meer over. REDING overleed te *Schweitz* in de eerste dagen van Februarij 1818.

* REDORTE (de luitenant-generaal graaf MAURITS MATTHEUS DE LA), pair van *Frankrijk*, groot-kruis van het legioen van eer, geboren te *Saint-Affrique* in het *Tarn*-departement, was naauwelijks 16 jaren oud toen hij als onder-luitenant in het legioen van *Luxembourg* in *Oost-Indië* werd opgenomen. In 1789 in *Frankrijk* teruggekeerd, begaf hij zich als luitenant in het koninklijke dragonderregiment, werd kapitein bij hetzelfde korps en maakte in deze hoedanigheid de veldtogten van 92 en 96 bij het leger van den *Rijn* mede. Omtrent dezen tijd, werd hij als adjudant-generaal naar het leger van het noorden gezonden, en bij de afdeeling MACDONALD in *Holland* en bij het leger van *Sambre en Maas* geplaatst. Hij volgde het lot van dezen vermaarden generaal in het leger van *Italië*, waar hij in den veldtogt van *Rome* en *Napels* en voornamelijk bij de inneming van *Ferracine* uitmuntte, tot welke hij door een schitterend wapenfeit bijdroeg, hetwelk hem den rang van adjudant-generaal verwierf. Met eenen aanval op *Calvi* belast, viel zijne brigade onder de muren van *Otricoli* den vijand met zoo vele hevigheid aan, dat zij hem verpligtte zich in de plaats te werpen die zich eenige uren daarna op genade overgaf. In 1799 naauwelijks den ouderdom van 30 jaren bereikt hebbende, werd MATTHEUS DE LA REDORTE tot den rang van divisie-generaal verheven, en tot bevelhebber der 11.e militaire afdeeling benoemd. In 1805 ontving hij het bevel over eene afdeeling in het corps van den maarschalk ANGEREAU, bij het groote leger. In dezen veldtogt werd hij in de bulletins der Fransche zegepralen met den grootsten lof vermeld; hij maakte den veldtogt mede van *Pruissen* en van *Polen*, in 1806 en 1807, ging tot het leger van *Spanje* over, en bedekte zich met roem in den beroemden veldslag van *Tudela*. Na de tegenspoeden van het Fransche leger in zijn vaderland teruggekeerd, werd hij in 1817 tot bevelhebber van de 19.e militaire afdeeling benoemd, waar hij de eervolste herinneringen heeft nage-

laten. Omtrent dezen tijd werd hij tot de waardigheid van pair van *Frankrijk* verheven. De graaf DE LA REDORTE is de 1.e Maart 1833 overleden.

* RÉES (ABRAHAM), een Engelsche predikant, werd in 1743 in het noorden van het land van *Wallis* geboren. Zijn vader was mede bedienaar van het evangelie. Hij onderwees de wiskunde in het gesticht van *Hoxton* bij *Londen* waar hij zijne studien ten einde gebragt had. Hij bekleedde dezen leerstoel gedurende twintig jaren, en ging vervolgens als hoogleeraar der godgeleerdheid in het collegie van *Hackney* over, waar hij tot in 1795 verbleef, zich niet minder aanbevelende door zijne deugden dan door zijne kunde, is RÉES den 9 Junij 1825 overleden, den roem nalatende van een der vermaardste geleerden van *Engeland* te zijn. Zijn voornaamste en meest bekende werk heeft tot titel *The new encyclopedia, or universal dictionnary of arts, sciences and litteralure, London*, 1803 en verv. 44 dl.n groot in 4.to, zamengesteld volgens het plan der Fransche *encyclopédie* en van het groote *woordenboek* van CHAMBERS. RÉES was lid van de koninklijke maatschappij van *Londen*, van de Italiaansche maatschappij en van verscheiden geleerde genootschappen.

REESENDE. — Zie RESENDE.

* REEVE (CLARA), eene Engelsche roman-schrijfster in het jaar 1725 te *Ipswich* geboren, alwaar zij in 1803 overleed, was de dochter van eenen Engelschen geestelijke, die haar van kindsbeen af tot de beoefening der geleerde talen en der geschiedenis opleidde. Hare moeder, weduwe geworden zijnde, ging zich te *Colchester* vestigen; *miss* CLARA volgde haar derwaarts, met twee harer zusters. Het is daar dat zij begon met zich te doen kennen (1772) door eene Engelsche vertaling van den Latijnschen roman van BARCLAY, getiteld: *Argenis*. Zij schreef vervolgens in het Engelsch verscheidene *romans*. De eerste, welke zij in het licht gaf (1777), was getiteld: *The champion of virtute, gothic story*, welke later dikwijls herdrukt is onder den titel van *The old english Baron*. Men kan de lijst van hare andere werken vinden in de beknopte *levensschets*, welke sir WALTER SCOTT haar heeft toegewijd, in het 3.e deel van zijne *Letterkundige le-*

vensbeschrijving der beroemde romansschrijvers. Volgens den beroemden levensbeschrijver van *miss* REEVE, is de *oude Engelsche baron* haar beste werk, en datgene op hetwelk bij uitsluiting tegenwoordig haar roem rust.

* REEVE (JOZEF), een Engelsche Catholijke priester, begaf zich zeer jong in de maatschappij der Jesuiten, en onderwees er met roem de *humaniora.* Vervolgens in *Engeland* gezonden om er de bediening van missionnaris waar te nemen, werd hij kapellaan van lord CLIFFORD, onder wiens familie hij 53 jaren geleefd heeft, zijnen tijd tusschen de studie en de werkzaamheden der heilige bediening verdeelende; hij oefende dezelve met den meesten ijver uit tot in den ouderdom van 75 jaren, als wanneer hij het gezigt geheel en al verloor, en den 20 Mei 1820 in den ouderdom van 87 jaren overleed. Men heeft hem te danken: 1.° een *Kort begrip van den bijbel*, in 2 dl.n in 12.mo dat slechts eene vrije vertaling van het *Uittreksel van* ROYAUMONT was; maar in eene tweede uitgave werkte hij hetzelve geheel om, zoo dat het sedert dien tijd zeer dikwijls herdrukt is; — 2.° *Leerreden*, 2 dl.n, die zich meer aanbevelen door bondigheid dan door welsprekendheid; — 3.° een *Beknopt tafereel der kerkelijke geschiedenis*, 3 dl.n in 12.mo REEVE heeft zich in dit werk voornamelijk toegelegd op hetgene wat *Engeland* betreft, en om de onnaauwkeurige beweringen der Engelsche protestantsche geschiedschrijvers te wederleggen. — 4.° *Latijnsche en Engelsche gedichten* over verschillende ongewijde onderwerpen.

REGA (HENDRIK JOZEF), doctor en primair hoogleeraar van de geneeskundige faculteit te *Leuven*, zijne geboorteplaats, alwaar hij in 1690 het eerste levenslicht aanschouwde. Hij maakte zich evenzeer beroemd door zijne Christelijke deugden, vooral door zijne groote liefdadigheid om de armen te ondersteunen, als door zijne kunde. Als zijne bezigheden hem den tijd niet overlieten om de behoeftige zieken te bezoeken, zond hij andere geneesheeren naar dezelve en deed zich verslag geven van den staat, waarin zij hen bevonden. Twee malen viel hem de eer van het rectoraat der hoogeschool ten deel. Zijn al te groote ijver voerde hem in het jaar 1754,

in den ouderdom van 64 jaren, in het graf. De aartshertogin MARIA ELISABETH, landvoogdes der *Nederlanden*, had hem met den titel van haren lijfarts vereerd. Men heeft van hem: 1.° *De sympathia, seu de consensu partium corporis humani*, *Haarlem*, 1621 en *Leipzig*, 1762, in 12.mo een geleerd werk, en hetwelk hem eenen grooten roem verwierf; — 2.° *De urinis tractatus duo*, *Leuven*, 1732; *Frankfort*, 1761, in 8.vo; — 3.° *Accurata methodus medendi per aphorismos proposita*, *Leuven*, 1737, *Keulen*, 1767, in 4.to — 4.° *Dissertatio medica de aquis mineralibus fontis marimontensis*, *Leuven*, 1740, *etc.*

* RÉGANHAC (GÉRAUD VALET DE), een Fransch dichter in 1719 te *Cahors* geboren. Zijn talent voor de dichtkunde deed hem in de akademie der *bloemspelen* te *Toulouse* opnemen. Hij bezat veel dichtvuur, schreef met sierlijkheid en zuiverheid, en was zeer ervaren in de Latijnsche *classici*. Men heeft van hem: 1.° *L'esprit etc.* (*Is de wijsgeerige geest meer nadeelig dan nuttig voor de schoone letteren*), 1755, in 8.vo De schrijver verklaart zich voor het bevestigende, en beroept zich op zeer bondige redenen. Ofschoon dit werk, bij wijze van brieven, slechts weinige bladzijden bevat, werd het wel onthaald, en begon met den schrijver beroemd te maken. — 2.° *Etudes etc.* (*Lierdichtstudiën, volgens* HORATIUS), *Villefranche de Rouergue*, 1775, in 8.vo; — 3.° *Odes etc.* (*Oden van* HORATIUS), in het Fransch vertaald, met oordeelkundige aanmerkingen en lierdichten, *Parijs*, 1781, 2 dl.n in 12.mo Deze zijn eene vrij geachte vertaling. Men vindt in deze verzameling verscheidene stukken die door de akademie der bloemspelen in de jaren 1752, 1757 en 1758 bekroond zijn geweest. RÉGANHAC is in 1784, in den ouderdom van 65 jaren, overleden. Het *letterkundige Frankrijk* (*France littéraire*) noemt een RÉGANHAC zoon, aan welken zij eene *lofrede* op LODEWIJK XII, vader des volks, toeschrijft, 1782. Deze werd in 1787 door de akademie van *Montauban* voor eene *Lofrede* van J. LEFRANC DE POMPIGNAN bekroond.

* REGEMORTES (LODEWIJK DE), ingenieur en bewiudhebber der kanalen van *Loing* en *Orleans*, van Hollandschen oorsprong, werkte in den beginne onder VAUBAN aan de vestingwerken van *New-Bri-*

saoh. Het is volgens zijne teekeningen en onder zijn opzigt, dat men de brug van *Moulin* heeft vervaardigd, merkwaardig door hare schoonheid en, die hem zoo veel te meer tot eer heeft gestrekt daar hij zeer groote moeijelijkheden heeft moeten overwinnen om dezelve hecht te grondvesten. Drie steenenbruggen en eene houten-brug waren ingezakt te *Moulins* in minder dan 40 jaren, en niemand van de kunst durfde er zich mede belasten om eene brug in die stad tot stand te brengen. Deze bekwame ingenieur heeft de bijzonderheden der schrandere middelen bekend gemaakt, die hij heeft aangewend in een werk getiteld: *Beschrijving van eene nieuwe steenen brug gebouwd over de rivier Allier te Moulins*, *Parijs* 1771 een dl. in folio. LODEWIJK DE REGEMORTES overleed in 1776.

REGILLIANUS (QUINTUS-NONIUS-REGILLIANUS-AUGUSTUS), een der tirannen, die het rijk onder GALLIENUS beroerden, was van Dacischen oorsprong, en bloedverwant, naar mengelooft, van den koning DÉCÉBALUS, door TRAJANUS overwonnen. Hij verhief zich onder VALERIANUS tot de eerste militaire ambten. Hij voerde als chef het bevel in *Illyrië*, onder GALLIENUS en behaalde in 260, schitterende overwinningen in *Opper-Moesie*. Het volk, op GALLIENUS misnoegd, verkoos hem tot keizer. Men beweert dat hij zijne verheffing gedeeltelijk aan zijnen naam te danken had. Deze naam die in het Latijn overeenkomst heeft met dien van *koning*, scheen aan de officieren, die te zamen het avondmaal nuttigden een gunstig voorteeken en des anderen daags, bekleedde zij hem met het purper. REGILLIANUS maakte zich gereed om tegen de Sarmaten op te trekken, toen hij op het einde van Augustus 263 door zijne soldaten, in overeenstemming met de volken van *Illijrië*, die vreesden opnieuw de wreedheid van GALLIENUS te gevoelen, werd vermoord. Deze vorst had moed en groote hoedanigheden.

REGILLO. Zie PORDENONE.

RÉGINALD (VALERIUS) een jesuit, in 1543 in *Franche-Comté* geboren, den 14 Maart 1623 overleden, na de wijsbegeerte te *Bordeaux*, te *Pont à Mousson* en te *Parijs* en de Godgeleerdheid te *Dôle* onderwezen te hebben. Men heeft van hem: *Praxis fori*, *Keulen*, 1623. De hei-

lige FRANCISCUS VAN SALES beveelt er het lezen van aan in zijne *Onderrigting voor de biechtvaders.*

REGINALD (ANTONIUS) een dominikaner monnik, in 1676 te *Toulouse* overleden, muntte uit door zijne werken. De voornaamste zijn: 1.° *Traité etc.* (*Godgeleerde verhandeling over de beroemde onderscheiding van den zamengestelden zin en van den verdeelden zin*); een zwaar boekdeel, — 2.° *De mente concilii Tridenti, circa gratiam per se efficacem*, in fol. 1706. Hij toont zich in dit werk als een der vurigste verdedigers der leer, welke hij als die van den heiligen THOMAS en van den heiligen AUGUSTINUS beschouwde.

RÉGINON, abt van *Prum*, van de orde des heiligen-BENEDICTUS, overleden in het jaar 915 in het klooster van den heiligen-MAXIMINUS te *Trier*, zoo als blijkt uit de opening van zijn graf in het jaar 1581 bewerkstelligd, heeft door zijne kunde verdiend dat zijn naam in de jaarboeken der Kerk werd opgenomen. Men heeft van hem: 1.° eene *Kronijk*, nuttig voor de geschiedenis van *Duitschland*, voor de eerste maal te *Mainz* in 1521 in het licht gegeven. Men vindt dezelve in de *Geschiedschrijvers van Duitschland*, van PISTORIUS 1.e deel, uitgave van *Frankfort*, 1583. De kronijk van RÉGINON begint met J. C. en eindigt met het jaar 907; dezelve is voortgezet tot het jaar 972 — 2.° Eene verzameling van canons en kerkelijke reglementen getiteld: *De disciplinis ecclesiasticis, et de religione christiana, libri duo.* Hij stelde dit werk zamen op het verzoek van RATBODUS, aartsbisschop van *Trier* naar welke stad hij verlrokken was, na verpligt te zijn geweest, zijne abdij te verlaten in 899. BALUSIUS heeft in 1671, in 8.vo, eene uitmuntende uitgave van deze verzameling, met aanteekeningen vol geleerdheid in het licht gegeven. Men bewaart in de boekverzameling van *Bremen* eenen *Brief* van RÉGINON aan RATBODUS, over de instelling van het gezang; achter dezen brief ziet men een gedeelte van de goddelijke dienst met zangnoten van dien tijd. Men vindt het *Leven van* REGINON in het 6.e deel van de *Lett. Gesch. van Frankrijk.* (*Hist. litt. de France*).

REGIO-MONTANUS. Zie MULLER (JOANNES).

RÉGIS (heilige JOANNES-FRANCISCUS), uit eene adellijke familie van *Languedoc* in 1597 geboren, begaf zich onder de Jesuiten. Nadat hij meermalen vruchteloos verlof gevraagd had, om zich naar de wilden van *Canada* te begeven, legde hij er zich op toe, om de ketters te bekeeren, de zondaars tot God terug te voeren en de zielen op de wegen des heils te leiden. Zijn ijver werd in *Languedoc* en in de naburige provinciën met de grootste vruchten bekroond, waar hij onderscheidene godsdienstige gestichten tot stand bragt. Uitgeput door werkzaam- en gestrengheden, overleed hij te *Louvesc*, een dorp van *Dauphiné*, in 1640. CLEMENS XII verklaarde hem in 1737 heilig. Zijn *Leven* is in het Fransch door pater D'AUBENTON beschreven, 1 dl. in 8.vo. Men vindt aan het einde van hetzelve het afschrift der openbare getuigenissen, die de uitgedachte fabel van zijne gewaande uitgang van de societeit der Jesuiten wederleggen. Men kan ook raadplegen *Les saints etc.* (*De aan de Jesuiten ontrokkene en wedergegevene heiligen*) — de heilige FRANCISCUS-XAVERIUS en de heilige FRANCISCUS REGIS, — door JOANNES-JOZEF PETIT-DIDIER, *Luxemburg* 1738, in 12.mo.

REGIS (PETRUS-SYLVANUS), een kartesiaansch wijsgeer, geboren te *la Salvetat de Blanquefort*, in het graafschap *Agenois*, in 1632, kwam te *Parijs* zijne studiën voltrekken en werd de leerling van ROHAULT. Hij begaf zich vervolgens naar *Toulouse*, waar hij openbare conferentiën over de wijsbegeerte tot stand bragt. Hij sprak met gemakkelijkheid, en bezat vooral de bekwaamheid om de afgetrokkene onderwerpen voor zijne toehoorders verstaanbaar te maken. De oude wijsbegeerte maakte weldra plaats voor de nieuwe, en de Toulousanen, getroffen over het onderwijs en de verlichting hun door REGIS aangebragt, gaven hem eene jaarwedde. De markgraaf DE VARDES, uit *Languedoc* verbannen, begaf zich in 1671 van *Toulouse* naar *Montpellier*, REGIS, die in hem eenen ijverigen leerling had, vergezelde hem derwaarts en hield er conferentiën, welke algemeenen bijval vonden. REGIS kwam in 1630 te *Parijs* en werd er even als te *Montpellier* en te *Toulouse* algemeen toegejuicht. Na verscheiden worstelingen, ter verdediging van DESCARTES, vol-

gehouden te hebben, werd hij in 1699 lid der academie van wetenschappen, en overleed in 1707, bij den hertog van ROHAN, die hem in zijn hotel een vertrek had ingeruimd. Zijne werken zijn: 1.° *Système etc.* (*Stelsel van wijsbegeerte, bevattende de redeneerkunde, de bovennatuurkunde en de zedekunde*), 1690, 3 dl.n in 4.to Dit is eene oordeelkundige compilatie van verschillende denkbeelden van DESCARTES, welke de schrijver heeft ontwikkeld en in verband gebragt; maar daar deze denkbeelden niet naar de mode zijn, kan dit werk tegenwoordig weinig gebruikt worden. — 2.° Een boek getiteld: *Usage etc.* (*Gebruik der redenen des geloofs*), in 4.to — 3.° een *Antwoord* op het boek van den beroemden HUET, getiteld: *Censura philosophiae cartesianae*, in 12.mo (Zie HUET); — 4.° Een ander *Antwoord* op de *Critische aanmerkingen* van DU HAMEL, 1691, in 12.mo — 5.° Geschriften tegen pater MALEBRANCHE, om aan te toonen dat de schijnbare grootheid van een voorwerp alleen van de grootheid van deszelfs afbeeldsel afhangt, op het netvlies afgeschetst; — 6.° eene *Verhandeling* over dit vraagpunt: *Of het vermaak ons werkelijk gelukkig maakt:* 1694 in 4.to

REGIS (PETRUS), in 1656 te *Montpellier* geboren, hoogleeraar in de geneeskunde aan de universiteit dier stad, begaf zich vroegtijdig naar *Parijs*. Hij verwierf aldaar de achting van DU VERNEY, LEMERY, PELISSON, DESPRÉAUX PERRAULT, MENAGE enz. In *Montpellier* teruggekeerd, beoefende hij er met roem de geneeskunde tot in 1685, toen de intrekking van het edict van *Nantes* hem verpligtte, met zijne familie, de wijk naar *Amsterdam* te nemen. Hij overleed aldaar aan eene verzwering in de maag, in 1726. Zijne werken zijn: 1.° eene *Uitgave* der *Nagelatene werken* van den geleerden MALPIGHI, 1698, in 4.to — 2.° *Observations etc.* (*Waarnemingen omtrent de pest van Provence*), 1721 in 12.mo; hij verbeterde al de artikelen de geneesen kruidkunde betreffende van het *Woordenboek* van FURETIÈRE, van de uitgave van BASNAGE, heer van BEAUVAL. Men vindt de lijst zijner werken in het 7.e deel, blz. 8 der *Gedenkschriften* van NICÉRON.

REGIUS of LE ROY (URBANUS), te *Langenargen*, aan het meer van *Constans* geboren, studeerde te *Ingol-*

stadt en onderwees er met roem. Vele edellieden vertrouwden hem het opzigt over hunne kinderen toe, zonder er de zorg van uit te zonderen, die derzelver uitgaven betrof; maar deze jonge lieden maakten schulden. Daar REGIUS hun borg was, maakte hij eene soort van bankroet en was verpligt dienst te nemen. Zijn hoogleeraar ECKIUS betaalde voor hem en verzoende hem weder met de muzen. Hij ontving te *Ingolstadt* de redenaars- en dichters kroon, uit de hand van keizer MAXIMILIAAN zelven, eenigen tijd daarna werd hij hoogleeraar in de rede en dichtkunde. Zijne neiging tot het Lutheranismus noodzaakte hem zich naar *Augsburg* te begeven, alwaar hij eene protestantsche kerk stichtte. Hij was eenig n tijd zwingliaansch, vervolgens een onstuimige lutheraan. REGIUS verbond zich in 1530 aan den hertog van *Brunswijk*, die hem opperbewindhebber van de kerken van *Lunenburg* maakte. Hij overleed te *Zell* in 1541. Zijne *Werken* zijn gedrukt in 3 dl.n in fol. De twee eerste bevatten de Latijnsche en het laatste de Hoogduitsche schriften. In beide stralen vele geleerdheid, maar weinige naauwkeurigheid en gematigdheid, door.

REGIUS of DU ROI (HENDRIK), in 1598 te *Utrecht* geboren, maakte zich bekwaam in de geneeskunde, en werd in 1638 hoogleeraar te *Utrecht*. Zijne hartstogtelijke zucht voor de leer van DESCARTES wikkelde hem in moeijelijke ongelegenheden met VOETIUS en andere tegenstanders van DESCARTES, welke hem bijna zijnen leerstoel hadden doen verliezen. Indien REGIUS een der eerste aanhangers van de leer van DESCARTES was, was hij ook een der eerste overloopers derzelve. Nadat DESCARTES geweigerd had eenige bijzondere gevoelens van zijnen leerling goed te keuren, verloochende deze ook de gevoelens van zijnen meester. REGIUS eindigde in 1679 zijne loopbaan. Zijne voornaamste werken zijn: 1.° *Physiologia*, *Utrecht*, 1641, in 4.to; — 2.° *Fundamenta physica*, 1646, in 4.to — 3.° Hij gaf er eene nieuwe uitgave van in het licht onder de titel van *Philosophia naturalis*, 1661, in 4.to. Dit werk is in het Fransch vertaald, *Utrecht*, 1686. Men beschuldigde REGIUS dat hij aan DESCARTES eene kopij zijner *Ver-*

handeling over de dieren ontrooid had, en dat hij dezelve vervolgens bijna geheel in dit werk had opgenomen. — 4.° *Praxis medica enz.* 1657, in 4.to dit is het beste zijner geschriften; — 5.° *Explicatio mentis humanæ, Utrecht*, 1659, in 4.to; — 6.° *Hortus academicus ultrajectinus.* Al zijne geneeskundige werken zijn gezamenlijk uitgegeven, *Utrecht*, 1668, in 4.to

REGNARD (JOANNES FRANCISCUS), een kluchtdichter, in 1647 te *Parijs*, geboren, was de zoon van eenen koopman, die onder de palen *des Halles* woonde, en die hem niettemin eene vrij aanzienlijke fortuin naliet. Zijne zucht voor het reizen openbaarde zich reeds bijna in zijne kindschheid. Hij bezocht eerst *Italië*, speelde er, en zijne winsten waren zoo aanmerkelijk, dat toen de reiskosten betaald waren, er hem nog tien duizend kroonen overbleven. Op zijne terugreis, ging hij te *Genua* scheep met eene vrouw ELVIRE genoemd, op een Engelsch vaartuig, dat naar *Marseille* stevende, en dat door twee algerijnsche schepen werd buit gemaakt; de equipage werd naar *Algiers* gevoerd. REGNARD was met het keukenwerk niet onbekend, welke kunst hij beoefend had om aan zijne smulzucht te voldoen. Hij werd door den meester, wiens slaaf hij geworden was, kok gemaakt. Hij maakte er zich bemind; maar zijn bevallig voorkomen en zijne gedienstige manieren wonnen hem ook het hart der begunstigde vrouwen zijns meesters. Hij leende het oor aan haar verlangen, werd ontdekt en aan het geregt overgeleverd. Hij stond op het punt om volgens de wet gestraft te worden, die wil » dat een Christen, in gemeenschap met eene mahomedaansche vrouw bevonden, zijne misdaad door het vuur boete of mahometaansch worde." De consul der Fransche natie, die kort te voren eene aanzienlijke som ontvangen had, bediende zich van dezelve om hem aan de straf en aan de slavernij te onttrekken. REGNARD, vrij geworden, keerde naar *Frankrijk* terug, de keten met zich nemende, met welke hij gekluisterd was geweest. De 26 April 1681, vertrok hij op nieuw van *Parijs* om *Vlaanderen* en *Holland* te bezoeken, van waar hij zich naar *Denemarken* en vervolgens naar *Zweden* begaf. De koning van dit laatste land raadde hem aan, *Lapland* te gaan

bezoeken. Onze reiziger scheepte zich met twee andere Franschen te *Stockholm* in, en stevende naar *Tornea*. Hij voer de rivier *Tornea* op, en drong door tot aan de *IJszee*. Daar hij ophield toen hij niet verder kon gaan, sneed hij deze vier verzen in eenen steen, en op een stuk hout:

Gallia nos genuit, vidit nos Africa; Gangem,
Hausimus, Europamque oculis lustravimus omnem:
Casibus et variis acti terràque marique;
Hic tandem stetimus nobis ubi defuit orbis.

Te *Stockholm* teruggekeerd, vertrok REGNARD den 3 October 1681 van daar om zich naar *Polen* te begeven. Na de voornaamste steden van dat koningrijk bezocht te hebben, ging hij naar *Weenen*, van waar hij in *Parijs*, na eene reis van twee jaren, terug kwam. Hij kocht er eenen post van schatmeester van *Frankrijk* bij het bureau der geldmiddelen van *Parijs*, en vestigde aan het einde der straat *Richelieu* zijne woonplaats, die de vergaderplaats der liefhebbers van lekker-eten werd: hij had dikwijls onder zijne gasten de prinsen van CONDÉ en CONTI. Hij bezat het landgoed *Grillon* bij *Dourdan*, omtrent 11 uren van *Parijs*. Het is daar dat hij zich in het schoone jaargetijde aan een zinnelijk en lekker leven overgaf, in het gezelschap van eenige uitgezochte epikuristen; en door het vermaak al te zeer na te jagen, ondervond hij de grootste walging van hetzelve. Deze wellustige wijsgeer, deze in schijn zoo opgeruimde man, overleed van verdriet in 1709. Men beweert zelfs dat hij zijne dagen verkortte, en dat hij overleed door het gebruik van een geneesmiddel ten gevolge eener onverteerbaarheid ingenomen. De beste uitgave van zijne *Werken* was, die van den heer LEQUIEN, 1820, 6 dl.n in 8.vo, en die van den heer CRAPELET met aanteekeningen en verschillende verklaringen, 1822 en 1823, 6 dl.n in 8.vo, die van *Parijs*, 1770, 4 dl.n in 12.mo. Het eerste deel bevat het verhaal zijner reizen door *Vlaanderen*, *Holland*, *Denemarken*, *Zweden*, *Lapland*, *Polen* en *Duitschland*. Slechts het verhaal zijner reis door *Lapland* verdient gelezen te worden, het overige is zeer onbeduidend. De schrijver had zijne verhalen enkel zamengesteld om zich te vermaken; hij was niet voornemens dezelve in het licht te geven. Het tweede deel bevat de volgende stukken: *De Provençale, een nagelaten werk.*

Dit is eene kleine geschiedenis, waarin REGNARD het verhaal der lotgevallen mededeelt, die hij op de zeereis had, toen hij gevangen genomen en naar *Algiers* gevoerd werd, het bevat eenige bijzonderheden van zijn leven. Men vindt vervolgens zijne tooneelstukken die hem in den rang der beste kluchtdichters geplaatst hebben. Het meest bekende en het meest voorgestelde zijner stukken, is *De speler*. Deze dichter kende het karakter dat hij geschilderd had. Hij was een speler, en een gelukkige speler. De vrolijkheid is het heerschende karakter der blijspelen van REGNARD; hij muntte uit in het edele, zoo wel als in het gemeenzaam-boertige; maar zijne versificatie is niet altijd naauwkeurig; en wat het onderwerp van een ernstiger, ofschoon bijna aan alle kluchtdichters eigen verwijt uitmaakt, is dat de goede zeden er dikwerf in gekwetst worden. » Ik zou te veel voordeel hebben, zegt een beroemde wijsgeer (J. J. ROUSSEAU), indien ik van het onderzoek van MOLIÈRE tot dat van zijne opvolgers, wilde overgaan, die terwijl zij noch zijne genie, noch zijne regtschapenheid bezaten, niet te min zijne belangzuchtige inzigten gevolgd hebben, door zich toe te leggen eene bedorvene jeugd en vrouwen zonder zeden te vleijen. . . REGNARD, zediger, is niet minder gevaarlijk. Het is eene ongeloofelijke zaak dat men met vergunning der policie openlijk in het midden van *Parijs* een blijspel uitvoert, waarbij in de woning van eenen oom, waar men komt om hem den geest te zien geven, zijn neef, de regtschapen man uit het stuk, zich zoo wel zijn waardig gevolg, bezig houdt met de zorgen, welke de wetten met den strop betalen: .... valsche akte, onderschuiving, diefstal, bedrog, leugentaal, onmenschelijkheid; alles komt er in voor, en alles wordt er in toegejuicht. . . . Schoone lessen voor de jonge lieden, *nescii aurœ fallacis*, welke men naar deze school zendt, waar de volwassene menschen moeite hebben om der verleiding der ondeugd het hoofd te bieden . . . ! Al onze neigingen worden er begunstigd, en diegene, welke ons beheerschen, ontvangen er een nieuw gezag. De onafgebrokene aandoeningen, welke men er in gewaar wordt, bedwelmen ons, verzwakken ons, maken ons meer onbekwaam aan onze hartstogten tegenstand te bieden, verstoren de zucht tot den arbeid, ontmoedigen de

nijverheid, boezemen het verlangen in om te bestaan zonder iets te doen. Men leert er slechts met een vernis van gemanierdheid de afschuwelijkheid der ondeugd te bedekken, de braafheid belagchelijk te maken, eene tooneelspraak in de plaats van de beoefening der deugden te stellen, de geheele zedeleer in bovennatuurkunde te doen bestaan, om de burgers in schoone geesten, de moeders van huisgezinnen in nufjes, de dochters in tooneel-behaagzieken te vermommen." (Zie MOLIÈRE). Men gaf in 1783 in het licht: *Supplément etc.* (*Bijvoegsel tot de werken van REGNARD, de stukken bevattende, welke hij aan het oude Italiaansche tooneel geleverd heeft*), 2 dl.n in 12.mo Indien men uit deze verzameling de nutteloosheden en beuzelingen had weggelaten, zou dezelve tot een veertigtal bladzijden bepaald zijn. De voornaamste stukken van REGNARD zijn met den speler: 1.° *Le legataire etc.* (*De algemeene legataris*), — 2.° *Les menechmes* (*De menechmes*), — 3.° *Les folies etc.* (*De verliefde dwaasheden*), — 4.° *Le distrait etc.* (*De verstrooide*), — 5.° *Le retour etc.* (*De onverwachte terugkomst*), enz.

* REGNAUD (LAGRELAIE), een letterkundige te *Dijon*, in 1740 geboren, in 1807 overleden, heeft verscheiden werken in het licht gegeven, zie hier de voornaamste derzelve: 1.° *Tableau etc.* (*Tafereel der natuur*), een tot het onderwijs geschikt werk en zeer aangenaam om te lezen. — 2.° *Soupers etc.* (*Avondmalen van Vaucluse*). — 3.° *Les prisonniers etc.* (*De gevangenen van den tempel*), een klein gedicht met sierlijkheid en veel gevoel geschreven. — 4.° *Les Français etc.* (*Le Franschen in Egypte*), een ander gedicht vrij wel berijmd.

REGNAULDIN (THOMAS), een beeldhouwer, te *Moulins* geboren, overleed te *Parijs* in 1706, in den ouderdom van 79 jaren. Hij was lid der koninklijke akademie van schilder- en beeldhouwkunde. Deze beroemde kunstenaar, heeft zeer vele op prijs gestelde stukken vervaardigd. Men ziet van hem in de tuinen van *Versailles*, de *Herfst* en *Faustine*; en in de *Tuilerien*, de schoone groep, voorstellende, de *Wegvoering van CYBILLA door SATURNUS*, onder de gedaante des *Tijds*.

REGNAULT (NOËL), een Jesuit in 1683 te *Atrecht* ge-

boren, overleed in 1762 te *Parijs*. Na de pligten der Godsdienst maakte de beoefening der oude en nieuwe wijsbegeerte al zijne zorg uit, en nam zijn geheele leven in. Men heeft van hem: 1.° *Entretiens etc.* (*Natuurkundige Zamenspraken*), eerst in 3 dl.n in 12.mo later in 5. Jonge scholieren, die iets meer van de natuurkunde willen weten, dan men gewoonlijk in de collegien leert, zullen in dit werk voldoening vinden. Hetzelve is met veel orde, duidelijkheid en alle belangstelling geschreven, waarvoor het onderwerp vatbaar is. 2.° *Origine etc.* (*Oude oorsprong der nieuwere natuurkunde*), 3 dl.n in 12.mo De schrijver ontneemt in dit werk, aan verscheiden beroemde natuurkundigen den roem van vele natuurkundige ontdekkingen, doet zien dat zij ouder zijn, en dat wij met eene ondankbare vermetelheid ons met den buit onzer voorouders optooijen, terwijl wij dezelve verachten. Georges Paschius en de heer Dutens hebben hetzelfde aangetoond, de eene in zijne verhandeling *De novis inventis quorum accuratiori cultui facem prætulit antiquitas*, de andere in zijne *Recherches etc.* (*Onderzoekingen over den oorsprong der aan de nieuweren toegeschrevene ontdekkingen*); — 3.° *Entretiens etc.* (*Wiskundige zamenspraken*), in 12.mo drie deelen, 1747; — 4.° *Logique etc.* (*Redekunde bij wijze van Zamenspraken*), in 12.mo 1742. Dezelve heeft niet zooveel opgang gemaakt als zijne *Natuurkundige zamenspraken*.

* Regnault (N.) een priester, is de schrijver van eene *Onderrigting voor de eerste H. Communie* in 8.vo, gedrukt eerst in 1759 en later zeer dikwijls herdrukt. Regnault heeft daarenboven eene *Onderrigting voor het vormsel*, 1707, in 18.mo geschreven.

* Regnault, een schilder te *Parijs*, heeft in het licht gegeven: 1.° *La botanique etc.* (*De kruidkunde voor iedereen bevattelijk gemaakt, of verzameling van planten in de geneeskunde, en als voedingsmiddelen en in de kunsten gebruikelijk*), 3 dl.n groot in folio, *Parijs* 1774, met 467 en somtijds met 475 gekleurde platen versierd; een werk dat zelden volledig voorkomt en zeer hoog van prijs is — 2.° *Les écarts etc.* (*De afwijkingen der natuur*, of *verzameling der misvormigheden, welke de natuur in het dierengeslacht heeft voortgebragt*),

Parijs, 1775, in folio, met gekleurde platen, een niet ten einde gebragt werk.

* REGNAULT (N.) in 1756 te *Parijs* geboren, en in die stad in 1818 overleden, heeft in het licht gegeven eene *Nieuwe spraakkunst, welke de oplossing der moeijelijkheden van de Fransche taal bevat*, 1808, in 1809 herdrukt, in 12.mo.

REGNAULT *de Saint-Jean-d'Angely* (de graaf MICHAËL-LODEWIJK-STEPHANUS), afgevaardigde bij de algemeene staten, raadsheer en minister van staat, procureur-generaal bij het opperkeizerlijk geregtshof, lid van de kamer der vertegenwoordigers, groot officier van het legioen van eer, groot kruis van de orde der reunie, lid van het instituut, werd in 1760 te *Saint-Jean d'Angely* geboren, en in 1781 tot advocaat bevorderd. In 1782 tot luitenant van het halsregtersambt der marine te *Rochefort* benoemd, deed hij zich door zijne talenten opmerken, en besteedde een gedeelte zijner inkomsten om in de behoeften zijner ouders te voorzien, ten gevolge van de blindheid zijns vaders tot eenen ongelukkigen staat gebragt. Tijdens de omwenteling, welker zaak hij met geestdrift omhelsde, werd hij benoemd tot afgevaardigde bij de algemeene staten. Met eene vloeijende en schitterende uitspraak begaafd, en de uitwendige voordeelen bezittende, die bijna onvermijdelijk zijn om in de parlementaire loopbaan te slagen, droeg REGNAULT in den beginne niet dan gematigde gevoelens voor. Hij verstoutte zich zelfs om den beroemden redenaar MIRABEAU aan te randen met betrekking tot de beide kamers, en deze eerste scheuring met het hoofd der revolutionnairen van 1789 bragt hem op het denkbeeld om polemische stukken in een dagblad te plaatsen. Hij schreef inderdaad in het *Journal de Versailles* (*) ten gunste van het gematigde constitutionnalismus dat hij had aangenomen. De wijze, waarop hij zich uitdrukte, verbitterde het gemeen tegen hem, en hij zag zich het voorwerp van de hevigste be-

(*) Vele levensbeschrijvers hebben het *Journal de Versailles* met den *Courrier de Versailles*, een zeer hevig revolutionnair dagblad, door GORSAS geredigeerd, verward (Zie GORSAS). Het was de *Courrier*, die den beruchten maaltijd der lijfwachten aan de revolutionnairen van *Parijs* bekend maakte en die de leus gaf tot den opstand van den 5 en 6 October.

dreigingen van den kant der Marseillanen, die hem eens in de Elizesche velden herkenden. Dit blad hield op in het licht te verschijnen, toen de constituerende vergadering hare zittingen te *Parijs* kwam houden, waar REGNAULT aanteekeningen voor een klein dagblad gaf, getiteld: *de Postrijder door Calais*, een zeer beknopt overzigt der verhandelingen van elke vergadering. Na den 17.den Junij, nam REGNAULT dikwijls het woord op; maar zijne redevoeringen, waarin steeds een geest van gematigdheid heerschte, waren niet uitgebreid. Na den 14 Julij, ging REGNAULT, ondanks de tegenbetuigingen die hij tegen de regeringloosheid deed hooren, dikwijls eenen tred met de partij, die dezelve aanstookte. In 1790, klaagde hij het verzoekschrift der Catholijken van *Nimes* aan, en hij gaf zijne stem voor de vermindering der jaarwedden, die werkelijk niet alle, zeer billijk verkregen waren. Hij was een zeer verklaarde voorstander der kerkelijke hervorming en verzocht dat de bisschoppen en pastoors, die weigeren zouden de burgerlijke constitutie der geestelijkheid te bezweren, oogenblikkelijk mogten vervangen worden. Hij bestreed niet te min de voordragt van eenen zijner ambtgenooten, die later zeer tegen het omwentelingsstelsel was ingenomen, en die er op aandrong om de religieuzen van het burgerregt te berooven. REGNAULT toonde zich in andere omstandigheden werkelijk republikeinsch, ofschoon zijn gedrag later bewezen heeft, dat de invoering eener republiek in een land zoo als *Frankrijk* zeer ver van zijn gevoelen verwijderd was. Toen het vraagpunt om te weten aan welke magt het regt van vrede te sluiten en oorlog te verklaren, moest worden toegekend, in de vergadering behandeld werd, verdedigde hij met PETHION en BARNAVE het gevoelen dat de koning geene vijandelijke onderneming behoorde te doen, zonder de toestemming der natie, die door dit stelsel aan de willekeur van den vreemdeling zou bloot gesteld zijn geweest, of aan de beschikking van eenige muitzuchtigen der vergadering zou overgeleverd worden, gelijk het in 1792 gebeurd is. Den 7 Mei 1791, vereenigde hij zich met diegenen, welke verzochten, dat het burgerregt in de kolonien onmiddellijk aan de vrijgelatenen behoorde, welke ook hunne kleur ware, zwart of donkerbruin. In de vergadering van

den 8 derzelfde maand, stelde REGNAULT voor, om te decreteren, dat de asch van VOLTAIRE, als een nationaal eigendom werd beschouwd. LANJUINAIS vraagde op dit voorstel de orde van den dag; hetzelve werd niettemin aangenomen, ondanks de nadrukkelijke reclamatien van den abt COUTURIER en van eenige andere leden der regterzijde. Den 30 Mei stelde REGNAULT nog voor, om voor denzelfden schrijver een standbeeld ten koste der natie op te rigten: » Ik vraag deze eer, zeide hij, voor den wijsgeer, die een der eerste was, welke aan de volken over hunne regten, over hunne waardigheid, over hunne magt durfde spreken.... VOLTAIRE, waarvan een der zwakheden was pluimstrijker te zijn, sprak tot de vorsten de harde taal der waarheid." De redenaar, gelijk wij weldra zullen zien, was zelf niet altijd aan den geest van onafhankelijkheid getrouw, die in deze redevoering doorstraalde. Den 17 Julij 1791, bij het vertrek van LODEWIJK XVI, naar *Montmédy*, deed hij een besluit nemen dat de gezagvoerders des koningrijks en de nationale gardes alle personen die buiten *Frankrijk* wilden gaan, zouden aanhouden; dat men zich zoude meester maken van de bezendingen van wapens en geld, paarden en rijtuigen; dat men eindelijk al de noodige maatregelen zoude nemen om de koninklijke familie te beletten derzelver weg te vervolgen. REGNAULT omhelsde vervolgens de partij der Feuillants, die de handhaving van de constitutie en het behoud van datgene, wat er van het koninklijke gezag overbleef, scheen te beoogen en werd kapitein der nationale grenadiers. Gedurende de zitting der wetgevende vergadering, leverde hij zeer vele artikels aan het *Journal de Paris*, waarvan ANDREAS CHENIER, een der voornaamste redacteurs was; maar hij werkte meer bijzonderlijk aan den *Ami des Patriotes*, een weekblad, waarvan de burgerlijke lijst de kosten droeg. Hij ontsnapte aan de proscriptie van den bloedigen dag van den 10 Augustus 1792; en hield zich vervolgens verborgen; maar na den 31 Mei 1793 ontdekt, werd hij onder het opzigt van eenen gendarme gesteld, die hem nooit uit het oog verloor. Ontvlugt zijnde, werd hij herkend, te *Douai* aangehouden, en in de gevangenis dier stad geworpen, uit welke hij eerst na den 9 Thermidor ontslagen werd. Kort daarna, tot beheerder der hospitalen van het leger

van *Italië* benoemd, begon hij met BONAPARTE in betrekking te geraken, aan wiens lot hij zich verbond, reeds in de eerste veldtogten in dat schier-eiland ondernomen. Hij was een dergenen, die het meeste bijdroegen, om de omwenteling van den 18 Brumaire te doen gelukken, na welke de eerste consul hem tot president van de afdeeling van het inwendige van zijnen staatsraad benoemde, terwijl hij de bezoldiging van dien post tot 36,000 Franken bragt, zonder de belooningen te rekenen, die men hem voor de werkzaamheden van zijn bijzonder kabinet gaf. Het is waar, dat BONAPARTE, daar hij een mensch noodig had die de personen kende, die in de omwenteling eene rol hadden gespeeld en die hunne verrigtingen hadden waargenomen, zijn vertrouwen niet beter kon plaatsen. REGNAULT zag van toen af de eerbewijzen op zijn hoofd verzamelen: in 1803, werd hij tot lid der Fransche akademie benoemd, die hij in 1804 presideerde; tijdens de benoeming van den adel des keizerrijks, werd hem den titel van graaf opgedragen, en hij werd in het midden van Julij 1804 benoemd, tot procureur-generaal bij het hooge keizerlijke geregtshof en groot-officier van het legioen van eer. BONAPARTE voerde voor hem in 1810 eenen post in van staats-secretaris der keizerlijke familie. REGNAULT was de gedwongen verdediger van alle ontwerpen des keizers; daar wij hem in eene zoodanige loopbaan niet kunnen volgen, zullen wij ons bepalen met te zeggen, dat zijn naam met alle merkwaardige tijdvakken van deze regering verbonden is. De daarstelling van het senatorschap, de herstelling van den slavenhandel, de verdediging der nieuwe crimineele regtspleging, de ontelbare aanwervingen der soldaten die tot de verovering van *Europa* moesten dienen; ziedaar de ontwerpen, welker bekrachtiging hij belast was aan te vragen, en die hem dikwijls de gelegenheid aanboden om vleijende woorden voor den keizer te doen hooren. Toen hij bij voorbeeld in 1805, de beweeggronden ontwikkelde van een *senatusconsulta*, betrekkelijk eene ligting van 80,000 manschappen, eindigde hij zijne redevoering met dezen volzin: » Wanneer Uwe Majesteit, wier persoon even zoo onvermoeid is als de gedachte, zich het werk tot eenen pligt maakt, die hare dagen vervult en hare nachten verkort; wanneer zij aan de wissel-

valligheid des oorlogs haar doorluchtig hoofd aanbiedt, zoo zullen de Franschen, sire! wij oordeelen, wij zweren volgens onze harten, enkel wedijveren in naijver, in geestdrift, in verkleefdheid: zij alleen zullen treuren die aan andere pligten onderworpen, of veroordeeld eene andere loopbaan te volgen, er niet naar kunnen dingen de gevaren en den roem uwer dapperen te deelen, met hen de gevaren te trotseren, en te overwinnen of te sterven onder de oogen Uwer Majesteit, voor haar en voor het vaderland." Toen hij later eene vervroegde oproeping der conscrits van 1809 aanvraagde, voegde de redenaar er bij: »Twijfelt er niet aan, Senatoren, Z. M. heeft in hare zorg en in hare liefde voor zijne volken, de uitgestrektheid der opofferingen, die de roem en de nationale veiligheid der wijsheid en der voorzigtigheid van den souverein voorschrijven te verzoeken, berekend en gewaardeerd: het hart van Z. M. is gierig met het bloed harer onderdanen, enz." Het schijnt zeker dat men na den slag van *Leipzig*, pogingen bij REGNAULT aanwendde, in het belang van het huis der BOURBONS, door de tusschenkomst eener Engelsche dame, BISHOP genaamd, aan welke hij eenige diensten had bewezen. Deze ontving ten antwoord dat *indien de tijd de treurige uitkomst mede bragt waarmede het keizerlijke bestuur bedreigd werd, hij REGNAULT, vrij als dan van alle verbindtenis, zich aan de belangen van LODEWIJK XVIII zou toewijden en hem voor waarborg van zijn gedrag de proscriptiën zou aanbieden, die hij had ondergaan, en de verbindtenis die hij met eene familie had aangegaan, welke met dezen vorst zelfs verbonden was* (*). Den 8 Januarij 1814 tot bevelhebber van een legioen der Parijsche nationale garde benoemd, trok hij den 30 Maart daaropvolgende de barrieres uit om de verbondene troepen te gaan bevechten; maar hij verliet weldra de burger-militie; daar deze aftogt als eene lafhartigheid werd beschouwd, gaf de generaal DESSOLLE eene openbare verklaring van den krijgsraad in het licht die REGNAULT regtvaardigde, en te kennen gaf dat zijne terugkomst in de hoofdstad op

(*) REGNAULT, was met mejufvrouw DE BONNEUIL gehuwd, wier vader aan de dienst van MONSIEUR, later LODEWIJK XVIII, verbonden was.

gewigtige staatkundige belangen steunde. REGNAULT was inderdaad op denzelfden dag (30 Maart) naar *Blois* vertrokken, waar MARIA LOUISE zich bevond, en hij was er gebleven tot op den 8 April, dag der aankomst van den graaf van SCHOUWALOFF, tot de vorstin gezonden in hoedanigheid van Commissaris der verbondene mogendheden. Hij begaf zich naar *Clermont* in *Auvergne*, en zette de witte kokarde op. Hij bekleedde den voorzittersstoel der akademie tijdens de toelating van den heer CAMPENON, en zwaaide bij deze gelegenheid den zoo lang *gewenschten* koning (LOUIS LE DÉSIRÉ) lof toe. Daar echter het nieuwe bestuur zich weinig genegen toonde om zich van hem te bedienen, zoo bewoog hem zulks den troon der honderd-dagen te ondersteunen. Zijne voorregten werden hem alstoen teruggegeven met den titel van minister van staat, en hij werd geroepen om in de kamer der volksvertegenwoordigers zitting te nemen. Na den slag van *Waterloo* belastte hij zich om aan deze vergadering (22 Junij 1815) den nieuwen afstand van NAPOLEON bekend te maken en hij deed het voorstel aannemen dat het bureau mogt belast worden aan den aftredenden Vorst de erkentenis van het Fransche volk uit te drukken voor het offer dat hij aan zijne onafhankelijkheid bragt. REGNAULT eindigde zijne staatkundige loopbaan met aan de proclamatie van NAPOLEON II deel te nemen. Hij werd in het bevelschrift van den 24 Julij 1815 begrepen, maar hij verkreeg, onder de politie van FOUCHÉ, het voorregt om op zijn buitengoed bij *Pontoise* te blijven. Daar een nieuw bevelschrift van 17 Januarij 1816 hem verpligtte zijn vaderland te verlaten, begaf hij zich naar *Amerika*. Hij kwam in 1817 in *Europa* terug, en, om de geboorte-lucht nog weder in te ademen, maakte hij gebruik van een bevelschrift dat alle bannelingen met uitzondering der koningsmoorders terugriep. REGNAULT, die reeds zeer ziek was, toen hij zich op weg begaf, overleed bij zijne aankomst te *Parijs*, den 12 Maart 1819. Zijne *Redevoeringen* en zijne *Verslagen* zouden een vrij zwaar boekdeel kunnen vormen. Hij heeft welligt geen ander letterkundig voortbrengsel nagelaten dan zijn akademisch *Antwoord* aan den heer CAMPENON. Weinige menschen, zijn in deze laatste tijden, het onderwerp van meer tegenstrijdige beoordeelingen geweest. Men beschuldigt hem

eene eerlooze en bedorvene ziel gehad te hebben, en NAPOLEON zelf heeft hem zulks meer dan eens in het gezigt verweten.

REGNAULT. — Zie GUISE (dom CLAUDIUS.

RÉGNIER (MATHURIN) een Fransch hekeldichter, neef van den abt DESPORTES, den 21 December 1573, te *Chartres* geboren, en den 22 October 1613 te *Rouanen* overleden, openbaarde reeds in zijne jeugd zijne neiging voor het hekeldicht. Zijn vader bestrafte hem meermalen om hem hiervan af te trekken; doch straffen, gebeden, alles was vruchteloos. Dit ongelukkig talent maakte hem beroemde vrienden. De kardinaal FRANCISCUS DE JOYEUSE nam hem met zich naar *Rome*, en hij deed deze reis voor de tweede maal met den gezant PHILIPPUS DE BETHUNE. Zijne beschermers verschaften hem verscheiden beneficiën, en eene jaarwedde van 2,000 livres op de abdij van *Vaux Cernai*. Hij verkreeg te gelijker tijd een canonicaat der kerk van *Chartres*, en bediende zich van al deze gewijde goederen enkel om aan zijne toomelooze zucht voor het vermaak te voldoen. Reeds oud op 30 jaren, overleed hij in den ouderdom van 40, geheel en al door de losbandigheid uitgeput. Men verzekert dat zijn einde christelijk was. Men vindt in de verzameling zijner werken zestien *Hekeldichten*, drie *Brieven*, vijf *Treurzangen*, *Rustgedichten*, *Lierdichten*, enz. Zijne hekeldichten boeijen het meest de aandacht in deze verzameling. REGNIER stort zijne gal op al degenen uit, die hem mishagen en dikwijls met eene onbeschofte vrijheid. Hij heeft middelerwijl eenige gelukkige en oorspronkelijke verzen, eenige fijne kwinkslagen, eenige geestige invallen, eenige ongekunstelde uitdrukkingen. Zijn stijl is dikwijls onnaauwkeurig, zijne boerterijen laag; de eerbaarheid wordt er op meer dan eene plaats in gekwetst, en het is met reden dat BOILEAU heeft gezegd:

Heureux! si ses discours, craints du chaste lecteur,
Ne se sentaient des lieux que fréquentait l'auteur,
Et si du son hardi de ses rimes cyniques
Il n'alarmait souvent les oreilles pudiques.

De beste uitgaven van RÉGNIER zijn die, welke door den heer VIOLLET-LE DUC in 1821, in 8.vo en door den heer LEQUIEN in 1822, in 8.vo met de *Verklaring* van BROSSETTE zijn in het licht gegeven.

* RÉGNIER (JACOBUS), een geneesheer en Latijnsche dichter den 6 Januarij 1589 te *Béaune* geboren, ontving in 1624 te *Cahors* de doctorale kap. Behalve de geneeskunde was hij de Grieksche en Latijnsche talen; de natuurlijke historie der dieren, der vischen, der planten en der mineralen meester. Hij was ook ervaren in de algemeene en kerkelijke geschiedenis. RÉGNIER had zijne studiën volbragt in zijne geboortestad en vervolgens te *Dijon* waar hij repetitor werd bij een' van zijne bloedverwanten. Vandaar begaf hij zich naar *Besançon*, en vervolgens naar *Lyon*, waar hij van zijn werk leefde; de besparingen die hij in deze laatste stad maakte, waar hij twee jaren woonde, dienden hem om eene reis naar *Parijs* te doen. Hij gaf er verscheidene blijspelen in het licht onder anderen de *Amphitryon* van PLAUTUS, welke op het tooneel van het hôtel van *Bourgondië* gespeeld werd. Zich naar *Bordeaux* begeven hebbende, beoefende hij er onder bekwame hoogleeraars de beschouwende werkdadige geneeskunde. Hij verliet weldra deze stad en ging naar *Saintes*, waar hij zijne kunst met het beste gevolg uitoefende. Hij keerde eindelijk, na eene 15 jarige afwezigheid, naar zijne geboorteplaats terug, oefende er de geneeskunde uit, en verwierf veel roem. RÉGNIER overleed den 16 Junij 1653, in den ouderdom van 64 jaren. Hij heeft vele werken geschreven, als een Latijnsch *Gedicht* tot lof eener dame, verscheiden *Blijspelen;* maar het werk dat hem gunstiglijk heeft doen kennen is eene verzameling van fabels getiteld: *Apologi PHOEDRII ex ludicris J. REGNERII, belnencis doctoris medici*, Januarij, 1643, in 12.mo van 125 bladz. Deze fabels zijn in twee deelen verdeeld: het 1.ste bevat 40 fabels, het tweede 60 (100). Men vindt deze fabels in verscheiden catalogussen der *Fabels van PHOEDRUS*, en voornamelijk in den PHOEDRUS van COUSTEILLIER 1747, en in dien van pater BROTTIER 1783; en zulks door eene zeer zonderlinge dwaling; want in plaats van door *Apologi PHOEDRII* te verstaan » fabels of verdichtsels in den smaak van die van PHOEDRUS," heeft men gemeend dat zulks eene uitgave van PHOEDRUS was. Op het einde van zijnen leeftijd vervaardigde hij eene andere verzameling van *Fabels*, meer uitgebreid dan de, eerste ofschoon hij aan het einde van dezen gesteld

had: *Hic cestus artemque repono.*

RÉGNIER DES MARAIS of liever DESMARETS (FRANCISCUS SERAPHINUS), te *Parijs*, in 1632, uit eene adellijke familie, oorspronkelijk van *Saintonge* geboren, volbragt zijne wijsgeerige studie met onderscheiding in het collegie van *Montaigu*. Het was gedurende zijne cursus dat hij de *Batrachomyomachie* van HOMERUS in boerlige verzen vertaalde, een werk, dat een wonder in een jong mensch van 15 jaren scheen. De hertog DE CREQUI, door zijnen geest bekoord, nam hem in 1662 met zich naar *Rome*. Het verblijf in *Italië*, was hem nuttig; hij leerde de Italiaansche taal, in welke hij eenen PETRARCHA, waardige verzen vervaardigde. De akademie *del Crusca* van *Florence*, beschouwde een zijner lierdichten (oden) als een voortbrengsel van den minnaar van LAURA, en toen dit genootschap, beter onderrigt werd, wreekte zij zich enkel op hare dwaling door eene plaats in haar midden toe te staan, aan dengenen die haar dezelve verooraakt had. Het was in 1667, dat men hem deze eer aandeed, en drie jaren later nam de Fransche akademie hem mede als lid aan. MEZERAI, secretaris van dit genootschap, in 1684 overleden zijnde, werd zijn post aan den abbé RÉGNIER gegeven. Hij onderscheidde zich in de geschillen van de akademie tegen FURETIÈRE en ontwierp alle *Memoriën* die in naam van dit genootschap in het licht verschenen. De abbé RÉGNIER had verscheiden beneficien onder anderen de abdij van *Saint-Laon* van *Thouars*. Men beweert dat hij bisschop zou geworden zijn, zonder zijne vertaling van een wellustig tooneel uit den *Pastor fido*. Hij overleed te *Parijs*, in 1713 in den ouderdom van 81 jaren. Zijne talenten werden opgeluisterd door eene vroomheid, eene opregtheid en eene algemeen erkende waarheidsliefde. Zijne vriendschap strekte tot eer aan diegenen, welke hij zijne ware vrienden noemde, wijl hij hun dezelve niet schonk, dan wanneer hij in hen de hoedanigheden erkende die zijne inborst uitmaakten. Wij hebben van hem: 1.° eene *Grammaire etc.* (*Fransche Spraakkunst*) in 1676 gedrukt, in 2 dl.n in 12.mo De beste uitgave is die van 1710, in 4.to Men vindt in dit eenigzins wijdloopige werk, de hoofdinhoud van datgene

wat het beste over de taal is gezegd. — 2.° Eene *Vertaling* in Italiaansche verzen van de lierdichten van ANACRÉON, in 8.vo, welke hij in 1692, aan de akademie *della Crusca* opdroeg: het eenvoudige en natuurlijke gaan hierin met het sierlijke en edele gepaard; — 3.° *Fransche, Latijnsche, Italiaansche en Spaansche gedichten*, 1708, in 2 dl.n in 12.mo vereenigd. Zijne Fransche verzen bieden verscheidenheid, vrolijkheid, gelukkiglijk uitgedrukte zedelessen aan: maar zijn stijl is meer edel dan levendig, en meer zuiver dan schitterend. Zijne Italiaansche en Spaansche verzen bezitten meer coloriet en bevalligheid. De Fransche gedichten zijn vermeerderd in de uitgaven van 1716 en 1750, 2 dl.n in 12.mo — 4.° Eene *Vertaling* van de *Christelijke volmaaktheid* van RODRIGUEZ, op verzoek der Jesuiten ondernomen, en meermalen herdrukt, in 3 dl.n in 4.to en in 4 dl.n in 8.vo Deze vertaling met minder vuur dan die van *Port-Royal* geschreven heeft eenen meer zuiveren en meer vloeijenden stijl; dezelve is ook getrouwer, want de vertalers van *Port-Royal* doen dikwijls aan den Spaanschen schrijver geheel het tegendeel zeggen van datgene wat hij werkelijk zegt. (Zie RODRIGUEZ.) — 5.° Eene *Vertaling* van de twee boeken over de *Wigchelarij* van CICERO, 1710 in 12.mo — 6.° eene andere *Vertaling* van de boeken dezes schrijvers, *De finibus bonorum et malorum*, met goede aanmerkingen, in 12.mo; — 7.° *Histoire etc.* (*Geschiedenis der geschillen in Frankrijk met het hof van Rome betrekkelijk de zaak der Corsikanen*), 1767, in 4.to

* RÉGNIER (CLAUDIUS-FRANCISCUS), in 1718 te *Auvergne* geboren, kwam zijne studiën te *Parijs* in het seminarie van *Saint-Sulpice* volbrengen, en omhelsde den geestelijken staat. Na de doctorale kap in *Sorbonne* ontvangen te hebben, verbond hij zich aan de congregatie der sulpiciërs, en werd een der bestuurders van het seminarie van *Parijs*. Men heeft van hem: 1.° *Certitude etc.* (*Zekerheid van de grondbeginselen der godsdienst tegen de nieuwe pogingen der ongeloovigen*), *Parijs*, van 1778 tot 1782 6 dl.n in 12.mo — 2.° *Tractatus de ecclesia CHRISTI*, *Parijs*, 1789, 2 dl.n in 8.vo Deze werken worden op prijs gesteld. De abbé RÉGNIER overleed in den loop van het jaar 1790. — RÉ-

GNIER (*dom*) een benedictijner van de congregatie der ontslagenen, heeft *Leerreden* in het licht gegeven, 1761 3 dl.n in 12.mo

* RÈGNIER (CLAUDIUS-AMBOISE) hertog van *Massa-Carrara*, minister van justitie onder BONAPARTE enz. werd den 6 April 1736 te *Blamont* in het *Meurthe*-departement geboren, en was vóór de omwenteling een der uitmuntendste advocaten van *Nancy*. Hij omhelsde de grondbeginselen der hervormers en werd tot de algemeene staten, later nationale vergadering, gezonden, door het landvoogdijschap van de stad *Nancy*. RÉGNIER schaarde zich bij de linker zijde; maar hij verscheen weinig op de tribune, en hield zich veel met het regtersambt en met het bestuur bezig. Hij verhief zich tegen de instelling der gezworenen in burgerlijke zaken en toen de burggraaf DE MIRABEAU de croatier paarden uit zijn regiment wegnam, stelde hij voor om hem in staat van beschuldiging te stellen; des niettegenstaande verdedigde hij het stedelijk bestuur van *Nancy* tegen de verwijten der Jacobijnen tijdens de muiterij van het garnizoen dier stad, en keurde het gedrag van DE BOUILLÉ goed. Daar de vlugt des konings (20 Junij 1791), eenige beweging in de departementen van den *Rijn* en de *Vosges* had te weeg gebragt zoo zond men RÉGNIER derwaarts om dezelve te stillen en zijn gedrag gaf geenerlei aanleiding tot eenige beschuldiging. Hij wist gedurende het schrikbewind onbekend te leven, tot dat hij door het *Meurthe*-departement tot den raad der ouden werd benoemd. Omtrent dezen tijd verzette hij zich met nadruk tegen de aanneming van JOB-AYMÉ, en tegen de terugkeering der *wederspannige* priesters. Hij werd secretaris, daarna president van den raad, en in 1799, toen zijne volmagten waren afgeloopen, op nieuw verkozen. Hij verklaarde zich nog meer openlijk dan hij het tegen de Jacobijnen had gedaan, verzette zich te gelijkertijd tegen het afdrukken van een adres der inwoners van *Grenoble* tegen SCHÉRER, en bestreed de permanentie der vergaderingen na de 30 prairial, hij verklaarde zich ook met COURTOIS tegen de *Manége*. RÉGNIER had een zeer werkzaam deel aan de omwenteling van den 18 *brumaire*, en was een dergenen, die zich den 17 brumaire des

morgens, bij LEMERCIER, president van den raad der ouden, vereenigde. Men bepaalde er de beslissende maatregelen, die den goeden uitslag dezer zamenzwering konden bevestigen; RÉGNIER bood het ontwerp van besluit aan, dat de beide raden naar *Saint-Cloud* overbragt, en werd tot president der intermediaire commissie benoemd, daargesteld om aan eene nieuwe constitutie te arbeiden. Na de invoering van het consulair bestuur, vergat BONAPARTE de diensten van RÉGNIER niet; hij benoemde hem tot staatsraad in de afdeeling der financiën, overlaadde hem met waardigheden en gunsten, en den 15 September 1802, vereenigde RÉGNIER, onder de benaming van opper-regter, de beide ministeriën van justicie en van algemeene policie. Hij legde dezen tweeden post neder toen FOUCHÉ beroepen werd om denzelven te vervullen; hij behield echter zijnen titel van opper-regter en het ministerie van justitie; hij was het, die in 1804 alle vervolgingen tegen GEORGE CADOUDAL en PICHEGRU bestuurde. Tot groot-officier van het legioen van eer benoemd, verkreeg hij, in Februarij 1805 het groote lint en werd tot hertog van *Massa Carrara* verheven. In November 1813, legde hij de portefeuille van justicie neder en ontving den titel van minister van staat, daarna den post van president van het wetgevende ligchaam, waar hem geen zeer vleijend onthaal te beurt viel. Bij de terugkomst van zijne rampspoedige krijgsverrigting van *Moskau* had BONAPARTE noodig aan het hoofd van deze vergadering eenen man te stellen, geheel zijnen ontwerpen toegedaan en bekleedde alzoo RÉGNIER met die waardigheid. Tijdens de eerste abdicatie, schreef hij den 8 april 1814, aan het provisioneel bestuur, om te weten of hij nog president van het wetgevend ligchaam was; hij ontving geen antwoord. Hij overleefde zijne ongenade slechts twee en eene halve maand, en overleed te *Parijs* den 24 Junij 1814. Een vrij goede regtsgeleerde, een tamelijke redenaar, een weinig bekwame minister zijnde, was hij, als de graaf REGNAULT DE SAINT-JEAN-D'ANGELY, een der aan NAPOLEON meest toegedané mannen en scheen gevoeliglijk getroffen wanneer deze de kroon neerlegde en zich naar het eiland *Elba* begaf. Zijn zoon werd door LODEWIJK XVIII tot pair van *Frankrijk* benoemd.

* RÉGNIER (EDMUS), een beroemd werktuigkundige, oud bewaarder van het centrale museum van artillerie, waarvan hij het hoofdbestanddeel gevormd had, honorair lid van de raadgevende vergadering der kunsten, eerste tegenboekhouder der wapens van de nationale garde, lid van verscheiden geleerde genootschappen, werd te *Semur* in *Bourgondië*, den 15 Junij 1751 geboren, en begon zijne studiën aan het collegie dier stad; maar zijne moeder, weduwe gebleven zijnde met elf kinderen, zag zich genoodzaakt hem bij eenen wapensmid te *Dijon* in de leer te doen. De jonge RÉGNIER werkte met zooveel ijver, dat hij zich in staat gesteld zag, zijne moeder te onderhouden, zijne broeders en zusters op te voeden en tot eenen stand te brengen. Te gelijker tijd maakte hij zich door op zijne kunst betrekkelijke uitvindingen bekend. De eerste was eene *Proeve om de kracht van het jagtkruid te toetsen*, welke al degenen tot op dien tijd uitgevonden, overtrof en tot de ontdekking van den krachtmeter aanleiding gaf, een werktuig om de kracht en den tegenstand te meten. Hij was het ook, die den eersten der *bliksem afleiders* in *Bourgondië* vervaardigde, en hij heeft dezelve tot volmaaktheid gebragt: hij had er reeds zes te *Semur* en in de omstreken van die stad geplaatst, voor dat er een te *Parijs* was. Hij bood aan FRANKLIN in deze hoofdstad, proeven van bewegelijke afleiders aan, welke hij uitgedacht had, om dezelve in plaats van degenen te stellen, die deze beroemde natuurkenner tot zijne toestellen aangewend had, en FRANKLIN prees deze geestige verbetering. Hij vervaardigde tevens tot gebruik van zijne geboortestad eenen slaanden zonnewijzer, waarvan hij de eer had, een model aan LODEWIJK XVI aan te bieden, welke denzelven bewonderde en den uitvinder beloonde. Door dezelfde handelwijze werd de plotselijke ontbranding van het zonnen-kanon bewerkstelligd. In het jaar 1777 verkreeg hij den eersten prijs van aanmoediging voor het best te zamengestelde slot, ofschoon hij nooit werk van dien aard gezien had. Hetzelve is beschreven in de *Encyclopédie méthodique*. Vervolgens verbeterde hij hetzelve, even gelijk de zamengestelde hangsloten, welke tegenwoordig veel gebruikt worden. Men heeft hem nog de uitvinding

van eene brandladder, welke den eersten prijs behaald heeft, en een snijwerktuig om de boomen te snoeijen, te danken. RÉGNIER overleed te *Parijs*, den 10 Junij 1825. Men vindt in een gedrukt verslag de beschrijving van 75 verschillende werktuigen, die hij heeft uitgevonden. Men had vroeger eene *verklarende verhandeling van den krachtmeter en andere werktuigen door den burger R.* (*RÉGNIER*) *uitgevonden*, 1798, in 4.to in het licht gegeven. RÉGNIER, gedurende de omwenteling te *Parijs*, als lid van bestuur der draagbare wapens benoemd, maakte zich deze gelegenheid ten nutte, om zorgvuldig de oude wapenschilden der fransche koningen te verzamelen, welke in *Frankrijk* bewaard werden en die hij naar eene tijdrekenkundige orde regelde: op deze wijze werd het centrale museum van artillerie in het leven geroepen, hetwelk hij gedurende de vijandelijke invallen ongeschonden wist te behouden.

* RÉGNIER-DESTOURBET (FRANCISCUS-HIPPOLYTUS), een letterkundige te *Langres* (*Haute-Marne*) in 1804 geboren. Door zijne ouders in godvruchtige grondbeginselen opgevoed, was hij er reeds vroeg op bedacht den geestelijken staat te omhelzen. Maar verschillende omstandigheden belettede hem dit ontwerp ten uitvoer te brengen, en nadat hij zijne studiën geëindigd had, volbragt hij zijnen regtsgeleerden cursus. In den ouderdom van 21 jaren gaf hij een werkje in het licht getiteld: *De Jesuiten in Frankrijk*, 1825, in 8.vo, een stukje, waarin hij op de tegen deze orde gerigte beschuldigingen antwoordde. In het jaar 1828 deed hij eene *Histoire etc.* (*Geschiedenis van de Fransche geestelijkheid gedurende de omwenteling*) in het licht verschijnen, 3 dl.n in 12.mo, waarin men dezelfde zuiverheid van leer opmerkte, maar dit werk is een weinig oppervlakkig. Het laatste gedeelte vooral is slordig behandeld. Dezelfde schrijver heeft nog eene *Verkorte geschiedenis van de burgerlijke constitutie der geestelijkheid zamengesteld*, 1828, in 8.vo De godsdienstige geest, welke in dit werk uitgedrukt is, doet in den schrijver de fouten en uitlatingen over het hoofd zien, welke men er in aantreft. RÉGNIER-DESTOURBET heeft ook eenige romans en een klein getal staatkundige werken in het licht gegeven. In zijne *Septembriseurs* laat hij

Jacobijnen optreden, die door hunne gesprekken, den geest van het revolutionnaire tijdvak doen kennen. Onder de overige voortbrengselen van denzelfden schrijver merkt men nog op, den roman van LOUISET 1830; *Een Bal van LOUIS-PHILIPPE* 1831, KAREL II en de *Spaansche minnaar*, 1831, 4 deelen in 12.mo RÉGNIER-DESTOURBET scheen in zijnen roman van *l'Abbé TIBERGE*, ongelukkiglijk de leerstellingen te verloochenen, welke hij in zijne eerste werken verdedigd had, door een genootschap, hetwelk hij tot dus verre steeds geëerbiedigd had, in een ongunstig daglicht te stellen. Men heeft van hem ook eenige tooneelstukjes, zoo als *NAPOLEON te Schœnbrunn*, *CHARLOTTE Corday*, enz. en eenige stukjes geplaats in de *Revue de Paris* en in het boek *Cent-et-un*. Toen de jonge RÉGNIER in het begin van de maand Augustus 1832, ziek geworden was, was zijne eerste zorg de hulp der Godsdienst in te roepen, welke zij aan degenen, die opregtelijk tot haar terugkeeren bereidwillig toedient. Hij betuigde een levendig berouw over de afdwalingen, waarin hij vervallen was, en overleed met christelijke gevoelens den 23 September 1832. RÉGNIER-DESTOURBET, had na de omwenteling van 1830, voor zijnen post als bijzitter bij de regtbank van *Châlons-sur-Marne*, welke hij gedurende eenigen tijd bekleedde, bedankt.

* REGUIS, een pastoor in het diocees van *Gap*, heeft in 1766 in het licht gegeven *La voix etc.* (*De stem des herders*), gemeenzame redevoeringen van eenen pastoor met zijne parochianen, voor alle Zondagen van het jaar, 2 deelen in 12.mo zeer dikwijls herdrukt. Dit werk een der beste van dien aard, belangrijk door de eenvoudigheid en zalving, welke er in heerschen, is nog verbeterd door eenen pastoor, die met denzelfden geest, als de abbé REGUIS bezield was onder den titel van *Gemeenzame onderwijzingen*, welke eerst in 5 deelen, vervolgens in 6 en eindelijk in 8 deelen in 12.mo gedrukt werden. De zevende uitgave is in 1821 in het licht verschenen. Deze korte en op de omstandigheden toegepaste onderwijzingen, kunnen het geduld van den lezer niet vermoeijen, en zijn zeer geschikt om den al te uitgedoofden ijver voor de belangen der Godsdienst op te wekken en om de onverschilligheid en traagheid der Christenen

in het waarnemen van de voorschriften derzelve tegen te gaan.

REGULUS (MARCUS-ATILIUS), Romeinsch consul met JULIUS LIBO, in het jaar 267 vóór J. C. bragt de Salentijnen ten onder en maakte zich meester van hunne hoofdstad *Brindes*. Ten tweede male met MANLIUS VULSO consul zijnde, werden zij overwinnaars van HAMILCAR en HANNO, in een zeegevecht bij *Heraclea* aan de kusten van *Sicilië*; zij ontnamen hun 64 galeijen, en boorden er meer dan 30 in den grond. REGULUS, die na deze overwinning ter zee in *Afrika* gebleven was, won eenen veldslag, gevolgd van de overgave van meer dan 200 plaatsen en vooral van *Tunis*, eene stad op 3 of 4 mijlen afstands van *Karthago*; de Karthagers baden om vrede, maar REGULUS wilde hun denzelven niet verleenen. Door zijnen voorspoed verblind, vergat hij de wisselvalligheid der menschelijke dingen en de onzekere uitkomst der gevechten; hij schreef aan den overwonnenen wreede en onredelijke voorwaarden voor, en lokte de hulpmiddelen der wanhoop uit. XANTIPPUS, een Spartaansch officier, kwam te *Karthago* met eene versterking van Grieksche troepen aan en beloofde de zaken te herstellen. Er viel een gevecht tusschen hem en den consul voor. Hij hakte 30,000 Romeinen in de pan, maakte 15,000 krijgsgevangenen waaronder ook REGULUS, was, die met de deelgenooten van zijn ongeluk naar *Karthago* gevoerd werd. Men zond hem weldra naar *Rome*, onder den eed eener stipte terugkomst, om er de voorwaarden van den vrede aan te kondigen en de uitwisseling van de gevangenen voor te stellen; maar REGULUS, wel verre van den vrede te verzoeken, bewoog in tegendeel den senaat denzelven met standvastigheid te verwerpen, en keerde terug om aan zijn woord te voldoen en zich aan de folteringen, welke men hem bereidde over te geven. De verbitterde Karthagers, vonden voor hem nieuwe martelingen uit. Men sneed hem de oogleden af en stelde hem verscheidene dagen aan de brandende zon bloot; men sloot hem daarop in het jaar 251 vóór J. C. in eene ton, welke met ijzeren punten beslagen was. De vrouw van REGULUS deze overmaat van wreedheid vernomen hebbende verkreeg van den senaat de aanzienlijkste Karthaagsche gevangenen, deed hen in eene naauwe kast plaatsen, welke

met scherpe spijkerpunten geheel bedekt was en liet er hun 5 dagen zonder voedsel in zitten; zij kwamen er alle in om, behalve een zekere HAMILCAR; eene wraakneming welke even zoo lafhartig was, als die, welke de Karthagers op REGULUS genomen hadden. De daad van REGULUS, werd in de 17 eeuw in een treurspel van PRADO en in onze dagen door DORAT gevierd; maar niets is te vergelijken met de verhevene kortheid met welke HORATIUS dezen veldheer in de schoone ode *Cœlo tonantem* enz. bezongen heeft. VALERIUS-MAXIMUS verhaalt, dat REGULUS, toen hij den oorlog in *Afrika* voerde, aan den oever van de rivier *Bagrada* eene zoo gedrogtelijke groote slang vond, dat men dezelve als eene citadel, met krijgswerktuigen moest aanvallen; ofschoon er misschien in dit verhaal eenige overdrijving plaats heeft, geeft toch de grootte van eenige slangen in *Amerika* hetzelve eenige waarschijnlijkheid. De dood van REGULUS werd ook met het beste gevolg door ARNAULT zoon, op het Fransche tooneel overgebragt. Dezelve is mede door METASTASIUS op het Italiaansche liertooneel voorgesteld.

* REICHARD (HENDRIK-AUGUST-OTTOCAR), bewindhebber van oorlog in den staat van *Saxen-Gotha*, ridder van de Saksische orde van verdiensten, lid van onderscheidene geleerde genootschappen, in 1751 te *Gotha* geboren. Hij verloor vroegtijdig zijnen vader, en zijne opvoeding werd door zijnen schoonvader, RUDOLF, geheimraad van het regentschap, bestuurd. Na de leergangen van regtsgeleerdheid aan de universiteiten van *Göttingen*, *Leipzig* en van *Jena* gevolgd te hebben, legde zich REICHARD, in 1771 in *Gotha* teruggekeerd, op de beoefening der schoone letteren toe, en maakte snelle vorderingen in dezelve onder de leiding van GOTTER en KLUPFEL. Eenige *Dichtstukken* in de *Muzen-Almanakken* geplaatst, en verscheiden artikels, die in verschillende tijdschriften verschenen, verwierven hem de eer van als een der eersten toegelaten te worden in het tooneelkundig genootschap te *Gotha* door SEYLER gesticht. Verscheiden *Stukken*, die hij deed voorstellen vonden bijval, en eenige derzelve houden zich heden nog op het tooneel staande. Tot bestuurder van het hertoglijk tooneel benoemd, werd hij te gelijkertijd bibliothekaris van den hertog ERNST: hij gaf

twee periodieke werken in het licht: de *Almanak der Tooneelen*, de eerste verzameling van dien aard, welke in *Duitschland* in het licht is verschenen, en het *Dagblad der Tooneelen*. Later vestigde hij het *Wetenschappelijk dagblad van Gotha*, en verbond zich aan de redactie der verzameling getiteld: het *Pot-pourri* of *Mengelmoes*; daarna aan die van den *Nieuwen* MERCURIUS *van Frankrijk*, van het *Dagblad van lectuur* en van de *Bibliotheek der romans*. REICHARD bezocht met zijne jonge echtgenoote het binnenland van *Duitschland*, *Zwitserland*, *Italië* en *Frankrijk*, en bij zijne terugkomst gaf hij verscheidene werken in het licht, van welke wij willen aanhalen: 1.° Zijn *Gids voor reizigers in Europa* (in het Fransch), waarvan de 5.e uitgave te *Weimar* is in het licht verschenen, 1807, 3 dl.n, gr. 8.vo, met platen; en welk werk in het volgende jaar is herdrukt, ibid, 4 dl.n in 12.mo, de vijftiende uitgave is te *Weenen* in 1830 in het licht verschenen. — 2.° Zijn *Passagier op reis*, waarvan de 5.e uitgave te *Leipzig* in het licht verscheen, 1820, 2 dl.n in 8.vo, en de *Kleine reizen*, in 8 dl.n hebben ook zeer veel opgang gemaakt. REICHARD was in verscheidene geheime genootschappen aangenomen, waartoe de hertog zelf behoorde; voornamelijk bij dat der vrijmetselaars van *Gotha*, in welks midden in de maand October 1825 een geschrift werd uitgegeven onder den titel van het *Jubelfeest van* REICHARD. Ofschoon hij een voorstander der nieuwe staatkundige leeringen was, was hij echter onwrikbaar aan de belangen en voorregten der koninklijke waardigheid verkleefd; hij bleef steeds in gunst bij ÆMIL-LEOPOLD-AUGUST, en werd zelfs onder FREDERIK IV, zijnen opvolger, in verscheidene staatszaken betrokken. De lijst van zijne talrijke werken vindt men in het *Letterkundige Duitschland* van MEUSEL. REICHARD is in de maand October 1828 overleden. Behalve de geschriften, die wij reeds vermeld hebben, zullen wij nog aanhalen: — 3.° *Brieven over de muzijk*, *Brunswijk*, 1774 — 1776, 2 dl.n in 8.vo — 4.° *Over de komische Duitsche zangspelen*, *Hamburg*, 1790, 1 dl.n in 8.vo — 5.° *Magazijn der wijsbegeerte en schoone letteren*, *Heilbronn*, 1794, 2 dl.n in 8.vo — 6.° *Schilderachtige reis door een groot gedeelte van Zwit-*

serland, *Dresden*, 1811, 2 dl.n in 8.vo, met 56 platen; — 7.o *Mengelingen in onrijm en in dichtmaat*, *Erfurt*, 1823, 1 dl. in 8.vo. — 8.o *Zakreiswijzer* (in het Fransch) dikwijls herdrukt. Een aantal Duitsche bladen, vooral die van *Gotha*, hebben hem verscheiden *Levensschetsen* toegewijd.

* Reichardt (Joannes-Frederik), een schrijver en componist, correspondent van het instituut (klasse der schoone kunsten) den 26 November 1752 te *Koningsbergen* in *Pruissen* geboren, leerde reeds in zijne teederste kindschheid de muzijk, en beoefende de wijsbegeerte onder den hoogleeraar Kant (1769 — 1770). In 1775 door Frederik II naar *Berlijn* geroepen, was hij lang bestuurder der Italiaansche opera dier stad, en had in het vervolg onder koning Hieronymus, het beheer der Fransche en Duitsche tooneelen te *Kassel*. Hij bezocht in 1782 *Italië*, gaf te *Londen* en te *Parijs* concerten en deed er verscheidene zijner compositien uitvoeren. Hij keerde naar *Pruissen* terug, om een *Lijkgezang* zamen te stellen, dat bij de lijkstaatsie van den koning te *Potsdam* uitgevoerd werd. Hij bleef lang aan het hof van den nieuwen koning Frederik-Willem II, en overleed den 27 Junij 1814 in een landgoed hetwelk hij bezat in de nabijheid van *Halle*. Als componist heeft hij zeer vele zangspelen in het licht gegeven, onder welke men de volgende onderscheidt: *Het geesten eiland;* hetwelk hij voor het krooningsfeest van Frederik-Willem II, koning van *Pruissen*, vervaardigde; *Liefde en getrouwheid*, een Duitsch volkslied, dat veel bijval vond, de *Tamerlan* van Morel en het *Panthée* van Berquin. Hij heeft in het licht gegeven: 1.o *Gemeenzame brieven, geschreven gedurende eene reis door Frankrijk* in 1792, 2 dl.n in 8.vo — 2.o *Nieuwe gemeenzame brieven geschreven gedurende zijne reis door Frankrijk* in de jaren 1803 en 1804, 3 dl.n in 8.vo, een werk dat veel opgang maakte; — 3.o *Gemeenzame brieven over Weenen*, die ook zeer wel onthaald werden. Hij heeft te *Berlijn* het *Muzijkale dagblad* gedurende de jaren 1804 en 1805 geredigeerd en daarin een aantal geachte stukken van kenners opgenomen.

Reichstadt (Napoeon

FRANCISCUS KAREL JOZEF, hertog van). — Zie NAPOLEON.

* REID (THOMAS), een bovennatuurkundige, hoogleeraar in de zedekundige wijsbegeerte aan de hooge school van *Glasgow*, en stichter van de zoogenaamde Schotsche school, te *Strachan*, in het graafschap van *Kincardine*, in *Schotland* geboren. Zijn leven biedt geene dier merkwaardige gebeurtenissen aan die het belang en de weetgierigheid opwekken. Na zijne eerste studiën in de school van *Kincardine* volbragt te hebben, werd hij naar de hooge school van *Aberdeen* gezonden, waarvan hij gedurende eenigen tijd bibliothekaris was. Hij volbragt zijne wijsbegeerte in die stad onder den leeraar GEORGE TURNBULL, schrijver van een werk, getiteld: *Grondbeginselen van zedelijke wijsbegeerte*, en van eene uitgebreide verhandeling *over de ouderwetsche schilderkunst*. In 1736 legde REID zijn ambt van bibliothekaris neder en deed eene reis door *Engeland*, gedurende welke hij de beide hooge scholen van *Oxford* en *Cambridge* bezocht, en met de beroemdste hoogleeraars van dat tijdvak in betrekking geraakte. Bij zijne terugkomst, die in het volgende jaar plaats had, werd hij te *New-Machar*, in het graafschap *Aberdeen*, door het patroonschap van het koninklijk collegie der hooge school tot bedienaar van het Evangelie benoemd. REID mistrouwde zich zelven in eenen zoodanigen graad, dat in plaats van leerreden zamen te stellen, hij er zich bij bepaalde aan zijne parochianen die van TILLOTSON en van EVANS voor te lezen. De pligten van zijn ambt beletteden hem niet zich met ijver op de beoefening der wiskunde toe te leggen, en het was gedurende zijn verblijf te *New-Machar* dat hij in de *wijsgeerige* overeenkomsten der koninklijke maatschappij van *Londen*, voor het jaar 1748 deed opnemen: eene *Proeve over de toepassing der wiskunde op de zedeleer;* een stuk, in hetwelk hij, tegen het gevoelen van eenige schrijvers van dien tijd, bewees, dat de wiskundige regels geenszins op de zedeleer kunnen toegepast worden. REID deed eenigen tijd daarna, eene *Ontleding der redekunde van ARISTOTELES* in het licht verschijnen, vroeger door HUME in het licht gegeven. In 1752 tot hoogleeraar aan het koninklijke collegie van *Aberdeen* benoemd, stichtte

hij in die stad een letterkundig genootschap, waarvan de leden elkander wederkeerig de vruchten van hunnen arbeid mededeelden en dat gelukkige uitwerkselen op de leiding der wijsgeerige studiën in het noorden van *Schotland* schijnt gehad te hebben. De GREGORY's, de CAMPBELL's, de BEATTIE's en meer andere uitmuntende mannen, waren lid van hetzelve. Maar onder de werken door eenige der leden in het licht gegeven, is er noch oorspronkelijker, noch diepzinniger dan dat, hetwelk REID in 1764 in het licht deed verschijnen, onder den titel van *Nasporingen over den menschelijken geest*. De schrijver van dit werk was begonnen met HUME en BERKELEY aan te nemen, dat wij geenszins de uitwendige zaken, maar alleen de afbeeldingen en de voorstellingen der zaken gewaarworden, en dat al de voorwerpen onzer kennis denkbeelden zijn, die onzen geest worden ingedrukt. Maar weldra verbaasd over de gevolgtrekkingen, welke men uit dit stelsel kon maken, gevoelde hij de noodzakelijkheid hetzelve aan eene naauwkeurige en gestrenge ontleding te onderwerpen. Hij drong tot in den grond dier leer door en zocht in zijn boek de *Denkbeeldige bespiegeling*, toenmaals algemeen in de scholen aangenomen, en op welke de geheele wijsbegeerte van HUME en de redeneringen van BERKELEY tegen het bestaan van het stof rustte, te wederleggen. Doch de voornaamste verdienste van het werk bestaat echter niet in deze wederlegging der *Denkbeeldige bespiegeling*, maar veeleer in de wijze, aangewend om tot dat resultaat te geraken; eene wijze, die bestaat in de voortzetting der beoefening van den menschelijken geest volgens een plan overeenkomstig met dat, hetwelk door de leerlingen van BACON zoo gelukkiglijk op de natuurkundige wetenschappen werd toegepast. De wijsgeerige werkzaamheden van REID deden weldra in de geleerde wereld de uitgebreidheid en de diepzinnigheid zijner overzigten op prijs stellen. De universiteit van *Glasgow* beijverde zich hem in haren schoot op te nemen door hem den leerstoel van zedelijke wijsbegeerte, op te dragen die door den afstand van ADAM SMITH open stond; in navolging van zijnen voorganger, verdeelde REID zijnen leergang in 4 deelen. De eerste bevatte de bovennatuurkunde; de tweede, de eigenlijk ge-

zegde zedekunde; de derde handelde over de regtsgeleerdheid, of het natuurlijk regt, en de laatste over het staatsregt. Reid hield ook eenen redekundigen leergang in welken hij zijne denkbeelden over het schoone en zijne theorie van de welsprekendheid ontwikkelde. Van geheel zijn onderwijs, blijft ons niets over dan zijne *Proeven over de werkdadige vermogens des menschen,* in 1788 in het licht gegeven, en zijn eerste werk *over de vermogens des verstands* in 1785 in het licht verschenen. Deze beide werken, welke Dugald Stewart in een enkel boekdeel heeft vereenigd, onder den titel van *wijsbegeerte van Reid* vormen op zich zelve eene volledige wijsgeerige verhandeling. Reid had de gewoonte om zijne lessen te lezen, en de eentoonigheid zijner voordragt was weinig geschikt om de eenigzins dorre eenvoudigheid van zijnen stijl opteluisteren. Intusschen was de achting voor zijne talenten zoo groot dat het getal zijner toehoorders dagelijks vermeerderde. Onder zijne leerlingen komen in de eerste plaats in aanmerking Oswald, Beattie en Dugald Stewart. Terwijl deze laatste de meeste der denkbeelden van Reid aannam, wijzigde hij de willekeurige verdeeling door zijnen meester gemaakt van de gewaande vermogens des verstands; en bij die welke Reid had erkend (zoo als: het geheugen, het bevattingsvermogen, het vermogen van zamenstelling en ontbinding, het oordeel, de redenering en den smaak), voegde hij nog het uitwendige begrip, de aandacht, de afgetrokkenheid, de vereeniging der denkbeelden, en de verbeeldingskracht. In *Frankrijk* hebben Royer-Collard, Jouffroy en verscheiden andere geleerden de hoofddenkbeelden van Reid aangenomen. De heer Cousin, na een voorstander van deze school geweest te zijn, schijnt dezelve verlaten te hebben om de duitsche bovennatuurkunde te volgen. Behalve de werken, waarvan wij boven gesproken hebben, heeft Reid eenige werkjes zamengesteld die in wetenschappelijke verzamelingen zijn opgenomen, en onder welke wij onderscheiden: *Onderzoek der gevoelens van Priestley over den geest en het stof; Aanmerkingen op de Eutopia van Thomas Morus; Eenige wijsgeerige overwegingen over het stelsel der spieren.* Deze laatste proeve werd door Reid eenige maanden voor zijnen dood geschreven. Reid was in zijnen ouderdom tot de beoefening der wiskunde

teruggekeerd, die een der troetelkinderen zijner jongelingsjaren was geweest. Hij overleed te *Glasgow* na een kortstondig ziekbed, den 7 October 1796, in zijn 87.ste jaar. De *Nasporingen van* REID *over het menschelijk verstand, volgens de grondbeginselen van het natuurlijk verstand*, zijn in het Fransch vertaald en te *Amsterdam* gedrukt, 2 dl.n in 12.mo 1768. De heer JOUFFROY, hoogleeraar der wijsbegeerte aan het collegie van *Frankrijk*, heeft eene volledige vertaling van alle werken van REID in het licht gegeven, vermeerderd met verscheidene fragmenten der lessen van de heer ROYER-COLLARD, *Parijs*, 1828, 4 dl.n in 8.vo Men vindt een verslag over het leven en de schriften van dezen wijsgeer, aan het hoofd van het door DUGALD STEWART in het licht gegeven werk, onder den titel van *Wijsbegeerte van* REID.

REIDANUS (EVERARD) te *Deventer* in 1550 geboren, was burgemeester te *Arnhem*, afgevaardigde bij de algemeene staten, en overleed in den ouderdom van 51 jaren. Hij is de schrijver van den *Oorsprong en het gevolg der Nederlandsche oorlogen, enz.* van 1566 tot 1601, *Amsterdam*, 1644, in fol. Er straalt in dit werk genoeg naauwkeurigheid in het verhaal der daadzaken door; maar men zou er meer onpartijdigheid in wenschen. Men treft er evenwel meer getrouwheid in aan dan in de schriften van andere protestanten die over deze gebeurtenissen geschreven hebben; hij verheft zich zelfs tegen de bedriegerijen van VAN METEREN. Deze geschiedenis is door DIONYSIUS VOSSIUS in het Latijn vertaald, *Leyden*, 1633, in folio.

REIFFENBERG (FREDERIK VON) uit de beroemde familie der vrijheeren van dien naam, in het land van *Trier*, waar hij in 1719 geboren werd, begaf zich onder de jesuiten en maakte zich door letterkundige stukken bekend. Hij beoefende de godgeleerdheid te *Rome*, en bij zijne terugkomst in *Duitschland*, legde hij er zich op toe de jonge jesuiten met het zuivere Latijn bekend te maken. Men heeft van hem: 1.o de *Latijnsche vertaling* van het Italiaansche werk van den beroemden SCIPIO MAFFEI, *over de genade, den vrijen wil en de voorbeschikking*, in 16 boeken verdeeld; de *Antwoorden* van dezen geleerde op de wederleggingen,

die de jansenisten hebben gemeend van zijn werk te moeten maken, en eene *Verhandeling* over deze onderwerpen welke pater VON REIFFENBERG er bijgevoegd heeft, *Mainz* en *Frankfort*, 1756, in fol. Men vindt in het begin van dit werk het *Leven* van MAFFEI en de lijst zijner werken, waarvan de titels twee bladzijden beslaan. — 2.° Eene *Verzameling van Latijnsche gedichten* van allerlei slag met eene *Verhandeling* over den opschriften-stijl, 1 dl. in 8.vo — 3.° een *Verdedigschrift* der Jesuiten in het Hoogduitsch in 8.vo — 4.° *Latijnsche en Grieksche voorschriften* en *Voorbeelden* uit oude en nieuwe schrijvers ontleend, ten gebruike der collegiën van den *Neder-Rijn* en van *Westfalen* 5 dl.n in 8.vo met vele orde en keuze zamengesteld. — 5.° *Geschiedenis der Jesuiten* van de provincie des *Neder-Rijns* van 1550 tot in 1626, 1 dl. in fol. Men zou er meer oordeelkunde, eenen meer bondigen en edelen stijl in begeeren. De dood, die hem in 1764 in den ouderdom van 45 jaren wegrukte, belette hem hetzelve voort te zetten.

* REIFFENSTUEL (ANACLETUS) eene geleerde Duitsche theologant, religieus van de hervormde orde der minderbroeders van den heiligen FRANCISCUS, bloeide in het begin der 18.e eeuw. Hij behoorde tot de provincie *Beijeren*, en had in dezelve de godgeleerdheid onderwezen en verschillende posten uitgeoefend. Eenige zijner godgeleerde werken, niet alleen aanbevelenswaardig door den inhoud, maar ook door de duidelijkheid en orde, welke er in heerschen en de bondigheid der redenering, maakten eenen grooten opgang en voltooiden zijnen roem. Het voornaamste is eene verhandeling *de probabilismo* in 2 dl.n in 4.to Dezelve ontving, bij het in het licht verschijnen het gunstigste onthaal, en had verscheidene uitgaven in *Duitschland*. Zij werd meer dan twintig malen herdrukt in *Italië*, alwaar men aan dezelve alle mogelijke volledigheid trachtte te geven, door dezelve bij elke uitgave te herzien en dezelve door zuiveringen en met zorg gemaakte vermeerderingen te verbeteren. Onder de herzieners telt men, de paters MAFFEI, KRESLINGER en DALMASIUS KIRCH, geleerde theologanten derzelfde orde. Pater MANSI van de orde der *Moeder Gods*, verrijkte dezelve met een aanhangsel. Een nieuwe uitgave was te *Trente* in

1765 in het licht verschenen; het werk werd op nieuw door pater FLAVIANO RICCI een minder-broeder, herzien, die te dien einde door pater PASCHALIS DE VARESE, algemeen commissaris der orde was benoemd, en die dezelve opdroeg aan den kardinaal LEOPOLD ERNST DI FIRMIANO. Behalve dit geschrift, heeft men van pater REIFFENSTUEL: *Jus canonicum universum, cum tractatu de regulis juris et repertorio generali*, 6 dl.n in fol.; een werk dat mede vele uitgaven in *Duitschland* en in *Italië* heeft gehad, dat de godgeleerden op prijs stellen, en waarvan zij veel gebruik maken.

REIHING (JACOBUS), in 1579 te *Augsburg*, geboren begaf zich onder de Jesuiten, en onderwees met roem te *Ingolstadt* de humaniora, de wijsbegeerte en de godgeleerdheid. Hij bestreed met ijver gedurende verscheidene jaren de dwalingen van LUTHER; maar nadat hij door ijdelheid of door bedorvenheid van hart, den geest van zijne orde verloren had, verloor hij ook zijn geloof, begaf zich naar het hof van *Wurtemberg*, werd luthersch en trad in den echt. Men gaf hem eenen leerstoel van godgeleerdheid te *Tubingen* en het bestuur van het collegie. Hij overleed in 1628 door de beide partijen veracht, die in hem slechts een laaghartig mensch zagen, die zijne Godsdienst voor eene vrouw had verlaten. Men heeft van hem verscheiden geschilvoerende werken, welker leer verschillend is, volgens de verschillende tijden in welke hij dezelve schreef.

* REIL (JOANNES-CHRISTIANUS), een Duitsche geneesheer, raadsheer en ridder van den rooden-adelaar van *Pruissen*, den 28 Februarij 1759 te *Rhauden* in *Oost-Vriesland* geboren, was de zoon van eenen predikant. Zelf tot den geestelijken staat bestemd, begon hij met de voor deze bestemming passende studiën, voor welke hij geenerlei neiging gevoelde; zijne ouders stonden hem toe den leergang der geneeskundige school te volgen, en hij werd den 9 November 1782 tot doctor bevorderd. Hij legde zich op de praktijk toe tot in 1787, als wanneer hij werd benoemd tot hoogleeraar der geneeskunde en bestuurder van het clinische instituut aan de hooge school van *Halle*, en geneesheer der stads armen. Toen men in 1810, de hooge school

van *Berlijn* vestigde, beriep de koning hem naar die hoofdplaats, om hem eenen leerstoel voor de geneeskunde te geven, waar hij zijnen roem handhaafde. In 1813 belastte men hem met het bestuur der talrijke militaire hospitalen, die de veldslag van *Leipzig* noodzakelijk maakte. Door de studie en het nachtwaken uitgeput, bezweek hij den 12 November 1813 voor de aanvallen der zweetkoorts die hem beving, bij het bezoeken van een' zijner medebroeders en oude kweekelingen, die door deze ziekte aangetast was. Hij was buitengemeen werkzaam van aard; REIL heeft meer dan iemand bijgedragen om de physiologische kennissen met die der ziektekunde in verband te brengen en hij trachtte overal door zijne psychologische kundigheden de verschijnselen, die zich in de praktijk opdeden, te verklaren. Hij hield zich ook op eene geheel bijzondere wijze bezig met de zedelijke aandoeningen, en hij legde zich gedurende zijn geheele leven met vlijt op deze moeijelijke studie toe; indien hij zich soms in zijne stelsels bedrogen heeft, heeft hij niet te min groote diensten aan dezen tak der geneeskunde bewezen. Men heeft van hem een aantal werken: 1.° *Tractatus de polycholia*, *Halle*, 1782, in 8.vo — 2.° *Fragmenta metaschematismi polycholiæ*, 1783, in 8.vo; — 3.° *Geschiedenis der ziekte van den hoogleeraar* GOLDHAGEN, 1788, in 8.vo uit het Hoogduitch; — 4.° *Memorabilia clinica medico practica*, 1790 en 1793 in 8.vo; — 5.° *Huisselijke gezondheidsleer*, *Bremen*, 1791, 2 dl.n in 8.vo; — 6.° *Dissertatio de irritabilitatis natione, naturâ et morbis* 1793; — 7.° *Cœnœsthesis*, 1794, in 8vo; — 8.° *Sensus externus*, in 8vo; — 9.° *Functiones animae peculiares*, 1794 in 8.vo 10.° *Dissertatio de semeiologiâ placentae*, 1794, in 8.vo 11° *Physiologische handvesten*, een periodiek werk in het Hoogduitsch in het licht gegeven, 1795 tot 1815, 12 dln. in 8.vo door andere hoogleeraars voortgezet; — 12.° *Exercitationum anatomicarum fasciculus primus de structurâ nervorum*, 1796, in fol.; — 13.° *Over de kenmerken en genezing der koortsen*, in het Hoogduitsch, *Halle*, 1797, 1815, 5 dl.n in 8.vo; — 14,° *Programma de pruritu senili*, 1801, in 4.to; — 15.° *Losse gedachten over de uitlegging van de zielkundige leerwijze in de behandeling der krankzinnigen*, 1803, in 8.vo; —

16.° *Leerstoel voor het onderwijs en de vorming der gewoontevolgers in de geneeskunde, als eene behoefte voor den staat in den tegenwoordigen toestand*, 1804 in 8.vo in het Hoogduitsch; — 17.° *Ontwerp van eene algemeene ziektekunde*, 1815, in 8.vo een nagelaten werk; — 18.° een groot aantal *Gedenkschriften* te *Weenen* in 1811, 2 dl.n in 8.vo en te *Halle*, 1817, 1 dl.n in 8.vo gezamenlijk uitgegeven.

* REIMARUS (HERMANN SAMUEL), een geleerde letterkundige, den 22 December 1694 te *Hamburg* geboren, legde zich in zijne jeugd op de beoefening der talen toe, en verwierf eene grondige kennis van het Latijn, Grieksch en Hebreeuwsch. Hij verkreeg eenen leerstoel voor de wijsbegeerte te *Hamburg*, in 1727, en trad in den echt met eene dochter van den geleerden J. ALB. FABRICIUS, dien hij op het einde van zijn leven in zijne wijsgeerige werkzaamheden ondersteunde. REIMARUS wijdde zijne vrije oogenblikken aan de studie van de natuurlijke historie toe. Hij overleed den 1 Maart 1768, en was lid der keizerlijke akademie van *Sint Petersburg* en van de meeste letterkundige genootschappen van *Duitschland*. Men heeft van hem: 1.° *Primitia Wismariensia*, *Weimar*, 1723, in 4.to Men vindt er onder andere eene *Verhandeling* in, in welke de schrijver bewijst, dat het genie van SOCRATES niets anders dan omzigtigheid was (*Animi præsagitio*), waarmede deze wijze begaafd was, en eene *Wederlegging* der ongodsdienstige grondbeginselen van den schrijver der *Fabel van de Bijen* (zie MANDEVILLE). — 2.° *De vita et scriptis J. ALB. FABRICIUS commentarius*, *Hamburg*, 1737, in 8.vo, — 3.° *Verhandeling over de voornaamste waarheden der natuurlijke Godsdienst* (in het Hoogduitsch) *Hamburg*, 1754, in 8.vo en 1772, in 8.vo, — 4.° *Natuur en zedekundige waarnemingen over het instinkt der dieren, derzelver nijverheid en zeden*, *Hamburg*, 1760, 2 dl.n in 12.mo Dit werk, dat in *Duitschland* eenen zeer grooten opgang maakte, is in het Fransch vertaald volgens de tweede uitgave van RENEAUME DE LA TACCHE, met een aanhangsel en aanteekeningen van den vertaler, *Amsterdam*, 1770, 2 dl.n in 12.mo REIMARUS bestreed in hetzelve de stelsels van verscheiden

nieuwe wijsgeeren over de dieren, zoo als die van CUDWORTH, DESCARTES, LEIBNITZ, MALEBRANCHE, BUFFON, en beweert tegen CONDILLAC dat de nijverheid den dieren aangeboren is, en dat hun werk zich niet door de oefening volmaakt. Men heeft nog eenige werken van REIMARUS, aan wien men ook toeschrijft de beroemde stukken in 1774 en 1777 in het licht gegeven, in de N.os 3 en 4 *van de geschied- en letterkundige gedenkschriften, uit de schatkamer van de hertoglijke biblioth. van Wolfenbuttel* ontleend, (zie LESSING), en die eene groote gisting in de Protestantsche godgeleerdheid van *Duitschland* verwekten. Zijn zoon JOANNES ALBERTUS HENDRIK REIMARUS, den 11 November 1729 te *Hamburg* geboren, werd in 1753 te *Leijden* tot doctor in de geneeskunde bevorderd en begaf zich vervolgens naar *Edimburg*, waar hij een van de stichters van het geneeskundig genootschap werd. In zijn vaderland teruggekeerd, oefende hij er zijne kunst met roem uit, en werd hoogleeraar in de natuurkunde en natuurlijke historie, in het gymnasium van *Hamburg*. Hij overleed in 1813 te *Ranzau*, verscheidene geschriften nalatende: 1.° *Over den bliksem en de natuurlijke, door de ondervinding aangebodene middelen om denzelven van gebouwen af te leiden*, *Hamburg*, 1768, in 8.vo, *Langensalza*, 1770, in 8.vo — 2.° *De animalium inter naturæ regna statione et gradibus, oratio*, *Hamburg*, 1796, in 4.to — 3.° *Over de vorming van den aardbol en de bespiegeling van den heer DELUC*, 1802, in 8.vo, enz. REIMARUS had in 1798 te *Hamburg* eene vierde uitgave der *Waarnemingen* zijns vaders over het instinkt der dieren in het licht gegeven.

* REINA (FRANCISCUS), een Milaneesche advocaat in 1770 te *Malgrata*, in het grondgebied van *Cómo* geboren, en te *Cannato* in de provincie *Mantua*, den 12 November 1825 overleden, ontving eene uitmuntende opvoeding en beoefende het regt zonder de letterkunde te verwaarloozen. REINA bezat eene hartstogtelijke zucht voor de boeken; hij vormde in *Milane* eene prachtige bibliotheek zoo wel met betrekking tot het getal als tot de keuze der werken. Gedurende de onlusten van *Italië*, schaarde hij zich in den rang der nieuwsgezinden; hetwelk hem tijdens den voorspoed van SUWAROW eene bal-

lingschap naar *Hongarijë* berokkende. De overwinning van *Marengo* gaf hem aan zijn vaderland terug, en hij werd lid van den wetgevenden raad der nieuwe republiek. In 1801 was hij bij de Italiaansche bestuur-vergaderingen, te *Lyon* gevestigd, tegenwoordig, en bij zijne terugkomst te *Milane* werd hij achtereenvolgend lid van het wetgevend ligchaam en redenaar van het bestuur. Door de staatkunde van den keizer en koning weder in het burgerlijke leven verplaatst, bepaalde REINA zich van toen af tot de beoefening der letteren, en de zorg van zijne bibliotheek. Men heeft hem de *Lofreden* te danken op den abt DENINA, MURATORI en PARINI en hij gaf de werken van dezen laatste, die hem zijne handschriften had vermaakt, in het licht.

REINBECK (JOANNES GUSTAAF) in 1682 te *Zell* geboren, in 1741 te *Berlijn* overleden was pastoor der kerken van *Werder* en van *Neustadt*, eerste predikant, proost van den H. PETRUS, opziener van het collegie van *Coln* (eene wijk der stad *Berlijn*) raad van het consistorie, en kapellaan van de koningin en van de koninklijke prinses van *Pruissen*. Er bestaat van hem: 1.° *Tractatus de redemptione Halle*, in 4.to; — 2.° *De natuur van het huwelijk en de verwerping van het bijwijfschap* in 4.to, in het Hoogduitsch, tegen CHR. THOMASIUS, die de onbeschaamdheid had gehad ten voordeele van dezen laatsten staat te schrijven; — 3.° *Overwegingen over de goddelijke* waarheden in de Augsburgsche geloofsbelijdenis bevat, in het Hoogduitsch, 4 dl.n in 4.to een werk dat zelfs zijne geloofsgenooten niet overtuigde; want zij hebben veel moeite om in deze goddelijkheid van de Augsburgsche geloofsbelijdenis te gelooven, van welke zij zoo dikwijls zijn afgeweken en nog dagelijks afwijken. — 4.° verscheidene boekdeelen met *Leerreden*, waarvan eenige in het Fransch zijn vertaald; men ontwaart in dezelve noch den welsprekenden redenaar noch den man van smaak; — 5.° verscheidene *Verhandelingen over de bovennatuurkunde*, het optimismus, de natuur en de onsterfelijkheid der ziel, in het Hoogd. Men vindt er eenige nieuwe denkbeelden in.

REINECCIUS of REINECK (REINIER), in 1541 te *Steinheim* in het bisdom *Paderborn* ge-

boren. Hij was de leerling van MELANCHTHON en van GLANDORP, en onderwees de schoone letteren aan de hooge scholen van *Frankfort* en *Helmstadt* tot aan zijnen dood, in 1595 in laatsgenoemde stad voorgevallen. Men heeft van hem: 1.° eene Verhandeling over de wijze om de geschiedenis te lezen en te beoefenen: *Methodus legendi historiam*, *Helmstadt*, 1583, in fol; dit werk is slechts eene kwalijk geslaagde compilatie; — *Historia julia*, 1594, 1595 en 1597, 3 dl.n in fol. een geleerd werk voor de navorschingen der oude familiën, en vooral zeldzaam met betrekking tot de door ons aangevoerde uitgave — 3.° *Chronicon hierosolymitanum*, in 4.to weinig algemeen; — 4.° *Historia orientalis*, in 4.to een werk vol van eene diepe geleerdheid, enz. enz. Weinige schrijvers hebben op zoo eene geleerde wijze als REINECCIUS over den oorsprong der oude volken geschreven.

REINESIUS (THOMAS) in 1587 te *Gotha* geboren, werd burgermeester van *Altenburg* en raad van den keurvorst van *Saksen*. Hij begaf zich vervolgens naar *Leipzig*, waar hij de geneeskunde beoefende, en waar hij in 1667 in den ouderdom van 80 jaren overleed. Men heeft van hem: 1.° *Syntagma inscriptionum antiquarum*: eene nuttige verzameling in 2 dl.n in fol. *Leipzig*, 1682: dit werk is een bijvoegsel tot de groote verzameling van GRUTER; — 2.° Zes boeken met *verschillende lessen*, 1640, in 4.to; — 3.° *Brieven*, 2 dl.n in 4.to 1667 — 1670 en een aantal andere Latijnsche werken. Hij was een der geleerden die aan de milddadigheden van LODEWIJK XIV deel hadden.

* REINHARD (FRANCISCUS VOLKMAR), een protestansche predikant, in 1753 te *Hohenstraus*, in het hertogdom *Sulzbach* geboren, was de zoon van eenen predikant, die in het vlek van dien naam woonde, en die zijne studiën tot op den ouderdom van 16 jaren bestuurde. Toenmaals naar het gymnasium van *Regensburg* gezonden, ging hij vervolgens tot de universiteit van *Wittenberg* over, waar hij hoogleeraar in de godgeleerdheid en wijsbegeerte werd. REINHARD werd tot eersten Saksischen hof-predikant, kerkelijken raad en lid van den hoogen kerkeraad benoemd. Zijn invloed in het bestuur openbaarde zich door verbeteringen in alle takken van het school- en godsdienstig onderwijs. Hij bewilligde om

de oefeningen voor het predikambt te besturen, welke beurtelings door de leden van een *Homiletisch genootschap*, onder zijne leiding gevormd gehouden werden. REINHARD overleed te *Dresden* den 6 September 1812. Zijne voornaamste werken zijn: 1.° *Stelsel der christelijke zedeleer*, 1788 — 1815, 5 dl.n De twee eerste deelen zijn verscheidene malen herdrukt. — 2.° *Proeve over het door den stichter van de christelijke Godsdienst tot het geluk van het menschelijke geslacht gevormde plan*, een werk dat vier uitgaven heeft verkregen van 1791 tot 1798, en waarvan het hoofddenkbeeld reeds in eene Latijnsche verhandeling uitgedrukt was, die hij in 1780 in 4.to onder dezen titel in het licht had gegeven: *Consilium bene merendi de universo genere humano, ingenii supra hominem elati documentum;* — 3.° *Leerredenen*, 1786 — 1813, 39 dl.n in 8.vo De vier laatste zijn eerst na zijnen dood in het licht gegeven. Doctor ERNEST ZIMMERMANN, door REINHARD zelven geholpen, heeft een *Beredeneerd Register van al de in de leerreden van REINHARD behandelde onderwerpen* in het licht gegeven, *Frankfort*, 1812 — 1822, 4 dl.n in 8.vo J. L. RITTER heeft een dergelijk uittreksel in 2 dl.n doen drukken, *Leipzig*, 1813. — 4.° *Brieven van F. V. REINHARD, over zijne studiën en zijne loopbaan als predikant*, uit het Hoogduitsch in het Fransch vertaald door MONOD, 1816 in 8.vo Men vindt de beredeneerde catalogus der werken van REINHARD achter zijne *Brieven;* — 5.° *De præstantia religionis christianæ in consolandis miseris*, in het Hoogduitsch vertaald onder dezen titel: *Invloed van het christendom op de verzachting des ongeluks*, door J. S. FEST. 2.e uitgave, 1798; — 6.° *Lessen over de dogmatische godgeleerdheid*, 1801 4.e uitgave, 1818.

* REINHOLD (KAREL LEONARD), een bovennatuurkundige in 1758 te *Weenen* geboren, volbragt zijne proefjaren bij de Jesuiten in het collegie *Sint Angelus*, toen deze orde in 1773 vernietigd werd. Hij begaf zich in het volgende jaar onder de Barnabiten, en werd door hen met het onderwijs der wijsbegeerte belast; maar de talrijke betrekkingen, in welke hij met de geleerden van *Weenen* was geraakt, bragten te weeg dat hij aan de redactie van een wijsgeerig dagblad, dat in deze hoofdstad in het licht verscheen,

verbonden werd. Zijne nieuwe betrekkingen benamen hem den lust voor den geestelijken stand; hij begaf zich naar *Leipzig* in 1783 en het was zonder twijfel om te sneller de banden te verbreken, die hem aan zijne orde gehecht hielden, dat hij een *Verdedigschrift der hervorming* in het licht deed verschijnen. Hij begaf zich vervolgens naar *Weimar*, waar hij zich met den beroemden WIELAND verbond, wiens schoonzoon hij werd, en met welken hij het opzigt over het dagblad *de Mercurius* deelde. Naar *Jena* geroepen om er eenen leerstoel voor de wijsbegeerte te bekleeden, verliet REINHOLD in 1794 deze plaats, om zich aan de universiteit van *Kiell* te verbinden, waartoe hij door het Deensche bestuur werd uitgelokt. Hij overleed in 1823 in die stad. Hij had de versierselen van de orde van *Danebrog* en den titel van staatsraad ontvangen. Onder de voortbrengselen van REINHOLD, onderscheidt men eene *Proeve om de verschillende beschouwingen der wijsgeeren over een te brengen*, (in het Hoogduitsch) *Jena*, 1792 — 94, 2dl.n in 8.vo en *Brieven over de wijsbegeerte van KANT*, wiens vurige bewonderaar hij was, (mede in het Hoogduitsch) *Leipzig*, 1796, 2 dl.n in 8.vo Zijn zoon, hoogleeraar in de wijsbegeerte te *Jena*, heeft in het Hoogd. eene geschiedenis van zijn Leven en van zijne letterkundige werken in het licht gegeven, *Jena* 1825, in 8.vo een belangrijk werk, voornamelijk omdat hetzelve Brieven bevat, door KANT, FICHTE, JACOBI, LAVATER, en CH. VILLERS aan REINHOLD gerigt. Deze laatste zijn in het Fransch geschreven.

REINIE (GABRIEL NICOLAAS, heer DE LA) te *Limoges* uit eene oude familie geboren werd naar *Bordeaux* gezonden om zijne studiën te volbrengen. Hij vestigde er zich en werd president van het landsgeregt dier stad tot op de in *Guiana* in 1650 plaats gehad hebbende onlusten. De hertog van EPERNON, gouverneur van de provincie, stelde hem aan LODEWIJK XIV voor, die hem in 1661 tot rekwestmeester benoemde. Men schiep voor hem, in 1667, eenen post van luitenant-generaal van policie der stad *Parijs*. Het is aan de onvermoeide zorgen van dezen overheidspersoon dat *Frankrijk* de schoone reglementen van policie te danken heeft, die langen tijd in de hoofdstad hebben bestaan. LODEWIJK XIV, verhief hem

om hem te beloonen in 1680 tot staatsraad. LA REINIE overleed in 1709, in den ouderdom van 85 jaren, algemeen betreurd wegens zijne waakzaamheid, zijne regtschapenheid, zijne zucht voor de goede orde, zijne zorg voor de openbare veiligheid, en vooral wegens zijne regtvaardigheid en zijne belangeloosheid.

REINIER. — Zie REYNIER.

REINOLD of REINHOLD (ERASMUS), een sterrekundige van *Saalfeld* in *Thuringen* is de schrijver van eenige wiskundige werken. Hij overleed in 1553 den volgenden dichtregel uitsprekende gevolgd naar het 4 boek van den ÆNEIS.

Vixi, et quem dederas cursum mihi, Christe, peregi,

Zijn zoon, die denzelfden voornaam droeg, heeft even als zijn vader werken over de sterrekunde nagelaten; men stelt zijne *Onderaardsche meetkunde* zeer op prijs.

REISK (JOANNES) rector van het collegie van *Wolfenbuttel*, in 1701 in den ouderdom van 60 jaren overleden, heeft een aantal meer geleerde dan methodische werken in het licht gegeven; 1.° Over den *hoorn van AMMON*; — 2.° Over de *orakels der Sybillen* en de andere oude godspraken; — 3.° Over den *ASSUERUS van ESTHER*; — 4.° Over de *ziekte van JOB*; — 5.° Over de *afbeeldingen van J. C.* en over de *taal, welke Hij sprak*; — 6.° Over de *Serpentsteenen*; — 7.° eene uitgave van het *Chronicon sarracenicum et turcicum* van WOLFGANG DRECHTER met aanteekeningen en een aanhangsel.

REISKE (JOANNES JACOBUS), een geleerde Oostersche letterkundige, en doctor in de geneeskunde, in 1716 te *Zoerbig*, eene kleine stad van *Saksen* geboren, volbragt zijne studiën te *Halle*, daarna te *Leipzig*. In 1738 begaf hij zich naar *Holland* en vestigde zich te *Leyden*, waar zijn financieele toestand hem noodzaakte proeflezer te worden, terwijl hij tevens de lessen volgde van ALBERT SCHULTENS, die in deze stad de Oostersche talen onderwees. Hij werd weldra in de gelegenheid gesteld om naauwkeurig bekend te worden met de Oostersche handschriften van de bibliotheek van *Leyden*, daar hij belast werd met derzelver rangschikking, nommering en vervaardiging des handschrifts van de nieuwe catalogus,

meer naar de behoefte eener openbare bibliotheek ingerigt. Voor dit werk werd hem eene schadevergoeding gegeven. Zijne zorgeloosheid voor de toekomst en zijne onafhankelijke inborst deden hem in 1742, eenen leerstoel in het collegie van *Kampen* weigeren; maar overtuigd dat de letterkunde hem, in den toestand, waarin hij zich bevond, geen eerlijk bestaan kon verschaffen, besloot hij de geneeskunde te beoefenen en werd in 1746 tot doctor bevorderd. Tegen het einde van hetzelfde jaar na een verblijf van acht jaren in *Holland*, vestigde hij zich te *Leipzig*, waar hij in het volgende jaar de titel van hoogleeraar in de wijsbegeerige faculteit ontving, en in 1748 werd hij tot buitengewoon hoogleeraar der Arabische taal benoemd. Reiske was sedert 1758 rector van het collegie van St. Nicolaas, tot dat hij in 1774 in den ouderdom van 58 jaren overleed. Zijn einde werd bevorderd door den onafgebroken arbeid, aan welken hij zich in zijne laatste jaren overgaf, ten einde zijne uitgave der Grieksche redenaars te bespoedigen. Men heeft van hem de volgende werken: over de Oostersche letterkunde: 1.° *Abi Mohammed el Kasem Basrensis, vulgo Hariri Concessus* 26 *rakdah seu variegatus dictus: è cod, ms, cum scholiis Arabicis et versione Latina, Leipzig*, 1737, in 4.to; — 2.° *Tharaphæ Moallakah cum scholiis Nahas et versione Latina, Leyden*, 1742, in 4.to; — 3.° *Miscellaneæ observationes med. ex Arabum monumentis, disputat. pro gradu doctoris ib.* 1746, in 4.to te *Halle* in 1776 herdrukt, in 8.vo; — 4.° *De principibus Muhammedanis qui aut ab eruditione aut ab amore litterarum et litteratorum claruerunt, Leipzig*, 1747, in 4.to, — 5.° *De Arabum epocha vetustissima Sail ol Arem, id est, ruptura cataractæ Marebensis*, ibid, 1748, in 4.to; — 6.° *Abilfedæ annales Moslemici, ibid*, 1754, in 4.to; — 7.° eene *Hoogduitsche Vertaling* van het Arabische gedicht van Tograï getiteld: *Lamiat alarab, Frederikstad*, 1756, in 4.to; — 8.° *Abil Walidi Risalet seu epistolium Arabice et Latine cum notulis Leipzig*, 1755, in 4.to; — 9.° *Verzameling van eenige arabische spreekwoorden*, aan de *stokken en roeden* ontleend (in het Hoogduitsch) ibid, 1758, in 4.to; — 10.° *de Actamo, philosopho Arabico*, ibid 1760, in

4.to — 11.o *Stukken van Arabische gedichten* (in het Hoogd) ibid 1765, in 4.to; — 12.o *Abilfedæ geographicum*, in de verzameling van BUSCHING; opgenomen; — 13.o *MARAI, des Sohns JOSEPHS*... dat is te zeggen, *geschiedenis der vorsten, die Egypte hebben bestuurd*, vert. uit het Arab. van MARAÏ, zoon van JOZEF, evenzeer in de *verzameling van BUSCHING* opgenomen; — 14.o *Prodidagmata ad HAGGI chalifæ librum memorialem verum a Muhammedanis gestarum*, enz. achter de *beschrijving* van *Syrië* van ALBOULFÉDA geplaatst, en door KOCHLER in het licht gegeven; — 15.o *J. J. REISKE Conjecturæ in JOBUM et proverbia SALOMONIS* enz. *Leipzig*, 1779; in 8.vo; — 16.o *Brieven over de Arabische munten* (in het Hoogd.) in het *repertorium* enz., van EICHHORN opgenomen. De werken tot de Grieksche en Latijnsche letterkunde behoorende, zijn: — 17.o *CONSTANTINI PORPHYROGENETÆ libri duo de cæremoniis aulæ Byzantinæ*, Grieksch en Latijn, *Leipzig*, 1751 — 54, 2 dl.n in fol. — 18.o *Animadversiones ad SOPHOCLEM*, ibid 1753, in 8.vo; — 19.o *Animadversiones ad EURIPIDEM et ARISTOPHANEM*, ibid 1754, in 8.vo; — 20.o *Anthologiæ Græcæ à CONSTANT CEPHALA editæ*, lib. *III* ibid., in 1764 te *Oxford*, in 1764 herdrukt; — 21.o *Animadversiones ad Græcos auctores*, ibid 1757, 59, 61, 63, 66, 5 dl.n in 8.vo; — 22.o M. TULLII CICERONIS *Tusculanarum disputationum* libri V, ibid, 1759, in 12.mo; — 23.o *De Zenobia, sophista Antiocheno*, ibid, 1759, in 4.to; — 24.o *De quibusdam e LIBANIO repetitis argumentis, enz.*, ibid., 1759, in 4.to — 25.o *De rebus ad scholam Nicolaitanum lipsiensem pertinentibus ex positio*, ibid 1759, in 4.to; — 26.o *De linguarum veterum scientia, maxime necessaria*, ibid, 1759; — 27.o *THEOCRITI Reliquiæ cum scholiis Græcis et commentariis integris, enz.*, ibid, 1766, 2 dl.n in 4.to; — 28.o *Oratores græci*, ibid, van 1770 tot 1775, 12 dl.n in 8.vo (*); — 29.o *Apparatus critici ad DEMOSTHENEM*, dl.n 1, 2, 3, enz. enz. ibid, 1775, in 8.vo; — 30.o *Indices operum DEMOSTHENIS* ibid. 1773, in

(*) De drie laatste deelen zijn door mevrouw REISKE in het licht gegeven.

8.vo — 31.o *Plutarchi quæ supersunt omnia*, Grieksch, Latijn, ibid. 12 dl.n in 8.vo, van 1774 tot 1782; — 32.o *Maximi Tyrii dissertationes e recensione Davisii, enz.* ibid, 1774 — 75, 2 dl.n in 8.vo — 33.o *Dionysii Halicarnasensis opera omnia*, Grieksch, Latijn, enz., ibid, 6 dl.n in 8.vo van 1774 tot 1777. — 34.o *Libanii sophistæ orationes et declamationes, Altenburg*, 1783 tot 1787, 4 dl.n in 8.vo; — 35.o *Dionis. Chrysostomi orationes, enz.* ibid 1784, 2 dl.n in 8.vo Men heeft nog van Reiske *Duitsche vertalingen, redevoeringen van Thucydides, verhandelingen van Demosthenes en van Æschinus enz.*; een aantal *artikels* in de *Acta eruditorum*, *de Miscellanea Lipsiensia* en andere Duitsche verhandelingen. Het *leven van Reiske* door hem zelven tot in 1770 beschreven, en door zijne weduwe voortgezet, is in 1783 te *Leipzig* in het Hoogduitsch in het licht verschenen.

* Rejon de Silva (*don* Diego Antonius), een Spaansche schrijver, te *Lorca* in het koningrijk *Murcia*, in 1740, uit eene aanzienlijke familie geboren, maakte zijne studien in die stad, en volbragt dezelve in *Salamanka*. Hij deed eene reis door *Italië*, waar hij smaak voor de kunsten opvatte, in welke hij een bekwame kenner werd en die hij geheel zijn leven beschermde. Hij beoefende ook de dichtkunst met veel roem. Zijne talenten beriepen hem tot verschillende aanzienlijke posten, die hij met roem vervulde, en hij verkreeg van Karel III den titel van staats-secretaris. Hij vereenigde in zijn huis, dat de vergaderplaats der kunstenaars was, eene *verzameling van uitmuntende schilderijen* der beroemdste schilders, hetzij Spaansche, Vlaamsche of Italiaansche. Hij overleed in 1798 te *Madrid* in den ouderdom van 58 jaren. Men heeft van hem: 1.o *De schilderkunst*, een dichtstuk in 3 gezangen, *Segovia*, 1786, in 8.vo; — 2.o *Woordenboek der schoone kunsten*, *Segovia*, 1788, in 4.to; — 3.o eene goede *vertaling* (in het Spaansch) van de verhandeling der schilderkunst van Leonardo da Vinci, en drie boeken over hetzelfde onderwerp, door Alberti, gepaard met belangrijke aanteekeningen, en voornamelijk over de ontleedkunde, eene ten tijde van da Vinci weinig bekende we-

tenschap. REJON was lid van de akademie der wetenschappen van *Madrid*.

RELAND (ADRIANUS) in de *Rijp*, een Noord Hollandsch dorp, alwaar zijn vader predikant was, den 17 Julij 1676 geboren, gaf reeds in zijne kindschheid buitengewone blijken van aanleg voor de schoone letteren en voor de wetenschappen. De leerstoel van de wijsbegeerte van *Harderwijk* openstaande, werd hij er toe benoemd, ofschoon hij slechts 23 jaren oud was. Hij verliet denzelven reeds in 1700 voor eenen hoogleeraarspost in de Oostersche talen en gewijde oudheden te *Utrecht*. De kinderziekte sleepte hem den 5 Februarij 1718 in den ouderdom van 41 jaren in het graf. Zijne voornaamste werken zijn: 1.° eene *Beschrijving van Palestina*, zeer geleerd en zeer naauwkeurig. De schrijver beschouwt dat gewest in de verschillende toestanden, waarin het geweest is. Hij gaf dit werk onder den titel van *Palœstina ex monumentis veteribus illustrata* in het licht, *Utrecht*, 1714, 2 dl.n in 4.to: hij heeft gebruik gemaakt van de waarnemingen, die de heer LUB op de plaatsen zelve, gedurende 17 jaren, had gemaakt, — 2.° vijf *Verhandelingen over de gedenkpenningen* der oude Hebreërs, *Utrecht*, 1779 en verscheidene andere *Verhandelingen* over verschillende zeldzame en belangrijke onderwerpen, 1706 — 1708, 4 dl.n in 12.mo; zij verraden eene diepe geleerdheid; — 3.° eene *Inleiding tot de Hebreeuwsche spraakkunst*, 1710, in 8.vo; — 4.° *Antiquitates sacræ veterum Hebræarum*, 1717, dit werk is met orde geschreven; maar is niet zeer bondig, men vindt er slechts de uitleggingen der talmudisten in, bijna altijd van grond ontbloot; — 5.° *De religione muhamedicâ*, door DURAND in het Fransch vertaald. De tweede uitgave, die het meest gezocht wordt, is van *Utrecht*, 1717, in 12.mo Dit werk is in twee boeken verdeeld, waarvan het eerste een korte inhoud van het geloof der mahomedanen bevat, volgens een Arabisch handschrift vertaald; en het 2.e de beschuldigingen en verwijtingen die men hen doet, en wegens welke hij zeer ligtvaardiglijk onderneemt hen te regtvaardigen. » Dit is zegt, een beoordeelaar, eene dier verdedigingen, waarvan het moeijelijk is het doel te ra-

den; want het was den schrijver niet onbekend dat hij de geleerden, die den alcoran en het mahometismus in den grond kenden, niet zoude overtuigen, en het schijnt dat er kwade trouw in is opgesloten de anderen te willen overtuigen." Hij vraagt hoe, indien deze Godsdienst zoo ongerijmd was, zoo vele natiën dezelve zouden omhelsd hebben: de wijze der prediking van MAHOMED en de natuur zijner leer antwoorden genoegzaam op deze vraag. RELAND was er zonder twijfel niet op bedacht dat zijne vraag de afgoderij veel meer regtvaardigt dan het mahometismus. — 6.° *De spoliis templi hierosolymitani in arcu titiano Romæ conspicuis*, *Utrecht*, 1716: — 7.° eene uitgave van *EPICTETUS*, met wien de schrijver al te zeer is ingenomen, — 8.° *PETRI RELANDI, fasti consulares, Utrecht*, 1715, in 8.vo ADRIANUS was slechts de uitgever van dit werk, geschreven door PETRUS RELAND zijn' broeder in 1714 overleden.

REMACLE of REMACLUS (*heilige*), in *Aquitanië* geboren, was een leerling van den heiligen SULPITIUS van *Bourges*, vervolgens van den heiligen ELIGIUS, die hem tot eersten abt van het klooster dat hij te *Solignac* bij *Limoges* stichtte, aanstelde. Later zag hij zich verpligt het bestuur van de abdij van *Cougnan* op zich te nemen. Nadat de heilige AMANDUS den bisschoppelijken stoel van *Tongeren* in 650 verlaten had, werd de heilige REMACLUS genoodzaakt deze waardigheid aan te nemen, die eenen nieuwen luister aan zijne deugden gaf. SIGEBERT, koning van *Austrasië*, vereerde hem met geheel zijn vertrouwen, en de heilige maakte zich zulks ten nutte om hem te bewegen twee kloosters in de *Ardennes* te stichten (*Stavelo* en *Malmédy*), waar de religieuzen zich zouden bezig houden met gebeden hemelwaarts te zenden voor de duurzaamheid en de rust des koningrijks. De H. REMACLUS werd in 652 tot abt van dezelve bevorderd. De vrees van te midden der uitwendige bedieningen zijner waardigheid, zich zelven te vergeten, deed hem de afzondering wenschen. Hij stond met toestemming van zijne geestelijkheid, en van koning CHILDERIC II, zijn bisdom af aan den H. THEODARDUS, en ging zich in 660 of 661 (en niet in 653), zoo als de bollandisten zulks bewijzen te *Stavelo* opslui-

ten. Op het gerucht van zijne heiligheid, dat zich alom verspreidde, verzochten een aantal personen onder zijne leiding te leven: men telt onder zijne leerlingen den H. THEODARDUS, den H. LAMBERTUS, den H. HUBERTUS, die achtereenvolgend zijnen Bisschoppelijken stoel in bezit namen, den H. TRON en den H. HADELINUS. Hij overleed in het jaar 675, in eenen zeer gevorderden ouderdom.

* REMARD (KAREL), een beminnaar van boeken, te *Château-Thierry* den 9 Januarij 1766 geboren, volbragt zijne studiën aan het collegie van LODEWIJK *den groote* en van MONTAIGU te *Parijs*, en werd zonder twijfel door de uitgebreidheid zijner boekenkennis medegesleept om zich met den boekhandel bezig te houden. Hij opende een magazijn te *Fontainebleau*, en legde zich tegelijkertijd op de beoefening der letteren toe. In de laatste jaren van de regering van NAPOLEON, werd REMARD tot bewaarder van de keizerlijke bibliotheek van *Fontainebleau* benoemd: hij is den 20 September 1828 te *Parijs* overleden, de volgende werken nalatende: 1.° *La chézomanie:* wij zullen niets van dit gedicht zeggen, waarvan de titel reeds te nadrukkelijk is en dat in 1806 in het licht verscheen, dan dat de keus van een zoodanig onderwerp in den schrijver eene volslagene vergetelheid der welvoegelijkheid verraadt. — 2.° *Le guide etc.* (*De gids van den reiziger te Fontainebleau*), 1820, 1 dl. in 12.mo REMARD heeft in handschrift nagelaten: *Supplément etc.* (*Noodzakelijk aanhangsel tot de werken van J. DELILLE*, of *Algemeen onderzoek van zijne verschillende oorspronkelijke gedichten en berijmde vertalingen*). » De studerende jeugd zal in deze verklaring", heeft een geleerde boekenkenner gezegd, » zien, door welke verscheidene en diepe studiën de dichter der *Verbeeldingskracht* zich tot de zamenstelling zijner werken voorbereidde."

REMBRANDT VAN RHIJN (PAULUS), een beroemde schilder en graveur, zoon van eenen molenaar, in 1606 in een dorp aan den ouden *Rijn* (*Koudekerk*) geboren. Eene kleine schilderij, die hij gedurende zijne leerjaren vervaardigde, en die een kenner met honderd gulden betaalde, maakte hem in de grootste steden van *Holland*

beroemd. Hij muntte voorin de portretten uit; er bestaan er van hem een aantal. Zijne geschiedkundige onderwerpen zijn zeldzamer. Hij stelde gewoonlijk zwarte gronden in zijne schilderijen, om niet in perspective gebreken te vervallen, waarvan hij zich nooit de moeite wilde geven de grondbeginselen te leeren. Men verwijt hem ook vele onnaauwkeurigheden. Maar deze gebreken beletten hem niet onder de beroemdste kunstenaars geteld te worden. Hij is wat de frischheid en de waarheid zijner vleeschkleuren betreft, aan TITIAAN gelijk, en bezat in eenen uitmuntenden graad het lichtdonkere. Wanneer men zijne schilderijen, van nabij beschouwt, zijn dezelve hobbelig; maar zij maken van verre een voortreffelijk uitwerksel. Alle kleuren zijn in overeenstemming, zijne manier is aangenaam, en zijne gedaanten schijnen van verheven werk te zijn. Zijne zamenstellingen zijn zeer krachtig: zijne halve gedaanten, en vooral zijne grijsaardshoofden zijn treffend. Eindelijk gaf hij aan de deelen van het aangezigt een karakter van leven en waarheid, dat men niet genoeg bewonderen kan. De talrijke door REMBRANDT gegraveerde platen zijn in eenen zonderlingen smaak. Dezelve worden door de kenners gezocht, en zeer duur, vooral de goede proeven betaald. De aanmerkelijkste is het stuk van *honderd franken*, dus genoemd wijl hij het voor dien prijs verkocht; het onderwerp van dit stuk is *de Zaligmaker de zieken genezende*. Men heeft ook naar hem gegraveerd. REMBRANDT heeft eenige landschappen vervaardigd, voortreffelijk met betrekking tot de uitwerking. Hij overleed te *Amsterdam* in 1668 of volgens andere in 1674 of 1688. Naardien hij gierig was, verzamelde hij groote rijkdommen, welke zijn zoon TITUS erfde. REMBRANDT heeft veel geschilderd en gegraveerd: men vindt zijne werken in bijna alle kunstverzamelingen, die in *Europa* bestaan, voornamelijk in *Holland* en in *Engeland*.

REMI (ABRAHAM), in het Latijn REMMIUS, wiens ware naam RAVAUD was, in 1600 geboren, in 1646 overleden, onderwees de welsprekendheid in het Koninklijke collegie; *Remi*, dorp van *Beauvoisis* zijn vaderland, gaf hem zijn bijnaam. Hij wordt als een der beste Latijnsche dichters van zijnen tijd beschouwd. Zijne voortbreng-

selen verschenen in 1645, in 12.mo te *Parijs* in het licht. Men merkt in dezelve geest en eene levendige verbeeldingskracht, vindingrijkheid en een weinig gewone gemakkelijkheid op. Hij heeft op LODEWIJK XIII een *Heldendicht* vervaardigd in vier boeken verdeeld, onder den titel van *Borbonias* 1627, 8.vo Zijn *Mæsonium* of verzameling van verzen op het kasteel *Maisons*, bij *Saint Germain*, is het beste werk van dezen schrijver.

REMI (JOZEF HONORÉ) in 1738 te *Remiremont* geboren, omhelsde den geestelijken staat, werd door den bisschop van *Toul* tot priester gewijd, die hem in zijn bisdom wilde behouden, maar door de zucht der onafhankelijkheid beheerscht, en door de aanleiders van de wijsgeerige sekte ingenomen, verkoos hij het verblijf van *Parijs*, waar hij zich op de letterkunde toelegde. Daar dit studie-vak hem geen bestaan verschafte, legde hij zich op het regt toe en deed zich als advocaat aannemen. Hij dong mede naar verschillende akademische prijzen, en de grondbeginselen, welke hij bezorgd was met eene woordpralende en een tegenstellende welsprekendheid op te smukken, verwierven hem de toejuiching van verscheiden lieden. *De Lofrede van FÉNÉLON* werd in 1771 een *accessit* waardig geoordeeld, en die van MICHAËL L'HOPITAL werd in 1777 bekroond; maar de theologische faculteit, door de wonderspreuken van den schrijver beleedigd, verslenste zijne lauwers door eene zeer gegronde censuur. Hij belastte zich vervolgens met de redactie van het regtsgeleerde gedeelte in de nieuwe uitgave der *Encyclopedie*, hij stelde het eerste deel zamen, en was in het tweede vrij gevorderd, toen hij den 12 Julij 1782 overleed. Behalve de werken, waarvan wij gewag gemaakt hebben, heeft men van hem: 1.o *Le Cosmopolisme*, (*Het wereld burgerschap*) 1770; — 2.o *Les jours etc.* (*De dagen, om voor de Nachten van Young tot verzachtmiddel te dienen*), 1770, waarin hij dit bewonderenswaardig werk, vol groote denkbeelden en grondige gevoelens, een meesterstuk van het droefgeestige, zeer ontijdig berispte. — 3.o *le Code etc.* (*het wetboek der Franschen*), 1771, 2 dl.n in 12.mo; — 4. Verscheidene *Uittreksels* uit den *Mercure de France*, waarvan hij sedert het einde van

1778 een der redacteurs was. De abt REMI had eenen gelukkigen aanleg om in de beoefening der schoone letteren te slagen. Het welgelukken zijner pogingen zou niet twijfelachtig zijn geweest, zonder dien ongelukkigen geest van filosofisme die de ziel verdort, die het gevoel en de verbeeldingskracht, de twee groote drijfvederen, der welsprekendheid, uitdooft.

REMIGIO FIORENTINO, een dominikaner-monnik en Italiaansche letterkundige van de 16.e eeuw, maakte zich door verscheidene werken bekend, waarvan de voornaamste de *Vertalingen* zijn van AMMIANUS MARCELLINUS, van CORNELIUS NEPOS, en van de *Geschiedenis van Sicilië* door FAZELLO. Hij is ook de schrijver van de *Aanmerkingen op de geschiedenis van GUICHARDINI*, en op eenige andere geschiedenissen, *Venetië*, 1582, in 4.to, vrij gezocht; en van zeer middelmatige *Italiaansche gedichten*. REMIGIO bragt bijna zijn geheele leven te *Venetië* door; zijn familienaam was NANNI. Hij overleed te *Florence*, zijne geboorteplaats, in 1580 in den ouderdom van 62 jaren.

REMIGIUS (*heilige*), in *Gallië* in het jaar 438 of 439, uit eene beroemde familie in de omstreken van *Laon* in *Picardië* geboren, werd nog meer door den glans zijner kunde en deugden dan door zijne geboorte beroemd. Zijne uitstekende hoedanigheden deden hem in den ouderdom van 22 Jaren op den bisschoppelijken stoel van *Reims* plaatsen. Hij bood te vergeefs wederstand, en moest zijne eenzaamheid verlaten. Hij was het die den koning CLOVIS of CLODOVEUS doopte, die hem in de grondregels van het christendom onderwees, gezamenlijk met den H. GODARDUS van *Rouanen* en den H. VAAST of WASTUS. Niets is bewonderenswaardiger dan de waardigheid, waarmede hij tot dezen trotschen en zegepralenden koning sprak, op den oogenblik waarop hij het hoofd boog, om de gewijde wateren des doopsels te ontvangen: *Aanbid*, zeide hij, *hetgeen gij verbrand hebt, verbrand hetgeen gij aangebeden hebt* terwijl hij door dit treffend contrast, het kruis en de afgoden aanduidde. » De nieuwe SAMUËL," zegt BOSSUET, » geroepen om de koningen te zalven, zalfde die van *Frankrijk* in den persoon van CLOVIS gelijk hij zelf zegt, *om de beschermers der Kerk en*

der armen te zijn, dat het waardigste voorwerp der koninklijke waardigheid is. Hij zegende hen en hunne opvolgers, die hij altijd zijne kinderen noemde, en bad God dag en nacht dat zij in het geloof mogten volharden. Een gebed, hetwelk God verhoorde, met een zeer bijzonder voorregt, wijl *Frankrijk* het eenige koningrijk der christenheid is, dat nooit op den troon andere koningen heeft gezien dan kinderen der Kerk." Hij overleed in 533, in het 94.e jaar zijns ouderdoms. Wij hebben onder zijnen naam 4 *Brieven* in de *Bibliotheek der kerkvaders.* Men heeft ook twee *Testamenten;* maar verscheidene geleerden twijfelen of dezelve van hem zijn. Pater SUYSKENS schijnt in de *Acta sanctorum* bewezen te hebben dat het wijdloopigste dezer beide testamenten een ondergeschoven stuk is. De abt BYE een geleerde Bollandist, heeft de bewijzen van pater SUYSKENS met eene verhandeling versterkt, getiteld: *Reponse etc. (Antwoord op de memoriën van den Hr. DES ROCHES) Brussel* 1780, in 8.vo De abt GHESQUIÈRE heeft dezelfde zaak bewezen in de *Acta Sanctorum Belgii selecta.* Zie OUDIN *in Suppl. ad* BELLARM . . . . bladz. 113. Er bestaan een aantal *Levensbeschrijvingen* van den heiligen REMIGIUS; men moet voornamelijk de *Letterkundige bibliotheek van Frankrijk*, het *Christelijke Gallië*, en de *Verzameling* van GODESCARD raadplegen.

REMIGIUS (*heilige*), grootaalmoezenier van keizer LOTHARIUS, volgde AMOLON in het aartsbisdom *Lyon* in 852 op. Men gelooft dat hij het was, die in den naam dezer kerk, het *Antwoord op de drie brieven van HINCMAR van Reims, van PARDULES van Laon en van RABAN van Mainz* gaf. Hij zat in 855 in de kerkvergadering van *Valence* voor, bevond zich in die van *Langres* en in die van *Savonnières*, bij *Toul* in 859, en onderscheidde zich in al deze vergaderingen door eenen weinig gewonen ijver. Deze beroemde prelaat eindigde in 875, na verscheidene stichtingen te hebben gemaakt, zijn roemrijk leven. Men vindt zijnen naam onder die der heiligen in het aanhangsel tot het Romeinsche martelaarsboek van FERRARI, en in het martelaarsboek van *Frankrijk* door DU SAUSSAY; maar het schijnt niet dat hij ooit openlijk is vereerd ge-

worden. Behalve het *Antwoord*, waarover wij gesproken hebben, en waarin hij de leer van den heiligen AUGUSTINUS over de genade en over de voorbeschikking verdedigt, hebben wij van hem. *Verhandeling over de veroordeeling van alle menschen door ADAM, en over de verlossing van eenigen door J. C.*: eene beperking die slechts op de uitwerkende en wezenlijke verlossing moet toegepast worden. Men vindt deze verhandeling, benevens het antwoord, in de *Bibliotheek* der kerkvaders, en in *Vindiciæ prædestinationis* 1650, 2 dl.n in 4.to

REMIGIUS D'AUXERRE, dus genoemd wijl hij monnik was van *Saint-Germain d'Auxerre*, werd in 882 naar *Reims* beroepen, door FOULQUES, aartsbisschop dier stad, om er scholen op te rigten. Hij overleed in het jaar 908. Hij had HENRIC of HENDRIK tot meester. Zijne studiën bevatteden, volgens het goede gebruik van dien tijd, de ongewijde en goddelijke wetenschappen. Men geloofde toen, hetgeen verstandige lieden thans nog volhouden, dat deze wetenschappen wel beoefend zijnde, elkander wederkeerig de behulpzame hand bieden. Hij onderwees aan de universiteit van *Parijs*, en verwierf er eenigen roem. Men heeft van hem: 1.° eene *Exposition etc.* (*Verklaring van de Mis*); — 2.° *Commentaires* (*Verklaringen*) over de kleine profeten, over de Brieven van den H. PAULUS, over het *Hooglied*, over de *Openbaring* (deze beide laatste Commentariën zijn langen tijd aan HAYMON van *Halberstadt* toegeschreven). Hij heeft er ook op de *Psalmen* vervaardigd. *Keulen* 1536, in fol. en in de *Bibliotheek der Kerkvaders*.

* REMOND (FRANCISCUS), een Jesuit, in 1558 te *Dijon* geboren, zijn vader WILLEM REMOND, was raadsheer bij het parlement van *Bourgondië*, en hij was niet de zoon van FLORIMOND REMOND, een beroemd schrijver, zoo als sommigen zulks beweerd hebben. WILLEM, een ijverige overheidspersoon, voor de dienst des konings, overleed, vergeven door de listen der vijanden van den staat. FRANCISCUS maakte uitmuntende studiën, en nog jong zijnde, beoefende hij met goed gevolg de dichtkunst. Naar *Rome* gegaan zijnde, begaf hij zich onder het opzigt van Pater HIERONYMUS PLATO, een Jesuit, en omhelsde zelf in 1580, 22 jaren oud zijnde de orde. In het jaar 1586 begon hij te *Rome* openlijk te on-

derwijzen. Het schijnt, dat hij in die stad ten minste tot 1596 bleef, en men ziet, dat hij gedurende dien tijd verschillende verhandelingen en redevoeringen hield, hetzij bij gelegenheid van het overlijden van aanzienlijke personen, hetzij bij andere gelegenheden. Toen pater REMOND in 1598 en 1599 te *Padua*, en in 1600 te *Parma* was, werd hij door den prins RANUCIO FARNÈSE; hertog van *Parma* en *Piacenza* beroepen, om in de nieuwe universiteit, die deze vorst aldaar gesticht had, de oefeningen te beginnen. Hij kwam naar *Frankrijk* terug, en werd van 1605 tot 1609 ingesloten, te *Bordeaux* hoogleeraar der schoolsche godgeleerdheid. Vervolgens ging hij weder naar *Italië*, en onderwees te *Mantua* de gewijde letteren. Toen deze stad door de keizerlijken overvallen en geplunderd werd, wijdde hij zich aan de dienst der gekwetste of zieke soldaten toe, om hun de geestelijke hulpmiddelen toe te dienen. In de uitoefeningen van zijne lief-dewerken, kreeg hij de pest en overleed den 14 November 1631. Pater REMOND schreef de volgende werken: 1.° *Orationes XXI, elegiæ VIII, epigrammatum libri II, Lyon* 1605, in 12.mo; *Pont-à-Mousson*, 1605, in 16.mo, *Ingolstadt*, 1607, in 12.mo; *Parijs*, 1613 in 8.vo — 2.° *Epigrammata et orationes XII*, *Keulen*, 1605 en 1606; *Antwerpen*, 1607 in 12.mo; *Geneve*, 1607, in 8.vo Een gedeelte van zijne gedichten zijn opgenomen in de *Deliciæ poëtarum gallorum* van GRUTER. — 3.° *Carmina et orationes novæ, Ingolstadt*, 1615, in 12.mo, en op verscheiden andere plaatsen. Een gedeelte bevindt zich in de *Epigrammata selecta, Pont-à-Mousson*, 1615 in 12.mo; — 4.° *Poëmata et XXI orationes; Epigrammat. libri II; Elgiæ VIII de divinis amoribus; Aleixas elegiæ septem.* In dit laatste werk, voert de schrijver de verlatene huisvrouw van ST. ALEXIS in, die hare klagten en haar smartelijk berouw over hare vlugt uitdrukt. COLLETET vader des dichters van denzelfden naam, door BOILEAU belagchelijk gemaakt, en een beter dichter dan zijn zoon, heeft de *Alexiade* in verzen vertaald, onder den titel van *Desespoir amoureux (Verliefde wanhoop)*; » welligt eene al te vrije uitdrukking, voor eene zoo vrome ziel," zegt de abt DE MAROLES, welke bij gelegenheid van hetzelfde ge-

dicht geene zwarigheid maakt, pater REMOND den *Christelijken OVIDIUS* te noemen. — 5.° *Panegyrecæ orationes XV in laudem sancti IGNATII et sancti FRANCISCI XAVERII, etc. Piacenza*, 1626, in 4.to; — 6.° *Orationes in funere MATTHÆI CONTARELLI, CONSTANTII SARNANI et PHILIPPI GUASTAVILLÆI, cardinalium*, in de *Orationes funebres*, *Hanover*, 1613, in 4.to.

REMOND DE SAINT-MARD (TOUSSAINT), een letterkundige, te *Parijs* in 1682 geboren, maakte zich door zijne *Nouveaux Dialogues* etc. (*Nieuwe zamenspraken der goden*), *Parijs*, 1711, bekend. Hij roert slechts even het oppervlakkige der voorwerpen aan, zoo als in zijne andere werken; en men moet er minder de zedeleer van het Evangelie, dan die van EPICURUS in zoeken. Zijne werken zijn: 1.° *Lettres* etc. (*Beschaafde en wijsgeerige Brieven*, gepaard met de *Geschiedenis van Mejufvrouw de* ***) vol tegenstrijdigheden, valsche en buitensporige grondstellingen. — 2.° *Trois lettres* etc. (*Drie Brieven over den oorsprong, de vorderingen en het verval van den smaak*), dezelve zijn met meer vuur dan al het overige geschreven en zelf in eenen eenigzins hekelachtigen toon, welke voor de boosaardige geesten, dat is voor het grootste gedeelte derzelve, niet onaangenaam is. — 3.° *Traités* etc. Verschillende (*Verhandelingen*) over de dichtkunst in het algemeen, en over de verschillende soorten derzelve, vol van verkeerde beoordeelingen. — 4.° *La Sagesse* etc. een klein dichtstukje, getiteld (*De wijsheid*), maar hetwelk *De dwaasheid* behoorde getiteld te wezen, de vrucht eener zeer bedorvene wijsbegeerte, hetwelk eerst in 1712 in het licht verscheen en in 1715 in eene verzameling, onder den naam van den markies DE LA FANE, welke er de schrijver niet van was, herdrukt werd. — 5.° *Lettre etc.* (*Brief over den smaak en het genie en over het nut, waartoe de regels aanleiding geven kunnen*). Deze verschillende schriften zijn 1742 te *Parijs* gezamenlijk uitgegeven, onder den titel van *'s Gravenhage* in 3 dl.n, in 12.mo, klein formaat. De schrijver overleed te *Parijs* in 1757. Zijn gestel was altijd ten uiterste zwakkelijk geweest, en uit hoofde van zijne beschouwende zedeleer en zijnen ijver, was hij aan vele ongesteldheden onderworpen,

Hij sprak zoo als hij schreef, op eene uitmuntende wijze. Hij oefende zich naar FONTENELLE, ofschoon hij hem als den verderver des smaaks beschouwde en nooit naliet in zijne boeken en gesprekken, denzelven eenige steken te geven.

REMOND — Zie FLORIMOND DE REMOND.

REMOND DE SAINTE-ALBINE (PETRUS), koninklijk boekkeurder, lid van de akademie van wetenschappen en schoone letteren te *Berlijn*, werd te *Parijs* in 1698 geboren en overleed in dezelfde stad den 9 October 1778, heeft in het licht gegeven: 1.° *Abrégé etc.* (*Beknopte geschiedenis van den president* DE THOU) met aanmerkingen, 1759, 10 dl.n in 12.mo, een oppervlakkig geschreven boek, hetwelk weinig opgang heeft gemaakt. — 2.° *Le comédien* (*De tooneelspeler*), 1749 in 8.vo, waarin hij les over het declameren geeft.

* REMONDINI (BALTHAZAR MARIA), bisschop van *Zante* en van *Cephalonia*, werd te *Bassano*, in den *Venetiaanschen staat*, den 14 Augustus 1698, uit eene adellijke familie geboren, welke zich in de eerste rangen der magistratuur onderscheiden had. Hij beoefende in het semenarie van *Padua*, de Grieksche en Latijnsche letteren. Na deze voorbereidende studien, volgde hij aan de universiteit dier stad, de lessen der beroemdste hoogleeraren in de burgerlijke en kerkelijke wetten, en ontving er den doctoralen hoed. Van daar begaf hij zich naar *Vicentia*. Het bisschoppelijk seminarie was slecht begiftigd en van meesters ontbloot. REMONDINI nam het op zich, er kosteloos de welsprekendheid voor te dragen, hetwelk hij van 1723 tot 1729 deed. Toen hij priester gewijd was, keerde hij naar *Bassano* terug, en onderwees er aan jonge geestelijken, zijne landgenooten de godgeleerdheid. De begeerte van zich in de wetenschappen te volmaken, deed hem de reis naar *Rome* ondernemen. Zijn roem was er hem vooruitgegaan. Toen CLEMENS XII, van zijne verdiensten onderrigt was, benoemde hij hem, de 26 Februarij 1736, tot de vereenigde zetels van *Zante* en *Cephalonia*. Hij nam bezit van zijn bisdom den 8 Februarij 1737. Aardbevingen hadden zijne hoofdkerk bijna geheel en al verwoest; hij herstelde dezelve, verrijkte haar met kostbare sieraden, vermeerderde hare inkomsten, riep de

domheeren, welke door het verval der kerk, verstrooid waren, terug, en herstelde de kerkelijke dienst. Er was gebrek aan een seminarie ten behoeve der jeugd, welke zich tot den geestelijken staat wilden voorbereiden; hij voorzag er op eigene kosten in, en schoot de fondsen voor, om tot gratis onderwijs ten behoeve dergenen te strekken, welke geen vermogen hadden. Niets ontsnapte aan zijne herderlijke zorg. In 1747 reisde hij naar *Rome* en werd er door Paus BENEDICTUS XIV met de aan zijne diensten verschuldigde welwillendheid en achting onthaald. Deze Paus bood aan REMONDINI een bisdom in de *Romeinsche Staten* aan. De bisschop van *Zante*, aan eene kerk, waarin hij zoo veel goeds gedaan had, gehecht zijnde, nam deze eervolle aanbieding niet aan. Nadat hij eenige dagen in zijn vaderland doorgebragt had, keerde hij naar *Zante* terug, alwaar hij voortging het voorbeeld van alle bisschoppelijke deugden te geven. Hij overleed er heiliglijk den 5 October 1777. De menigvuldigheid zijner bezigheden, belette hem niet de beoefening der heilige letteren. Hij had eene uitgebreide bibliotheek, welke uitgezocht en rijk in Grieksche handschriften was. Hij nam eenige der kostbaarsten uit dezelve, welke hij onder de Pauselijke regering van CLEMENS XII en BENEDICTUS XIV, naar *Rome* zond, om er de verzameling der bibliotheek van het vaticaan mede te verrijken. Men heeft de volgende werken van hem: 1.° *Discorso, ossia istruzione cristiana sopra del mutuo, nelle sue diocesi, publicata l'anno 1743*, *Rome*, 1748, in 8.vo — 2.° *Invito pastorale dal vescovo del Zante al suo reverendissimo capitolo recentemente dal principe sovvenuto a remittere la sacra cotidiana officiatura in quella sua moderna cattedrale*, *Venetië*, 1752, in 8.vo — 3.° *De Zacynthi antiquitatibus et fortuna commentarius*, *Venetië*, 1656, in 8.vo REMONDINI had bouwstoffen verzameld, om de geschiedenis van het eiland te schrijven, maar de tijd werd hem niet vergund, dezelve ten einde te brengen. — 4.° *Sancti MARCI, monachi, qui sæculo quinto floruit, sermones de jejunio et de MELCHISEDECH, qui deperditi putabuntur, nunc primum cum Latina interpretatione in lucem prolati*, *Rome*, 1745, in 8.vo Dit is eene vertaling uit het Grieksch, met den tekst er neven en *aanmerkingen*. BELLARMINUS heeft dezen

MARCUS met eenen anderen door ZANORAS aangehaald, en die in de 10.e eeuw leefde. verward, waarin hij door LE MIRE, LABBE, CAVE, OUDIN enz. gevolgd is. REMONDINI heeft nog vele andere werken in handschrift nagelaten, alsmede eene vertaling uit het Syrisch der *Homiliën* van den heiligen ISAAK SYRO, welke in de 5.e eeuw bisschop van *Ninive* was.

REMUS, broeder van ROMULUS. Eenigen beweren dat hij, toen hij zich met zijnen broeder niet verdragen konde, zich verwijderde en naar *Gallië* begaf, alwaar hij de stad *Rheims* stichtte; anderen zeggen, dat zijn broeder hem doodde, om zich aan hem te wreken, wijl hij uit minachting over de grachten, welke hij kort te voren rondom de muren van *Rome* had aangelegd, gesprongen was, of liever om alleen te heerschen, maar al deze daadzaken zijn zeer onzeker.

* REMUSAT (CLARA, ELISABETHA JOHANNA GRAVIER DE VERGENNES, gravin van), nicht van den graaf van *Vergennes*, minister onder LODEWIJK XVI, werd den 5 Januarij 1780 geboren, en huwde in 1796, 16 jaren oud zijnde, met den graaf AUGUSTUS LAURENTIUS DE REMUSAT, welke voor de revolutie advocaat-generaal aan de rekenkamer van *Aix* was, en naderhand prefekt van het keizerlijke paleis werd. De gravin DE REMUSAT werd in 1803 zelve aan het huis van JOSEPHINE, gemalin van BONAPARTE, eersten consul, verbonden, en zij bleef na de echtscheiding des keizers bij haar. Na de restauratie leefde zij bij haren man in de verschillende prefekturen (*Haute-Garonne* en *Nord*), werwaarts hij beroepen werd, zij overleed te *Parijs*, den 16 December 1821 en liet vele werken in handschrift na. Haar zoon heeft er in 1824 een van in het licht gegeven, onder dezen titel: *Essai etc.* (*Proeve over de opvoeding der vrouwen*), *Parijs*, 1 deel, in 8.vo, hetwelk drie uitgaven heeft gehad. Dit werk verwierf de goedkeuring van de Fransche akademie, welke eene gouden medaille ter eere en nagedachtenis van de gravin DE REMUSAT verleende. Deze *Verhandeling* te dikwijls oppervlakkig, is in eenen soms zeer afgetrokken stijl geschreven en bevat veeleer naauwkeurige nasporingen, dan voorschriften en middelen, om de opvoeding der vrouwen te besturen. Daarenboven was het werk niet ten einde gebragt

en de uitgever zelf bekent, dat het slechts de helft omtrent van het plan bevat, hetwelk de schrijfster zich gevormd heeft. De inhoud der hoofdstukken, beantwoordt geenszins aan den titel; zoo begint b. v. het hoofdstuk hetwelk getiteld is: *Over de opvoeding der meisjes in hare eerste kinderjaren*, met over het huwelijk der meisjes te spreken, en de schrijfster beklaagt er zich over, dat men dezelve te jong uithuwt. Dit hoofdstuk handelt enkel over de vrouwen en eindigt ook met over dezelve te spreken. Het beantwoordt dus niet aan zijnen titel. Het is waar, dat de schrijfster in den loop des hoofdstuks zegt, dat ROUSSEAU zich met vrucht met het bestuur der kinderen heeft bezig gehouden en dat de twee eerste hoofdstukken van zijnen *Emile* geëigend schijnen te zijn om de moeders te besturen. Alzoo moet men dit werk te baat nemen, om het doel van dit hoofdstuk te bereiken, en de Christelijke moeders, die dezen schrijver, vol van drogredenen, niet willen lezen, vinden niets om in deze eerste kindschheid tot handleiding te dienen. Dezelfde ROUSSEAU wordt dikwijls in deze *Proeve* over de opvoeding aangehaald en vaak met lof, hetwelk niet zeer geschikt is, om vertrouwen in te boezemen. Men zoude er liever raadgevingen eener, met de gebruiken der wereld bekende vrouw in vinden, dan de droomerijen van een' man, die zijne kinderen in een gasthuis geplaatst heeft. Het hoofdstuk over de Godsdienst schijnt ook aan vele verwijten onderhevig te zijn. Men vindt er in, dat men de vrees aanwendt, om de armen te onderwijzen; dat men den ongelukkigen de Godsdienst enkel door vrees leert; dat de onderwijzingen en leerredenen, om te verschrikken zijn, en dat hetgene, wat onrust te weeg brengt altijd een slecht middel is. Men weet niet, waar de schrijfster dergelijke redeneringen gelezen of gehoord heeft, welke zij bezorgd is met schertsende overwegingen te doen gepaard gaan. Daarenboven is haar werk niet voor de opvoeding der armen geschreven, en waartoe dient het dan, de handelwijze, die zij voorgeeft, dat men ten hunnen opzigte aanwendt, te bedillen. Het hoofdstuk getiteld: *Over de bestemming der vrouwen in* Frankrijk *en onder de regering van* LODEWIJK *XIV; de vrouwen onder de regering van* LODEWIJK *XV; de vrouwan gedurende de*

revolutie, over de toekomstige bestemming der vrouwen, schijnen meer tot eene *Proeve over de vrouwen*, dan tot eene *Proeve over de opvoeding* geëigend te zijn, welke nog geene 300 bladzijden vullen. Mevrouw REMUSAT heeft nog eene *Nouvelle* in het licht gegeven, welke in het 5.e deel van het *Fransche lyceum* geplaatst is.

* REMUSAT (JOANNES PETRUS ABEL DE), een geleerd kenner der Oostersche talen, te *Parijs* den 5 September 1788 geboren, in eene uit *Marseille* oorspronkelijke familie. Naar het plan zijner ouders tot het geneeskundige vak bestemd, volbragt hij met roem zijne studiën, hetwelk hem niet belette tijd te vinden, om zich op de beoefening der Oostersche talen toe te leggen, tot welke hem sedert zijne kindschheid eene bijzondere neiging trok. Het Sineesch, Tartaarsch en Tibethaansch waren de voornaamste voorwerpen zijner nasporingen. De hulpmiddelen ontbraken hem, maar hij vergoedde zulks door het volharden in zijnen arbeid. Toen hij er niet toe konde geraken, zich een Sineesch woordenboek aan te schaffen maakte hij zich eenen woordenlijst tot zijn eigen gebruik. Zijn ijver en zijn gelukkige aanleg wekten de belangstelling der akademie van opschriften, welke door eene eenparige reclamatie te zijne gunste er in slaagde, hem van de conscriptie te doen ontslaan. REMUSAT nam deze weldaad, als eene heilige schuld aan, waarvan hij zich later kweet, toen hij *L'essai etc.* (*De proeve over de Sineesche taal en letterkunde*) in het licht gaf; welke in 1811 verscheen. Dit werk trok de opmerkzaamheid der geleerden op hem en hij kwam in eervolle betrekking met verscheidene onder dezelve. Eenige werkjes, welke hij nog met korte tusschenpozingen over dezelfde taal in het licht gaf, bevestigden volkomen zijnen roem. Intusschen deden zijne werken over de Oostersche tongvallen, zijne vorderingen in de geneeskunde niet vertragen; in 1813 werd hij tot doctor aan de faculteit van *Parijs* bevorderd; maar zijn werkzaam en geheel openbaar leven, welke het vak van geneesheer vordert, scheen hem zonder twijfel weinig overeenkomstig met de afgetrokkenheid, welke zijne geleerde studiën vereischten en het schijnt niet, dat hij van zijnen titel gebruik heeft gemaakt, welken hij ontvangen had, om zijne kunst uit te oefenen.

Het is waar, dat eenige levensbeschrijvers hem de eer hebben toegekend, zich in 1814 aan de zorg van de gekwetste soldaten toegewijd te hebben, welke men te *Parijs* in de slagthuizen vereenigd had. Maar deze daadzaak, welke betwist is, schijnt ons een weinig twijfelachtig te zijn. Toen na de restauratie, de abt MONTESQUIEU, minister van binnenlandsche zaken; in het collegie van *Frankrijk* twee nieuwe leerstoelen had doen daarstellen, eene voor het Sineesch en de andere voor het Sanskritisch, zoo werd ABEL REMUSAT, den 29 November 1814 tot de eerste benoemd en opende in de daaropvolgende maand Januarij zijnen leergang met eene redevoering, waarvan de heer DE SACY in den *Moniteur* van den 1 Februarij 1815 de ontleding heeft geleverd. Zijne lessen, waarvan men een kort begrip vindt in zijne Sineesche spraakkunst, onderscheidden zich door de duidelijkheid der leerwijze en de ongedwongene eenvoudigheid der uitdrukkingen en verkregen eene nieuwe belangstelling door de geschied- en letterkundige toepassingen, welke hij er mede wist te vermengen. Toen hij den 5 April 1815 tot lid van het instituut (academie van opschriften en schoone letteren) gekozen was, werd hij in maart 1818 na den dood van VISKONTI een der redacteuren van het *Journal des Savans*, hetwelk reeds vele artikelen aan hem te danken had. Hij droeg in 1822 tot de stichting bij van de Aziatische maatschappij van *Parijs*, waarvan hij bestendiglijk secretaris gedurende dit tijdvak was, en waarover hij elk jaar het berigt in de procesverbalen der openbare vergaderingen medegedeeld, zamenstelde. Toen hij in 1823 tot correspondend lid van de Aziatische maatschappij van *Groot-Britannië* en van die van *Calcutta* werd, volgde hij in 1824 LANGLES op, als bewaarder der Oostersche handschriften van de bibliotheek des konings. ABEL REMUSAT overleed te *Parijs*, den 3 Junij 1832. Hij was ridder van het legioen van eer, correspondent van het instituut der *Nederlanden*, van de Aziatische maatschappij van *Batavia* en van de academiën van *Berlijn*, *Turin*, *St. Petersburg*, *Grenoble* en *Besançon*. Toen de heer GUIZOT eene jaarwedde voor zijne weduwe aanvraagde, zeide hij: » de heer ABEL REMUSAT met de schranderste scherpzinnigheid en met het bondigste oordeel-

vermogen begaafd, was van af zijne eerste jeugd en zonder hulp die afgebrokene verklaring der Sinesche taal weder begonnen, welke om zoo te zeggen voor *Frankrijk* verloren was, gedurende de groote werken der missionarissen en van den heer DE GUIGNES, hun erfgenaam een veel omvattende en sterke geest, welke van de filozofie een werktuig maakte voor de zedekundige wetenschappen; hij had in een nog niet voltooid maar bewonderenswaardig werk, het licht over de eerste stichtingen der volkeren van *Tartarijën* verspreid en hunne geschiedenis door hunne taal wedergevonden, tot goed verstand dier Oostersche wereld, waarvan de Sinezen de oudste getuigen zijn. Als stichter van een nieuw leerstelsel in het collegie van *Frankrijk*, bevorderde hij den uitslag derzelven door elementairwerken, door alle geleerden van *Europa* op prijs gesteld, en diende in dit vak om ten voordeele van *Frankrijk*, een voorregt daar te stellen, welk het aan *Frankrijk* past, om in alles na te jagen." (*Moniteur* van den 3 Maart 1833). De voornaamste werken van ABEL RÉMUSAT zijn: 1.° *Essai etc.* (*Proeve over de Sinesche taal en letterkunde*), *Parijs*, 1811, in 8.vo met 5 platen; een zelfstandiger en nuttiger werk, dan de twee deelen van BAYER en de twee in folio's van FOURMONT. — 2.° *De l'étude etc.* (*Over de beoefening der vreemde talen bij de Sinezen*) in 8.vo, een stuk, hetwelk ook in het *Magasin encyclopédique* van October 1811 gevonden wordt. — 3.° *Explication etc.* (*Verklaring van een Sinesch en Mandaansch opschrift*), hetwelk op eene groene steenplaat, van het kabinet van oudheden te *Grenoble* gegraveerd is, in 8.vo en in het *Journal du departement de l'Isère*. N.° 6. van 1812. — 4.° *Notice etc.* (*Verslag van eene Sinesche vertaling van het evangelie van den H. MARCUS, door de Engelsche missionarissen van Bengalen in het licht gegeven*), in 8.vo en in den *Moniteur* van den 9 November 1812, eene gestrenge maar billijke en bescheidene critiek, welke, wel verre van de Engelsche missionarissen te beleedigen, hen de vriendschap van hunnen jongen boekkeurder deed najagen. — 5.° *Dissertatio de glosso-semeiotice sive de signis morborum, quae è lingua sumuntur, praesertim apud*

Sinenses, 1813, in 4.to van 21 blz.; dit is de thesis welke ABEL RÉMUSAT voor zijn doctoraat verdedigde. — 6.o *Considération etc.* (*Overweging over de eenlettergrepige eigenschap, welke gemeenlijk aan de Sinesche taal toegeschreven wordt*), in 8.vo Dit is de Fransche vertaling van den heer BOURGEAT, eener zonderlinge Latijnsche verhandeling van den heer RÉMUSAT, welke in de *Mines de l'Orient*, 3.de deel, met eene gegraveerde plaat, opgenomen is. — 7.o *Recherches etc.* (*Geschiedkundige nasporingen over de geneeskunde der Sinezen*), 1813, in 8.vo en in den *Moniteur* van den 21 October 1813. — 8.o *Notices etc.* (*Beredeneerde aanmerkingen*) tegen het eerste deel van de *Sinesche* en *Engelsche uitgave*, der *werken van* CONFUCIUS, te *Serampour* in *Bengalen* in het licht gegeven, door den heer MARSHAM, 1814, in 8.vo — 9.o *Plan etc.*) *Ontwerp van een Sineesch woordenboek*) met *aanmerkingen* van verscheiden *Sinesche woordenboeken in handschrift* en met overwegingen over de werken, welke tot heden toe, door de Europeërs uitgevoerd zijn, om de studie der Sinesche taal gemakkelijk te maken, 1814, in 8.vo Hij heeft tevens deel gehad aan het 16.de deel der *Memoires etc.* (*Gedenkschriften, betreffende de Sinezen*) en aan de *Traité etc.* (*Verhandeling over de sinesche tijdrekenkunde*), door pater GAUBIL, welke er het vervolg van uitmaakt, in 1814 door den heer SYLVESTRE DE SACY, in 4.to in het licht gegeven. — 10.o *Programme etc.* (*Programma van de Sinesche taal en letterkundige leergang en van het Mandaansch Tartaarsch*), voorafgegaan door de *Verhandeling*, bij de eerste vergadering van den cursus in het collegie van *Frankrijk*, den 16 Januarij 1815, uitgesproken, in 8.vo — 11.o *L'invariable etc.* (*De onveranderlijke middelweg*), een zedekundig werk van TSEUSSE, in het Sineesch en Mandaansch, met eene Latijnsche en Fransche vertaling en aanteekeningen, voorafgegaan van eene aanmerking over de vier zedekundige boeken, welke gewoonlijk aan CONFUCIUS toegeschreven worden, 1817 in 4.to Men kan in den *Mercure étranger*, 3.de deel, 1814, over dit werk de aanmerking van den heer BOURGEAT raadplegen, over eene *ongedrukte vertaling van CONFUCIUS*, door den heer ABEL RÉMUSAT.

— 12.° *Description etc.* (*Beschrijving eener groep van weinig bekende eilanden* [de eilanden *Bo-nin*, eene Japansche volksplanting], *tusschen Japan en de Marianische eilanden gelegen*), zamengesteld volgens de verhalen der Japonezen, met eene gelithographieerde kaart, volgens het oorspronkelijke, 1817, in 4.to en in het *Journal des savans*. Deze kaart is door ARROWSMITH in de volgende uitgave van zijne kaart van *Azië* andermaal in het licht verschenen. — 13.° *Mémoires etc.* (*Verhandelingen over de Sinesche boeken van de koninklijke bibliotheek en over het plan van de nieuwe boekenlijst*), waarvan de zamenstelling door den minister van binnenlandsche zaken bevolen werd, 1818 in 8.vo en in de *Annales encyclopédiques* van 1817, deel VI. — 14.° *Description etc.* (*Beschrijving van het koningrijk Camboge*), door een' Sineesch reiziger, welke deze gewesten in het laatst van de 13 eeuw bezocht heeft, voorafgegaan van een *tijdrekenkundig overzigt over hetzelfde land*, ontleend uit de jaarboeken van *Sina* en uit het Sineesch vertaald, 1819, in 8.vo — 15.° *Examen etc.* (*Oordeelkundig onderzoek van de uitgave van het Sinesche woordenboek van Pater* BASILIUS DE GLEMONA), in het licht gegeven door DE GUIGNES; gedrukt aan het hoofd van het aanhangsel deszelfden woordenboeks door den heer KLAPROTH, *Parijs*, 1819, dertig bladz. in groot folio. — 16.° *Mémoires etc.* (*Gedenkschriften en Anecdoten van de dynastie der* DJOGOURS, *vorsten van Japan*), met de beschrijving der feestdagen en plegtigheden, welke in de verschillende jaargetijden aan het hof dezer vorsten gevierd worden en een *bijvoegsel*, hetwelk bijzonderheden der Japansche dichtkunst, hunne wijze om het jaar te verdeelen in zich bevat, hetwelk door TITSINGH met platen versierd, is uitgegeven met aanmerkingen en verklaringen door den heer RÉMUSAT, 1820 in 8.vo — 17.° *Histoire etc.* (*Geschiedenis der stad Khotan*), ontleend uit de jaarboeken van *Sina* en uit het Sineesch vertaald; gevolgd van *Nasporingen over de minerale zelfstandigheid*, welke van de Sinezen *Sapsteen* genaamd wordt, en over de jaspis der ouden, 1820, in 8.vo — 18.° *Recherches etc.* (*Nasporingen over de tartaarsche taal*,

of gedenkschriften over verschillende punten der taal- en letterkunde der Mandanèn, der Mongolen, der Ouigouren en der Thibetanen), 1820, in 4.to 1.e bd. — 19.o *Elémens etc.* (*Grondbeginselen der Sinesche taalkunde of algemeene grondbeginselen van het Kouwen, of ouden stijl en van het Kouan-hoa*), namelijk van de gewone, in het Sineesch keizerrijk gebruikelijke taal, 1822, koninklijke boekdrukkerij, in 8.vo. Deze spraakkunst is eene dier werken, welke het meeste tot den hoogen roem van den heer RÉMUSAT in de kennis der Sinesche letterkunde heeft bijgedragen. — 20.o *Premier mémoire etc.* (*Eerste Verhandeling over de staatkundige betrekking der eerste Christenen, en in het bijzonder der koningen van Frankrijk met de Mongolsche keizers*), 1822, koninklijke boekdrukkerij, in 4.to — 21.o *Mémoire etc.* (*Verhandeling over het leven en de gevoeleus van LAO-TSEU, een Sineesch wijsgeer van de zesde eeuw vóór onze tijdrekening*), die *het gevoelen, hetwelke gewoonlijk aan* PYTHAGGRAS, PLATO *en hunne leerlingen toegeschreven wordt*, geleerd heeft, 1823, in 4.to — 22.o *Seconde mémoire etc.* (*Tweede verhandeling over de staatkundige betrekking der Christen vorsten en in het bijzonder der koningen van Frankrijk, met de Mongolsche keizers*), met platen, welke de afgebeelde kopien van twee brieven bevatten, door de Mongolsche koningen van *Perzië* aan PHILIPPUS *den schoone*, geschreven, 1824, in 4.to, koninklijke boekdrukkerij. — 23.o *Recherches etc.* (*Tijdrekenkundige nasporingen over den oorsprong der lamaische hierarchie*), 1824, in 4.to — 24.o *Mémoires etc.* (*Verhandelingen over verscheiden vragen, betrekkelijk de aardrijkskunde van Midden-Azië*) 1825, in 4.to — 25.o *JU-KIAOLI etc.* (*JU-KIAOLI, of de twee nichten, een Sinesche roman, voorafgegaan van een voorberigt, waarin eene vergelijking tusschen de Sinesche romans en die, welke in Europa uitgegeven worden, gemaakt wordt*), 1826, 4 dl.n in 12.mo met platen. — Verscheiden werken van ABEL RÉMUSAT zijn daarenboven geplaatst in het *Journal des savans* en in de *Memoires de l'académie des inscriptions*. Onder de artikelen, welke hij aan de *Mines de l'Orient* geleverd heeft, zullen wij het alleen daarbij laten, diegene aan te halen

welke getiteld zijn: *fan*, *sifan*, *men*, *meng*, *han*, *tsri-yao*, of *noodzakelijke verzameling der Sanskritsche*, *Tangutaansche*, *Mandaansche*, *Mongolsche en Sinesche woorden*, met eene plaat. Dit is het beredeneerde verslag van het in vijf talen geschreven woordenboek, gedrukt in *Sina*, en waarvan een exemplaar, door pater AMIOT aan de koninklijke bibliotheek gezonden is. ABEL-RÉMUSAT heeft nog geschreven, om in het instituut voorgelezen te worden, een aantal *merkwaardige Verhandelingen* en hij leverde een vrij groot getal artikels aan de *algemeene levensbeschrijving* (*Biographie universelle*).

* RENA (COSMUS DE LA), schrijver en soldaat, omtrent 1630 te *Florence* geboren, volgde de militaire loopbaan en werd kapitein bij de troepen van zijn land. Hij was zeer ervaren in de oudheden en voornamelijk in de etrurische oudheden. Hij was lid van de akademie van *Crusca* en bestuurder van die, welke *Florentina* (van *Florence*) genoemd werd, welke in de stad onder de bescherming der MEDICIS gesticht werd. Hij heeft twee werken nagelaten, waarvan het belangrijkste is: *Della serie etc.* of: *Over de tijdrekenkunde der oude hertogen en markiezen van Toskanen*, met aanmerkingen over het Roomsche keizerrijk, over de regering der Gothen, en Lombarden, sedert de verbanning van ROMULUS AUGUSTULUS, tot den dood van den keizer OTTO III, *Florence*, 1690, in folio. Het eerste deel is slechts in het licht verschenen.

RENAU D'ELICAGARAY (BERNARDUS), een beroemde zeeman in *Bearn* in 1652, uit eene oude famille van *Navarre* geboren, werd reeds in zijne kindschheid, bij COLBERT DU TERRON, bewindhebber van *Rochefort*, geplaatst. Men liet hem de wiskunde leeren: waarin hij vorderingen maakte, en werd vroegtijdig de vertrouwde vriend van pater MALEBRANCHE. De zeevaartkunde was zijne meest geliefde studie. Toen hij er genoegzaam in ervaren was maakte DU TERRON hem bij SEIGNILOY bekend, welke zijn beschermer werd. Hij bezorde hem in 1679 eene betrekking bij den graaf DE VERMANDOIS, admiraal van *Frankrijk*, welke hem eene jaarwedde van duizend kroonen gaf. Toen LODEWIJK XIV de scheepsbouw tot eenparige grondbeginselen wilde bren-

gen, liet hij de bekwaamste bouwmeesters van zijn hof komen. Na eenige naauwkeurige onderzoekingen bepaalde men zich tot twee werkwijzen, de eene van RENAU en de andere van DU QUESNE, welke laatste zoo edelmoedig was, van de voorkeur aan die van zijnen mededinger te geven. RENAU genoot zijne zegepraal in tegenwoordigheid van LODEWIJK XIV, welke hem beval naar *Brest* en andere havens te gaan, om er de scheepsbouwers te onderwijzen. Hij stelde hunne kinderen in staat om in den ouderdom van 15 tot 20 jaren, de grootste schepen te bouwen, waartoe vroeger eene ondervinding van 20 of 30 jaren vereischt werd. In 1680, besloot LODEWIJK XIV zich op *Algiers* te wreken, en RENAU stelde voor hetzelve te bombarderen. Tot dus verre, was nog niemand op de gedachten gekomen, dat mortieren niet op den grond behoefden geplaatst worden, en een stevig affuit konden missen. Hij beloofde bombardeergaljooten te maken, waarover men hem in den raad bespotte, maar LODEWIJK XIV wilde, dat men deze rampzalige nieuwigheid beproeven zoude, welk een gelukkig uitwerksel had. Na den dood van den admiraal (den graaf DE VERMANDOIS) begaf hij zich naar *Vlaanderen*, om VAUBAN op te zoeken, welke hem in staat stelde om de belegeringen van *Cadaquiers* in *Catalonië* van *Philipsburg*, *Mannheim* en *Frankenthal* aan te voeren. De koning gaf hem om zijne diensten te beloonen eenen post van scheepskapitein, eenen vrijbrief, om ingang en beraadslagende stem in den raad der veldheeren te hebben, eene algemeene inspectie over de zeedienst en het gezag om de officieren in alle nieuwe bewerkingen, waarvan hij de uitvinder was, te onderwijzen met eene jaarwedde van 1200 livres. Deze bekwame man, werd door den grootmeester van *Malta* ontboden om het eiland te verdedigen maar daar het beleg niet plaats had, kwam RENAU weder naar *Frankrijk* terug. Bij zijne terugkomst werd hij raadsheer van de zeedienst en groot kruis van de orde van den H. LODEWIJK. Zijn dood, welke in 1719 voorviel, was die van een' kloosterbroeder van *La Trappe*. Door zijne wijsbegeerte van de Godsdienst overtuigd, zag hij zijn ligchaam aan als eenen sluijer, welke hem de eeuwige waarheid verborg, en de dood, als eenen overgang van de diepste duisternis tot een volkomen licht. De dap-

perheid, de regtschapenheid, de belangeloosheid, het verlangen, het zij aan het algemeen of aan privaat-personen nuttig te zijn, al deze hoedanigheden bezat hij in den hoogsten graad, en zij werden door eene even zoo teedere als opregte vroomheid ondersteund. In 1699 werd hij honorair lid van de akademie van wetenschappen. Men heeft van hem: *la Théorie etc.* (*De bespiegeling van de scheepswerkingen*) 1689, in 8.vo; en verscheidene *brieven*, om de zwarigheden van HUYGENS en BERNOUILLE tegen zijne Theorie uit de weg te ruimen. (Zie PITOT). Men kan, mogt men meerdere bijzonderheden verlangen, *l'Éloge de RENAU*, door FONTENELLE in het *woordenboek* van CHAUFEPIÉ raadplegen. —

RENAUD. — Zie AIMON.

RENAUD (JOANNES BAPTISTA LUPICIN), kolonel van de artillerie, geboren te *Montigny* in het *Jura* gebergte, den 14 Maart 1777, trad in de polytechnieke school alwaar hij zich door zijne vorderingen onderscheidde. Hij nam achtereenvolgend deel aan de legers van *Sambre* en *Maas*, *Spanje*, *Duitschland* en den *Rijn*, onderscheidde zich in *Pruissen*, *Polen*, *Beijeren*, te *Jena*, *Eylau*, *Dantzig*, te *Friedland*, te *Regensburg*, *Essling*, *Antwerpen*, *Brienne*, *Champeaubert*, *Craone*, en werd met verscheiden zeer belangrijke zendingen naar *Berlijn* en elders gezonden. Toen RENAUD, sedert de restauratie, aan de raadplegende commissie van artillerie verbonden was, vereenigde hij eindelijk het opzigt over de smeltovens van dit wapen met zijne nuttige verrigtingen. Hij was officier van het legioen van eer, en Ridder van den H. LODEWIJK. De kolonel RENAUD overleed te *Parijs* den 29 November 1827. Men heeft hem een geacht werk *over het vervaardigen van kruid*, een deel in 8.vo, te danken.

RENAUDIE (JOANNES (*) DE BARRI heer van), bijgenaamd *de la Forest*, chef van de zamenzwering van *Amboise* en tweede chef van de zamenzwering, welke de Hugenooten in 1560, tegen den koning HENDRIK III smeedden, was uit eene oude familie van *Pirigord*. Toen hij wegens de misdaad van valsch-

(*) De *Biographie universelle* van MICHAUD geeft hem den voornaam van GODFRIED.

heid tot de verbanning veroordeeld werd, bragt hij den tijd zijner ballingschap te *Geneve* en te *Lausanne* door, alwaar hij het calvinismus omhelsde en zich bij vele Franschen, welke zich uit hoofde der Godsdienst naar *Zwitserland* begeven hadden, wist in te dringen. Vervolgens stelde hij in *Frankrijk* dezelfde kabalen aan, alwaar hij in den beginne enkel bij diegene, welke zijne partij aanhingen, bekend was. RENAUDIE bezat geest, vermetelheid, en was wraakzuchtig. Hij wilde de schande van zijne verbanning door eene schitterende daad uitwisschen. Te dien einde bood hij zijne diensten aan diegene van de zamenzwering aan, welke door de protestanten gesmeed was. Hij nam het op zich om in de provincien rond te reizen en door zich zelven alsmede door zijne vrienden, diegene te winnen, welke hij reeds gekend had, en bestemde hen den 1 Februarij als den dag waarop zij zich te *Nantes* verzamelen zouden. De verzameling werd gehouden en men besloot de zamenzwering te *Amboise*, alwaar het hof was, uit te voeren; maar dit voornemen werd ontdekt door eenen advocaat, PETRUS AVENELLES genaamd, bij wien hij logeerde en RENAUDIE, die met eenige troepen aanrukte, werd den 17 Maart 1560 in het bosch *Chateau-Renard* bij *Amboise* gedood, werwaarts zijn lijk gebragt en op de brug aan eene galg opgehangen werd, met dit opschrift op zijn voorhoofd: *Hoofd der muitelingen.* Een van zijne bedienden LA BIGNE genaamd, welke bij dezelfde gelegenheid gevangen genomen werd, gaf de uitlegging van eenige *Memoriën*, welke in cijfers geschreven waren, en ontdekte het geheele geheim van de zamenzwering.—

RENAUDOT (THEOPHRASTUS), een geneesheer te *Loudun* in 1584 geboren, vestigde zich in 1623 te *Parijs*. Hij was de eerste, welke in 1631 in *Frankrijk* de openlijke nieuwigheden, begon te laten drukken, welke onder den naam van *gazettes* zoo bekend zijn. Sedert de zestiende eeuw, bestonden er reeds in *Italië* en in *Spanje*, welke men *gazetta* noemde, naar den naam der munt, welke men er voor moest betalen, om dezelve te lezen. LODEWIJK XIII verleende aan RENAUDOT een privilegie, hetwelk door LODEWIJK XIV voor hem en zijne familie bevestigd werd. Deze artselijke nieuwsschrijver overleed te *Parijs* in 1653. Om zich eenen groo-

ten roem, als geneesheer te geven, kwam hij op de gedachte om in zijn huis een openlijk bureau te vestigen, alwaar den armen voor niet raad gegeven werd, en hij verkreeg van den kardinaal RICHELIEU brieven, welke hem benoemden tot *algemeenen commissaris der gezonde en zieke armen in het geheele koningrijk*. De geneeskundige faculteit, voer tegen dit privilegie uit en gaf voor, dat het slechts een dekmantel was, welke eene lage en woekerachtige praktijk verborg. Het parlement verbood hem bij vonnis van 1 Maart 1644 zich van dit privilegie te bedienen. Zijn zoon IZAAK RENAUDOT, geneesheer, heeft de *Stukken* van dit zonderlinge proces, in het licht gegeven, 3 dl.n in 4.to Men heeft van RENAUDOT, vader, behalve zijne *gazettes*: 1.o een vervolg van den *Mercure français* (*Fransche Mercurius*) van 1635 tot 1643. Daar hij in deze verzameling slechts de eenvoudige verhalen der daadzaken levert, zonder er de regtvaardigende bewijsstukken bij te voegen, zoo als JOANNES en STEPHANUS RICHER het gedaan hadden, was hij verpligt er mede op te houden. Hij heeft slechts de zes laatste deelen van dit werk uitgegeven, hetwelk uit 25 dl.n in 8.vo bestaat. De zijne worden het minste geacht. — 2.o *Abrégé etc.* (*Kort verhaal van het leven en den dood van HENDRIK DE BOURBON, prins van Condé*), 1646, in 4.to — 3.o *La vie etc.* (*Het leven en de dood van den maarschalk DE GASSION*), 1647, in 4.to — 4.o *La vie etc.* (*Het leven van MICHAËL MAZARIN*), kardinaal en broeder van den eersten minister van dien naam, 1648, in 4.to RENAUDOT was het ook, welke het eerste te *Parijs* eene *leenbank* vestigde, welke later onder den naam van *Mont de piété* (*Berg van barmhartigheid*) bekend werd.

RENAUDOT (EUSEBIUS), kleinzoon van den voorgaande, geboren te *Parijs* in 1646. Nadat hij zijne studien aan het Jesuiten-collegie en zijnen wijsgeerigen leergang aan het collegie van *Harcourt* geëindigd had, begaf hij zich onder de paters van het oratorium en bleef er slechts eenige maanden. Hij droeg echter nog steeds het geestelijk gewaad, maar hij dacht er niet aan om Priester te worden. Hij wijdde zich in den beginne

aan de studie der Oostersche talen toe, en leerde er naderhand vele andere. Zijn voornemen was, om zijne kundigheden te doen dienen om de waarheden der Godsdienst uit de oorspronkelijke bronnen te putten. De groote COLBERT, had het plan ontworpen, om in *Frankrijk* de drukwerken in de Oostersche talen te herstellen. Hij wendde zich aan den abbé RENAUDOT als den bekwaamsten man, om hem in zijn voornemen te ondersteunen, maar de dood van dezen minister deed van dit ontwerp afzien. De kardinaal DE NOAILLES, nam den abbé RENAUDOT in 1700 mede naar *Rome* en verschafte hem aldaar toegang in het conclave. Zijne verdienste bereidde hem de vlijendste onderscheidingen. De Paus CLEMENS XI vereerde hem met verscheiden bijzondere gehooren, en droeg hem de priorij van *Ferossay* in *Bretagne* op. Hij bewoog hem nog zeven of acht maanden te *Rome* te blijven, na het vertrek van den kardinaal, om zoo veel te langer zijnen omgang te genieten. De groothertog van *Florence*, bij wien hij eene maand doorbragt, nam hem in zijn paleis op, overlaadde hem met weldaden en gaf hem roeischeepjes (*felouques*) om hem naar *Marseille* terug te brengen. Bij zijne terugkomst in *Frankrijk* was het, dat hij het grootste gedeelte van zijne werken, welke zijne pen beroemd hebben gemaakt, in het licht gaf. Hij overleed in 1720 in den ouderdom van 74 jaren, nadat hij zijne talrijke bibliotheek aan de benedictijnen van *Saint-Germain-des-Prés*, vermaakt had. De abbé RENAUDOT bezat eenen helderen geest, een gezond oordeel, een verbazend geheugen. Als geleerd en beschaafd man te gelijk, wijdde hij zich uit smaak aan de studiën en uit wellevendheid aan de gezellige kringen toe. Oplettend in het onderhouden der welvoegelijkheid, een getrouwe en edelmoedige vriend, milddadig jegens de armen, ongevoelig voor elk ander vermaak, dan om met de geleerden om te gaan, was hij het voorbeeld van den beschaafden man en van den Christen. Ofschoon hij met eenige personen van de Janseniste sekte bevriend was, volgde hij hen toch niet na in de listen en in de partijzuchtige woelingen, en maakte geene oorlogsverklaringen tegen de besluiten van den H. Stoel. Zijne voornaamste werken zijn: 1.° twee deelen, in 4.to, 1711, en 1713 als vervolg van het boek: *De*

la perpétuité etc. (*Over de duurzaamheid van het geloof*). — 2.° *Historia patriarcharum, alexandrinorum jacobitarum etc.*, *Parijs*, 1713, in 4.to — 3.° *Recueil etc.* (*Verzameling van oude Oostersche kerkgebruiken*), 2 dl.n in 4.to, *Parijs*, 1716, met zeer geleerde verhandelingen; — 4.° Twee oude *verhalen van Indië en Sina*, met aanmerkingen, *Parijs*, 1718, in 8.vo Dit werk, hetwelk uit het Arabisch vertaald is, behelst de reizen van twee mahomedanen van de 9.e eeuw. — *Défense etc.* (*Verdediging van de duurzaamheid van het geloof*), in 8.vo tegen het boek van AYMON. — 6.° Verscheidene *Verhandelingen* in de gedenkschriften der akademie van opschriften; — 7.° *Défense etc.* (*Verdediging van zijne geschiedenis der patriarchen van Alexandrië*), in 12.mo — 8.° Eene Latijnsche *vertaling* van het *leven van den H. ATHANASIUS* in het Arabisch geschreven, dezelve is geplaatst geweest in de uitgave der werken van dezen pater, door *dom* DE MONTFAUCON enz.; — 9.° Verscheidene werken in handschriften. De stijl van deze verschillende voortbrengselen is vrij edel, maar de vlugheid en bevalligheid ontbreekt er aan. RENAUDOT werd in 1689 lid van de Fransche akademie; twee jaren later bekleedde hij den post van QUINAULT in de akademie van opschriften en werd in 1700 tot medelid van die van *la Crusca* benoemd.

* RENAZZI (PHILIPPUS MARIA), een beroemde Italiaansche advocaat, geboren te *Rome* in 1747, werd hoogleeraar in de regtsgeleerdheid in die stad, alwaar hij, zoo wel als in geheel *Italië* eenen grooten roem genoot. De beroemdste advocaten van zijne geboorteplaats, van *Bologna*, *Padua*, enz., vraagden hem om raad over de zwaarste regtspunten en zijne vaderlandsliefde, was oorzaak, dat hij verschillende eervolle posten, te *Florence*, *Bologna* en te *Venetië* van de hand wees. Hij heeft meer dan 15 werken geschreven, of over de regtsgeleerdheid, of over de algemeene letterkunde, het meest bekende is dat, hetwelk getiteld is: *Elémens etc.* (*Grondbeginselen van het crimineele regt*), *Rome*, 1773, 3 dl.n in 8.vo, hetzelve beleefde vijf uitgaven in weinige jaren en werd in bijna alle talen van *Europa* vertaald en door aanmerkingen opgehelderd. Onder een groot

getal handschriften, die hij nagelaten heeft, noemt men ook eene *Wederlegging* van het Maatschappelijk verdrag (*Contrat social*) van J. J. Rousseau. Juist toen hij op het punt stond dit werk te laten drukken, verscheen er een ander (in 1779, in 12.mo) hetwelk door een' monnik geschreven was en waarvan de opgang hem bewoog het zijne niet in het licht te geven. Renazzi overleed te *Rome* in 1808 in den ouderdom van 61 jaren.

René of Renatus, graaf van *Anjou* en *Provence*, achterkleinzoon van koning Joannes, geboren te *Angers* den 16 Januarij 1409, stamde uit de tweede geslachtslinie van *Anjou*, welke door de koningin Joanna I tot den troon van *Napels* beroepen werd. Toen hij in 1420 met Isabella van *Lotharingen*, dochter en erfgename van Karel II huwde, kon hij de erfenis van zijnen schoonvader niet bekomen. Antonius, graaf van *Vaudemont*, welke hem dezelve met de wapens in de hand betwistte, verdreef hem uit *Lotharingen*, nam hem gevangen, en dwong hem zijne dochter Isabella aan zijnen zoon Ferri de Vaudemont ten huwelijk te geven, wiens nakomelingen in deze provincie regeerden. Toen Lodewijk, koning van *Napels*, zijn broeder en de koningin Joanna II, die hem tot haren erfgenaam had benoemd, overleden waren, begaf hij zich in 1435 naar het koningrijk *Napels*, hij was aldaar niet gelukkiger dan in *Lotharingen*, Joannes van *Kalabrië*, zijn zoon, ondernam niet minder nutteloos de verovering van het koningrijk *Arragon*, op hetwelk René van wege zijne moeder Yolande, aanspraak maakte. De graaf van *Anjou*, welke slechts tegenspoed in den oorlog had gehad, trok naar *Provence* terug, alwaar hij de kunsten des vredes oefende. Hij maakte verzen en schilderde, zoo als een vorst maar schilderen kon in eene eeuw en in een land, welke nog half onbeschaafd waren. Men zag een van zijne schilderijen bij de celestijnermonniken te *Avignon*. Het onderwerp is niet bevallig, maar het kan heilzame overwegingen te weeg brengen. Het is het geraamte van zijne minnares, half door wormen verteerd, met de doodkist waaruit zij opstijgt. Hij is de eerste schilder van de vermaarde processie van *Aix*, alwaar men de duivelen met verscheidene persoonaadjes vereenigd, rollen ziet vertoonen, welke tegenwoordig slechts belagchelijk zouden schijnen,

maar welke bij een onbeschaafd volk, in werking gebragte zedelessen waren. Vele van deze tafereelen zijn niet gemakkelijk om uit te leggen. Men kan den abt PAPON, in zijne *Reis door Provence*, deel I, bladz. 51, uitg. van 1787, raadplegen. RENÉ overleed te *Aix* in 1480. Men heeft hem de *Bedrogene aan het hof* toegeschreven; hetwelk men in eene verzameling van oude dichtstukken heeft gedrukt, zonder jaartal, maar zeer oud, in folio en later te *Weenen*, 1484 in folio. Men heeft nog van hem de volgende werken: 1.° *Les Cérémonies etc.* (*De plegtigheden, welke men bij de aanneming van eenen ridder in acht neemt*), een handschrift, met schoone miniaturen verrrijkt. JOANNA DE LAVAL, met welke hij een tweede huwelijk aanging, schonk hem kinderen, welke vóór hem overleden. Zijn handschrift *over de Tournooispelen*, is in steendruk uitgegeven, *Parijs* 1827, in fol. De Heer BOISSON DE LA SALLE heeft een *geschiedkundig verslag van het leven van* RENÉ D'ANJOU in het licht gegeven; *Aix* 1820 in 8.vo gevolgd van een ander *kort begrip* door den prefekt, der *Bouches du Rhône*. In 1825 verscheen er eene geschiedenis van RENÉ D'ANJOU, door den burggraaf de VILLENEUVE-BARGEMONT, 3 dl.n in 8.vo met platen. Sir WALTER SCOTT, beschreef het hof van RENÉ in ANNA VAN GEIERSTEIN; in 1823 werd er in de stad *Aix* een standbeeld van marmer ter eere van dezen Vorst opgerigt, en men wijst er nog onder den naam van *Cheminée du bon roi RENÉ* zijne lievelings wandelwegen aan.

RENÉ, hertog van *Lotharingen*, werd door den koning van *Frankrijk* bewogen, om KAREL *den stoute*, Hertog van *Bourgondië*, te beoorlogen; hij was in den beginne ongelukkig en verloor zijn hertogdom; maar hij kreeg het weder door de hulp, welke hem de Zwitsers bewezen. Toen KAREL met een aanzienlijk leger terug kwam om *Nancy* te belegeren, werd er een bloedige slag geleverd, den 4 Januarij 1477 in welken KAREL geslagen werd en sneuvelde, (volgens alle waarschijnlijkheid) door CAMPO-BASSO een van zijne generaals, welke door RENÉ met veel anderen omgekocht was (*zie KAREL de Stoute*). RENÉ overleed in 1508.

RENEAULME (PAULUS-ALEXANDER DE), kanonik van de orde van de H. GENOVEVA te *Parijs*, geboren te *Blois*, in

1672 uit eene adellijke familie, oorspronkelijk uit *Zwitserland*, werd prior te *Marchenoir* en naderhand te *Theury*, alwaar hij in 1749 aan de waterzucht overleed. Hij was een man vol van deugden en vooral zeer liefdadig. Hij was met de kruidkunde bekend en bediende de armen van zijn kantoor als geneesheer. Hij legde zich een van de fraaiste bibliotheken aan, die een particulier zich maar verschaffen kan. In 1740, gaf hij *Projet etc.* (*Plan van eene algemeene bibliotheek*) in het licht, om in één werk volgens eene alphabetische en tijdrekenkundige orde de namen van alle schrijvers te verzamelen die, in welke taal het ook zij, geschreven hebben; de titels zoo wel van hunne in handschrift gebleevene als gedrukte werken, uitgebreid genoeg om er een denkbeeld bij wijze van ontleding van te geven, het getal der uitgaven en vertalingen enz. Eene kwijnende gezondheid, in zijne laatste levensjaren, belette hem dit uitgebreide werk te voleinden. Zijne handschriften en zijne geheele bibliotheek, gingen aan het huis der reguliere kanoniken van de orde van den H. JOANNES van *Chartres* over. Men moet hem niet verwarren met RENEAULME (PAULUS), geneesheer in de 17 eeuw, van welke men de volgende werken heeft: 1.° *Ex curationibus observationes*, *Parijs* 1606, in 8.vo; in dit werk bewijst hij dat de chemistische geneesmiddelen, dikwijls groote hulp aanbrengen. — 2.° *Specimen historiae plantarum*, met platen, 1611, in 4.to — 3.° *La vertu etc.* (*De kracht van de fontein DE MEDICIS bij Saint-Denys-les-Blois*) 1618, in 8.vo

RENÉE DE FRANCE, hertogin van *Ferrara*, geboren te *Blois* in 1519, was de dochter van LODEWIJK XII en van de koningin ANNA van *Bretagne*, werd eerst in 1515 aan KAREL van *Oostenrijk*, naderhand keizer, verloofd, en eenige jaren later door HENDRIK VIII, koning van *Engeland* ten huwelijk gevraagd. Deze ontwerpen hadden geen gevolg, uithoofde van eenige staatsredenen, en de prinses werd door FRANCISCUS I aan HERCULES D'EST, den tweeden van dien naam, hertog van *Ferrara*, uitgehuwd. Zij was eene vrouw, die eenen wispelturigen geest en eene onrustige nieuwsgierigheid bezat. Toen CALVIJN genoodzaakt werd, om *Frankrijk* te verlaten en naar *Italië* te vlugten, wist hij gemakkelijk deze dame tot zijn gevoelen over te halen, en

MAROT, welke haar als secretaris diende, bevestigde haar in dit besluit. Na den dood van haren gemaal den hertog in 1559, kwam zij in *Frankrijk* terug en hield zich bezig met het vermeerderen der onlusten des rijks. Zij sprak voor den prins van *Condé*, toen hij in de gevangenis werd gebragt; maar hunne vriendschap was van geenen duur. Zij werd verdeeld met hem, wijl zij den oorlog der zoogenaamde hervormden afkeurde. Zij overleed in de ketterij in 1575, in het kasteel van *Montargis*, in den ouderdom van 65 jaren. Haar leven is door CATTEAU in het licht gegeven, *Berlijn*, 1781, in 8.vo.

* RENGGER (N. . .), een Zwitsersch reiziger den 21 Januarij 1795 geboren, volbragt zijne studiën aan de universiteit van *Lausanne* en na het doctoraat ontvangen te hebben, scheepte hij zich den 1 Mei 1818 met zijnen vriend, doctor LONCHAMPS naar *Amerika* in. De beide reizigers ontscheepten te *Buénos-Ayres*, en kwamen in de maand Junij 1819 bij *Assumptio* aan. Doctor RENGGER doorkruiste de meeste gewesten van *Zuid-Amerika*, en verbleef verscheidene jaren in *Paraguay*, waar hij de toegenegenheid der inwoners won. In den loop van het jaar 1826 in *Zwitserland* teruggekeerd, ging hij voort zich aan zijne neiging voor de natuurlijke historie en voor de reizen overtegeven. Hij bevond zich in het begin van 1832 te *Napels* toen hij ziek werd: hij kon slechts met moeite in zijn vaderland terugkomen. Hij is den 9 October 1832 te *Arau* overleden, zijn 38.e jaar nog niet bereikt hebbende. RENGGER heeft verscheidene werken nagelaten, onder andere: eene *Korte Beschrijving van Paraguay en doctor FRANCIA*, eene *Geschiedenis der Zoogdieren van Paraguay* en eene nog onuitgegevene *Beschrijving der Amerikaansche Gewesten*, die hij had bezocht.

* RENNEL (JAMES), een der geleerdste aardrijkskundigen van ons tijdvak, oud majoor in dienst van de compagnie van Engelsch *Indië* te *Chudleigh* in *Devonshire* in 1742 geboren, sproot uit eene oude Fransche familie, waarvan een der hoofden WILLEM den *Veroveraar* naar *Engeland* vergezelde. Van zijne kindschheid tot den zeemans-staat bestemd, ging de jonge RENNEL, in den ouderdom van 15 jaren aan boord van een schip van de koninklijke marine en werd weldra mid-

shipman of officier van het scheepsdek. Hij maakte gebruik van den tijd, dien hem de militaire dienst overliet, om zijne kennissen uittebreiden. In den ouderdom van vier en twintig jaren verliet RENNEL de koninklijke marine, om in dienst van de Engelsche compagnie te treden, die het rijkste gewest van *Indië* cijnsbaar maakte, en dadelijk als officier van genie aangesteld, duurde het niet lang of hij werd tot majoor benoemd. Zijn eerste werk was: eene *Kaart van de bank en den stroom van de Kaap Lagullus*, 1768, die hem bij de geleerde wereld bekend maakte, en die voor hem den post van *Surveyor general* of hoofd van het kadaster van *Bengale* verwierf. Nieuwe zeer belangrijke werken deden hem eenpariglijk tot lid van de koninklijke maatschappij van *Londen* verkiezen, en hij werd een der ijverigste medewerkers van het Aziatische genootschap van *Calcutta*, toen zich hetzelve onder de beschermingen van WILLIAM JONES, zijnen vertrouwden vriend, ontwikkelde. Men heeft hem een goed gedeelte der beste artikels, die in de *Aziatische nasporingen* voorkomen, te danken. Hij trad in *Indië* in den echt, en kwam in 1782 in *Engeland* terug. Als lid van de Afrikaansche maatschappij, hield hij zich met goed gevolg bezig om de aardrijkskundige kennis van een nog zoo weinig bekend gewest uit te breiden, en hielp in 1798, den beroemden en ongelukkigen reiziger MUNGO PARK. (Zie PARK-MUNGO-). De majoor RENNEL heeft ook aan doctor VINCENT, aan wien men een groot werk over de krijgstogten van NEARCHUS op bevel van ALEXANDER *den groote* te danken heeft, tot gids gediend, en hij heeft hem in de navorschingen en aanteekeningen geholpen, die aan de laatste uitgaven dezer reis zulk eene groote waarde hebben bijgezet. Hij onderhield geregelde briefwisselingen met de meeste geleerden van *Europa*. Deze geleerde is te *Londen* in de maand April 1830 overleden, en zijne overblijfsels zijn in de abdij van *West-Minster* bijgezet. Behalve de werken, die wij reeds vermeld hebben, heeft men hem te danken: 1.° *Atlas van Bengalen*, 1781, in fol. Deze atlas is gevolgd door eene kaart van de rivieren *Ganges* en *Brahmapoutre* of *Burhampooter*, door een geleerd verslag in de *Wijsgeerige overeenkomsten* opgenomen. — 2.° *Kaart van*

Indostan of van het Mogolsche rijk met eene geschiedkundige beschrijving en voorafgegaan van eene inleiding, eene tabel bevattende de verschillende omwentelingen, die dit uitgestrekte gewest heeft ondervonden, 1782; in 4.to; 2.e uitg. 1788, met eene nieuwe verhandeling; en 3.e uitg. 1793 in 4.to — De heeren CASTERA en BOUCHE-SEICHE hebben eene Franche vertaling volgens de 1.e uitgave van dit werk in het licht gegeven onder den titel van *Geschied- en aardrijkskundige beschrijving van Indostan*, in het jaar 8 (1800), 3 dl.n in 8.vo en atlas in 4.to — 3.o *Verhandeling over de aardrijkskunde van Afrika* 1790 met eene groote kaart, in 4.to — 4.to *Over de wijze om met kameelente reizen, en prijzen dezer reizen, en derzelver toepassing volgens eenen maatstaf naar de regels van de meetkunde* 1790; — 5.o *Marsch der Engelsche legers, gedurende de veldtogten van Indië* van 1790 tot 1791, *opgehelderd en verklaard door kaarten, enz.* 1792 in 8.vo — 6.o *Verhandeling over het schiereiland Indie* met eene kaart 1793, in fol. en in 4.to — 7.o *Opheldering en betrekkelijk de aardrijkskunde van Afrika* 1793, in 4.to — 8.vo *Nieuwe verbeterde kaart van het schiereiland Indië, van het land Mysore* en afgestane landen van 1798, 1799 en 1800; — 9.o *Tweede en derde verhandelingen over de aardrijkskunde van Afrika*; 1798, in 4.to; — 10.o *Aardrijkskundig stelsel van HERODOTUS* 1800, in 4.to, en 1816.; een werk dat voldoende zoude zijn om den roem van zijnen schrijver uit te maken. — 11.o *Vierde verhandeling over de aardrijkskunde van Afrika, en kaart der reizen van den heer HORNEMANN voor de Afrikaansche maatschappij*, in 4.to — 12.o *Waarnemingen over de plaatsbeschrijving der vlakte van Troje* 1814 in 4.to; — 13.o *Opheldering en betrekkelijk den krijgstogt van CYRUS den Jonge en de terugtogt der tien duizenden.* Eindelijk verzekert men dat JAMES RENNEL in handschrift heeft nagelaten eene *Verhandeling over de vloeden van den Atlantischen Oceaan*, met zeer omstandige kaarten.

RENNEQUIN of RENKIN. — Zie RANNEQUIN.

RENNES (BRICE DE) een capucijner monnik missionnaris in *Palestina*, was een van

diegene, welke, op last der *Propaganda*, aan de uitgave van den arabischen bijbel, in 1671, voor het gebruik der Oostersche kerken gedrukt, medewerkte. Deze religieus heeft in dezelfde taal vertolkt *Epitome annalium ecclesiasticorum cardinalis* BARONII, 2 dl.n in 4.to en het *Epitome annalium veteris Testamenti* JACOBI SALANI *ab* ADAMO *usque ad* CHRISTUM 2 dl.n in 4.to van de boekdrukkerij der *Propaganda*, 1653.

* RENNEVILLE (RENÉ-AUGUSTUS-KONSTANTIJN DE), een schrijver, meer bekend door zijne ongelukken dan door zijne werken, te *Caen* in 1650 geboren, kwam nog jong zijnde te *Parijs*. Hij ging vervolgens naar *Holland*, waar hij gedurende eenige jaren verbleef, om ongestoord de calviniste godsdienst uit te oefenen, en bij zijne terugkomst in *Frankrijk*, werd hij langen tijd door den heer DE CHAMILLART beschermd, die hem verscheidene voordeelige ambten in de domeinen gaf. Daar eenige rijmwoorden, die hij gedurende zijn verblijf in *Holland* had vervaardigd en die voor *Frankrijk* beleedigend waren, aan den markgraaf DE FORCY waren ter hand gesteld, zoo berokkenden dezelve aan RENNEVILLE nadrukkelijke berispingen. Weldra van eene misdadige briefwisseling met de vreemde mogendheden beschuldigd, werd hij in 1702 in de *Bastille* geplaatst. Na eene gevangenschap van 11 jaren verbannen, begaf hij zich naar *Engeland*, waar hij in 1724 overleed. Men heeft van hem: 1.o *Histoire etc.* (*Geschiedenis der Bastille*) 1724, 5 dl.n in 12.mo; — 2.o *Recueil etc.* (*Verzameling der reisbeschrijvingen, die tot de oprigting van de Oost-Indische maatschappij, in de Vereenigde provinciën der Nederlanden gevormd, gediend hebben*, *Amsterdam*, 1702 — 05, in 5 dl.n; en 1730, 10 dl.n in 12.mo

* RENNEVILLE (SOPHIA DE) eene schrijfster, in 1771 geboren, en den 15 October 1822 te *Parijs* aan de kinderziekte overleden, wijdde al hare nachtstudiën aan het onderwijs der jeugd. Zij heeft ook met andere dames, zoo als met mevrouwen DE BEAUFORT, D'HAUTPOULD, DUFRESNOY tot het *Atheneum der vrouwen*, en tot het werk getiteld: *Vermaken van het jongelingschap* bijdragen geleverd. De meeste harer voortbrengselen hebben de goedkeuringen der lieden van smaak verworven. Mevr. DE RENNEVILLE heeft in het

licht gegeven: 1.° *Lettres etc.* (*Brieven van* OCTAVIA, *jonge kweekelinge van het gesticht der H.* CLARA) 1806, in 12.mo, 2.e uitgave vermeerderd, *Parijs*, 1818, in 12.mo; — 2.° STANISLAUS *etc.* (STANISLAUS, *koning van Polen, geschiedkundige roman, gevolgd door eenen korten inhoud van de geschiedenis van Polen en van Lotharingen*), 3 uitgaven, 1807, 1808 en 1812, 3 dl.n in 12.mo; — 3.° *Galerie etc.* (*Galerij der deugdzame vrouwen*, of *zedekundige lessen, ten gebruike der jonge juffrouwen*), 1808, in 12.mo; 3.e uitgave 1817 in 12.mo; — 4.° LUCILE *etc.* (LUCILA of *de goede dochter*) 1808, 2 dl.n in 12.mo; — *De l'influance etc.* (*Over den invloed van het luchtsgestel op den mensch*), 1808, 2 dl.n in 12.mo; — 6.° *Vie etc.* (*Leven van de heilige* CLOTILDA, *koningin van Frankrijk*) 1809, in 12.mo; — 7.° *Contes etc.* (*Vertellingen van mijne kleine dochter, aan mijne kleine kinderen, om hen te vermaken, hun hart tot het goede te vormen en de kleine gebreken van hunnen ouderdom te verbeteren*), 1811 in 12.mo; 4.e uitgave, 1817; — 8.° *La Mère etc.* (*De Moeder als gouvernante of Grondbeginselen van beleefdheid op de hoedanigheden van het hart gegrond* 1812, 4 dl.n in 12.mo; — 9.° *Le Retour etc.* (*De wederkeering der wijntezing, zedelijke en leerzame verhalen, naar de vatbaarheid der kinderen van verschillenden ouderdom*) 1812, 4 dl.n in 12.mo; 2.e uitgave herzien en verbeterd, 1820, 4 dl.n in 18.mo; — 10.° *Elémens etc.* (*Eerste leesoefeningen ten gebruike der kinderen*), 1812, in 12.mo; — 11.° *Les deux etc.* (*De twee Opvoedingen*, of *het vermogen des voorbeelds*), 1813 in 12.mo; — 12.° ZELIE *etc.* (ZELIE of *de goede dochter*) 1813 in 12.mo; 4.e uitgave 1817, in 18.o; — 13.° *La Fée etc.* (*De bevallige toovernimf*, of *de goede vriendin der kinderen*) 1813, in 18.mo; — 14.° *La Fée etc.* (*De weldadige toovernimf*, of *de schrandere Moeder*) 1814, in 12.mo; nieuwe uitgave, 1817, in 18.mo; — 15.° *La Fille etc.* (*De dochter van* LODEWIJK XVI, of *Korte inhoud der merkwaardigste gebeurtenissen, die eenigen invloed hebben gehad op de dochters van onze koningen*), 1814, in 12.mo; — 16.° *Le petit etc.* (*De kleine* SAVINIANUS of *Geschiedenis van een jong weeskind*),

1814; in 12.mo nieuwe uitgave, 1818, in 18.mo; — 17.o *Les Recréations etc.* (*De verlustigingen van EUGENIA*) verhalen, 1814, in 18.mo; — 18.o *L'école etc.* (*De Christelijke school*) 1816 in 18.mo — 10.o *Le Conteur etc.* (*De schrijver van zedelijke verhalen* of het *Geluk door de deugd*) 1816, in 12.mo; 2.e uitgave 1820; — 20.o *Les secrets etc.* (*De geheimen van het hart* of de *Kring van het kasteel van Eglatine*) een nieuwe roman 1816, 3 dl.n; — 21.o *Miss LOVELY van Macclesfield*, of de *Zwarte Domino*, 1817, 3 dl.n in 12.mo — 22.o *Correspondance etc.* (*Briefwisseling tusschen twee kleine meisjes*), 1817, in 18.mo; — 23.o *Les bons etc.* (*De goede kleine kinderen: afbeeldingen van mijnen zoon en mijne dochter, verhalen en zamenspraken naar de vatbaarheid van de jeugdige jaren*) 1817 nieuwe uitgave, 1821, 2 dl.n in 18.mo met platen; — 24.o *Le Précepteur etc.* (*De leermeester der kinderen*, of het *Boek des tweeden ouderdoms*), 7.e uitgave geheel verbeterd, 1818, in 12.mo; — 25.o *Les aventures etc.* (*De Lotgevallen van TÉLAMON*, of *de Atheners onder de monarchie*) 1819, 3 dl.n in 12.mo; — 26.o *Lettres etc.* (*Brieven over Noord-Amerika*), 1819, 3 dl.n in 12.mo; — 27.o *Coutumes etc.* (*Gallische gebruiken* of *belangrijke en weinig bekende oorsprongen van de meeste onzer gebruiken*), 1819, in 12.mo; — 28.o *Galerie etc* (*Galerij van jonge maagden* of *Voorbeelden van deugden, die het geluk der vrouwen verzekeren*), 1819 in 12.mo met platen; nieuwe uitgave, vermeerderd, 1822, in 12.mo — 29.o *Contes etc.* (*Verhalen voor kinderen van vijf tot zes jaren*), 1820 in 18.mo platen; 3.de uitgave 1823; — 30.o *Les jeunes etc.* (*De jonge Personen*) beknopte verhalen 1820, 2 dl.n in 12.mo met platen, nieuwe uitgave herzien en verbeterd, 1822, 2 dl.n in 12.mo — 31.o *Beautés etc* (*Schoonheden der geschiedenis van den jeugdigen leeftijd*) 1820 met platen; — 32.o *Nouvelle etc.* (*Nieuwe fabelleer der jufvrouwen*) 2 dl.n in 12.mo — 33.o *CHARLES etc* (*KAREL en EUGENIUS* of *De vaderlijke zegen*) 1821, 2 dl.n in 18.mo — 34.o *PALMIRE etc.* (*PALMIRA*, of *de Opvoeding der ondervinding*) 1822, 2 dl.n in 12.mo; — 35.o *Le Petit etc.* (*De kleine PHILIPPUS* of de *Naijver door de kinderliefde opgewekt*) 1822, in 18.mo platen; — 36.o *La*

Dot (*De huwelijksgift*) een roman in *Pruissen* door den heer MARTINOT vertaald. Mevrouw DE RENNEVILLE heeft in handschrift nagelaten: *De beroemde vrouwen van Rome en van Griekenland.* De titels alleen der talrijke werken van deze dame bewijzen genoegzaam de goede grondbeginselen in welke dezelve zijn zamengesteld. Zij bezat eene grondige kennis van het jeugdige hart, en had de verschillende schakeringen deszelven zeer wel begrepen. Haar stijl is vrij zuiver en bevallig.

* RENNIE (JOHN), een Engelsche werktuigkundige en ingenieur, in het graafschap *Lothian* in *Schotland*, den 1 Junij 1761 geboren, was de zoon van eenen hoefpachter, die hem, nog zeer jong zijnde, als wees naliet; ontving geene andere opvoeding dan die welke men in de lagere school van het vlek *Preston-Kirk* gaf, dat hij bewoonde. Daar hij dikwijls de gelegenheid had om in eene naburige fabrijk te gaan, door eenige uitvindingen bekend, schepte hij reeds van kindsbeen af smaak voor de verschillende werkzaamheden, die hij er zag uitvoeren, en hij had het geluk eenige belangstelling aan het hoofd van het werkhuis in te boezemen, die hem onderwijs gaf en hem werktuigen leende. In den ouderdom van 10 jaren, had hij reeds modellen van windmolens en stoom-werktuigen en andere vervaardigd om palen in te slaan, bewonderenswaardig door de volmaaktheid der bewerking. In zijn 13.de jaar, ging hij te *Dunkar*, onder den hoogleetaar GIBSON, de wis- en natuurkundige wetenschappen beoefenen, waarin hij zeer groote vorderingen maakte. Om er zich volkomen in te bekwamen, wilde hij daarna nog te *Edimburg* den leergang der hoogleeraren ROBISON en BLACK gaan volgen. De eerste gaf hem ingang tot de werkhuizen van WATT en van BOLTON, te *Soho* bij *Birmingham* opgerigt, en hij werkte er gedurende een jaar om verschillende werktuigen te vervaardigen, die na een gebruik van 40 jaren, nog als modellen in hunne soort werden beschouwd; eindelijk ging hij naar *Londen* om zich op een grooter tooneel te vertoonen, en hij werd er door dezelfde WATT en BOLTON in de inrigting gebruikt, bekend onder den naam van *Albion-Mills*, en hij ging voort er bewijzen eener groote bekwaamheid af te leggen. Berekenaar en beoefenaar zijn-

de, waren zijne werktuigen merkwaardig door eenen aauwkeurigheid van beweging door eene evenredigheid, en eene harmonie tusschen de verschillende deelen, die dezelve als meesterstukken deden beschouwen. Door deze hoedanigheden vereenigde hij het nog wezenlijker talent, om de bewegende kracht met grooter voordeel te gebruiken. Hij maakte van de waterwerkkundige wetenschappen het voorwerp zijner overwegingen, en vervaardigde in dat vak verscheidene groote werken onder de leiding van den beroemden SMEATON, wiens mededinger hij weldra werd, en na deszelfs dood, werd hij alleen bekwaam geoordeeld hem te vervangen. Onder de talrijke werken van RENNIE bewondert men voornamelijk het kanaal van *Lancaster*, een der schoonste gedenkstukken in dat vak, het kanaal van *Crinian* in *Schotland*, waarvan de uitgraving de grootste moeijelijkheden opleverde; de prachtige stapeldokken of kommen voor de koopvaardij-schepen die *Londen* onder zijne sieraden rekent, de havendam of het *Breakwater* van *Plymouth* een zijner schoonste ontwerpen, merkwaardig door deszelfs uitgebreidheid, de keuze der bouwstoffen en de middelen om dezelve behoorlijk aan te brengen; de ijzeren brug van *Southwark*, als het merkwaardigste gedenkstuk in hare soort aangevoerd, en de eerste, waarbij men op het stoute denkbeeld is gekomen om het gesmolten ijzer in zamengedrongene massas te gebruiken; die van *Strand* of *Waterloo*, in steen mede over de *Teems*, de grootste de regelmatigste en de stoutste van al degene die zich in het Britsche rijk bevinden, en eindelijk, de koninklijke tuighuizen van *Portsmouth*, *Chatam* en *Sheerness*. Het gezigt van dit laatste, waarvan M. C. DUPIN in zijne *Reis door Groot-Brittannië*, waarin hij eene zeer belangrijke *Levensschets* van RENNIE mededeelt, de beschrijving levert, treft diegene zelfs, welke met de waterkundige bouwkunde geheel onbekend zijn, van verwondering. Deze groote ingenieur werd den 16 October 1821 aan de wetenschappen en kunsten ontrukt.

* RENOU (ANTONIUS), een schilder en letterkundige, in 1731 te *Parijs* geboren, maakte uitmuntende studiën en werd dikwijls door de universiteit bekroond, intusschen deed hem zijn smaak voor de teekenkunde tot de schilderkunst overgaan. Na zich onder PIERRE en VIENT

geoefend te hebben, dong hij naar den grooten prijs mede en plukte den tweeden lauwer. Hij stond op het punt andermaal het strijdperk binnen te treden, toen koning STANISLAUS hem in 1760 tot zijnen schilder benoemde en hem aan het hof verbond. RENOU vervaardigde ook verzen en voerde met de groote heeren tooneelstukjes uit. Na den dood van koning STANISLAUS, kwam hij naar *Parijs* terug. Hij deed zich weldra kennen door eene schilderij, *JESUS onder de leeraren* voorstellende, die hem in 1766 bij de akademie der schilderkunst deed aannemen; hij werd in 1781 tot lid derzelve benoemd wegens eene der schilderijen van het plafond der galerij van APOLLO, de *Dageraad* voorstellende. Nadat de akademie bij de omwenteling was opgeheven, werd hij bij de bijzondere scholen van schilderkunst als secretaris en opziener der studiën benoemd. Hij overleed in 1806 te *Parijs*. Zijne voornaamste voortbrengselen, behalve de aangehaalde, zijn: *de schilderij van AGRIPPINA te Brindes aanlandende, met de aschkruik, de asch van GERMANICUS* bevattende; eene *boodschap aan de H. Maagd*, die in eene kerk te *Saint-Germain-en-Laye* te zien was, en eene zoldering voor het muntgebouw van *Parijs*. Als letterkundige heeft men van hem: *TERÉE et PHILOMÈLE*, een treurspel, met bijval in 1773 op het Fransche tooneel uitgevoerd, en ten gevolge eener uitdaging vervaardigd, ontstaan over de moeijelijkheden der dichtkunst en die der schilderkunst. LEMIERRE verdedigde den voorrang der dichtkunst, waarop RENOU hem uitdaagde eene schilderij te vervaardigen, en zich verbond een treurspel zamen te stellen; hij vervaardigde TERÉE en de schilderij is nog te wachten. Men heeft nog van RENOU eene vertaling in verzen van het Latijnsche gedicht van DUFRESNOY *over de schilderkunst*, vooral op prijs gesteld wegens de *aanteekeningen*; eene vertaling van het *Verloste Jeruzalem*, waarin men schoone verzen aantreft; den *Brief van den zeevaarder*, en die van den heer BONNARD, een mutsenverkooper, eene zeer vrolijke critiek, bij gelegenheid eener openbare tentoonstelling in het *Louvre*, even zoo leerzaam voor de kunstenaars als voor het publiek.

* RENOU (PETRUS-MARIA),

1763 te *Nantes* geboren, in 1815 overleden, beoefende de geneeskunde te *Montpellier* waar hij den doctoralen hoed ontving en kwam in zijne geboortestad terug om er dit beroep uitteoefenen. Hij werd er aan de dienst der hospitalen verbonden, en verdiende de achting van zijne medeburgers door de uitgebreidheid zijner kennissen en den ijver, dien hij aan den dag legde. De beoefening der talen en schoone letteren nam ook een gedeelte van zijnen tijd weg, en hij werd in 1797 aan de centraal school der *Neder-Loire* tot hoogleeraar der schoone letteren benoemd. RENOU bekleedde vervolgens den hoogleeraarstoel der redekunde in het collegie van *Nantes*. Hij was een der stichters van het departementaal instituut van *Nantes* dat later den naam van maatschappij van wetenschappen, letteren en kunsten aannam, en dat thans dien van akademisch genootschap draagt. Hij werd achtereenvolgend secretaris en president deszelven. Men heeft van RENOU: 1.° *Le proces etc.* (*Het proces-verbaal*) van de eerste openbare vergadering van het departementaal instituut waarvan wij zoo even gesproken hebben. — 2.° eene *Verhandeling*, uitgesproken bij de uitdeeling der prijzen van het lyceum van *Nantes*, in 1809, over het nut der Grieksche en Latijnsche talen. — 3.° Eindelijk *des Elémens etc.* (*Grondbeginselen der redekunst*), die in handschrift gebleven zijn.

RENTI (GASTON JOANNES BAPTISTA, vrijheer van), uit een oud huis van *Artois* gesproten, werd in 1611 op het kasteel *Beni*, in het diocees van *Bayeux*, geboren. Hij openbaarde reeds in zijne teedere jeugd eene godsvrucht, die zijn omgang met de wereld nimmer deed verkoelen. Hij nam het besluit zich onder de karthuizer monniken te begeven; maar zijne ouders verzetteden er zich tegen. Hij diende met onderscheiding in de oorlogen van *Lotharingen*, en LODEWIJK XIII vereerde hem met zijne achting. Hij trad in den ouderdom van 22 jaren met ELIZABETH DE BALZAC, gravin van *Graville* in den echt. Zijne voornaamste bezigheid was van toen af al de pligten van een hoofd des huisgezins als een waar Christen te vervullen, hij gaf het voorbeeld van alle deugden die de Godsdienst kan inboezemen. Ongevoelig voor rijkdommen, eerbewijzingen, vermaken, en voor alle gescha-

pene weldaden, was hij er slechts op bedacht den oppersten meester te dienen, en door zijne onderhoorigen en vooral door zijne kinderen te doen dienen. Hij overleed te *Parijs* den 24 April 1649, en werd op zijn landgoed *Citri*, in het bisdom *Soissons* begraven. Hij had deel aan de instelling der broeders schoenmakers (Zie BUCHE). Pater DE SAINT-JURE, een Jesuit, heeft zijn *Leven* in het licht gegeven, 1651, in 4.to zeer dikwijls herdrukt in 12.mo

* RENZI (ANTONIUS), in de omstreken van *Volterre* geboren, en te *Florence* in 1823 in den ouderdom van 43 jaren overleden, heeft een geschrift nagelaten, waarin hij tracht om *Italië* van eenige verwijtingen te regtvaardigen die aan hetzelve in de *Corinna* van mevrouw DE STAEL werden gegeven. Daarenboven heeft hij schoone uitgaven van DANTE en ARIOSTO in het licht gegeven, met geleerde aanteekeningen vergezeld. Hij was een der medewerkers van de *Anthologie* van *Florence*, eene periodieke letterkundige en wijsgeerige verzameling, eene der beste die in *Italië* in het licht verschenen.

* RENZOLI (CÆSAR), een Italiaansche Jesuit in den staat van *Modena* den 16 Julij 1627 geboren, bewoonde achtereenvolgend de collegien van zijn instituut te *Ancona*, *Macerata* en *Loretto*. Hij wijdde zich toe aan de prediking en aan het werk der missiën met eenen ijver, die gelukkige vruchten voortbragt. Het was zeldzaam dat diegene, welke hem gingen hooren, er geene groote geestelijke voordeelen uittrokken en men had aan zijne vermaningen vele bekeeringen te danken. Men gelooft dat hij te *Perosa* in het begin der 18.e eeuw overleed. Hij heeft in het licht gegeven: 1.o *Sermoni sopra la passione di N. S. JESU CHRISTO*, dl. 1, *Ancona*, 1687, dl. 2, *Macerata*, 1696, dl. 3, 5 en en 6, *Macerata*, 1702; — 2.o *Panegirici e discorsi sacri*, *Macerata*, 1698, 3 dl.n; — 3.o *Nuova scelta di laudi spirituali per use delle missioni*, *Ancona*, 1689.

* REPELAER VAN DRIEL (OKKER, *de Ridder*), minister van staat van het koningrijk der *Nederlanden*, in 1759 te *Dordrecht* uit eene oude adellijke familie geboren. In 1794 tot algemeen

kommissaris van de administratie der levensmiddelen van het Hollandsche leger benoemd, zag hij zich in het volgende jaar verpligt, zijne rekeningen overtegeven aan het nieuwe bestuur, hetwelk na de plaats gehad hebbende omwenteling was geconstitueerd. Maar zijne regtschapenheid was zoo zeer bekend, dat, ondanks zijne verkleefdheid aan den stadhouder, men hem eene schadevergoeding voor de sommen toestond, die de staat hem, volgens zijne berekeningen, schuldig was. Hij werd echter in 1795 in hechtenis genomen, in regten betrokken, als beschuldigd van buitenlandsche briefwisseling met de voorstanders van het huis van *Oranje* en den prins dier familie. De heer VAN MAANEN, toenmaals de vriend en voorstander der omwenteling, later keizerlijk procureur van BONAPARTE, en vervolgens minister van den koning der *Nederlanden*, eischte tegen hem, in zijne hoedanigheid van fiscaal des bestuurs, de straffe des doods. De regtbank veroordeelde hem slechts tot eene vijfjarige gevangenis, en toen hij aan de vrijheid werd teruggegeven, bekleedde hij geene openbare bedieningen meer, dan na den vrede van *Amiens* (1802), als wanneer hij tot afgevaardigde bij het wetgevend ligchaam werd verkozen. LODEWIJK BONAPARTE benoemde hem tot lid van den staatsraad, en het is in deze hoedanigheid, dat hij aan het wetgevend ligchaam de ontwerpen der nieuwe wetboeken aanbood, eene taak, waarvan hij zich met veel beleid kweet. Bij de vereeniging van *Holland* met het Fransche keizerrijk, verwijderde REPELAER zich van het staatkundig tooneel. In 1813 werkte hij uit al zijn vermogen aan de omwenteling, die het huis van *Oranje* moest herstellen, en hij ontving weldra van zijnen souverein de uitstekendste bewijzen van deszelfs erkentelijkheid. Eerst tot algemeenen directeur van den waterstaat benoemd, werd hij vervolgens algemeen commissaris voor het openbaar onderwijs, kunsten en wetenschappen. REPELAER legde deze posten in 1817 neder werd minister van staat, met een pensioen van 10,000 gulden, en eenigen tijd daarna tot lid van de geheime staatscommissie benoemd, welke betrekking hij nog in 1824 bekleedde. REPELAER voerde den titel van algemeenen kassier van het koningrijk *België*, toen hij den 26 October 1832 overleden is.

* REPNIN (de prins NICOLAAS-WASILIEWITSCH), een beroemde Russische veldheer in

1734 uit eene aanzienlijke familie geboren, was de zoon van een' officier van dien naam, die onder PETER *den Groote* het bevel voerde, over een legercorps tegen KAREL XII, en neef van den graaf PANIN, een voornaam minister van CATHARINA II. De jonge REPNIN volbragt zijne eerste wapenfeiten onder de Fransche vaandels in hoedanigheid van vrijwilliger, gedurende den dus genoemden zevenjarigen oorlog. Vervolgens door PETER III naar het hof van *Berlijn* gezonden, werd hij in 1764 door CATHARINA gekozen om in *Polen* de verkiezing van STANISLAUS PONIATOWSKI te gaan bevorderen. Na den dood van KAYSERLING, in dat land gezant geworden, raakte hij met den nieuwen vorst in oneenigheid, deed den adel alle versmadingen van eenen onverdragelijken hoogmoed ondervinden, en stookte in het koningrijk de regeringloosheid en den burgeroorlog aan. Hij werd naderhand gezant te *Konstantinopel*. Hij onderteekende, in hoedanigheid van gevolmagtigd bemiddelaar, het verdrag van *Teschen*, dat in 1779 gesloten werd. (Zie FREDERIK II en MARIA-THERESIA, keizerin). Later ontwikkelde hij in zijne verschillende veldtogten eene schitterende dapperheid, en weinig algemeene militaire talenten, vooral in den oorlog tegen de Turken, op welke hij verschillende voordeelen behaalde, voornamelijk in den veldtogt van 1791 en in de afwezigheid van POTEMKIN onder wien hij het bevel voerde. Deze hoogmoedige gunsteling viel in de ongenade van eenen mededinger, dien hij begon te vreezen, en het was alstoen dat REPNIN, gebelgd over de onregtvaardigheid zijner vorstin, dat genootschap van misnoegden vormde, bekend onder den naam van *Martinisten*, en waarvan de meeste leden naar *Siberië* werden verbannen. Intusschen werd REPNIN met de grootste verschooning behandeld, en hij verkreeg zelfs het beheer van *Litthauen*, waar zich de ongelukkige STANISLAUS bevond, wiens val hij had uitgelokt, na het eerste werktuig zijner verheffing geweest te zijn. Tijdens den inval, waarvan de uitslag de voltooijing der verdeeling van *Polen* was, werd REPNIN aan het hoofd der Russische legers gesteld. Maar nadat zijn bevelhebberschap hem door SUWAROUW ontnomen was, ontving hij den titel van minister van CATHARINA in *Polen*, en het was volgens zijne instructien, of liever op zijn bevel, dat STANISLAUS zijnen afstand onderteekende. Onder PAUL I

tot den rang van veldmaarschalk verheven, werd REPNIN naar het hof van *Berlijn* gezonden, om er de tweede coalitie tegen de Fransche republiek te onderhandelen. Maar hij kon *Pruissen* niet bewegen deszelfs onzijdigheid te verbreken, en hij verviel, zegt men, in ongenade, wijl hij in deze zending niet geslaagd was en eenen Franschman, AUBERT genaamd, tot secretaris aangenomen had, die heimelijk ontsnapte, een gedeelte der papieren en legatie-geheimen medenemende. REPNIN overleed te *Moscou* in 1801. Zijn zoon de prins NICOLAAS REPNIN, die zich in den veldslag van 1812 onderscheidde, werd in 1814, tot algemeen bestuurder van *Saksen* en daarna tot algemeen gouverneur van *Pultawa* benoemd.

REQUESENS (LODEWIJK DE ZUNIGA Y), uit eene beroemde familie van *Spanje*, commandeur der orde van SINT-JACOB, werd in 1574 algemeen landvoogd der *Nederlanden*, na het vertrek van den hertog van ALBA. Hij maakte zich meester van de stad *Zierikzee* in *Zeeland*; maar zijn bestuur was niet gelukkig. Zijne inborst bezat de voor de omstandigheden vereischte kracht niet, en de ontevredenen trokken er voordeel uit; hetwelk heeft doen zeggen, dat *de hertog van ALBA niet in de Nederlanden had moeten komen, of dat hij er niet had behooren uittegaan.* REQUESENS overleed te *Brussel* in 1576. Hij was vroeger landvoogd van het *Milaneesche* geweest en gedroeg zich op eene weinig betamelijke wijze ten opzigte van den H. CAROLUS BORROMEUS, aan wien hij bittere kwellingen veroorzaakte; hetgeen sommigen hebben aangezien als de oorzaak van zijnen geringen voorspoed in het beheer der *Nederlanden* en van zijn vroegtijdig overlijden. Intusschen had hij er aan den heiligen prelaat vergiffenis voor doen vragen, die beloofd had dezelve aan God door zijne vurige gebeden af te smeeken.

RESCIUS (STANISLAUS), kanonik van *Warmie* in *Polen*, secretaris van den kardinaal HOSIUS, werd afgevaardigd tot HENDRIK, hertog van *Anjou*, verkozen koning van *Polen*, en vervolgens door STEPHANUS BATTORI, in hoedanigheid van afgezant naar *Rome* gezonden. Deze vorst had hem de abdij van *Androw*, orde van *Citeaux*, gegeven. Er bestaat van hem: 1.° *De rebus in electione regis Coloniæ gestis ad discessum ejus*, *Rome* 1573, in 4.to

— 2.° *Vita D. Stanislai Hosii, Poloni S. R. E. Cardin. majoris pœnitentiarii et episcopi warmiensis, Rome*, 1587; *Munster*, 1690, in 8.vo, — 3.° *Dissidium evangelicorum magistrorum ac ministrorum, Keulen* 1592, in 8.vo — 4.° *De atheismis et phalarismis evangelicorum.* Deze verhandeling, die niet algemeen is, werd in 1596 in 4.to, te *Napels* gedrukt, waar de schrijver 2 jaren later in 1598 overleed.

Resende, Réesende of Resendius (Andreas of Lucius Andreas de), de hersteller der letteren in *Portugal* in 1498 te *Evora* geboren, trad, nog jong zijnde, in de orde van den heiligen Dominicus en studeerde met het beste gevolg te *Alcala*, te *Salamanka*, te *Parijs* en te *Leuven*. De koning van *Portugal* Joannes III vertrouwde hem de opvoeding der prinsen, zijne broeders toe, en van den Paus verlof verkregen hebbende om hem het religieus gewaad te doen afleggen, gaf hij hem een kanonikaat van *Evora*. Resendius was niet minder werkzaam onder het kleed van kanonik dan onder dat van dominikaner monnik. Hij opende eene school voor de letterkunde, beoefende de toon- en dichtkunst, en predikte met roem. Hij overleed in 1573, in den ouderdom van 75 jaren. Men heeft van hem een aantal werken. De meeste zijn te *Keulen* gezamenlijk in 1600, in 2 dl.n in het licht gegeven. De voornaamste zijn. 1.° *De antiquitatibus lusitaniæ*, *Evora*, 1593, in fol., belangrijk en zeldzaam; — 2.° *Deliciæ lusitano hispanicæ*, 1613, in 8.vo, goed en gezocht; — 3.° een deel in 4.to met Latijnsche gedichten; — 4.° *De vita aulica*, in 4.to; — 5.° eene spraakkunst onder dezen titel: *De verborum conjuratione, enz.* Hij was zeer ervaren in de Grieksche, Latijnsche en Hebreeuwsche talen in de gewijde en ongewijde oudheden. Zijne gedichten zijn minder waard dan zijne geleerde werken. Er is een andere Resende (Garcias de), schrijver der *Geschiedenis van Joannes II*, in het Portugeesch, 1554 en 1622, in fol.

Resenius (Petrus), hoogleeraar in de zedekunde en regtsgeleerdheid te *Koppenhagen*, werd opziener der kooplieden in die stad en staatsraad. Zijne werken hebben betrekking tot de geschiedenis en het openbare regt van *Duitschland*. Men

heeft van hem: 1.° *Jus auticum Norwegicum*, 1673, in 4.to, — 2.° een *IJslandsch woordenboek*, 1683, in 4.to — 3.° Twee *Edda* der IJslanders, 1665, in 4.to De heer MALLET heeft er de Fransche vertaling van geleverd in zijne *Inleiding van de geschiedenis van Denemarken*, 1756, in 4.to RESENIUS zette zijne loopbaan tot drie en zestig jaren voort, en overleed in 1688.

RESNEL DU BELLAY (JOANNES FRANCISCUS DU), te *Rouanen* in 1692 geboren, openbaarde reeds in zijne jeugd veel geest en aanleg voor de dichtkunde. Zoodra hij zich te *Parijs* had laten zien, vond hij vrienden, en hij verdiende er te hebben. Men verschafte hem de abdij van *Fontaine* en eene plaats bij de Fransche akademie en bij die der schoone letteren. De abt DU RESNEL bekleedt eenen aanzienlijken rang op den *Parnassus* door zijne vertalingen (in het Fransch) der *Proeven over de critiek en over den mensch* van POPE in 12.mo Zijne vertalingen worden voorafgegaan door eene zeer wel geschrevene inleiding (Zie POPE). Hij heeft in zijne verzen veel kracht en bevalligheid aan dorre onderwerpen gegeven. Men vindt er zeer schoone stukken in, ofschoon er eenige prosaïsche en krachteloze verzen in voorkomen. Men beweert dat POPE vrij ontevreden over zijnen vertaler was; men kan hiervan de reden niet genoegzaam inzien; want de afschrijver heeft dikwijls zijn oorspronkelijk verfraaid. De abt DU RESNEL had zich ook aan den kansel toegewijd, en wij hebben van hem eene *Lofrede op den heiligen LODEWIJK*. Hij overleed te *Parijs* in 1761, in den ouderdom van 69 jaren. Men heeft hem tien *verhandelingen* te danken in de *verzameling* der akademie van opschriften.

RESSIUS (RUTGER), hoogleeraar in de Grieksche taal te *Leuven*, te *Maseyck* in het bisdom *Luik*, op het einde der 15.e eeuw geboren. ERASMUS zwaait eene vleijende hulde aan zijne geleerdheid en zeden toe, in eenen brief, dien hij aan JOANNES ROBINUS, deken der kerk van *Mechelen* schreef. *Doctior*, zeide hij, *an inveniri possit nescio, certo diligentiorem ac moribus puriorem vix invenius. Frankrijk* beproefde hem aan deze universiteit te onttrekken door de uitlokkendste aanbiedingen; maar het was nutteloos. Hij overleed in het jaar 1545 nadat hij uitgaven in het

licht had gegeven van: 1.° *Instellingen van het regt der Grieken*, door THEOPHILUS, *Leuven*, 1536; — 2.° *Zinspreuken* van HIPPOCRATES, 1533; — 3.° *Wetten van PLATO*.

RESSONS (JOANNES BAPTISTA DECHIENS DE) te *Chalons* in *Champagne*, in 1650 uit eene gegoede familie geboren, overleed te *Parijs* in 1735. Zijn smaak bewoog hem in zijne jeugd de loopbaan der wapens in te slaan. Hij diende in de artillerie, en maakte zulke snelle vorderingen in de wiskunde, dat hij weldra in de akademie der wetenschappen werd opgenomen, welker verzameling hij met een vrij aanzienlijk aantal *Verhandelingen* verrijkte.

RESTAUT (PETRUS), een Fransche taalkundige, te *Beauvais* in 1694 geboren, was de zoon van eenen lakenkooper dier stad; hij kwam vroegtijdig te *Parijs*, waar hij met eenige bijzondere opvoeding in het collegie van LODEWIJK *den Groote* werd belast. Hij legde zich vervolgens op de regtsgeleerde studie toe, werd als advokaat bij het parlement toegelaten, kocht in 1740 eenen post van advocaat in den raad des konings, en overleed te *Parijs* in 1764, in den ouderdom van 70 jaren. Iedereen kent zijne *Algemeene en beredeneerde grondbeginselen van de Fransche spraakkunst* 1730 in 12.mo Er zijn eene menigte uitgaven van deze spraakkunst in het licht verschenen. » Deze schrijver," zegt een bekwame criticus, » heeft slechts herhaalt, het geen wat pater BUFFIER, de abt REGNIER, de heer DE LA TOUCHE en al diegene, die voor hem over dit onderwerp hadden geschreven, gezegd hadden, dat hij door menigvuldige uitzonderingen op de door hem aangevoerde regels verwarring heeft daargesteld;" men kan er bijvoegen: en door den vorm van vragen en antwoorden, en door het uitkramen eener bespiegelende geleerdheid, even zoo nutteloos als stuitend voor diegene, welke eene taal leeren, afkeerig gemaakt. » Waarom gaat de critiek voort, heeft dit boek zooveel opgang gemaakt? Het is omdat de schrijver beschermd werd, door eene partij, welke hem steeds prees." RESTAUT heeft de *Traité etc.* (*Verhandeling over de spelling bij wijze van woordenboek*), herzien, *Poitiers*, 1764, in 8.vo Men heeft nog van hem eene *Beknopte uitgave* van zijne spraakkunst, in 12.mo; en de vertaling van de *Mo-*

narchie der Solipsen, 1721, in 12.mo, met aanteekingen tegen de jesuiten. Zie INCHOFER.

* RESTIF DE LA BRETONNE (NICOLAAS EDMIS) een stelselmatig onbeschaamde en eigenzinnige schrijver, te *Sacy* in *Bourgondië* den 22 November 1734 geboren. Zijn vader was landbouwer, en bestemde hem tot zijnen staat; maar de jonge RESTIF, die van zijne kindschheid af eene onrustige en vurige inborst had aan den dag gelegd, kon zich naar dezen eerlijken en rustigen staat niet voegen. Hij werd toen door zijne ouders naar *Auxerre* gezonden om de boekdrukkunst te leeren. Eene vruchtbare verbeeldingskracht en zijne natuurlijke neiging wierp hem echter, om zoo te spreken in de loopbaan der letteren. Boekdrukker en proevenlezer, zoo als de beroemde RICHARDSON, was hij ver er van verwijderd deszelfs genie te bezitten, maar hij deelde met den Engelschen schrijver deszelfs smaak voor het romantische. RICHARDSON, schreef echter als een oordeelkundige waarnemer, die de laatste schuilhoeken der hartstogten kent en openlegt; RESTIF schreef als een man die oppervlakkig datgene aanroert, wat hij ziet en hij zag minder dan hij denkbeelden vormt. Zijne betrekking van proeflezer moede, kwam hij in zijn dorp terug, waar hij zijn eerste werk zamenstelde: *De school der jeugd*, waarmede hij zich naar *Parijs* begaf, terwijl hij als BIAS kon zeggen: *Omnia bona mea mecum porto.* De behoeftigheid en ligtzinnige neigingen deden hem vernederende verbindtenissen en gewoonten aangaan, die hij geheel zijn leven behield, en die hem evenwel niet beletteden zich te willen uitgeven voor hervormer der zeden zijner eeuw. Het gewoel der hoofdstad, de verschillende voorwerpen die zijne oogen troffen, wonden zijne reeds vrij levendige verbeeldingskracht nog meer op en deden hem dat verbazend getal werken voortbrengen, die zoo niet een groot talent, ten minste een weinig gewone vruchtbaarheid in hem bewezen. RESTIF was slechts een geestig schrijver; hij bragt dikwijls zijne lezers in verbazing, maar hij liet hun geenen blijvenden indruk na; en hoewel al zijne romans een zedelijk doel schijnen te hebben, verliest dit doel zich dikwijls in het midden der overdrevene gevoeligheden, der buitengewone hartstogten, der schilderingen die of de eerbaarheid, of den goeden

smaak of de betamelijkheid kwetsen. Zijn geheele leven biedt zelfs eenen roman aan, te lang om te beschrijven, en die bijna aan dezelfde gebreken onderhevig is. Restif was eigenlijk wat men in de maatschappij een *goed mensch* noemt; hij achtte zich ontslagen van de zedigheid, en hield het groote gevoelen, dat hij van zijne talenten had, niet verborgen: alzoo zeide hij bijv. dat hij zelfs dikwijls de moeite niet nam, zijne werken in het geheel zamen te stellen. Daar hij of uit eigenzinnigheid of uit behoefte tot zijnen eersten stand van boekdrukker was teruggekeerd, stelde hij zonder handschrift geheele volzinnen zamen, en was te gelijker tijd schrijver en werkman; zijne voortbrengselen aan de *letterkas* gemaakt, waren, volgens hem, » de best-geschrevene, en de diepst doordachte." De opbrengts zijner boeken zou toereikend zijn geweest om hem een eerlijk bestaan te verzekeren; maar hij beminde de vermaken, en zag zich dikwijls van het noodige ontbloot. Hij legde echter geene pracht in zijne kleeding aan den dag, die zeer slordig was, en ook nog hierin evenaarde hij Richardson. Hij achtte zich ten minste gelijk met Voltaire en verre boven Buffon verheven, dien hij *eenen mol* noemt; hij waande zegevierend met J. J. Rousseau te kunnen worstelen, van wien hij voor het overige al de zonderlingheden nabootste; het is alzoo dat hij in 1772 in het licht deed verschijnen, in tegenstelling met den Emile, de *Brieven van eene dochter aan haren vader*, welke hij als een *meesterstuk van gevoeligheid, een zamenweefsel van kunde en deugd*, in één woord *als het schoonste geschenk dat hij aan het nageslacht kon geven*, beschouwde. Hij heeft meer dan 150 deelen romans geschreven. De stijl derzelve is krachtvol, vlug, maar dikwijls onnaauwkeurig en opgeblazen. Hij overleed te *Parijs* in 1808, in den ouderdom van 74 jaren. Zijne voornaamste werken zijn: 1.° *L' école etc* (*De school der jeugd*), welke hij niet beter maakte, daar hij dezelve bijna geheel beloonde, *Parijs* 1771, 4 dl.n in 12.mo — 2.° *Lettres etc.* (*Brieven van eene dochter aan haren vader*), ibid, 1772, 5 dl.n in 12.mo; — 3.° *La femme etc.* (*De vrouw in de drie standen van dochter, echtgenoote en moeder*), ibid, 1773, 3 dl.n in 12.mo — 4.° *Le menage etc.* (*De Parijsche*

huishouding), ibid 1773, 2 dl.n in 12.mo; — 5.o *l'Ecole etc.* (*De school der vaders*), ibid 1776, 3 dl.n in 12.mo, — 6.o *Le paysan etc.* (*De verleide boer*), ibid 1776, 4 dl.n in 12.mo Dit is zijn best en meest zedelijk werk; hetzelve bevat krachtig geschilderde karakters, treffende tafereelen, de ondeugden des volks natuurlijk voorgesteld, en zelfs verscheidene trekken van genie. — 7.o *Le Quadragénaire* (*De veertigjarige* of de *ouderdom om van de hartstogten af te zien*), ibid, 1772, 4 dl.n in 12.mo; — 8.o *Les metamorphoses etc.* (*De gedaante veranderingen* of *de drijfvederen van het hart blootgelegd*), — 9.o *Le mimographe* (*De kluchtspelschrijver*), in 8.vo; — 10.o *Le Pornographe* (*De schrijver over de ontucht*), *Londen*, 1775, in 8.vo, een boek vol wulpsche bijzonderheden; — 11.o *L'antropographe etc.* (*De mensch-beschrijver, de wetbeschrijver, enz.*), 1790. 5 dl.n in 8.vo; — 12.o *La dernière etc.* (*De laatste minnarij van een man van 45 jaren*), 1782, in 12.mo; — 13.o *Les contemporaines* (*De tijdgenooten of lotgevallen der schoonste vrouwen van den tegenwoordigen tijd*), *Parijs*, 1780. Dit is eene verzameling van meer dan honderd geestige verhalen, bijna alle onder aangenomene namen, die losbandige tooneelen voorstellen. Hij bekende dat het hem in dit werk dikwijls aan smaak ontbroken had, en hij voegde er te gelijker tijd bij: » zult gij niets aan de *genie* toegeven?" — 14.o *La malediction etc.* (*De vaderlijke vloek*), 1779, 3 dl.n in 12.mo; — 15.o *Les Françaises* (*De Fransche vrouwen* of *vier en dertig voorbeelden uit de tegenwoordige zeden gekozen*), *Neufchatel*, 1786, 4 dl.n in 12.mo; — 16.o *La femme etc.* (*De ongetrouwe vrouw*), 1786, 4 dl.n in 12.mo Deze roman bevat de afschuwelijkste schilderij van de ongeregeldheden zijner vrouw. — 17.o *La vie etc.* (*Het leven van mijnen vader*), ibid 1787, 2 dl.n in 12.mo — 18.o *La prévention etc.* (*De nationale voor-ingenomenheid*), 3 dl.n in 12.mo; — 19.o *Les Parisiennes* (*De Parijsche vrouwen*), 4 dl.n in 12.mo — 20.o *Tableau etc.* (*Tafereel der zeden eener wijsgeerige eeuw*), 2 dl.n in 12.mo; — 21.o *Les nuits etc.* (*De nachten van Parijs* of *de nachtelijke aanschouwer*), 1788, *Londen*, 4 dl.n in 12.mo; — 22.o *Le cœur etc.* (*Het menschelijk hart*

ontsluijerd), 1799, in 12.mo enz. Dit is een zamenweefsel van zotternijen. Restif de la Bretonne had de zonderlinge gewoonte of de ijdelheid om aan het einde van elk zijner werken, eene critiek van het werk zelf te plaatsen, en er bij te voegen hoe hij over zijne inborst, zijne talenten en zijnen geest dacht. Deze *zedige* schrijver is ergens niet zonder grond genoemd geweest de Rousseau *der goot* (*).

Restout (Joannes), gewoon schilder des konings, der akademiën van *Caen* en *Rouanen*, zijne vaderstad, werd in 1692 geboren. Zoon en kleinzoon van schilders, en neef van Jouvenet zijnde, erfde hij van zijne vaderen en van zijnen oom den smaak voor deze schoone kunst, en de natuur voegde er een meer uitgebreid genie bij. Hij overleed te *Rouanen* in 1768, als bestuurder der akademie van schilderkunst, eenen zoon nalatende, den erfgenaam zijner talenten, bij de dochter van Hallé verwekt. Hij bezat eene verlichte en opregte vroomheid, kunde en verstand. Als schilder onderscheidde hij zich door eene edele en mannelijke zamenstelling. Hij verstond meesterlijk die zwevingen en die tegenstellingen, welke de groote meesters van de massa's, de vormen, de schaduwen en de lichten maken. Men heeft hem een eenigzins geel koloriet verweten, een gebrek dat hij waarschijnlijk van Jouvenet ontleende, wiens leerling hij was geweest.

* Restout (Joannes Bernardus) een schilder, zoon van den voorgaande te *Parijs* in 1740 geboren. Hij ontving van zijnen vader de eerste lessen dezer kunst, begaf zich vervolgens naar *Rome*, waar hij verzuimde de groote modellen en de geleerde schilderwerken van Raphaël, van Michaël Angelo en van Julius Romanus te beoefenen. Dit laakbaar verzuim gaf aan zijnen stijl eene zekere onvolmaaktheid, waarvan hij zich nooit verbeterde. Hij bezat nietteminder vele begaafdheid in de kennis der vergezigtkunde met betrekking tot de uitwerksels van het licht op de ligchamen, en eindelijk in dat gedeelte der zamen-

(*) *De gemeene* Rousseau, in het oorspronkelijk *le Rousseau du ruisseau*. Vertaler.

stelling, welke men het schilderachtige noemt, om dezelve te onderscheiden van dat, welke de dichtkunst eener schilderij uitmaakt. In *Parijs* teruggekeerd, werd hij in 1776, wegens zijne schilderij van ANACREON, *den beker in de hand houdende*, bij de akademie van schilderkunst opgenomen. Daar deze kunstenaar de grondbeginselen der omwenteling omhelsd had, zoo zat hij onder de leden der municipaliteit, die zich den 10 Augustus 1792 installeerde, en werd op den denzelfden avond met de inhechtenisneming van den heer DE LA PORTE, intendant der burgerlijke lijst, en vervolgens met die van THIERRY, kamerdienaar van LODEWIJK XVI belast; later beschuldigd van deel genomen te hebben aan de verkwistingen, die plaats hadden gehad in de bergplaats der meubelen van de kroon, werd hij in *St. Lazarre* opgesloten, waar hij eene gevangenschap van 15 maanden onderging. Hij overleed te *Parijs* in 1796.

RETIF DE LA BRETONNE. — Zie RESTIF.

RETZ (ALBERT DE GONDI, maarschalk DE) was de zoon van ANTONIUS DE GONDI, hofmeester van HENDRIK II. Zijne familie, te *Florence* gevestigd, schitterde aldaar sedert de eerste tijden der republiek. ALBERT was in 1522 in die stad geboren; hij kwam jong te *Lyon*, waar zijn vader bankier was. Daar CATHARINA DE MEDICIS de moeder van ALBERT tot gouvernante der kinderen van *Frankrijk* benoemd had, kwam deze aan het hof, werd bij den jongen KAREL IX geplaatst, en snel bevorderd. Hij werd in de onderhandelingen en bij de legers gebruikt. Hij maakte zich meester van *Belle-Ile*, dat hij versterkte; werd gouverneur van *Provence*, dat de partijen hem verpligtten te verlaten. KAREL IX verhief hem in 1574 tot maarschalk van *Frankrijk*; HENDRIK III maakte hem hertog en pair. Hij overleed in 1602, als een bekwame hoveling en een middelmatig generaal beschouwd, die enkel den staf uit gunst had verkregen. Met den rang van maarschalk vereenigde hij andere onderscheidingen; hij was ridder van den *H. Geest*, generaal der galijen, hertog van *Belle Ile*, gouverneur van *Provence*, van *Nantes* en van *Metz*, en eindelijk opperveldheer. Hij is de eerste geweest om zich voor HENDRIK IV te verklaren; en hij is het die aan HENDRIK III geraden heeft, zich

met den koning van *Navarre* te vereenigen tegen de ondernemingen der ligue. — Zijn broeder, PETRUS DE GONDI, was bisschop van *Langres*, daarna van *Parijs*. Paus SIXTUS V verhief hem in 1587 tot het purper. Hij overleed te *Parijs* den 17 Februarij 1616, in den ouderdom van 84 jaren. — Zijn neef, de kardinaal HENDRIK DE GONDI, volgde hem op. Hij overleed te *Beziers*, werwaarts hij LODEWIJK XIII gevolgd was, die op zijnen raad den 3 Augustus 1622 tegen de hugenooten optrok, en had JOANNES FRANCISCUS DE GONDI, zijn' broeder 1.sten aartsbisschop van *Parijs*, een deugdzaam prelaat, in 1654 in den ouderdom van 70 jaren overleden, tot opvolger. Het is op dezen laatste dat de kardinaal de RETZ, in het volgende artikel omschreven, opvolgde. Het nageslacht van den maarschalk de RETZ eindigt met zijne achterkleindochter PAULA FRANCISCA MAGARETHA DE GONDI, die met den hertog van LESDIGUIERES in den echt trad, waarvan zij in 1681, weduwe bleef, en in 1716 in het graf daalde, in den ouderdom van 61 jaren. Zij had slechts eenen zoon, die zonder nakomelingschap in 1703 overleed.

RETZ (JOANNES FRANCISCUS PAULUS DE GONDI, kardinaal DE) achterneef van den voorgaande, te *Montmirel* in *Brie*, in het jaar 1614 geboren. Zijn vader EMMANUEL DE GONDI was generaal der galijen en ridder der koninklijke orden. Men gaf hem den beroemden VINCENTIUS VAN PAULA tot leermeester. Hij volbragt zijne bijzondere studiën met roem en zijne openbare studiën met onderscheiding; verkreeg den doctoralen hoed van de *Sorbonne* in 1643, en werd in hetzelfde jaar tot coadjutor van den aartsbisschop van *Parijs* benoemd. De abt DE GONDI koesterde eenen grooten afkeer voor zijnen staat; zijn genie en zijn smaak waren uitsluitend voor de wapens. Hij streed meermalen in tweegevecht zelfs toen hij naar de hoogste waardigheden der Kerk dong. Coadjutor geworden zijnde, verbeterde hij zich gedurende eenigen tijd om de geestelijkheid en het volk voor zich te winnen. Maar zoodra de kardinaal MAZARIN, aan het hoofd van het ministerie was geplaatst, vertoonde hij zich zoo als zij was. Hij wikkelde het parlement in kuiperijen en het volk in muiterijen. Hij ligtte een regiment dat men het *regiment van Co-*

rinthe noemde, wijl hij titulair aartsbisschop van *Corinthe* was. Men zag hem zitting nemen in het parlement, eenen dolk in zijnen zak hebbende, waarvan men de greep ontdekte. Het was bij deze gelegenheid dat een snaak zeide: *Ziedaar het brevier van onzen aartsbisschop!* De eerzucht deed hem het vuur des burgeroorlogs aanblazen; de eerzucht deed hem den vrede sluiten. Hij verzoende zich heimelijk met het hof om eenen kardinaalshoed te bekomen. LODEWIJK XIV deed hem in 1651 tot het purper benoemen. De nieuwe kardinaal maakte niet minder kuiperijen; hij werd in het *Louvre* in hechtenis genomen, naar *Vincennes* gevoerd, en van daar naar het kasteel van *Nantes*, van waar hij ontsnapte. Na langen tijd in *Italië*, *Holland*, *Vlaanderen* en *Engeland* rondgedwaald te hebben, kwam hij in het jaar 1661 in *Frankrijk* terug, maakte den vrede met het hof, door afstand te doen van zijn aartsbisdom, en verkreeg in schadeloosstelling de abdij van *Saint-Denys*. Hij had tot dus verre met eene buitengewone pracht geleefd. Hij zonderde zich met eene jaarwedde af, ten einde zijne schulden te kunnen betalen, slechts eene rente van 20,000 livres voor zich behoudende. Hij betaalde aan zijne schuldeischers meer dan een milioen uit, en zag zich op het einde zijner dagen in staat, jaarwedden aan zijne vrienden te maken. Hij overleed den 24 Augustus 1679, in groote gevoelens van godsvrucht, die hij in zijne afzondering steeds had aan den dag gelegd en die bewezen dat de kenmerken, die hij er nu en dan in den tijd zijner buitensporigheden van had aan den dag gelegd, niet het uitwerksel van eigenzinnigheid en nog minder van huichelarij waren. Deze trotsche en opvliegende man werd, op het einde zijns levens, zacht, vreedzaam, zonder kuiperij, en zag zich van alle regtschapen lieden bemind; even als of zijne voormalige eerzucht slechts eene ongebondenheid des geestes en jeugdige streken ware geweest, waarvan men zich met de jaren verbetert. » Hij scheen te gevoelen, zegt een geschiedschrijver, dat de eerbewijzen, tot welk hij was opgestegen, datgene niet waardig waren, wat het hem gekost had om er toe te geraken. Na zoo vele beroeringen en onlusten tot eenen vreedzamen toestand, met een klein getal vrienden teruggebragt, kenmerkte hij de laatste jaren van een zeer weinig christelijk leven, door alle han-

delingen en kieschheden zelfs der deugd. Hij verzocht aan den koning de vergunning om den kardinaalshoed naar *Rome* terug te mogen zenden. De Paus beval hem, op aanzoek des konings, denzelven te behouden; maar men kon hem niet beletten van zich later in eene zijner abdijen te gaan opsluiten, om er gerustelijk de groote waarheden des Christendoms te overwegen, die tot dus verre zoo vreemd voor hem waren. Bij dit portret van den kardinaal de RETZ, zoo verschillend door zijne tijdgenooten en het nageslacht beoordeeld, zou men diegene kunnen voegen, welke LA ROCHEFOUCAULD, BOSSUET in de lijkrede van LE TELLIER, de president HÉRAULT en LA HARPE hebben geschetst. Er blijven ons van dezen kardinaal verscheidene werken over: Zijne *Gedenkschriften*, waartoe wij onze lezers, die breedvoeriger bijzonderheden mogten verlangen, verwijzen, zijn het aangenaamste om te lezen. Zij verschenen in 1717 voor de eerste maal in het licht; men herdrukte dezelve in 1731 te *Amsterdam*, in 4 dl.n in 12.mo Deze uitgave wordt voor de schoonste gehouden. Men voegt er gewoonlijk bij: *Gedenkschrif-* van GUY JOLY, *Amsterdam* 1738, 2 dl.n klein in 8.vo en *Gedenkschriften van de hertogin van Nemours*, mede te *Amsterdam* gedrukt, 1738, klein in 8.vo » Deze Gedenkschriften (van den kardinaal DE RETZ), zegt de schrijver *der eeuw van* LODEWIJK *XIV*, zijn met eene bevallige grootheid, een ontstuimig genie en eene ongelijkheid, die het afbeeldsel van zijn gedrag zijn, geschreven." Hij schreef dezelve in zijne afzondering met de onpartijdigheid van eenen wijsgeer, die het niet altijd geweest is. Hij spaart zich niet in dezelve en hij ontziet even min de anderen. Men vindt er de afbeeldsels van al diegene in, die eene rol in de kuiperijen der *Fronde* speelden. » Afbeeldsels, zegt de kardinaal MAURY, die zoo vele meesterstukken zijn, met uitzondering echter van dat van ANNA van *Oostenrijk*, hetwelk de schrijver als een partijzuchtig, door den haat verblinden, en toenmaals volgens het gebruik, door zijnen hartstogt van al de krachten zijns geestes beroofd man schetste." Men heeft nog van hem: *Zamenzwering van den graaf de* FIESQUE, een werk in den ouderdom van 17 jaren zamengesteld, en gedeeltelijk uit het Italiaansch van MUSCARDI vertaald. De

heer MUSSET PATHAY heeft in 1807 in het licht gegeven; *Geschiedkundige navorschingen betrekkelijk den kardinaal DE RETZ*, in 8.vo

RETZ (FRANCISCUS), te *Praag* in 1672 geboren, begaf zich in 1689 onder de jesuiten. In 1730 generaal geworden, bestuurde hij de maatschappij gedurende 20 jaren met vele voorzigtigheid, in eene volmaakte kalmte, die naburige stormen scheen aan te kondigen, en overleed te *Rome* den 19 November 1650.

RETZ. — Zie LAVAL (GILLES en ANDREAS).

* RETZIUS (ANDERS-JAHAN), een Zweedsche scheikundige, in 1742 te *Christianstadt* in *Zweden* geboren, in 1821 overleden, is bekend door verscheidene werken over de natuurlijke historie en de scheikunde, onder anderen door zijne *Observationes botanicæ, sex fasciculis comprehensæ, Leipzig*, 1779 — 91. Hij was lid van 31 geleerde genootschappen; hij heeft het physiographisch genootschap van *Londen* gesticht, waarvan hij secretaris en later president werd. Men vindt eene *levensschets* van hem in de *gedenkschriften van de koninklijke akademie van Stokholm voor 1822*. Hij was langen tijd hoogleeraar in de natuurlijke historie en scheikunde te *Christianstadt* geweest.

REUCHLIN (JOANNES), ook bekend onder den naam van *Rauch* en van *πάπνος*, beide *rook* beteekenende te *Pfortzheim* in *Zwaben* in het jaar 1455 geboren, en studeerde in *Duitschland*, *Holland*, *Frankrijk* en *Italië*. Hij muntte uit in de kennis der Latijnsche, Grieksche en Hebreeuwsche talen. Toen hij te *Rome* was, studeerde hij onder ARGYROPILUS. Nadat deze geleerde REUCHLIN verzocht had eene plaats van THUCYDIDES te vertalen, deed hij het op zulk eene sierlijke wijze en met zulk eene naauwkeurige uitspraak dat ARGYROPILUS zuchtende, zeide: *Græcia nostra exilio transvolavit Alpes*. Hij onderwees het Grieksch te *Orleans* en te *Poitiers*, daarna keerde hij naar *Duitschland* terug, waar hij zich met EBERARD, prins van *Zwaben*, verbond. REUCHLIN werd tot drieman van het verbond van *Zwaben* voor den keizer en de keurvorsten benoemd, en eenigen tijd daarna naar *Inspruck* tot keizer MAXIMILIAAN gezonden. Zijne laatste dagen werden vergald door een geschil, dat

bij met de godgeleerden van *Keulen* had. PFEFFERCORN had een edict van den keizer verkregen om alle boeken der Joden te doen verbranden. Nadat deze de herroeping van dit edict hadden verzocht, werd REUCHLIN over deze zaak geraadpleegd. Hij onderscheidde twee soorten van boeken bij de afstammelingen van JACOB: de onverschillige, die over onderscheidene onderwerpen handelen en diegene, welke regelregt tegen de Christelijke Godsdienst zijn zamengesteld. Hij was van gevoelen dat men de eerste liet bestaan die derzelver nut konden hebben, en dat men de laatste vernietigde; maar hij mengde onder dit gevoelen buitenreden en uitwijdingen, die berispelijk schenen. PFEFFERCORN schreef een werk tegen hem, dat hij titelde: *Handspiegel;* REUCHLIN antwoordde er op door den *Oog-Spiegel.* De godgeleerden van *Keulen* onderzochten dit antwoord, en trokken er 44 stellingen uit, die zij van dwaling en ketterij beschuldigden en die door ARNOLD VAN TONGEREN in het Latijn met aanteekeningen in het licht werden gegeven. De godgeleerden van *Parijs* werden geraadpleegd en 80 leeraars gaven in 1534 eene uitspraak die het boek van REUCHLIN ten vure doemde. *Rome* was dit werk niet gunstiger, het werd op den *Index* van het concilie van *Trente* geplaatst. REUCHLIN begaf zich naar *Ingolstadt,* waar zijne vrienden hem eene jaarwedde van 200 gouden kroonen verschaften, om het Grieksch en Hebreeuwsch te onderwijzen. Zijne vijanden wilden hem in de zaak van LUTHER wikkelen, maar zij konden er niet in slagen. Hij volhardde in de Catholijke gemeenschap, en overleed te *Stutgard* in 1522, in den ouderdom van 67 jaren, door zijne moeijelijke en aanhoudende studiën uitgeput. REUHLIN bezat vele geleerdheid, en schreef met vuur. *Duitschland* bezat toenmaals slechts dezen eenigen man, dien het tegen over de geleerden van *Italië* kon stellen. Men heeft van hem een aantal werken in *Duitschland* gedrukt, onder welke men zijne verhandeling onderscheidt: *De arte cabalistica*, 1517, in fol. en in *Artis cabalisticæ scriptores*, 1587, in fol. Dit werk werd met goed gevolg door pater POCHSTRAT aangerand, die in het licht gaf: *Destructio cabalæ, sen cabalisticæ perfidiæ, adversus REUCHLINUM, Antwerpen*, 1518 in 4.to. Men heeft nog van REUCH-

LIN: *De verbo mirifico libri tres.* Deze twee werken zijn te *Rome* veroordeeld. Men schrijft hem de brieven toe, bekend onder den titel van *Litteræ obscurorum virorum*: een bitter hekelschrift tegen de schoolsche godgeleerden, maar het is niet zeker dat dit werk van REUCHLIN is en men schrijft het met meer grond aan ULRICH VON HUTTEN toe; anderen zeggen dat zij er gemeenschappelijk aan gewerkt hebben. (Zie GRATIUS). Het leven van REUCHLIN is door JOANNES HENDRIK MAIUS (of MAI) beschreven, 1687, in 8.vo Zie *Contra dialogum de causa REUCHLINI, et Apologiæ contra REUCHLINUM*, door pater HOCHSTRAT.

REUTER (JOANNES), in 1680, in de provincie *Luxemburg* geboren, werd in den ouderdom van 26 jaren jesuit. Nadat hij de humaniora en de wijsbegeerte onderwezen had, was hij gedurende acht jaren hoogleeraar der zedelijke godgeleerdheid aan de universiteit van *Trier*. Men heeft zijne *Lessen* in 1756 te *Keulen*, 4 dl.n in 8.vo, laten drukken. Hij heeft nog *Neoconfessorius practice instructus* in het licht gegeven, een zeer geschikt boek, om de jonge geestelijken tot een wijs bestuur in het Sacrament van hoetvaardigheid te vormen. Hij verdeelde zijnen tijd tusschen het gebed, de studie en de liefdewerken. In deze oefeningen, overleed hij te *Trier* in 1762.

* REUTH (BERNARDUS), hoogleeraar in de geschiedenis en staatshuishoudkunde aan de universiteit van *Kharkof*, in 1760 te *Mainz* geboren. Hij ontving er zijne eerste opvoeding, en bezocht de hooge scholen van *Jena*, *Leipzig* en *Göttingen*. Nadat hij zijne studiën volbragt had, kwam hij in zijn geboorteland terug, en verkreeg eenen post in het beheer van het departement *Mont-Tonnerre*. Hij begaf zich vervolgens naar *Dorpat* in *Rusland*, om er de bediening van onderbestuurder van het pedagogisch instituut dier stad te vervullen. Op de uitnoodiging van den graaf DE POTOCKY, toenmaals curator van het universitair arrondissement van *Kharkof*, ging hij aan de universiteit dier stad de geschiedenis der staten van *Europa* en de staathuishoudkunde onderwijzen waarin hij tot aan zijnen dood, den 5 Januarij 1825 voorgevallen, volhardde. REUTH was zeer

geleerd en bezat eene groote werkzaamheid van geest; hij heeft in *Rusland* en in *Duitschland* de volgende werken in het licht gegeven: 1.° *Historisch Politische Briefe, nebst dem Versuche einer Geschichte der ehemaligen Reichsstadt Mainz* (*Geschied en staatkundige brieven, benevens eene proeve over de geschiedenis der voormalige Rijkstad Mainz*) *Manheim*, 1789; — 2.° *H. K. DAVILA's Geschichte der burgerlichen Kriege*, (*Geschiedenis der burgeroorlogen in Frankrijk*) door DAVILA (Zie DAVILA) uit het Italiaansch in het Hoogd. vertaald met eene *Geschiedenis van de magt der koningen en de omwentelingen van Frankrijk van af den oorsprong der monarchie tot aan de omwenteling*, *Leipzig* 1792 — 1795, te *Weenen* in 1817 herdrukt, 5 dl.n in groot 8.vo; — 3.° *Geschichte der Königlichen Macht* (*Geschiedenis van de magt der koningen en omwenteling in Frankrijk van de ontbinding der ligue tot aan de republiek*), *Leipzig*, 1796 — 1797, 2 dl.n in 8.vo; — 4.° *Gemälde der Revolution in Italien* of *Tafereel der omwentelingen in Italië*; het 1.ste boek dat alleen in het licht verscheen, bevat de *Geschiedenis der omwentelingen der republiek van Venetië*, *Leipzig* 1798, in 8.vo; — 5.° *Der general DUMOURIER* enz. of *Geschied- en Staatkundig tafereel van Portugal door den generaal DUMOURIER*, uit het Fransch in het Hoogd. vertaald, *Leipzig* 1798, in 8.vo; — 6.° *Reise nach Sicilien, Athen, Konstantinopel, u. s. w, freij nach dem Englischen*, (*Reis naar Sicilië, Athene, Konstantinopel enz.*), vrij uit het Engelsch vertaald, *Leipzig*, 1789, in 4.to — 7.° *Specimen historiae Russorum* of *Proeve van de geschiedenis der Russen* eerste deel, *Kharkof* 1811, in 8.vo; — 8.° *Geist der litterarischen Cultur des Orients und Occidents* (*Geest der letterkundige voortbrengselen van het oosten en het westen*), *Kharkof* 1811 in 4.to; — 9.° *Der Orient*, *Rede* (*Het Oosten*, *Verhandeling*) ibid, in 4.to De hoogleeraar REUTH heeft in dezelfde universiteit twee andere verhandelingen uitgesproken, waarvan de eerste het *Rijn-verbond* en de andere *het openbare regt der vereenigde koningrijken van Groot-Brittannië* ten onderwerp had. Verscheidene der *Zamenstellingen*, die wij niet hebben aangehaald, zijn in verschillende *Periodieke ver-*

zamelingen opgenomen. Men ziet zijne *Proeve van de Russische geschiedenis* en de *Geschiedenis van* DAVILA die hij volledig gemaakt heeft, als zijne meesterstukken aan. Het is te wenschen dat men de papieren, die hij verzameld heeft, met zorg beware, en voornamelijk die, welke betrekking hebben op de *Verhandeling over de Russen*, die hij voornemens was in het licht te geven. De hoogleernar REUTH was een uitmuntend criticus; men verwijt hem echter somtijds weinig gegronde woordafleidingen te hebben aangenomen.

* REVER (MARIA FRANCISCUS, GILLES), een geestelijke en oudheidkenner, te *Dol* in *Bretagne*, den 8 April 1754 geboren, werd achtereenvolgend hoogleeraar der wijsbegeerte te *Angers* en te *Dol*. Tijdens de omwenteling, was hij pastoor van de gemeente *Conteville* arrondissement van *Pont-Audemer* (*Eure*); in den beginne tot den post van procureur-syndicus van het departement van *Eure* benoemd, werd REVER vervolgens in 1791 afgevaardigd tot de wetgevende vergadering. Onder het consulaat, trad hij weder in de loopbaan van het onderwijs, en werd tot bibliothecaris en hoogleeraar der natuurkunde van de centraal-school van *Evreux* benoemd. Hij wilde, dat men de kweekelingen der kostschool gedurende de vacantiën liet reizen, onder het toezigt van eenen kundigen man, die belast was, hen een geschiedkundig dagboek over hunne togten te laten houden. Toen dit ontwerp van REVER door den raad van onderwijs van de centraalschool aangenomen was, nam hij zijne scholieren mede, liet hen een gedeelte van het departement onderzoeken, regelde hun reisjournaal en gaf hetzelve in het licht onder den titel van *Voyage* etc. (*Reis der kweekelingen van de centraalschool van het departement Eure, gedurende de vacantiën van het achtste jaar*), *Evreux*, in 8.vo — Men vindt er geschiedkundige aanmerkingen in, welke niet zonder belang zijn. De zucht tot de studie en tot de afgetrokkenheid bewogen REVER weldra om van het hoogleeraarschap afstand te doen; hij begaf zich weder naar zijn eigendom *Conteville* en wijdde er zich aan zijnen smaak zoor de wetenschappen en oudheidkunde. Deze geleerde overleed aldaar, in 1828 of 1829. Hij was corresponderend lid van de koninklijke academie der opschriften en

schoone letteren, en der academische of wetenschappelijke genootschappen van *Evreux*, *Caen*, *Rouanen Nantes enz.* Men heeft van hem: 1.° *Mémoire etc.* (*Verhandeling over de ruïnen van Lillebonne arrondissement Havre*, (*Neder-Seine*), met *een aanhangsel, de beschrijving van eenige cachetten bevattende etc.*) *Evreux*, 1821, in 8.vo met plannen en platen. — 2.° *Discription etc.* (*Beschrijving van het oude standbeeld, in verguld metaal, gevonden te Lillebonne . . . . in 1823*), *Evreux*, 1824, in 8.vo met eene plaat. — 3.° *Lettre etc.* (*Brief van M. F.* REVER *aan de H. H. leden van het landbouwkundige genootschap van het departement Eure*: 1.° *In betrekking tot de gedenkpenningen van Saint Croix-sur-Aziers*; 2.° *Over een lichtgevend luchtverschijnsel, hetwelk in het arrondissement Pont-Audemer, op den 10 December laatstleden, is opgemerkt*), *Evreux*, 1825, in 8.vo — 4.° *Les anciens etc.* (*Kenden de ouden het platina? Wisten zij hetzelve aan te wenden?* of: *Navorsching over de oudheid der ontdekking van het platina*), *Rouanen*, 1827, brochure in 8.vo — 5.° *Lettre etc.* (*Brief van M. F.* REVER, *aan de H. H. leden van het landbouwkundige genootschap van Evreux, over de afbeeldsels, welke in het bosch van Evreux, gemeente van Beaux-Saint-Croix, ontdekt zijn, en over eenige andere voorwerpen der middeleeuw*), *Evreux*, 1827 in 8.vo; — 6.° *Mémoire etc.* (*Verhandeling over de ruïnen van oud-Evreux, departement Eure*), 1827, in 8.vo; dit werk behaalde de groote gouden medaille van het instituut. Men heeft aan REVER nog eene groote menigte aanmerkingen over verschillende punten van oudheid, natuurlijke historie, enz. te danken.

*REVERS (LODEWIJK, FRANCISCUS), kanonik van *Saint-Honoré* te *Parijs*, te *Carentan* in de diocese van *Coutances*, in 1728 geboren, volbragt te *Parijs* zijne studiën, in het collegie van *Navarre*. Hij legde zich op de godgeleerdheid toe, en wel met goed gevolg. De kundigheden, welke hij er zich in verworven had, bewogen den Heer DE JUIGNÉ, bisschop van *Châlons-sur-Marne*, hem bij zich te beroepen. Deze prelaat was voornemens een nieuw *Rituaal* voor zijne diocese te laten drukken. Hij belastte den abbé REVERS met de

zamenstelling deszelven, en gaf hem een kanonikaat in zijne domkerk. Het *Rituaal* verscheen in 1776, 2 dl.n, in 4.to in het licht. Toen de heer DE JUIGNÉ in 1781 op den aartsbisschoppelijken stoel van *Parijs* verplaatst was, volgde de abbé REVERS hem; hij bleef in het aartsbisdom en werd door een kanonikaat van *Saint-Honoré* voor datgene, hetwelk hij te *Châlons* verloor, schadeloos gesteld. Er was een voorstel gemaakt om het *Rituaal* van *Parijs* na te zien en om te werken, en de abbé REVERS werd andermaal met die taak belast, in welke hij door den abbé PLUNKETT, doctor der *Sorbonne*, en door den abbé CHARLIER, geheimschrijver en bibliothecaris van den heer DE JUIGNÉ, geholpen werd. Het *Rituaal* verscheen in 1785, 3 dl.n in 4.to, onder den titel van *Pastorale Parisiense* in het licht. Men beschuldigde de schrijvers, dat zij er veranderingen in gemaakt hadden, welke niet noodzakelijk waren, dat zij er nieuwe vormen in aangegeven hadden voor het toedienen der Sacramenten, dat zij gezochtheid in den stijl hadden gebragt enz. Het mishaagde vooral aan de *Jansenisten*, en weldra werd het aangerand door eene menigte geschriften van MAULTROT, LORRIÈRE en CLEMENT, later *Constitutionele* bisschop van *Versailles* enz. ROBERT DE SAINT-VINCENT, raadsheer van de groot-kamer, bood het *Pastorale* aan het parlement in de vereenigde kamer, den 19 December 1786, aan, en had het van hem afgehangen, zoo ware de uitgave reeds gedurende de zitting verboden. Een veel gematigder voorstel behield de overhand en de verklaging had geen gevolg. (Zie JUIGNÉ, aartsbisschop van *Parijs*). Men heeft nog van den abbé REVERS. *Poëme etc.* (*Gedicht over de Godsdienst, door RACINE, zoon, in Latijnsche verzen vertaald*), met vele veranderingen door den abbé CHARLIER in het licht gegeven, *Parijs BARBOU*, 1804, in 12.mo — REVERS overleed in Maart 1798, en bij gevolg vóór deze uitgave.

* REVILLON (CLAUDIUS), een geneesheer, werd te *Macon* in 1720 geboren. Hij oefende met eer zijn beroep in zijn vaderland uit, werd later officier van gezondheid in de militaire hospitalen, alwaar hij zich eenen grooten naam verwierf. Hij was een uitmuntend praktisch geneesheer, en had een groot geluk in zijne genezingen. Hij heeft een werk nagela-

ten, geliteld: *Recherches, etc.* (*Navorschingen over de hypochondrische ziekten, gewoonlijk vapeurs genaamd*, of, *Brief van eenen geneesheer over deze ziekten*), *Parijs*, 1779, 1786, 1 deel, in 8.vo met vele proefnemingen vermeerderd. De schrijver is van gevoelen, dat de hypochondrie uit de opstopping van ongevoelige uitwasemingen voortkomt. Men heeft bij de tweede uitgave een *Journaal* gevoegd, over den staat van het ligchaam, met betrekking tot de luchtsgesteldheid en de ademhaling Révillon overleed te *Diedenhoven* in 1795.

Revius (Jacobus), geboren te *Deventer* in het jaar 1586, doorkruiste bijna geheel *Frankrijk*, werd predikant op verscheidene plaatsen van zijn land, principaal van het godgeleerde collegie te *Leiden* in 1642 en overleed aldaar den 15 November 1658. Hij was bij de zoogenaamde synode van *Dordrecht* tegenwoordig en werd tot revisor van den *Bijbel* benoemd, welke den naam van die stad draagt. Hij was gemeenzaam met de geleerde talen, en verstond bijna alle levende talen van *Europa*. Men heeft van hem 1.o *Belgicarum Ecclesiarum doctrina et ordo*, Grieksch en Latijn, *Leiden*, 1623, in 12.mo — 2.o *Fransche brieven van de beroemdste en geleerdste personen aan Scaliger*, *Harderwijk*, 1634, in 12.mo; de voornaamste verdiensten van deze verzameling is derzelver zeldzaamheid. — 3.o *Historia pontificum Romanorum, Amsterdam*, 1632, in 12.mo, hetwelk zelfs bij de protestanten niet geacht wordt. — 4.o *Suarez repurgatus*, *Leiden*, 1644, in 4.to Dit is de bovennatuurkunde van Suarez, welke hij beweerde te verbeteren; men heeft zeer gelagchen over deze verwaandheid, om zich met den grootsten bovennatuurkundige van zijne eeuw te meten. Hij verwijt hem godgeleerde dwalingen; maar deze bestaan daarin, dat Suarez geen calvinist was. — 5.o *Geschiedenis van Deventer*, in het Latijn, 1651, in 4.to en eenige werken van weinig belang.

* Rewbell (Joannes Baptista), een der leden van het uitvoerend bewind van *Frankrijk*, werd te *Colmar* in 1746 geboren, alwaar hij opperste van de advocaten bij den hoogen raad van den *Elzas*, en door de landvoogdijschap van *Colmar* en *Schelestadt*, in 1789 tot afgevaardigde bij de algemeene staten benoemd werd. Rew-

BELL onderscheidde zich in de nationale vergadering als den verklaarden vijand van de rijken, edelen, priesters en vorsten. Hij begon met koningsgezinde zamenspanningen bekend te maken, en te beproeven om te bewijzen, dat men *voor het heil der natie*, het geheim der brieven niet behoefde te eerbiedigen. In eene redevoering, welke den 9 October uitgesproken werd, schilderde hij de vreemde vorsten, welke goederen in den *Elzas* bezaten, en die voor de omwenteling zijne nuttigste Clienten geweest waren, als kleine dwingelanden af, tot welker berooving hij aanspoorde. Hij stelde vervolgens de verkooping van de klokken, de opheffing van de parlementen voor; verzette zich er tegen, dat men den koning het regt over vrede en oorlog toestond, en drong op het vervangen der onbeëedigde priesters aan. Hij zat voor in de vergadering van 5 April 1791, en hij was het, die den 15 Mei, na eene zeer levendige en bijzonder onstaatkundige discussie, betrekkelijk de Coloniën, eene wet liet uitvaardigen, waarbij bepaald werd, dat derzelver vergaderingen zoodanig zouden geregeld blijven, als zij zulks waren, maar dat in het vervolg de kleurlingen, welke van vrije vader en moeder geboren waren, het regt zouden hebben er even als de blanken in toegelaten te worden. Men weet, welke noodlottige gevolgen deze discussiën voor de Fransche colonie na zich sleepten. Den 16 Mei, deed hij vruchtelooze pogingen, om de leden van de constituerende vergadering voor de naaste wetgeving herkiesbaar te verklaren. Toen de zittingen geeindigd waren, werd REWBELL tot procureur-syndicus over het departement van den *Boven-Rijn* benoemd, en trad als afgevaardigde van dit departement in de nationale conventie. Toen LODEWIJK XVI, ten gevolge van den noodlottigen dag van den 10 Augustus, met zijn gezin, in den toren van den *Temple* werd opgesloten, bespoedigde REWBELL met geestdrift het proces van dien vorst. Hij ging vervolgens in een gezantschap naar *Maintz*, van waar hij aan de conventie zijne stem voor den dood des konings zond. Hij bevond zich in die stad gedurende de belegering, welke dezelve van de Pruissische troepen had uit te staan, en hij werd beschuldigd, van zich bij deze gelegenheid van het zilverwerk van den keurvorst meester te hebben gemaakt. Hij trotseerde deze beschuldiging,

en ofschoon hij niets gedaan heeft, om dezelve krachteloos te maken, verscheen hij echter met niet minder onbeschaamdheid in de conventie, in de zitting van den 4 Augustus 1793. Wijl hij slechts met het verlangen bezield was, van zich te verrijken, verbond hij zich niet bepaaldelijk tot eene partij, en hij was of vriend of vijand van elk hunner, en van allen, naarmate zij of nuttig of schadelijk voor zijne onverzadigende hebzucht werden. Alle middelen stonden hem ten gebode, om dezelve te bevredigen, gedurende den oorlog van *Zwitserland*, en gedurende het *Schrikbewind*, droeg hij zorg zich verborgen te houden, en vooral om zich in gezantschappen te doen zenden. Den 9 *Thermidor* naderde eindelijk tot het geluk van geheel *Frankrijk*, en eerst na dit tijdvak durfde REWBELL zich openlijk tegen de Jacobijnen verklaren; hij drong er op aan, dat men hen van het bestuur verwijderde, in hetwelk zij wilden insluipen, en verzocht bij herhaling, dat men hunne club slote. Ten zelfden tijde werd hij lid van het comité voor de *algemeene veiligheid* en van dat van het *algemeene welzijn*, en verkreeg eenen grooten invloed in de staatszaken. Hij bediende er zich van om zijne smaadredenen tegen de *terroristen*, de *koningsgezinden*, de *wederspannige Priesters* en de *uitgewekenen* te vernieuwen en liet den 27 April 1795, de verkooping van hunne goederen, bij wijze van loterij, bekend maken, ten einde deze onderneming gemakkelijker te maken. Hij ging in September tot den raad der *Vijfhonderden* over alwaar hij tot geheimschrijver benoemd, en vervolgens lid van het uitvoerend bewind werd. REWBELL bezat echter geene uitgebreide kundigheden, noch zelfs redenaars talenten; hij kon slechts schreeuwen, toornig worden, zijne tegenpartijën met zijne gebaarden en zijne stem dreigen, en op deze wijze muntte hij onder hen in de discussiën uit. Door dergelijken middelen liet hij verscheidene personen achtereen uitdrijven, zoo als LETOURNEUR, CARNOT en BARTHELEMY; hij wilde ook LA REVELLIÈRE-LÉPAUX wegjagen, maar deze door BARRAS beschermd, was de eenigste, welke dezen onstuimigen Elzasser stilzwijgen kon opleggen, en door MERLIN ondersteund, zijnen vijand eindelijk noodzaakte, in 1790 zijn

ontslag te vragen. Niettegenstaande de klagten, welke zich van alle kanten tegen zijne verkwisting verhieven, wist hij zoowel met kuiperijën te werk te gaan, dat hij door zijn departement tot den raad der ouden gekozen werd. Onverstoorlijk te midden der zwaarste beschuldigingen, welke op hem drukten, verdubbelde hij zijne vermetelheid naar mate dezelve vermeerderden; hij durfde zich over kwaadsprekendheid beklagen en zijne regtschapenheid roemen. REWBELL wilde gaarne eene rol in de omwenteling van den 18 *Brumaire* gespeeld hebben; maar men wilde niets van hem weten en hield zich van hem verwijderd. Toen verviel hij in eene volstrekte nietigheid, en had het verdriet van door zijne zonen in nuttelooze uitgaven, het grootste gedeelte van zijne rijkdommen te zien verkwisten, welke hij ten koste der ongelukkigen verkregen had. Hij overleed geheel vergeten in 1810.

REY (JOANNES), welken men niet verwarren moet met den beroemden JOANNES REY of RAY, (zie dit laatste artikel), leefde ten tijde van pater MERSENNE en correspondeerde met hem. Hij werd op het einde van de 16.e eeuw; te *Bugne*, eene kleine stad van *Perigord*, geboren, en gaf in 1629 in het licht: *Essai etc.* (*Proeve over de scheikunde*), welke in 1782, met aanteekeningen van eenen heer GOBET, welke hem de ontdekking van de luchtzwaarte toeschrijft, herdrukt werden; een onderwerp hetwelk volstrekt niet in het bereik van REY lag, daar hij zelfs de bestanddeelen van de lucht niet kende, en geloofde, dat dezelve uit aarde en water zamengesteld waren; zonder twijfel moest hij derhalve gelooven, dat dezelve zwaar was, maar dit is niet datgene, hetwelk men eene ontdekking noemt. Door geene uitwerkingen der lucht kon zich REY de zwaarte voorstellen; maar wel volgens het ongerijmde denkbeeld, hetwelk hij zich van derzelver bestanddeelen maakte.

REYD (VAN). — Zie REIDANUS.

REYKER (SAMUËL), geboren te *Schleusingen*, in het graafschap *Henneberg*, den 19 April 1635, en in 1714 te *Kiel* overleden, alwaar hij de wiskunde en later de regtsgeleerdheid onderwees, was raadsheer van den hertog van *Saksen-Gotha* en lid van het koninklijke genoot-

schap van wetenschappen te *Berlijn*. Hij heeft de werken van EUCLIDES in het Hoogduitsch vertaald. Men heeft nog van hem, in het Latijn, een geleerd boek, getiteld: *Mathesis Biblica*, en eene zeer merkwaardige *Verhandeling* over de opschriften van het kruis van J. C. en over het uur van zijne kruisiging, enz.

REYLOF (OLIVIER), schatmeester der stad *Gend*, alwaar hij in 1670 geboren is, en den 13 April 1742 overleed, beoefende met goed gevolg de Latijnsche dichtkunde, en maakte er een lofwaardig gebruik van. Wij hebben van hem: 1.° *Poëmatum libri tres, continent Effectus mirabiles divini amoris, Querelam animæ in inferis detentæ, etc., Gend*, 1711, in 8.vo — 2.° *Poëmatum libri tres, continent Eclogas sacras et profanas; Dissertationem de piscibus et de ranis, Gend*, 1732, in 8.vo — Men heeft deze verschillende voortbrengsels onder den titel *Opera poëtica* verzameld, *Gend*, 1738. Er is afwisseling en netheid van stijl in en veel duidelijkheid.

* REYMOND (HENRICUS), constitutioneel bisschop van *Isère*, vervolgens bisschop van *Dijon*, geboren den 21 November 1737 te *Vienne* in *Dauphiné*. Hij studeerde in het collegie dier stad, verkreeg zijne graden in de godgeleerdheid aan de universiteit van *Valence*, en was tijdens de verdrijving der Jesuiten hoogleeraar in de wijsbegeerte. Toen hij het onderwijzen niet meer uitoefende, werd hij pastoor van ST. GEORGES te *Vienne*. Van 1776 tot 1781 gaf hij verscheidene schriften in het licht, waardoor hij met de hooge geestelijkheid in geschil geraakte. Nadat hij, ten tijde der omwenteling, de nieuwe gevoelens omhelsd had, werd hij tot tweeden bisschop van *Isère* benoemd, en den 15 Januarij 1793 te *Grenoble* gewijd. Gedurende het schrikbewind onteerde hij zijne waardigheid niet door afval, en werd zelfs te *Grenoble* eenigen tijd gevangen gezet. Toen hij weder in vrijheid was gesteld, vervoegde hij zich bij de overige aanhangers der constitutionele partij, om hunne vervallene kerk te doen herleven. Ofschoon hij de kerkvergadering van 1797 bijgewoond en deel genomen had aan eenige geschriften van het comité der zoogenaamde *Verecnigden*, haalde

hij zich toch de verwijten van de *Jaarboeken der Godsdienst* van DESBOIS op den hals, als niet ijverig genoeg zijnde, om de belangen der Kerk te handhaven. Tot bisschop van *Dijon* benoemd zijnde, onderteekende hij het formulier van herroeping, hem door den H. Vader opgelegd. Men heeft echter voorgewend, dat hij zulks niet gedaan had, en zijn later gedrag heeft deze verzekering niet gelogenstraft. Zijn beheer strookte steeds met de meeningen, welke hij leerde en in gelukkiger tijden zoude men het niet toegestaan hebben, dat een bisschop veroordeelde leerstellingen in zijn seminarie liet onderwijzen, en zich van de door de Kerk aangenomene leer verwijderde. Bij de terugkomst van koning LODEWIJK XVIII, weigerde hij in weerwil van het besluit van den stedelijken raad, het zingen van het *Te Deum* voor te schrijven. Maar toen BONAPARTE van het eiland *Elba* gevlugt was, beschouwde hij in eenen *Herderlijken brief* zijne terugkomst als eene weldaad der Voorzienigheid. » *De zin van onzen heiligen tekst*," zeide hij, » *is door de gezonde rede op de onverwachte herstelling van den doorluchtigen NAPOLEON toepasselijk.*" Bij de tweede herstelling der *Bourbons*, werd REYMOND naar *Parijs* ontboden, alwaar hij zich trachtte te regtvaardigen in eene *memorie*, welke in de *Chronique religieuse* geplaatst werd. Zijne vrienden noemden deze handelwijze van de regering eene vreeselijke vervolging. Nadat hij zich eenige maanden in de hoofdstad opgehouden had, begaf hij zich weder naar *Dijon*, alwaar hij den 14 December 1818 een *circulaire* deed in het licht verschijnen, waarin hij het gebruik van vleesch op alle zaturdagen en zelfs op den vrijdag gedurende den wijnoogst toestond. Men zweeg over eene zoo verregaande toegevendheid en zulk een misbruik; en REYMOND, welke geleefd had zonder de achting te verdienen, overleed zonder betreurd te worden, den 20 Februarij 1820, door eenen plotselijken dood getroffen. Hij heeft eenige werken in het licht gegeven: 1.° *Droits etc.* (*Regten der pastoors en der gemeenten in derzelver dubbele geestelijke en tijdelijke betrekking*), *Parijs*, 1776, in 8.vo en 1791, 3 dl.n in 12.mo Dit geschrift werd door vonnis van het parlement van *Grenoble* verboden. — 2.° *Mémoire etc.* (*Ge-*

denkschriften om met de pastoors te beraadslagen over het pastoors traktement in Dauphiné), 1780. — 3.° *Droits etc.* (*Regten der armen*), 1781, in 12.mo — 4.° *Analyse etc.* (*Ontleding der constituerende grondbeginselen der beide magten, met een adres aan de pastoors*). — 5.° *Mandemens etc.* (*Mandementen en herderlijke brieven*).

Reyna (Cassidiorus), tegen het einde van de 16 eeuw geboren, heeft den geheelen *Bijbel* volgens het oorspronkelijk in het Spaansch vertaald. Deze calviniste vertaling is zoo zeldzaam geworden dat Gaffarel, welke dezelve aan Carcavi voor de bibliotheek van den koning van *Frankrijk* verkocht, zich wijs liet maken, dat het een oude bijbel der Joden was. Maar behalve, dat het nieuwe Testament er even zoo goed als het oude in vertaald is, ontwaart men gemakkelijk door het teeken van den beer, welk op de eerste blz. van het boek voorkomt, dat dezelve te *Bazel* gedrukt is, en dat de schrijver zijn naam onder de twee letters C. R. verborgen heeft, welke men aan het einde der Latijnsche rede ontwaart, die aan het hoofd staat. Dezelve is getiteld: *La biblia, que es los sacros libras del viejo y nuevo Testamento, transladada en espanol*, 1569, in 4.to. Er komt in het begin eene lange Spaansche verhandeling in voor, om te bewijzen, dat men de heilige boeken in levende talen moet vertolken; een gevoelen, hetwelk zeer strijdig is met dat van een' der beroemdste landgenooten van den vertaler (den kardinaal Ximénès), » welke van gevoelen was," zegt Fléchier, » dat in deze zoo ver van het geloof en van de bevattelijkheid der eerste Christenen verwijderde eeuwen, niets minder betaamde, dan om onverschillig deze gewijde godspraken in de handen van iedereen te stellen, welke God aan de zuivere zielen doet begrijpen, en welke de onwetenden, volgens den H. Apostel Petrus, tot hun eigen verlies verbasteren; dat het goed was in de landstaal catechismussen, gebeden, grondige en eenvoudige uitleggingen van de christelijke leer, verzamelingen van stichtelijke voorbeelden, en andere geschriften in het licht te geven, welke geschikt zijn, om den geest der volken te verligten en hun de liefde voor de Godsdienst in te boezemen, maar dat het,

wat vele plaatsen uit het oude en nieuwe Testament, waartoe veel opmerkzaamheid, verstand, een zuiver hart en een' reinen geest noodig ware, betreft, het beter ware, dezelve in de drie talen te laten, welke God toegestaan had, dat men als ware het boven het hoofd van den stervenden JESUS CHRISTUS geheiligd had; dat integendeel de onwetendheid dezelve misbruiken zoude, en zulks een middel zoude worden, om de zinnelijke menschen, welke zich *geen denkbeeld van God* kunnen maken, en de verwaanden, welke gelooven te verstaan, wat zij niet weten, te misleiden. Men zoude gezegd hebben, dat hij van toen af, het misbruik voorzag, welke de laatste ketterijën van de H. Schriftuur zouden maken."

* REYNAUD (MARCUS ANTONIUS), pastoor van *Vaux*, in het diocees van *Auxerre* en *appelerend* priester, werd in 1717, te *Limoux* in het diocees van *Narbonne* en niet te *Brive la Gaillarde* geboren. Nog jong zijnde begaf hij zich als nieuweling in de abdij van *Saint-Polycarpe* in hetzelfde diocees. Dezelve werd langen tijd door den vromen LA FITE-MARIA bestuurd, welke er den nieuwen regel ingevoerd, en dezelve voor verscheidene pogingen beveiligd had, welke aangewend waren, om er het *Jansenismus* in te voeren. Na zijnen dood werden dezelve met beter gevolg herhaald; en de zaken waren zoo ver gekomen, dat het hof er van verwittigd werd, en verbood, er geen' nieuweling tot de belofte toe te laten. Ten gevolge van dit bevel, werd REYNAUD, die slechts eenvoudig leek was, verpligt, zich te verwijderen. DE CAYLUS, Bisschop van *Auxerre*, nam hem op, liet hem zijne studiën in zijn seminarie voleindigen en wijdde hem tot priester. Toen de pastorij van *Vaux* bij *Auxerre*, met welke de kerkdienst van *Champ* vereenigd was, in 1747 kwam open te vallen, benoemde DE CAYLUS den abbé REYNAUD tot dezelve. Hij bezat talent, en wijdde zijne pen aan de verdediging van zijne partij toe, zonder echter in de buitensporigheden en ongerijmdheden van sommigen te vervallen, welke hij integendeel het zich ten taak stelde om te kenmerken en te bestrijden. Hij heeft in het licht gegeven: 1.° *Le Philosophe etc.* (*De wijsgeer door eenen dorpspastoor op den regten weg terug gebragt*, of *Wederlegging van het geschrift van D'ALEM-*

RERT, getiteld: *Over den val der Jesuiten in Frankrijk*), 1765, in 12.mo van 43 blz., hetwelk men niet verwarren moet, met dat van MIRASSON, een barnabiter monnik. — 2.° *Traité etc.* (*Verhandeling over het geloof der eenvoudigen*), 1770, in 12.mo — 3.° *Lettres etc.* (*Brieven aan de schrijvers van den soldaat, als wijsgeer, en van het natuurstelsel*), 1769, in 12.mo, 66 blz., en 1792. — 4.° *Errata etc.* (*Veranderingen in de wijsbegeerte der natuur door eenen R. P. PICPUS*), 1775, in 12.mo — 5.° *Histoire etc.* (*Geschiedenis der abdij van den H. POLYCARPUS van de orde van den H. BENEDICTUS*), 1779, in 12.mo, die van *Dom LABAT* is van 1785. De schrijver prijst zeer den geest, welke in dit huis heerschte. Is het de geest, welke LA FITE-MARIA er in gevoerd heeft, de geest van herstelling en regulariteit? of die welke na hem er insloop, de geest van wederspannigheid en hoogmoed? — 6.° *Cinq Lettres etc.* (*Vijf brieven over de hevige hulpmiddelen* of *stuiptrekkingen*), waarvan de vierde, van den 11 November 1785, gevolgd is, door eenige antwoorden door zijne tegenpartijën; deze vijf brieven maken met de bijgevoegde stukken, 621 blz. uit. De schrijver bestrijdt in dezelve het *Secourismus*, bewijst er de ongerijmdheid en de gevaren van, en openbaart de dwaasheden, de wreedheden en de schandelijkheid van eene partij, welke zich met den mantel van strengheid dekte. Pater LAMBERT begon te zintwisten en trachtte REYNAUD te wederleggen. De pastoor van *Vaux* heeft over hetzelfde onderwerp nog drie andere schriften in het licht gegeven. — 7.° *Le Secourisme etc.* (*Het Secourismus verdelgd*). — 8.° *Le Mystère etc.* (*Het geheim der ontsluijerde ongeregtigheid*). — 9.° *Lamentations etc.* (*Bittere weeklagten en laatste zuchten der Secouristische schrijvers*); dit laatste stukje is van den 25 September 1788. De abbé REYNAUD werd weldra in eenen veel geduchter pennenstrijd gewikkeld; de omwenteling brak uit, en ofschoon hij in de rangen zijner vrienden, talrijke voorbeelden van eenen schandelijken afval had, verzette hij zich standvastiglijk tegen de invoering van nieuwigheden, en gaf over deze onderwerpen vier geschriften van weinig uitgebreidheid in het licht. Men beroofde hem

van zijne pastorij en hij werd gedurende twee jaren als gevangene opgesloten. Toen hij zijne vrijheid terug verkreeg, zag hij zich tot zulk eene ellende gebragt, dat hij zich in een liefdadig gesticht begaf; hij overleed in 1796. Men vindt over dezen schrijver eene zeer omstandige en merkwaardige levensschets in den *Ami de la religion* (*Godsdienstvriend*), 35 deel, blz. 59.

Reyneau (Karel René), een geleerde Oratorist en een bekwame Meetkundige, geboren te *Brisac* in 1656, trad, 20 jaren oud zijnde, in het *Oratorium* van *Parijs*. Nadat hij de wijsbegeerte te *Toulon* en te *Pézénas* onderwezen had, werd hij in 1683 naar *Angers* beroepen, om er den wiskundigen leerstoel te bekleeden. De academie van wetenschappen van *Parijs* verbond hem in 1716 aan zich, en verloor hem den 24 Februarij 1728. » Zijn leven," zegt Fontenelle, » was het eenvoudigste en het eentoonigste. De studie, het gebed, twee werken over de wiskunde en een over de welsprekenheid, zijn al de gebeurtenissen van hetzelve. Hij hield zich verwijderd van alle openbare zaken, nog meer van alle kuiperijen, en hij rekende het kostbare en zoo weinig gezochte voorregt, van niets te zijn, zeer hoog." Hij ontving weinig bezoeken, dan van diegene, met welke hij zijnen tijd niet verloor. Zijne voornaamste werken zijn: 1.° *Analyse etc.* (*Bewezene Analysis*, of *wijze om de wiskundige Problema's op te lossen*), *Parijs*, 1708, 2 dl.n in 4.to, met vele bijvoegsels herdrukt, 1736 2 dl.n in 4.to — 2.° *La Science etc.* (*De wetenschap der getallen, der grootheden in het algemeen*, of, *Wiskundige grondbeginselen*), *Parijs*, 1714 — 35, 2 dl.n in 4.to; deze beide werken worden zeer op prijs gesteld. — 3.° *La Logique etc.* (*De welsprekendheid*, of, *de Kunst om naauwkeurig te redeneren*) in 12.mo behoort hem niet: deze kleine Verhandeling is van Pater Noël Regnault.

Reynie (La). — Zie Reinie.

* Reynier (Joannes, Lodewijk, Antonius), geboren te *Lausane*, den 25 Julij 1762, was de zoon van eenen geneesheer dier stad, wiens oorspronkelijke familie van *Dauphiné*, na het herroepen van het edikt van *Nantes*, in *Zwitserland* genaturaliseerd was. Hij was de oudste broeder van den

generaal REYNIER, welke in 1814 in Fransche dienst overleden is. (Zie het volgende artikel). Hij legde zich in den beginne op de kruidkunde en op de landhuishoudkunde toe en reisde door *Holland* en *Frankrijk*. Hij trad in het laatstgenoemde land in den echt, vestigde zich te *Garchy* in *Nivernais*, alwaar hij een landgoed verkreeg. Door den invloed van zijnen broeder werd hij in het gevolg van het expeditie-leger van *Egypte* aangesteld, met den titel van opzigter der natuurlijke inkomsten en het nationale meubilair, en gaf bij zijne terugkomst verscheidene merkwaardige werken in het licht, over de oudheden en de geschiedenis dier landstreek. Ambteloos gebleven zijnde, beriep JOZEF BONAPARTE hem naar *Napels* tot de administrative en financiele reorganisatie van *Calabrië*. Later gaf hij hem den post van algemeenen opperbewindhebber der paardenposten in het koningrijk *Napels*, en eindelijk belastte hij hem met de reorganisatie van de administratie der bosschen met den titel van opperdirecteur. Door de revolutie van 1814 van zijn ambt beroofd, begaf hij zich naar het *Waadland*, alwaar de staatsraad hem het opzigt over de cantonnale posten aanbood, hetwelk hij met dankbaarheid aannam, zoowel als den post van bewaarder der oudheden van het kanton *Waadland*. REYNIER ging voort zich op zijne wetenschappelijke werkzaamheden toe te leggen. Hij had een zeer rijk *herbarium* zamengesteld en eene schoone *verzameling van gedenkpenningen* bijeengebragt, waarvan hij de *catalogus* heeft in het licht gegeven. Hij overleed te *Lausanne* den 17 December 1824. Men heeft van hem: 1.° *Le Louvet etc.* (*De Louvet, ziekte van het vee, derzelver oorzaak en geneesmiddelen*), *Lausanne*, 1782, in 12.mo — 2.° *Du feu etc.* (*Over het vuur en eenige van deszelfs uitwerkselen*), *Lausanne* en *Parijs*, 1787 en 1790. — 3.° Met M. STRUVE, hoogleeraar der scheikunde te *Lausaune; Mémoires etc.* (*Verhandelingen ten dienste der natuurlijke geschiedenis van Zwitserland*), *Lausanne* en *Parijs*, 1788, in 8.vo — 4.° *Le guide etc.* (*De wegwijzer voor den reiziger in Zwitserland, voorafgegaan van eene Verhandeling over den staatkundigen toestand van dat land*), *Parijs* en *Geneve*, 1791, in 12.mo —

5.° *De l'Egypte etc.* (*Over Egypte onder de heerschappij der Romeinen*), *Parijs*, 1807, in 8.vo — 6.° *De l'économie etc.* (*Over de openbare landelijke huishoudkunde der Kelten, Germanen en andere volkeren uit het Noorden en het midden van Europa*), *Geneve*, 1818, in 8.vo — 7.° *De l'économie etc.* (*Over de openbare en landelijke huishoudkunde der Perzers en Phenicièrs*), 1819, in 8.vo — 8.° *De l'économie etc.* (*Over de openbare en landelijke huishoudkunde der Arabieren en Joden*), 1820, in 8.vo — 9.° *De l'économie etc.* (*Over de huishoudkunde der Egyptenaren en Karthagers*, voorafgegaan van *Beschouwingen over de ethiopische oudheden*), 1823, in 8.vo — 10.° *De l'économie etc.* (*Over de staatkundige en landelijke huishoudkunde der Grieken*), 1823, in 8.vo Men vindt in deze verschillende huishoudkundige werken, nieuwe en oorspronkelijke denkbeelden. REYNIER heeft nog in de *Uittrekselen der Wijsgeerige overeenkomsten der koninklijke maatschappij van Londen*, een stuk geleverd *over de Proefondervindelijke Natuurkunde; Beschouwingen over den akkerbouw van Egypte en over de verbeteringen, waarvoor dezelve vatbaar is*, in de *Landbouwkundige jaarboeken*, en overgenomen in het 4.e deel van de *Verhandelingen over Egypte*, *Parijs*, *DIDOT*; en verscheidene stukken in het *Landbouwkundige woordenboek* (*Dictionnaire d'agriculture*) van de *Methodische Encyclopedie* in de *Egyptische Decade*, in de *Filozofische Decade*, enz.

* REYNIER (JOANNES LODEWIJK EBENEZER), divisiegeneraal, groot-officier van het legioen van eer, broeder van den vorige, geboren te *Lausanne* den 14 Januarij 1771 in de protestantsche Godsdienst, werd door zijnen smaak voor de studiën der wiskundige wetenschappen gedreven, en bereidde zich voor om in de burgerlijke genie te treden, toen de Fransche revolutie hem eene andere loopbaan opende. Hij begaf zich naar *Parijs* en nam dienst als eenvoudig kanonier. In deze hoedanigheid maakte hij den veldtogt mede van *Frankrijk* tegen de Pruissen, welke *Champagne* bezet hadden. Zijne talenten verwierven hem in korten tijd den post van adjunct bij den staf, en met dezen titel maakte hij den veldslag van *België* in 1792 mede; hij onder-

scheidde zich in denzelven, werd tot adjudant-generaal benoemd, en droeg bij tot den voorspoed der republikeinsche legers, onder de bevelen van PICHEGRU in 1793 te *Rijssel*, *Menen* en *Kortrijk*. Hij onderscheidde zich ook bij de verovering van *Holland*, werd in dezen veldtogt brigade-generaal en openbaarde veel moed en beleid bij den overtogt van de *Waal*. Tijdens de vredes-onderhandeling met *Pruissen*, werd hij gekozen om de grensliniën der kantonnen te bepalen en liet eenen goeden dunk van zijne kunde, zelfs bij de Pruissische veldheeren na. Vervolgens diende hij onder MOREAU, in hoedanigheid van chef van den staf bij het leger van den *Rijn*, en verdiende den lof van dien veldheer, bij de verschillende overtogten van den *Rijn* en bij de veldslagen van *Rastadt*, *Neresheim*, *Friedberg* en *Biberach*. List of ijverzucht verwijderde hem gedurende eenigen tijd van de dienst; hij trad er weder in op het tijdstip van de expeditie van *Egypte*, waaraan hij deel nam. Gedurende dezen veldtogt gaf hij nieuwe bewijzen van dapperheid, voornamelijk in den slag der *Pyramiden* en in den veldtogt van *Syrië*; REYNIER was het, die het eerst de woestijn doortrok de voorhoede van den vijand versloeg, *El-Arisch* belegerde, en eenigen tijd daarna, twintig duizend Turken, welke hem tegen kwamen geheel en al versloeg. Hij werd door KLEBER, naar *Kelioubeth* gezonden, om het bevel te voeren; maar toen deze generaal vermoord was, kwam hij naar *Kaïro* terug, alwaar zijne klagten tegen MENOU begonnen. REYNIER leed het met ongeduld om onder dezen nieuwen chef te dienen, wiens onervarenheid aan het geheele leger bekend was, en die bij gevolg, noch het vertrouwen der ondergeschikte oversten, noch der soldaten kon genieten. Hunne vijandschap werd voor het Fransche leger noodlottig. Het naderen der Anglo-Turken, het heil van het leger, konden hen niet vereenigen, en ofschoon REYNIER in den bloedigen slag van den 30 *Ventôse* (20 Maart 1800) zijn gewone beleid en dapperheid aan den dag legde, was dezelve voor *Frankrijk* verloren. Van gebrek aan krijgstucht beschuldigd, werd hij gevangen genomen en naar *Frankrijk* gezonden, alwaar de eerste consul hem zeer slecht bejegende. Hij bleef gedurende het geheele

consulaire bestuur in ongenade, en een tweegevecht, hetwelk hij in 1803 in het bosch van *Boulogne*, met den generaal DESTAING voerde, dien hij doodde, verergerde zijne zaken nog meer. Uit *Parijs* verbannen, keerde hij er in 1805 terug, werd op nieuw aangesteld en tot het bevel over een gedeelte des legers van *Italië* benoemd, hetwelk van *Napels* gescheiden was, en verkreeg toen den titel van groot officier van het legioen van eer. REYNIER voerde het bevel over deze stad, na de krooning van JOZEF-NAPOLEON, en werd minister van oorlog en marine tot 1809; maar een vijand van rust zijnde, kwam hij NAPOLEON te *Weenen* bezoeken, nam dienst in het Fransche leger en had bij den slag van *Wagram*, alwaar hij nieuwe lauwers plukte, het Saksische corps onder zijn bevel. Hij behield zijnen roem van dapperen generaal in *Spanje*, van waar hij door BONAPARTE teruggeroepen werd, welke hem in den Russischen oorlog gebruikte. Hij voerde het bevel over het zevende corps; maar hij kon in dezen slag niets merkwaardigs verrigten; hij dreef echter de Pruissen voor *Kalisch* terug en sloeg zijne legerplaats voor *Dresden* neder. In 1813 onderscheidde hij zich in den slag bij *Bautzen* en maakte zich meester van de stad *Görlitz*. Toen de wapenstilstand geëindigd was, trok REYNIER op *Berlijn* aan, overtrof zich zelven door zijne dapperheid in het gevecht van *Dennewitz*, alwaar hij het Fransche leger voor eenen volslagen ondergang bewaarde. In den slag van *Leipzig*, werd hij van het Saksische corps, over hetwelk hij het bevel voerde, verlaten; dáár was het einde van zijne militaire loopbaan. Na dezen rampspoedigen slag, kwam hij te *Parijs* terug, alwaar hij in 1814, den 27 Februarij, naauwelijks 43 jaren oud zijnde, overleed. Men heeft van hem verscheiden werken: 1.° *De l'Egypte etc.* (*Over Egypte, na den veldslag van Heliopolis* en *Algemeene betrachtingen over de natuur- en staatkundige organisatie van dat land*), *Parijs*, 1802, in 8.vo, met eene kaart: dit werk, waarvan in hetzelfde jaar (*Londen*, *ROBINSON*, in 8.vo) eene Engelsche vertaling in het licht verscheen, is in 1828 herdrukt, onder den titel van *Mémoire de REYNIER*, voorafgegaan door eene levensschets van den heer BULOS, in de tweede serie der *Mémoires de la révolution Française*. — 2.° *Conjectures etc.* (*Gissingen*

over de oude bewoners van Egypte), *Parijs*, 1804, in 8.vo — 3.o *Sur les Sphinx etc.* (*Over de Sphinxen, welke bij de pyramiden van Egypte gevoegd zijn*)., *Parijs*, 1805, in 8.vo

* REYNOLD (ANTONIUS DE) in 1611 uit eene edele en oude familie van het kanton *Friburg* in *Zwitserland* geboren, die zich door de burgerlijke en militaire bedieningen, welke zij in *Frankrijk* en *Zwitserland* tot het einde der 15.e eeuw bekleed hebben onderscheidde, omhelsde de loophaan der wapens, en werd in 1638 kapitein en in 1639 kolonel. Hij voerde achtereenvolgend het bevel over twee Zwitsersche regimenten in Fransche dienst, en onderscheidde zich bij het beleg van *Tortosa*, onder den maarschalk DE SCHOMBERG, in 1648, aan het hoofd van zijn tweede regiment. Zijne dapperheid verwierf hem weldra den rang van veldmaarschalk en verscheiden aanzienlijke onderscheidingen; onder anderen het voorregt om voor hem en zijne nakomelingen zonder zich te doen naturaliseren alle regten der Fransche burgers te genieten. Toen LODEWIJK XIV in 1674 *Franche-Comté* wilde veroveren, leenden de Zwitsersche kantons het oor aan het verzoek der hoven van *Weenen* en *Madrid* en besloten in dat gewest ter hulp van *Spanje* te snellen. Daar LODEWIJK XIV de talenten en het aanzien kende, hetwelk de kolonel DE REYNOLD in *Zwitserland* genoot, zond hij hem naar de Zwitsersche bondgenooten, bij welke het hem gelukte, hen hun besluit te doen intrekken. De koning gaf hem bij zijne terugkomst een vrijkorps, dat ter gedachtenis dezer gewigtige dienst ten eeuwigen dage aan zijne familie toebehooren en de bezetting van het fort *Barreaux*, den sleutel van *Dauphiné* tegen *Piemont*, uitmaken moest. Later in zijn vaderland teruggekeerd, werd ANTONIUS DE REYNOLD staatsraad en kapitein-generaal van het land, en met de vriendschap van hertog EMMANUEL van *Savooije* vereerd. Hij was met dezen vorst in briefwisseling, die hem verscheidene malen met zijne belangens belastte. Hij overleed den 26 November 1686.

* REYNOLD (FRANCISCUS DE), zoon van ANTONIUS, den 27 Mei 1642, in *Dauphiné* geboren, trad zeer vroeg in dienst en werd in 1657, in den ouderdom van 15 jaren kapitein bij de Zwitsersche gardes. Hij maakte van toen

af alle veldtogten mede van het roemrijk tijdvak der regering van LODEWIJK XIV, en onderscheidde zich in alle gevechten, waarin het regiment zich bevond en voornamelijk in 1678 in den slag van *St. Denys* in *Vlaanderen*, waar hij over het 1.ste bataillon der garde bevel voerde. Hij werd in 1609 tijdens de invoering van dezen rang luitenant kolonel van hetzelve. In 1690 tot brigadier benoemd, onderscheide hij zich bij de belegering van *Namen* en in den bloedigen slag van *Steenkerke* waar hij over het regiment der gardes bevel voerde. Hij werd er voor beloond door het geschenk van een regiment voetvolk, dat zijnen naam droeg. Hij voerde in 1693 eene brigade, aan tot den slag van *Neerwinden*, werd er gekwetst en verwierf er veel roem, daar hij bijdroeg om het dorp van dien naam, den sleutel der vijandelijke positie, in te nemen. In 1696 tot veldmaarschalk bevorderd, werd hij bestendiglijk bij de legers gebruikt, waar zijne diensten hem den 25 Junij 1702 het regiment der gardes en den 22 December van hetzelfde jaar den rang van luitenant-generaal verwierven. Van toen af verbond zijne betrekking hem aan het hof, waar hij eenen eervollen stand behield te midden der kuiperijen, die den dood des konings voorafgingen en volgden. De gedenkschriften van den hertog ST. SIMON doen hem in dit opzigt het volste regt wedervaren. Nadat de ministeriën door den regent afgeschaft en door raden vervangen waren, werd REYNOLD den 26 September 1715 tot lid van den raad van oorlog benoemd, die door de maarschalk DE VILLARS gepresideerd werd; hij werd er bijzonderlijk met de afdeeling der Zwitsersche troepen belast. Den 24 September 1718, werd hij belast om den post van den hertog DE MAINE als kolonel-generaal der Zwitsers en Graauwbunders waar te nemen, en in deze hoedanigheid tot de rangen van officier in de regimenten der natie te benoemen. Met eerbewijzingen en waardigheden overladen, sedert lang grootkruis van den H. LODEWIJK en bestemd om bij de eerste bevordering commandeur dier orde te worden, overleed hij kort te voren te *Versailles* den 22 December 1722, terwijl hij meer dan 60 dienstjaren telde.

REYNOLDS (*sir* JOSUÉ), een der beroemdste schilders van de 18.e eeuw, te *Londen* in 1792, in het 69.ste jaar

zijns ouderdoms overleden, paarde met den uitgezochtsten smaak, de bevalligheden en eene gelukkige vlugheid de verdiensten der uitvinding, eenen rijkdom en eene harmonie van koloriet, die hem bijna de groote meesters van *Italië* en *Vlaanderen* deed evenaren. Hij werd als de stichter der Engelsche school beschouwd, en te *Westminster* naast WREN met veel pracht begraven.

REYRAC (FRANCISCUS, PHILIPPUS, LAURENS DE), regulier kanonik van *Chancelade* prioor-pastoor van *St. Maclou* te *Orleans*, den 29 Julij 1734 op het kasteel van *Longeville* in *Limousin* geboren en den 10 Decem- 1782 te *Orleans* overleden, heeft zich onderscheiden door verscheiden werken, die goede grondbeginselen, goede zeden en godsdienst-ijver ademen. Hij maakte zich het eerst bekend door eene *Lofrede op den heiligen LODEWIJK*, op de kansels van *Toulouse* en *Bordeaux* uitgesproken en die eenen grooten redenaar kenmerkte. Het laatste zijner werken, datgene hetwelk hem de meesten roem heeft verworven, is een *Lofzang aan de Zon*, in prosa geschreven, en sedert 1777 verscheiden malen gedrukt. » Indien deze proza, zegt een criticus, ten opzigte van den oorsprong van het licht en het vuur van dichtvuur en warmte ontbloot is, is zij zulks niet van duidelijkheid, van naauwkeurigheid, noch van groote en edel uitgedrukte denkbeelden, en viert zij waardiglijk dat schoone gesternte, het sieraad en de ziel van de natuurkundige wereld, zoo gepast in de H. Schrift : *Vas admirabile opus Excelsi* genaamd. Dit kleine werk is voorafgegaan door eene voorrede, welke uitmuntende grondbeginselen van zedekunde en smaak bevat. Men heeft nog van hem: 1.° *Epître etc.* (*Brief aan den heer graaf van Vereilles over het ware geluk van den mensch*), 1758; — 2.° *Ode etc.* (*Lierdicht over de deugd aan den hertog van Mortemart*), 1759; — 3.° *Lettres etc.* (*Brieven over de kanselwelsprekenheid*); — 4.° *Les charmes etc.* (*De bekoorlijkheden van het ambteloos leven*), brief aan eenen vriend, *Parijs*, 1761, in 12.mo; 5.° *La Philosophie etc.* (*De landelijke wijsbegeerte*) *lierdicht* uit het Italiaansch vertaald met aanmerkingen over de dichtkunde, 1762, in 8.vo; — 6.° *Discours* (*Verhandelingen*) in de kerk van *Pompignan* voorgedragen. — 7.° *Manuale*

clericorum; — 8.° *Odes etc.* (*Gewijde lierzangen*), 1757, in 12.mo; — 9.° *Discours etc.* (*Verhandelingen over de dichtkunde der Hebreërs*) 1760; — *Poésies etc.* (*Gedichten uit de heilige schrift ontleend*) aan mevrouw de *Dauphine* opgedragen, 1770. De dichtmaat dezes schrijvers is in het algemeen vrij koel; de verhevene en figuurlijke taal der profeten heeft zijn dichtvuur slechts flaauw opgewekt. De abt DE REYRAC bezat alle hoedanigheden, die hem beminnelijk konden maken, eene bevalligheid van zeden, eene beleefdheid, eene gevoeligheid die het moeijelijk zou geweest zijn in eenen hoogeren graad vereenigd te vinden. Uit pligt en ijver aan de belangrijke vervulling zijner H. Bediening toegewijd, deed hij door de onschuld zijner zeden, en de zalvende, zielroerende kracht zijner woorden, de heilige Godsdienst beminnen die deze gerustheid des regtvaardigen op zijn voorhoofd uitgedrukt, kan mededeelen; zijne tegenwoordigheid schonk moed aan de armen, troost aan de bedroefden, eendragt aan de oneensgezinde huisgezinnen; en men kon hem niet naderen zonder in eenig opzigt in die gelukkige kalmte, dien stoorloozen vrede te deelen, welke als het wezen van zijne inborst uitmaakte. Zijne *Lofrede*, door BÉRENGER in het licht gegeven, verscheen in 1783 in het licht.

* REYRE (JOZEF) een geestelijke den 25 April 1735 te *Eyguières*, in *Provence*, geboren, maakte zich met roem als prediker en schrijver bekend. Uit eene fatsoenlijke familie gesproten, ging hij zijne studiën onder de jesuiten van *Avignon* volbrengen. Nadat hij de rhetorica had afgedaan volbragt hij zijne proefjaren in die societeit, daarna onderwees hij achtereenvolgend te *Roanne*, *Lyon* en *Aix*. Daar de eerste besluiten van het parlement tegen de jesuiten hem verpligt hadden om in het graafschap terug te keeren, onderwees hij de schoone letteren te *Carpentras*. Na de ontbinding der maatschappij, wijdde hij zich aan de prediking toe, en deed het heilige woord in verscheidene steden van het zuiden hooren. Naar *Parijs* geroepen, predikte hij de vaste van 1788 in de *Notre-Dame*, maar de onlusten, die de hoofdstad in beweging begonnen te brengen, beletteden hem de volgende staatsie te *St. Sulpice* waar te nemen. Hij begaf zich daarop naar zijnen ordebroeder, den

pater PRAVAZ, te *Pont de Voisin*. Gedurende de onlusten der omwenteling, verborg hij zich te *Sault* bij *Carpentras;* maar hij werd met een' zijner broeders onder het schrikbewind eenigen tijd te *St. Remi* gevangen gehouden. Toen de vrede aan de kerk was teruggeven, hield hij eerst zijn verblijf te *Lyon:* maar daar de lucht dier stad voor zijne gezondheid niet gunstig was, vestigde hij zich te *Avignon*, waar hij den 5 Februarij 1812 overleed. De abt REYRE was een ijverig en stichtelijk priester; hij was geheel met den geest van de maatschappij, van welke hij lid was geweest, vervuld, en trachtte er de regels van op te volgen, daar hij zijne pen aan het onderwijs der geloovigen en aan de opvoeding der jeugd toewijdde. Zijne werken zijn algemeen in de goede opvoedings-gestichten verspreid. Men zou wel wenschen dat de schrijver dezelve met meer zorg bewerkt had. Zij verraden vlugheid, gemakkelijkheid en eene wijze om zich eenvoudig en aangenaam uittedrukken; maar zij zijn eenigzins oppervlakkig. Wij kennen van dezen achtenswaardigen schrijver; 1.° *L' Ami etc.* (*De vriend der kinderen*) naderhand onder den titel van *Leidsman der kinderen* in het licht gegeven, 1 dl. in 12.mo; — 2.° *L'Ecole etc.* (*De school der jonge jufvrouwen*) 2 dl.n in 12.mo — 3.° *Bibliothèque etc.* (*Dichtkundige bibliotheek der jeugd*) 2 dl.n in 12.mo — 4.° *Fabuliste etc.* (*Fabelen voor kinderen*) 1 dl. in 12.mo, — 5.° *Anecdotes etc.* (*Christelijke Anecdoten*) 2 dl.n in 12.mo — 6.° *Prônes etc.* (*Nieuwe preken*) bij wijze van homilien, 2 dl.n in 12.mo — 7.° *Le Petit etc.* (*De kleine vaste*) in vorm van homilien. Deze beide laatste werken zijn vereenigd met de *Onderwijzingen op de Feestdagen*, onder den titel van *Année pastorale* (*Herderlijk jaar*) 5 dl.n in 12.mo en mede in het Nederduitsch vertaald, onder den titel van *Korte preken* bij de Uitgevers dezes in het licht gegeven. De *werken* van den abt REYRE hebben verscheidene uitgaven gehad.

REYS (ANTONIO *dos*), een Portugesche letterkundige, in 1690 te *Pernes*, drie uren van *Santarem* geboren, werd te *Lissabon* oratorist. Hij onderscheidde er zich door zijne preken, en werd historie-schrijver van zijne congregatie, qualificateur der

inquisitie, consultator van de kruistogtsbulle, synodaal onderzoeker van den patriarch van *Lissabon* en van de drie militaire orden van *Portugal*, chronologist van dat koningrijk in de Latijnsche taal, censor en lid van de Portugeesch historische akademie. Hij wees verscheidene bisdommen van de hand, en overleed in 1738 te *Lissabon*. Men heeft van hem een aantal werken, de eene gedrukt en de andere in handschrift. De voornaamste tot de eerste behoorende zijn: 1.° Sierlijke *Latijnsche Gedichten;* men stelt vooral zijne puntdichten op prijs, in welke hij de geheele welvoegelijkheid van zijnen stand in acht genomen heeft; — 2.° het *Leven van Ferdinand de Ménèze*, in het Latijn; — 3.° eene *Inleiding* tot de verzameling der beste Portugesche dichters in 8.vo — 4.° een *Uitgaven* van het *Corpus illustrium poetarum lusitanorum que latine scripserunt*, in 7 dl.n in 4.to enz. Reys bezat zeer uitgebreide kundigheden. Hij was met de oude en nieuwe talen bekend, en zijne critiek was vrij naauwkeurig.

* Rezzano (Franciscus), een Italiaansche geestelijke den 8 Maart 1731 (*) uit edele ouders te *Como* geboren, die hem geene fortuin nalieten. Hij verbleef eenigen tijd te *Rome* waar zijne goede hoedanigheden hem de achting en de bescherming van den kardinaal Colonne verwierven, die hem zocht te bevorderen. Deze prelaat kwam ongelukkiglijk te sterven en Rezzano bevond zich weder in eenen aan de ellende grenzenden staat. Nadat hij in 1760 naar zijn vaderland was teruggekeerd, verkreeg hij van zijnen bisschop eene plaats in deszelfs huis, en werd tot een kanonikaat benoemd, dat hem genoegzaam in staat stelde om zijne werken voorttezetten. Hij overleed den 27 Mei 1780 in den ouderdom van 49 jaren terwijl hij groote gevoelens van godsvrucht aan den dag legde. Hij heeft in het licht gegeven: 1.° *Il libro di Giobbe, esposto in poesia italiana con annotazioni*, *Rome*, 1760, in 4.to en *Nizza*, 1731. De *Novelle letterarie* van *Florence* spreken met veel lof over dit werk. Dat zelfde boek van Job is later

(*) *Het Dictionnaire etc.* (*Algemeen historisch Woordenboek*) (Prudhomme) zegt den 8 December. Men heeft de dagteekening van den 8 Maart door de *Dizionario storico di* Bassano aangegeven, die men als beter onderrigt vooronderstelde, wanneer het om Italiaansche personen te doen is, verkozen.

in Italiaansche verzen vertaald door den graaf CAMILLUS ZAMPIERI, *Bologna*, 1763, door MARCUS ANTONIUS TALLEONI, *Osimo* 1764, en HYACINTHUS CERUTTI *Rome*, 1773. — 2.° *Dodici cantici sagri, latini e italiani*, 1778. De schrijver voegde er twaalf andere lofzangen bij, en het geheel verscheen voor de tweede maal te *Lucca* in 1776 onder dezen titel: *l'Anima meditante*. De 17.e lofzang, over de *ellende van het leven*, is eene schildering van dat het welke de schrijver gedurende verscheidene jaren voerde. — 3.° *Il Trionfo della Chiesa, Venetië*, 1778. REZZANO stond in vertrouwelijke verbindtenis met den graaf GIOVIO. Deze beroemde schrijver kwam bij den dood van REZZANO in het bezit der door hem nagelatene geschriften, en vereerde de nagedachtenis van zijnen vriend door eene *Levensschets*, vol achting en toegenegenheid, geplaatst in zijne verzameling, getiteld: *Gli uomini illustri della comasca diœcesi*, bladz. 208.

* REZZONICO (AURELIO), een Jesuit uit de adellijke familie van dien naam gesproten, en door zijne moeder THERESIA ODESCALCHI met eene andere pauselijke familie verbonden, was te *Cõmo*, den 16 September 1723 geboren. Hij trad den 8 Junij 1740 in de maatschappij der jesuiten, en verbond zich den 15 Augustus 1757, door de vier geloften aan dezelve. Hij predikte in de voornaamste steden van *Italië*, en werd alom toegejuicht. CLEMENS XIII, die, toen hij nog slechts kardinaal en bisschop van *Padua* was, hem tot priester gewijd had, riep hem toen hij Paus werd, tot zich, en stelde hem aan het hoofd van het Romeinsche seminarium. Dit was in de ongelukkige omstandigheden, waarin men zich bevond, een netelige post. Pater REZZONICO gedroeg zich in denzelven met al de voorzigtigheid en wijsheid, welke men kon wenschen. Bij de ontbinding der maatschappij onder CLEMENS XIV, trok hij naar *Cõmo*, zijne geboortestad, terug, waar hij met een kanonicaat van de hoofdkerk en met de waardigheid van penitentiarius werd voorzien. Hij overleed in het einde van 1777, in den ouderdom van 54 jaren. Men heeft van hem: 1.° *Orazione panegirica in lode di santa CATERINA, vergine e martire, Venetië* 1762; — 2.° *Orazione detta in Cremona per i felici successi dell'*

armi austriache, *Milaan* 1764; — 3.° *Orazione sagra detta nella sala del senato di Lucca*, *Lucca*, 1769. De sterrekundige LALANDE, die gelegenheid had gehad pater REZZONICO in *Italië* te zien en te leeren kennen, spreekt in zijn reisverhaal met veel lof over denzelven.

* REZZONICO (ANTONIUS JOZEF, graaf DE LA TOUR), een geleerde letterkundige, in 1709, te *Cómo* uit eene oude adellijke familie, vruchtbaar in verdienstelijke mannen, en die eenen Paus aan de Kerk heeft gegeven (Zie CLEMENS XIII), gesproten, trad de militaire loopbaan in, en diende met onderscheiding in *Spanje* en *Italië*. Te midden der krijgsvelden, behield hij den smaak der letteren, en hij maakte zich zijne reizen ten nutte, door de bibliotheken te bezoeken en bouwstoffen in te zamelen voor eene nieuwe uitgave die hij zich voorstelde in het licht te geven van de *Natuurlijke Historie* van PLINIUS. Het kruis der *St. Jacobs* orde en den rang van brigadier der legers van den koning van *Spanje* waren de belooning zijner diensten. Bij zijne terugkomst in *Italië* werd hij tot kamerheer van den hertog van *Parma* benoemd, en eenige voortbrengselen, die hij in het licht had doen verschijnen openden hem de deuren der akademiën en der letterkundige genootschappen. Het overige van zijn leven werd aangewend met het in het licht geven van zijne navorschingen over PLINIUS; maar hij overleed den 16 Maart 1785, alvorens hij dit belangrijke werk ten einde had gebragt in het kasteel van *Parma*, waarvan hij sedert twintig jaren gouverneur was. Men heeft van REZZONICO: 1.° *De suppositiis militaribus stipendiis BENEDICTI ODESCALCHI, qui pontifex maximus anno* 1676, *INNOCENTII XI prænomine fuit annunciatus*, *Cómo* 1742, in folio 132 bladz. Het voornaamste doel van deze verhandeling is om de valschheid der bijzonderheden aan te toonen door verscheidene geschiedschrijvers opzigtens de jeugd van INNOCENTIUS XI aangevoerd, en om dezen Paus op hunnen laster te wreken. — 2.° *LUDOVICO adamato, Galliarum et Navarre regi christianissimo, ob minorem fortissimamque Balearium á Gallis expugnatum musarum epinicia*, enz. *Parma*, 1757 in 4.to Dit is eene verzameling van verzen betrekkelijk de inneming van *Minorka*, met historische aanteekenin-

gen betrekkelijk dit eiland sedert de Romeinen. — 3.° *Disquisitiones* PLINIANÆ *in quibus de utriusque* PLINII *patria, scriptis, codicibus, editionibus atque inter pretibus, agitur, Parma* 1763 — 1767, 2 deelen in folio. Dit belangrijk en zeldzame werk eindigt met eenen brief van REZZONICO aan pater JACQUIER, over het beroemd obelisk, hetwelk AUGUSTUS te *Rome* in het veld van *Mars* deed oprigten, om tot astronomischen wijzer te dienen, door MANILIUS of MANLIUS, een' wiskunstenaar. (*Zie de geschiedenis der wiskunde*, 1.ste deel, bladz. 485 — 87.) De *disquisitiones Plinianæ* zijn een schat van geleerdheid en een voorbeeld van goede critiek. — 4.° *Discorsi accademici, Parma*, 1772, 2 dl.n in 8.vo, eene verzameling van uitgelezene stukken door den schrijver in de verschillende letterkundige genootschappen, waarvan hij lid was, voorgedragen. — 5.° *Versi sciolti, Parma*, 1774, 1 dl. in 4.to bevattende vijftien klinkdichten, zeven anacreontische lierdichten, en vier kleine gedichten, in rijmlooze verzen vervat; het eerste over de vorderingen der tooneelkunst in *Italië*, waarin hij aan zijn vaderland CORNEILLE'S, RACINE'S en MOLIÈRE'S belooft; het tweede is aan de gedachtenis van pater LESEUR toegewijd; het derde is eene vertaling van den *Penseroso* van MILTON, en het vierde handelt over de sterrekunde. REZZONICO werd in 1773 door den grooten FREDERIK als lid der akademie van *Berlijn* aangenomen, welke vorst hem over dit onderwerp eenen brief schreef, welken de dagbladen mededeelden.

RHABAN of HRABAN-MAUR. — Zie RABAN-MAUR.

RHADAMISTUS, zoon van PHARASMANES, koning van *Iberië*, begaf zich, daar hij veinsde in oneenigheid met zijnen vader te zijn, naar zijnen oom MITHRIDATES, koning van *Armenië*, met wiens dochter, ZENOBIA genaamd, hij in den echt trad. In het vervolg rigtte hij tegen MITHRIDATES een magtig leger op; en na hem in eene bijeenkomst gelokt te hebben, deed hij hem verraderlijk verstikken. Zijne misdaad bleef niet ongestraft; want na door ARTABAN, koning der Parthers, overwonnen te zijn, werd hij genoodzaakt de vlugt te nemen, nadat hij zijne vrouw

in het jaar 52 na J. C. zelf doorboord had. (Zie ZÉNOBIA). Zijn vader PHARASMANES deed hem naderhand als een verrader sterven.

RHASES. — Zie RASIS.

RHAY (THEODORUS), in 1603, te *Rees*, in het hertogdom *Kleef* geboren, begaf zich in 1622 onder de Jesuiten, werd leermeester der jonge hertogen van *Gulik* en *Neuburg*, later rector van het collegie van *Duren*, waar hij den 10 Maart 1671, zeer betreurd, overleed. Men heeft van hem geachte werken: 1.° *Descriptio regni Thibet, Paderborn*, 1658, in 4.to; — 2.° *Relatio rerum mirabilium regni Mogol, Neuburg*, 1663, in 4.to — 3.° *Animæ illustres Juliæ, Cliviæ, etc., e monumentis redivivæ, Neuburg*, 1663, in 4.to; — 4.° twee twistschriften in het Hoogduitsch.

RHEITA (ANTONIUS-MARIA-SCHYRLE VON), een godgeleerde, prediker en wiskundige, op het einde der 16.e eeuw in *Boheme* geboren, trad in de orde der capucijnen, en legde zich in zijne vrije oogenblikken op de beoefening der wis- en sterrekunde toe. Men heeft hem de wezenlijke astronomische bril met vier bolronde glazen, en de dubbele telescoop die MONTUCLA als te zeer verwaarloosd meende, te danken. Hij leverde eenige werken over deze laatste wetenschap, de sterrekunde, waarin hij met de beschouwing der sterren godvruchtige en zedekundige inzigten heeft vermengd, onder anderen: *Oculus ENOCH et ELIÆ sive radius sidereo mysticus, enz.* Dit werk werd te *Antwerpen*, in 1645, in 2 dl.n gedrukt. Aan het hoofd van het 2.e vindt men dezen anderen titel: *Theo-Astronomia, qua consideratione visibilium, per novos et jucundos conceptus prædicabiles ab astris desumptos, mens humana in invisibilia Dei introducitur*, een werk dat eenige overeenkomst heeft met de *sterrekundige godgeleerdheid* van DERHAM, ofschoon van eenen zeer verschillenden stijl: de schrijver weidt uit over de overwegingen en gewaarwordingen, die natuurlijk in den mensch ontstaan, bij het gezigt van den gesternden hemel. Hij heeft verscheidene sterrekundige waarnemingen gedaan, die in den tijd gerucht gemaakt hebben. Hij beweerde vijf nieuwe trawanten om JUPITER ontdekt te hebben; het-

geen slechts eene spiegelkundige of dioptrische begoocheling kan geweest zijn. Men heeft nog van hem eene kleine *Verhandeling over de aflaten*. Hij hield zich langen tijd te *Keulen* op, en overleed in 1660 te *Ravenna*.

RHENANUS (BEATUS), een letterkundige, in 1485 te *Schelestadt* geboren, van waar hij zich naar *Parijs*, vervolgens naar *Straatsburg*, daarna naar *Bazel* begaf, alwaar hij met ERASMUS in naauwe vriendschapsbetrekking kwam, en waar hij proeflezer der boekdrukkerij van TROBER werd. Men heeft hem verweten dat hij in zijn hart luthersch was, maar het is bekend dat hij nooit het lutheranismus openlijk beleed. Hij was het die het eerste de twee boeken van de geschiedenis van VELLEIUS PATERCULUS in het licht gaf. Men heeft nog van hem: 1.° de *Voorrede* aan het hoofd der *Werken van ERASMUS*; — 2.° *Aanteekeningen* op TERTULLIANUS, op PLINIUS den natuurkundige, op TITUS LIVIUS en op TACITUS, enz.; — 3.° eene *Geschiedenis van Duitschland* onder den titel van *Res Germanicæ*, 1693, in 4.to, welke voor zijn meesterstuk gehouden wordt; 4.° *Illyrici provinciarum utrique imperio, tum romano, tum constantinopolitano, servientis descriptio*; in de *Notitia dignitatum imperii romani*, *Parijs*, 1602 in 8.vo, een geleerd werk even zoo als alle andere die uit zijne pen zijn gevloeid. RHENANUS overleed te *Straatsburg* den 20 Mei 1542 in den ouderdom van 51 jaren. Men kan het 38.e deel der *Gedenkschriften* van NICERON over RHENANUS raadplegen.

RHENFERD (JACOBUS), een geleerde kenner des Oostersche talen, in 1654 te *Mulheim* geboren, onderwees met roem gedurende 30 jaren de Oostersche talen en de wijsbegeerte te *Franeker*. Hij overleed in 1712, in den ouderdom van 58 jaren in die stad. Men heeft van hem een aantal belangrijke *Verhandelingen* in 1712, 1 dl. in 4.to te *Utrecht* gedrukt. De voornaamste zijn: 1.° *De antiquitate characteris hodierni judaici*; — 2.° de *Stylo novi Testamenti*; — 3.° *Observationes ad loca novi Testamenti*; — 4.° *Hebræa rudimenta grammaticæ harmonicæ linguarum orientalium*; — 5.° *Periculum criticum in loca depravata perdita EUSEBII*

cæsaræi, enz. Men vindt de lijst derzelve in de *Gedenkschriften* van NICERON eerste deel.

RHETICUS (GEORGE JOACHIM) — Zie JOACHIM.

* RHIGAS, een der ijverigste bevorderaars van den Griekschen opstand, in 1753, te *Velestina* in *Thessalië* geboren, maakte uitmuntende studiën in de beste collegien van zijn vaderland, en begaf zich vervolgens naar *Bucharest*, waar hij tot aan het begin der Fransche omwenteling verbleef, daar hij zijnen tijd tusschen handelverrigtingen en zijne geliefkoosde studiën verdeelde. Die stad bood hem hulpmiddelen aan om zijne kundigheden uit te breiden: de oude letterkunde van *Griekenland* boezemde hem eene soort van geestdrift in, en hij had zich gemeenzaam gemaakt met de Fransche, Latijnsche, Italiaansche en Hoogduitsche talen. Hij was te gelijk een dichter en toonkunstenaar; maar de vergelijkende aardrijkskunde maakte zijne aangenaamste bezigheid uit. Tot in het overdrevene met geestdrift bezield voor de bevrijding van zijn vaderland, kwam hij op het stoute denkbeeld om een groot geheim genootschap te vormen met het doel om *Griekenland* tegen de Porte in opstand te brengen, en om zijne landgenooten van het juk der muzelmannen te bevrijden. De welsprekendheid, waarmede hij in eenen hoogen graad begaafd was, en het aanzien hetwelk hij genoot, maakten hem de middelen gemakkelijk om dit ontwerp te verwezenlijken, en hij haalde, naar men zegt, bisschoppen geleerden, zee- en land-officieren, kooplieden, benevens verscheidene vreemdelingen van onderscheiding tot zijne partij over. Men verzekert zelfs dat hij zijne denkbeelden aan den beroemden PASWAN-OGLOU, en aan verscheidene andere magtige Turken deed aannemen. Nadat RHIGAS dit genootschap gevormd had, ging hij zich in de hoofdstad van *Oostenrijk* vestigen, en onderhield in deze stad eene geheime briefwisseling met de voornaamsten zijner landgenooten in *Griekenland* en *Europa*. Hij beoefende steeds de letteren, en hij gaf een dagblad in de Griekschе taal in het licht voor de onderwijzing zijner broeders; hij vertaalde de *Reis van den jongen ANACHARSIS*, en er zijn eenige deelen zijner vertaling in het licht verschenen; hij deed ook eene *Verhandeling over de militaire krijgskunde* en

eene *Elementaire verhandeling over de natuurkunde tot gebruik van den beschaafden stand* in het licht verschijnen. Hij maakte vooral zijnen naam populair door de zamenstelling van vaderlandsche gedichten, in eenen gemeenzamen stijl geschreven, maar geschikt om de verbeeldingskracht der jonge Grieken te ontvlammen, om hun den onverzoenlijksten haat tegen de willekeurige magt der halve maan in te boezemen. Zijne navolging der Marseillaise, welke de Grieken nog in de laatste gevechten zongen, die zij met hunne onderdrukkers gevoerd hebben, zijn schoon Berg-lied: Ὡσπότι παληκάρια, νὰ ζοῦμε στα Βουνά. (*Helden! Tot wanneer zullen wij op de bergen leven..?*) hebben eene zeldzame uitwerking op de jeugd van zijn land te weeg gebragt. In het begin der maand Mei 1798, klaagde een verrader RHIGAS en zijne medearbeiders, ten getale van zeven, bij het Oostenrijksche bestuur, als zamenzweerders aan. De keizer deed hen in hechtenis nemen en aan het Turksche hof overleveren, met uitzondering van drie, die naturalisatie brieven hadden verkregen. Eenigen tijd voor dat de policie van *Weenen* bevel tot de in hechtenisneming had gegeven, had zich RHIGAS uit die stad verwijderd, maar hij werd te *Triest* gevangen genomen, waar hij eene poging in het werk stelde om zich met eenen dolksteek te dooden. De drie als Oostenrijkers genaturaliseerde Grieken werden tot eene altijddurende ballingschap veroordeeld; de vijf andere vraagden als enkele genade om niet aan de tijgers van *Konstantinopel* overgeleverd te worden, en om den dood in hun vaderland te ondergaan. Daar de gardes vreesden dat PASWAN-OGLOU hun deze slagtoffers mogt ontweldigen, zoo kwamen zij den tijd der strafoefening voor, en wierpen hen in den *Donau*. Aldus sneefde de ongelukkige RHIGAS in den ouderdom van 45 jaren. Zijn dood gaf aanleiding tot eenige stukjes, in nieuw Grieksch geschreven, waarvan datgene het belangrijkste is, hetwelk den titel van *Nomokratia* draagt. RHIGAS heeft behalve de geschriften, waarover wij hierboven gesproken hebben, eene groote *kaart van Griekenland*, in twaalf bladen vervaardigd, te *Weenen* gegraveerd, in welke hij met de tegenwoordige en oude benamingen alle beroemde plaatsen in de geschiedenis aanwees. De kaart

bevat een aantal oude gedenkpenningen. Alhoewel dit werk niet vrij van fouten en onnaauwkeurigheden is, heeft het echter gediend om den roem van den schrijver te vestigen.

* RHO (JACOBUS), een beroemde Jesuit-missionaris, in 1593 te *Milane* uit eene adellijke familie geboren. Zijn vader, een regtsgeleerde, had zich een' naam in de regtsgeleerdheid verworven. RHO begaf zich in den ouderdom van 20 jaren onder de Jesuiten. Nadat hij in zijne eerste studiën middelmatige vorderingen gemaakt had, verkreeg hij eene verbazende ervarenheid in de wiskunde. Tot de missiën van *Sina* bestemd, kwam hij naar *Rome*, en ontving er het priesterschap uit de handen van den kardinaal BELLARMINUS. Kort daarna vertrok hij naar het Oosten (1620) met pater TRIGAUT, die naar *Frankrijk* gekomen was, om versterking te zoeken, en die met 44 gezellen naar *Sina* terugkeerde. Nadat hij zijne godgeleerde studiën te *Goa* geëindigd had, begaf hij zich naar *Macao*; maar hij kon niet verder komen, daar de Hollanders die stad belegerden. RHO vond een middel om aan de inwoners van nut te zijn, door hen met het gebruik van het kanon bekend te maken, en *Macao* werd ontzet. Deze dienst opende voor pater RHO den ingang tot *Sina*. Hij stelde dadelijk alle zorgen in het werk om zich in de landtaal te oefenen, en hij leerde in weinig tijds genoeg om dezelve te spreken, en te schrijven. Een bevel des keizers riep hem naar *Pekin* om er aan de verbetering van den *Sineschen almanak* te werken. Dit was geene gemakkelijke taak. De paters RHO en SCHALL ondernamen dezelve, en ten einde van eenige jaren, werd het werk tot tevredenheid des keizers ten einde gebragt. Deze vorst bood ter belooning aan de beide Jesuiten titels, en aanzienlijke ambten aan, maar zij wilden slechts eene jaarwedde en eene som gelds aannemen om eene kerk te bouwen. Dus was de gelukkige toestand van de missie van *Pekin*, toen pater RHO er den 27 April 1638 in den ouderdom van 45 jaren overleed. Men gaf hem eene luisterrijke lijkstatie, bij welke verscheidene mandarijnen en officieren van het hof tegenwoordig waren. Men heeft van pater RHO: 1.° een zeer uitgebreid werk ter *verbetering van den Sineschen alma-*

nak, gezamenlijk met pater SCHALL. ALEGAMBE schat hetzelve op honderd vijftig boekdeelen. — 2.° Twee brieven *De sua navigatione et rebus indicis*, in het Italiaansch, *Milane*, 1620; — 3.° *Tabulæ motus solaris, lunaris et planetarum.* — 4.° *De mensura cœli et terræ*, in het Sineesch; — 5.° verscheidene *Verhandelingen* betrekkelijk de Godsdienst, mede in het Sineesch, te weten: *over het vasten, over de aalmoes, over de goede raden, over de werken van barmhartigheid.*

* RHO (JOANNES), een Jesuit en broeder van den voorgaande, een beroemde prediker, in 1590 te *Milane* geboren, heeft vele geschriften zoo in het Latijn, als in het Italiaansch nagelaten. Men heeft van hem onder anderen: 1.° *Achates ad CONSTANTIUM CAJETANUM adversus ineptias et malignitatem libelli PSEUDO-CONSTANTIANI de sancti IGNATII constitutione atque exercitiis*, 1646. Pater RHO wederlegt in dat boek *dom* KONSTANTIJN CAJETANUS, een Siciliaanschen benedictijnermonnik, en abt van *Sint-Baronte*, die door ijver voor den roem der orde van den H. BENEDICTUS, beweerde dat het boek der oefeningen van den H. IGNATIUS een Benedictijnsch voortbrengsel was. (Zie IGNATIUS VAN LOYOLA). — 2.° *Ad JOANNEM BAPTIST. CASTALDUM interrogationes apologeticæ, in quibus sancti IGNATII cum B. CAJETANO Theatino colloquentis, atque ab eo theatinorum ordinem postulantis, rejecitur fabula*, 1690; — 3.° Vele andere werken, waarvan ARGELATI en de *Bibliotheek der maatschappij van JESUS*, de lijst opgeven, onder anderen *leer- en lofreden enz.* Deze pater overleed te *Rome* in 1662.

RHODE. — Zie RHODIUS.

RHODES (ALEXANDER DE), in 1591 te *Avignon* geboren, trad in 1612 in de societeit der Jesuiten, met het doel om zich geheel aan de onderwijzing der ongeloovigen toetewijden. Hij vertrok in 1618 naar *Macao*, waar hij zich op de beoefening der talen, in die verschillende gewesten in gebruik, toelegde, hij begaf zich naar *Tonquin*, om er het christelijk geloof te verspreiden: hetwelk hij met den besten uitslag deed. Hij doopte er meer dan 5000 inwoners. Hij ging vervolgens naar *Cochinchine*, waar zijne prediking dezelfde vruchten

voortbragt, en toen hij in hechtenis genomen en uit het koningrijk verdreven werd, had hij den troost te vernemen, dat zijn voornaamste leerling ANDREAS genaamd, zijne onderwijzingen met zijn bloed had bevestigd, en den naam van eersten martelaar van *Cochinchine* verdiend had. Door zijne overheden naar *Rome* gezonden, verzocht hij de toestemming om eene nieuwe missie in *Perzië* te vestigen, en dezelve verkregen hebbende, begaf hij zich naar dat uitgebreide koningrijk, waar hij in 1660, na ongeloofelijke werken te hebben verrigt, overleed. Men heeft van hem: 1.° een *annamitisch woordenboek*, eene taal in *Tonquin* en de naburige provinciën gebruikelijk, in 1651 te *Rome* gedrukt. — 2.° Een *Catechismus* in het Tonquinsch en Latijn, *Rome*, 1652; — 3.° *Verhaal der vorderingen des Evangelie's in het koningrijk Tonquin*, in het Italiaansch, *Rome*, 1650, in 4.to; in het Fransch en Latijn, *Lyon*, 1651 en 1652; — 4.° Zijne *Reisbeschrijving* in 4.to; en andere werken, waarin de vroomheid zoo wel als eene wijze weetgierigheid voedsel vindt. — Men moet hem niet verwarren met GEORGIUS DE RHODES, waarvan men eene *Godgeleerdheid* heeft, 2 dl.n in fol., insgelijks een Jesuit, te *Avignon*, in 1597 geboren en in 1661 te *Lyon* overleden. Hij was volgens alle waarschijnlijkheid, broeder of bloedverwant van den voorgaande.

RHODIGINUS (LUDOVICUS-COELIUS), wiens ware naam LODEWIJK RICCHIERI was, zag in 1450 te *Rovigo*, in den *Venetiaanschen Staat* het eerste levenslicht, maakte zich in het Latijn en Grieksch bekwaam. Hij kwam in *Frankrijk* om zijne kennissen door den omgang met de geleerden te voltooijen, en keerde in 1481 naar *Italië* terug, hij had vele vervolgingen uittestaan, en zag zich gedwongen bijzondere lessen te geven om te kunnen leven. Nadat hij te *Milane* had geleeraard, ging hij te *Padua* onderwijzen, waar hij in 1525 in den ouderdom van 75 jaren overleed. Zijn voornaamste werk is *Antiquæ lectiones*, *Bazel*, 1566, en *Frankfort* 1666, in fol. JULIUS CÆSAR SCALIGER zwaaide hem loftuitingen toe die minder verdacht zouden schijnen, indien RHODIGINUS zijn meester niet ware geweest. Zijn leven is in het Italiaansch door den graaf CAMILLUS SILVESTRI beschreven.

RHODIUS (AMBROSIUS), te *Kemberg* bij *Wittenberg*, in 1577 geboren, begaf zich naar *Denemarken*, en verwierf de achting van TICHO BRAHÉ en KEPLER. Hij beoefende te *Anslo* in *Noorwegen* de geneeskunde, en werd hoogleeraar van de natuur- en wiskunde, in het collegie dier stad; maar daar hij zich met de openbare zaken bemoeid had, werd hij in de gevangenis opgesloten, waarin men gelooft dat hij in 1633 overleed. Zijne werken zijn: 1.° *Disputationes de scorbuto;* — 2.° eene *Optica*, met eene *Verhandeling over de schemeringen*, in het Latijn, *Wittenberg*, 1611, in 8.vo — 3.° *De transmigratione animarum pythagorica, quomodo eadem concipi et defendi possit.* Dit werk bevat verscheidene tegenstrijdigheden.

RHODIUS of RHODE (JOANNES), een beroemde geneesheer in 1587 te *Koppenhagen* geboren, begaf zich in 1614 naar *Padua*. Het verblijf dier stad behaagde hem zoo zeer, dat hij er zich vestigde. Eenigljk naijverig op zijne vrijheid offerde hij aan dezelve alle posten op. Hij wees in 1631 eenen leerstoel in de kruidkunde te *Padua*, met het opzigt over den plantentuin van de hand, en in 1640 eenen anderen der natuurkunde te *Koppenhagen*. Hij was kreupel; maar dit ligchamelijk gebrek werd vergoed door de kunde en schranderheid van zijnen geest. Men heeft van RHODIUS: 1.° *Notæ et Lexiconin scribonium Largum de compositione medicamentorum, Padua*, 1635, in 4.to — 2.° Drie *honderdtallen van geneeskundige waarnemingen, Padua*, 1657, in 8.vo — 3.° Eene *verhandeling over de kunstmatige baden*, 1659, in 8.vo, en een aantal andere werken in het Latijn, vol geleerde aanmerkingen. Hij overleed in 1659, in den ouderdom van 72 jaren te *Padua*. Men vindt eene levensschets van dezen schrijver in de *gedenkschriften* van NICERON, 38.e deel. Zie ook het 7.e deel van de *Biographie medicale* bij PANCKOUKE in het licht gegeven.

RHOÉ (THOMAS), in het graafschap *Essex* geboren, en in 1644, in den ouderdom van 64 jaren overleden; was afgezant bij den mogol te *Konstantinopel* in het noorden, kanselier der orde van den kousenband, en geheimraad des konings. Hij maakte zich beroemd door

zijne vaderlandsliefde en kunde. Men heeft van hem: 1.° eene *Reis naar Mogol*, in *Purchas* en *Thévenot*; — 2.° *Verslag van den dood des sultans* OTMAN, in het Engelsch, 1622, in 4.to

RHOTENAMER (JOANNES), een schilder in 1564 te *Munchen* geboren. Het verblijf dat hij in *Italië* hield ontwikkelde zijnen smaak. Hij vestigde zich eenigen tijd te *Venetië*, alwaar hij volgens TINTORET teekende. RHOTENAMER had zich eene manier eigen gemaakt, die naar den Vlaamschen en Venetiaanschen smaak zweefde. Hij is bevallig in zijne hoofdtrekken; zijn koloriet is levendig, zijne stukken zijn zeer volledig afgewerkt. Men verwijt hem somtijds in naauwkeurigheid te kort te zijn geschoten. Men ziet te *Augsburg* verscheidene groote stukken van dezen schilder; men bewondert onder anderen zijne schilderij van *alle Heiligen*. Het jaar van zijn overlijden is ons onbekend.

RIBADENEIRA (PETRUS), een Jesuit in 1527 te *Toledo* geboren, werd in 1540 door den H. IGNATIUS onder het getal zijner leerlingen aangenomen, zelfs vóór dat zijne maatschappij, door den heiligen Stoel bevestigd was. Hij kwam in 1542 te *Parijs* studeren, ging van daar naar *Padua*, van waar hij naar *Palermo* gezonden werd om er de redeneerkunde te onderwijzen, en maakte zich overal beroemde vrienden. Nadat hij aan de voortplanting van de societeit in de *Nederlanden*, in *Frankrijk* en *Spanje* gewerkt had, overleed hij te *Madrid* in 1611 in den ouderdom van 84 jaren. Hij was een man van eenen onvermoeiden ijver en vol geleerdheid, maar wien het aan critiek ontbrak. Hij is voornamelijk bekend door zijne *Bloemlezing uit de levens der Heiligen*, in 1617, in fol. te *Madrid* gedrukt, en door verschillende schrijvers in het Fransch vertaald. Hij neemt in dezelve zonder onderscheiding een groot getal twijfelachtige, valsche en somtijds aanstootelijke zaken op. Het werk is voor het overige zuiver in het Spaansch geschreven. Zijne andere werken zijn: 1.° *de levens* van den H. IGNATIUS, van den H. FRANCISCUS DE BORGIA, van de paters LAINEZ en SALMERON. Daar hij deze beroemde mannen zeer van nabij gekend had, en langen tijd met hen leefde, zoo verdient hetgene wat hij er van verhaalt al het vertrou-

wen, hetwelk men aan een gelijktijdigen schrijver geven kan, indien men er zekere buitengewone zaken van uitzondert, die hij volgens gezegden verhaalt. — 2.° eene *verhandeling over de scheuring in Engeland*, in 8.vo, 1594; — 3.° eene andere, getiteld *de Vorst*, waarin hij over de deugden van den christelijken vorst handelt. Er komen eenige stellingen in voor die aanleiding tot critiek hebben gegeven. Men heeft dezelve uit het Spaansch in het Latijn vertaald, *Antwerpen*, 1603 in fol. — 4.° *Bibliotheek der schrijvers onder de Jesuiten*, in 8.vo *Lyon* 1609. Dit boek bevat een vrij belangrijk register der Provinciën, leden en geleerden van de societeit. Men vindt er ook eene lijst in harer martelaren (Zie OUDIN-FRANCISCUS). — 5.° Eene *Verhandeling over den tegenspoed.*

RIBALLIER (AMBROSIUS), leeraar der *Sorbonne*, wereldlijke abt van CHAMBON, diocees van *Poitiers* in 1712 te *Parijs* uit eene aanzienlijke Bourgondische familie geboren. De voornaamste plaatsen van het collegie der *Quatre-Nations* werden aan leden van het huis der *Sorbonne* gegeven. De leeraar RIBALLIER werd tot grootmeester van dat collegie benoemd. Hij was als verstandig, bescheiden en bevredigend bekend. Deze hoedanigheden werden in den geestelijke vereischt, die als syndicus der faculteit van godgeleerdheid beroepen werd. Toen die post in 1765 kwam open te staan werd hij er toe benoemd. Als eindelijk in 1766 een besluit des konings, van den 31 Julij eene commissie benoemde ter hervorming der religieuze orden, werd de abt RIBALLIER tot lid derzelve benoemd, en met verschillende werkzaamheden betrekkelijk dit onderwerp belast. Hij ondernam dezelve; maar de bedoelingen met welke zij voorgeschreven waren, veroorloofden aan RIBALLIER niet het goede te doen, hetwelk hij wenschte. Men heeft van den abt RIBALLIER: 1.° *Lettres etc.* (*Brief aan den schrijver over de geweten-zaak betrekkelijk de hervorming der geordende geestelijken*), 1768 in 12.mo; — 2.° *Essai etc.* (*Historische en critische proeve over de voorregten en vrijstellingen der orde-geestelijken*), 1768 in 12.mo; — 3.° *Lettres etc.* (*Brieven van een leeraar aan een zijner vrienden betrekkelijk BELISARIUS*) 1768 in 12.mo. Dit werk van MARMONTEL, hetwelk met

goedkeuring en privilegie (*) eenigzins met verschalking verkregen, gedrukt is, scheen uit hoofde van het 15.e hoofddeel, waarin zich berispelijke stellingen bevonden, gevaarlijk te zijn. Den 2 Maart, 1767, klaagde de abbé RIBALLIER in zijne hoedanigheid van syndicus hetzelve bij de godgeleerde faculteit aan, welke eene commissie benoemde om hetzelve te onderzoeken, van welke commissie hij zelf lid werd. Desniettegenstaande was men van gevoelen omzigtigheid te moeten gebruiken, alvorens tot de censuur over te gaan. Er hadden bij den aartsbis- van *Parijs* (DE BEAUMONT) onderhandelingen met den schrijver plaats. Daar dezelve zonder gevolg bleven, verscheen de censuur van de faculteit den 26 Junij daaropvolgende. Er was zoo veel niet noodig om den toorn van VOLTAIRE op te wekken. Hij maakte de censuur en de *Sorbonne* in eene menigte van schotschriften die elkander snel opvolgden en in de hoofdstad in omloop waren bespottelijk. Hij wreekte zich in dezelve op den syndicus die bij de commissie had voorgezeten, door onbetamelijke kluchten, door lage zinspelingen op zijnen naam, door grove beleedigingen, de gemeene taal der vischmarkt waardig (**). De abt RIBALLIER antwoordde met redeneringen. Hij werd niettemin des te heviger aangerand. Hij zweeg, en zulks was de eenige partij, welke hij kon kiezen. Hij had andere zaken te bestrijden. In 1768, onderwierp men stellingen aan zijn onderzoek, die in vreemde landen verdedigd waren geweest; er bevonden zich in dezelve harde uitdrukkingen en grondbeginselen, die hem toeschenen eene wijziging te behoeven. Hij verklaarde zich dienaangaande in aanteekeningen vol

(*) *Zie Gedenkschriften van* MARMONTEL, 3.e deel bl. 55 en verv.

(**) Men bedient zich met tegenzin van deze uitdrukking: zij is ongelukkiglijk niet dan al te zeer gegrond. Het is niemand onbekend dat zulks de wijze van den Hr. DE VOLTAIRE was met betrekking tot degene, die hem mishaagden. Met welke beleedigende uitdrukkingen heeft hij zich niet tegen den abbé DESFONTAINES bediend? De woorden *hoerenjager*, *bok*, *schoolvos*, *straatjongen*, *schobbejak*, *bedrieger*, *schelm*, *gaauwdief*, *afvallige*, en nog erger bevonden zich in zijne geschriften op namen toegepast, die niet zonder roem zijn, waarvan de meeste in vele opzigten achting verdienden en waarvan er eenigen eerbiedwaardig waren: zoo zeer kan de hartstogt datgene verbasteren wat een groot talent en een schoone geest edels bezitten.

gematigdheid. Eene partij, die in deze stellingen eenen steun voor hare eigene gevoelens wilde vinden, was met de aanteekeningen ontevreden, en hekelde dezelve. De leeraars RIBALLIER en LE GRAND antwoordden op de critiek door eenen in 1769 gedrukten brief. Deze brief bleef niet zonder antwoord, en dezelve werd gevolgd door twee andere van den 15 Januarij en van den 12 September 1770, in welke de beide doctoren het verschil aantoonden, dat er tusschen de gevoelens der *Augustijnen* van *Italië*, en dat der Fransche appellanten bestaat. Een regtsgeding tusschen het kapittel van *Cahors* en de pastoors dier stad gaf aanleiding tot een ander geschil, waarin de abbé RIBALLIER zich betrokken vond. De pastoors van *Cahors* hadden op den voorgrond gesteld de aanmatiging van een goddelijk regt te bezitten, en in de hierarchische orde de 72 leerlingen te hebben opgevolgd. Zij leidden daaruit voorregten af die de kanoniken beleedigden. Deze noemden hunne aanspraken hersenschimmig; de pastoors verdedigden dezelve, en vervaardigden ter staving eene *Verhandeling*, die zij aan de *Sorbonne* zonden. Twee doctoren XAUPI en BILLETTE, deden den pastoors regt wedervaren. Ofschoon de abbés RIBALLIER en LE GRAND in eene andere beraadslaging van den 14 April 1772 niet weigerden te erkennen dat de pastoors van goddelijk regt zijn, vonden zij niettemin dat hunne aanmatigingen overdreven waren. Het twistpunt werd voor de vergaderde faculteit van godgeleerdheid gebragt. Zij laakte de eerste beraadslaging, en die der doctoren RIBALLIER en LE GRAND werd gehandhaafd. De abbé RIBALLIER heeft vijanden gehad. Hij moest er onder de Filozofen van den tijd hebben, omdat hij hunne leer bestreed en derzelver voortplanting belemmerde. Hij had er ook in de partij die weigerde, zich aan de uitspraken der Kerk te onderwerpen, wijl hij uit al zijne magt het gezag derzelve handhaafde, maar hij stond algemeen bij de geestelijkheid in achting, en hij verdiende zulks; hij bezat talenten, kunde ende vereischte hoedanigheden voor de posten, welke hij bekleedde; hij vervulde de pligten derzelve met naauwgezetheid en waardigheid. Met eene zachte en toegankelijke inborst vereenigde hij bevallige manieren. Hij was een vijand van hevige en geruchtmakende maatre-

gelen, en hij vermeed dezelve zoo veel als het hem mogelijk was. Hij was in één woord een man van verdienste, en die wat ook de *Dictionnaire universel* moge zeggen, zijne beroemdheid niet van den BELISARIUS ontleent. Hij is in 1785 overleden.

RIBAS Y CARASQUILLAS (JOANNES DE), prediker van de orde van den H. DOMINICUS, werd in 1612 te *Cordova* geboren, en overleed in 1687 nadat hij langen tijd de wijsbegeerte en godgeleerdheid onderwezen had. Hij is de schrijver van het beruchte werk getiteld: *Theatro jesuitico*, *Coïmbra* 1654, in 4.to, en niet *Don ILDEFONSE DE SAINT-THOMAS*, een dominikaner en bisschop van *Malaga*, aan welken men het in den beginne had toegeschreven. Het is eene belangrijke verzameling voor de vijanden der Jesuiten. Men heeft van pater RIBAS nog eenige andere geschriften tegen de maatschappij der Jesuiten.

RIBEIRA. — Zie ESPAGNOLET.

RIBEIRO (JOANNES-PINTO), een Portugeesch regtsgeleerde, overleed in 1694 en maakte zich onder zijne landgenooten beroemd door zijne ervarenheid in de regtsgeleerdheid. Zijne werken zijn bijeengezameld en te *Lissabon* in 1729 in fol. gedrukt. Zij zijn den Portugezen dierbaar, welke er eene breedvoerige regtvaardiging van de noodlottige omwenteling van 1540 in vermeenen te vinden.

RIBERA of RIBEIRA (FRANCISCUS, DE), een vrome en geleerde Jesuit, in 1514 te *Villacastin*, in het regtsgebied van *Segovia* in *Spanje*, geboren, studeerde aan de universiteit van *Salamanka* en leerde er de talen en de godgeleerdheid. In den ouderdom van 33 jaren begaf hij zich als priester onder de Jesuiten orde. Hij onderwees met roem te *Salamanka*, alwaar hij, van een ieder bemind en geacht zijnde, in 1591 overleed. Men heeft van hem: 1.° *Commentariën op de twaalf kleine profeten*. *Keulen* 1599, in fol. — 2.° op het *Evangelie van den H. JOANNES*, *Lyon* 1623, in fol.; — 3.° op den *Brief aan de Hebreërs*, *Keulen*, 1600, in 8.vo — 4.° op de *Openbaring*, *Antwerpen*, 1603, in 8.vo — 5.° Eene *Verhandeling over den tempel van SALOMON*, met het voorgaande. — 6.° *Leven van de heilige THERESIA*, *Keulen*, 1620,

in 8.vo. Hij was gedurende eenigen tijd haar biechtvader geweest.

RIBERA (ANASTASIUS PANTALION DE), een Spaansch dichter, werd in 1580 te *Saragossa* geboren. De opgeruimdheid van karakter en zijne geestige invallen maakten hem bemind aan het hof van koning PHILIPPUS IV. Zijne *Gedichten*, welke te *Saragossa*, in 1640 en te *Madrid*, 1548 gedrukt werden, zijn van eenen kluchtigen aard. Men merkt in velen derzelve eene aangename uitdrukkingswijze en goede boerterijen op. Hij overleed in 1629. Volgens den aard zijner begaafdheden zoude men hem den SCARRON van *Spanje* kunnen noemen.

RIBEYRE (PAULUS DE), bisschop en heer van *Saint-Flour* (*Haute-Auvergne*), werd in 1692, te *Clermont* (*Ferrand-Basse-Auvergne*), uit eene der oudste familiën der provincie geboren. Weinig getroffen door de eer, welke zijne hooge geboorte hem voor de wereld beloofde, omhelsde hij den geestelijken staat, en werd weldra kanonik bij het dom-kapittel van *Clermont*, toen MASSILLON den bisschoppelijken stoel van deze stad kwam opluisteren. Deze prelaat wist weldra den gelukkigen aanleg van den abbé RIBEYRE op prijs te stellen en benoemde hem tot zijn groot-vicaris en officiaal. De volgende trek zal ten bewijze strekken van de achting, welke MASSILLON voor hem koesterde. De bisschop van *Clermont* had van zijn buitengoed, aan den abbé RIBEYRE een mandement gezonden om hetzelve te laten drukken. RIBEYRE las hetzelve, maakte er eenige critische aanmerkingen op, en onderwierp het aan de herziening van den beroemden schrijver, welke de strengheid van zijnen groot-vikaris als gegrond beschouwde en aan hem schreef: » *Ik zend u, mijn waarde abbé, mijn verbeterd thema.*" RIBEYRE werd weldra tot bisschop van *Saint-Flour* benoemd, en als zoodanig den 7 Augustus 1742 gewijd. Eene diepe onkunde en eene groote ellende, drukten het volk tot welker geestelijke bestiering hij geroepen was. Verlichte en ijverige zendelingen begonnen overal het woord des levens te verkondigen, en de nieuwe prelaat gaf een wetboek van synodale statuten in het licht, hetwelk de eerste senaat van het koningrijk met het zegel

zijner goedkeuring voorzag. Terwijl hij er steeds op bedacht was om misbruiken te onderdrukken en voortekomen, voorzag de wijze bisschop in alle behoeften van zijne diocesanen; hij slaagde er in eenen verschrikkelijken hongersnood af te wenden, waarmede *Opper-Auvergne* bedreigd was. Een groot hospisaal werd er door zijne bemoeijingen opgerigt, alsmede een prachtig klooster en een groot seminarie. Er werden pleinen en wegen gemaakt, en de behoeftigen ontvingen jaarlijks overvloedige aalmoezen. Toen zijn vermogen tot zijne liefdadige oogmerken niet meer kon toereiken, beroofde hij zich van zijne meubelen om het aan de armen te geven. Derhalve was ook de droefheid, welke zijn dood inboezemde algemeen, toen deze eerwaardige bisschop na een vijf-en-dertig-jarig bestuur den laatsten adem slaakte. De dankbare stad *Saint-Flour* liet zijne wapenen in derzelver poort zetten, welke de *Porte-Ribeyre* genaamd werd, en waarboven het volgende opschrift, hetwelk de dichter DU BELLOY leverde, ingehouwen werd:

De Ribeyre en ces lieux tu vois le moindre ouvrage:
Compter nos monumens, c'est compter ses bienfaits,
De l'église et du pauvre il accroit l'héritage,
Et lègue à ses parens les heureux qu'il a faits.

De omwentelings-woede heeft het gedenkwaardige, hetwelk de *Porte Ribeyre* opleverde, vernietigd; er zijn slechts twee pilaren van overgebleven.

* RIBIÉ (CÆSAR), een geestelijke te *Lyon* in 1762 geboren, studeerde in het seminarie van *Saint-Irénee* in die stad. Toen hij priester gewijd was, werd hem de zorg over het kerspel van *Farnay*, dochterkerk van *Saint Paul-en-Jarrets* opgedragen, alwaar hij zich door zijnen ijver voor het heil der zielen en zijne buitengewone liefdadigheid bij de bewoners zeer bemind maakte. Toen hij den eed geweigerd had, welke door de burgerlijke constitutie der geestelijkheid voorgeschreven was, had hij met eenige vervolgingen te worstelen, en werd zelfs te *Saint-Paul* gevangen gezet, doch weldra weder in vrijheid gesteld zijnde, begaf hij zich naar *Lyon*, daarna werd hij genoodzaakt zijn vaderland te verlaten. Gedurende zijne ballingschap trachtte hij eenige geneeskundige bekwaamheden te verkrijgen, in de hoop dat deze studie hem de middelen zoude gemakkelijk maken, om door het

weder gezondmaken der ligchamen het heil der zielen te bevorderen. In 1795 kwam hij naar *Lyon* terug, en werd bestemd om den post van geheimschrijver van den aartsbisschoppelijken raad te vervullen, welke toenmaals door de generaal-vicarissen wegens de afwezendheid van den aartsbisschop, den heer DE MARBEUF, bestuurd werd. Eene nieuwe organisatie had plaats gehad in de diocese, en in 1802 werd hij vicaris van *Saint-Nizier*. In 1807 werd hij tot pastoor benoemd van *Larajasse*, een klein kerspel, in het *Lyonsche gebergte* gelegen. In zijne laatste levensjaren wilde de heer DEVIE, tot bisschop van *Belley* benoemd zijnde, en die hem met eene bijzondere vriendschap vereerde, zich nader aan hem verbinden, door hem tot zijnen generaal-vicaris te benoemen; maar hij wees zulks op dringend aanzoek zijner gemeentenaren, welke hem als eenen vader vereerden, van de hand, en bleef bij hen. Deze eerwaardige herder werd den 14 Mei 1826 zijnen gemeentenaren welke nooit zijne deugden zullen vergeten, door den dood ontrukt. Eene *levensschets* is in 1826 in 8.vo gedrukt. Zijne ootmoedigheid veroorloofde hem niet, om gedurende zijn leven iets te laten drukken; maar na zijnen dood heeft men de volgende werken van hem in het licht gegeven: 1.° *Le Paradis etc.* (*Het Paradijs op aarde*, of *de Christen door zijne daden in den hemel.*) — 2.° *Méditations etc.* (*Overwegingen over de liefde Gods voor alle dagen van twee maanden, over de Communie, om de heilige Mis te hooren, en verscheiden andere oefeningen, bij wijze van overwegingen*), vooraf-gegaan door eene *Beknopte schets van zijn leven, Lyon*, 1827, in 18.mo; 2.de uitgave in 1828, met zijn portret; een werk hetwelk met het beste gevolg bekroond is geweest, en hetwelk aan iedere soort van menschen past, wijl het afzonderlijke onderwerpen zijn, welke de stof tot de overwegingen uitmaken, voor dengenen, welke zich met het geestelijke leven wil bezig houden. — 3.° *Conférences etc.* (*Zamenspraken en redevoeringen, gevolgd van waarschouwingen en van eene afzondering van drie dagen voor de eerste Communiën, en van een Ontwerp van afzondering voor de religieuzen*), *Lyon*, 1828 1 dl. in 12.mo Hij heeft

verscheidene *Leerreden* en *gemeenzame Onderwijzingen* in handschriften nagelaten.

RIBIER (WILHELMUS), voorzitter van het landvoogdijschap. *Blois*, afgevaardige bij de staten in 1614, werd tot staatsraad benoemd en overleed te *Blois* in 1663. Er verscheen onder zijnen naam in het licht: *Lettres etc.* (*Staatsbrieven en Verhandelingen over de regeringen van FRANCISCUS I, HENDRIK II en FRANCISCUS II*), *Blois*, 1666, 2 dl.n in fol. Dewijl deze verzameling eerst na zijnen dood in het licht verscheen, zijn er vele fouten ingeslopen; dezelve wordt echter nog veel gezocht. Men moet hem niet verwarren met JACOBUS RIBIER, zijnen broeder, welke in 1591 raadsheer bij het parlement van *Parijs* was, en in het licht gegeven heeft: *Mémoires etc.* (*Gedenkschriften der kanseliers en zegelbewaarders*), *Parijs*, 1629; in 4.to en *Discours etc.* (*Verhandeling over de regering der monarchale staten*), 1630, in 4.to

RICARD (JOANNES-MARIA), advocaat bij het parlement van *Parijs*, te *Beauvais* in 1622 geboren, was een der eerste van het hof voor de beraadslagingen en bemiddelingen. Hij werd tot raadgever door de eerste huizen van het koningrijk gekozen en overleed in 1678. Men heeft van hem: 1.o *Traité etc.* (*Verhandeling over de borgtogtstellingen*). — 2.o *Commentaire etc.* (*Aanteekeningen over de stadsregten van Senlis*). — 3.o eene uitmuntende *Verhandeling over de schenking*, waarvan de uitgave 1754, 2 dl.n in fol. de beste is, met de voorgaande. DIONISIUS SIMON, raadsheer bij het landsgeregt van *Beauvais*, heeft tot de werken van dezen advocaat, een dergenen, welke het beste geschreven, maar het slechtste gepleit hebben, bijvoegsels geschreven.

* RICARD (DOMINICUS), een uitstekend letterkundige, den 23 Maart 1741, te *Toulouse* geboren, trad vroegtijdig in de congregatie der doctrinarissen, en leerde met onderscheiding aan het collegie van *Auxerre*. Hij kwam later te *Parijs*, en nam daar de opvoeding van den zoon des presidents de MESLAY op zich. De abbé RICARD was zeer ervaren in de Grieksche taal; hij hield zich gedurende zijn verblijf in de hoofdstad bezig om de letterkundige wereld eene nieuwe *Vertaling* (in het Fransch) *der*

volledige werken van PLUTARCHUS te leveren, en aan dezen arbeid wijdde hij zijn geheele leven toe. Hij overleed te *Parijs* den 28 Januarij 1803. Men heeft hem de volgende vertalingen te danken: 1.° *Leven der beroemde mannen*, waarvan hij slechts 4 dl.n in 12.mo 1798 kon leveren; het vervolg is met eene *Levensschets* van den abbé RICARD in het geheel, in 13 dl.n uitgegeven. — 2.° *Zedelijke werken*, 17 dl.n, in 12.mo van 1783 tot 1795, in het geheel 30 dl.n in 12.mo. Er bestond reeds eene *Vertaling van PLUTARCHUS door AMYOT*. De abbé RICARD dacht, dat wijl de stijl van den eersten vertaler verouderd was, deze vertaling enkel door geletterden kon gelezen worden, welke bijna alleen in staat waren, om nog de bekoorlijkheden van deszelfs verouderde taal te gevoelen. De vertaling van den abbé RICARD, ofschoon goed zijnde, kan die van den zoo eenvoudigen en zoo ijverigen vertaler van den wijsgeer van *Cheronea* niet doen vergeten. Maar de aanteekeningen, welke men in de nieuwe vertaling vindt, zijn geleerd en kunnen met vrucht geraadpleegd worden. RICARD heeft nog in het licht gegeven. — 3.° *De Spheer* een gedicht in acht zangen, hetwelk de grondbeginselen der beider spheren bevat, 1796, in 8.vo met aanteekeningen en een verslag der Grieksche gedichten verrijkt, welke over eenige deelen der sterrekunde handelen. Maar RICARD bezat weinig talent voor de leerdichten. Hij was het die in 1795 het *Journal de la religion et du culte* in het licht bragt, hetwelk later onder de titel van *Annales philosophiques, morales et littéraires* verscheen. Men heeft hem ook te danken de uitgave van de *Verhandelingen over de bijgeloovigheid en de geestdrift*, nagelatene werken van den abbé PLUQUET, welke de uitgever door eene Levensschets over dezen schrijver heeft laten voorafgaan. Eindelijk heeft de abbé RICARD verscheidene Grieksche en Latijnsche vertalingen in handschrift en eenige werkjes in dicht en onrijm nagelaten, waaronder eene *Reis door Zwitserland*, welke landstreek hij in 1784, met den president DE MESLAY bezocht. Deze *Reis* is bij wijze van brieven geschreven. » Men vindt er in," zegt de heer VILLENAVE, welke zijn boezem vriend was, » bekoorlijke tafereelen der schil-

derachtigste liggingen van *Zwitserland*, en voldoende aanmerkingen over het bestuur, de wetten, de zeden en gebruiken der inwoners." In de hoofdstad bewaarde hij zijne geheele zuiverheid van zeden, welke hem, zoo wel als zijne talenten, dierbaar aan de religieuzen, zijne ordebroeders, gemaakt hadden, en hij muntte zoowel door zijne zedigheid als door zijne weldadigheid uit. Hij stond in bijzondere vriendschapsbetrekking met MABLY, BARTHÉLEMY, DUSSAULX, AUGER, LARCHER, PLUQUET, GARNIER, SICARD, DACIER en PASTORET. In de akademie der schoone letteren scheen hem na den dood van den heer BURIGNY in 1785 eene plaats te wachten; zijne vrienden spoorden hem aan om zich tot de vervulling derzelve aan te bieden; maar dezelve werd hem niet gegeven.

* RICARDO (DAVID) een Engelsch huishoudkundige, in 1772 te *Londen* geboren, was de zoon van eenen Jood, welke het winstgevende beroep van wisselaar uitoefende. Terwijl DAVID zich op den koophandel toelegde, wijdde hij zich te gelijkertijd aan eene verdiepte studie der geldmiddelen en der staatkundige huishoudkunde toe. Steeds gelukkig in zijne speculatiën zijnde, had hij een onmetelijk vermogen verkregen. In 1819, werd hij door het vlek *Portarlington* in *Ierland* tot het lagerhuis benoemd, en hij verkreeg groot gezag door zijne ervarenheid in financiele zaken. Hij overleed den 11 Augustus 1823 te *Catcomb-Park*. Hij had de godsdienst zijner vaderen verlaten, en was tot de Anglikaansche kerk overgegaan. Men heeft van hem 1.° Proeve over den hoogen prijs van het *Staafgoud*, *als een bewijs der vermindering van de waarde der bankbilletten*, 1809, in 8.vo, met een *Aanhangsel*, 1811, 4.e uitgave. — 2.° *Proeve over den invloed, welke de lage prijs van het koren, op de voordeelen of de cours van de openbare fondsen uitoefent*, 1815, in 8.vo — 3.° *Ontwerp van spaarzaam en zeker papieren geld*, 1816, en 1818 in 8.vo — 4.° *Grondbeginselen, der huishouding van den staat en der belasting*, 1817, in 8.vo 5.e uitg. 1821, in het Fransch vertaald, *Parijs* 1819, 2 dl.n in 8.vo, met *Aanteekeningen* van den heer J. B. SAY, — 5.° *Over het verbodstelsel in den akkerbouw*, 1822, in 8.vo Hij heeft in het *Supplement* der *Britsche Encyclopedie* een artikel ge-

plaatst over het *amortisatie* stelsel en hij sloeg het laatst de hand aan eene *Proeve over de betere inrigting van eene nationale bank*, toen de dood hem wegrukte.

RICARDOS CARRILLO DE ALBORNOS (don ANTONIO) een beroemd Spaansch generaal, in September 1727 te *Sevilla* uit eene beroemde familie geboren, trad 15 jaren oud zijnde, in het Spaansch garde corps en vorderde zeer spoedig. In den ouderdom van 20 jaren kolonel zijnde, maakte hij in 1762 den oorlog tegen *Portugal* mede, en behield den roem der dapperheid, welke hij zich verworven had. Later werd hij belast om het militaire stelsel, zoo wel wat het personeel als het materieel betrof, in de Spaansche bezittingen in *Amerika* te gaan verbeteren, en werd bij zijne terugkomst lid van eene commissie, aan welke het bepalen der grenzen tusschen *Frankrijk* en *Spanje*, opgedragen was. RICARDOS stichtte de cavallerie-school te *Ocana*, waarvan de organisatie zoo zeer met het doel van het gesticht strookte, dat de beroemde vorst van *Nassau* het betreurde geene zonen te hebben, om er in te laten opvoeden en werd naderhand tot inspecteur generaal van de cavallerie benoemd; maar hij had zoo vele titels en eerbewijzingen niet kunnen verkrijgen, zonder de ijverzucht op te wekken, en dezen verachtelijken hartstogt, beschouwen eenige levensbeschrijvers als de oorzaak der vervolging, waaraan hij wegens zijne filozofische en ongodsdienstige gevoelens was blootgesteld. Wat er van zij, hij onderging geene andere straf dan dat hij bij het *Auto-da-fe* tegenwoordig moest zijn, welke te *Olavidé* in 1778 gehouden werd. Nadat hij de veldtogten van *Algiers* en *Gibraltar* in 1755 en 1782 mede gemaakt had, werd hij tot kapiteingeneraal benoemd. Volgens sommigen was zulks eene verbanning, want men zond hem naar de provincie *Guipascoa*. In 1793 teruggeroepen zijnde, werd hem het bevel van *Katalonië* opgedragen. De oorlog tusschen *Frankrijk* en *Spanje* was toenmaals uitgebarsten en don ANTONIO RICARDOS vereenigde in den haast een leger, begaf zich in geforceerde marschen naar de grenzen, drong door op het Fransche grondgebied en sloeg de republikeinen. Door dezen goeden uitslag aangemoedigd, viel hij de sterkte van *Bains* aan, en nam de-

zelve na eene insluiting van veertig dagen in, even zoo handelde hij met de sterkte van *Bellegarde*, welke, nadat zij een bombardement uitgestaan had, verzocht te capituleren. De generaal RICARDOS was het, welke door zijnen moed, den slag van *Trullas* won, en den vijand aan het hoofd van de koninklijke karabiniers aantastte. Toen hij tot voor de poorten van *Perpignan* doorgedrongen was, scheen hij op zijne lauweren te willen rusten, want hij stelde geene de minste pogingen in het werk, om deze stad in te nemen, welke hem meester van het *Roussillonsche* had gemaakt. Hij kwam te *Madrid* terug en verzocht er versterking om den volgenden veldslag te beginnen; hij werd er als in triomf ontvangen, en de koning versierde hem met het groot kruis der orde van KAREL III. Het Fransche bestuur had echter aanmerkelijke versterking naar de *Pyreneën* gezonden, en de Spanjaards op hunne beurt overwonnen zijnde, werden genoodzaakt weder over de grenzen te trekken. Het volk van *Madrid*, over deze nederlaag gebelgd, schreef dezelve toe aan de traagheid van den generaal RICARDOS, welke niet eer wilde vertrekken, voor dat hij de verlangde versterking verkregen had. Deze reden scheen den ontevredenen niet voldoende te zijn, en dagelijks op het uur van zijn ontwaken en zijnen maaltijd drong een hoop vrouwen en volk, met guitaren en trommels voorzien, de deur van zijn logement binnen, terwijl zij bij den toon harer instrumenten schreeuwden: *Adieu, mijnheer de generaal! Goede reis, mijnheer de generaal.....!* RICARDOS drong van zijnen kant bij eenen veelvermogenden minister er op aan, hem troepen toe te staan; maar deze begunstigde minister weigerde hem zulks, wijl RICARDOS hem den eerbied niet had bewezen, welken hij van de uitstekendste personen vorderde. Door het getier des volks zijn geduld ten einde gebragt zijnde, begaf hij zich naar zijn leger, en kwam er slechts aan, om hetzelve van alle kanten geslagen te zien. Zijne ongenade was reeds vroeger door GODOY voorbereid, en deze ongelukkige uitslag bespoedigde dezelve. Zijne plaats werd vervangen door den graaf D'UNION, welke nog ongelukkiger, dan hij was. Te midden van eene volslagene nederlaag, sneuvelde deze generaal op het slagveld. Het lot veranderde ten gunste der Spanjaarden, onder het bevel van URRUTIA,

welke d'UNION opvolgde; maar juist bij zijne eerste voordeeler, werd de vrede tusschen *Spanje* en *Frankrijk* gesloten. Gedurende dezen tijd, had zich don ANTONIO RICARDOS naar *Sevilla*, zijne geboorte-plaats, begeven, alwaar hij in April 1798, aan de gevolgen eener ziekte, welke door zijne lange vermoeijenissen was te weeg gebragt, vergeten overleed. Het ontbrak RICARDOS niet aan krijgskundige talenten; maar zelf had hij zijne eervolle ongenade uitgelokt, wijl hij zich niet onder de vleijers van eenen minister rangschikte, welke *Spanje* en deszelfs vorsten ten gronde rigtte.

RICAUT (PAULUS), een Engelsch ridder, was in den beginne geheimschrijver van den graaf WINCHELSEA, buitengewoon afgevaardigde van KAREL II bij den sultan MAHOMED IV. Hij werd vervolgens consul van de Engelsche natie in *Smyrna* en bekleedde dien post gedurende 11 jaren; en in deze verschillende posten werd hij zeer nuttig voor de handelaars van zijne natie welke in *Turkijë* gevestigd waren. Bij zijne terugkomst in *Engeland*, benoemde hem in 1685 de graaf van CLARENDON, tot zijnen eersten geheimschrijver voor de provinciën *Leinster* en *Connaught* in *Ierland*. Koning JACOBUS II vereerde hem met den titel van geheimraad voor *Ierland* en van regter van de admiraliteit. Na de omwenteling, welke den vorst van den troon verdreef, maakte hij zijn hof bij WILLEM III, en verkreeg den post van resident van *Engeland* in de hanzé-steden *Hamburg*, *Lubeck*, *Bremen* enz. In 1770 keerde hij naar *Engeland* terug en overleed aldaar in hetzelfde jaar. Men heeft van hem: 1.° *Geschiedenis van het tegenwoordige Ottomanische rijk*, *Londen*, 1669, een van die werken, welke ons het beste met den staat van dit keizerrijk bekend maken. Het werd het eerst door BRIOT in het Fransch vertaald, welke vertaling te *Parijs*, 1760 in 4.to en in 12.mo in het licht verscheen. Deze vertaling is goed; die in 4.to welke zeldzaam en prachtig is, is met schoone door LE CLERC gegraveerde platen versierd. BESPIER heeft in 1677 hetzelfde werk vertaald, *Rouanen* 2 dl.n in 12.mo en voegde bij zijne vertolking belangrijke aanteekeningen, welke dezelve zeer op prijs doen stellen. — 2.° *Geschiedenis der Turken* in de 17.e eeuw, 3 dl.n in 12.mo. vertaald door BRIOT, een naauwkeurig werk. — 3.° *Geschiedenis van den tegenwoordigen staat der kerken*

van Griekenland en Armenië, *Londen* 1618 in 12.mo (in het Fransch) vertaald door ROSEMOND, *Middelburg* 1692, *Amsterdam* 1696 en 1710, in 12.mo RICAUT heeft ook in het Engelsch vertaald de *Geschiedenis* van *Peru*, van GARULASSO DELLA VEGA, 1688 in fol. en de *Criticon* van GRACIANUS.

RICCATI (VINCENTIUS DE), een Jesuit, in 1707 te *Castel Franco*, in het grondgebied van *Treviso*, geboren, onderwees de wiskunde te *Bologna* tot aan de vernietiging der orde in 1773. Op dit tijdstip begaf hij zich naar zijn vaderland terug, alwaar hij in 1775, aan een kolijk overleed. Men heeft verscheidene wiskundige werken van hem; het meest gezochte is: *Verhandeling over de Integraalrekening*, 3 dl.n in 4.to Hij werkte lang over den loop der rivieren. De Fransche republiek liet in 1774 te zijner eer een gouden medaille slaan, van 1000 livres waarde.

RICCHIERI. - Zie RHODIGINUS.

RICCI (MATTHEUS), een Jesuit en stichter der missie van *Sina*, in 1552 te *Macerata* geboren, begaf zich naar *Indië*, volbragt zijne godgeleerde studiën te *Goa* in 1578, en onderwees de redeneerkunde. Door zijne oversten tot de missiën van *Sina* bestemd zijnde, leerde hij de taal van het land en verzuimde de wiskunde niet, welke hij te *Rome* onder den geleerden CLARIUS beoefend had. Na zeer vele tegenspoeden kwam hij te *Pekin* aan, en hij werd er met onderscheiding door den keizer VANLI ontvangen. RICCI verzuimde niets om hem tot de verkondiging van het Evangelie gunstig te maken. Onder verschillende zeldzaamheden van *Europa*, welke de pater hem aanbood, werd hij zoo zeer getroffen over eenige schilderijen van den Zaligmaker en de H. Maagd, dat hij dezelve op eene verhevene plaats van zijn paleis liet uitstellen, om aldaar vereerd te worden. Toen de keizer hem om eene aardrijkskundige kaart verzocht, wilde hij de gevoelens van een onwetend en ijdel volk niet schokken, hetwelk van gevoelen is dat *Sina* in het midden van de wereld ligt, en hij verdeelde de kaart zoodanig, dat *Sina* zich werkelijk in het midden bevond. Na onnoemelijke moeijelijkheden en een taai geduld, gelukte het hem eene kerk te bouwen, en er de grondslagen van eene christelijke gemeente te leggen, welke zeer bloeijend werd. Deze beroemde man overleed in 1610 te *Pekin*. Hij liet

belangrijke *Gedenkschriften* over *Sina* na, waarvan Pater TRIGAULT zich bediende, om zijn werk te schrijven: *De christiana expeditione apud Sinas*, 1684 in 8.vo Pater D' ORLEANS, een Jesuit, die in 1693 het *Leven van RICCI* heeft in het licht gegeven, verhaalt dat deze pater in den beginne een kleine *Catechismus* voor de Sinezen zamenstelde, » waarin hij volgens zijne verklaring slechts de meest overeenkomstige punten der zedekunde en der natuurlijke godsdienst met de christelijke godsdienst aanvoerde." Op deze wijze werden de geesten het beste vatbaar en hij had weinig moeite, om hen het geloof aan de geheimen te doen aannemen. Op deze wijze is ten allen tijden de ijver van de ware apostolische mannen met voorzigtigheid en eene heilige nijverheid verbonden geweest. Pater RICCI is de eerste Europeër, die eenige werken in de Sinesche taal heeft geschreven, derzelver getal bedraagt vijftien, waarvan wij slechts de volgende aanhalen: 1.° *De ware leer van God.* 2.° *De zes eerste boeken van EUCLIDES* — 3.° *Praktische rekenkunde*, in 11 boeken — 4.° *Praktische meetkunde* — 5.° *Verklaring van de aard- en hemelbollen enz.*

RICCI (JOZEF), geboren te *Brescia* en geordend geestelijke te *Somasca*, is bekend door twee middelmatige werken, in het Latijn, en gedrukt te *Venetië* in 1649, in 4.to, 2 dl.n Het eene is de *Geschiedenis van den Duitschen oorlog*, van 1618-1648, welke men gewoonlijk den *dertigjarigen oorlog* noemt; het tweede is de *Geschiedenis der oorlogen in Italië*, van 1613 tot 1653. Deze geschiedenissen zijn in eenen zenuwloozen stijl geschrevene compilatiën; maar men vindt er merkwaardige bijzonderheden in. De weglatingen der satirike trekken, welke men van den schrijver in het tweede werk vorderde, maakte hetzelve minder aangenaam bij de boosaardige geesten.

RICCI (MICHAEL-ANGELO), kardinaal, beminde de wiskunde en maakte groote vorderingen in dezelve, hetwelk uit zijne verhandeling: *De maximis et minimis.* . . . blijkt. INNOCENTIUS XI verhief hem in 1681 tot het purper; maar hij had slechts korten tijd genot van zijne waardigheid, daar hij den 21 Mei 1682 overleed. Zijne deugden, zijne kunde, zijne waarheidsliefde en zijn ijver, maakten hem den lof en de achting der Paussen waardig.

Ricci (Sebastianus), een schilder, in 1659 te *Belluno*, in den *Venetiaanschen Staat* geboren, overleed in 1734 te *Venetië*. Bijna alle vorsten van *Europa* hebben zijn penseel gebezigd. Ricci werd door de koningin naar *Engeland* beroepen; hij ging over *Parijs*, bleef er eenigen tijd, en liet zich bij de akamie der schilderkunst aannemen. Nadat hij in *Londen* aan alles voldaan had, wat men van hem eischte, kwam hij naar *Venetië* terug en vestigde er zich. Deze schilder bezat edele en verhevene denkbeelden; zijne verbeeldingskracht was levendig en vloeijend; zijn koloriet is krachtvol, ofschoon dikwijls te donker; zijne ordonnantien zijn treffend; zijne penseelstreken ongedwongen. Er zijn vele stukken, naar hem gegraveerd. Het museum van *Parijs* bezit van dezen schilder een allegorische schilderij, voorstellende. *De minnegoodjes, welke Frankrijk dienen, en een genius, welke de diadeem draagt.*

Ricci (Laurentius), een Jesuit, den 2 Augustus 1703 te *Florence*, uit eene beroemde familie geboren, werd den 21 Mei 1758 tot generaal gekozen. De grootste gebeurtenis van zijn generaalschap was de vernietiging zijner orde. Nadat in 1759 de Jesuiten uit *Portugal* verdreven waren, werden zij zulks eenige jaren later ook uit *Frankrijk*, *Spanje en Napels*. De ministers van het hof van *Bourbon* vereenigden zich, om aan Clemens XIV de algeheele uitroeijing dezer orde te verzoeken. Deze Paus onderteekende de breve, welke het gezelschap van Jesus vernietigde, den 21 Julij 1773. (Zie Clemens XIV en *l'Ami de la religion*, 17 deel blz. 241 en 273). Men bragt den generaal Ricci, vergezeld van zijne assistenten en verscheiden andere jesuiten naar het kasteel *Sint-Angelo*, nadat men hem eene circulaire had laten onderteekenen, aan alle missionnarissen zijner orde, om hun de vernietiging derzelve bekend te maken. De verklaring van deze gebeurtenissen, van derzelver oorzaken en uitwerkselen, welke er het gevolg van waren, behoort niet tot deze eeuw; het nageslacht zal dit alles op eene kalmere en zekere wijze beschouwen. Een filozofisch reiziger, welke met vele onpartijdigheid oordeelt, meende echter zich de volgende aanmerkingen te mogen veroorloven: » Van deze eeuwen, waarin het hof van *Rome* dikwijls deszelfs gezag scheen te misbruiken, ga ik over tot de tijden, waarin

hetzelve zich slechts bezig houdt met het afweren der pijlen, welke men tegen hetzelve afschiet. Het beveelt niet meer; het gehoorzaamt slechts. De verzoeken der vorsten zijn bevelen voor hetzelve. De aanzoeken doen hetzelve buigen, de bedreigingen verontrusten en verschrikken hetzelve; het gaat met reuzenschreden achteruit, terwijl deszelfs eigenbelang het aanraadt, de pligt zelf het beveelt, om zich tegen de hinderpalen te verharden en vooruit te gaan. Indien hetzelve van tijd tot tijd zijne oude kracht schijnt te hervatten, is het gewoonlijk slechts om weldra meer zwakheid aan den dag te leggen, en met meer gerucht in eenen toestand te vervallen, welke medelijden verwekt, het hoort rondom zich niets, dan de siddering der hevigste hartstogten. Vermoeid, neemt het de uiterste besluiten, welke door de wanhoop schijnen ingegeven te zijn. Van een deel zijner hulpmiddelen beroofd, durft het geen gebruik van het andere te maken, en rangschikt zich soms aan de zijde dergenen, welke hetzelve verfoeijen en bestrijden, terwijl het te gelijker tijd, diegenen verstoot die het beminnen en onderhouden. Met het zwaard gewapend, treedt het met eene trotsche houding op, om een offer te voltrekken, hetwelk de wereld doet verbaasd staan. Op een door vijanden opgerigt altaar slagt het offers, welker prijs aan hetzelve niet onbekend zijn en welke nooit onder deszelfs slagen hadden behooren te bezwijken." *Discours sur l'histoire* etc. *par le C. d'Albon.* Ricci overleed den 24 Novemb. 1775 in zijne gevangenis. Hij onderteekende kort voor zijnen dood eene soort van *Memorie*, welke men, volgens zijn verlangen in het licht gaf. Hij beweerde er in: 1.° dat de maatschappij van Jesus volstrekt geene aanleiding tot derzelver vernietiging had gegeven, en dat hij in hoedanigheid van overste zich voor wel onderrigt verklaarde van hetgeen in zijn genootschap omging; —2.° dat, wat zijnen persoon betrof, hij vermeende de gevangenschap en vervolgingen, welke de opheffing zijner orde gevolgd waren, niet verdiend te hebben: 3.° eindelijk, dat hij opregt aan diegenen vergaf, welke hem gekweld en bedroefd hadden, eerst door den smaad, zijnen ordebroeders aangedaan, en vervolgens door de aanslagen op zijne eigene eer. Een groot bisschop, de grootste redenaar, welken *Frankrijk* toenmaals bezat, preekte kort na de vernietiging dezer

orde, voor eene der aanzienlijkste vergaderingen der wereld, en maakte geene zwarigheid om zich van de volgende uitdrukkingen te bedienen: » Indien eene beroemde maatschappij door den invloed en het vertrouwen, welke dezelve zoo langen tijd bij de Pausen en de koningen genoten, en door de diensten, welke zij aan de Godsdienst en letteren bewezen heeft (want welke beweegreden zou gevoelige zielen kunnen beletletten, deze getuigenis van ongelukkige mannen af te leggen) indien deze maatschappij het slagtoffer is geworden enz." *Lijkrede van Lodewijk XV*, door de Beauvais, bisschop van *Senez*. Caraccioli, een bijzonder vruchtbare schrijver in allerlei slag van losse stukjes, heeft het *Leven* van pater Ricci in het licht gegeven, eene koele en slecht zamenhangende couranten-compilatie.

* Ricci (Scipio), bisschop van *Pistoja* en *Prato*, in in 1741, te *Florence* geboren, was een neef van den voorgaande en werd in het Romeinsch seminarie opgevoed. Tot bijzitter van den nuntius te *Florence* benoemd, en vervolgens tot generaal vicarius van den aartsbisschop Incontri, welke den stoel derzelfde stad bekleedde, werd Scipio Ricci in 1789 zelf tot het bisdom van *Pistoja* verheven. Een voorstander der hervorming zijnde, welke door den keizer Jozef II in de Oostenrijksche staten en vervolgens ook in het groothertogdom *Toscane* waren ingevoerd, was hij langen tijd in strijd met den heiligen Stoel, welke zoo lang de omstandigheden het toelieten, deze gevaarlijke nieuwigheden te keer ging. Hij werd geheimraad van Leopold II, groot-hertog van *Toscane* en broeder van den keizer. Van toen af zag men dit bestuur zich met de kerkelijke zaken bemoeijen, wilde den *cultus* en de ceremoniën regelen, en zich van het geestelijke onderwijs meester maken. Men liet catechismussen opstellen zonder de bisschoppen te raadplegen; men stelde aan de godgeleerde scholen hoogleeraren aan, geheel ingenomen met de leerstelsels, die men wilde voortplanten. Den 18 September 1786 opende Ricci, overeenkomstig het verlangen van den groot-hertog, te *Pistoja* eene synode om regelmatig tot de hervormingen, die men wilde invoeren, over te gaan. Dezelve waren op verre na niet naar den smaak van de meerderheid zijner geestelijkheid; maar

de nieuwe godgeleerdheid was tot in de universiteit van *Pavia* doorgedrongen. Men liet TAMBURINI uit deze stad komen, die door den kardinaal MOLINO, bisschop van *Pavia* van zijnen leerstoel beroofd was, wijl hij in eene Verhandeling der janseniste leer betrekkelijk de genade verdedigd had. RICCI benoemde hem tot voorzitter in zijne synode, ofschoon hij zelfs niet bevoegd was, dezelve bij te wonen. Hij speelde er de hoofdrol in, en werd ondersteund door geestelijken van zijn gevoelen, welke men had zorg gedragen hem toe te voegen. Men nam er de geheele leer van de *appellerende* Franschen aan. Men wettigde er het stelsel van BAÏUS en QUESNEL over de beide liefden, over de werking en de kracht der genade; over de kracht- en nuttelooshеid der vrees; in één woord over leerstelsels, welke de Kerk, sedert het begin dier geschillen verwierp. In het volgende jaar werd er den 23 April op bevel van den groot hertog eene tweede vergadering te *Florence* gehouden; dezelve werd bijgewoond door alle bisschoppen van *Toscana*. Het was er verre af, dat dezelve even als de eerste naar den zin van RICCI uitviel. Hij vond er niet alleen tegenkanting van den kant der meerderheid van de geestelijkheid, maar hij zag zich daarenboven genoodzaakt dezelve den 15 Junij na negentien zittingen te ontbinden. Gedurende genoemde synode, had zich een opstand tegen hem in het diocees *Prato* verheven. Men had zijnen bisschoppelijken zetel en zijne wapenen omvergeworpen en verbrand, nadat men uit zijn paleis en zijn seminarie de boeken en papieren, welke er aanwezig waren, weggenomen had. Men zag zich genoodzaakt troepen naar *Prato* te zenden, om er de rust te herstellen. Intusschen gaf RICCI, door den groothertog ondersteund in weerwil dezer nederlagen zijn plan niet op. Door zijne aanhitsing volgde nieuwe edikten ten gunste deszelven en op de leest van die van *Weenen* geschoeid elkander op. Eene onverwachte gebeurtenis maakte een einde aan deze noodlottige nieuwigheden. De dood van JOZEF II in 1790 plaatste LEOPOLD op den keizerlijken troon. Het schijnt, dat het gedrag van dezen vorst in hetgeen er gebeurd was, minder aan zijne eigene overtuiging was toe te schrijven dan wel aan het verlangen om de ontwerpen van zijnen broe-

der niet tegen te werken. Na zijn vertrek van *Toscana* keerde alles wat betrekking tot het godsdienstige had, in de vorige orde terug. Een nieuwe opstand tegen RICCI, welke te *Pistoja* plaats had, noodzaakte hem te vlugten en deed hem besluiten zijn ontslag in te leveren. PIUS VI veroordeelde in 1794 door de bulle *Auctorem fidei* de leer, welke in het concilie van *Pistoja* voorgedragen was. Deze veroordeeling was niet voldoende om RICCI de oogen te openen. Later in 1799 onderging hij eene gevangenschap, wijl hij zich ten gunste der besluiten van de constituerende vergadering en der Franschen verklaard had, welke oogenblikkelijk *Toscana* bezet hielden. Toen hij weder in vrijheid gesteld was, volhardde hij in zijne dwalingen. In 1805 kwam hij eerst tot inkeer. PIUS VII kwam door *Florence*, toen hij uit *Frankrijk* terugkeerde. Het uur van berouw was gekomen. De oude bisschop van *Pistoja* bezocht den H. Vader en stelde hem eene verklaring ter hand, bevattende, dat hij de *apostolische constitutiën* tegen BAÏUS JANSENIUS en QUESNEL aannam, en voornamelijk de bulle *Auctorem fidei*, welke zijne synode veroordeelde. Deze bisschop overleed den 27 Januarij 1810. Men heeft van hem eenige *Herderlijke onderwijzingen*, welke de strekking hadden om zijne zoogenaamde hervormingen te verdedigen. Men leest in de *Dictionnaire universel* van PRUDHOMME, dat RICCI geene herroeping heeft gedaan en men prijst hem deswegens. Zijne terugkeering tot betere gevoelens is eene stellige daadzaak, en wij vermeenen hem beter te prijzen door zijne herroeping en onderwerping aan de wetten der Kerk te bevestigen. In 1824 verscheen te *Brussel* een werk in het licht, getiteld: *Vie etc.* (*Leven en memorien van SCIPIO RICCI*), door DE POTTER, 4 dl.n in 8.vo Het is in 1825 te *Parijs* bij de gebr. BAUDOUIN herdrukt; deze uitgave, welke verminkt is, werd door den abbé GREGOIRE en den graaf LANGUINAIS in het licht gegeven.

RICCIARELLI, schilder. — Zie VOLTERRE.

RICCIO. — Zie RIZZIO en CRINITUS.

RICCIOLI (JOANNES BAPTISTA), een Jesuit in 1598 te *Ferrara* geboren, onderwees met goed gevolg de

godgeleerdheid te *Parma* en te *Bologna*. Hij maakte zich beroemd door zijne sterre- en wiskundige bekwaamheden. Zijne voornaamste werken zijn: 1.° *Geographiæ hydrographiæ libri XII*, *Bologna*, 1661 en *Venetië* 1672. Dit boek kan dengenen dienstig zijn, welke de aardrijkskunde grondig willen leeren; men moet echter op de onnaauwkeurigheden letten, welke ten tijde van den schrijver onvermijdelijk waren. — 2.° *Chronologia reformata, Bologna*, 1669, in fol.; een boek, waarin men zeer gewone zaken, met andere nuttige en geleerde vindt. — 3.° *Almagestum novum astronomiam veterum etc.*, *Bologna*, 1551, in fol.; de vrucht van eene diepe beoefening der sterrekunde, en eene der volledigste verhandelingen, welke er over deze wetenschap bestaan, die welke in deze eeuw met het beste gevolg zijn bekroond geweest, hebben dezelve nog niet in vergetelheid gebragt. Er komen fouten en dwalingen in voor, maar misschien niet zoo veel als in de nieuwste sterrekundige werken. De groote roem van Riccioli en de hoogachting, welke de geleerden voor hem koesterden, deed algemeen de benamingen, welke hij aan de vlekken in de maan gaf, aannemen, en die welke Helvetius had uitgedacht verwerpen. Pater Riccioli heeft ook gezamenlijk met pater Grimaldi, zijnen ordebroeder, die hem in al zijne werkzaamheden ondersteunde, vele zeldzame proefnemingen over den val der ligchamen gemaakt. Hij overleed in 1671. De abbé Barotti heeft eene goede schets over *het leven en de werken* van pater Riccioli geplaatst in zijne *Memorie istoriche de letterati Ferraresi*, *Ferrara*, 1793, 2.de deel blz. 270 en volgende.

Riccoboni (Antonius), Riccobonus, werd in 1541 te *Rovigo* geboren. De beroemde Paulus Manutius, Sigonius en Muret waren zijne meesters in de beoefening der humaniora. Hij onderwees aan de universiteit van *Padua* gedurende dertig jaren en met veel roem de schoone letteren, en overleed aldaar in 1599, nalatende: 1.° *Geschiedkundige commentariën*, met fragmenten uit oude geschiedschrijvers. — 2.° *Commentariën* over de redevoeringen en over eenige andere werken van Cicero. — 3.° *Redeneerkunst*, 1595, in 8.vo

— 4.o *Commentariën* over de dicht- en de zedekunde van ARISTOTELES, in 4.to — 5.o *Geschiedenis der universiteit van Padua, Parijs*, 1592, in 4.to, enz.

RICCOBONI (LODEWIJK), in 1674 of 1677 te *Modena* geboren, wijdde zich onder den naam van LELIO aan het tooneel toe. Hij bewerkstelligde eene dramatische verbetering op de tooneelen van zijn land, verbande er de lage en ongerijmde kluchtspelen, welke dezelve onteerden, en voerde er regelmatige en ordelijke stukken in, namelijk vertalingen of navolgingen van MOLIÈRE en van andere Fransche schrijvers. Nadat hij in *Italië* gespeeld had, kwam hij in *Frankrijk*, werwaarts hem de toenmaals regerende hertog van *Orleans* (1716) beriep, en onderscheidde er zich als tooneelspeler. Hij werd voor den besten acteur van het Italiaansche tooneel (*hotel de Bourgogne*) van *Parijs* gehouden, hetwelk hij vervolgens uit een godsdienstig grondbeginsel verliet. Zijn dood, welke in 1753 voorviel, werd door de weldenkenden betreurd. Zijne zeden waren niet die, welke men van zijn beroep zoude verwacht hebben en zijne inborst was beminnelijk. Men heeft van hem *verzameling van Blijspelen*, welke hij voor het Italiaansche tooneel zamengesteld heeft. Er komen er eenige onder voor welke in den tijd bijval vonden. Men maakt echter meer werk van zijne *Gedachten over de mondelijkschevoordragt*, in 8.vo en van zijne *Verhandeling over de hervorming des tooneels*, 1743, in 12.mo; een werk vol van oordeelkundige overwegingen. Men vond dezelve al te gestreng en misschien was zij nog niet streng genoeg. Er bestaan nog van hem goede *Aanmerkingen over het tooneel en het genie van MOLIÈRE*, 1736, in 12.mo *Geschied- en oordeelkundige overwegingen over de tooneelen van Europa*, 1738, in 8.vo, en de *Geschiedenis van het Italiaansche tooneel*, uitgegeven in 1730 en 1731, 2 dl.n in 8.vo.

RICCOBONI (MARIA JOANNA LABORAS DE MÉZIÈRES), eene letterkundige dame, in 1714 te *Parijs* geboren, behoorde tot eene familie, welke door den val van het stelsel van LAW was te gronde gerigt, werd uit nooddwang tooneelspeelster in den ouderdom van twintig jaren. Zij vond echter weinig bijval op het tooneel en vond zich nog minder gelukkig in hare vereeniging met ANTONIUS

FRANCISCUS RICCOBONI, tooneelspeler bij het Italiaansche tooneel en schrijver van een aantal *Blijspelen*, zoo als ook van het werk: *Kunst des tooneels*, 1750, in 8.vo zij moest dikwijls de ongetrouwheid van haren gemaal betreuren, van welken zij zich, niettegenstaande hare schrander- en teederheid niet kon doen beminnen. Om zich van de vervelingen, waarmede zij overladen was te verstrooijen, gaf zij zich aan de studie der letteren over, en schreef een aantal *Romans*, welke haar zoodra zij begon in den eersten rang der beste romanschrijvers plaatsten. Men vindt in hare werken welvoegelijkheid en smaak. In 1761 had zij zich van het tooneel verwijderd, en leefde toen van het voortbrengsel harer werken en van eene kleine jaarwedde, welke het hof haar toegekend had; maar de omwenteling beroofde haar van deze laatste hulpbron, en zij overleed te *Parijs*, bijna in armoede den 6 December 1792. Zij heeft de volgende werken nagelaten: 1.o *Histoire etc.* (*Geschiedenis van den markgraaf* DE CRESSY). 1756, in 12.mo, herdrukt in 1830 met verscheidene andere werken van denzelfden schrijver in de *Collection etc.* (*verzameling der Fransche en vreemde Romans*) van DAUTHEREAU. Deze geschiedenis maakte bijzonder veel opgang, welke dezelve ook verdiende. Ware, edele karakter-schetsen, veel belangwekkends, eene aaneengeschakelde, van buitengewone voorvallen ontdane gang, wijze en scherpzinnige overwegingen, kieschheid in de gevoelens, bevalligheid en zuiverheid in den stijl, geene wulpsche voorstellingen, noch te vrije schilderingen, eene diepe kennis van het menschelijk hart, ziedaar de hoedanigheden, welke dit werk ingang deden vinden. Men verwijt echter aan de schrijfster van, na de markgravin DE CRESNY even zoo belangwekkend als deugdzaam geschilderd te hebben, haar zoo ver te hebben gebragt van zich zelve van het leven te berooven. Deze trek van wanhoop vernietigt gedeeltelijk die zachte en overtuigende zedeleer, welke door het geheele werk verspreid is. LAHARPE velt hetzelfde vonnis over Mevr. RICCOBONI. — 2.o *Lettres etc.* (*Brieven van* FANNY BUTTLER), 1757, in 12.mo. Deze twee werken maakten zulk eenen opgang, dat men in den beginne twijfelde, of eene vrouw er wel de schrijfster van zou kun-

nen zijn. PALISSOT was een dergenen, welke het meest daartoe bijdroegen om dit vermoeden te verspreiden (Zie zijne *Dunciade*); maar later herriep hij zulks. — 3.° *Lettres etc.* (*Brieven van* MILADY CATESBY), 1759, — 4.° *AMELIE* (*AMALIA*) uit het Engelsch naar FIELDING vertaald. — 5.° *Miss. etc.* (*Miss. JENNY*), 1764, 4 dl.n in 12.mo — 6.° *Lettres etc.* (*Brieven van de gravin van Sancerre*), 1766, 2 dl.n — 7.° *ERNESTINE* (*ERNESTINA*); dit is een der beste werken van de schrijfster; LAHARPE noemde het zelve de *diamant* van Mevrouw RICCOBONI. — 8.° *Lettres etc.* (*Brieven van milord RIVERS*), 1776, 2 dl.n in 12.° — 9.° *Recueil etc.* (*Verzameling van stukken en geschiedenissen*), 1783, 2 dl.n in 12.mo. De werken van Mevr. RICCOBONI zijn te *Neufchâtel* in 10 dl.n in 12.mo, te *Parijs* in 9 en in 14 dl.n na den dood der schrijfster gedrukt, met eene *Beschrijving* van haar leven en hare schriften. Niettegenstaande de lofspraken, welke men Mevrouw RICCOBONI toegezwaaid heeft, zoude men haar somtijds eenige te veel herhaalde uitdrukkingen en bijvoegsels kunnen verwijten, zoo wel als eenige gemaaktheid in den stijl, welk gebrek zij met mevrouw GOMET en andere romanschrijfsters van haren tijd gemeen had. Zij ging, door als eenen zeer beschaafden geest te bezitten, en hare werken logenstraffen dit gevoelen niet. In weerwil van haren stand als tooneelspeelster, welken zij bijna twintig jaren uitoefende, kwetsten hare zeden nooit de welvoegelijkheid.

* RICH (JAMES CLAUDIUS), een beroemd geleerde, resident van *Engeland* te *Bagdad*, paarde met eene uitgebreide kennis der Oostersche talen den smaak der opsporingen van oudheden. Hij hield zich bezig met het bijeenbrengen van eene schoone verzameling van Oostersche handschriften, kostbare gedenkpenningen, cylinders, gegraveerde steenen en voorwerpen van oudheid van allerlei aarden voornamelijk Babylonische gedenkteekenen, welke hij zelf verzameld had in de talrijke bezoeken, die hij op de plaats maakte, waar *Babylon* heeft gestaan. Hij heeft zijne *Navorschingen* uitgegeven in het 3.e deel van de *Verzameling der bergwerken van het Oosten*, uitgegeven te *Weenen* in 1813, in fol. en er werd te *Parijs* eene Fransche vertaling van in het licht gegeven

onder den titel van *Voyage etc.* (*Reis naar de bouwvallen van Babylon door J. C. Rich, resident te Bagdad, met 4 platen versierd, vertaald en verrijkt met aanmerkingen, met verklarende aanteekeningen, gevolgd door eene verhandeling over de ligging van het Pallacopa, door J. Raymond, oud-consul te Bassora*), 1818, in 8.vo. Men vindt in het zelfde 3.e deel, van de verzameling der bergwerken in het 4.e deel, een *Latijnsche catalogus van de Arabische, Perzische en Turksche handschriften*, in het Oosten verzameld door Rich en in het 4.e deel van dezelfde verzameling eene Engelsche vertaling van de *Geschiedenis* of liever van de *Legende der zeven slapers*, welke in het Arabisch geschreven is. Het *Journal des Savans* van Mei 1821 en April 1822, bevat nog eenige belangrijke uittreksels van *Brieven* van dezen Engelschen resident aan den heer Silvester de Sacy. Rich bleef te *Bagdad* van 1807 tot 1821; maar gedurende dezen tijd maakte hij vele groote reizen en zette zijne navorschingen tot in de afgelegensche cantons van *Kurdistan* voort. Hij was slechts 35 jaren oud, toen hij den 5 October 1821 te *Shiraz* aan de cholera-morbus overleed.

Richard I, koning van *Engeland*, bijgenaamd *Leeuwenhart*, werd in 1157 te *Oxfort* geboren, en beklom den troon, na den dood van zijnen vader Hendrik II, in het jaar 1189. Zijne moeder was Eleonora van *Guyenne*, door Lodewijk VII, koning van *Frankrijk* verlaten. Richard was door den dood van zijnen broeder Hendrik, bijgenaamd *den Jonge*, in 1183 de oudste geworden. Hij had zich met Hendrik vereenigd om zijnen vader te beoorlogen, Saladin had juist *Jeruzalem* ingenomen; deze tijding had den moed van den jongen Richard ontvlamd, maar de oorlogen, welke hij tegen het vaderlijk gezag voerde, belettede het vertrek der kruisvaarders; de Pauselijke legaat deed hem in den ban. Intusschen overleed Hendrik II van verdriet, terwijl hij zijne ondankbare zonen vervloekte. Richard kreeg berouw over zijn gedrag, en na zijne krooning, welke den 3 September 1189 plaats had, hield zijne gedachte hem enkel met de reis naar het *Heilige land* bezig. Het verlangen om de Mahomedanen uit de schoone

provinciën, welke zij van de Christenen ontweldigd hadden, te verjagen, en in *Arabië* eene magt te vernietigen, welke reeds geheel *Europa* bedreigde, bezielde toenmaals alle vorsten. RICHARD nam, gelijk anderen, deel aan deze onderneming, door de regtvaardigheid, de vroomheid en de goede staatkunde voorgeschreven en trok in 1190 met PHILIPPUS AUGUSTUS ter kruisvaart. Het zamentreffen der beide legers was te *Messina*; WILLEM II, koning van *Sicilië* kwam te sterven. Zijne weduwe was eene zuster van RICHARD, welke de teruggave van de huwelijksgift bij TANCREDE, opvolger van WILLEM, vorderde. De twist tusschen deze twee vorsten bragt bloedige geschillen tusschen de kruisvaarders en het volk van *Messina* te weeg. RICHARD maakte zich meester van de stad maar PHILIPPUS AUGUSTUS verklaarde zich als bemiddelaar en herstelde den vrede tusschen de beide vorsten; en van dezen oogenblik af aan zag men de goede verstandhouding, welke tusschen de vorsten van *Frankrijk* en *Engeland* heerschte, ophouden. RICHARD maakte zich in 1191 meester van het eiland *Cyprus* en droeg veel bij tot de inneming van *Accon*. Het is op deze reis, dat hij het eiland *Cyprus*, inruiling met den titel van *koning van Jeruzalem*, aan GUI of GUIDO VAN LUSIGNAN gaf. Daar er verdeeldheid in de legers was ontstaan, keerde PHILIPPUS naar *Frankrijk* terug. RICHARD bleef meester van het veld van eer en spreidde den heldhaftigsten moed ten toon. SALADIN, die als overwinnaar uit *Mesopotamië* terug kwam, leverde den kruisvaarders eenen slag te *Cæsarea*. RICHARD had het geluk van hem te ontwapenen, en zich van verscheidene plaatsen meester te maken. Nadat hij met SALADIN eenen wapenstilstand van drie jaren gesloten had, keerde hij wel is waar met meer roem naar zijn gebied terug dan PHILIPPUS AUGUSTUS, maar op eene minder voorzigtige wijze. Hij vertrok in 1192 met een enkel schip, en toen dit vaartuig op de kusten van *Venetië* schipbreuk geleden had, doorreisde hij vermomd een groot gedeelte van *Duitschland*. Bij de belegering van *Accon*, had hij door zijne trotschheid LEOPOLD, hertog van *Oostenrijk*, beleedigd, en thans had hij de onvoorzigtigheid door deszelfs gebied te reizen. Deze hertog klonk hem kluisters aan en leverde hem aan den barbaarschen en lashartigen kei-

zer HENDRIK VI uit, die hem in de gevangenis opsloot, even gelijk een vijand, die hij in den oorlog gevangen genomen had. De Paus, door de aanzoeken van de koningin ELEONORA bewogen, bedreigde den hertog LEOPOLD en HENDRIK met de excommunicatie, indien zij RICHARD niet weder in vrijheid stelden. Intusschen werd de vorst voor eenen rijksdag gedaagd, en als de moordenaar van KOENRAAD, markgraaf van *Tyrus*, aangeklaagd; hij verdedigde zich met zulk eene treffende welsprekendheid, dat hij zijne aanklagers te zijne gunste bewoog. De keizer echter vorderde van den koning van *Engeland* bij zijne vrijlating, zoo als men zegt, 250,000 marken zilver voor zijn losgeld. Toen RICHARD in 1194 in zijn koningrijk terug kwam, vond hij hetzelve verscheurd door de factie, welke zijn broeder JOANNES er gesmeed had; hij deed dezelve ophouden en keerde zijne wapens tegen PHILIPPUS AUGUSTUS; maar de uitslag van dezen oorlog was niet beslissend. In 1199 vernam hij na reeds vele kerken uitgeplunderd te hebben, dat er te *Chalus*, eene stad in het *Limousinsche*, een schat verborgen was; hij ging dezelve aanvallen en ontving er eene wonde, waaraan hij den 6 April van hetzelfde jaar overleed. Een dichter van dien tijd, heeft deze gebeurtenis in een koppeldicht, of door eene woordspeling op de gewijde vaten, welke door RICHARD weggenomen en ontheiligd waren, opgeteekend.

Christe, tui calicis prædo fit prœda Calucis:
Ære brevi rejicis qui tulit œra crucis.

Alvorens te sterven, liet hij eenen aanval op de belegerde plaats doen, welke stormenderhand werd ingenomen. Hij liet alle soldaten, die men had gevangen genomen, ophangen, met uitzondering van dengenen, welke op hem gegeschoten had, voor wien hij eene strengere doodstraf bestemde; eensklaps echter veranderde hij van gevoelen, en zijn eigen dood reeds voelende naderen, zag hij van zijne wraakneming af. In deze gesteldheid liet hij den boogschutter bij zich komen, aan wien hij zachtmoedig vraagde, welk kwaad hij hem gedaan had, om hem te bewegen hem het leven te benemen: »Gij hebt, antwoordde deze zeer trotschelijk mijnen vader en mijne twee broeders doen dooden; en daar ik mij nu op u gewroken heb, zoo wreek u nu ook op mij. Ik onderwerp mij met vreugde aan

alle straffen, die gij mij bereidt en ben te vreden van te zien, dat gij mij niet lang zult overleven." — » En ik," antwoordde de koning » vergeef u, en wensch tevens, dat gij mij overleeft, om een voorbeeld van mijne goedertierenheid te zijn." Deze vorst was zoo trotsch dat hij de koningen, zijne gelijken, als zijne onderdanen, en zijne onderdanen als slaven beschouwde. Zijne hebzucht eerbiedigde noch de Godsdienst, noch de armoede en zijne wulpschheid kende noch palen, noch welvoegelijkheid. Hij was dapper, maar wild; ondernemend maar onrustig; onverschrokken maar hoofdig; hartstogtelijk voor den roem der wapens, maar ijverzuchtig op al diegenen, welke hem dezelve konden betwisten. Richard was graaf van *Poitou* en hertog van *Normandyë*. Joannes *zonder land*, zijn broeder, volgde hem op. Sedaine en Gretry zijn de schrijvers van de beroemde opera: *Richard coeur de Lion* (*Leeuwenhart*), waarin gewag gemaakt wordt van de trouw van Blondel, vroeger aan Richard verbonden . . . . . Zelfs de Arabische schrijvers vieren de dapperheid van Richard, wiens naam in het Oosten als een spreekwoord werd gebezigd. Indien de kinderen weenden, bragten de muzelmansche moeders hen tot zwijgen met deze woorden: *Stil, koning Richard komt!* Te *Jaffa* viel hij met 400 boogschutters en 10 paarden, 15,000 Turksche ruiters aan, en dreef dezelve op de vlugt. Van dit gevecht, waarvan men te vergeefs een voorbeeld in de geschiedenis zoekt, kwam hij terug geheel en al met pijlen bedekt, die tegen hem afgeschoten waren, *even*, zegt een geschiedschrijver, welke er ooggetuige van was, *gelijk een speldekussen vol naalden bestoken.*

Richard II, koning van *Engeland*, zoon van Eduard, prins van *Wallis*, bijgenaamd de *Zwarte prins*, werd in 1366 te *Bordeaux* geboren, volgde in 1377, ofschoon nog zeer jong, zijnen grootvader Eduard III op. Nadat hij in zijne minderjarigheid veel tegenspoed had ondervonden, bragt hij deze stormen tot bedaren om de Franschen en Schotten te beoorlogen. Hij deed zulks beide met veel geluk, maar deze voorspoed hield geen stand. Joannes, hertog van *Lancaster*, Eduard hertog van *York* en Thomas, hertog van *Glocester* alle drie broeders van zijnen vader, waren zeer ontevreden over

de regering van hunnen neef. De laatste smeedde in 1397 eene zamenzwering tegen hem en kwam te *Calais* om het leven, alwaar hij in zijne gevangenis geworgd werd. De graaf van *Arundel* werd onthoofd, en de graaf van *Warwick* tot eene levenslange ballingschap veroordeeld. Eenigen tijd daarna werd HENDRIK, graaf van *Derby*, zoon van den hertog van *Lancaster;* toen hij de nagedachtenis van zijnen oom wilde verdedigen uit het koningrijk verbannen, naar hetwelke hij door eenige oproerige burgers werd terug geroepen. De hertog van *Northumberland*, welke in deszelfs belangen deelde, nam in 1399 den koning te *Flint* in het prinsdom *Wallis* in hechtenis, en leverde hem aan HENDRIK over, welke sedert kort hertog van *Lancaster* was, en die hem in eene gevangenis opsloot. De natie verklaarde zich voor hem. RICHARD II, verzocht slechts dat men hem liet leven en eene jaarwedde toekende, om te kunnen bestaan. Een vergaderd parlement zette hem geregtelijk af. RICHARD in den *Tower* opgesloten stelde den hertog van *Lancaster* de koninklijke insigniën met een door hem onderteekend geschrift ter hand, waarin hij zich als der regering onwaardig verklaarde. Hij was zulks in de daad, wijl hij zich vernederde om het te zeggen. Het parlement van *Engeland* beval, dat indien iemand het zoude ondernemen hem in vrijheid te stellen, RICHARD II oogenblikkelijk zoude gedood worden. Bij den eersten opstand, welke in zijn belang plaats had, begaven zich acht booswichten naar zijne gevangenis te *Pontfract*, naar welke hij uit den *Tower van Londen* overgebragt was, en vermoordden hem aldaar. Hij verdedigde zijn leven beter dan hij zulks zijnen troon had gedaan, daar hij de hakbijl aan eenen der moordenaars ontweldigde en er vier doodde alvorens te bezwijken. Eindelijk viel hij onder de slagen in 1400. Dit was het einde van den ongelukkigen vorst, die noch de deugden van eenen Christen, noch de hoedanigheden van eenen regtschapen man, noch de talenten van eenen grooten koning bezat. Hem ontbraken te gelijkertijd verstand, hart en zeden. Onder zijne regering begon WICLEF zijne ketterijen te prediken.

RICHARD III, koning van *Engeland*, vroeger hertog van *Glocester* en broeder van EDUARD IV, werd in 1452 geboren. Hij liet zich in 1483

als koning uitroepen, nadat hij EDUARD V en RICHARD, hertog van *York*, zijne neven, en regtmatige erfgenamen van den troon, had laten ombrengen. Hij genoot slechts twee en een half jaar zijne overweldigde bezitting, en gedurende dit korte tijdvak, vergaderde hij een parlement, in hetwelk hij naar zijn regt op de kroon durfde laten onderzoeken. Er zijn tijden, waarin de menschen lafhartig zijn, naarmate hunne meesters wreed zijn. Dit parlement verklaarde, dat de moeder van RICHARD III eene overspeelster was geweest; dat noch EDUARD IV, noch zijne overige broeders wettige kinderen waren; dat de eenige RICHARD III zulks was, dat derhalve de kroon hem toebehoorde met uitsluiting der beide jonge prinsen, (welke in den *Tower* gewurgd waren, maar over wier dood men zich niet uitliet). Weldra verscheen er een wreker dezer ongelukkigen. De hertog van *Buckingham*, stond tegen RICHARD III op, maar werd gevangen genomen en onthoofd. HENDRIK graaf van *Richemont*, de eenige afstammeling van de *roode Roos*, welke nog bestond, verscheen na hem en was veel gelukkiger. Het geheele land van *Wallis*, alwaar deze jonge vorst geboren was, nam de wapens voor hem op. RICHARD III en RICHEMONT, streden te *Bosworth* den 22 Augustus 1485. RICHARD zette in het heetst van het gevecht de kroon op, en wilde daardoor zijnen soldaten te kennen geven, dat zij voor hunnen koning tegen oproerlingen vochten; maar lord STANLAY, een van zijne veldheeren, welke reeds sedert lang met afgrijzen deze door zoo vele moorden overweldigde kroon beschouwde, verried zijnen onregtvaardigen meester en ging met een troepencorps tot RICHEMONT over. Toen RICHARD de slag als verloren zag, wierp hij zich als een woedende midden onder zijne vijanden en onderging een roemrijker dood, dan hij verdiend had. Dit gevecht maakte een einde aan de verwoestingen, waarvan de *roode Roos* en de *witte Roos*, *Engeland* vervuld hadden. De graaf van *Richemont*, onder den naam van HENDRIK VII gekroond, vereenigde door zijn huwelijk de regten der huizen van *Lancaster* en van *York*. RICHARD III was de laatste koning uit het geslacht der prinsen van *York*, of *Plantagenet*. SHAKESPEAR heeft een treurspel vervaardigd, getiteld RICHARD III. Men heeft aan den Heer

J. Rey *Geschied- en oordeelkundige Proeven* over Richard III te danken, *Parijs*, 1818, 1 dl. in 8.vo

Richard I, bijgenaamd *zonder vrees*, kleinzoon van Rollon, eersten hertog van *Normandyë*, volgde in 942 zijnen vader Willem Longue-Epée in den ouderdom van tien jaren op. Door de gelukkige schranderheid van Osmond, zijn gouverneur, uit de handen van koning *Lodewijk den Overzeesche*, welke hem te *Laon* gevangen hield, ontsnapt zijnde, zag hij zich op het punt, om van zijne staten beroofd te worden; maar Aigrold, koning van *Denemarken* en Hugo le Blanc, graaf van *Parijs*, welker hulp hij ingeroepen had, sloegen de Fransche troepen, en namen Lodewijk VI gevangen. Otto I, koning van *Germanië*, en Thibaut, graaf van *Blois*, welke tegen dezen jongen vorst te veld trokken, slaagden niet beter, zij werden verslagen, het grondgebied van *Chartres* werd uitgeplunderd en de hoofdstad in brand gestoken. Na den dood van Lodewijk, koning van *Frankrijk*, was Richard een van diegene, welke er het meest toe bijdroegen om de kroon op het hoofd van Hugo Capet, zijnen zwager, te plaatsen. Hij overleed in 996 te *Fécamp*, alwaar hij de kerk had laten bouwen, betreurd wegens de zachtheid van zijn bestuur.

Richard II, bijgenaamd *de goede*, zoon en opvolger van Richard I, hertog van *Normandyë*, regeerde tot 1027, in welk jaar hij overleed. Het begin van zijne regering werd verontrust door eenen opstand van het volk, hetwelk zich over aanmatigingen van den adel beklaagde. Vervolgens had hij met verscheidene magtige vorsten te strijden met Willem, graaf van *Hiesmes*, zijn' natuurlijken broeder, welke weigerde hem de leenhulde te bewijzen, met den koning van *Engeland*, die, nadat hij in *Normandyë* geland was, te naauwernood, de helft van zijn volk naar zijn eiland terugbragt, eindelijk met Eudes, graaf van *Chartres* en *Blois*, die ijverzuchtig op zijne magt was: deze laatste gaf weldra alle voldoening aan den hertog van *Normandyë*, toen hij het volk zag, hetwelk Lagman en Olaus, koningen van *Zweden* en *Denemarken* te zijner hulp aangevoerd hadden. Richard II, had zijnen zoon Richard III tot opvolger, die een jaar later niet zonder vermoeden

van vergeven te zijn, overleed.

RICHARD DE SAINT VICTOR, een Schotsch godgeleerde, studeerde te *Parijs*, alwaar hij regulier-kanonik in de abdij van *Saint-Victor* werd. Hij was in 1164 prior van dit klooster, en overleed in hetzelve in 1173, even zeer wegens zijne deugden, als wegens zijne geleerdheid geacht. Zijn graf, hetwelk in het klooster was, had het volgende korte opschrift: *Hic quiescit B. RICHARDUS A SANCTO VICTORE, doctor celeberrimus;* maar op zijde las men eene meer uitgebreide lofspraak. Men heeft van hem een aantal werken, in welke hij met juistheid en smaak redeneert. Zijne redeneerkunde is naauwkeurig, zijne welsprekendheid volkomen regtzinnig. Een kanonik van *Trier*, OEMBS genaamd, durfde zich van eene zijner aanhalingen bedienen, om het heiligschennige leerstelsel te bewijzen, dat in de twaalfde eeuw de Kerk had begonnen omtrent de leer van de Drieënheid te verschillen, en in de ketterij van SABELLIUS te vervallen, maar hij werd nadrukkelijk wederlegd in het geschrift *Judicium theologorum Coloniensium*, 1790. Weinig godgeleerden hebben in de daad dit leerstelsel met zoo vele naauwkeurigheid in leer en taal behandeld, als RICHARD DE SAINT-VICTOR. De beste uitgave van zijne *werken* is die van 1650, te *Rouanen*, 2 dl.n in fol. Zijne godgeleerde verhandelingen zijn naauwkeurig en zijne ascetische werken, vol van de verhevenste regels voor het geestelijke leven. Zijne *Commentariën* over de heilige Schrift zijn eenigzins wijdloopig, maar vol van goede en bondige uitleggingen.

RICHARD VAN ARMAGH of RADULPHUS, in zijn vaderland *Fitz-Ralph* genaamd, werd te *Dundalk* in *Ierland* geboren, studeerde te *Oxford*, werd er hoogleeraar in de godgeleerdheid en won de gunst van EDUARD III, welke hem achtereenvolgend in 1333 tot deken van *Litchfield*, en kanselier der hoogeschool van *Oxford* benoemde; vervolgens werd hij in 1347 aartsbisschop van *Armagh*. Hij verdedigde de jurisdictie der bisschoppen en pastoors tegen de bedelmonniken, welke hem van ketterij beschuldigden. Hij werd te *Avignon* gedagvaard, alwaar hij den 16 November 1360, na een verblijf van drie jaren, overleed, zonder de zaken ten einde te hebben gebragt, om welke hij

was opgeroepen. Hij bezat den roem, van zeer ervaren in de heilige Schrift en de kerkvaders te zijn. Zijne voornaamste werken zijn: 1.° verscheidene *Leerreden*. — 2.° Een geschrift getiteld: *Defensio curatorem adversus mendicantes, Parijs*, 1496, in 8.vo Deze redevoering had hij te *Avignon* uitgesproken. ROGER DE CONWAY wederlegde hem in de *Defensio medicantium*. — 3.° eene merkwaardige *verhandeling*, in 8.vo, *Parijs*, 1512, *tegen de dwalingen der Armeniërs*. De schrijver is er echter zelf niet vrij van, hij helde somtijds over tot die, welke WICLEF toenmaals verdedigde.

RICHARD (MARTINUS), een schilder te *Antwerpen* geboren, overleed in 1636, 45 jaren oud zijnde. Hij had smaak voor de landschappen, gaf zich alle noodige moeite om er in te slagen. Men stelde zijne schilderijen, welke hij altijd met schoone gebouwen versierde, grootelijks op prijs. De beroemde VAN DIJK stelde in het bijzonder veel belang in dezen meester en wenschte een portret van hem te hebben. Eens als RICHARD zich naar de vestingwerken van *Namen* begaf, om dezelve af te teekenen, werd hij als bespieder aangehouden; hij maakte zich echter bekend en werd weder in vrijheid gesteld. Zeer opvallend is aan dezen schilder, dat hij slechts met de linkerarm ter wereld kwam. Zijn broeder DAVID RICHARD legde zich ook op de schilderkunst toe, doch bereikte den roem van MARTINUS niet.

RICHARD (JOANNES), bachelaurus in de godgeleerdheid, werd te *Parijs* geboren en tot de pastorie van *Triel*, diocees van *Rouanen*, benoemd. Na 18 jaren deze betrekking bekleed te hebben, werd hij aangehouden en in de gevangenis van het geestelijke regtsgebied van *Rouanen* opgesloten, wijl hij tegen de onderteekening van het formulier geschreven had. Hij overleed in 1686 te *Parijs* in den ouderdom van 65 jaren. Zijne pastorie had hij voor de priorij van *Avoie* bij *Chrevreuse* verwisseld. Men heeft verscheiden werken van hem, welke in den tijd gelezen werden, maar die door andere veel betere vervangen zijn: 1.° *l'Agneau etc.* (*Het paaschlam of verklaring der plegtigheden, welke de Joden bij het nuttigen van het paaschlam in acht nemen, in eenen geestelijken zin op het nuttigen van het goddelijk*

lam in het H. Altaar-sacrament toegepast) in 8.vo 1686. — 2.o *Pratiques etc.* (*Godvruchtige oefeningen, om* JESUS *in het H. altaargeheim te vereeren*), in 12.mo 1683. — 3.o *Sentimens etc,* (*Gevoelens van* ERASMUS *overeenkomstig met die der Catholijke Kerk in alle punten van geloofsgeschil*). Dit is eene al te algemeene verdediging, welke niet gemakkelijk met datgene is overeen te brengen, wat de geschiedenis en de schriften van ERASMUS er ons van mededeelen. (Zie ERASMUS). — 4.o *Aphorismus etc.* (*Zinspreuken enz.*)

RICHARD (JOANNES), in 1639 te *Verdun* geboren, liet zich te *Orléans* tot advocaat bevorderen, niet zoo zeer om er de bediening van uit te oefenen, dan wel om eenen titel te hebben. Ofschoon hij een leek en getrouwd was, koos hij eene soort van bezigheid, welke men in dien staat zelden in het werk stelt. Hij werd schrijver van leerredenen, en predikte gedurende zijn geheele leven in zijne kamer, alwaar hij ten minste het genoegen had van zich te hooren preken. Men heeft van hem 1.o *Discours etc.* *Zedelijke Verhandelingen*); in 5 dl.n in 12.mo, *bij wijze van Leerreden*, welke weldra door vijf anderen gevolgd werden: *bij wijze van vermaningen* en van twee anderen over de *Geheimen onzes Heeren* en op de *Feestdagen* van de H. Maagd, zij zijn zeer bondig geschreven, maar er ontbreekt warmte en kracht aan. — 2.o *Éloges etc.* (*Geschiedkundige Lofreden der Heiligen*), 1716, 4 dl.n in 12.mo — 3.o *Dictionnaire etc.* (*Zedekundig Woordenboek* of *de algemeene Wetenschap des Kansels*), 6 dl.n in 8.vo. Men vindt in dit werk naar alphabetische volgorde datgene wat Fransche, Spaansche, Italiaansche, Hoogduitsche predikers het merkwaardigste en bondigste over verschillende onderwerpen gezegd hebben. Hij is de uitgever der *Leerreden* van FROMENTIÈRES, der *Vermaningen* van JOLY, der *Verhandelingen* van den abbé BOILEAU. De ouderdom was voor hem geen rustijd; hij werkte tot aan zijnen dood, welke in 1719 voorviel.

RICHARD (RENÉ), geschiedschrijver van *Frankrijk*, was de zoon van eenen notaris te *Saumur*, en werd in 1654 geboren. Hij trad vroegtijdig in de vergadering van het Oratorium, hetwelk hij verliet, nadat hij aan de zendingen, die op bevel van

den koning in de diocesen van *Luçon* en *la Rochelle* gehouden waren, medegewerkt had. Hij verkreeg een kanonikaat van *Sainte Opportune* te *Parijs* en overleed in 1727 als deken van dit kapittel. Hij had den titel van geschiedschrijver van *Frankrijk* bekomen. De abbé RICHARD, was een zonderling mensch en het zonderlinge van zijn karakter is in zijne geschriften overgegaan. De voornaamste zijn: 1.° *Parallèle etc.* (*Vergelijking van den kardinaal DE RICHELIEU met den kardinaal MAZARIN*), *Parijs*, 1704 in 12.mo; in 1716 herdrukt. Dit werk zondigt in vele opzigten tegen de waarheid der geschiedenis. De schrijver bezat noch eenen genoegzaam diepzinnigen geest, noch een bondig oordeel, noch eene toereikende kennis van zaken, om juiste vergelijkingen te maken. Hij had beloofd om ook de twee laatste biechtvaders van LODEWIJK XIV. LA CHAISE en LE TELLIER; de beide aartsbisschoppen van *Parijs*, HARLAI en NOAILLES, en eenige ministers van LODEWIJK XIV te vergelijken, maar deze werken hebben het licht niet gezien. 2.° *Maximes etc.* (*Christelijke leerstellingen*, en de *Keus van eenen goeden gewetensbestuurder*), werken voor de jufvrouwen van SAINT CYR zamengesteld. — 3.° *Vie etc.* (*Leven van JOANNES ANTONIUS LE VACHER, priester, insteller der zusters van de christelijke vereeniging*) in 12.mo; — 4.° *Histoire etc.* (*Levensgeschiedenis van pater JOZEF DU TREMBLAY, een' capucijn, door LODEWIJK XIII in de Staatszaken gebruikt*) in 12.mo. De abbé RICHARD schildert in dit werk pater JOZEF als eenen heilige af, zoo als hij heeft behooren te zijn; maar kort daarna leverde hij een tegenovergesteld portret van hem in het boek getiteld: *Le veritable etc.* (*De ware pater JOZEF, capucijn, de fabelachtige geschiedenis bevattende van den kardinaal RICHELIEU*) *St. Jean de Maurienne* (*Rouanen*), 1704, in 12.mo, in 1750, 2 dl.n in 12.mo herdrukt. En om zich beter te vermommen, vervaardigde hij eene kritiek van deze geschiedenis, onder den titel van *Antwoord op het boek getiteld: De ware pater JOZEF* in 12.mo met het voorgaande. Indien werkelijk al deze met elkander strijdige werken van den abbé RICHARD zijn, bewijzen zij eenen onstandvastigen zich in alle bogten wringen-

den en valschen geest, die minder het ware zocht dan den zeer ijdelen roem van de logen in alle soorten van kleuren te hullen. — 5.° *Dissertation etc.* (*Verhandeling over de pauselijke gunstbrieven-indults-*) in 8.vo — 6.° *Traité etc.* (*Verhandeling over de koninklijke jaarwedden*) in 12.mo

* RICHARD (pater KAREL LODEWIJK) een kerkelijk schrijver, in 1711 te *Blainville-Sur-Eau*, in *Lotharingen*, uit eene adellijke, maar arme familie geboren, was 16 jaren oud, toen hij in de orde van den H. DOMINICUS trad. Nadat hij zijne geloften te *Nancy* had afgelegd, begaf hij zich naar *Parijs* en bewoonde achtereenvolgend de huizen, welke de dominikaner monniken in de S. DOMINICUS- en in de S. JACOBS-straat der hoofdstad bezaten Hij volbragt zijne godgeleerde studiën, werd als doctor aangenomen, en wijdde van toen af zijne pen aan de verdediging der godsdienstige grondbeginselen, door de wijsbegeerte der 18 eeuw bedreigd. Eenige schriften, in welke hij een besluit van het parlement van *Parijs* aanrandde, betrekkelijk het huwelijk van eenen bekeerden Jood, hem hebbende doen vreezen dat dit hof hem in netelige zaken mogt wikkelen, nam hij het besluit zich naar *Rijssel* te begeven. Hij bleef aldaar tot de omwenteling. Toen begaf hij zich naar de *Nederlanden* en hij was in 1794 te *Bergen*, toen de Fransche troepen zich van deze stad meester maakten. Wegens zijne hooge jaren buiten staat om te vlugten, hield hij er zich verborgen, maar hij werd ontdekt en voor eene militaire commissie gevoerd, die zonder ontzag voor zijne grijze haren, hem veroordeelde om doodgeschoten te worden. De beweegreden van deze veroordeeling was een geschrift, hetwelk hij te *Bergen*, onder dezen titel had in het licht gegeven: *Parallèle etc.* (*Vergelijking der Joden die JESUS CHRISTUS hebben gekruist met de Franschen, die hunnen koning hebben gedood*). Het vonnis werd den 16 Augustus 1794 ten uitvoer gelegd. Pater RICHARD had den ouderdom van 84 jaren bereikt (*) Hij ging met moed, en zelfs met blijdschap den

(*) Volgens het *Dictionnaire des anonymes* (*Woordenboek der naamloozen of ongenoemden*) 2.e dl, bladz. 371, n.° 8,345, zou het een werk zijn getiteld: *Des droits etc.* (*Over de regten van het Oostenrijksche huis op België*), door pater RICHARD, *Bergen*, MON-

dood te gemoet, steunende op de armen van pater SYLVESTER TAHON, een franciscaner monnik, zijn' biechtvader, terwijl hij gebeden uitstortte. Hij had een aantal werken in het licht gegeven, waarvan de titels volgen: 1.° *Dissertation etc.* (*Verhandeling over de bezetenheid der ligchamen, en de kwelling der huizen door de duivels*), 1746 in 8.vo; — 2.° *Dictionnaire etc.* (*Algemeen Woordenboek der kerkelijke wetenschappen*) 1760, 5 dl.n in folio, met een deel als aanhangsel door de paters RICHARD en GIRAUD dominikanen der voorstad *St. Germain*. Het *letterkundige Frankrijk* (*La france littéraire*), 1.° deel bl. 383, schrijft dit woordenboek aan JOANNES RICHARD, mede een' dominikaner en doctor van de *Sorbonne* toe, maar het schijnt bewezen dat het van pater KAREL LODEWIJK is; — 3.° *Examen etc.* (*Onderzoek van het schotschrift getiteld: Geschiedenis van de invoering der bedelmonniken*), 1767, in 12.mo — 4.° *Lettre etc.* (*Brief van eenen aartsbisschop aan den schrijver van het klein geschrift getiteld: Over het regt der Souvereinen op de vaste goederen der geestelijkheid en der monniken*), *Parijs*, 1770, in 8.vo — 5.° *Dissertation etc.* (*Verhandeling over de geloften*), 1771, in 12.mo; — 6.° *Lettre etc.* (*Brief van eenen leeraar der Sorbonne aan den schrijver van de historische en critische proeve over de voorregten en vrijstellingen der orde geestelijken*) — 7.° *Analyse etc.* (*Ontleding der algemeene en bijzondere conciliën*), 1772 — 1777, 5 dl.n in 4.to; — 8.° *La nature etc.* (*De natuur in strijd met de godsdienst en de rede of het werk dat ten titel voert: Over de natuur voor de regtbank van het geloof en het gezond verstand veroordeeld*), 1773 in 8.vo; — 9.° *Observations etc.* (*Zedige aanmerkingen over de gedachten van*

JOT 1794, in 8.vo, hetwelk tot voorwendsel van den dood van dezen religieus zou hebben gediend, die volgens ditzelfde Woordenboek, den 14 Augustus in plaats van den 16 zou gefusileerd zijn, welke laatste dagteekening die der *Gedenkschriften om te dienen tot de kerkelijke geschiedenis gedurende de achttiende eeuw* is. Maar in het vonnis, dat den 28 Thermidor (15 Augustus) werd geveld, is de beweegreden van de veroordeeling verklaard namelijk de uitgave van het boek getiteld: *Vergelijking der Joden* enz; waarvan er verscheidene uittreksels worden aangehaald,

D'ALEMBERT) 1774 in 8.vo; — 10.o *Défense etc.* (*Verdediging der godsdienst, zedekunde, deugd en maatschappij*) 1775 in 8.vo; — 11.o *L'accord etc.* (*De overeenstemming der goddelijke, kerkelijke en burgerlijke wetten, welke op den geestelijken staat betrekking hebben*), 1775 in 8.vo; — 12.o *Réponse etc.* (*Antwoord op den brief geschreven door eenen godgeleerde* (CONDORCET) *aan den schrijver van het Woordenboek der drie eeuwen*) 1775 in 12.mo; — 13.o *Les Protestans etc.* (*de Protestanten ten opzigte van hunne aanmatigingen te leur gesteld*) 1776, in 12.mo; — 14.o *les Cents etc.* (*de Honderd vragen van eenen parochiaan aan den pastoor van****), 1776 in 12.mo; tegen het geschrift van GUIDI getiteld, *Zamenspraak tusschen een' bisschop en een' pastoor, over de huwelijken der protestanten* (Zie GUIDI-LODEWIJK); — 15.o *Réponse etc.* (*Antwoord op de schimprede van VOLTAIRE tegen de geestelijkheid van Frankrijk*) 1776, in 8.vo 16.o *Le Préservatif etc.* (*Het noodzakelijke behoedmiddel voor alle personen, die de brieven gelezen hebben, ten onregte aan Paus CLEMENS XIV toegeschreven*), 1776, in 8.vo; 17.o *Annales etc.* (*Jaarboeken van de Christelijke liefde en weldadigheid*), *Parijs* 1785, 2 dl.n in 12.mo — 18.o *Réfutation etc.* (*Wederlegging van den zedelijken disteleerketel*); — 19.o VOLTAIRE etc. (*VOLTAIRE uit het rijk der schimmen teruggekeerd, en op het punt om er weder naar terug te gaan, ten einde er nooit weder uit te komen, aan al degene, welke hij bedrogen heeft*), *Brussel* en *Parijs*, 1776, in 12.mo, in het *Woordenboek der Ongenoemden*, N.o 11036 aan pater RICHARD toegeschreven, en in de tafel van hetzelfde *Woordenboek* 4.o deel blz. 332 als twijfelachtig voorgesteld; 20.o vier deelen *Leerreden* in 12.mo; verscheiden andere *werkjes* en naamlooze geschriften te *Bergen* en te *Rijssel* gedrukt, alle betrekkelijk den eed, welke van de priesters gevorderd werd in de omwenteling, maar het zou zeer moeijelijk zijn dezelve ergens anders te vinden dan in de bibliotheken van eenige liefhebbers, daar de drukkers dezelve, uit vrees van in verdenking te geraken, verbrand hebben. (Zie *Dictionnaire des Anonymes*, ibid.) De geschriften van pater RICHARD zijn in de *Nouveau Dictionnaire historique* eenigzins streng beoordeeld; men verwijt hem

van slecht, zonder vuur en zonder kleur te schrijven. Tegen over deze beoordeeling zullen wij eene andere stellen, waaruit blijkt dat deze achtingwaardige religieus evenwel niet zoo zeer van hoedanigheid ontbloot was die den goeden schrijver uitmaken. Wij voeren te dien einde aan de *Ontleding der algemeene conciliën:* » De zuiverheid, de orde, de naawkeurigheid zijn niet de eenige hoedanigheid, zegt een criticus, die dit werk kenmerken; men vindt er alles in wat den weetgierigen lezer en den geleerde belang kan inboezen; stijl, geleerdheid, critiek, diepe kennis van het oude en nieuwe regt, enz. enz. (*)." Diegene, welke deze loftuiging verdient is, naar het ons voorkomt, geen zoo middelmatige schrijver. Hetgeen wat men niet betwist, is, dat pater RICHARD alle deugden van zijnen stand bezat, en deze verdienste is wel zoo goed als eene andere. Men vindt in de *Matyrs de la foi* (*Geloofs-Martelaren*) een lang en belangrijk artikel betrekkelijk pater RICHARD. Wij hebben slechts opgemerkt dat de lijst der werken verschilt van die, welke wij mededeelen.

* RICHARD (JOANNES PETRUS), een prediker te *Belfort* in den *Elzas*, den 7 Februarij 1743 geboren, begon zijne studiën in het collegie zijner geboorteplaats en begaf zich vervolgens bij die der Jesuiten van *Colmar*. In 1760 aanvaardde hij het kleed dier societeit; en bij de vernietiging der orde, trok hij eerst naar *Lotharingen*, waar hij zich onder de bescherming van koning STANISLAUS van *Polen* stelde. RICHARD begaf zich vervolgens naar *Luik*, waar hij de opvoeding der neven des bisschops bezorgde. Pater RICHARD kwam eerst in 1786 in *Frankrijk* terug, en van toen af legde hij zich op de prediking toe. Hij maakte zich zoo gunstig bekend dat hij drie jaren later belast werd, om gedurende het Pinksterfeest aan het hof te prediken, ofschoon hij door de onlusten der omwenteling in deze vrome oefeninggestoord werd. Hoewel hij den eed niet had afgelegd, bleef hij echter bestendiglijk te *Parijs* en in 1800 zette hij zijne predikingen weder voort. De kardinaal DE BELLOY benoemde

(*) *Nouvelle Bibliothèque etc.* (*Nieuwe Bibliotheek van eenen man van smaak*), 3.de deel blz. 237.

hem in 1805 tot kanonik der hoofdkerk. In 1818 werd hij belast met de staatsie der vaste in de *Tuileriën*; hij moest zelfs twee jaren daarna die van den advent vervullen; maar door eene hevige ziekte aangetast, overleed hij den 29 September 1820, in den ouderdom van 77 jaren. Hij heeft eene *Verzameling van leerreden* nagelaten, negen en twintig verhandelingen bevattende voor de Zondagen van den advent, van de vaste, en voor de voorname feestdagen van het jaar; zij onderscheiden zich door de inrigting, den geest, de zegswijze, de algemeene kleur, en de diepe kennis van den redenaar in de geestelijke zaken. Zij zijn gedrukt te *Parijs*, ADRIEN LECLÈRE, 1822, 4 dl.n in 12.mo met portret.

* RICHARD (N. abbé), in 1800 overleden, heeft in het licht gegeven: 1.o *Reflexions etc.* (*Critische aanmerkingen* op het boek getiteld: *De zeden door* TOUSSAINT), 1748, in 12.mo; — 2.o *Tableau etc.* (*Geschiedkundig topographisch en natuurkundig tafereel van Bourgondië*, 1753 — 1760, 8 dln. in 24.o; — 3.o *Description etc.* (*Geschiedkundige en critische beschrijving van Italië*), *Parijs* 1766 — 70, 6 dl.n in 12.mo; — 4.o *Théorie etc.* (*Bespiegeling der droomen*) 1766, in 12.mo, — 5.o *Histoire etc.* (*Natuurlijke geschiedenis van de lucht en de luchtverschijnsels*), 1770, 10 dl.n in 12.mo; — 6.o *Histoire etc.* (*Natuurlijke burgerlijke en staatkundige geschiedenis van Tunquin*), 1778, 2 dl.n in 12.mo.

* RICHARD (LODEWIJK CLAUDIUS MARIA), een geleerde kruidkundige, te *Versailles*, den 4 September 1754 geboren, was de zoon van CLAUDIUS RICHARD, tuinier des konings te *Auteuil*, een zeer kundig man, die hem naar het collegie van *Vernon* zond, om er zijne studiën te volbrengen, terwijl hij zich voorstelde om hem den geestelijken staat te doen omhelzen; maar deze, door zijnen smaak voor de kruidkunde medegesleept, verliet het vaderlijke huis en kwam te *Parijs* om zich zonder dwang op zijne lievelings-wetenschap toe te leggen. Welverre dat de harde ontberingen, waaraan hij in de eerste tijden was onderworpen, zijne roeping zouden doen wankelen, deden dezelve om zoo te spreken in hem slechts den ijver voor den arbeid vermeerderen: hij gaf teekenlessen die hem welstand ver-

schaften en hem weldra in staat stelden zelfs besparingen te maken. Hij zette dus met volharding de studie der natuurlijke wetenschappen door, en hij maakte zulke groote vorderingen in dezelve dat in 1781 de akademie van wetenschappen hem aan den koning voorstelde tot eene reis in *Fransch Guiana* en de *Antillische eilanden*. Nadat hij deze landen gedurende acht jaren doorkruist had, kwam hij in zijn vaderland terug om er de belooning, aan zijne diensten verschuldigd, te ontvangen; maar men was toenmaals in 1789, en hij vond er slechts rampen te betreuren. Zijne financiën bijna uitgeput zijnde, was hij langen tijd in eenen staat van verlegenheid geplaatst, welke zijne zwakke gezondheid nog wreeder maakte. Intusschen kwam een kalmer staat van zaken zijnen toestand verbeteren. Hij werd gekozen om den leerstoel der kruidkunde in de geneeskundige school te bekleeden, en eenige jaren daarna werd hij tot lid van de eerste klasse van het instituut in de afdeeling der zoölogie en der vergelijkende ontleedkunde verkozen. Hij verwierf weldra eenen grooten roem door zijne kruidkundige lessen, door zijne kruidlezing, en hij gaf verscheidene *verhandelingen* in het licht, die op eene krachtdadige wijze tot de ontwikkeling der kruidkunde hebben bijgedragen. Hij is den 7 Junij 1821 overleden, door de achting der beroemdste geleerden van *Europa* vereerd. Hij was corresponderend lid van de koninklijke maatschappij van *Londen* en ridder van het ligioen van eer. Het is aan zijnen ijver dat men de stichting van den kruidkundigen tuin voor de geneeskundige faculteit te danken heeft, in welken hij alle geneeskundige planten rangschikte. Hij beminde de wetenschap om haar zelve; al zijne navorschingen strekken om de organisatie der planten beter te kennen, om derzelver verbindtenissen te bepalen, om de wetenschap der natuurlijke historie tot een klein getal grondbeginselen te bepalen, en om eene kruidkundige wijsbegeerte daar te stellen, welke die van LINNEUS kon vervangen. Te dien einde heeft hij de kunst uitgebreid om de natuur tot in de kleinste bijzonderheden waar te nemen: de moeijelijkheid welke een onderwerp aanbood was voor hem eene reden, om er zich mede bezig te houden; de meest zamenge-

stelde organisatie was die, welke hem het meeste ter harte ging, en hij bragt geheele maanden door, om eene waarneming te volgen, wanneer dezelve hem toescheen licht te moeten verspreiden over een duister punt. Hij was de teekenkunst in den hoogsten graad meester, en al zijne afbeeldingen bieden met eene wonderbare netheid en naauwkeurigheid de geringste bijzonderheden aan. Men betreurt dat zijn stijl onbeschaafd is; maar men vindt in al zijne schriften nieuwe en diepzinnige waarnemingen. Men heeft hem te danken: 1.° *Dictionnaire etc.* (*Woordenboek voor de grondbeginselen der kruidkunde*) door BULLIARD, herzien en bijna geheel verbeterd, *Amsterdam*, in 8.vo, 1800. Dit is de volledigste en wijsgeerigste catalogus die er over de kunsttermen der kruidkunde bestaat; — 2.° *Démonstrations etc.* (*Kruidkundige betoogingen* of *Ontleding van de vrucht in het algemeen beschouwd*), *Parijs*, 1808, in 8.vo; een door deszelfs ongemeene beknoptheid en de naauwkeurige denkbeelden, die het bevat belangrijk werk, dat in verscheidene talen vertolkt is. — 3.° *Commentatio botanica de coniferis et cycadeis*, *Parijs* en *Stutgard*, 1826, in 4.to, met platen een nagelaten werk door zijnen zoon in het licht gegeven. Hij heeft ook verscheidene *verhandelingen* in de verzameling van het instituut, in de *Jaarboeken van het Museum* en in verscheiden andere wetenschappelijke verzamelingen doen opnemen. Hij heeft nog eenige artikels geleverd aan het *nieuwe woordenboek der natuurlijke historie*, bij DETERVILLE in het licht gegeven, en hij heeft de *Floria van Noord-Amerika*, van MICHAUD, in het Latijn geredigeerd, 1803, 2 dl.n in 8.vo

* RICHARD (GABRIËL), een Fransche missionaris, te *Saintes* den 15 October 1764 geboren, stamde naar men zegt, door zijne moeder van de familie van BOSSUET af. Nadat hij zijne godgeleerde studiën in het seminarie van *Angers* volbragt had, kwam hij in *la Solitude* te *Issy* om in de congregatie van *St. Sulpice* te treden en werd in 1791 tot priester gewijd. De heer EMERY zond hem in het volgende jaar naar de *Vereenigde Staten*. Men bestemde hem om de wiskunde in het ontluikend collegie van *Baltimore*, te onderwijzen; maar, na verloop van drie maanden zond, hem de heer CARROL, bis-

schop, die alle Catholijken der *Vereenigde Staten* onder zijne jurisdictie had, naar *Kaskaskia* eene stad op het grondgebied der Illinezen, alwaar eene kolonie van oude Fransche Canadianen bestond. De abbé RICHARD verbleef er van den 14 December 1792 tot den 22 Maart 1798, het tijdstip, waarop hij met de heeren LEVADOUX en DILHET naar *Ville-de-Detroit*, de beroemdste stad van *Michigan* vertrok. Deze stad en hare omstreken bevatten 1800 Catholijken, van *Canada* oorspronkelijk, en men vindt er omtrent zeven duizend verstrooid; dikwijls op groote afstanden van elkander, in geheel *Michigan*. RICHARD werd bestendiglijk met deze missie belast, en was laatstelijk groot-vicaris des bisschops van *Ohio*, voor *Michigan*. Hij bezocht van tijd tot tijd de Catholijken van dat gewest, die aan de *Hondsweide*, aan de *Groene baai*, te *Michillimackinac*, aan de kusten van *Raisin* en aan de *St. Jozefsbaai* volkplantingen hebben. *La ville-de-Detroit* werd den 1 Junij 1806 door eenen hevigen brand aangetast, die de kerk in 1750 door de zorgen van pater ROQUE, een franciskaner-monnik, gebouwd, vernielde. Het gelukte aan RICHARD er eene nieuwe insteenen, van 116 voeten lang en 60 breed, te bouwen. In 1809 verschafte hij zich eene pers en drukletters, en begon eene periodieke verzameling, in het Fransch, onder den titel van *Proeven uit Michigan*, welke hij hoopte voor de Catholijke Godsdienst nuttig te kunnen maken; maar de verspreidheid der Catholijken en de ongeregeldheid van de dienst der posten deden deze onderneming mislukken. De pers van RICHARD was langen tijd de eenige in *Michigan*, en zij bewees verscheidene diensten onder zijn opzigt. In 1812, in den oorlog der *Vereenigde Staten* met *Engeland*, namen de Engelschen RICHARD gevangen, en zonden hem naar *Sandwich* in *Neder-Canada*, alwaar hij weder gelegenheid vond zijnen ijver uitteoefenen, en waar het hem gelukte eenige gevangenen, die in de handen der Indianen gevallen waren, en op het punt stonden eenen folterdood te ondergaan, te redden. Bij zijne terugkomst in *Ville-de-Detroit*, was alles in verwarring; men had gebrek aan koren, en de overige levensmiddelen waren zeldzaam. Het gelukte aan RICHARD zich koren te ver-

schaffen, dat hij gratis aan de behoeftigstenuitdeelde. In 1811 ondernam hij om in deze stad eene kapel te bouwen, namelijk die van St. Anna, die het gebrek van middelen belet heeft, volgens het eerste plan te voltooijen. In 1823, werd Richard tot afgevaardigde bij het congres verkozen, hij is de eerste geestelijke, aan wien deze eer is te beurt gevallen. Hij nam deze zending aan, die hem in staat stelde aan de Catholijken diensten te bewijzen, en de bezoldiging, welke hij ontving, verschafte hem middelen om de kerken te voltooijen, welker opbouw hij ontworpen had. Hij onderhield gemeenschappen met verschillende stammen van *Michigan*, en zond hun missionarissen. Ongelukkiglijk is het getal der priesters op verre na niet toereikende voor de behoeften des lands. Nadat de cholera in 1832 in *Ville-de-Detroit* was uitgebarsten, werd Richard het slagtoffer van zijnen ijver, en overleed den 13 September in hetzelfde jaar. *L'ami etc.* (*De Godsdienstvriend*), heeft hem eene zeer belangrijke *levensschets* toegewijd, in zijn nommer van den 22 November 1832. Het 3.de deel der *Annales etc.* (*Jaarboeken van de uitbreiding des geloofs*) bevat brieven van dezen vrome geestelijke.

Richardot (Franciscus), in 1507 te *Morey* bij *Vesoul* in *Franche-Comté* geboren, werd augustijner religieus in het klooster van *Champlitte*. Hij werd vervolgens hoogleeraar aan de universiteit van *Besançon* en van *Parijs*, en volgde in 1561 den kardinaal de Granvelle in het bisdom van *Atrecht* op. Hij behoedde zijn bisdom voor de dwalingen der protestanten, verscheen met luister bij het concilie van *Trente*, en had veel deel aan de oprigting der universiteit van *Douai*. Zijn dood in 1574, in den ouderdom van 67 jaren voorgevallen, was de deugden, die zijn leven beroemd gemaakt hadden, waardig. Men heeft van hem: 1.° *Ordonnances etc.* (*Synodale verordeningen*), *Antwerpen*, 1588; — 2.° *Traité etc.* (*Verhandeling over geschilpunten*); — 3.° *Leerreden* in het Fransch, door Franciscus Schott, een advocaat van *St. Omer*, in het Latijn vertaald, 1808, in 4.to; — 4.° *Institution etc.* (*Benoeming der herders*), *Atrecht*, 1566 en andere werken.

Richardot (Joannes), zijn

neef, werd president van den raad van *Atrecht*, daarna van den geheimraad van *Brussel*. Hij muntte uit door zijne getrouwheid, en door zijne bekwaamheid in verscheidene gewigtige onderhandelingen, en vooral in het gezantschap dat de aartshertog ALBERT in naam van den koning van *Spanje* naar *Vervins* zond. ALEXANDER van *Parma* stelde een geheel bijzonder belang in hem, en gebruikte hem zoo wel in de belangrijkste als in de neteligste aangelegenheden. Wanneer de misnoegden vraagden om met hem te onderhandelen, zond hij hen naar den president RICHARDOT. Deze bekwame onderhandelaar overleed in 1609.

RICHARDSON (JOANNES), een Engelsche godgeleerde te *Chester* geboren, was bisschop van *Armagh*, in *Ierland*, en overleed in 1653. Men heeft van hem *Uitgezochte aanmerkingen* op het *oude Testament*, in fol., in het Engelsch, die dikwijls tegen derzelver titel zondigen.

RICHARDSON (SAMUËL), in 1689, nabij *Derby* in *Engeland* geboren, den 4 Junij 1761 overleden, oefende langen tijd de boekdrukkunst uit, en schreef verscheidene romans, die opgang maakten. Zijne voornaamste werken zijn: 1.° *Paméla* of *de beloonde deugd*, in het Fransch vertaald, in 4 dl.n in 12.mo Deze roman, die in hetzelfde jaar vijf uitgaven had, is de eerste grondslag van den roem van RICHARSON; dezelve schijnt aanmoedigingen tot de deugd aan te bieden, maar biedt haar werkelijk klippen en begoochelingen aan; — 2.° *Brieven van miss. CLARISSE HARLOWE*, door den abbé PRÉVÔT in het Fransch vertaald, in 13 stukken in 12.mo vol van die nagemaakte zedekunde, welke door geleende kleuren, de verbeelding opwindt, en het hart gevaarlijk treft. — 3.° *Geschiedenis van sir CHARLES GRANDISSON*; mede door den abbé PRÉVÔT in het Fransch vertaald. Dit heeft een' geheel verschillenden grondslag; maar er komen dezelfde gebreken in voor, ten minste voor diegene, welke ongaarne zien, dat men het verhaal der smarten, zorgen en aandoeningen verlengt, die de roman-helden kwellen: indien echter eene *gezonde zedeleer* van eenig belang wordt beschouwd, zoo vindt men dezelve in dezen geheelen roman verspreid. Er is in 1804 in het licht verschenen, eene *Briefwisseling van SAMUEL RI-*

CHARDSON voorafgegaan door eene *biographische en critische schets*, door Mistriss BARBAULD. De *levensschets* door sir WALTER SCOTT, 1.ste deel van zijne *letterkundige levensbeschrijving der beroemde romanschrijvers* is vol van belangrijke bijzonderheden. [De meeste werken van RICHARDSON zijn in verschillende talen en ook in het Nederduitsch vertolkt.]

* RICHAUD (HYACINTHUS), oud-burgemeester (*Maire*) van de stad *Versailles*, lid van het legioen van eer, in 1757 te *Faucon*, arrondissement *Barcelonette*, departement der *Neder-Alpen* geboren. Gedurende eenige jaren beoefende RICHAUD, te *Châlons-sur-Saône*, het beroep van koopman uit. In 1787, verliet hij die stad en kwam te *Versailles* om zijnen oom in zijn handelhuis op te volgen. Steeds in betrekking met zijne medeburgers, duurde het niet lang of hij deed zich door eene strenge regtschapenheid, door zijnen geest van naauwgezetheid en regtvaardigheid onderscheiden. Tot het eerste overheidsambt van *Versailles* beroepen, regtvaardigde hij weldra, door eene edele daad, de keuze, die de inwoners in hem gedaan hadden, daar hij op den dag van den 9 September 1792 al zijne pogingen in het werk stelde om de ongelukkige gevangenen van *Orleans* aan het moordstaal van eenige woedenden te ontrukken. RICHAUD op eene officiele wijze onderrigt van de spoedige aankomst der gevangenen, en de buitensporigheden vreezende, welke hij wist dat zes duizend man op den oogenblik te *Versailles* vereenigd, gereed waren om tegen hen te plegen, smeekte den minister eene andere rigting aan de gevangenen te geven, en verkreeg geen ander antwoord dan het gebiedendste bevel van hen te ontvangen. Hij nam gevolgelijk de wijsste en meest vooruitziende maatregelen, en de oude menagerie, een halve mijl van *Versailles* gelegen, werd als de veiligste en de gemakkelijkst te verdedigen plaats in gereedheid gebragt. RICHAUD las aan de inwoners der stad eene afkondiging voor vol voorzigtig- en menschelijkheid. De gevangenen komen aan, door twee duizend zaamverbondenen (*Fédérés*) begeleid; de karren op welke zij overgebragt worden gaan door de stad; bij het uitgaan, derzelve worden zij aangehouden door eene ontelbare schaar, welke vorderde dat men de gevangenen zou over-

leveren, RICHAUD aan het hoofd van het geleide hetwelk hij beschermde, hield eene aanspraak tot de muitelingen, beriep zich op de wet en op de menschelijkheid; hij wordt niet gehoord, reeds zijn de wapens tegen de ongelukkigen opgeheven; dadelijk beklom hij de eerste kar, en werpt zich voor de slagen, waarmede zij getroffen zullen worden. Maar daar hij de woede der muitelingen niet kon bedwingen, bedekte hij zich het hoofd met zijnen sluijer en mengt zich onder diegene, welke hij niet kon redden. Een inwoner van *Versailles* herkende hem, zag zijn gevaar, hief hem op, en bragt hem in een naburig huis, waar hij van schrik en vermoeidheid in onmagt viel: toen hij tot zijne kennis terug kwam, had de misdaad gezegevierd. Maar de gevolgen van deze noodlottige gebeurtenis stelden zijnen moed op andere beproevingen: de gevangenis en het verzekeringshuis worden des avonds het tooneel der uitspattingen van de bloeddorstige woede door dezelfde mannen gepleegd; reeds waren verscheidene gevangenen vermoord. RICHAUD snelt derwaarts en te midden van deze verschrikkelijke slagterij, trotseert hij den dood terwijl het hem gelukte om deze gedrogtelijke bijeenscholingen uit een te drijven en het leven van twaalf dezer ongelukkige slagtoffers te redden. Tot afgevaardigde van *Saine-en-Oise* bij de nationale conventie benoemd, verzette hij zich in het 1.ste jaar (1793) tegen de opheffing van de permanentie der algemeene gemeente- en sectieraden; in het tweede jaar verzette hij zich tegen de inhechtenisneming van den dapperen generaal HEDOUVILLE, en liet het bevel, hetwelk hij van de commissie van algemeen welzijn ontvangen had, om de officieren van adellijke familiën, die zich in het *Moezel-leger* bevonden hetzelve te doen verlaten, onuitgevoerd. Daar hij bij dit leger in missie was, was hij het die de ontruiming door de vijanden van *Saarbruk*, en de inneming van *Tweebruggen* aankondigde. In het 3.de jaar stemde hij voor de afschaffing van het *maximum* en bestreed de door LECOINTRE voorgedragene beperking ten voordeele der granen. In het 4.de jaar, werd hij herkozen tot den raad der vijfhonderden, na den 9 thermidor, werd hij belast om talrijke slagtoffers, die in de kerkers van *Lyon* smachtten, in vrijheid te stellen. In 1816, bestuurde RICHAUD de lijk-

plegtigheid door het bestuur bevolen, ter vereering der omgebragte gevangenen te *Versailles*. Hij zoude tot hooge ambten hebben kunnen komen, maar hij had geene andere eerzucht dan om nuttig te zijn aan de stad die hem bewijzen van belangstelling gegeven had; bij de daarstelling der departementale besturen, werd hij tot prefectuurraad benoemd en hij behield dezen post tot aan zijnen dood, in April 1827 voorgevallen.

RICHE (CLAUDIUS ANTONIUS GASPARD) een natuur- en geneeskundige, den 20 Augustus 1762 te *Chamelet* bij *Lyon* geboren, werd in den beginne door zijne ouders tot de magistratuur bestemd. Maar zijn vader, RICHE DE PRONY, overleden zijnde, gaf hij zich geheel en al aan zijnen smaak voor de wetenschappen over, en begaf zich naar *Montpellier*, om er de geneeskunde te beoefenen, en hij werd er in 1787 tot doctor bevorderd. Zijne vorderingen waren zoo schitterend geweest dat de akademie dier stad van de reglementen afging, die haar verboden om eenig student in de geneeskunde aan te nemen, en hem tot haar corresponderend lid benoemde. RICHE doorreisde van tijd tot tijd de bergen van *Languedoc* om er zijne kennissen in de kruid- en aardrijkskunde te vermeerderen, en kwam in 1788 te te *Parijs*. Door VICQ-D'AZIR met geestdrift ontvangen, werd hij de deelgenoot zijner werkzaamheden, en hij was het die de afbeeldingen vervaardigde welke de *Vergelijkende ontleedkunde* voorafgaan. Het bestuur benoemde hem tot natuurkundige, in den vruchteloozen togt tot de opsporing van den ongelukkigen LA PEYROUSE bestemd, en op deze reis had hij gelegenheid om de natuurlijke geschiedenis met kostbare ontdekkingen te verrijken. Maar daar de berigten van de Fransche omwenteling de denkbeelden onder de deelgenooten dezer reis verdeeld hadden, zoo staakte men de expeditie. De bevelhebber deed RICHE en de overigen die der nieuwe grondbeginselen schenen omhelsd te hebben naar *Samarang* vertrekken. De verzamelingen de dagverhalen, de kaarten bleven in handen van denzelfden bevelhebber, zij staken naar *Engeland* over, van waar men slechts het gedeelte, hetwelk de natuurgeschiedenis bevat naar *Frankrijk* heeft gezonden. RICHE kwam na eenig verblijf op *Ile de France*, in zijn vaderland terug; maar

hij kwam er in eenen zoo slechten staat van gezondheid aan, dat nadat hij de wateren bij *Mont d'or* was gaan gebruiken, hij er kort daarna den 5 September 1797, in den ouderdom van vijf en dertig jaren overleed. Onder de talrijke verhandelingen die hij in het licht heeft gegeven meldt men voornamelijk diegene welke handelen over de *rangschikking der natuurlijke wezens volgens derzelver inwendige deelen;* over *een natuurlijk stelsel van hulsels der gekorvene diertjes;* over de *Mikroskopische dieren en over de versteende schulpen der omstreken van Parijs.* De heer CUVIER stelde dezen natuurkundige zeer op prijs. Zie het *Aanhangsel op de Lofreden van CUVIER.*

RICHEBOURG. — Zie BOURDOT en PORCHER DE LISSONAY.

RICHELET (CÆSAR PETRUS), in 1631 te *Cheminon* in *Champagne* geboren. De Fransche taal was zijne voornaamste studie. De abbé AUBIGNAC nam hem in 1665 in zijne akademie op. (Zie HEDELIN). RICHELET woonde sedert 1660 in de hoofdstad en werd aldaar tot advocaat bevorderd. Hij verliet later *Parijs*, en bezocht verschillende provincie-steden, waar zijne neiging voor het hekeldicht hem vele vijanden berokkende. Hij overleed te *Parijs* in 1698, in den ouderdom van 67 jaren. Er bestaat van hem: 1.° *Dictionnaire etc.* (*Fransch woordenboek, bevattende de verklaring der woorden, verscheidene nieuwe aanmerkingen op de Fransche taal, de eigene verbloemde en kluchtige uitdrukkingen*), *enz.* De eerste uitgave van dit werk is van *Geneve*, 1680, in 4.to; en de laatste is in *Lyon*, 1759, 3 dl.n in fol. Men heeft dezelve aan den abbé GOUJET te danken, die tegelijkertijd een *kort begrip* van dit woordenboek in het licht heeft gegeven, 1 dl. in 8.vo, met vermeerderingen in 2 dl.n herdrukt door WAILLY. Men heeft de spelling van RICHELET zeer gelaakt; maar men heeft met nog meer grond de boosaardige nutteloos- en grofheden, waar zijn werk van wemelt, doorgehaald. De uitgave door den abbé GOUJET in het licht gegeven is van de voornaamste gezuiverd. Eenige eigenzinnige liefhebbers verkiezen de eerste wegen der boosaardigheden die dezelve bevat. — 2.° *Dictionnaire etc.* (*Rijmwoordenboek.*) Eene goede uitgave van dit werk, hetwelk nimmer een dichter zal ma-

ken, is die van den heer BERTHELIN, in 1760, in 8.vo De uitgever heeft het vermeerderd en in een nieuwe orde gebragt. — 3.o *Les plus etc.* (*De schoonste brieven der beste Fransche schrijvers*), met aanteekeningen, eene zeer middelmatige verzameling: BRUZEN DE LA MARTINIÈRE heeft er in 1727 eene nieuwe uitgave van in het licht gegeven, 2 dl.n in 12.mo; 4.o *Histoire etc.* (*Geschiedenis van Florida*), in het Spaansch geschreven door GERCILASO DELLA VEGA, in het Fransch vertaald, verscheidene malen herdrukt. De laatste uitgave is die van *Leijden*, 1731, in 8.vo, in 4 dl.n met platen.

RICHELIEU. — Zie PLESSIS.

* RICHELIEU (ARMAND-EMMANUEL SOPHIA SEPTIMANIE DU PLESSIS, hertog van), kleinzoon van den maarschalk DE RICHELIEU en zoon van den hertog DE FRONSAC, president van den raad der ministers onder LODEWIJK XVIII, werd te *Parijs* den 25 September 1766 geboren en droeg eerst den naam van graaf DE CHINON, daarna dien van hertog DE FRONSAC, welken hij in 1791, het tijdvak van den dood zijns vaders, in dien van RICHELIEU veranderde. Hij trad in het collegie van PLESSIS door den kardinaal DE RICHELIEU oud-oom van zijnen grootvader gesticht, en volbragt er met roem zijne studiën. Van zijne eerste jeugd af, openbaarde hij den gelukkigsten aanleg voor de levende talen, en maakte zich dezelve zoo gemeenzaam, dat men verzekert, dat hij zuiver en vloeijend tot elken vreemden minister in de taal der natie, tot welke hij behoorde, sprak. Om zijne opvoeding te voltooijen deed men hem naar *Italië* reizen; maar vooraf werd hij in den ouderdom van achttien jaren aan eene rijke erfgename van het oude huis van ROCHECHOUART uitgehuwd. Nadat hij onder den naam van graaf DE CHINON *Turin*, *Rome*, *Napels*, *Florence*, en de voornaamste steden van *Italië* bezocht had, kwam hij in *Frankrijk* terug, en nam de bedieningen van eersten edelman bij LODEWIJK XVI waar; het was in 1789, in het begin der Fransche staatkundige onlusten. Den 5 October was hij een van de eersten, die de koninklijke familie kwamen verwittigen, dat eene troep razenden mannen en vrouwen, naar *Versailles* op weg waren; kort daarna, verkreeg hij van den koning verlof om *Frankrijk* te verlaten, en begaf zich

Weenen, waar keizer JOZEF II hem met onderscheiding ontving. Met den jongen prins DE LIGNE in vriendschapsbetrekking gekomen, begaf hij zich met hem naar *Rusland*, toenmaals met de Turken in oorlog. CATHARINA II gebruikte hem in hare legers, waar hij onder de bevelen van den generaal SOUWAROW diende. De hertog DE TRONSAL onderscheidde zich bij het beleg van *Ismaïl*, den 22 December 1790 op de Turken veroverd, en zijne dapperheid verdiende van de czarin eenen degen met eene gouden handgreep, den rang van generaal majoor, de orde van ST. GEORGE der 4.e klasse; en toen hij in *Petersburg* terugkwam, werd hij aan het hof met onderscheiding ontvangen. In hetzelfde jaar 1792, zond CATHARINA II den hertog DE RICHELIEU tot den prins DE CONDÉ, die ten gevolge van zijnen ongelukkigen veldtogt aan deze vorstin eene schuilplaats in hare staten voor de Fransche bannelingen verzocht. Men moest eene volksplanting derzelve bij de *zee van Azof*, aanleggen; maar dit ontwerp kon niet ten uitvoer gebragt worden. Nadat de prins de wapens weder tegen de Fransche republiek had opgevat, begaf zich de hertog DE RICHELIEU naar *Engeland*, waar zich MONSIEUR, later LODEWIJK XVIII bevond, en werd tot een der zes bevelhebbers van de corps der uitgewekenen benoemd, die in de soldij van het Britsch bestuur stonden. Hij diende onder de bevelen van den prins van CONDÉ, en bevond zich in 1793 bij het beleg van *Valenciennes*. Deze veldtogt was niet gelukkiger dan de voorgaande; toen keerde de hertog DE RICHELIEU naar *Rusland* terug, waar PAUL I regeerde. Hij wist de gunst van den grootvorst ALEXANDER, later keizer, te winnen, en verkreeg het bevel over een regiment karabiniers; toen hij hetzelve eens ter hulp van een in brand geraakt dorp aanvoerde, zonder er het bevel toe ontvangen te hebben, was het voor den keizer eene reden of een voorwendsel om hem dit regiment te ontnemen, en om hem uit de hoofdstad te verbannen. Men weet dat omtrent dezen tijd PAUL I een vurige bewonderaar van BONAPARTE scheen. De hertog DE RICHELIEU verliet *Rusland*, en kwam er niet weder terug dan bij de komst tot den troon van ALEXANDER I. De vriendschap van dezen Vorst voor

den hertog DE RICHELIEU was niet verminderd; hij wenschte hem in zijne staten te behouden; maar de liefde voor het vaderland riep den Hr. DE RICHELIEU naar *Frankrijk* terug, waar de kalmte na den vrede van 1801 een weinig hersteld was. Hij verzamelde de overblijfsels van zijne eerste fortuin; maar zulks was geheel ten voordeele zijner schuldeischers, eene handelwijze die geheel en al de regtschapenheid van zijne inborst deed kennen. Men zegt dat hij de uitschrapping van zijnen naam op de lijst der uitgewekenen verzocht, maar dat toen BONAPARTE er de voorwaarde bijgevoegd had, dat hij de Russische dienst zoude verlaten, RICHELIEU er niet in wilde toestemmen. Hij keerde naar dat land terug, en werd er in 1803 tot burgerlijke en militaire gouverneur van *Odessa* benoemd, hoofdstad der provinciën door de *Zwarte-zee* bespoeld, eertijds door de Turken bezeten, en woestijnen geworden. Dit was eene volkplanting door CATHARINA II gesticht, en waarvan zij het bestuur aan prins POTEMKIN had toevertrouwd. Men verleende hem, even als aan dezen gunsteling, een onbepaald gezag, en hij bediende er zich enkel van om het geluk en den voorspoed der volken te bevorderen. Bij zijne aankomst te *Odessa* bevatte deze stad slechts vier duizend inwoners; in 1815 telde zij er reeds meer dan 20,000, en in 1805 verhief zich derzelver getal tot 35,000. Deze nieuwe stad werd verfraaid; de straten werden lijnregt gemaakt en met eene dubbele rij boomen beplant, treurige en ongezonde woningen maakten plaats voor sierlijke en gemakkelijke gebouwen. Door zijne zorgen werden er onder het opzigt van den abbé NICOLE een instituut en een gymnasium gesticht, en de handel had er weldra eene haven, tegenwoordig door de schepen van alle natiën bezocht. Meer dan honderd dorpen verhieven zich in eenen korten tijd in dit woeste gewest. Keizer ALEXANDER wenschte sedert lang de provincien van *Nieuw-Rusland* te bezoeken: toen hij in 1818 deze reis ondernomen had, stond hij verbaasd, bij het zien van den voorspoed, die alom in dit gedeelte zijner staten heerschte, en onverwijld vaardigde hij eenen renbode naar den hertog DE RICHELIEU af, om hem als eene belooning voor zijn vaderlijk bestuur, de sieraden der orde van ST. ANDREAS over te brengen, met een'

brief door den keizer zelven geschreven, en waarin men de volgende zinsnede vindt: » Bij het bezoeken dezer eertijds aan uwe zorgen toevertrouwde landen, heb ik er bij elken tred gevonden, heb ik er met eene voldoening, die, zich onophoudelijk tot u bepaalde de vrucht uwer werkzaamheden en van uwe opregte en zuivere bedoelingen bewonderd, bestendig door eene onvermoeide waakzaamheid tot stand gebragt." RICHELIEU was in 1814, tijdens de herstelling der *Bourbons*, naar *Frankrijk* terug gekeerd. Door LODEWIJK XVIII op eene eervolle wijze ontvangen, hernam hij bij dezen vorst zijne oude betrekkingen van eersten edelman der kamer weder, en werd tot pair van *Frankrijk* benoemd. Bij de terugkomst van NAPOLEON van het eiland *Elba* in Maart 1815, volgde de hertog DE RICHELIEU LODEWIJK XVIII naar *Gend* en kwam met dien vorst te *Parijs* na den tweeden afstand van BONAPARTE. De koning vertrouwde aan RICHELIEU de portefeuille van buitenlandsche zaken toe, en gaf hem het voorzitterschap in zijnen raad van ministers. Hij werd in de neteligste omstandigheden, in het bezit dezer posten gesteld. De verbondene mogendheden schenen van *Frankrijk* onnoemelijke opofferingen te vorderen. » Het lot der wapens," zegt de kardinaal DE BAUSSET in de *Geschiedkundige Lofrede* van RICHELIEU, » kwam *Frankrijk* aan de beschikking van 7 á 800,000 man, (men moet lezen 1,230,000 man) stellen: het was geheel *Europa*, dat met de wapens in de hand kwam, niet om berekeningen en cijfers natevorschen, maar om alle verklaringen, die aan hetzelve behaagde, aan de artikels van het traktaat van 1814 te geven, op eene meesterachtige wijze te bevelen. Het is in deze groote omstandigheid dat de Hr. DE RICHELIEU, zich voor het welzijn van *Frankrijk*, van den eervollen invloed bediende, dien zijn karakter hem bij de voornaamste kabinetten van *Europa* gegeven had, en in eene juiste maat de edelste onverschrokkenheid en eene groote bekwaamheid wist ten toon te spreiden. Er bestaat een brief van hem aan eenen eersten minister van eene groote mogendheid, waarin hij hem uitnoodigde om eene groote natie niet tot wanhoop te brengen, eene natie, die zonder twijfel groote tegenspoeden had ondergaan,

maar die nog hare kracht gevoelde, en welker wraak verschrikkelijk kon worden. Hij verklaarde hem te gelijker tijd met openhartigheid, dat hij de eerste zoude zijn om deze edele wanhoop aan zijn land aan te raden, indien men niet tot een stelsel van gematigdheid terugkwam, evenzeer strookende met de gezonde staatkunde, als met de regtvaardigheid en de eer." De heer DE RICHELIEU toonde niet minder vastheid van karakter in het proces van den maarschalk NEY; en in de verhandeling die hij den 13 October 1815 in de kamer der pairs uitsprak; zijn edel en opregt hart drukte geheel zijnen afschuw voor een verraad uit, hetwelk het heil van *Frankrijk* in de waagschaal had gesteld. Hij openbaarde hetzelfde karakter toen hij aan de kamer der afgevaardigden verslag deed van het, op den 25 derzelfde maand, met de ministers der verbondene mogendheden gesloten verdrag, en toen hij op den 8 December sprak over het ontwerp van wet van *Algemeene kwijtschelding* (*amnistie*) voor diegene die de terugkomst van BONAPARTE hadden aangekleefd of die welke er medepligtig aan waren. Men merkte de volgende zinsnede op. . . . » Het was noch regtvaardig, noch staatkundig, zeide hij, om al diegenen te straffen, welke aan dezen grooten opstand hebben deelgenomen. Men moest zich bepalen met verscheidene van diegene aan te duiden, die er zich in betrokken bevonden, en eene soort van algemeene volkstem heeft de personen aangewezen waarvan de namen in het bevelschrift zijn opgeteekend, enz." Daar eenige afgevaardigden voorgesteld hadden om de goederen der bannelingen en veroordeelden verbeurd te verklaren, bestreed de heer DE RICHELIEU met kracht dit voorstel, en zeide onder anderen: » Het zijn de verbeurtverklaringen, die de rampen der omwenteling onherstelbaar maken: door de kinderen te straffen, vermaken zij aan de nakomelingen de vijandschap en de wraak; zij verwoesten de aarde als veroveraars, ten gevolge van welke zij optreden." Hij maakte den 23 Maart 1816 het huwelijk van den hertog DE BERRI met eene Napelsche prinses bekend; las twee ontwerpen van wet voor, betrekkelijk de dotatie van de leden der koninklijke familie en den civielen staat van het huis des konings, en sprak de volgende dagen over het bud-

jet. Bij de reorganisatie van het instituut, werd hij tot lid der Fransche akademie verheven, daarna van dat der schoone kunsten en den 24 April presideerde hij de installatie-zittingen der vier akademiën; eindelijk werd hij den 13 September 1818 tot lid der Fransche akademie benoemd; zich naar het congres van *Aken* begeven hebbende, vond hij er de souvereinen en hunne ministers vol achting en eerbied jegens zijnen persoon, maar weinig voldaan met het nieuwe stelsel dat in *Frankrijk* heerschte. Men stelde voor er wijzigingen in te brengen, die de wijsheid van RICHELIEU meenden niet te moeten aannemen: hij aarzelde dus niet bij zijne aankomst te *Parijs* zijn ontslag in te dienen, en werd door den heer DECAZES vervangen. Verscheiden verdiende beloóningen vergezelde het ontslag van RICHELIEU. LODEWIJK XVIII benoemde hem tot opperjagermeester, versierde hem met het ordelint van den heiligen Geest; en de beide kamers, als tolken van den wensch der natie, begunstigden hem met eene eenparige toestemming, onder den titel van *nationale belooning*, met eene jaarlijksche rente van vijftig duizend franken. Deze wetgevende akte is de schoonste lofrede voor den hertog DE RICHELIEU. Toen hij dit berigt te *Bordeaux*, waar hij zich als toen bevond, vernomen had, haastte hij zich eenen brief aan de kamers te schrijven, hoofdzakelijk het volgende uitdrukkende. » Dat het al te trotsch zoude zijn, om een bewijs van welwillendheid, door den koning onder medewerking der beide kamers gegeven, van de hand te willen wijzen, maar wijl het te doen was om hem, op kosten van den staat eene nationale belooning toe te kennen, hij niet kon besluiten om zijnent wille iets bij de lasten te zien voegen, die de natie drukten." Het ontwerp werd niettemin aangenomen, en de edelmoedigheid der kamers behield de overhand op zijne edele belangeloosheid, maar hij wijdde deze som aan de stichting van een gasthuis in de stad *Bordeaux* toe. Hij reisde vervolgens in het zuiden van *Frankrijk*, door *Zwitserland*, *Italië* en *Duitschland*, en kwam tegen het einde van 1819 te *Parijs* terug. Kort daarna belastte de koning hem naar *Engeland* te gaan, om GEORGE IV, bij zijne komst tot den troon geluk te wenschen. Zijn vertrek was op den 15

Februarij bepaald; maar in den nacht van den 14 werd de verschrikkelijke moord aan den persoon van den hertog van BERRI (zie dat artikel) gepleegd, hetwelk de reis van RICHELIEU belette. Aan het verlangen des konings toegevende, nam hij op nieuw de bedieningen van president des minister-raads aan, en hij had eene buitengemeen moeijelijke loopbaan voor zich. De moord van een lid der koninklijke familie, waarvan men de spruiten verwachtte, die den doorluchtigen stam der *Bourbons* moesten vereeuwigen: de opstand in *Spanje*, die FERDINAND VII aan de cortes onderwierp; die van *Napels* en van *Piemont*; zamenspanningen te *Parijs*, in de provinciën, en die in verscheidene regimenten weerklank vonden; een staat van kwaadwillende onrust door de muitelingen onderhouden; onstuimige vergaderingen in de kamer der afgevaardigden; gewelddadigheden voor het paleis der gedeputeerden gepleegd; vernieuwde bijeenscholingen aan de poorten *St. Martin*, *St. Denys*, waar men muitzieke kreten deed hooren: dat alles eindelijk vorderde dat RICHELIEU de krachtdadigste middelen in het werk stelde. De oproerlingen morden er over; maar hij wist hunne zamenrottingen te verijdelen. Intusschen hadden zich bij de opening der zitting van November 1821 de beide meest strijdige partijen der kamer vereenigd, en wilden evenzeer het ministerie doen vallen. In het adres der kamer, in antwoord op de troonrede, las men deze zinsnede: » wij wenschen u geluk, sire, met uwe vriendschappelijke betrekkingen met de vreemde mogendheden, in het billijke vertrouwen, dat een zoo kostbare vrede *niet door offers wordt gekocht, die met de eer der natie en met de waardigheid van de kroon onbestaanbaar zijn.*" Volgens de voorregten, die de grondwet in elk vertegenwoordigend bestuur verleenen, kon de koning de kamer ontbinden, maar de hertog DE RICHELIEU durfde dezen raad niet geven, uit vrees dat nieuwe verkiezingen de rust in *Frankrijk* zouden storen. Hij verzocht om zijn ontslag hetwelk hem gegeven werd. RICHELIEU ondervond ditmaal een waar verdriet om het voorzitterschap van den raad te verlaten. Deze aftreding, welke de omstandigheden van hem gevorderd hadden, verijdelde al zijne plannen voor het heil van den staat, en waaronder hij de opening van verscheidene kanalen re-

kende, die de binnenlandsche scheepvaart gemakkelijk moesten maken. Hij woonde desniettemin vlijtiglijk de zittingen van de kamer der pairs bij, en verklaarde zich in dezelve tegen het ontwerp om aan het bestuur, als blijvenden maatregel de faculteit te geven om de *censuur* op de drukpers te stellen; een voorregt, dat hij, hoewel vruchteloos voorstelde, om tot vijf jaren te bepalen. Eenigen tijd daarna, begaf hij zich naar het kasteel van *Courteille*, waar gewoonlijk de hertogin zijne echtgenoote woonde, en waar zij zich door hare deugden deed beminnen. Zich ongesteld gevoelende, wilde hij naar *Parijs* terugkeeren; maar, door eenen aanval van beroerte getroffen, gaf hij in die stad in den nacht van den 16 Mei 1822, in den ouderdom van vier en vijftig jaren den geest. De hertog DE RICHELIEU was eenvoudig in zijne neigingen, edelmoedig, edel en vriendelijk in zijne manieren; zijne openhartigheid en de verhevenheid zijner inzigten maakten hem de onderscheiding waardig, waarmede de vorsten van *Europa* hem vereerden. Zijne regtschapenheid was algemeen bekend; ook zeide de hertog van WELLINGTON van hem: *het woord van den hertog* DE *RICHELIEU is zoo goed als een verdrag.* Dit was ook het gevoelen, hetwelk de mogendheden en hunne ministers bij het congres van *Aken* te zijnen opzigte aan den dag legden. Van deze zending sprekende, drukte de kardinaal DE BAUSSET zich aldus uit: » De brieven die den heer DE RICHELIEU aan den koning schreef, en die Z. M. in zijnen raad deed voorlezen, worden volgens het gevoelen van al degene die er kennis van gedragen hebben, als voorbeelden van waardigheid, wijsheid en van een diep inzigt in de groote belangen van *Europa* beschouwd. Alle belangrijke brieven, aan de agenten des konings bij de vreemde hoven gezonden, waren door zijne hand geschreven, en bevatten noch kenmerken van doorhalingen, noch van inspanning, noch van gekunsteldheid. Nooit heeft een minister van staat zich minder van geheimschrijvers bediend. Er was bijna geen, slechts een weinig bekende particulier aan wien hij niet eigenhandig zonder uitstel met openhartigheid en bescheidenheid antwoordde. Het ware te wenschen dat zijne regtschapenheid en zijne belangeloosheid vele na-

volgers vonden. Deze zelfde man die gedurende elf jaren in het *Nieuwe Rusland* eene onbeperkte magt had uitgeoefend, en die twee malen in *Frankrijk* den post van eersten minister bekleedde, *bezat geene andere fortuin dan een inkomen van slechts 12,000 franken op den staat.* Zijne *lofrede* is in de Fransche akademie uitgesproken door den heer DACIER, zijn opvolger, en door den heer VILLEMAIN, die den nieuwen academicus beantwoordde. Men heeft in den loop van dit artikel verscheidene aanhalingen gelezen uit die welke de kardinaal DE BAUSSET in de kamers der pairs heeft voorgedragen.

RICHEMONT (de connestabel DE). — Zie ARTUS III, bijgenaamd *de regtdoener*, KAREL VII.

RICHEMONT (HENDRIK graaf DE). — Zie HENDRIK VII, koning van *Engeland*.

RICHEOME (LODEWIJK), een Jesuit, in het jaar 1544 te *Digne* in *Provence* geboren, verdedigde met ijver het Catholijke geloof tegen de Hugenooten. Nadat hij twee malen provinciaal was geweest, werd hij in 1598 assistent-generaal van *Frankrijk*. Hij overleed in 1625 in den ouderdom van 87 jaren te *Bordeaux* in den geur van vroomheid. Men heeft van hem verscheidene *verhandelingen* over geloofsgeschilpunten en verscheidene godsdienstige en godgeleerde geschriften te *Parijs* in 2 dl.^{n} in fol., 1628 gedrukt. Eenige schrijven hem de *Verhandeling van den oorsprong der ketterijen toe*, die onder den naam van RICHELIEU FLORIMOND DE REMOND is in het licht verschenen.

* RICHEPANSE (ANTONIUS), divisie-generaal der legers van de Fransche republiek, in 1770 te *Metz* geboren, was de zoon van eenen officier bij het regiment van CONTI. Hij trad, nog zeer jong zijnde in dienst, onderscheidde zich in de eerste veldtogten der omwenteling, en werd in 1791, onder-luitenant in het eerste jager-regiment. De bijna algemeene uitwijking der adellijke officieren begunstigde zijne bevordering. Hij werd den 20 messidor 2.de jaar (8 Julij 1794) tot escadronchef benoemd, en twee dagen nadat hij tot den rang van brigade-chef bevorderd was, ontving hij den 16 prairial 4.de jaar (4 Junij 1796) dien van brigade-generaal. Hij droeg door zijne dapperheid en zijn beleid

bij, tot de overwinning van *Siegberg* en deelde met LEFEBRE en HAUTPOULT den roem van den slag van *Altenkirchen*, die hem den rang van divisie-generaal verschafte. RICHEPANSE onderscheidde zich verder in den slag van *Altendorf*, waar hij eene wond ontving, en bevond zich in 1797 bij het leger der *Sambre* en *Maas*, onder de bevelen van den generaal HOCHE, die door het bestuur belast was om in hetzelve de orde en krijgstucht te herstellen. Hij werd er belast met het bevel der jagers te paard, aan welker hoofd hij zich in den slag van *Neuwied*, waar de keizerlijken acht duizend krijgsgevangenen, zeven en twintig stukken kanon en zeven vaandels verloren, onderscheidde, streed met zijne gewone dapperheid te *Enger* en aan de oevers van de *Iller* waar hij alleen met zijne divisie, zonder doorboord te worden, der magtontwikkeling van veertig duizend vijanden het hoofd bood, en, weinig dagen daarna droeg hij bij tot de overwinning van *Mœsskirch*. Na op den 12 December 1800, 's morgens voor vier ure het bevel te hebben ontvangen zich van *Ebersberg* langs den weg van *Naag* naar *Hohenlinden* te begeven, en er den vijand in den rug aan te vallen, er doorslaande waar hij zulks het geschiktste zoude oordeelen, trok RICHEPANSE aan het hoofd zijner troepen dwars door de bosschen, langs geheel ongebaande wegen midden door de sneeuw en allerlei hinderpalen. De helft zijner divisie was het dorp van *St. Christoffel* voorbijgetrokken, toen eene Oostenrijksche colonne dezelve in de linker flank aanviel en het centrum bijna doorboorde. De generaal DROUET, die aan het hoofd der tweede colonne, zich van de eerste gescheiden vond, zag zich genoodzaakt om zich in slagorde te stellen. RICHEPANSE overtuigd, dat er geen' oogenblik te verliezen was, wijl het reeds negen ure was, en dat de hoofdzaak niet bestond in het redden der afdeeling, maar om eene aanmerkelijke afleiding op de achterhoede van den vijand te maken, verliet de troepen, die zich in den rug vonden aangevallen: » Een schoon besluit in de neteligste omstandigheid, zegt de generaal DUMAS, in zijn werk over de veldtogten der Franschen; een bewonderenswaardig voorbeeld van getrouwheid in de naleving der

bevelen van den opperveldoverste; de generaal RICHEPANSE trok dus door de *Thermopylen.*" Drie bataillons Hongaarsche grenadiers, in een digt geslotene colonne vereenigd, gingen in eenen stormmarsch voorwaarts. In dezen beslissenden oogenblik keerde de Fransche generaal zich naar de dapperen, die hem volgden om, en zeide: *Grenadiers van het acht en veertigste regiment, wat zegt gij van deze mannen? — Generaal, zij zijn des doods*, was hun antwoord, en zij stortten op den vijand in. De aanval was verschrikkelijk; de Hongaren werden overhoop geworpen, en de Fransche colonne vernietigde vervolgens achtereenvolgend de massa's, die aan dezelve tegengesteld werden. MOREAU bekende dat het aan deze beweging was, dat hij de overwinning van *Hohenlinden* te danken had. NAPOLEON benoemde RICHEPANSE in 1807 tot opperbevelhebber van *Guadeloupe*. Nadat hij onder het moorddadig vuur van alle batterijen der kust, welke op hen schoten, ontscheept was, maakte deze generaal zich meester van de stad *Basseterre*, sloeg een talrijk corps van neger-muitelingen, die in een fort vlugtten, waar zij door RICHEPANSE van alle kanten ingesloten en van honger gekweld, eindelijk genoodzaakt werden om zich ten getalle van drie honderd in de lucht te doen springen. Het was den generaal gelukt om de rust aan de kolonie weder te geven, toen hij door de gele koorts werd aangetast onder welke hij in den ouderdom van zeven en dertig jaren bezweek. NAPOLEON gaf den naam van dezen dapperen officier aan eene der straten van *Parijs*.

RICHER (EDMOND), syndicus van de faculteit der godgeleerdheid van *Parijs*, in 1560 te *Chaource*, bisdom *Langres* geboren, kwam zijne studiën in de hoofdstad voltrekken, en volbragt er zijn licentiaat met onderscheiding. Met eene onstuimige genie geboren, onderscheidde hij zich zeer in de partij der ligue. Hij had de stoutheid in eene zijner thesis, in de maand October 1591 verdedigd, om de daad van JACOBUS CLEMENT goed te keuren. Hij had in 1590 den doctoralen hoed verkregen, werd groot-meester van het collegie van den kardinaal LE MOINE, daarna den 2 Januarij 1608 syndicus van de faculteit der godgeleerdheid van *Parijs*. Hij verhief zich met nadruk in 1611 tegen de thesis van een dominikaner monnik

die de onfeilbaarheid van den Paus en zijne verhevenheid boven het concilie verdedigde. Hij gaf hetzelfde jaar een klein geschrift in 4.to in het licht, getiteld: *Over de kerkelijke en staatkundige magt*, om de beginselen aan te wijzen, waarop hij beweerde dat de leer der kerk van *Frankrijk* en der *Sorbonne* betrekkelijk het gezag van het algemeen concilie en van den Paus, gegrond was. Maar hij bepaalde zich daarbij niet, hij voerde er bijna alle grondbeginselen in aan van MARCUS ANTONIUS DE DOMINIS. (zie dat artikel). Onder voorwendsel van de magt des Pauses aanteranden, stelde hij grondbeginselen voor, die de koninklijke magt zoo wel als die van den heiligen Stoel en der bisschoppen vernietigde. Zoo als bij voorbeeld deze: » Elke maatschappij heeft onmiddellijk en wezenlijk regt om zich zelve te besturen, het is aan haar en aan geen partikulier, wie hij ook wezen moge, dat de magt en het regt gegeven is." Hij voegt er bij: » noch de tijd, noch de plaatsen, noch de waardigheid der personen kunnen tegen dit regt in de goddelijke en natuurlijke wet gegrond, voorschriften geven." Dit boekje bragt den nuntius, de bisschoppen en verscheidene leeraars tegen hem in het harnas. Men wilde hem als syndicus afzetten, en zijn boek door de faculteit der godgeleerdheid doen veroordeelen; maar de heer DE VERDUN eerste president van het parlement, had invloed genoeg om dezen slag af te weren. De kardinaal DU PERRON aartsbisschop van *Sens*, verzamelde alle bisschoppen zijner provincie, en, na verscheidene onderhandelingen, werd het werk van RICHER den 13 Maart 1612 veroordeeld. Zijn boek te *Rome* verboden, werd zulks ook door den aartsbisschop van *Aix* en door de bisschoppen van zijne provincie, den 24 Mei van hetzelfde jaar. Men zag alstoen van alle kanten een menigte van geschriften verschijnen om hem te wederleggen. De kardinaal DE RICHELIEU, aan wiens genie niets ontsnapte, voelde het gevaar der grondbeginselen van RICHER, en werd er over bekommerd. De bekwame minister meende dat hij ten doel had om de beide magten door zijne algemeene grondbeginselen aan te randen, en hij bedroog zich niet. » Dit werk, zegt de kardinaal DU PERRON, is een overblijfsel van oude leer, dat hij reeds sedert lang heeft uitgebroeid

en verdedigd, in welke, ofschoon hij van pleithandel betrekkelijk de zaak der Kerk is veranderd, hij echter dezelfde grondstellingen heeft behouden, welke hij toenmaals betrekkelijk den staat voorstond, want in het jaar 1591, in de maand October hield hij openlijk in de *Sorbonne* staande, dat de staten des koningrijks ontwijfelbaar boven den koning verheven waren, enz." (Indedaad, tijdens de omwenteling van 1789, zag men in de nationale vergadering, in derzelver overheerschend gedeelte uit *Richeristen* zamengesteld, al hare handelingen naar het stelsel van den ouden syndicus regelen, zoowel met betrekking tot de burgerlijke grondwet als met betrekking tot de burgerlijke constitutiën). Het hof verbood aan Richer iets te zijner regtvaardiging te schrijven, en beval aan de faculteit om hem als syndicus te schorsen. Men verkoos in 1612 eenen anderen syndicus; en sedert dien tijd werden de syndici der faculteit van twee tot twee jaren verkozen, in plaats dat zij vroeger voor het leven waren. Richer hield op met naar de vergaderingen der faculteit te gaan en sloot zich in de eenzaamheid op, zich enkel met de studie bezig houdende, maar men beschuldigde hem dat hij voortging met valsche leerstellingen te verspreiden. Hij werd opgeligt en in de gevangenissen van *St. Victor* opgesloten. Hij gaf in 1620 eene verklaring in het licht in welke hij betuigde bereid te zijn, rekenschap te geven van de stellingen in zijn werk. *Over de kerkelijke en staatkundige magt* voorkomende. Hij gaf eene tweede in het licht, waarin hij de Roomsche Kerk als *moeder en meesteresse aller Kerken* erkende, en verklaarde dat hetgeen hij geschreven had met de Catholijke leer, getrouwelijk door de heilige Vaders voorgesteld strijdig, valsch, kettersch, goddeloos en uit de besmettende schriften van Luther en Calvijn geput was." Om eindelijk geen twijfel wegens de oprégtheid zijner herroepingen te laten, gaf hij in 1630 eene derde verklaring in het licht. De historie schrijver van pater Jozef van *Parijs* en de abt Racine zeggen dat men hem dezelve afperste; maar deze gewelddadigdheid met al hare bijzonderheden is zegevierend als valsch bewezen in het *Journal de Trevoux*. Hij overleed den 29 November 1531. Richer was een man, die met de halsstarrigheid der lieden van zijnen stand, eene bijzondere onbuigzaam-

heid van geest paarde. Op de banken te midden van den woordenstrijd oud geworden, van kindschheid af aan de ellende gewoon, trotseerhij het hof, omdat niemand niets van hem vorderde, en dat hij zich van alles kon onthouden. Wij hebben van hem een aantal werken, waarvan de voornaamste zijn: 1.° *Vindiciæ doctrinæ majorum scholæ Parisiensis contra defensores monarchiæ et curiæ romanæ*, *Keulen*, 1683, in 4.to — 2.° *De potestate Ecclesiæ in rebus temporalibus*, 1692, in 4.to — 3.° eene *Apologie etc.* (*Verdedigschrift van* GERSON), met eene uitgave van de *Werken* van dien beroemden kanselier der universiteit van *Parijs*, waarin de uitgever zich meer dan eene verandering veroorloofd heeft, — 4.° *Histoire etc.* (*Geschiedenis der algemeene conciliën*), in het Latijn, 3 dl.n in 4.to; — 5.° *Histoire etc.* (*Geschiedenis van zijne betrekking als syndicus*) in 1753, in 8.vo in het licht gegeven; — 6.° *Obstetrix animorum*, *Leipzig*, 1693, in 4.to en eenige andere taalkundige werken; — 7.° *De optimo academicæ statu*, in 8.vo. — 8.° Zijn beruchtste werk: *De potestate ecclesiastica*, met eene verdediging van zijne leer en zijn gedrag, *Keulen*, 1701, 2 dl.n in 4.to ANDREAS DUVAL, PELLETIER, JOANNES BOUCHER, die zich eertijds voor de ligue verklaard hadden, de paters EUDOEMON-JOANNES, GAUTIER en SIRMOND, hebben zegepralend de dwalingen in dit werk bevat, wederlegd; hetwelk DE DOMINIS, FEBRONIUS en anderen nieuwigheidspredikers niet belet heeft, om er den grondslag hunner schimpreden tegen de Kerk van te maken. » Wat goed is te weten, zegt een latere geleerde, is dat de Jansenisten de lofredenaars van het stelsel van RICHER geworden zijn, waaraan zij *brieven van aanneming* hebben gegeven. De berugte patriarch der sekte, de abbé DE SAINT-CYRAN, meende dat het eene vermetelheid was, de Richeristen als ketters of scheurmakers te behandelen. Men begrijpt ligtelijk wat in de taal van DE ST. CYRAN, deze *orthodoxie* der Richeristen beteekende." De heer DE SAINT-BEUVE, die met de partij in betrekking stond, drukte zich in zijn schrijven aan den beroemden doctor ST. AMOUR, die, zoo als men weet, naar *Rome* gezonden was, om de zaak der vijf stellingen te verdedigen, aldus uit; » Indien het jansenismus veroordeeld wordt, zal zulks eene

der nadeeligste zaken voor den heiligen Stoel zijn, en die in de meeste geesten, den eerbied en de onderwerping, die zij altijd voor *Rome* gehad hebben, zal verminderen, en die vele anderen tot de gevoelens der Richeristen zal doen overhellen... Dat men hierop lette, en zich herinnere dat ik u reeds sedert lang gemeld heb dat van deze uitspraak *de vernieuwing van het Richerismus in Frankrijk* zal afhangen." De Jansenisten zelve hebben dezen brief voor ons bewaard, dien zij in 1662 hebben doen drukken. Om den zin van de vertrouwelijkheid van ST. BEUVE ten opzigte van ST. AMOUR te begrijpen, moet men zich herinneren dat de jansenisten omtrent dezen tijd de veroordeeling der vijf stellingen te *Rome* vermoedden. Om den slag te verzwakken, bereidden zij zich voor, het Richerismus te doen gelden, dat aan den Paus slechts de *ministerieele* of *uitvoerende* magt toekende, en die, in deze hoedanigheid volgens RICHER geen besluit *zonder een algemeen concilie* kon uitspreken. Dit was vooraf reeds eene tegen-batterij waarmede zij INNOCENTIUS X en zijne bulle bedreigden. Het is daarenboven iets zonderlings eerst het calvinismus en daarna het jansenismus de leer van RICHER te zien onderwijzen. Zijne leer is de geloofsbelijdenis van ANNE DU BOURG, die, als calviniste onder HENDRIK III ten dood veroordeeld werd. » Ik geloof, zeide ANNE DU BOURG dat de magt om te binden en te ontbinden, welke men gewoonlijk de sleutels der Kerk noemt, van God gegeven is, *niet aan eenen mensch of aan twee, maar aan de geheele Kerk, dat is te zeggen aan alle geloovigen en die in J. C. gelooven.*" Deze bewering, zoo als men zulks reeds aan de lezing bespeurt, is dezelfde als die van QUESNEL, en is afgeleid van de grondstelling van RICHER, dat de jurisdictie gezamenlijk aan de geheele maatschappij behoort. Men kan alzoo met de naauwkeurigste waarheid verzekeren, dat het Richerismus slechts een uit de grondbeginselen der calvinisten en jansenisten zamengemengd stelsel is. Het *leven van RICHER* is te *Amsterdam*, 1715, in 12.mo gedrukt.

RICHER DE BELLEVAL (PETRUS). — Zie BELLEVAL.

RICHER (HENDRIK), in 1685, te *Longueil* in het land van *Caux* geboren, werd door zijne ouders tot de regtsgeleerdheid bestemd, maar eene

meer vermogende neiging trok hem tot de letter- en dichtkunde. Hij ging naar *Parijs* en gaf zich geheel aan zijne neiging over. Hij overleed aldaar in 1748, in den ouderdom van 63 jaren. Er bestaat van hem: 1.° Eene berijmde *Vertaling* van de *Herderszangen* van VIRGILIUS, 1717, in 12.mo en in 1736 herdrukt, met eene *Levensschets* van dien vorst der Latijnsche dichters, die vrij wel geschreven is. Zijne vertaling is naauwkeurig, maar zij is zwak en zonder koloriet. — 2.° *Recueil etc.* (*Verzameling van Fabels*), waarvan de laatste uitgave van 1748, in 12.mo is. De zedekunde in dezelve is noch levendig, noch treffend; de stijl is koel en zonder verbeeldingskracht maar beveelt zich aan door de eenvoudigheid en naauwkeurigheid van taal, door de verscheidenheid der schilderingen en door de bevalligheid der beelden. — 3.° De acht eerste *Heldendichten* van OVIDIUS in Fransche verzen gebragt, 1743, in 12.mo. De schrijver heeft bij zijne vertaling eenige andere dichstukken gevoegd. — 4.° Het *Leven van MÉCÈNAS* 1746, in 12.mo met aanteekeningen. Men vindt er navorschingen en geleerde aanmerkingen in. Men moet hem niet verwarren met FRANCISCUS RICHER D'AUBE, intendant van *Caen*, in 1686 te *Rouanen* geboren, waarvan er een werk bestaat getiteld: *Essai etc.* (*Proeve over de grondbeginselen van het regt en de zedekunde*) *Parijs* 1743, in 4.to en die te *Parijs* den 10 October, 1752 in den ouderdom van 66 jaren overleed. Deze neef van FONTENELLE, naar de wijze van *Bretagne*, zou ofschoon hij een man van verstand en een kundig regtsgeleerde was, zonder deze verzen van RHULIÈRES geheel vergeten zijn:

Auriez-vous, par hasard, connu feu monsieur D'AUBE,
Qu'une ardeur de dispute éveillait avant l'aube?

* RICHER (ADRIANUS), een geschiedschrijver te *Avranches*, in 1720 geboren, werd zeer geleerd en gaf verscheidene zeer belangrijke geschiedkundige werken in het licht, te weten: 1.° *Vies etc.* (*Levensschetsen van beroemde mannen, de eene met de andere vergeleken, van den val van het Romeinsche keizerrijk tot op onze dagen*), *Parijs*, 1756, 2 dl.n in 12.mo Het schijnt dat de schrijver, in dit werk zich PLUTARCHUS ten voorbeeld heeft gesteld; hij is zonder twijfel minder wijsgeerig dan de Grieksche schrijver, maar hij is onpartijdiger. Als PLUTARCHUS, de Romeinen met de Grieken

vergelijkt, tracht hij altijd de laatste te verheffen. RICHER, integendeel, stelt de mannen der eene natie niet boven die eener andere; maar hij vergelijkt man met man en hij is een even zoo regtvaardige criticus ten opzigte van zijne landgenooten als ten opzigte van vreemdelingen. — 2.° *Nouvel etc.* (*Nieuwe beknopte tijdrekenkunde van de geschiedenis der keizers*) 1754 of 1769, 2 dl.n in 8.vo; — 3.° *Essai etc.* (*Proeve over de groote gebeurtenissen uit kleine oorzaken*), 1758; — 4.° *Le Théâtre etc.* (*Het wereldtooneel*), 1775, 2 dl.n in 8.vo 1789, 4 dl.n, in groot 8.vo De schrijver heeft in dit werk de voorbeelden de deugden en de ondeugden tegen over elkander geplaatst. — 5.° *Vie etc.* (*Leven van* BARBEROSSA, *bevelhebber der zeemagt van* SOLIMAN). Deze levensbeschrijving, en die van JAN BART, van den maarschalk DE TOURVILLE, van DUQUESNE, van DE RUITER, van TROMP van DUGUAY-TROUIN, van FORBIN enz. alle van denzelfden schrijver, zijn gezamenlijk uitgegeven onder den titel van *Vies etc.* (*Levensbeschrijvingen der beroemdste zeelieden*), 1784, in 12.mo — 6.° *Caprices etc.* (*Eigenzinnigheid der fortuin*, of *Levensschetsen van diegene die de fortuin met hare gunsten heeft overladen en van hen welke hare verschrikkelijkste ongunst in de oude en nieuwe tijden hebben ondervonden*) 1786, 1789, 4 dl.n in 12.mo; — 7.° *Les Fastes etc.* (*De jaarboeken van de Fransche Zeemagt*, of *de beroemdste daden der officieren van dat corps*), wier *Levensschets* niet in die der beroemdste zeelieden voorkomt, in 12.mo, 1.e deel 1787, 2.e deel, 1788, enz. RICHER overleed te *Parijs*, in 1798, in den ouderdom van 78 jaren. — Zijn broeder, FRANCISCUS, een advokaat, te *Avranches* in 1718 geboren, overleed in het jaar 1790. Hij heeft ook eenige geschriften nagelaten, onder anderen een: *Examen etc.* (*Onderzoek der grondbeginselen, volgens welke men de verklaring van de vergadering der geestelijkheid van* 1760 *moet waarderen*); en *De l'autorité etc.* (*Over het gezag der geestelijkheid en de magt der staatkundige overheid op de uitoefening der bedieningen van het kerkelijke ministerie*), 1767, 2 dl.n in 12.mo Deze schrijver was niet gunstig voor het gezag der Kerk. *Causes etc.* (*Beroemde en belangrijke oorzaken.*) *Amsterdam* (*Parijs*), 1772 — 88, 22 dl.n

in 12.mo (Zie GAYOT DE PITAVAL.)

* RICHER-SERIZY (N...), een letterkundige, te *Caen* in *Normandijë*, in 1764 geboren, kwam jong te *Parijs*, werd er in het kantoor van eenen procureur bij het parlement, MICHEL genaamd, gebruikt. Hij beoefende de letterkunde, en maakte zich vóór de omwenteling door kleine werken in proza bekend. Hij stond langen tijd in verbindtenis met CAMILLE-DESMOULINS, wiens grondbeginselen hij echter nooit goedkeurde, behalve toen in zijn *Vieux Cordelier*, DESMOULINS gestrengheid jegens de beulen en medelijden voor de slagtoffers aan den dag legde. RICHER-SERIZY werkte aan de *Handelingen der Apostelen*, een dagblad geschikt om de veranderingen, die men wilde daarstellen te bestrijden. Hij droeg in het vervolg bij tot het verspreiden van het gerucht van de zoogenaamde *Oostenrijksche commissie*, hetgeen hem noodzaakte zich gedurende verscheidene maanden verborgen te houden. Hij was evenwel bij ROBESPIERRE verdacht geworden, en daar hij in het openbaar had durven verschijnen, werd hij gearresteerd en na den dood van DANTON en CAMILLE-DESMOULINS in de gevangenis opgesloten. De 9 thermidor gaf hem de vrijheid weder, en hij werd een vurig koningsgezinde. Hij begon zijn anti-republikeinsch dagblad *l'Accusateur public* (*de Openbare aanklager*) genaamd in het licht te geven, waarin men dikwijls plaatsen vol nadruk vond. Verscheidene malen, ter oorzake van zijn dagblad, in hechtenis genomen, werd hij eindelijk in 1796 door de burgerlijke regtbank van *Parijs* en naderhand door die van *Versailles* onschuldig verklaard. Gedurende de worsteling van het Directorium en de raden, had hij zijne bladen met meer kracht geschreven, en hij werd tot ballingschap veroordeeld. Hij begaf zich weder naar *Bazel*, waar de afgezant van *Frankrijk* hem in hechtenis deed nemen, om naar *Cayenne* verbannen te worden. Hij ontsnapte te *Rochefort*, kwam in het zuiden van *Frankrijk* terug, waar hij het 35.ste en laatste nommer van zijnen *Openbaren aanklager* liet drukken, en begaf zich daarna naar *Madrid* dat hij genoodzaakt werd te verlaten, ten gevolgen der aanzoeken van het Fransche bestuur bij het Spaansche kabinet. Toen stak hij naar *Engeland* over,

en overleed te *Londen* in 1803.

* RICHERY (JOZEF DE), Fransche schout-bij-nacht, te *Alons* (*Neder-Alpen*), den 13 September 1757 geboren, werd in den ouderdom van negen jaren scheep gedaan, en voer als scheepsjongen, op verscheidene vaartuigen, tot in 1774, in welk jaar hij kweekeling werd. In 1778 verkreeg hij den rang van vaandrig op het schip de *Hector*, met hetwelk hij den togt naar *Noord-Amerika* deed. De jonge RICHERY onderscheidde zich bij ne inneming van *Newport*, door het afkeeren der Engelsche branders, die tegen het Fransche smaldeel gerigt waren, maakte den roemrijken togt van *Indië* mede onder de bevelen van den landvoogd SUFFREN, en werd vervolgens met verscheidene zendingen in de zeeën van *Azië* en *Sina*, langs de kusten van *Tonquin* en *Cochinchine* belast. In *Frankrijk* terug gekeerd, overhandigde hij aan den minister van marine kaarten, ontwerpen en belangrijke verhandelingen over de gewesten, die hij bezocht had, verkreeg tot belooning den rang van luitenant, en ondernam in deze hoedanigheid drie andere togten naar *Indië*. In 1793 tot scheepskapitein benoemd zijnde, nam hij het bevel over de *Bretagne* op zich, dat hij tot in 1794 behield, in welk jaar hij als adellijke werd afgezet. Maar RICHERY werd eenige maanden daarna weder in eere hersteld, tot den rang van schout-bij-nacht verheven, en naar *Toulon* gezonden om er het bevel te aanvaarden over een smaldeel van zes schepen en drie fregatten, welke men bestemde om de Engelsche volkplantingen van *Terre-Neuve* te gaan verwoesten. Bij de kaap *St. Vincent* eene rijke koopvaardijvloot ontmoetende, die naar *Engeland* stevenden, randde hij dezelve aan, maakte zich meester van een oorlogsschip en dertig koopvaardijschepen, en voerde dezen buit naar *Cadix*, waar hij dezelve ten voordeele zijner equipage verkocht. Hij ging daarna weder onder zeil, kwam den 28 Augustus 1796, voor de groote bank van *Terre-Neuve*, vernielde alle inrigtingen der visscherij, die de Engelsche in de Baai van *Bull*, op de eilanden *Sint-Pierre*, *Miquelon* en op *Labrador* hadden, en maakte zich onder anderen van 80 vaartuigen meester, die hij vernielde, na er het kostbaarste, te hebben uitgenomen, wat dezelve bevatteden. Na deze expeditie, keerde

RICHERY met zijn eskader terug, en liep den den 5 November van hetzelfde jaar *Rochefort* binnen. In deze haven door eene Engelsche vloot ingesloten, sloeg RICHERY er roemrijk door en kwam tijdig genoeg te *Brest* om deel te nemen aan de Iersche expeditie, in welke hij het bevel over eene afdeeling had. Men kent den uitslag dezer onderneming, waarvan de Engelschen zelve hebben gezegd dat *Ierland* door de elementen alleen gered was. Bij zijne terugkomst te *Brest*, verkreeg de schout bij nacht, wiens gezondheid te midden der vermoeijenissen veel geleden had, een verlof, hetwelke hij zich ten nutte maakte om de geboortelucht te gaan inademen. Maar zijne ziekte was van ernstiger aard, en hij overleed te *Alons* in de maand Maart 1799, den roem nalatende van een der verdienstelijkste zee-officieren van zijnen tijd te zijn geweest.

* RICHERY (KAREL ALEXANDER DE), aartsbisschop van *Aix*, den 31 Julij 1749 te *Alons*, een kasteel in *Opper-Provence* geboren, was de zoon van eenen officier der ruiterij, die zich in den slag van *Fontenoy* bevond, en telde onder zijne ooms een' proost van het kapittel van *Glandève* en een' kanonik van *Amiens*. Nadat hij zijne eerste studiën in het collegie van *Aix* volbragt had, volgde de jonge RICHERY zijnen godgeleerden cursus in het seminarie van *St. Sulpice*, en werd weldra tot een kanonikaat van de hoofdkerk van *Aix* benoemd. Zijne vurige godsvrucht voerde hem weldra naar *la Trappe*, maar daar zijne krachten niet aan zijnen buitengemeenen ijver beantwoordden, was hij verpligt naar het seminarie terug te keeren, daarna begaf hij zich naar *Aix*, en werd vervolgens groot-vicaris van van den bisschop van *Senez*. Gedurende de omwenteling begaf hij zich weder naar *Rome* waar hij in het klooster der Olivetanen huisvestte. Gedurende zijn verblijf in de hoofdstad der Christenwereld, onderhield RICHERY betrekkingen met MESDAMES van *Frankrijk*, tantes van LODEWIJK XVI, en in 1816 werd hij met den abbé DE LATOUR gekozen, om derzelver stoffelijke overblijfselen in de overvoering naar *Parijs* te vergezellen. In het jaar 1801 was hij reeds in *Parijs* teruggekomen; maar hij had geen enkele bediening onder het bestuur van BONAPARTE willen

aannemen. In 1817 tot het bisdom van *Fréjus* benoemd, werd RICHERY aldaar in 1823 gewijd, en leefde vervolgens geheel en al voor de kudde, welke hem was toevertrouwd. Hij werd in 1829 beroepen om den heer DE BAUSSET op den aartsbisschoppelijken stoel van *Aix* op te volgen, maar hij verscheen slechts, om zoo te spreken, in het midden der geloovigen van dat diocees, aan welke hij echter bewijzen heeft gegeven van zijne onuitputbare liefde, vooral gedurende den strengen winter, die zijn overlijden voorafging, hetwelk den 25 November 1830 ten gevolge van eenen aanval van beroerte plaats had.

* RICHEY (MICHAËL), werd in 1678 te *Hamburg* geboren, en volgde al de leergangen van het gymnasium zijner geboortestad. Hij nam daarenboven bijzondere lessen van den beroemden FABRICIUS, en, nadat hij twee thesis over de oudste Hoogduitsche vertalingen van den bijbel verdedigd had, ging hij zijne studiën te *Wittenberg* volbrengen, waar hij drie jaren verbleef. Hij werd in 1704, tot rector van het gymnasium van *Stade* benoemd, daarna, in 1719, tot hoogleeraar van de geschiedenis van het Grieksch, te *Hamburg*, werwaarts de oorlog hem genoodzaakt had terug te keeren. RICHEY onderwees er gedurende vijftig jaren met zoo veel roem dat het patriotsche genootschap dier stad eenen zilveren gedenkpenning met zijne beeldtenis liet slaan. Hij was niet minder gelukkig in het beoefenen der Hoogduitsche dichtkunde. De terugkomst van KAREL XII en het overlijden zijner vrouw boezemden hem twee stukken in, die als meesterstukken werden beschouwd. Voor het eerste dezer stukken zond de gravin van LOEWENHAUPT, eene Zweedsche dame, aan den dichter eene laurier-kroon, eene zilveren pen, een uitgesneden beker en palmwijn. RICHEY ondernam gezamenlijk met WEICHMANN en andere letterkundige, het eerst in *Duitschland* een werk in den smaak van den Engelschen *Aanschouwer* (*Spectator*) dit blad, de *Patriot* ten titel voerende, werd heviglijk gehekeld, en aller wege nagevolgd. Men heeft nog van RICHEY: 1.° *Gallorum quorumdam de Germanorum ingeniis judicia iniquitatis convicta*, *Stade*, 1705, in 4.to; — 2.° *Polymnemonis seu memoriæ divinioris exempla plus centum ex variâ historiâ præsertim eruditorum depromp-*

ta, *Stade*, 1706 — 1711, 4 deelen, — 3.° *De optimis subsidiis ad comparandam latinè scribendi facultatem*, *Jéna*, 1710. Dit deel zijner leergangen is buiten zijn weten, door eenen zijner kweekelingen in het licht gegeven. — 4.° *Flavii - Junii - Andriensis centum veneres seu lepores*, *Hamburg*, 1714, in 8.vo. Richey was de uitgever van het vierde deel der gedichten van Brocke, en overleed den 10 Mei 1761. Zijn zoon, Richey (Joannes) te *Stade*, den 14 December 1706 geboren, meester in de regten, verdedigde te *Leipzig* eene thesis: *Vindiciæ prætores romani et juris honorarii*, *Leyden*, 1748; hij verdedigde eene andere te *Utrecht*: *de Pactorum dotalium mutatione jure Hamburgensi restrictâ*, en deed in het 9.de deel van de *Oordeelkundige Bibliotheek*, eene verdediging plaatsen van de stad *Hamburg* tegen de Geschiedenis van Karel XII door Voltaire. Door de stad *Hamburg* in hoedanigheid van Syndicus, naar het Oostenrijksche hof gezonden, overleed Joannes Richey te *Weenen* den 9 Februarij, 1738, in den ouderdom van 32 jaren.

* Richmann (George-Willem), een natuurkundige, werd in 1711 te *Pernau* in *Lijfland* geboren, en was de zoon van eenen kapitein der Zweedsche ruiterij, die weinige maanden voor de geboorte van zijnen zoon aan de pest overleed. Zijne studiën volbragt hebbende, werd de jonge Richmann onderwijzer van de kinderen van den graaf Ostermann, in *Rusland*, en in den ouderdom van 24 jaren, werd hij tot adjunct van de akademie van wetenschappen te *St. Petersburg* benoemd, waar hij in 1745, eenen leerstoel der natuurlijke historie verkreeg. Het was in de beoefening der pligten dier betrekking, dat Richmann de proeven van Franklin herhaalde, om den bliksem langs eene ijzeren staaf te leiden en bliksemafleiders te vervaardigen. De hoogleeraar had eene lange staaf op eene verhevene plaats opgerigt en bij elk onweder, ging hij er zich steeds naast plaatsen: doch verwijderde er zich van, zoodra hij oordeelde dat de geleider al te zeer met electrieke stof begon overladen te worden. Eindelijke viel op den 26 Julij 1753 de bliksem op de staaf, alvorens hij zich had kunnen verwijderen; de graveur

Sokolow, ooggetuige van dit treurig voorval, zag eenen bal vuur van een blaauwachtig wit uit de staaf te voorschijn komen, den natuurkundige aan het voorhoofd treffen en hem omverwerpen. Richmann was eensklaps dood neder gevallen, en Sokolow zelf verloor gedurende eenige minuten, het bewustzijn. De zonderlinge dood van Richmann gaf aanleiding tot eene menigte geschriften; de akademie van *St. Petersburg* deed er een verslag van opnemen in de verzameling *Philosophical Transactions* voor het jaar 1753. Onder de schriften, over welke wij gesproken hebben, zullen wij alleen aanhalen de *Aanteekening* van Hanow, *over den roemvollen en gedenkwaardigen dood van den hoogleeraar Richmann*, en de verhandeling van B. Hofman: *De mortalitate circa electricitatis experimenta, præsertim fulmina.* Het uiteinde van Richmann was het eerste voorbeeld van eenen dood door de electrieke stof te weeg gebragt.

* Richmond (Karel Lennox, hertog van), een staatsman in 1735 geboren, erfde in 1750 goederen en titels van zijnen vader, en werd in 1756 in de kamer der pairs opgenomen. Hij verbond zich aan de wigh-partij, welke toenmaals den eersten hertog van *Newcastle* tot hoofd had; maar hij nam geenerlei werkelijk deel aan de staatkundige geschillen, die het einde der regering van George II kenmerkten. Zich toenmaals eeniglijk met den militairen roem bezig houdende, verkreeg de hertog van Richmond het bevel over een regiment infanterie, kwam op het vaste land, en onderscheidde zich in 1758 in den slag van *Minden.* In 1763 tot het burgerleven teruggekeerd, onderscheidde hij zich in het hoogerhuis door de onverschrokkenheid, waarmede hij het beheer van lord Bute en de door dezen minister genomene maatregelen als mede die van George Grenville, deszelfs opvolger, aanrandde. Nadat het tory-stelsel in 1765 gevallen was, verkreeg de hertog van Richmond den post van staatssecretaris, dien hij onder het beheer van den hertog van Bockingham met even zooveel ijver als bekwaamheid waarnam. Maar deze nieuwe minister had niet langen tijd genot van zijn gezag, hij werd weldra door een bestuur uit wighs en torys zamengesteld, vervangen. De hertog van Grafton was gedu-

rende eenigen tijd het hoofd van het nieuwe bestuur; doch stond vervolgens zijnen post af aan lord NORTH, die zijne volksgunst niet verloor dan nadat hij de wapens van *Frankrijk*, *Spanje* en *Holland* tegen *Groot-Brittannië* had doen wenden, *Amerika* verloren en de nationnale schuld verdubbeld had. De hertog van RICHMOND hield gedurende deze beide besturen niet op die noodlottige ontwerpen te bestrijden, en bleef standvastig met de partij van den markgraaf van BOCKINGHAM, die in 1782 weder in het ministerie trad, vereenigd. Toen werd de hertog van RICHMOND tot kapitein-generaal der artillerie, en tot ridder van de orde van den kousenband benoemd. In het voorgaande jaar, had hij aan het parlement een ontwerp van nationale vertegenwoordiging aangeboden, dat van alle goede geesten bewonderd, en door alle pogingen der welsprekendheid ondersteund werd. Hij verzocht er tot in 1784 de uitvoering van, omtrent welken tijd de commissiën der steden en graafschappen ophielden te vergaderen, en als wanneer de vergadering der afgevaardigden, die hij presideerde ongevoeliglijk zich begon te ontbinden. De Hertog van RICHMOND legde in 1795 zijnen post van groot-meester der artillerie neder, en verkreeg daarop het bevel over het regiment der gardes te paard. Hij verwijderde zich in 1803 van de openbare zaken, en overleed den 29 December 1806, zonder nakomelingschap.

RICHTER (HENDRIK WENCESLAUS), te *Prossnitz* in *Moravië* in 1653 geboren, begaf zich in 1668 onder de Jesuiten, en werd in 1684 naar de Amerikaansche missiën gezonden. Hij onderscheidde zijnen ijver bij de wilden, die de oevers van de *Amazonen*-rivier bewonen, tot in 1696, als wanneer hij door eenigen, die zijne vermaningen verbitterden, gedood werd. Wij hebben van hem verscheidene zeer belangrijke *Verhalen*, vol geleerde waarnemingen, in de *Weltbote* van STOECKLEIN opgenomen. Pater EMMANUEL DE BOYE heeft zijn *Leven* beschreven, *Praag* 1772, in 8.vo

RICHTER (CHRISTIAAN), een Saksisch geneesheer der achttiende eeuw heeft zijne kunst met eenen schitterenden roem uitgeoefend, en werken in het licht gegeven, onder welke men onderscheidt: *Er-*

kentniss des Menschen, één dl. in 8.vo, vol goede natuur- en zedekundige waarnemingen. Men moet vooral zien hetgeen hij zegt, Kap. 17, n.o 36, over het uitwerksel der deugd, der vroomheid en der geestelijke indrukselen op het ligchaam, de gezondheid en het gelaat van den mensch overeenkomstig met deze woorden van den Ecclesiasticus: *Timor Domini dans sanitatem et vitam et benedictionem.* Men heeft, betrekkelijk hetzelfde onderwerp, eene verhandeling van den heer Boers, doctor en hoogleeraar in de godgeleerdheid aan de universiteit van *Leyden*, *De religione præclaro sanitatis subsidio*, 1785; en in een tegenovergesteld gevoelen, maar steeds ten bewijze van hetzelve stelsel eene verhandeling in het Hoogduitsch van Daniel Langhans, *over de ondeugden, waarvoor de mensch door het verlies zijner gezondheid gestraft wordt*, *Bern* 1774. — Zie Onan, Rivault.

* Richter (August Gottlob) een Duitsch heelmeester in 1742 te *Zoerbig* in *Saksen* geboren, beoefende de geneeskunde te *Göttingen*, werd in den ouderdom van 22 jaren in *Frankrijk*, *Engeland* en *Holland* tot de doctorale waardigheid bevorderd. Bij zijne terugkomst viel hem den leerstoel der heelkunde ten deel, dien hij met onderscheiding behield tot het tijdstip van zijn overlijden, te *Göttingen* in 1812 voorgevallen. Hij heeft in het Hoogduitsch of in het Latijn, verscheidene werken tot gebruik der jonge geneesheeren en heelmeesters in het licht gegeven, die in *Duitschland* eenen grooten roem genieten. De voornaamste zijn: 1.o *Observationum chirurgicarum fasciculi III*, *Göttingen*, 1770 — 1780, 3 deelen in 8.vo — 2.o *Heelkundige bibliotheek* in het Hoogd. 1771—97, 15 dl.n in 8.vo; — 3.o *Verhandelingen over de breuken*, *Göttingen*, 1777 — 85, 3 dl.n in 8.vo, vertaald in het Fransch door Rougemont, *Bonn*, 1788, in 4.to; — 4.o *Grondbeginselen der heelkunde*, *Göttingen*, 1782 — 1804, 7 en 8; — 5.o *Genees- en heelkundige waarnemingen*, *Göttingen*, 1790, 1813, 2 dl.n in 8.vo; — 6.o *Bijzondere geneeskunde*, *Berlijn*, 1813 — 1821, 9 dl.n in 8.vo, een nagelaten werk door zijnen zoon in het licht gegeven.

* Richter (Otto Frede-

RIK), een Russisch reiziger, te *Dorpat*, in 1792, geboren, legde zich reeds vroegtijdig op de studie der Oostersche en oude talen toe. Hij reisde door *Duitschland*, *Zwitserland* en *Italië*, begaf zich vervolgens naar *Konstantinopel* en stak van daar met den heer LIDMANN, secretaris van het Zweedsche gezantschap naar *Egypte* over. Beide drongen tot in *Nubië* door, van waar zij eenen rijken oogst van teekeningen, en waarnemingen terugbragten. Vervolgens naar *Jaffa* ingescheept zijnde, begaven zij zich naar *Jeruzalem*. Nadat de heer LIDMANN naar *Konstantinopel* was teruggeroepen, doorkruiste RICHTER alleen *Palestina*, *Syrië* en *Klein-Azië*. In *Konstantinopel* teruggekeerd, vernam hij dat de keizer van *Rusland* hem aan zijn gezantschap van *Perzië* verbonden had. Hij scheepte zich op nieuw naar *Azië* in, maar hij was niet meer bestand tegen de vermoeijenissen dezer nieuwe reis; en hij overleed in 1816 naauwelijks den ouderdom van 24 jaren bereikt hebbende. Zijne *Verzamelingen* en zijne *handschriften* zijn zeer kostbaar; zij werden naar den heer EWERS, zijnen ouden meester, gezonden, die het volgende werk in het licht heeft gegeven: *OTTO FRIEDERICH VON RICHTERS, Wallfahrten im Morgenlande, Berlijn*, 1822, 1 dl.n in 8.vo met een atlas in fol.

* RICHTER (WILLEM MICHAËL), een rustend hoogleeraar der universiteit van *Moskau*, alwaar hij in 1748 geboren werd, reisde na den afloop zijner studiën, die hij in 1786 ten einde bragt, door *Duitschland*, *Frankrijk*, *Engeland*, en *Holland*. Hij ontving het doctoraat in 1788, aan de universiteit van *Erlangen*, en werd twee jaren later aan de universiteit van *Moskou* verbonden, in welke hij tot 1819 de natuur- en geneeskundige wetenschappen onderwees. Nadat de slechte staat zijner gezondheid hem genoodzaakt had zijn ontslag te nemen, bragt hij zijne drie laatste levensjaren in eenen wreeden staat van ziekte door, en overleed in den ouderdom van 74 jaren te *Moskau* in 1822. Hij was president van het genootschap der natuur- en geneeskundige wetenschappen, lid van verscheidene geleerde genootschappen, lijfarts des keizers, staatsraad, en met verscheidene orden versierd. Het merkwaardigste zijner werken is

eene *Geschiedenis van de geneeskunde in Rusland*, in het Hoogduitsch geschreven, *Moskau* 1813 — 1815, 3 deelen in 2 gebonden in 8.vo RICHTER was vooral zeer bekwaam in de verloskunde.

* RICHTER (JEAN PAUL FREDERIK), een Duitsche letterkundige, bekend onder de voornamen van JEAN PAUL, en bijgenaamd de STERNE *van Duitschland*, werd in 1763, te *Wundsiedel*, distrikt *Bayreuth*, in *Beijeren*, geboren. Vroegtijdig onderscheidde hij zich reeds door zijne vlijt, zijne uitstekende geestvermogens, alsmede door eene neiging om den zonderlinge te spelen. Hij beoefende in den beginne de godgeleerdheid aan de hoogeschool te *Leipzig*, doch liet dezelve weldra varen, door zijnen smaak voor de schoone letteren medegesleept. Hij vervaardigde onderscheidene schriften, die nog den wellust van een groot gedeelte der Duitsche natie uitmaken, en die hem jaarwedden hebben verworven van wege den vorst-primaat en van den koning van *Beijeren*, en den titel van legatie-raad van den hertog van *Saksen-Hildburghausen*. Toen WIELAND zijne eerste werken las, zeide hij: » Indien hij zich aan de regels van den smaak kon onderwerpen, zou hij ons alle verduisteren." Maar hij heeft zich nooit aan eenigen regel willen onderwerpen; zijne laatste voorbrengselen bevatten, zoowel als de eerste, schoonheden van den eersten rang en verrukkelijke bladzijden; maar andere plaatsen doen zich enkel opmerken, door de hoogdravendheid der voordragt, de overdrevenheid der denkbeelden, de buitensporigheid der standen en schilderingen. Bij hem ontaart de geleerdheid dikwerf in waanwijsheid, het krachtvolle in plompheid, het boertige in grofheid; en zinspelingen met even zoo vele bekwaamheid als kwaden smaak verkwist, kwellen door derzelver gezochtheid en duisterheid den kundigsten lezer. REINHOLD heeft een *Woordenboek*, ten gebruike zijner lezers in het licht gegeven. RICHTER was in 1784, weder bij zijne familie te *Swartzenbach* gekomen, alwaar zijn vader predikant was. De opgang dien hij maakte, stelde hem in betrekking, met zeer invloedrijke personen, onder anderen met den hertog van *Hildburghausen*. Hij trad te *Berlijn* in den echt met mejufvrouw CAROLINE MEYER, de dochter van eenen der voornaamste ambtenaren bij

het gouvernement, en vestigde zich in 1798 met ter woon te *Weimar*, en eenigen tijd daarna te *Bayreuth* alwaar hij zijnen tijd verdeelde, tusschen de vermaken des letterarbeids, den omgang der vriendschap, en het geluk van het huisselijk leven. De vorst-primaat DALBERG, had hem in 1802 eene aanzienlijke jaarwedde gewaarborgd, welke na den dood van dien beschermer der letteren door den koning van *Beijeren* werd voortgezet. In de laatste maanden zijns levens werd RICHTER blind, doch zette niet te min zijne letterkundige bezigheden voort, en stierf vreedzaam den 14 November 1825. Zijne voornaamste werken zijn: 1.° *Grönländische Prozesse oder Satirische Skizzen*, *Berlijn*, 1783 en 1784, 2 dl.n in 8.vo — 2.° *Auswahl aus des Teufels-Papieren*, 1788. — 3.° *Der Jubelsenior*. — 4.° *Palinginesien*, 1798. — 5.° *Briefe und bevorstehender Lebenslauf*, 1799. — 6.° *Die unsichtbare Loge, eine Lebensbeschreibung*, 2 dl.n in 8.vo *Berlijn* 1793. — 7.° *Hesperus, oder 45 Hundposttage*, *Berlijn*, 1795, in 8.vo — 2.e uitgave 1798, een zijner geestigste voortbrengselen. — 8.° *Leben des* QUINTUS FIXLEIN, *Bayreuth*, 1796, in 8.vo; vermeerderde uitgave, *Berlijn*, 1800. — 9.° *Das Kampaner-Thal, oder über die Unsterblichkeit der Seele*, *Erfurt*, 1797, in 8.vo; 2.e uitgave 1801. — 10.° *Titan*, 1800 — 1815, 6 dl.n in 8.vo *Berlijn*, een der werken, waarin JEAN PAUL de meeste originaliteit heeft aan den dag gelegd. — 11.° *Levana oder Erziehlehre*, *Brunswijk*, 1807, 1 dl. in 8.vo — In 1804 heeft hij zijn eerste werk van eenen ernstigen aard in het licht gegeven: 12.° *Vorschule der Aesthetik*, waarvan er in 1814 eene tweede uitgave is in het licht verschenen. Hij schreef ook *Politische Fastenpredigten während Deutschlands Marterwoche*, 1814, en vervaardigde ook omtrent denzelfden tijd zijne *Friedenpredigt an Deutschland gehalten*, en *Mars und Phöbus Thronwechsel im Jahr 1814*. Zijne laatste roman is *der Komet oder Nikolaus Markgraf*, die in 1821, in het licht verscheen; en het laatste werk, hetwelk hij kort voor zijnen dood heeft in het licht gegeven, is *Kleine Bücherschau*, u. s. w. Men heeft de *Geest van JEAN PAUL*, of *Keuze uit de beste stukken zijner geschriften*, *Weimar* 1801 — 1805, 3 dl.n in het

licht gegeven; en in 1836 — 1837, leverden de gebroeders TÉTOT, te *Parijs*, in 4 royaal dl.n in gr. 8.vo de volledige uitgave zijner werken, welke nog door een vijfde deel, 's mans nagelatene geschriften bevattende, staat gevolgd te worden.

RICIMER een Romeinsch patriciër en veldheer, was door zijne moeder, kleinzoon van WALLIA, koning der *Gothen*. Hij leefde in de 5.e eeuw; hij was in *Zwaben* geboren en werd tot de eerste waardigheden van het keizerrijk verheven. Geen enkele partikulier had meer invloed en gezag dan hij. Hij bediende er zich van, om keizers af te zetten, die hij naar zijn goeddunken aanstelde en ontsloeg. Het stond slechts aan hem het purper te aanvaarden, maar hij vreesde dat de hoedanigheid van vreemdeling hem gehaat zoude maken. Nadat hij den keizer MAJORIANUS in het jaar 461 vermoord had, deed hij LIBIUS SEVERUS te *Ravenna* tot keizer uitroepen, zonder zich om de toestemming des keizers van het Oostersche rijk te bekommeren. De Wenden van *Afrika*, die op *Sicilië* afkwamen, werden er uit verdreven, en de Alanen die in *Italië* gekomen waren, werden door RICIMER geheel verslagen. LIBIUS SEVERUS overleed in het jaar 464, RICIMER ging voort met in *Italië* over alles te beschikken, en verdedigde het zoo goed mogelijk tegen de Wenden. ANTHÉMIUS, de nieuwe keizer, gaf hem zijne dochter ten huwelijk; maar RICIMER kwam met hem in geschil, nam hem te *Rome* gevangen, en deed hem in het jaar 472 van het leven berooven. Hij overleed zelf aan eene ziekte den 18 Augustus daaropvolgende.

RICIUS (PAULUS), een geneesheer en godgeleerde, was een bekeerde jood, en bloeide in de 16.e eeuw. Hij was een Duitscher en onderwees met veel roem de wijsbegeerte te *Pavia*. Keizer MAXIMILIAAN stelde hem onder het getal zijner lijfartsen; maar het was niet van dezen kant dat hij zich onderscheidde. Hij had zijnen voornaamsten roem aan zijne geleerdheid te danken. Ofschoon men grooten lof aan zijne beschaafdheid en gematigdheid heeft toegezwaaid, haalde hij zich echter verscheidene vijanden op den hals, onder anderen JOANNES ECKIUS. Het onderwerp van hun geschil was: *Of de hemelen bezield waren?* RICIUS, die voor het bevestigende was, bragt te

dien einde gevoelens voor den dag, die hem voor eenen zonderlingen geest deden doorgaan. Men heeft van hem een aantal werken tegen de Joden, en over andere onderwerpen. 1.° *De cœlesti agricultura*, *Bazel*, 1587, in fol.; *Erasmus* spreekt er in een' zijner brieven met lof over. — 2.° *Talmudica commentariola*, *Augsburg*, 1519, in 4.to; — 3.° *De LXXIII mosaïcæ sanctionis edictis*, *Augsburg*, 1515, in 4.to — 4.° eene *Redevoering* om de Duitschers aan te moedigen tegen hunne oude medebroeders den oorlog te ondernemen; een voortbrengsel, eenen geleerden christen onwaardig.

Ricoboni. — Zie Riccoboni.

Ridley (Nicolaas), in 1500 in het graafschap *Northumberland* geboren, werd onder de regering van Eduard VI tot het bisdom *Rochester*, daarna tot dat van *Londen* bevorderd. Maar bij de komst van Maria tot de kroon, werd hij wegens zijne afvalligheid en zijne verkleefdheid aan de nieuwe dwalingen, waarvan hij een der dweepachtigste voorstanders was, den 16 October 1555 afgezet en te *Oxford* verbrand. Men heeft van hem eene verhandeling, *De cœna dominica*, en eenige andere werken tegen de Catholijke Godsdienst.

Ridley (Thomas), een regtsgeleerde, te *Eli*, in *Engeland* geboren, in 1628 overleden, is de schrijver van eene *Schets der burger- en geestelijke wetten:* een geleerd werk.

Ridolfi (Karel), een Venetiaansch schrijver en schilder der 17.e eeuw, in 1602 te *Lonigo*, in het grondgebied van *Vicença*, geboren, en in 1660 overleden, heeft te *Venetië* verscheidene geachte schilderijen vervaardigd. Men heeft hem eene *Levensschets* in het Italiaansch van Jacobus Robusti, bijgenaamd Tintoret, te danken. Dit werk wordt op prijs gesteld. Wij hebben nog van hem eene *Geschiedenis der Venetiaansche schilders*, met portretten herdrukt, te *Venetië* 1648, in 2 dl.n in 4.to: dit is de beste uitgave.

Ridolfo Fioraventi. — Zie Alberti Aristotili.

Riedesel (Jozef Herman von), vrijheer van *Eisenbach* op *Altenburg*, in 1740, minister des konings van *Pruissen* aan het hof van

Weenen, heeft zich in het letterkundige gebied onderscheiden door zijn werk getiteld: (*Reis door Sicilië en Groot Griekenland* (*)), *Zurich*, 1771, *Parijs* 1773, met de *Geschiedenis van Sicilië door* LE NOWAËRI, *Parijs* 1802, 1 dl. in 8.vo RIEDESEL is nog bekend als gevolmagtigde minister bij het congres van den vrede van *Teschen*. Hij overleed op zijn buitengoed bij *Weenen* den 19 September 1785 in den ouderdom van vijf en veertig jaren.

* RIEGELS, gouverneur der adeljonkers (*pages*) van het hof van *Koppenhagen*, heeft de beste *Geschiedenis van Denemarken*, die bekend is, in het licht gegeven. Hij is in 1802 in zijn vier en zeventigste jaar overleden.

* RIEGO Y NUNEZ (don RAPHAËL DEL), de voornaamste schrijver der Spaansche omwenteling in 1820, werd in 1785, in het dorp *Tuna* in het district van *Tineo* in *Asturië* geboren, en was de zoon van D. EUGENIUS DEL RIEGO, een door zijnen smaak voor de dichtkunde bekenden edelman. Hij nam in 1808 dienst bij de Spaansche krijgsmagt, die opstond om den aanval van BONAPARTE af te weren, en werd in het regiment van *Asturië* tot officier benoemd. In de eerste gevechten gevangen genomen, werd hij naar *Frankrijk* gevoerd, en gedurende eene gevangenschap van verscheidene jaren, leerde hij de landtaal; het lezen der wijsgeerige en staatkundige werken dat hij gedurende zijne opsluiting deed, maakte hem met de vrijzinnige denkbeelden bekend, waarvan hij later een der kampvechters onder zijne landgenooten moest worden. Nadat de gebeurtenissen van 1814 hem de vrijheid hadden weder gegeven, wilde hij, alvorens naar zijn vaderland terugtekeeren, *Duitschland* en de hoofdstad van *Engeland* bezoeken. Hij nam in *Spanje* weder dienst en verkreeg er den rang van luitenant-kolonel in het regiment van *Asturië*. Daar zijn regiment naar *Cadix* gerigt was, om deel te nemen aan den togt tegen de Amerikaansche koloniën, maakte hij gebruik van de misnoegdheid der officieren en soldaten om den standaard des oproers te planten, en den 1.sten Januarij proclameerde hij in het dorp

(*) *Magna Græcia*. — Oudtijds een aanzienlijk gewest, in het Zuidelijk *Italië*. Vertaler.

Las-Cabezas-de-san-Juan, waar zijn bataillon gestationneerd was, openlijk de herstelling van de constitutie der cortes van *Cadix*; verscheidene andere regimenten volgden de oproerige beweging. Eindelijk, na verscheidene afwisselingen van voor- en tegenspoeden, besloot hij, teneinde den eersten schok van geestdrift niet te laten verflaauwen, om zijnen togt naar het binnenste van het Schiereiland te rigten. Hij bereikte *Malaga*; maar door den generaal O'Donnel achterhaald, zag hij zich verpligt, hoewel veel minder in getal, den slag aan te nemen, en zijne bende werd volkomen verstrooid; het gelukte hem echter om met een handvol manschappen, die op het punt stonden om even zeer het hazenpad te kiezen, te ontvlugten, toen hij vernam dat *Coruna* en *Madrid* de constitutie hadden geproclameerd en dat zij door den koning was aangenomen. Toen vervolgde hij zijnen weg met zijne kleine schaar, en kwam te *Madrid*, waar hij met eene soort van zegepralende plegtigheid werd ontvangen. De koning van *Spanje* scheen in welwillendheid voor hem met de burgers te wedijveren; hij werd tot veldmaarschalk, daarna tot kapitein generaal van *Aragon* verheven. Het duurde echter niet lang of er onstond verdeeldheid onder de constitutionele partij, en Riego bevond zich weldra in oppositie met het ministerie, dat van eene democratische beweging, welke te *Saragossa*, hoofdplaats van zijn bestuur, plaats had, partij trok, om hem af te zetten en naar *Lerida* te verbannen; maar deze ongenade vermeerderde zijne volksgunst, en zijn naam werd onder de *Comuneros* eene vereenigings-leus. De verkiezingen van 1822 bragten hem in de cortes en hij werd tot voorzitter derzelve benoemd. Het regiment, waarover hij te *Cadix* het bevel had gevoerd, had de eer in de vergaderzaal te defileren, en de sabel door dezen generaal als eene hulde der vergadering aangeboden, werd hem ter hand gesteld, teneinde er zich van te bedienen tegen de vijanden der constitutie. Tijdens den opstand der koninklijke garde, den 7 Julij 1822, streed Riego in den rang der milicie, en deed de constitutionele partij zegevieren. Bij de aannadering van het Fransche leger, stemde hij overeenkomstig een artikel der constitutie, voor de provisionele schorsing van het koninklijke gezag, en te gelijkertijd, voor die

van de vergadering der cortes, die beide vervangen werden door een regentschap, gedurende de verplaatsing des konings en des bestuurs van *Sévilla* naar *Cadix*. Nadat de generaal BALLESTEROS een verdrag met de Franschen onderteekend, en de generaal ZAYAS het vertrouwen van het bestuur verloren had, werd RIEGO gelast, zich ter zee naar *Malaga* te begeven, ten einde het bevel der troepen op zich te nemen, welke hij aanvoerde, om vervolgens zich met BALLESTEROS te vereenigen. Hij ontnam eerst het bevel aan ZAYAS, dien hij naar *Cadix* deed inschepen, en het was hem gelukt om door snelle marschen in de kantonnementen van den eersten dezer generaals aan te komen; maar daar hij ten gevolge van een gesprek, dat hij met hem had gevoerd, niet twijfelde of hij verraadde de cortes, zoo deed hij hem door zijne soldaten in hechtenis nemen. Zijn staf, die zijne ontwerpen aangenomen had, bevrijdde hem en spoorde zijn leger aan om aan RIEGO tegenstand te bieden. Deze, op het punt van door de Franschen aangevallen te worden, was verpligt van zijne onderneming af te zien en de vlugt te nemen. Maar steeds door verschillende Fransche troepen vervolgd, werd zijne kleine schaar geheel verstrooid, en hij zelf aan het been gekwetst, redde zich op een paard, dat men hem geleend had; daar het zijne onder hem gedood was; eindelijk werd hij door zijne gidsen aan de Franschen overgeleverd, in eene gevangenis geworpen, vervolgens naar *Madrid* gevoerd, alwaar hij veroordeeld werd om het leven aan eene galg te verliezen, en het vonnis werd den 5 November 1823, te midden van eenen grooten toeloop van volk uitgevoerd. Men heeft te *Parijs* in het licht gegeven: *Proces van den generaal R. DEL RIEGO*, voorafgegaan van eene *Biographische schets*, 1823, in 8.vo Men kan ter bekoming van meer bijzonderheden raadplegen: *Mem. of the life of RAPHAËL DEL RIEGO bij a Spanish officier*, *Londen*, 1823, in 8.vo.

RIENZI. — Zie GABRINI.

† RIES (FERDINAND), een beroemde componist, den 19 November 1784 geboren te *Bonn*, alwaar zijn 82jarige vader nog muzijk-directeur aan het Keur-Keulsche hof is. Tot op zijn vijftiende jaar bleef hij in het ouderlijk huis; toen zond zijn vader

hem naar *Weenen* bij zijnen landgenoot BEETHOVEN, die hem hartelijk ontving en onder zijne kweekelingen opnam. Deze studiën onder eenen der grootste toen levende meesters, en de nabijheid van zoo vele andere uitstekende mannen, als SALIERI, STADLER, enz., oefenden den weldadigsten invloed op de inzigten en rigting, welke RIES aan zijne kunst geven wilde. De ontwikkeling van zijn talent als piano-speler hield nagenoeg gelijken tred met zijne vorming als componist. In 1806 ging RIES van *Weenen* naar *Petersburg*, en ving eerst hier aan in het openbaar op te treden. Ras verwierf hij den roem van eenen voortreffelijken pianist, en even snel vonden zijne compositiën, vooral die voor zijn instrument, grooten bijval, en de reizen, welke hij door *Rusland* maakte, verschaften hem eenen schitterenden naam en geld. Daarbij deed hem het verkeer met uitstekende pianisten en componisten, als STEIBELT, FIELD, BERGER, die toen allen deels te *Petersburg*, deels te *Moskou* leefden, bijzonder aan veelzijdigheid in de compositie alsmede aan virtuositeit winnen. Ook in *Duitschland* werd hij toen reeds door de uitgaven van een groot gedeelte zijner compositiën met roem bekend. Van *Rusland* begaf hij zich naar *Engeland*; zijne simfoniën, die aldaar in verscheidene steden met den grootsten luister uitgevoerd werden, alsmede zijne klavier-concerten verschaften hem bij de muzijkkenners een algemeen aanzien, terwijl zijne kleine ligtere werken, als variatiën, rondo's enz. het grootere publiek voor hem wonnen. Zijne reizen naar het noorden en een twaalfjarig verblijf in *Engeland* hadden hem een zeer aanzienlijk vermogen verschaft, hetwelk hij besloot in eene kunstenaarsrust in zijn geboorteland te genieten, weshalve hij zich te *Godesberg* bij *Bonn* vestigde. De destijds ontstane handelskrisis trof ook hem; een gedeelte zijns vermogens was bij handelshuizen te *Londen* geplaatst, en leed niet ongevoelig. Hij ondernam daarop eene reis met het doel om ergens eene geschikte plaatsing te vinden. Op deze reis in 1830 voerde hij te *Berlijn* zijne opera » De Rooverbruid" met veel bijval op. Zijne omstandigheden waren inmiddels weder verbeterd en hij vestigde zich te *Frankfort* om voor de kunst alleen in rust te leven. Dit verblijf werd eerst afgebroken door eene reis naar

Engeland om zijne tooveropera » Liska of de Toovernimf van Gyllensteen" op te voeren en het muzijkfeest te *Dublin* te besturen. In den nazomer van 1832 reisde RIES naar *Italië;* hij ging tot *Napels*, waar hij bij de muzijkkenners een onderscheidend onthaal vond. In 1836 ging hij weder naar *Engeland* en *Frankrijk* en werd overal met de meeste achting ontvangen. In den zomer van 1837 nam hij de leiding der Cecilia-vereeniging op zich en nam dezelve tot op zijnen dood, in Januarij 1838 voorgevallen, waar. Hoe dikwijls RIES de Rijnsche muzijkfeesten leidde is genoegzaam bekend, als ook dat hij zich van deze taak telkens met den grootsten ijver kweet en den behoorlijken bijval inoogstte. Er zijn bijna 200 werken van RIES in druk verschenen; de simfoniën behoeven, met uitzondering van die van HAYDN, MOZART en BEETHOVEN, voor die van geenen anderen componist te zwichten; even zoo min als zijne quartetten en quintetten voor strijk-instrumenten. In eenige klavier-compositiën erkent men wel den ernst der Beethovensche school, doch in diepte bereikte RIES nimmer dezen meester. Ook moet hij, wat bevalligheid, verscheidenheid in de behandeling des instruments en den glans der nieuwere speelwijze betreft, bij de werken b. v. VAN DUSSECK, HUMMEL, KALKBRENNER, MOSCHELES achterstaan. Het doel van RIES schijnt bij deze compositiën geweest te zijn, niet dieper te tasten dan men zulks in de gemengde vereeniging van het groote publiek verlangt; daarom *geeft* hij ook zeer bevallig datgene wat men zonder inspanning ligt en gaarne opvat. Het meeste belang verwekken zijne klavier-concerten met groot orkest, van welke dat in *Fis mol* zeer bemind wordt. — Als dramatische en zang-componist heeft hij geen bijzonder geluk gemaakt, hoewel zijne opera's hier en daar met goed gevolg zijn opgevoerd. Zijne beide werken in den zoogenaamden kerkstijl: » De zege des Geloofs" en » de Koningen in *Israël*" behooren insgelijks niet tot de allerbeste voortbrengselen dezer soort.

* RIETZ (MVR.), bekend onder den naam van gravin van LICHTENAU, was de dochter van eenen toonkunstenaar HENCK genaamd, en werd de minnares van FREDERIK WILLEM II. Zij speelde eene groote rol onder zijne regering, en had de schranderheid, bij het geheele hof ontzag te verwekken, de koninklijke fa-

milie morde meer dan eens over de noodzakelijkheid om aan deze eigenzinnigheid van den vorst te gehoorzamen. In de laatste oogenblikken van zijn leven, had zij zich uitsluitend van den geest van dezen vorst meesteresse gemaakt, en het was met eene oneindige moeite dat men er in slaagde deze vrouw te beletten zijnen laatsten zucht te ontvangen. Oogenblikkelijk na den dood des konings, beroofde men haar van hare landerijen en van hare bankeffecten. Haar zilveren vaatwerk en hare diamanten werden aangewend tot uitdelging harer schulden, die talrijk waren. Men liet haar enkel, onder titel van welwillendheid, hare roerende goederen en het genot eener lijfrente van vier duizend kroonen jaarlijks behouden; eindelijk werd zij veroordeeld om in het kasteel van *Glogau* opgesloten te worden, waarin zij achttien maanden verbleef. Zij verkreeg vervolgens verlof om zich naar *Breslau* te begeven. Later kwam zij te *Berlijn* terug, waar zij in vergetelheid leefde en bijna vergeten den 9 Junij 1820 overleed, na nieuwe minnarijën te hebben aangeknoopt, die hare geringe kieschheid verraadden, en haar nieuwe verdrietelijkheden berokkenden.

Rieux (Joannes de), maarschalk van *Frankrijk*, maakte zijne eerst wapenfeiten in het Engelsche leger, door welks hulp Petrus *de Wreede*, koning van *Kastilië* een gedeelte zijns koningrijks heroverde. Hij verbond zich daar na aan *Frankrijk* en diende roemrijk onder Karel VI. In 1397 tot maarschalk van *Frankrijk* benoemd, versloeg hij de Engelschen, die in 1404 *Bretagne* verwoestten. Kuiperijen van het hof deden hem in 1411 in zijne ambtsbedieningen schorsen, zonder evenwel afgezet te worden, zoo als de meeste schrijvers zeggen; maar hij werd in het volgende jaar weder hersteld. De wisselvalligheden van het leven als hoveling moede, en gebukt onder den last der jaren, legde hij zijne waardigheid, den 12 Augustus 1417, ten gunste zijns zoons neder, en begaf zich naar zijne landgoederen, waar hij den 7 September deszelfden jaars, in den ouderdom van 75 jaren, overleed.

Rieux (Petrus de), heer van *Rochefort*, zoon van den voorgaande, werd in 1417, in de plaats zijns vaders, maarschalk van *Frankrijk*. In 1418 door de bourgondische factie afgezet, wierp hij zich in de partij van den dauphin (later

KAREL VII), die hij met roem diende. Hij verdedigde de stad *St. Denys* tegen de Engelschen, in 1435, heroverde op hen *Dieppe*, en deed in 1437 het beleg van *Harfleur* opbreken. Maar toen hij zegevierend van dezen krijgstogt te *Parijs* terugkwam, nam WILLEM FLAVI, kapitein van *Compiègne*, aan de Engelschen toegedaan, hem in hechtenis, en hield hem in eene strenge gevangenis in die stad, waar hij in 1439 van ellende overleed.

RIEUX (JOANNES DE), achterneef van den voorgaande in 1447 geboren, volgde FRANCISCUS hertog van *Bretagne*, in 1464, in den oorlog van de *algemeene welvaart*. Hij werd in 1470 tot maarschalk van *Bretagne*, en in 1472 tot luitenant-generaal van de legers van het hertogdom bevorderd. De gunstelingen van hertog FRANCISCUS noodzaakten hem om zich in 1484 bij de misnoegden te voegen, maar tot zijnen pligt teruggekeerd zijnde, werd hij door dezen vorst tot voogd van zijne dochter ANNA van *Bretagne* benoemd. Hij volgde KAREL VIII in den ongelukkigen krijgstogt van *Napels*, werd door LODEWIJK XII tot bevelhebber in *Roussillon* benoemd, en overleed in 1518, in den ouderdom van 71 jaren.

* RIFFAUT-DES-HÊTRES (JOANNES-RÉNÉ-DENYS), een natuurkundige, werd in 1754 te *Saumur* geboren, en was de zoon van eenen geneesheer dierstad. Nadat hij zich aan de regie van het buskruid en salpeter had verbonden, werd hij te *Ripault* bij *Tours* tot commissaris derzelve benoemd, en droeg bij tot de verbetering en ontdekking van verschillende wijzen van vervaardiging, strekkende ter vermindering des gevaars. De belangrijke en menigvuldige diensten, die hij in dit gedeelte heeft bewezen, hebben hem tot een der drie algemeene bestuurders van het kruid en salpeter doen benoemen. Toen de regie van het buskruid na de restauratie aan eenen algemeenen administrateur, uit het artillerie-corps gekozen, was toevertrouwd, verliet RIFFAUT dit beheer, waarin hij meer dan 50 jaren doorgebragt had, en legde zich met ijver op de beoefening der scheikundige wetenschappen toe; hij overleed te *Parijs* den 7 Februarij 1827. Men heeft hem te danken: 1.° *Manuel etc.* (*Handboek voor den commissaris van het buskruid en salpeter*), *Parijs*, in het 8.ste jaar; — 2.° *Système etc.* (*Scheikundig stelsel*), naar het Engelsch van THOMSON, door BERTHOLLET, met aanteeke-

ningen verrijkt, 1809, in 8.vo; 2.e uitgave naar de 5.de van het Engelsch werk, 1818, 4 dl.n in 8.vo; met een *Aanhangsel* 1822, de bijvoegsels bevattende door den schrijver in eene 6.de uitgave gemaakt, te *Londen* in 1821 in het licht gegeven; — 3.o *Essai etc.* (*Proeve over de steenachtige aandoeningen*) naar het Engelsch door ALEXANDER MARCET; — 4.o *Traité etc.* (*Verhandeling over de kunst om het buskruid te vervaardigen*), *Parijs*, 1812, 1 dl. in 4.to, dat hij met BOTTÉE DE TOULMONT heeft zamengesteld, en dat in verscheidene talen is vertolkt; — 5.o *l'Art etc.* (*de Kunst van den salpeter-bereider*), met denzelfden, 1813, in 4.to; — 6.o *Traité etc.* (*Praktische verhandeling over het gebruik en de wijze van toepassing der scheikundige tegenwerkingen, op proefnemingen gegrond*) uit het Engelsch volgens de 2.e uitgave vertaald, 1819, in 8.vo; — 7.o *Chimie etc.* (*Scheikunde voor den beschaafden stand*) door SAMUEL PARKE, uit het Engelsch vertaald, naar de 9.de uitgave, 2 dl.n in 8.vo. — 8.o *Dictionnaire etc.* (*Scheikundig woordenboek volgens het plan van dat van NICHOLSON*), door ANDREAS URE, uit het Engelsch volgens de 9.de uitgave 1822 — 1824, 4 dl.n in 8.vo, met 14 platen; — *Manuel etc.* (*Theoretisch en praktisch handboek voor den huisschilder, den vergulder en den vernisser of verlakker*) 1824, in 18, 2.e uitgave 1825; — 10.o *Manuel etc.* (*Theoretisch handboek voor den brouwer*), 1825, in 18.mo, — 11.o *Manuel etc.* (*Scheikundig handboek*), 1825, in 18.o, 2.de uitgave, geheel verbeterd en aanmerkelijk vermeerderd door A. D. VERGNAUD 1827, in 18.mo; — 12.o *Manuel etc.* (*Handboek der vermakelijke scheikunde*, of *Nieuwe scheikundige uitspanningen*), uit het Engelsch vertaald van ACCUM, 1825, in 18.mo 2.e uitgave door VERGNAUD herzien 1827; — 13.o *Manuel etc.* (*Volledig handboek van den verwer en ontvlakker*), 1825, in 18.mo. C. F. VERGNAUD-ROMAGNÉSI heeft in het 7.e dl. van de *Annales etc.* (*Jaarboeken der koninklijke maatschappij van wetenschappen, schoone letteren en kunsten van Orleans*) eene volledige *Levensschets van RIFFAUT DES HÊTRES* in het licht gegeven. Men kan de volledige *lijst* van zijne *werken* vinden in het eerste deel, der *Annales etc.* (*Biogra-*

phische jaarboeken), strekkende ten vervolg op het *Annuaire nécrologique*, van MAHUL, 1827, in 8.vo

RIGA (PETRUS DE), een dichter, te *Vendôme* geboren, was in den beginne kanonik en voorzanger van de hoofdkerk van *Reims*; hij verliet deze bedieningen om regulier-kanonik van *St. Denys* in dezelfde stad te worden, en overleed in 1209. (Eenige levensbeschrijvers verschuiven zijnen dood tot in 1263). Wij hebben van hem een gedicht, getiteld: *Aurora* door D. GEORGES GALOPIN, monnik van *St. Guislain* in het licht gegeven. Dit is een uittreksel des Bijbels in treurzangen, voor den tijd van den schrijver vrij wel vervaardigd.

RIGANTI (JOANNES BAPTISTA), in 1661 te *Melfi* in het koningrijk *Napels* geboren, beoefende de regten te *Rome*, in 1675, en maakte zoo vele vorderingen in dezelve, dat de beroemde BANDINUS PANCIATICUS, kardinaal-prodatarius, hem in den ouderdom van 22 jaren in zijnen raad als bijzitter aannam, eene bediening die hij gedurende 35 jaren met roem vervulde. Zijne wetenschap en deugden verwierven hem de achting en het vertrouwen van verscheidene kardinalen en geleerden, onder anderen van den kardinaal LAMBERTINI, later Paus onder den naam van BENEDICTUS XIV, die RIGANTI dikwerf met bezoeken vereerde. Deze bekwame regtsgeleerde overleed te *Rome* den 17 Januarij 1735. Hij heeft *Verklaringen over de regels van de apostolische kanselarij* nagelaten, die door NICOLAAS en JOANNES BAPTISTA RIGANTI, zijne neven, met aanteekeningen in het licht gegeven zijn, *Rome*, 1745; *Keulen*, 1751, 4 dl.n in fol.

RIGAS. — Zie RHIGAS.

RIGAUD (HYACINTHUS), schilder, den 25 Julij 1659 te *Perpignan* geboren, wordt met regt de VAN DIJK van *Frankrijk* genoemd. Geen schilder heeft hem in het portret overtroffen. De stad *Perpignan*, zijne geboorteplaats, die sedert 1479 het voorregt genoot, alle jaren eenen edelman te benoemen, wilde aan haren burger een schitterend bewijs van hare achting geven, door hem te benoemen. LODEWIJK XV vermeerderde nog deze eer, door hem nieuwe brieven van adeldom, het ordelint van *St. Michaël* en jaarwedden te geven. RIGAUD geraakte ook

tot den post van bestuurder der akademie van schilderkunde, die hem in 1743, in den ouderdom van 84 jaren verloor. Deze meester heeft eenige geschiedkundige tafereelen, maar weinig in getal, zamengesteld. Hij raadpleegde altijd met oordeel en keuze de natuur; hij heeft de stoffen met eene kunst geschilderd, die den beschouwer misleidt. Zijn koloriet heeft eene bewonderenswaardige levendigheid en frischheid; zijne stukken zijn wel afgewerkt. Men verwijt hem te veel wanorde in zijne kleedingen gebragt te hebben, hetwelk de aandacht, die men op het hoofd van het portret behoorde te hebben, afleidt, en men bemerkt in verscheidene schilderijen van zijne laatste jaren, dorre omvangen en een koloriet dat veel naar het paarsch overhelt. Men heeft veel naar dezen kunstenaar gegraveerd. Het museum van *Parijs* bezit verscheidene van zijne portretten, onder anderen dat van LE BRUN, van MIGNARD en van BOSSUET.

* RIGAUD (de vrijheer ANTONIUS), veldmaarschalk in 1758 geboren, trad in het begin der omwenteling in dienst, maakte alle veldslagen van dit tijdvak mede, werd kolonel van het 25.ste dragonder regiment, na den slag van *Austerlitz* tot bevelhebber van het legioen van eer, en in Januarij 1809 tot brigade-generaal benoemd. Bij de restauratie ontving hij het kruis van den H. LODEWIJK, en werd met het militaire-commandement van het Marne-departement belast; toen hij echter de landing van BONAPARTE vernam, gebruikte hij het geld dat hij van de schatkist genoten had, om onder de troepen proclamatiën te verspreiden, ten einde deze nieuwe overweldiging te begunstigen. Toen hij eindelijk vernam dat hij *Parijs* naderde, trad hij in tegenwoordigheid der soldaten, die hij verzameld had, de leliën en het kruis van den H. LODEWIJK met de voeten, en beval hun uitteroepen *leve de Keizer!* Daar hij echter vreesde door den maarschalk VICTOR omsingeld te worden, sloeg hij den weg naar *Epernay* in; maar denzelfden dag kwam hij te *Châlons* terug om de gevangenneming van den maarschalk te bevelen; den 21 Maart deed hij de herstelling van het keizerlijke bestuur afkondigen, en hij belastte zich andermaal in den naam van BONAPARTE met het beheer van het Marne-depar-

tement, dat hij tot de maand Julij 1815 behield, op welk tijdstip hij door den Russischen generaal CZERNITSCHEFF aangevallen, en genoodzaakt werd de wapens voor de overmagt neder te leggen. Als gevangene naar *Frankfort* gevoerd, verkreeg hij zijne vrijheid weder na de capitulatie van *Parijs;* maar hij durfde niet in *Frankrijk* terug te keeren. Hij werd in de maand Mei 1816 voor den 2.e krijgsraad der 1.ste militaire afdeeling gebragt, en bij verstek ten dood veroordeeld. Hij had zich eerst naar *Saarbruck* begeven, alwaar hij eene strafbare briefwisseling met de binnenlandsche misnoegden onderhield. De Pruissische bevelhebber wilde hem op last van zijn gouvernement naar *Wezel* doen overbrengen; maar hij kwam dezen maatregel voor, door naar *Twee-bruggen*, vervolgens naar de *Nederlanden* en eindelijk naar de *Vereenigde Staten* te vlugten. Hij is in *Nieuw-Orleans* in het begin van 1821 overleden.

RIGAULT, in het Latijn RIGALTIUS (NICOLAAS), een geleerde letterkundige, te *Parijs* in 1577 geboren, was de zoon van eenen geneesheer, en volbragt zijne studiën met onderscheiding bij de jesuiten; hij behaagde aan den hoogleeraar DE THOU door zijn *Funus parasiticum*, een satiriek stuk tegen de tafelschuimers, dat hij in den ouderdom van 19 jaren zamenstelde. Toen CASAUBON, belast om de bibliotheek des konings in orde te brengen, naar *Engeland* vertrokken was, werd hij door RIGAULT, die aan zijne werkzaamheden deel had gehad, vervangen. De koning over zijne diensten voldaan, benoemde hem tot procureur-generaal der souvereine kamer van *Nancy*, raadsheer bij het parlement van *Metz*, en eindelijk tot bewindhebber dier provincie. Hij overleed te *Toul* in 1654, in den ouderdom van 77 jaren. Zijne voornaamste werken zijn: 1.° *des Editions etc.* (*Uitgaven* van den H. CYPRIANUS) 1648, in fol. en van TERTULLIANUS 1664, in fol. met aanmerkingen, verbeteringen, en aanteekeningen verrijkt, die dikwerf minder dienen om den tekst te verklaren, dan om de bijzondere denkbeelden van den uitlegger te ontwikkelen (Zie VAVASSEUR.) Hij beweerde, in eene zijner aanmerkingen op TERTULLIANUS te bewijzen » dat de leeken regt hebben, om, in geval van noodzakelijkheid en als zij tot de gewone bedienaars der Kerk geene toevlugt kunnen nemen, de eucharistie te consacre-

ven." De geleerde AUBESPINE toonde hem de valschheid dezer stelling aan, en RIGAULT herriep dezelve. Hij had andere voor het geloof der roomsche Kerk niet zeer gunstige gevoelens, en hij zocht met meer zorg dan oordeel in de ouden datgene op, wat hem met dit geloof strijdig scheen. — 2.° Eenige *Vertalingen* van Grieksche schrijvers, van sierlijkheid en naauwkeurigheid ontbloot. Deze schrijvers zijn: ONOSANDER (*De imperatoris institutione*) 1600 in 4.to ... ARTÉMIDORUS en ACHMET (*De divinatione per somnia*) 1603, in 4.to — 3.° *Aanteekeningen* op en *verbeteringen* van verscheidene Grieksche en Latijnsche schrijvers, over PHEDRUS, JULIANUS over de schrijvers *De re agrariâ*, *Amsterdam*, 1674 in 4.to — 4.° eene voortzetting van de *Geschiedenis des presidents* DE THOU, in 3 boeken: dezen geschiedschrijver, ten minste wat de sierlijkheid van den stijl betreft, onwaardig, maar zeer overeenkomstig met zijne vooroordeelen, — 5.° *De verbis quæ in Novellis constitutionibus post Justinianum accurunt, glossarium*, in 1601 in 4.to — 6.° *Diatriba de satyra Juvenalis*, in de uitgave dezes dichters door ROBERT ETIENNE, te *Parijs* in 1616, in 12.mo in het licht gegeven — 7.° *De lege ventiones dicta, observatio duplex*, *Toul*, 1643 en 1644, in 4.to — 8.° *Funus parasiticum*, 1601, in 4.to — 9.° *Auctores finium regundorum*, *Parijs*, 1614, in 4.to — 10.° *Observatio ad constitutionum regiam anni* 1643 — 11.° *De modo fœnori proposito*, in 1645, — 12.° *Observatio de pabulis fundis*, *enz.* *Toul* 1651, in 4.to. Men vindt in de *Hommes illustres etc.* (*Beroemde mannen, die gedurende de* 17.de *eeuw in Frankrijk geleefd hebben*) eene *Levensschets* van RIGAULT, door PERRAULT en zijn portret door EDELINCK gegraveerd.

* RIGAULT (HUGO), pastoor van *Saint Pierre de Naze*, in het diocees van *Auxerre*, te *Parijs* in 1707 geboren, in 1785 overleden, is de schrijver van een werk getiteld: *Sanctæ antissiodorensis ecclesiæ fastorum carmen libri XII*, 1790, in 8.vo

* RIGEL (HENDRIK JOZEF), een geleerde Duitsche componist, in 1799 te *Parijs* bijna plotselijk overleden. Muzijkmeester van het geestelijk concert, en hoogleeraar bij de zang- en muzijkschool droeg hij in dit laatste gesticht

veel bij tot de verbetering der benamingen en der grondbeginselen der harmonie, waarover hij zeer zuivere denkbeelden had. Men heeft van hem verscheidene sonaten, twee en vierstemmige gezangen en symphoniën, die met bijval op het concert van liefhebbers en in het hôtel van *Soubise* uitgevoerd werden; eenige geestelijke zangstukken zoo als de *Uittogt van Egypte*, JEPHTÉ, de *Inneming van Jericho;* verscheidene kleine zangspelen onder welke men opmerkt de *Schoenlapper en de Rentenier*, *Blanche en Vermeille*, *de Automaat*, *Lucas*, *de goede Pachter*. Voor de groote opera had hij zamengesteld *Cora en Alonza* waarvan hij nooit de voorstelling kon verkrijgen; hetgeen men van dat stuk kent doet evenwel vermoeden dat dit werk eenen grooten bijval zou hebben kunnen genieten.

* RIGROUX (de baron ANTONIUS), veldmaarschalk, den 17 Februarij 1771 geboren, omhelsde in 1791 de loopbaan der wapens, en, nadat hij alle lagere rangen had bekleed, was hij, op het einde van het jaar 1809, tot dien van bataillon-chef gekomen. Zijn schitterend gedrag te *Eylau* deed hem op het slagveld, tot kolonel van het 103.e regiment benoemen. Hij maakte de veldtogten van *Pruissen* en *Polen* mede, ging vervolgens tot het leger van *Spanje* over en onderscheidde zich voornamelijk in den slag van *Ocana* (18 November 1809). Hij overviel eens de Spanjaarden in de bergen van *Ronda*, en deed aan een talrijk corps de wapens nederleggen, terwijl hij 600 man gevangen nam. In de maand Junij 1815, vervulde de baron RIGNOUX de bedieningen van staf-chef van het achtste corps van het leger de Pyreneën. Vervolgens op halve soldij gesteld, en daarna ontslagen, begaf hij zich naar zijne eigendommen te *Villenave- d' Ormon*, op een uur afstands van *Bordeaux*, alwaar hij den 4 September 1832 is overleden. Hij was den 14 Junij 1804 tijdens de eerste bevordering dier orde tot ridder van het legioen van eer, in 1810 tot officier, en in 1813 tot commandeur benoemd. LODEWIJK XVIII gaf hem in 1814 het kruis van den H. LODEWIJK.

RIGOLEY DE JUVIGNY (JOANNES-ANTONIUS), een oorspronkelijke Bourgondiër was honorair raadsheer bij het parlement van *Metz*. Een vreedzaam en deugzaam burger, een vlijtige en afgezonderde geleerde, een regtschapen man, een getrouwe en standvastige vriend, een verdedi-

ger der ware grondbeginselen in letterkundige en wijsgeerige onderwerpen zijnde, heeft hij nooit opgehouden aan nuttige en aangename werken te arbeiden. Behalve de nieuwe uitgave der *Fransche Bibliotheken van* LA CROIX DU MAINE en van DU VERDIER (1772, 6 dl.n in 4.to), met geleerde en belangrijke aanmerkingen verrijkt, heeft hij in het licht gegeven: 1.° eene *Uitgave van de Werken van* PIRON, waaraan men slechts verwijten kan van *al te volledig* te zijn; want het ware te wenschen geweest, dat de uitgever, standvastig in zijne beginselen, eene keuze had gedaan die, om voor het oordeel der ware wijzen voldoende te zijn, eenen zekeren graad van gestrengheid vooronderstelde (Zie PIRON). — 2.° Verscheidene *Verhandelingen* en *Memoriën* over verschillende onderwerpen, waaronder men onderscheidt eene *Verhandeling over de vorderingen der letteren in Frankrijk*, in 1 dl. in 8.vo en aan het hoofd der Bibliotheek van DU MAIRE; en eene geestige scherts, onder den titel van *Verhandeling voor den ezel van* JACOBUS FERON *van Vranvres*, 1750, in 12.mo; verscheidene malen herdrukt: de Filozofen worden er niet in gespaard: — 3.° *De la Decadence etc.* (*Over het verval der letteren en zeden*), 1726, 1 dl. in 8.vo en in 12.mo Het is in dit laatste werk, dat de schrijver zijnen geest en zijn hart heeft afgeschilderd. (Zie het *Journ. hist. et litter.* 1.ste Junij 1787, bladz. 219; 25 Julij, bladz. 393; 1.ste Augustus, bladz. 482). Zijn ijver tegen de dwalingen des tijds, tegen het bederf van den smaak en de vergetelheid der wezenlijkste waarheden ontvlamt zijne welsprekendheid, en brengt tafereelen vol kracht en nadruk te voorschijn, die indruk maken en onderwijzen door eene mannelijke, edele welsprekendheid, vol waardigheid en kracht. Het philosophismus van den dag werd er door nedergeslagen. De pedante blaffer, die de sekte tegen den wijzen schrijver heeft losgelaten, om spotternijen en platte uitdrukkingen tegen zijne voortreffelijke redeneringen te stellen, heeft zijne zegepraal slechts volkomen gemaakt. Men heeft van hem ook eenige vlugtige dichtstukken. Hij overleed den 21 Februarij 1788. De heer LEMAIRE heeft voor hem dit grafschrift gemaakt:

De principes sacrés nourri dès son enfance,
Juvigny défendit et l'Eglise et les mœurs:
Du bon goût il peignit la triste décadence;
Et de ses ennemis méprisant les clameurs,
Son zèle l'enflamma au plus noble courage.

Vous, mortels vertueux, quand votre ami n'est plus,
A ses mânes vos pleurs seraient un faible hommage;
Cette tombe est l'autel dressé pour ses vertus,
Où doit brûler toujours le pur encens du sage.

RIGORD of RIGOLD (in het Latijn RIGORDUS, RIGOLTUS of RIGOTUS) een geschiedschrijver van de middeleeuwen, in *Gothië* (thans *Languedoc*) geboren, was geneesheer, historieschrijver van den koning van *Frankrijk*, en geestelijke van de abdij van *St. Denys;* want aan het hoofd van zijn werk, noemde hij zich *BEATI DIONYSII clericorum minimus.* Hij overleed den 17 November 1207. Hij heeft het *Leven* van PHILIPPUS AUGUSTUS, wiens geneesheer hij was, in het Latijn beschreven. Hij was het, die hem het eerst den bijnaam van AUGUSTUS gaf. Dat boek, hetwelk de tijdruimte van 1169 tot 1209 onder dezen titel: *Gesta PHILIPPI AUGUSTI Francorum regis* bevat, bevindt zich in de verzameling van DUCHESNE, 3.e deel. Het wordt op prijs gesteld, omdat de schrijver ooggetuige is geweest van de meeste daden die hij verhaalt. De stijl deszelven is vrij, duidelijk, en het Latijn niet slecht. Er komen zeldzame bijzonderheden in voor, maar te veel lofspraken, en hoewel de geneesheeren doorgaans niet ligtgeloovig zijn, vindt men echter in het werk van dezen, onder vele ware en naauwkeurig beschrevene zaken sprookjes, de eenvoudigste volksklasse waardig. Hij zegt, bijvoorbeeld, dat » sedert het ware kruis door de Turken veroverd was, de kinderen slechts 20 of 23 tanden hadden, in plaats dat zij er te voren 30 of 32 telden." De geschiedenis van RIGORD is door WILLEM LE BRETON vervolgd. Men vindt dezelve in de *Historiæ Francorum scriptores* van PITHOU, *Frankfort*, 1596, infol., in de verzameling van DUCHESNE 3 dl. der *Scriptores cœtanei*, in de verzameling der Fransche historie-schrijvers, door D. BRIAL 17.e deel. Het 11.e deel van de *Verzameling der gedenkschriften betrekkelijk de Fransche geschiedenis*, door GUIZOT, bevat de Fransche vertaling dezer geschiedenis; het 8.ste deel van de *Recueil etc.* (*Verzameling der Akademie*) der opschriften bevat eene schets van het leven van RIGORD, door SAINTE PALAYE.

* RIGORD (N.), een Jesuit, in 1660 geboren, was een zeer geachte letterkundige; maar men kent slechts één werk van hem dat na zijnen dood gedrukt is, en ten titel voert: *Kennis van de godenleer, bij vragen en antwoorden, met trekken uit de geschiedenis die aan elk fabelstelsel tot*

grondslag hebben gediend, 1739. De vermeerderingen en verbeteringen van dat boek worden aan den abbé ALLAINVAL en aan C. FRANC-SIMON toegeschreven. De derde uitgave met nieuwe verbeteringen werd in 1740 door ALLETZ in het licht gegeven. Zij heeft aan de andere uitgaven, die talrijk zijn, tot model gediend.

* RINCON (ANTONIO DE), een Spaansche schilder, te *Guadalaxara* in het jaar 1446 geboren, was een der beste kunstenaars zijner eeuw, en slaagde evenzeer in geschiedkundige stukken als in het portret. Hij was nog jong toen de Catholijke koningen FERDINAND en ISABELLA hem tot hunnen kamerschilder benoemden, en hem met de orde van den H. JACOBUS versierden. RINCON vervaardigde hunne portretten, die te *Madrid* in het koninklijke paleis bewaard worden, waar men andere geachte werken van dienzelfden schilder vindt. Hij heeft verscheidene schilderijen, gewijde onderwerpen voorstellende, geschilderd, zoo als die van het Hoogaltaar van ROBLEDO DE CHABELA, bij *Toledo*, en die van den H. JOANNES *de los Reyes* in laatst-genoemde stad. Hij had eene naauwkeurige teekening, veel beleid in de uitvoering, en eene bijzondere bevalligheid in de kleedingen der beelden. Hij overleed in 1500. Eenige schrijvers hebben RINCON als de stichter der Spaansche school beschouwd. Verscheidene zijner schilderijen zijn in den brand van het paleis van het *Prado* eene prooi der vlammen geworden.

* RINGHIERI (pater FRANCISCUS-ULYSSES), een Italiaansche treurspeldichter te *Bologna* uit eene adellijke familie van *Imola* geboren, volbragt zijne studiën in de eerste dier steden, en in den ouderdom van 16 jaren begaf hij zich onder de religeuzen van *Monte Olivete*. Hij bekleedde in verschillende kloosters zijner orde den leerstoel der schoone letteren, en beoefende met het beste gevolg de dichtkunde. Zijne treurdichten hadden veel aanzien; zij zijn in grooten getale in eenen goeden stijl en vol geleerdheid geschreven. Intusschen behalve eenige vrij wel getroffene tafereelen, missen de meeste belangwekking en hoofdbedrijf. Zij zijn bijna alle uit de H. Schrift ontleend als: SALOMON, ATHALIA, ESTHER, DAVID, enz. en zoo als de overige, van 1746 tot 1783 zamengesteld. Zij werden in alle collegiën van *Italië* en op eenige openbare tooneelen uitgevoerd. Men heeft er vijftien verza-

meld, die men te *Bergamo* in 1778, 4 dl.n in 8.vo heeft gedrukt. Men heeft dezelve met die, welke hij gedurende dat tijdstip heeft vervaardigd, vereenigd, en zij hebben te *Bologna*, *Rome*, *Florence*, enz. verscheidene uitgaven gehad. Pater RINGHIERE, lid der akademie van *Rome* en van verscheidene andere geleerde genootschappen van *Italië*, is den 7 October 1787 te *Imola* overleden.

RINUCCINI (OTTAVIO), een Italiaansche dichter van *Florence*, kwam in het gevolg der koningin MARIA DE MEDICIS in *Frankrijk*. Hij is de uitvinder der *Zangspelen*, dat is te zeggen van de wijze om treurige en boertige onderwerpen, met alle soorten van werktuigen en sieraden in muzijk voortestellen. Andere schrijvers kennen deze inrigting aan eenen Romeinschen edelman toe, EMILIO DEL CAVALERO genaamd, die reeds in 1590 een zangspel in het licht had gegeven. Wat hier ook van wezen moge, zeker is het, dat de opera niet tot de goede letterkunde, en tot geenerlei soort derzelve behoort. Zij is een gedrogtelijk geheel, eene soort van opgepronkt kluchtspel, de vrucht van het verval van den smaak (Zie QUINAULT). RINUCCINI overleed in 1621, te *Florence*; en zijne *werken* werden in 1622 in dezelfde stad in 8.vo, door PETRUS FRANCISCUS RINUCCINI, zijn' zoon, in het licht gegeven.

RIOJA (PETRUS SOTO DE), een Spaansche dichter, te *Grenada* in 1590 geboren, beoefende het regt te *Salamanka*, waar hij den doctoralen hoed ontving. Gedurende eenige jaren oefende hij te *Valladolid* en te *Madrid* het beroep van advocaat uit, maar nadat hij den geestelijken stand aanvaard had, verliet hij de pleitzaal en verkreeg weinig tijds daarna een kanonikaat. Hij stond in naauwe vriendschaps-betrekking met LOPEZ DE VEGA, die in zijn *Laurel de APOLO* (*De lauwerkrans van APOLLO*) in den lof dezes dichters uitwijdt. Behalve zijne kleine en afzonderlijk gedrukte *Gedichten*, heeft men twee werken van RIOJA, door de zorg van LOPEZ DE VEGA, in het licht gegeven, en die ten titel voeren: 1.o *Desenganos de amor* (*Voorbeelden om de liefde te ontvlugten*), *Madrid*, 1623, in 8.vo. RIOJA heeft aan het hoofd van die verzameling eene zamenspraak of verhandeling geplaatst over de dichtkunde in het algemeen, en meer bijzonder over de Kastiliaansche dichtkunde, welke met regt op prijs

wordt gesteld. — 2.° *El carro de* PHAETONE (*De zegewagen van* PHAETON), een gedicht, ibid, 1639, in 8.vo Deze twee werken zijn in *Spanje*, *Antwerpen* en *Brussel* herdrukt. RIOJA is in 1658 overleden.

RIOLAN (JOANNES), een geneesheer van de faculteit van *Parijs*, in 1539 te *Amiens* geboren, den 18 October 1605 overleden, was een der ijverigste verdedigers der geleerdheid van HIPPOCRATES tegen de scheikunde. Men heeft van hem verscheidene genees- en ontleedkundige werken in 1600 verzameld, *Parijs* in fol. Deze geneesheer bezat eene uitgebreide letterkunde; hij schreef en sprak met eene bewonderenswaardige gemakkelijkheid. Zijne werken worden thans nog geraadpleegd.

RIOLAN (JOANNES), zoon van den voorgaande, was even zeer doctor van de faculteit van *Parijs*, hij werd in die stad in 1577 en niet in 1580, zoo als de *Biogr. univers.* zulks beweert, geboren, en overleed in 1657. Hij werd in 1613 tot koninklijk hoogleeraar in de ontleed- en kruidkunde, en vervolgens tot geneesheer van MARIA DE MEDICIS, moeder van LODEWIJK XIII, benoemd. Er bestaan van RIOLAN een aantal geschriften over de ontleedkunde, eene wetenschap, waarin hij verscheidene zeer nuttige ontdekkingen deed. Zij maakten in hunnen tijd veel opgang en zijn wel geschreven. RIOLAN was zeer gemeenzaam met de Grieksche en Latijnsche dichters, en maakte zeer gelukkige verklaringen van hunne verzen. Hij was een weinig te zeer ingenomen ten gunste der ouden, en beoordeelde bitterlijk de nieuwe ontleedkundigen. Zijne voornaamste werken zijn: 1.° *Comparatio veteris medicinæ cum nova*, 1605, in 12.mo; hij verklaart zich in hetzelve tegen de scheikundigen. — 2.° *Schola anatomica*, 1604 in 8.vo Hij vermeerderde hetzelve en gaf het te *Parijs* in 1610, in fol., in het licht, onder den titel van *Anatome corporis humani*; — 3.° *Gigantomachie*, 1613, in 8.vo Hij schreef tegen HABICOT betrekkelijk de ontdekking der beenderen van den reus TEUTOBOCHUS; daar dit boek aangerand werd, antwoordde hij, en gaf in het licht: *l'Imposture etc.* (*Het ontdekte bedrog der menschelijke beenderen voorondersteld en valschelijk toegeschreven aan koning* TEUTOBOCHUS), *Parijs* 1614, — 4.° *Gigantologie of Verhandelingen over de grootheid der reuzen*, 1618, in

8.vo Deze werken, met die van HANS SLOANE, hebben niet weinig bijgedragen om de volks-denkbeelden betrekkelijk dit onderwerp te verbeteren.

* RIOS (CHARLOTTE-MARIA DE LOS), te *Antwerpen* in 1728 geboren. Zij was van eene oorspronkelijke Spaansche familie, die haar eene zeer goede opvoeding gaf; maar, van de geluksgoederen beroofd, zag CHARLOTTE, om te bestaan, zich genoodzaakt, in haar vaderland leermeesteres te worden, en onderscheidde er zich door hare reine zeden en hare kundigheden. Zij heeft verscheidene werken over de opvoeding der kinderen geschreven, onder welke men opmerkt: 1.o *Magazijn der kinderen*, 1774, in 8.vo; — 2.o *Kort begrip van alle wetenschappen* 1776, in 12.mo; — 3.o *Verzameling van alle kinderlijke wetenschappen*, 1780, in 8.vo Al deze werken zijn in eenen zuiveren, maar eenvoudigen stijl en in eenen voor de belangrijke wezens, waarvoor zij zijn zamengesteld, vatbaren toon geschreven. De *Encyclopedie* is in het Engelsch vertaald, *Londen*, 1781. Mevrouw DE LOS RIOS is in Julij 1802 in hare geboorteplaats overleden.

* RIOUFFLE (HONORÉ), den 1.ste April 1764 te *Rouanen* geboren, kwam na eene zwangerschap zijner moeder van zes maanden ter wereld. Tijdens de owenteling, omhelsde hij de partij der *Gironde*, werd na den 31 Mei 1793 vervolgd, verliet *Parijs* en vlugtte naar *Bordeaux*. Als federalist aangeklaagd, werd hij in hechtenis genomen, en naar de conciergerie vervoerd; gedurende den weg van 200 mijlen, dien hij van *Bordeaux* naar *Parijs* aflegde, werd hij door de agenten der terroristen met de grootste barbaarschheid behandeld. In het hok, waarin hij geworpen was, vergeten, verkreeg hij na den val der partij van ROBESPIERRE de vrijheid weder, en gaf vervolgens in het licht: *Mémoires etc.* (*Gedenkschriften van eenen gevangene om tot de geschiedenis van de dwingelandij van ROBESPIERRE te dienen*) jaar 7 in 8.vo Na de omwenteling van den 18 brumaire, werd hij lid van het tribunaat, waarvan hij tot president en verscheidene malen tot secretaris werd verkozen, en hij hield in hetzelve eenige redevoeringen ten gunste van BONAPARTE, die hem in 1804 tot prefect van het dept. *Côte-d'or* benoemde. Eene korstondige ongenade, waarvan wij de oorzaak niet

kennen, deed hem zijnen post verliezen; maar hij verkreeg vervolgens de prefectuur van het dept. *la Meurthe*. Tegen het einde van 1813 werden de militaire hospitalen met talrijke slagtoffers der laatste veldtogten opgevuld: de zweetkoorts openbaarde zich in dat van *Nancy*, en RIOUFFE viel als slagtoffer zijner dienstwilligheid. Door de ziekte aangetast, die hem bevangen had door vertroostingen aan de soldaten te gaan brengen, die de geesel had getroffen, overleed hij den 30 November 1813. Behalve het door ons aangehaalde werk, heeft men van hem: 1.° *Poème etc.* (*Gedicht op den hertog van Brunswijk*), 1787, in 8.vo — 2.° *Quelques etc.* (*Eenige hoofdstukken*), 1795, in 8.vo — 3.° *Oraison etc.* (*Lijkrede van* JOANNES-BAPTISTA LOUVET), waarin hij zich als een ijverig voorstander der republiek toonde, 1798, in 4.to Hij heeft nog in handschrift nagelaten eenige *stukken van vertalingen van* PLATO *en* POPE; eene *Verklaring over den Werther van* GOETHE; *aanteekeningen op* ARISTOTELES *en* XENOPHON, en eenige bijzondere *verhandelingen*. De heer BERR heeft eene *Levensschets van den vrijheer* RIOUFFE in het licht gegeven; er bestaat er ook eene van den heer PARISET in de *Verzameling der gedenkstukken betrekkelijk de Fransche omwenteling* aan het hoofd der *Memoriën van eenen gevangene*, die tot deze verzameling behooren.

RIPAMONTE (JOZEF), te *Tignone*, in den staat van *Milane*, geboren, tot geschiedschrijver van den koning van *Spanje* benoemd, was priester van het Ambrosiaansche collegie. Zijn meest bekend werk is eene *Kerkelijke geschiedenis van Milane* 1617 en volg. 4 dl.n in 4.to in het Latijn, die op prijs wordt gesteld wegens de navorschingen, hoewel er dikwijls oordeelkunde aan ontbreekt. De schrijver overleed in het midden der 17 eeuw.

* RIPAULT (LODEWIJK-MADELAINE) een geleerde letterkundige en liefhebber van oudheden, den 29 October 1775 te *Orléans* geboren, was de neef van den academicus RIPAULT-DESORMEAUX. Hij werd in den ouderdom van 15 jaren met een beneficie begunstigd; maar de omwenteling deed hem van den geestelijken staat afzien om zich op den boekhandel toe te leggen. Hij kwam weder

te *Parijs*, waar zijne betrekkingen met de letterkundige lieden hem weldra deden besluiten hunne loopbaan te volgen. Hij werkte eerst aan de *Gazette de France*, welke toenmaals onder het beheer van FIÉVÉE stond en welker uitgave door den 18 fructidor gestremd werd; vervolgens werd hij door POUGENS voorgesteld als lid der commissie van wetenschappen bij den togt van *Egypte*. Bij zijne terugkomst, werd hij particulier bibliothecaris van BONAPARTE, en kweet zich in die betrekking met veel ijver van zijnen pligt. Nadat de abbé DENIDA hem toegevoegd was, kreeg hij tegenzin in zijne bedieningen, en deed in 1807 vrijwilliglijk afstand van dezelve om zich met de beoefening der talen bezig te houden. Hij had den heer A. A. BARBIER tot opvolger, waarvan wij gelegenheid gehad hebben dikwijls de boekkundige talenten aan te toonen. (*Zie* het artikel BARBIER-ANTONIUS-ALEXANDER-). RIPAULT begaf zich naar den schoot zijner familie te *La Chapelle-Saint-Mesnin*, bij *Orleans*. Hij is den 12 Julij 1823 overleden. Men heeft van hem: 1.° *Description etc.* (*Beknopte beschrijving der voornaamste gedenktekens van Opper-Egypte*), 1800, in 8.vo in het Hoogd. vertaald, *Coblentz*, 1801; — 2.° *Marc etc.* (*Marcus-Aurelius* of *Wijsgeerige geschiedenis van den keizer Marcus-Antoninus, een werk waarin men in derzelver geheel, en volgens een nieuwe orde, de grondregels van dezen vorst voorstelt, die ten titel voeren:* Denkbeelden van MARCUS-AURELIUS, van zich zelven aan zich zelven *door dezelve in betrekking te brengen tot de handelingen van zijn openbaar en bijzonder leven*), *Parijs*, 1820 4 dl.n in 8.vo — 3.° *Tite etc.* (*Titus-Antoninus de Vrome, beknopt historisch verslag; Marcus-Aurelius-Antoninus, beknopt historisch verhaal*), enz. *Parijs*, 1823, in 8.vo Dit is de korte inhoud van het voorgaande werk. Hij heeft in 1821, nog 3 geteekende kaarten voor de geschiedenis van MARCUS-ANTONINUS in het licht gegeven. Hij had aangekondigd, onder den titel van *Gedenkstukken van de Aureliaansche geschiedenis*, eene verzameling van 120 platen, in 12 afleveringen, die 2 dl.n in folio moesten uitmaken. RIPAULT heeft aanmerkelijke bouwstoffen nagelaten, die hij verzameld had met het doel om tot de oplossing der zinnebeeldige voorstellen te ge-

taken, waartoe hij de Oosterscbe talen, het Arabisch, Ethiopisch, Coptisch, Syrisch, en de verschillende tongvallen van het Hebreeuwsch beoefend had.

RIPERT DE MONCLAR (JOANNES - PETRUS - FRANCISCUS markgraaf van) procureur-generaal bij het parlement van *Aix*, werd in 1711 in die stad geboren. Hij is bekend door eene *Verhandeling*, waarin hij de souvereiniteit van den koning van *Frankrijk* te *Avignon* en in het graafschap *Venaissin* beweert te bewijzen, en door verscheidene *Pleitgedingen* tegen de Jesuiten. Hij is een der tabbaarddragers, die de kleine haarkloverijen der balie het meest hebben doen gelden tegen de besluiten, het geloof en de regten der Kerk, *het beroep op misbruik* was altijd een zijner groote middelen. Hij beweerde, in navolging van alle parlementaire jansenisten, eene formeele tegenkanting, in een bedriegelijk woord vermomd, met den eerbied aan de godsdienst en hare bedienaars verschuldigd, overeentebrengen. » Het is waarlijk jammer," zegt een zeer redelijke schrijver, » dat keizer JULIANUS, aan wien men niet verwijt een keizer CLAUDIUS te zijn, niet op het denkbeeld van dit uitmuntende middel is gekomen. Daar hij eenen diepen eerbied voorwendde en liever dan LUCAS en MATTHEUS te lasteren, zou hij zich tevreden gesteld hebben den senaat zich als op misbruik beroepende in de naleving van het Evangelie te maken, en hij zou zeer gevoegelijk het christendom vernietigd hebben, zonder te beproeven zich te doen ontdoopen. Maar JULIANUS bezat de verdienste noch van eenen MONCLAR noch van eenen CAMUS." RIPERT kwam van zijne dwalingen terug, en overleed in 1773 in groote gevoelens van godsvrucht, nadat hij al datgene herroepen had, wat hij tegen den heiligen Stoel en de Jesuiten gezegd had: eene herroeping die, op zijn verlangen, openlijk door den geestelijke zijner parochie-Kerk van den preekstoel werd afgekondigd. Het is vruchteloos, dat VOLTAIRE beproefd heeft, om eene schaduw te verspreiden over eene gebeurtenis, die de gedachtenis van den beroemden magistraats-persoon niet dan tot eer kan verstrekken. De heer DE LA MERLIÈRE, bisschop van *Apt*, deed een proces-verbaal opmaken, dat hij aan Paus CLEMENS XIV zond.

RIPPERDA (JOANNES-WILLEM, hertog van), uit eene adellijke familie der provincie *Groningen*, en van Spaanschen oorsprong, diende eenigen tijd bij de algemeene staten in hoedanigheid van kolonel der infanterie. Hij was met dezen rang bekleed, toen hij in 1775, tot afgezant van *Holland* aan het hof van *Spanje* benoemd werd. Daar zijn schrandere en innemende geest aan PHILIPPUS V behaagde, vestigde hij zich in 1718 aan het hof van *Madrid* en bereikte weldra het toppunt van grootheid. Men vertrouwde hem de bijzonderheden der departementen van oorlog, van marine en financiën toe. Eindelijk had hij het gezag van eersten minister, zonder er den titel van te voeren. In 1726 in ongenade vervallen, werd hij in het kasteel van *Segovia* opgesloten. Hij bleef er tot den 2 September 1728; toen hij het middel vond om naar *Portugal* te ontvlugten. Van daar begaf hij zich naar *Engeland* en vervolgens naar *Holland*, alwaar hij in kennis geraakte met den gezant van *Marocco*, die hem aanspoorde om zich bij MULEY ABDALLAH, zijnen souverein, te begeven. Hij liet zich besnijden, nam den naam van OSMAN aan, en veinsde eenen grooten ijver voor de mahomedaansche godsdienst. Middelerwijl beraamde hij een nieuw godsdienstig stelsel, hetwelk hij meende bij het volk ingang te doen vinden. Hij beweerde dat de christenen, de mahomedanen en de joden tot dusverre in eene bijna gelijksoortige dwaling waren geweest; daar de eerste te veel aan JESUS CHRISTUS, de tweede aan MAHOMED, en de laatste niets noch aan den eenen noch aan den anderen toeschreven. Volgens zijn stelsel is de MESSIAS nog te verwachten. Ziedaar ten minste hetgeen de abbé PRÉVÔT in het 1.ste deel van zijn *Voor en tegen* verhaalt. RIPPERDA zag zich verpligt in 1734 *Marocco* te verlaten, van de mahomedanen en christenen evenzeer veracht. Hij overleed in 1737 te *Tetuan*. Het *Leven* van RIPPERDA is in het Fransch, in het Spaansch en in het Engelsch door drie verschillende schrijvers in het licht gegeven.

RIQUET of RIQUETI (PETRUS-PAULUS DE), vrijheer van *Bon-Repos*, te *Beziers* in 1604 (uit eene oude van *Florence* oorspronkelijke, in *Provence* gevestigde, en in twee takken verdeelde familie) geboren, vormde het nuttige ontwerp van het groote kanaal van *Languedoc* ter vereeniging van twee oceanen, en hij

had de eer hetzelve met den besten uitslag bekroond te zien. Maar hij zag er de eerste proeve niet van nemen; want hij overleed in 1680 te *Toulouse*. Deze proeve maakte men eerst in de maand Mei van het volgende jaar, door de zorgen zijner beide zonen JOANNES-MATHIAS DE RIQUET, als president met de fluweelen muts bij het parlement van *Toulouse* in 1714 overleden, PAULUS DE RIQUET, graaf van *Caraman*, als luitenant-generaal der koninklijke legers den 25 Maart 1730 overleden. Dit kanaal, waardoor de *Middellandsche-zee* met den *Atlantischen Oceaan* vereenigd wordt, werd eerst onder LODEWIJK XIV ten einde gebragt. De omwenteling, van 1789, die de bijl in zoovele schoone werken heeft geslagen, heeft ook dit niet verschoond. Zie ANDREOSSY.

RIQUETI (VICTOR DE), markgraaf van MIRABEAU. — Zie MIRABEAU.

RISBECKI of RIESBECK (GASPARD), in 1750 te *Hoechst* bij *Francfort* geboren, had eenen vrij rijken koopman tot vader, die hem naar dezelaatstgenoemde stad zond om zich in het regt te oefenen; maar eene sterke verbeeldingskracht en eene onstuimige inborst maakten den jongen RISBECKI weinig geschikt voor de beoefening der wetten. Op dit tijdstip heerschte in *Duitschland* eene sekte, waarvan de gevaarlijke stelsels niet dan al te veel proselieten hebben gevormd: zij noemde zich de *Sekte der Genie* (*Das Genie-Wesen*). Hare grondstellingen waren de souvereine verachting der maatschappelijke welvoegelijkheden, de verwijdering van alle soort van zaken. Zijne aanhangers beschouwden als beneden zich de posten, de staatkundige verbindtenissen, de bedieningen die eenen geregelden arbeid vereischen; eindelijk de vrijheid was de hersenschimmige afgod, dien zij bewierookten, en waaraan zij alle wezenlijke zaken opofferden: eene soort van *Sansculottisme*, de voorlooper van dat van *Frankrijk*. RISBECKI was de laatste niet om zich tot deze nieuwe DIOGENESSEN te vervoegen; maar hij verkwistte in weinig tijds zijn erfdeel, en zag zich, om te bestaan, genoodzaakt, in dienst van boekverkoopers te treden. Hij schreef *Brieven over de Monniken*, zoo als een dweepziek en hartstogtelijk mensch er schrijven kon; hij spreidde dezelfde woede tegen de priesters en de Catholijken in het algemeen ten toon in zijne *Reis door*

Duitschland, in het Fransch vertaald, *Parijs*, 1788 3 dl.n in 8.vo » Dat men zich," zegt een boekenkenner, » een jong mensch voorstelle, met alle dolzinnigheden der valsche wijsbegeerte, en, meer nog met eene sterke dosis van protestantsche vooroordeelen ingenomen, die *Duitschland* te voet doorkruist, in eenen staat, waarin hij niet anders dan de laagste klassen der maatschappij kan bezoeken, en die gedurende zijnen togt, beslissend over de staatkunde, de godsdienst, de zeden, de hoven en de vorsten uitspraak doet; en men zal een juist denkbeeld van dezen reiziger hebben. Zijn groote regel is al wat Catholijk is, afschuwelijk te vinden, en alles wat tot den sekten-geest of tot de heerschende goddeloosheid der eeuw behoort tot in de wolken te verheffen." Hij heeft dezelfde ongerijmdheden in eene zoogenaamde *Geschiedenis van Duitschland* opgeteekend, welke hij in handschrift naliet. Tot armoede vervallen, leefde hij in het dorp *Arau* in *Zwitserland*, van de zamenleving afgezonderd, waar hij geen ander gezelschap, dan dat der kroegen kende, en waar hij den vijfden Februarij 1786 overleed. In zijne werken heeft hij den titel van *baron* aangenomen, of de uitgevers hebben hem denzelven gegeven; maar het is zeker dat hij noch baron, noch van adel was. (*Zie* het *Journ. hist. en litt.* 1.ste April blz. 478.) De vorst BORIS DE GALITZIN heeft in den *Mercure* van Augustus 1788, eene zeer belangrijke *Levensschets* van dezen schrijver medegedeeld.

RISCALTA (PETRUS), een geschiedschrijver, werd in 1310 te *Pavia* geboren en was een der verlichtste menschen van zijn tijd. Hij bekleedde verscheiden posten, zoo te *Milane*, als in andere steden van *Lombardijë*, en overleed in 1374. Men heeft hem eene *Geschiedenis van Pavia* tot aan het jaar van den dood des schrijvers te danken, door CHRISTOFFEL POGGIALI, in 1577, 12 dl.n in 4.to met een aantal bijvoegselen door JACOBUS DE MOIS vervaardigd, in het licht gegeven.

RISIUS (SERGIUS), een geleerde maronieter monnik, aartsbisschop van *Damascus* bloeide in de 17.de eeuw. Het is door zijne zorgen, door die van GUADAGNOLI en PETRUS-GOLIUS, dat de *Arabische bijbel* in het licht is gegeven, *Rome* 1671. (*Zie* GOLIUS-PETRUS-).

RIST (JOANNES), te *Pinneberg* in 1607 geboren, was

predikant te *Wedel* aan de *Elbe*, keizerlijke paltsgraaf en geestelijke raad van den hertog van *Meckelenburg*, en overleed in 1667, nadat hij het genootschap der *Zwaan* gesticht had. Zijne voornaamste *Werken* zijn: 1.° *Hortus poëticus*; — 2.° *Theatrum poëticum*; — 3.° *Parnassus poëticus*; — 4.° *Vindiciæ linguæ germanicæ*; — 5.° *Musa teutonica*, — 6.° een Hoogd. gedicht, getiteld: *Galatéa und Florabelle*, enz.

Ristaud (Sophia). — *Zie* Cottin. —

* Risteau (Franciscus), een koopman van *Bordeaux*, alwaar hij in 1714 werd geboren, was bevelhebber der Indische compagnie. De koning belastte hem in 1771 met gewigtige onderhandelingen bij het Engelsche bestuur, en hij kweet zich met eer van die taak. De boezemvriend van Montesquieu zijnde, kon hij de vrij gestrenge critiek tegen dezen laatste, betrekkelijk het werk, waaraan hij voornamelijk zijnen roem te danken heeft, niet geduldig verduren. Risteau deed op zijne beurt eene nadrukkelijke verdediging in het licht verschijnen ten titel voerende: *Antwoord op de aanmerkingen op den Geest der wetten*, 1751, in 12.mo Men vindt in dit geschrift juiste denkbeelden, welsprekendheid en eene indringende redeneerkunde, die somtijds de bedillers van het werk van Montesquieu overtuigt en verplettert; maar het is niet overal zegepralend. Risteau overleed in 1784.

* Ritchie (Jozef), een Engelsch reiziger, in 1790 te *Otley* in *Yorkshire* geboren, was secretaris van het Engelsch consulaat te *Parijs*, toen hij vernam dat zijn bestuur, op de uitnoodiging van den dey van *Tripoli*, voornemens was eenen agent naar het binnenland van *Afrika* te zenden. Zeer voor de verre reize ingenomen, verzocht hij met deze taak te worden belast, werd aangenomen, en ging op het einde van 1818 met een' jongen Franschman, zeer bekwaam in de kunst om de voorwerpen der natuurlijke historie te bereiden en te bewaren, onder zeil. Zij hadden eene moorsche kleederdragt aangenomen, ten einde gemakkelijker in het land te kunnen doordringen, maar Ritchie ondervond weldra den kwaadaardigen invloed des luchtgestels, en na verscheidene maanden geleden te hebben, bezweek hij den 20 November 1819. De kapitein

LYON, zeeofficier met wien hij naar *Malta* ingescheept was, en die zelf door deze reis ongesteld was geworden, kwam in *Europa* terug, en gaf in 1821, in 4.to te *Londen* het verhaal van dezen togt in het licht, dat gediend heeft om den *Fezzan* beter te doen kennen. Dit verhaal is in het Fransch vertaald, maar door EDMUS GAULTIER veel verkort, *Parijs*, 1821, 2 dl.n in 18.mo Men vindt belangrijke bijzonderheden in hetzelve over de lotgevallen der reis en over de gewesten, die bezocht zijn.

RITHOVIUS of RIETHOVIUS. — Zie BALDUINUS (MARTINUS).

* RITSON (JOZEF) een Engelsche regtsgeleerde en schrijver, werd te *Stockton-Upon-Tees* in het graafschap *Durham* in 1752 geboren. Hij beoefende de wetten, en werd notaris in het regtscollegie van *Gray*. Hij kocht in 1785 den post van schout der vrijdommen van belastingen van *Savooije* en in beide betrekkingen maakte hij zich weinig bemind door zijne vinnige en onrustige inborst. Behalve deze driftige en weinig verdraagzame inborst was hij een der valschte en geveindste mannen. Hij bezat echter eene weinig gewone beschaving, beoefende met roem de dichtkunde, onderscheidde zich vooral door eene soms bijtende, maar grondige critiek. Hij heeft verscheidene werken nagelaten, waaronder wij de navolgende willen aanhalen, te weten: 1.° *Aanmerkingen over* JOHNSON, *en over de zevende uitgave van* SHAKESPEARE, — 2.° *Vluglig onderzoek der uitgave van* SHAKESPEARE, *van* MALONE; — 3.° *Aanmerkingen op de geschiedenis der Engelsche dichtkunde van* WARTON, 1783; — 4.° *Verval der kroon van Engeland*; — 5.° *Lacedemonisch handboek*; — 6.° *Engelsche anthologie*; — 7.° *Dichtkundige Bibliographie*. Deze werken zijn zeer goed en de beste, die uit de pen van RITSON gevloeid zijn; — 8.° *Schotsche gezangen*, 1794 in 4.to 2 dl.n — 9.° *Romancen*, 3 dl.n; — 10.° *Verhandeling over de onthouding van het vleesch*. RITSON schreef in eenen vrij zuiveren, maar dikwijls al te beknopten stijl, en men vindt soms in zijne voortbrengselen zonderlinge, en zijn ongemakkelijk en eigenzinnig karakter waardige denkbeelden. Hij had onder andere zonderlingheden die van de Engelsche spelling te willen verbeteren, door verscheidene tweeklanken zeer talrijk in die taal, maar zon-

der welke zij onverstaanbaar zoude worden af te schaffen; zijne leerwijze is echter gelukkiglijk niet aangenomen. Hij overleed in 1803.

RITTANGELIUS (JOANNES-STEPHANUS), te *Forchheim*, in het diocees *Bamberg* geboren, was volgens eenige schrijvers, van Roomsch Catholijk joodsch, en van joodsch luthersch geworden. Men heeft van hem *Aanteekeningen* op het boek getiteld: *Jezira* of *Jezirach*, (zie ABRAHAM), waarin hij beweert dat de chaldeeuwsche omschrijving bewijzen tegen de joden en antitrinitarissen oplevert. Dit voorstel werd door eenen sociniaan, WILLEM HENDRIK VORSTIUS, die zich onder den naam van IRENOPOLITA verborgen hield, bestreden. RITTANGELIUS verdedigde zich door eene verhandeling, die hij betitelde: *Libra veritatis*, 1698, en die hij aan JOANNES CASIMIR, koning van *Polen*, opdroeg. Hij overleed in 1652, als hoogleeraar in de Oostersche talen, aan de akademie van *Koningsbergen*. Er bestaat van hem: 1.° eene verhandeling *de veritate religionis christianæ*, *Franeker*, 1699; — 2.° *Brieven*; — 3.° eene Hoogd. *Vertaling* van gebeden, die de joden in hunne synagogen op den eersten dag van elk jaar uitspreken, en andere geschriften.

RITTENHOUSE (DAVID), een beroemde wis- en werktuigkundige, in 1732 te *Germantown* in *Pansylvanië* geboren, in 1796 overleden, volgde FRANCKLIN op, in het voorzitterschap van het Amerikaansch genootschap; sedert de onafhankelijkheid van *Amerika* bekleedde hij den post van staats-tresorier. Hij heeft een planisphærium uitgedacht dat de onwentelingen der hemelligchamen voorstelde naauwkeuriger dan iemand tot nu toe gedaan had. Zijne wiskundige werktuigen werden als al diegene overtreffend beschouwd, welke men uit *Europa* aanbragt. Hij werd in 1769 belast om in de stad *Norton* eenen doorgang van VENUS waar te nemen, die voor den 3 Junij 1769 was aangekondigd. Hij nam ook den 9 November daaropvolgende den doorgang van MERCURIUS waar, en werd in 1775 tot een der commissarissen benoemd, bestemd om over het ontstane geschil tusschen *Pensylvanië* en *Virginië*, ter gelegenheid der grensbepaling, uitspraak te doen. De werken van dezen geleerde zijn in de *Dagboeken van het Amerikaansch ge-*

nootschap opgenomen; zijne *Lofrede* is door RUSET in het licht gegeven, *Philadelphia*, 1797, in 8.vo

* RITTER (JOANNES-WILLEM), een Duitsch natuurkundige, den 16 December 1776 te *Samittz* in *Silezië*, uit eene geringe en onvermogende familie geboren, wijdde zich niettemin met eenen buitengemeenen ijver aan de studie toe, en het gelukte hem, ondanks zijne geringe geldmiddelen, om zich te *Jéna* als geneesheer te doen aannemen; maar hij hield zich bijzonderlijk bezig met de zoogenaamde galvanische verschijnselen en met de electriciteit, opgelost door de aanraking der metalen en andere zelfstandigheden, hij heeft in dit opzigt verscheidene vernuftige proefnemingen gedaan, die hem in 1804 de opneming in de akademie van *Munchen* verschaft hebben. Zijn vroegtijdige dood, den 23 Januarij 1810 voorgevallen, en die, zoo als men zegt, het gevolg zijner onmatigheid was, liet den natuurkundige een groot veld over, die de navorschingen voortzetteden, welke hij met zulk eene levendigheid van verbeeldingskracht had begonnen, die hem dikwijls afleidingen deed maken, die verder gingen, dan hetgeen wat de proefnemingen werkelijk bewezen. RITTER heeft de volgende werken in het licht gegeven: 1.° *Bewijs dat het levensbeginsel altijd met galvanismus gepaard is*, *Weimar*, 1798; — 2.° *Bijdragen tot de meer bijzondere kennis van het galvanismus*, *Jena*, 1801, 2 dl.n in 8.vo — 3.° *Natuur- en scheikundige verhandelingen*, *Leipzig*, 1806, 3 dl.n in 8.vo — 4.° *Fragmenten, ontleend uit de nalatenschap van een' jongen natuurkundige*, *Heidelberg*, 1810, 2 dl.n in 8.vo; dit is eene soort van *autobiographie*, welke hij in zijne laatste levensjaren vervaardigde, en waar hij verscheidene bijzonderheden van zijn leven en de wijze, waarop hij zich zelven beoordeelde, deed kennen. Een aantal *Verhandelingen*, *Memoriën*, enz., in het *Magazijn der natuurlijke historie* van VOIGT, in de *Natuurkundige jaarboeken* van GILBERT, in het *Journal der natuur- en wiskunde* van GEHLEN en in andere periodieke werken. — Er is een andere Duitsche geneesheer en wiskundige JEREMIAS-BENJAMIN RITTER, mede in *Silezië*, te *Hirschberg* in 1762 geboren, in 1807 overleden; deze was bestuurder van het kruidmengkundige genootschap van *Berlijn*, en

verbonden aan de porselein fabrijk dier stad, en heeft in het licht gegeven: 1.° *Over de nieuwe onderwerpen der scheikunde*, *Breslau*, 1791 — 1802, 2 afleveringen in 8.vo, — 2.° *Beginselen der grondstofleer* (*Stœchpométrie*), of de *Kunst om de scheikundige grondstoffen te onderzoeken*, *Breslau*, 1792 — 94, 3 dl.n in 8.vo. Hij heeft ook het 3 en 6 deel en het *Aanhangsel van het scheikundige Woordenboek*, door BOURGET begonnen, geredigeerd, en aan verscheidene natuur- en scheikundige dagbladen medegewerkt.

RITTERSHUYS (KOENRAAD) RITTERSHUSIUS, een regtsgeleerde van *Brunswijk*, is de schrijver en uitgever van een aantal werken, waarin men veel oordeelkunde en geleerdheid opmerkt. Hij overleed te *Altorf*, waar hij hoogleeraar in de regten was in 1613. — Zijn zoon NICOLAAS RITTERSHUYS, te *Altorf* in 1597 geboren, legde zich toe op de beoefening van de geschiedenis, der geslachtregisters, der wiskundige, der Grieksche en Latijnsche letterkunde, en overleed in 1670, als hoogleeraar van het leenregt. Men heeft van hem een werk, getiteld: *Genealogiæ imperatorum, regum, ducum, comitum*, enz. *Tubingen*, 1664, 7 dl.n in fol.

RIUPEROUX (THEODORUS DE), te *Montauban* in 1664 geboren, was de zoon van eenen advokaat des konings van die stad, droeg in den beginne de kleine bef en verkreeg te *Forcalquier* een kanonikaat. Hij verliet vervolgens den geestelijken staat en verkreeg eenen post van commissaris van oorlog. Hij overleed te *Parijs* in 1706 in den ouderdom van 42 jaren, vier *Treurspelen* nalatende, waarvan de verzen gemakkelijk en vloeijend, maar zonder kracht en warmte zijn. Ook heeft men van RIUPEROUX eenige kleine dichtstukken zoo als eenen *Brief*, het *Afbeeldsel van den wijze* enz. in verschillende verzamelingen verspreid. Hij was secretaris van den markgraaf DE CREQUI. Daar deze heer met den koning moest spelen had hij te dien einde 1,000 louis bewaard, die hij in handen van zijnen secretaris ter bewaring stelde, om niet verleid te worden dezelve tot iets anders aan te wenden. RIUPEROUX ging er mede spelen, en verloor dezelve. Hij was echter de man, die het *Afbeeldsel van den wijze* geschreven had.

RIVALS (JOANNES PETRUS), schilder en bouwmeester te *la Bastide d'Anjou*, in 1625 geboren, was de kweekeling van AMBROSIUS FREDEAU, een religieus te *Toulouse* wonende. Na den dood van dezen meester, begaf hij zich naar *Italië*, vestigde zijn verblijf te *Rome*, waar hij de goede voorbeelden beoefende, en kwam na verloop van negen jaren te *Toulouse* terug. Hij werd er tot schilder en bouwmeester van het stadhuis benoemd, waarin hij verscheidene jaren werkte; maar men vindt er geen zijner werken meer. Zij zijn bijna alle door de wandalen van 1793 vernield. RIVALS werd door den koning tot opperbewindhebber der wegen, bruggen en dijken der provincie benoemd. Hij verrijkte met verscheidene zijner voortbrengselen, toenmaals vrij geacht, verschillende kabinetten van de stad *Toulouse*, alwaar men voornamelijk van dezen kunstenaar het schoone paleis van *Malta*, waarin de opper prioor van *Toulouse* zijn verblijf hield, opmerkte. Hij is in 1706 overleden; zijn zoon ANTONIUS, LA FAGE, MARCUS ARCIS waren zijne kweekelingen.

RIVALS (ANTONIUS), een schilder te *Toulouse*, in 1667 geboren, in *dezelfde* stad, den 7 December 1735, in den ouderdom van 68 jaren overleden, had zijnen vader JOANNES PETRUS (Zie het voorgaande artikel) tot meester. ANTONIUS kwam te *Parijs*, en begaf zich vervolgens naar *Italië*. Hij behaalde den eersten prijs der schilderkunde van de akademie van *Sint-Lucas*, te *Rome*, en de kardinaal ALBANI, later CLEMENS XI, bekroonde hem. Deze meester werd naar *Toulouse* geroepen, waar hij met onderscheiding de bedieningen zijns vaders vervulde. Hij had een stoute penseelstreek, en zijne voorstellingen waren krachtvol, zijne teekening is zuiver, zijne zamenstellingen schrander gekozen.

RIVARD (DOMINICUS FRANCISCUS), een wiskundige, te *Neufchateau* in *Lotharingen*, in 1697 geboren, volbragt zijne studiën te *Parijs*, en verkreeg eenen leerstoel der wijsbegeerte in het collegie van *Beauvais*, dien hij in 1749 bij den dood van CAFFIN, principaal van dat collegie, verliet. RIVARD overleed in 1778. Men ziet door zijne werken dat hij zich geheel aan zijn beroep had toegewijd; zoodanige zijn: 1.° *Institutiones philosophicæ*, 1778, 4 dl.n in 12.mo — 2.° *Elémens etc.*

(*Grondbeginselen der wiskunde*) *Parijs*, 1740, in 4.to 5.e uitgave herzien en verbeterd, ibid, ook in 4.to; — 3.o *Elémens etc.* (*Grondbeginselen der meetkunde*), in 4.to; — 4.o *Traité etc.* (*Verhandeling over den aardbol*) in 8.vo; — 5.o *Gnomonique* (*Kunst om zonnewijzers te vervaardigen*) in 8.vo; — 6.o *Table etc.* (*Table der Sinus*) in 8.vo; — 7.o *Trigonometrie etc.* (*Regtlijnige driehoeksmeting*), in 8.vo Deze werken zijn met duidelijkheid, ofschoon eenigzins wijdloopig, geschreven.

* RIVAROL (ANTONIUS, graaf DE), een geestig schrijver werd den 17 April 1757 uit eene arme en vergetene familie, te *Bagnols* in *Languedoc* geboren. Daar zijn vader geen ander middel van bestaan vond, werd hij herbergier. De jonge RIVAROL, voor den geestelijken staat bestemd, werd naar *Avignon* en later naar het collegie *Ste. Barbe* gezonden; maar daar zijne van natuur, onrustige, ligtzinnige en hekelachtige inborst zich niet aan de ernstige studiën, noch aan eenen staat, zoo weinig met zijne neigingen strookende, kon gewennen, verliet hij den geestelijken stand, kwam in 1775 te *Versailles*, en werd gedurende eenigen tijd onderwijzer van de kinderen van den heer HONORATI. Hij was zeer met de zucht tot grootheid bezield: en, om zijnen oorsprong te doen vergeten of verbergen, deed hij zich abbé DE PARCIEUX noemen en zocht te doen gelooven dat hij tot de familie behoorde van den beroemden geleerde van dien naam, in 1766 overleden; maar een neef van dezen laatste noodzaakte hem weldra zijnen waren naam aantenemen. Hij begaf zich in 1784 naar *Parijs*. Verscheidene *Brieven*, die hij in het licht gaf over de *luchtbollen*, over de *sprekende hoofden* van den abbé MICAL (zie MICAL), enz. verwierven hem roem en bragten hem tot de redactie van den *Mercure*. Zijne *Verhandelingen over de algemeenheid der Fransche taal* werd in 1785 door de akademie van *Berlijn*, waarvan hij kort daarna tot lid werd aangenomen, bekroond. Het is bij deze gelegenheid dat hij zijnen *Brief* aan den koning van *Pruissen* in het licht gaf, eenen brief, die veel bijval vond. Daar hij zich vervolgens aan zijnen natuurlijken smaak voor het hekelschrift overgaf, zoo voerde hij den oorlog tegen de schrijvers van zijnen tijd, in een werk getiteld: *De kleine almanak van onze*

groote mannen, 1788 in 12.mo Dit boek werd verscheidene malen herdrukt en altijd met het beste gevolg. Hij spaarde in zijne woorden en in zijne schriften noch zijne collega's, noch zelfs zijne geachtste vrienden Hij kwam op den inval om GARAT, met wien hij aan het *journal*, door PANCKOUCKE in het licht gegeven, medewerkte in een bespottelijk licht te stellen; GARAT was de sterkste en het gelukte hem zijnen hekelachtigen tegenstrever den aftogt te doen blazen. RIVAROL hield zich bezig met eene berijmde critiek op het gedicht der *Tuinen* (*les Jardins*), van den abbé DELILLE te maken, welke hij bij wijze van eene *zamenspraak tusschen de kool en de knol* in het licht gaf. In *Frankrijk* en vooral te *Parijs*, houdt men veel van lagchen, en welken lof het gedicht van DELILLE ook verdiend had, werd de *zamenspraak tusschen de kool en de knol* vrij vermakelijk gevonden, en maakte veel opgang. De bitste inborst van RIVAROL had hem vele vijanden gemaakt, hij kon met niemand in vrede leven. Hij kreeg weldra tegenzin in zijne vrouw, de dochter van een' Engelschman te *Parijs* woonachtig. Deze vereeniging was niet gelukkig geweest, en RIVAROL stelde er zich schadeloos voor door tegen het huwelijk los te varen. Hij was evenwel aan de goede grondbeginselen verknocht: ten tijde der omwenteling, verklaarde hij zich openlijk voor de monarchie, en ontwierp gezamenlijk met PELTIER en anderen het dagblad, getiteld: *De handelingen der Apostelen*. Men dacht in den beginne dat deze verkleefdheid van zijnen kant niet belangeloos was; maar de ondervinding bewees in het vervolg de valschheid van dit denkbeeld. Daar hij den Franschen bodem te gevaarlijk vond voor diegene, welke de leerstellingen van den dag niet volgden, beproefde hij zijn land te verlaten, maar hij werd te *Abbeville* door de nationale garde in hechtenis genomen. Hij gaf toen een vrij bijtend *Verslag* van zijne reis in het licht, waarin hij zich verscheidene bitse aanmerkingen tegen de omwenteling, tegen verschillende volksleiders die er in voorkwamen, en vooral tegen den heer DE LA FAYETTE, veroorloofde. Hij was gelukkiger in zijne vlugt in 1792, en week naar *Hamburg*, waar hij genoodzaakt werd zich in de bezoldiging van een' boekhandelaar te stellen, die hem bij zich nam en in al zijne uitgaven voorzag. Ri-

VAROL had hem beloofd zich te zijnen opzigte door werken, van welke zijn roem het debiet moest verzekeren, dankbaar te toonen. Maar daar de boekhandelaar zag, dat hij deze belofte niet vervulde, deed hij hem zijne ontevredenheid blijken. RIVAROL vertrok, hem in betaling eenige ruw ontworpene werken, die weinig geschikt waren om in het licht te verschijnen, achterlatende. Van daar begaf hij zich naar *Berlijn*, en werd door den vorst en door prins HENDRIK wel onthaald. In deze hoofdstad leefde hij zoo niet in het midden der rijkdommen, ten minste in eenen fatsoenlijken welstand. Hij beklaagde evenwel zijn vaderland, en schreef aan een zijner vrienden: » Het ware beloofde land is in de daad het land waar gij zijt; ik zie het van verre; ik wensch er in terug te komen, en ik zal misschien den bodem deszelven nimmer weder betreden;" zijne voorzegging werd vervuld; hij overleed te *Berlijn* den 11 April 1801 de volgende voortbrengselen nalatende: *Discours etc.* (*Verhandeling over de algemeenheid der Fransche taal*). Indien de schrijver zich bepaald had, met de algemeenheid dier taal te bewijzen door de meesterstukken, welke de letterkunde heeft voortgebragt, en door den billijken lof der beroemde schrijvers, die dezelve door geheel *Europa* verspreid hebben, zou men in het gevoelen van RIVAROL niets gevonden hebben, dat niet waar, en op het algemeen gevoelen van alle beschaafde natiën gegrond was; maar hij wilde de letterkunde der vreemde natiën, die hij niet genoeg kende, beoordeelden, en hij spreekt er dus niet over, dan op eene zeer oppervlakkige wijze; hij grondt daarenboven de verdienste der Fransche taal, op de gebreken der andere talen, die hij, met uitzondering van het Italiaansch mede niet kende. De uitgebreide verscheidenheid der Hoogduitsche taal, de krachtvolle beknoptheid van het Engelsch, de majesteit van het Spaansch, de kracht, de zachtheid en de welluidendheid van het Italiaansch, zijn eigenschappen die in zijne oogen verdwijnen om er slechts gronden van critiek in te vinden. Hij vernedert ook de met regt beroemde namen van KLOPSTOCK, HUME, ROBERTSON, MILTON, MARIANA, FERRERAS, ERCILLA, MACHIAVEL, GUICCIARDINI, DAVILA, ARIOSTO, TASSO, enz. Deze van den kant van RIVAROL dikwerf onregtvaardige vooringenomenheid, ter zijde stel-

lende, bewijst het overige van zijn werk in hem den man van smaak, met een niet zeer gewoon talent begaafd. — 2.° *L'Enfer* (*De Hel*) naar DANTE, *Londen* (*Parijs*), 1785, in 8.vo Men moet eene zeer diepe kennis der Italiaansche taal bezitten om gedichten in eene andere taal over te brengen, en nog meer om verscheidene strophen van den Toskaanschen dichter te begrijpen: de verschillende commentariën, welke men in de menigvuldige uitgaven van dit gedicht vindt, zijn niet altijd toereikende om dezelve op te helderen. Het is dus niet te verwonderen dat RIVAROL, zelfs in eene eenvoudige navolging; verscheidene tegenstrijdige zinnen heeft gemaakt, en overal den waren geest van het Italiaansche gedicht heeft veranderd. Wat het Fransche werk aangaat, oordeelen wij dat het wel geschreven en de vlugge pen van RIVAROL, die weet te schilderen en belangstelling op te wekken, waardig is. — 3.° *Lettre etc.* (*Brief aan den heer* NECKER *over het gewigt der godsdienstige gevoelens*), *Berlijn*, 1787. Dit kleine geschrift strekt den grondbeginselen des schrijvers tot eer; — 4.° *Lettre etc.* (*Brief aan den heer* NECKER *over de zedeleer*, enz.) in hetzelfde jaar. Deze twee *Brieven* zijn herdrukt in het 2.e deel der *Chefs d'Oeuvre etc.* (*Letter- en Staatkundige meesterstukken van het einde der 18.e eeuw*), 1788, 3 dl.n in 8.vo; — 5.° *Petit etc.* (*Kleine Almanak der groote mannen*), 1788, in 12.mo Het is een hevig hekelschrift, en al te langdradig, dan dat het zou kunnen vermaken, tegen de middelmatige dichters van dat tijdvak. Deze namen niet alleen wraak over RIVAROL, zegt men, door beleedigingen, maar door dadelijkheden, die evenwel niet beletteden dat aan zijnen almanak een aantal uitgaven te beurt viel; — 6.° *Lettre etc.* (*Brief aan den Franschen adel*), 1792, in 8.vo, waarin de schrijver zich op eene buitengewone wijze voor den koning verklaart; — 7.° *Vie etc.* (*Staatkundig leven van den heer* DE LA FAYETTE) 1792; — 8.° *Prospectus etc.* (*Prospectus van een nieuw woordenboek der Fransche taal, gevolgd van eene verhandeling over de verstandelijke en zedelijke hoedanigheden der menschen*), *Hamburg*, 1797, in 8.vo Dit werk met spreekwijzen en dikwijls weinig juiste denkbeelden overladen, eindigt met den lezer te vermoeijen, zoo als zulks in andere voortbrengeselen van RIVAROL het geval is,

die deze zelfde gebreken hebben. Men verhaalt dat de boekhandelaar, in wiens bezoldiging hij stond, hem, om hem te noodzaken dit werk ten einde te brengen, bij zich opsloot en aan zijne deur schildwachten stelde. — 9.° *Lettre etc.* (*Brief aan den president van .... over de sprekende hoofden en over den tegenwoordigen staat van het openbaar gevoelen te Parijs*), *Londen* en *Parijs*, 1783 in 8.vo — 10.° *Parodie etc.* (*Parodie van den droom van ATHALIA*), 1787, in 8.vo, welke verscheidene uitgaven gehad heeft, en waarvan de eene den aangenomen naam van Mvr. GRIMOD DE LA REYNIÈRE voert, tegelijk met zijne evenzeer vooronderstelde ontkenning. Het werk op zich zelven, hoewel vrij goed, wat het dichterlijke betreft, zijne aanteekeningen en deze zelfde ontkenningen zijn te zamen een hevig hekelschrift, waarin men evenwel wel bestuurde trekken vindt. Mevr. DE GENLIS en DE STAËL, de heeren DE LA REYNIÈRE, CONDORCET, D'ALEMBERT, BUFFON en zijne voortzetters, VICQ D'AZIR, GAILLARD, BAILLY, D'AGUESSEAU, BEAUZÉE, SUARD, LEMIERRE en de geheele akademie zijn in hetzelve het voorwerp der bitterste spotredenen van den schrijver. — 11.° *Poésies* (*Gedichten*), waaraan noch dichtvuur, noch bevalligheid ontbreken. RIVAROL was in het algemeen, eerder een man van geest dan een man van talenten; en zijn geest was zelfs al te bijtend, dan dat zijn onderhoud en zijne werken langen tijd zouden kunnen behagen. Eene groote verbeelding van zich zelven, bitsche kwinkslagen, een onvermoeid gesnap, en den titel van graaf, dien RIVAROL zonder grond aannam door zelf zijn geslachtregister optemaken, verwierven hem ingang in de voornaamste huizen van *Parijs*, waar hij zich beschermers maakte, maar waar zijne vinnige inborst hem vele vijanden berokkende, en waar hij niet altijd een goed onthaal ontving. Dezelfde onpartijdigheid, die ons beweegt om zijne gebreken te herinneren, verpligt ons te gelijker tijd, regt te doen wedervaren aan de gevoelens, die hij in de staatkundige verwarringen van *Frankrijk* aan den dag legde, en die zijne gedachtenis slechts tot eer kunnen verstrekken. Men gaf te *Parijs* zijn *Leven* in 1802, 2 dl.n in 12.mo in het licht. Zijne verschillende werken zijn gezamenlijk uitgegeven in 1808, 5 dl.n in 8.vo; zij zijn

voorafgegaan van eene niet zeer naauwkeurige *Levensschets* van den schrijver. Men heeft onlangs de verzameling eener *Briefwisseling* in het licht gegeven die RIVAROL met LODEWIJK XVI, door tusschenkomst van den heer DE LAPORTE, intendant der burgelijke lijst, onderhield. De *Gedenkschriften* van RIVAROL, in 1824 in de *Verzameling der Gedenkschriften over de omwenteling* opgenomen, zijn slechts de herdruk van het *Tafereel der constituerende vergadering*, dat deze schrijver in 1798 in het licht heeft gegeven. Men heeft in 1808 den *Geest van RIVAROL* in 2 dl.n in 12.mo met zijn portret in het licht gegeven. Dit boek is reeds in 1802 onder den titel van *Wijsgeerig, staat- en letterkundig leven van RIVAROL* in hetzelfde formaat en hetzelfde aantal deelen in het licht verschenen. Het lezen der verschillende schriften van RIVAROL deed over hem het oordeel vellen, hetwelk DUSSAULT in de *Letterkundige Jaarboeken* heeft uitgedrukt: » RIVAROL had misschien in geenerlei vak een waar talent; maar zijn werk- en buigzame geest plooide zich naar alles."

* RIVAROL SAINT-ETIENNE (JOANNES-BAPTISTA AUGUSTUS burggraaf DE), kapitein adjudant-majoor van het 4.e regiment der koninklijke garde, ridder van den H. LODEWIJK en van het legioen van eer, te *Parijs* den 14 November 1825 in den ouderdom van 37 jaren aan eene hersenontsteking overleden, was een neef van den voorgaande. De burggraaf DE RIVAROL had den oorlog in *Calabrië* medegevoerd, en over dat land een werk in het licht gegeven, getiteld: *Geschiedkundige bijzonderheden over Calabrië gedurende de laatste omwentelingen van Napels, Parijs*, 1817 in 8.vo Men kent nog van hem eene *Verhandeling over het leven en de werken van ROLLIN, Parijs*, 1819 in 8.vo Hij werkte aan eene geschiedenis van den H. LODEWIJK, welke de dood hem belet heeft ten einde te brengen.

RIVAULT (DAVID) heer van *Flurance*, in 1571 te *Laval* geboren, werd bij GUY, graaf van *Laval*, opgevoed. Nadat hij *Italië* doorgereisd had, vergezelde hij den graaf DE LAVAL, die door de Turken gedood werd, naar *Hongarijë*. Hij kwam in *Frankrijk* terug, werd tot edelman van den koning, onderleermeester, daarna tot leermeester van LODEWIJK XIII benoemd, en overleed in 1616, in den ouderdom van 45 jaren, te *Tours*. MALHERBE

en verscheiden andere beroemde schrijvers hebben met achting over RIVAULT gesproken, en zulks is niet te verwonderen, hij was aan het hof wel gezien. Er bestaan eenige werken van hem, die slechts zwak derzelver lof regtvaardigen. De voornaamste zijn: 1.° *Elémens etc.* (*Grondbeginselen der artillerie*) 1608, in 8.vo, die zeldzaam en vrij belangrijk zijn, — 2.° *Les Etats etc* (*De standen, waarin over den vorst, over den adel en over den burgerstand overeenkomstig onzen tijd gesproken wordt*), 1596, in 12.mo — 3.° *Edition etc.* (*Uitgave van* ARCHIMEDES) in 4.to — 4.° *l'Art etc* (*De kunst om te verfraaijen, ontleend uit den zin van deze gewijde spreuk.* De wijsheid van den persoon verfraait zijn aangezigt (*Sapientia hominis lucet in vultu ejus, et potentissimus faciem illius commutabit*, Eccles. 8); *toegepast op alle soorten van schoonheden, en over de middelen om te weeg te brengen dat het ligchaam in de daad zijne verfraaijing van de schoone hoedanigheden der ziel ontleent*), 1608, in 12.mo Deze kunst is geene hersenschim, zij is zelfs de ware grondslag der gelaatkundige wetenschap. » Men gelooft zegt een wijsgeer (J. J. ROUSSEAU) dat het gelaat slechts eene eenvoudige ontwikkeling der reeds door de natuur aangewezen trekken is. Wat mij betreft, zoo zou ik denken dat behalve deze ontwikkeling de wezenstrekken van een' mensch zich ongevoeliglijk vormen en een gelaat worden, door de menigvuldige en tot eene gewoonte geworden indrukselen van zekere zielsaandoenigen. Deze aandoeningen vertoonen zich op het aangezigt, niets is zekerder; en wanneer zij tot eene gewoonte worden, moeten zij er blijvende indrukselen van nalaten." De schrijver der *Natuurkundige oefeningen* bekrachtigt deze aanmerkingen en drijft haar zelfs veel verder, zonder dat men kan zeggen dat de ondervinding hem tegen is. Nadat hij over de buitengewone verscheidenheid en over de zeer ongelijke gedaanten der wezens gesproken had, voegt hij er bij. » Voorts kunnen diegene, welke door den invloed van onze gebrekkige opvoedingen en gewoonten misvormd zijn geweest, hunne trekken herstellen: en ik zeg dit vooral voor onze vrouwen die, om hierin te slagen, zich blanketten, en zich aangezigten van poppen, zonder karakter maken. Eigenlijk heb-

ben zij gelijk; want het is beter die wreede hartstogten welke haar vaak verslinden, te verbergen dan aan den dag te leggen. Zij hebben een zeker middel om schoonheden van eenen treffenden nadruk te worden. Dat is om inwendiglijk goed, zacht, goedertieren en godvruchtig te zijn. Deze genegenheden van eene deugdzame ziel zullen in hare trekken hemelsche karakters uitdrukken, die tot in den meest gevorderden ouderdom schoon zullen zijn." Zie RICHTER.

RIVAZ (PETRUS JOZEF DE), te *Saint-Gingoulph* in *Walliserland*, in 1711 geboren, had eenen bepaalden smaak en eene begaafdheid voor de werktuigkunde. Men heeft hem verscheidene nuttige uitvindingen in de uurwerk- en waterleikunde te danken. Hij onderzocht ook met scherpzinnigheid eenige geschiedkundige punten, onder anderen den *Marteldood van het thebaansche legioen*, waarover hij Verklaringen in het licht gaf, *Parijs*, 1799, in 8.vo (*Zie* MAURITIUS - *Heilige*). Men heeft nog van hem de *Oudheid van het huis van Savooije*. Hij overleed te *Moutiers* in 1772.

* RIVE (JOANNES JOZEF), een geleerde boekenkenner, den 19 Januarij 1730, te *Apt* in *Provence* geboren, was de zoon van een' goudsmid dier stad. Hij omhelsde den geestelijken staat, onderwees de wijsbegeerte in het collegie van ST. CAROLUS van *Avignon*, en verkreeg de pastorij van *Molleges* bij *Arles*. Men zegt dat hij de bedieningen derzelve op eene stichtelijke wijze waarnam. Wat er van zij, hij verliet in 1767 zijne pastorij en kwam te *Parijs* waar de hertog DE LA VALLIÈRE hem zijne rijke bibliotheek (1768) toevertrouwde, die RIVE met verscheidene kostbare boeken vermeerderde. Hij had zich den bijnaam van *Bibliognoste* gegeven, en zijn karakter, buitendien vol eigenliefde, was zoo driftig en zoo twistgierig, dat de hertog, wanneer geleerden over geschiedkundige of bibliographische onderwerpen twistten, hen bedreigden, om hen tot eensgezindheid te bewegen, *zijnen dog* op hen los te laten, die nooit van iemands gevoelen was. Tijdens den dood van den heer DE LA VALLIÈRE, viel de bibliotheek ten erfdeel aan de hertogin van CHÂTILLON, welke de Heeren DEBURE en VANPRAET belastte er de catalogus van op te maken (*),

(*) Deze Catalogus, die in 1783, in 3 dl.en in 8o., in het licht ver-

Hetgeen RIVE zeer ter harte ging, en hij wreekte er zich over door eene bijtende critiek tegen deze beide geleerden; maar deze critiek verdiende slechts de verachting van onpartijdige lieden. Nadat de markgraaf van MEJANES aan de staten van *Provence* eene aanzienlijke bibliotheek vermaakt had, stelde den heer DE BOISGELIN, aartsbisschop van *Aix*, in den naam zijner landgenooten de Provençalen, aan RIVE voor, hun bibliothecaris te worden. RIVE nam dezen post aan; zijne overdrevene vooroordeelen gaven aanleiding tot onoplosbare geschillen, die zijne tegenwoordigheid te *Aix*, werwaarts hij zich begeven had, nog moeijelijker maakten om bij te leggen. Middelerwijl, barstte de omwenteling uit; ofschoon hij welligt inwendig de beginselen derzelve niet goedkeurde, bewees hij echter een der vurigste volksleiders te zijn. Hij voer uit tegen den aartsbischop, dien hij de *mitrophorus BOISGELIN* noemde, stelde verscheiden achtenswaardige burgers ten toon, vervolgde den advocaat PASCALIS, waarvan men hem zelfs beschuldigt den dood veroorzaakt te hebben. In deze jammerlijke loopbaan gebragt, wist men niet waar hij opgehouden zou zijn, indien niet een aanval van beroerte, waarmede hij reeds drie jaren te voren was getroffen geweest, hem in 1792, in den ouderdom van 62 jaren (te *Marseille*) in het graf gesleept had. RIVE heeft een aantal werken geschreven, te weten: 14 gedrukte, 7 gereed om ter perse gelegd te worden, en 39 die hij zich voorstelde in het licht te geven. Wij zullen ons bepalen tot de aanhaling der volgende: 1.° *Dictionnaire etc.* (*Sphalmatographisch woordenboek*, of *Letterkundige dwalingen*); — 2.° *Dictionnaire etc.* (*Woordenboek der Troubadours*), waarin hij CRESCIMBENI, QUADRIO, FONCEMAGNE, VAISSETTE, SAINTE-PALAYE, MILLOT en PAPON bekelde; — 3.° (*Bibliothèques etc.* (*Fransche en Italiaansche Bibliotheken enz*); — 4.° *Éclaircissement etc.* (*Verklaring over de Speelkaarten*), *Parijs*, 1780, in 12.mo; een werk, waarin hij de uitvinding der kaarten aan de Spanjaarden toeschreef. *Zie* het *Journal des Savans*,

scheen, is een der beste werken van algemeene boekkunde. Zes andere deelen, in 1788 gedrukt, en met zorg door de boekhandelaar NYON geredigeerd, bevatten de Catalogus van alle overblijfsels der boeken, die DE LA VALLIÈRE had bezeten.

Augustus 1780, waarin Dupuy het tegendeel aantoont; — 5.° *Mémoires etc.* (*Gedenkschriften over de Boekdrukkunst, — Typographie, — Tachygraphie, Stenographie, Calligraphie, enz.*)

Riveri (Cl.-Fr. Felix Boulanger de). — *Zie* Boulanger.

Rivet (Andreas), een calvinist predikant, in het jaar 1572 te *Saint-Maixent* in *Poitou* geboren, verwierf eenen grooten roem bij de calviniste partij, werd met hunne gewigtigste aangelegenheden belast, en zat bij verscheidene van hunne synoden voor. Hij werd hoogleeraar der godgeleerdheid aan de universiteit van *Leyden*, en overleed te *Breda* in 1651, in den ouderdom van 78 jaren. Men heeft van hem: 1.° eene verhandeling getiteld: *Criticus sacer*, *Dordrecht*, 1619, in 8.vo — 2.° *Verklaringen* over verscheidene boeken der H. Schrift; — 3.° *Instruction etc.* (*Christelijke onderwijzing aangaande de openbare schouwspelen, de blijen treurspelen, waarin het vraagstuk wordt beslist of dezelve door de overheden moeten toegelaten worden enz.*) *s' Gravenhage*, 1639, in 12.mo, een belangrijk en zeldzaam werk; — 4.° verscheidene *Verhandelingen over de geschilpunten*, en andere werken, in 3 dl.n in fol. verzameld. — Zijn broeder Willem Rivet, was even als hij predikant in *Frankrijk*. Hij is de schrijver eener *Verhandeling over de regtvaardigmaking*, en van een andere *over de Kerkelijke vrijheid tegen het gezag van den Paus*, *Geneve*, 1625, in 8.vo: werken, die enkel bij de protestanten gezocht zijn.

Rivet de la Grange (don Antonius), van dezelfde familie als de voorgaande, maar uit eenen Catholijken tak, werd te *Confolens*, eene kleine stad van *Poitou*, in 1683 geboren. Hij nam in 1704 het kleed der benedictijner orde te *Marmoutier* aan, en legde er in 1705 zijne gelofte af. Zijne oversten beriepen hem het volgende jaar naar *Parijs*, om met eenige religieuzen aan de *Geschiedenis der beroemde mannen van den H. Benedictus* te arbeiden. Hij verzamelde eene groote hoeveelheid bouwstoffen, betrekkelijk dit onderwerp, maar deze onderneming mislukte. Hij legde zich geheel en al op de *Letterkundige geschiedenis van Frankrijk* toe, waarvan hij reeds het onderwerp gevormd had en die hem

geheel zijn leven heeft bezig gehouden. Hij vereenigde zich tot dit werk met drie zijner ordebroeders, dom JOZEF DUCLOU, dom MAURITS PONCET en dom JOANNES COLOMB. De gerustheid van zijn leven werd gestoord door zijne verkleefdheid aan de nagedachtenis en de zaak van ARNAULT en QUESNEL. Hij liet in 1723 te *Amsterdam*, in 4.to, het Dooden-register van PORT-ROYAL-DES-CHAMPS drukken. De uitgave van dit werk gevoegd bij de hevigheid zijner verzetting tegen de bulle Unigenitus, tegen welke hij geappelleerd had, mishaagde zijnen oversten. Men noodzaakte hem zich in de abdij van ST. VINCENT van *Mans* aftezonderen. Hij werkte er gedurende meer dan 30 jaren aan de *Letterkundige geschiedenis van Frankrijk*. Hij deed het 1.e deel derzelve in 4.to in 1733 in het licht verschijnen, en bragt het 9.e dat de eerste jaren der 12.e eeuw bevat ten einde, toen hij in 1749, in den ouderdom van 66 jaren overleed. Dom TAILLANDIER, zijn ordebroeder, heeft zijne lofrede aan het hoofd van het 9.de deel der *Letterkundige geschiedenis* welke tot het 12.e deel is voortgezet vervaardigd. Het ware te wenschen dat de schrijvers meer zuiverheid, meer naauwkeurigheid en meer sierlijkheid in den stijl hadden gebragt, dat zij zich minder opgehouden hadden met de onbekende schrijvers, en dat zij meer regt hadden doen wedervaren aan diegene, welke over zekere onderwerpen niet zoo als zij dachten.

RIVET. — Zie PAPILLON.

RIVIÈRE (LAZARUS), hoogleeraar in de geneeskunde aan de universiteit van *Montpellier*, zijne geboorteplaats, verkreeg dien post in 1622, en overleed in 1655, in den ouderdom van 66 jaren. Er bestaat van hem: 1.o eene *Geneeskundige praktijk* (*Praxis medica*), *Lyon* 1657, in fol. die veel geraadpleegd wordt. Hij volgde SENNERT op den voet na, en dikwijls schreef hij er geheele bladzijden van uit zonder hem aan te halen; maar hetgeen hij zelf schreef deed blijken dat hij de hulp van vreemden kon ontberen. — 2.o *Observationes medicæ et curationes insignes*, *Parijs*, 1646, in 4.to

RIVIÈRE (HENDRIK-FRANCISCUS DE LA), zoon van eenen gewonen edelman van de kamer des konings, werd te *Parijs* geboren en sloeg de loopbaan der wapens in. Hij bevond zich in 1664 bij het

beleg van *Gigeri* in *Barbarije* met den hertog DE BEAUFORT, wiens adjudant hij was. Nadat hij zich bij verschillende gelegenheden onderscheiden had, begaf hij zich naar een landgoed, dat hij had in de nabijheid van datgene, hetwelk de graaf DE BUSSY-RABUTIN bewoonde. Deze graaf had bij zich FRANCISCA LOUISA DE RABUTIN, zijne dochter, weduwe van den markgraaf DE COLLIGNY LANGEAC. LA RIVIÈRE wist aan haar te behagen, en trad met haar buiten weten van haren vader in 1681 in den echt. De graaf, bij het vernemen van dit berigt in woede ontstoken, was er op bedacht het huwelijk te doen verbreken, en spoorde zijne dochter aan zich zelve tegen haren echtgenoot te verklaren. Ondanks de LA RIVIÈRE gunstige uitspraak, wilde de markgravin DE RABUTIN met hem geene gemeenschap hebben. LA RIVIÈRE trachtte haar tot andere gedachte te brengen; maar daar hij er niet in kon slagen, begaf hij zich in het gesticht van het oratorium te *Parijs*, waar hij een voorbeeldig en stichtelijk leven leidde, en waar hij in 1734 in den ouderdom van 94 jaren overleed. Zijne voornaamste werken zijn: 1.° *Lettres* (Brieven) in 2 dl.n in 12.mo te *Parijs*, in 1752, met eene *korte levensbeschrijving* van den schrijver, en het *Verslag van zijn proces*. Deze brieven zijn met de vlug- en kieschheid geschreven van een' man, die in de groote wereld verkeerd heeft, maar men gevoelt er ook den ingebeelden en gedwongen schoonen geest in, terwijl men er bijna niets in leert. — *Vie etc.* (*Leven van den ridder REYNEL*), 1706, in 8.vo — 3.° *Vie etc.* (*Leven van den heer COURVILLE*), 1719, in 8.vo

RIVIÈRE (MATTHIAS PONCET DE LA). — Zie PONCET.

* RIVIÈRE (N. MERCIER DE LA), een beroemde landbouwkundige, in 1720 uit eene aan de geldmiddelen verbondene familie geboren, verkreeg in 1747 den post van raadsheer bij het parlement van *Parijs*, en werd kort daarna tot bewindhebber van het eiland *Martinique* benoemd. Bij zijne terugkomst, omhelsde hij met vurigheid de gevoelens van QUESNAY. Hij was een der redacteurs van het *Journal d'agriculture;* hij was ooggetuige van de rampen der omwenteling, die hij voorzegd had, terwijl hij de middelen aantoonde die hij geschikt oordeelde om dezelve voorteko-

men; maar hij had het geluk aan de vervolgingen te ontsnappen, en overleed in 1794. Er bestaat van hem: 1.° *l'Ordre etc.* (*De natuurlijke en wezenlijke orde der staatkundige genootschappen*) *Parijs*, 1767, in 4.to of 2 dl.n in 12.mo Dit is de ontwikkeling van de stellingen der œconomisten. — 2.° *l'Interêt etc.* (*Het algemeene belang van den staat*, of de *Vrijheid van den graanhandel, aangewezen in overeenstemming met het natuurlijk regt*) enz. met de wederlegging van een nieuw stelsel, bij wijze van *Zamenspraken over den graanhandel*, 1770, in 12.mo in het licht gegeven; — 3.° *De l'instruction etc.* (*Over het openbaar onderwijs*, of *Zede- en staatkundige beschouwingen, over de noodzakelijkheid, den aard en de bron van dit onderwijs*), *Parijs*, 1775, in 8.vo — 4.° *Lettres etc.* (*Brieven over de œconomisten*), in 12.mo, zonder jaartal (1787), in 8.vo Dit is eene verdediging hunner grondbeginselen. — 5.° *Lettre etc.* (*Brief aan de heeren afgevaardigden uitmakende de commissie der geldmiddelen in de nationale vergadering*), 1780, in 8.vo; hij neemt in denzelven gedeeltelijk het stelsel van Necker aan; — 6.° *Essai etc.* (*Proeve over de grondbeginselen en de grondwetten der Fransche monarchie* of *schets van eenen constitutionelen codex om tot vervolg te dienen op het werk getiteld, de wenschen van een Franschman*), 1789, in 8.vo — 7.° *Palladium etc.* (*Palladium van de staatkundige constitutie*, of *zedekundige wedergeboorte van Frankrijk*), 1790, in 8.vo — 8.° *l'Heureuse etc* (*De gelukkige natie* of *Verslag van het bestuur der Felicianen, een geheel en al vrij en gelukkig volk onder het gebiedend gezag der wetten*), 1792, 2 dl.n in 8.vo Deze twee laatste werken zijn somtijds ten onregte, zoowel als den Brief van de heeren afgevaardigden aan den heer Hendrik de la Rivière toegeschreven.

* Rivière (Karel-Franciscus de Riffardeau, markgraaf, later hertog de) te *la Ferté-sur-Cher* in 1765 geboren, trad zeerjong in dienst, en maakte bij de Fransche Gardes zijne eerste wapenfeiten. Hij verliet in het begin der onlusten zijn vaderland, en begaf zich naar den graaf van Artois te *Turin*. Hij werd zijn eerste adjudant, volgde dien prins op al zijne

reizen, en werd door hem met verscheidene netelige zendingen belast bij de koningsgezinde legerhoofden van *Bretagne* en de *Vendée*. Op eene dezer reizen in hechtenis genomen, werd hij naar de gevangenis van *Nantes* gevoerd, maar het gelukte hem te ontvlugten, en hij begaf zich naar CHARETTE. Hij werd in 1804 op nieuw in hechtenis genomen te *Parijs*, werwaarts hij met GEORGE en PICHEGRU gezonden was: thans werd hij voor de regtbank betrokken en den 10 Junij met JULIUS DE POLIGNAC ten dood veroordeeld; maar zijne straf werd door tusschenkomst van JOSEPHINE in die van ballingschap, na eene voorafgaande gevangenschap van 4 jaren in het fort van *Joux*, veranderd. In 1814 in *Frankrijk* teruggekeerd, werd hij door MONSIEUR, tot veldmaarschalk, en door den koning tot ridder van den H. LODEWIJK en bevelhebber van de 21.e militaire afdeeling benoemd. Hij was juist tot het gezantschap van *Konstantinopel* benoemd, en begaf zich naar zijne bestemming, toen hij de landing van NAPOLEON vernam. Hij beproefde, maar zonder gevolg, de bevolking van het zuiden tot opstand te bewegen, daarna ging hij scheep met den hertog DE BRUGES om zich naar *Barcelona* bij den hertog van ANGOULÊME te begeven; hij kwam er den 15 April 1815 aan, en bleef er tot de maand Julij, op welk tijdstip hij zich op het Engelsche smaldeel door lord EXMOUTH aangevoerd, begaf, ten einde de kusten van *Frankrijk* te bereiken. Hij landde te *Marseille* aan, na het berigt der nederlaag van *Waterloo*. Na dat hij tot den rang van luitenant-generaal van die afdeeling door den hertog van ANGOULÊME verheven was, en het berigt der terugkomst van LODEWIJK XVIII ontvangen had, verzamelde hij de hoofdofficieren, bewerkte hunne onderwerping en deed de witte vlag uitsteken. *Toulon* hield het nog met BONAPARTE, hij begaf zich derwaarts en deed den maarschalk BRUNE te kennen geven dat de vreemde troepen zich verbonden om geene vijandelijkheden te plegen, indien hij er in bewilligde het beheer van het Var-leger neder te leggen en *Toulon* te verlaten. De maarschalk nam deze schikking aan, en sloeg den weg naar *Avignon* in, waar hij door het graauw vermoord werd. De markgraaf DE RIVIÈRE werd, bij zijne terugkomst te *Parijs*, tot pair van *Frankrijk* verheven en bijna gelijktijdig naar *Corsika* gezonden, om het bevel te voeren over de 23.ste mi-

litaire afdeeling. Hij liep aldaar grootelijks gevaar: toen hij zich eens door 200 muitelingen bedreigd zag, en slechts aan zijnen moed gehoor gaf, ging hij hen met eenige personen te gemoet, onder het geroep van *Leve de koning!* Zijne onverschrokkenheid ontwapende hen, en zijnen verzoenenden geest gelukte het hen eindelijk tot bedaren te brengen. Vernomen hebbende dat MURAT vlugtende uit *Provence*, eene schuilplaats in de omstreken van *Ajaccio* zocht, deed hij zoo naauwkeurige navorschingen doen, dat die oude koning alom verbannen, *Corsika* verliet en tegen *Napels* zijne dwaze onderneming, in welke hij het leven verloor, ging beproeven. In 1816 in zijn bevelhebberschap van het eiland *Corsika* vervangen, vertrok de markgraaf DE RIVIÈRE naar het gezantschap van *Konstantinopel*. De koophandel van *Marseille* beklaagde zich dat de nieuwe afgezant een tarief had onderteekend, hetwelk de Fransche kooplieden in de stapelplaatsen van den *Levant* aan twee en een half maal zwaardere regten onderwierp dan die de andere natiën betaalden. Men klaagde hem in de zitting van den 19 Junij aan de kamer der pairs, wegens deze daad aan, die ten minste nalatendheid of ongeschiktheid scheen te verraden. Door den generaal DESSOLE, toenmaals minister van buitenlandsche zaken, naar *Parijs* ontboden, had hij niet noodig zich te regtvaardigen: zijne oude diensten getuigden van de regtschapenheid zijner bedoelingen. De markgraaf DE RIVIÈRE keerde naar *Konstantinopel* terug en werd in 1820 teruggeroepen. Eenigen tijd daarna werd hij aan het hoofd der compagnie van de lijfwacht van MONSIEUR gesteld, en hij behield het bevel over dezelve, toen zij door den dood van LODEWIJK XVIII, de 5.e compagnie van de lijfwacht des konings werd. Hij was tot hertog en gouverneur van den hertog van *Bordeaux* verheven, toen hij te *Parijs* den 20 April 1828 overleed, den roem van een deugdzaam man nalatende. Er bestaan *Nagelatene Memoriën, betrekkelijk het leven en den dood van C. F. hertog DE RIVIÈRE*, in het licht gegeven te *Parijs*, 1829, in 8.vo Deze worden aan den heer DE NAYLIES, toenmaals hoofd-officier van de lijfwacht des konings, toegeschreven. De graaf DE MARCELLUS heeft in den *Ami etc.* (*Godsdienstvriend*) van den 30 April 1828 eene *Levensschets van den hertog* DE RIVIÈRE geplaatst, 55.ste dl. bladz. 366.

* Rivière (Petrus-Franciscus-Toussaint la), een geestelijke en hoogleeraar, te *Séez* (*Orne-departement*) den 13 October 1762 geboren, was in 1790 algemeen vicaris. Ofschoon hij met roem in de centraal-school van *Calvados* onderwezen had, werd hij tijdens de reorganisatie der universiteit niet bij dezelve geplaatst, en eerst in 1818, het tijdstip waarop men hem eenen leerstoel van wijsbegeerte te *Clermont* gaf, werd hij weder bij dezelve opgenomen. Vervolgens naar *Parijs* beroepen om er den heer de la Rominière te vervangen, werd hij later provisor van het koninklijke collegie, van *Orléans*, een' post, dien hij gedurende zeven jaren bekleedde, en in 1827 werd hij tot inspecteur der akademie van *Straatsburg* benoemd. De abbé Rivière is te *Montargis* den 30 October 1829 overleden. Hij was gedurende 14 jaren secretaris van de akademie der wetenschappen en schoone letteren van *Caen* geweest, en hij heeft in die hoedanigheid, 3 dl.n *Gedenkschriften* van dit genootschap in het licht gegeven. Men heeft nog van hem: 1.° eene *Latijnsch-Fransche Spraakkunst*; — 2.° eene *Nieuwe classische redeneerkunde*. Het *Lijcée* en de *Revue encyclopédique* hebben hem eene *Levensschets* toegewijd.

Rivière (de abbé de la). — Zie Barbier (Lodewijk).

Rivière (la). — Zie Bailli.

Rivinus (Andreas) wiens ware naam Bachmann was, te *Halle* in *Saksen*, in 1600 geboren, was geneesheer, hoogleeraar in de dichtkunde en physiologie te *Leipzig*, en overleed den 4 April 1656. Hij heeft zich roem verworven door zijne *Aanmerkingen* op de oude Christen dichters, door *Verhandelingen* over verschillende letterkundige onderwerpen, en over den oorsprong der boekdrukkunst, te *Leipzig*, onder den titel van *Philo-Physiologica*, in 1656 in 4.to in het licht gegeven; en door *Uitgaven* van eenige oude schrijvers. Zijne *Verhandeling* over het *Pervigilium Veneris*, welke men in de uitgave van *'s Gravenhage* 1712, in 8.vo vindt, strekt niet tot lof zijner zeden. Men heeft nog van hem: 1.° *Veterum bonorum scriptorum de medicina collectanea*, 1654 in 8.vo; — 2.° *Mysteria medico-physica*, 1681, in 12.mo

Rivinus (Augustus Quirinus), zoon van den voor-

gaande, te *Leipzig* in 1653 geboren, hoogleeraar in de genees- en kruidkunde in 1723 in zijne geboorteplaats overleden, den roem van een bekwaam geneesheer en een' vermaard' kruidkundige nalatende. Men heeft hem de ontdekking van eene speeksel buis, alsmede de uitvinding van eene nieuwe kruidkundige leerwijze te danken. Men heeft van hem: 1.° *Introductio ad rem herbariam*, *Leipzig*, 1690 — 99, 3 dl.n in fol. met pl.; een geacht werk, waarvan de exemplaren niet zeer algemeen zijn; — 2.° *Ordo plantarum que sunt flore irregulari monopetalo*, 1690. . . . *Tetrapetalo*. 1691. . . . ; *Pentapetalo*, 1699 in fol. met platen, die getrouwelijk de planten voorstellen; het is jammer dat hij zich bepaald heeft er enkel de bovenste gedeelten van te doen graveren; — 3.° *Censura medicamentorum officinalium*, 1701, in 4.to; dit is eene critiek van de apothekerswinkels die gewoonlijk met nuttelooze droogerijen overladen zijn; — 4.° *Dissertationes medicæ*, 1710, in 4.to; dit is de verzameling zijner thesis; — 5.° *Manuductio ad chimiam pharmaceuticam*, *Neurenberg*, 1718, in 8.vo; — 6.° *Notitia morborum*.

RIVIUS (JOANNES), een Duitsche lutheraan, te *Altdorf* geboren, was raadsheer van GEORGE, hertog van *Saksen*, daarna leermeester van AUGUSTUS, die later keurvorst werd. Hij overleed in 1553 in den ouderdom van 53 jaren als rector van het collegie van *Meissen*. Men heeft van hem werken over geloofsgeschillen en eene zedekundige verhandeling onder dezen titel: *De Stultitia mortalium in procrastina correctione vitæ*, *Bazel*, 1547, in 8.vo, vol oordeelkundige maar algemeene bemerkingen. — Men moet hem niet verwarren met RIVIUS eenen Duitschen geneesheer, waarvan men eene *Inleiding tot de voor eenen bouwkundige noodzakelijke wetenschappen*, *Neurenberg*, 1547; eene *Vertaling* (in het Hoogduitsch) van VITRUVIUS, met *Commentariën*, *Neurenberg*, 1548, en verscheidene geneeskundige werken heeft.

RIVIUS (JOANNES) een Augustijner religieus te *Leuven* in 1599 geboren, zoon van den boekdrukker GERARDUS RIVIUS, was prioor en provinciaal zijner orde, en overleed te *Regensburg* den 1 November 1665. Men heeft van hem: 1.° eene *Levensschets van den heiligen AUGUSTINUS*, die aan TILLE-

MONT zeer van dienst is geweest. RIVIUS heeft dezelve uit de schriften van dien kerkvader en uit de gelijktijdige schrijvers geput. Men laakt hem echter van hetgeen hij (bl. 519) de godgeleerden die aan God, na den val van ADAM een besluit toekennen om aan alle menschen toereikende hulp voor hunne zaligheid te verleenen, als semi-pelagianen heeft durven uitkrijten. De *Index*, in overeenstemming met de rede en de zuivere godgeleerdheid wil deze bewering als vernietigd beschouwd hebben. Men twijfelt ook zeer sterk dat hij er in geslaagd is te beproeven dat de heilige AUGUSTINUS het Grieksch en Hebreeuwsch verstond. De werken van dezen heiligen kerkleeraar getuigen tegen deze bewering; men ziet er in dat hij slechts eene middelmatige kennis van het Grieksch bezat, en met het Hebreeuwsch geheel en al onbekend was. — 2.° *Rerum Francicarum decades quator, imperii Belgarum exordium, progressus ad annum* 1500, *Leuven*, 1651, in 4.to Hij vleit in dit geschrift de Franschen niet. — 3.° *Poemata*, *Antwerpen*, 1629; — 4.° *Diarium obsidionis lovaniensis anno 1635*, *Leuven* 1635, in 4.to enz.

RIVO (RAOUL of RODOLF) of DU RUISSEAU, te *Breé*, eene kleine stad in het prinsdom *Luik*, in de 13.e eeuw geboren, ging zich te *Rome*, in de geleerde talen oefenen. Zijne kunde en zijne deugden verhieven hem tot de waardigheid van deken van de collegiale kerk van *Tongeren*. Hij stichtte het klooster van *Corsendonc*, en gaf aan de religieuzen van dat gesticht eenen met de oude canons overeenkomstigen regel. Hij overleed in 1403. Er bestaat van hem: 1.° *Verhandeling over de inachtneming der canons*, *Keulen*, 1568, *Rome*, 1590, in de bibliotheek der kerkvaders, 6.e deel, uitgave van *Parijs*, en het 14.e dl., uitgave van *Keulen*; — 2.° *Geschiedenis der Bisschoppen van Luik*, van het jaar 1347, tot het jaar 1389, in de verzameling van CHAPEAUVILLE; — 3.° *Kerkelijke Almanak*, *Leuven*, 1568; — 4.° *Martelaarsboek* in dichtmaat.

* RIVOIRE (ANTONIUS), een geleerde Jesuit, lid der akademie van *Lyon*, waar hij den 13 Maart 1709 geboren was, bekleedde in zijne orde den leerstoel der natuurkunde en natuurlijke historie, en heeft de volgende werken nagelaten: 1.° *Trai-*

té etc. (*Verhandeling over de kunstmatige zeilsteenen*) 1752, in 12.mo. — 2.o *Nouveau etc.* (*Nieuwe grondbeginselen van het lijnvormig perspectief*), uit het Engelsch vertaald, 1757, in 8.vo — 3.o *Histoire etc.* (*Penningkunde van Europa* of *Catalogus der nieuwere gedenkpenningen*, of *Kabinet van den heer* POULHARIEZ), 1767, in 8.vo — *Vie etc.* (*Levenschets van den heiligen* CASTOR), 1768 in 12.mo Na de vernietiging zijner orde, vestigde hij zich te *Lyon*, waar hij in 1789 overleed. De heer JARS heeft zijne *Lofrede* vervaardigd.

RIZZIO of RICCIO (DAVID), te *Turin* in *Piémont*, in 1520 geboren, was de zoon van eenen instrumentspeler, die hem de muzijk leerde, en hem eene opvoeding boven zijnen staat gaf. Hij behaagde aan den graaf van MORETTO, die tot afgevaardigde van *Savooije* in *Schotland* benoemd was, en die hem met zich nam. MARIA STUART regeerde toenmaals in dat koningrijk. MORETTO bood hem, als een' uitmuntenden toonkunstenaar haar aan, en de koningin werd door zijn spel en zijn gezang bekoord. RIZZIO had een goede opvoeding ontvangen. Hij diende MARIA STUART door zijne talenten, die zich niet enkel tot de muzijk bepaalde, hij verstond de zaken en bestuurde dezelve met veel voorzigtigheid. Zij gebruikte hem in de gewigtigste onderhandelingen. HENDRIK STUART DARNLEI wilde zich, na met MARIA STUART zijne nicht in den echt te zijn getreden, als man der koningin, tot koning doen uitroepen. Deze vorstin door de goede raadgevingen van RIZZIO ingelicht, zag wel dat men, haar het gezag wilde ontnemen, en dat haar man, een driftig en heerschzuchtig mensch, tot koning verklaard zijnde, haar slechts den naam van koningin zoude laten; zij verzette zich alzoo tegen deze aanmatiging. DARNLEI verstoord tegen RIZZIO, besloot zich van hem te ontdoen. Hij deelde zijn voornemen aan eenige zijner vrienden mede, der koningin beleedigende voorwendsels aanvoerende, die den ouderdom en het gelaat van RIZZIO buiten alle verdenking stelden. Toen eenige dagen daarna, de koningin in haar kabinet aan het avondmaal was, en zij slechts de gravin ARGILLE en RIZZIO, die haar over eenige zaak sprak, bij zich had, trad de hertog van ROTHSAI met RETWEIN, gewapend en door vijf personen gevolgd, binnen. RIZZIO ontving verscheidene dolksteken

in tegenwoordigheid zelfs van MARIA, en door de zamengezworenen in de naburige kamer gesleept zijnde, werd hij aldaar in 1566 om het leven gebragt. De koningin wreekte dezen dood op eenige der moordenaars die openlijk werden geëxecuteerd.

* RJEVONSKI (de graaf ADAM), senateur van *Polen* en *Rusland*, en beroemd schrijver, den 10 Augustus 1760 te *Newige*, eene stad van het gewest *Minsk*, geboren, werd door den beroemden NAROUSCHEVICZ, een geschiedschrijver en dichter, waarop zich *Polen* beroemt, opgevoed. ADAM RJEVONSKI was bij de rijksdagen van 1782, 1784 en 1786 tegenwoordig en deed zich opmerken zoowel door de wijsheid zijner voorstellen als door eene ware parlementaire welsprekendheid. In 1788, tot afgezant der republiek *Polen* bij den koning van *Denemarken* benoemd, werd hij vier jaren later, lid van den senaat van *Polen*, daarna in 1817 lid van den senaat van *Rusland*. Deze diplomaat is den 12 (24) Januarij 1825, bij de stad *Lipovetz* overleden, een aantal ongedrukte werken nalatende, waaronder men *Gedenkschriften van de regering van STANISLAUS-AUGUSTUS* opmerkt, kostbare gedenkschriften, naardien de schrijver door zijnen bijzonderen stand in staat was, om dieper dan elk andere in de geheime oorzaken der omwentelingen, die zijn land beroerd hebben, doortedringen. Wij willen nog eene *Wederlegging der dwalingen van DUMOURIEZ* aanhalen. Dit handschrift bevat een zeer uitgebreid aanhangsel over de onderhandeling van *Bar*. De graaf RJEVONSKI heeft daarenboven nagelaten *Aanmerkingen op de wetten van Polen*, eene vertaling van de *Zamenspraken der dooden*, *der Treurzangen van TIBULLUS*, *Poolsche landgedichten*, eene vertaling in Poolsche verzen van den POLYEUCTE van CORNEILLE en van den *Dood van CÆSAR* van VOLTAIRE en een aantal losse dichtstukken. De uitgave dezer verschillende geschriften werd vurig verlangd.

* ROA (MARTINUS DE), te *Cordova* in 1563 geboren, trad in den ouderdom van 15 jaren in de maatschappij van JESUS en maakte groote vorderingen in de studiën. Hij onderwees achtereenvolgend in het collegie van *Cordova*, de welsprekendheid en de heilige Schriften vervulde met onderscheiding de voornaamste pligten zijner

orde. Hij was rector van verschillende collegiën, provinciaal te *Sevilla* en procureur-generaal te *Rome*. In *Spanje* teruggekeerd, legde hij al zijne posten neder; en hield zich slechts met de beoefening der geschiedenis en der oudheden bezig. Hij overleed te *Montillo*, den 5 April 1637, in den ouderdom van 74 jaren. Hij heeft nagelaten: 1.° *Singularium locorum et rerum S. Scripturæ libri VI, in duas partes distincti: item, de die natali sacro en profano liber unus*, *Lyon*, 1667, in 8.vo, eene zeer gezochte uitgave; — 2.° *De accentu et rectâ in græcis, latinis, barbaris pronunciatione;* — 3.° *De Cordubæ principatu, et de auctoritate et antiquitate sanctorum martyrum cordubensium ac de cordubensi breviario*, *Lyon* 1617 in 4.to, dit werk werd door den schrijver in het Spaansch vertaald. — 4.° *Santos Honorio, Eutichio, Esteban, patronos de Xerès de la Frontera, nombre, sitio, antiguedad de ciudad, valor de ciudadanos, Sevilla*, 1617, in 4.to; — 5.° *Del estado etc.* of de *Staat der zielen in het vagevuur volgens het boek der Machabeërs*, ibid, 1624, in het Latijn en Italiaansch vertaald; een meer zonderling dan nuttig werk; hij voert in hetzelve verscheidene zaken aan, die het beter is in de geheimen Gods te laten. — 6.° *Malaga, su fondacion, su antiguedad enz. Malaga*, 1627 in 4.to; — 7.° *Historia de la muy antigua y noble ciudad de Ecija, Sevilla*, 1629 in 4.to. De lijst van alle werken van pater Roa komt voor in de *Bibliotheek* van *Southevel*.

Roaldes (Franciscus), uit eene adellijke familie van het stadje *Marsillac* in *Rouergue*, onderwees met grooten roem de regtsgeleerdheid te *Cahors* en te *Valence*, werd vervolgens hoogleeraar in de regtsgeleerdheid te *Toulouse*, waar hij in 1589, in den ouderdom van 70 jaren overleed. Er bestaat van Roaldes: 1.° *Annotationes in notitiam utramque, tum Orientis tum Occidentis;* — 2.° eene *Verhandeling der gedenkwaardige zaken van de stad Cahors*.

Robbe (Jacobus), ingenieur en aardrijksbeschrijver van den koning van *Frankrijk* te *Soissons* in 1643 geboren, werd blijvend hoofdbeambte van *St. Denys* in *Frankrijk*, advokaat bij het parlement van *Parijs*, en

overleed in 1621 te *Soissons*. Hij was een man van eenen beschaafden geest en zeer ervaren in de talen. Er bestaat van hem: 1.° *Methode etc.* (*Wijze om gemakkelijk de aardrijkskunde te leeren*) in 2 dl.n in 12.mo; een vrij goed werk; er komen bondige en onpartijdige beoordeelingen over de karakters der volken, en andere onderwerpen in voor, waaromtrent de nationale geest zoowel de aardrijksbeschrijvers als de geschiedschrijvers dikwijls het spoor bijster maakt. Men vindt in hetzelve deze even zoo naauwkeurig ware, als voor de inwoners van *België* eervolle verklaring: » Dit is onbetwistbaar het gewest van geheel *Europa* waar de Catholijke Godsdienst met de meeste zuiverheid en opregtheid beleden wordt:" eene aanmerking, die de gebeurtenis in 1792 bevestigde, door den onoverwinbaren tegenstand, waarmede zich deze volken tegen de goddeloosheid der Fransche demokraten verzetteden, die zich van hun land hadden meester gemaakt; terwijl zij zoo doenden door hun voorbeeld, door een standvastig en zich gelijkblijvend gedrag, *Europa* voor eene omkeering behoedden, die algemeen had kunnen worden. 2.° *Emblêmes etc.* (*Zinspreuken op den vrede*), den 29 Maart 1697 aan den koning aangeboden. De toepassing dezer spreuken is zinrijk.

* ROBBÉ DE BEAUVESET (PETRUS HONORIUS) een hekelachtig en ligtzinnig dichter, te *Vendôme* in 1714 geboren, was de zoon van eenen handschoenverkooper, maakte goede studiën bij de priesters van het oratorium zijner geboorteplaats, en legde zich reeds in zijne jeugd op de hekel- en minnedichten toe. Bijtende verzen, die hij tegen den markgraaf DE ROCHAMBEAU, gouverneur der provincie, vervaardigd had, haalden hem eenige stokslagen op den hals: andere ongerijmdheden van zijnen kant noodzaakten hem zijn geboorteland te verlaten; hij kwam te *Parijs*, waar hij met PIRON in geschil geraakte, wegens eenen scherpen trek, dien deze op ROBBÉ in de voorrede van zijne *Metromanie* had afgeschoten. De spotzieke muze van ROBBÉ spaarde LODEWIJK XV niet; maar hij had den tijd om zijn hekeldicht door eene lofrede te vervangen; hetwelk dezen vorst deed gelooven dat men den dichter gelasterd had. In plaats van hem in de *Bastille* te doen opsluiten, gaf hij hem eene jaarwedde.

Men zegt dat hij tot het jansenismus, en zelfs tot de sekte der geestdrijvers (*convulsionarissen*) overging: hij vervaardigde niettemin eenige puntdichten op dezelve. Men zegt ook dat hem zijn slecht gedrag berouwde, en evenwel was hij er op gesteld om bij mevrouw DU BARRY, die hem beschermde, ligtzinnige verzen voortedragen. Eene andere dame, de hertogin D'OLONNE, die zijne verzen evenzeer vermaakt hadden, liet hem eene legaat van 15,000 franken na. ROBBÉ van alle regtschapen lieden veracht, overleed in 1794, in den ouderdom van tachtig jaren te *Saint-Germain*. Hij heeft de volgende werken nagelaten, waarvan de meeste in eenen harden en onbeschaafden stijl zijn geschreven: 1.° *Le Débauché etc.* (*De bekeerde lichtmis*), een hekelschrift, 1736, in 12.mo; een stuk, waarvan het lezen walging verwekt. — 2.° *Epitre etc.* (*Brief van den heer* RABOT, *schoolmeester van Fontenoi*) over dezen gedenkwaardigen veldslag, 1745, in 8.vo, — 3.° *Satire etc.* (*Hekeldicht over den smaak*) 1752, in 8.vo; — 4.° *Mon Odyssée etc.* (*Mijne* ODYSSEA, of *Dagverhaal van mijne terugkomst in Saintonge*) een dichtstuk in vier gezangen, 1767, in 12.mo; — 5.° *Satire etc.* (*Hekeldicht aan de graaf van . . .* (*Bissy*) waarin hij tegen PIRON, PALISSOT, VOLTAIRE, SABATTIER, enz. losvaart; — 6.° *Les victimes etc.* (*De slagtoffers van de bisschoppelijke willekeur*), een gedicht in zes zangen, 1792, in 8.vo Deze slagtoffers zijn religieuzen van de H. CLARA van *Orleans*, die de bulle *Unigenitus* niet wilden aannemen; — 7.° *Oeuvres etc.* (*Luimige werken*) veeleer *onbetamelijke* werken, *Parijs* 2 dl.n in 18.mo vertelsels, punt- en hekeldichten, brieven, enz. bevattende — 8.° des *Odes etc.* (*Verscheidene lierdichten, Brieven*) op verschillende tijdstippen in het licht gegeven.

* ROBERJOT (CLAUDIUS), lid van de conventie, te *Macon* in 1753 geboren, omhelsde den geestelijken staat, waarin hij bewees de vriend der armen en de trooster der ongelukkigen te zijn; maar zoodra de omwenteling was uitgebarsten, legde hij het geestelijke gewaad af, trad in den echt, en legde veel ijver aan den dag om de grondbeginselen van den dag voortteplanten. Gedurende de constituerende vergadering, werd

hij tot president van het bestuur van zijn departement benoemd, en vervolgens tot plaatsvervangend afgevaardigde van het departement der *Saône en Loire* bij de nationale conventie verkozen, waarin hij eerst na den dood van LODEWIJK XVI zitting nam. Kort daarna werd hij bij het leger van *Sambre en Maas*, onder het bevel van PICHEGRU, in missie gezonden: hij droeg zorg voor deszelfs behoeften, en wekte deszelfs ijver op; na de verovering van *België* organiseerde hij aldaar de openbare autoriteiten, riep de vlugtende fabrijkanten naar hunne haarsteden terug, en zocht er het werk door het vertrouwen te doen herleven. Bij zijne terugkomst deed hij verscheidene verslagen over het nut en de noodzakelijkheid om de grenzen van *Frankrijk* tot aan den *Rijn* uittebreiden, hetwelk hem als diplomaat deed beschouwen. Na de zitting ging hij tot den raad der vijfhonderden over, welken hij den 20 Mei 1797 verliet. Hij werd toen benoemd tot gevolmagtigde minister der republiek te *Hamburg*, waar hij zijne *verhandelingen* over de liefdadige gestichten dier stad zamenstelde, die op bevel van den minister van binnenlandsche zaken van *Hamburg* werden gedrukt. Men zond hem als afgevaardigde bij de Bataafsche republiek, en eindelijk naar *Rastadt*, waar hij met BONNIER en JOANNES DEBREY den 28 April 1799 om het leven gebragt werd. Men heeft van ROBERJOT *brieven* over de landbouwkunde in verschillende verzamelingen gedrukt.

ROBERT of ROBERTUS (heilige), eerste abt van *la Chaise Dieu*, in het diocees *Clermont*, was de zoon van GERAUD, afstammeling van den heiligen GERAUD, vrijheer van *Aurillac*. Nadat hij met godsdienstige en vrome inzigten eene reis naar *Rome* ondernomen had, begaf hij zich met twee medegezellen in eene eenzaamheid, alwaar hij de bouwvallen eener kerk weder oprigtte, en met goedkeuring van den Bisschop en Paus LEO IX, een klooster stichtte. In weinig tijds stond hij aan het hoofd van meer dan 300 *religieuzen*, alle met eenen buitengewonen ijver bezield, die hij met de voorzigtigheid eens heiligen bestuurde, en overleed den 24 April 1067 of 1068.— Men moet hem niet verwarren met den heiligen ROBERT, abt van *Molesme*, van de orde van *Citaux*, in 1108 of 1110 overleden, die door Paus HONORIUS III gecanoniseerd werd.

ROBERT, tweede zoon van RICHARD III, hertog van *Normandije* had in het jaar 989 het graafschap *Evreux* in lijftogt. Tegelijkertijd tot aartsbisschop van *Rouanen* bevorderd, in dien ouderdom waarin de hartstogten het onstuimigste zijn, gaf hij zich zonder ontzag aan de losbandigheid over. Hij bloosde niet, in zijne hoedanigheid van graaf, met eene vrouw HERLÈVE genaamd, bij welke hij drie zonen verwekte, in den echt te treden. Hij was het die in 1004, OLAUS, koning van *Noorwegen*, doopte, die tot hulp van hertog RICHARD II, tegen *Frankrijk* was opgeroepen. Deze grafelijke aartsbisschop kwam in zijnen ouderdom, van zijne afdwalingen terug, en overleed als een goed herder in 1037. Zijn nakomelingschap behield het graafschap tot AMAURI V, die hetzelve in 1200 aan PHILIPPUS AUGUSTUS afstond. De koning PHILIPPUS III, bijgenaamd *de stoute*, gaf het aan zijnen tweeden zoon LODEWIJK, in 1319 overleden. Deze was de vader van PHILIPPUS, die door zijne vrouw JOANNA, dochter van LODEWIJK X, koning van *Navarre*, in 1343 overleed. Uit hunne vereeniging sproot KAREL II, koning van *Navarre*, wiens zoon KAREL III zonder mannelijke nakomelingen in 1425 overleed. In het jaar 1404 had hij dat graafschap aan koning KAREL VI van *Frankrijk* afgestaan. Het strekte in 1569 aan FRANCISCUS hertog van *Alençon*, zoon van HENDRIK II, tot lijftogt (*Apanage*). Maar deze vorst in 1584 zonder kinderen overleden zijnde, werd het graafschap *Evreux* met de kroon vereenigd. Eindelijk is het in ruiling met *Sedan* aan het huis van BOUILLON gegeven. Zie de *Genealogische geschiedenis van Frankrijk* door pater ANSELME en de *Beknopte tijdrekenkunde der groote leengoederen* in 8.vo

ROBERT, koning van *Frankrijk*, bijgenaamd de *Wijze* en de *Vrome*, kwam in 996, na den dood van HUGO CAPET, zijn' vader, tot de kroon. Hij werd te *Orleans*, waar hij geboren was, gezalfd daarna te *Reims*, na de gevangenneming van KAREL van *Lotharingen*. Hij was met zijne nicht BERTHA, weduwe van EUDES I, graaf van *Blois*, in den echt getreden; GREGORIUS V verklaarde dat huwelijk nietig, en deed den vorst in den ban. Volgens den kardinaal PETRUS DAMIANUS maakte deze kerkelijke ban in *Frankrijk* zooveel

indruk, dat alle hovelingen des konings en zelfs zijne knechten zich van hem verwijderden. Er bleven er hem slechts twee over, die vol afschuw voor alles wat hij had aangeraakt, tot zelfs de schotels waarvan hij gegeten en de bekers waaruit hij gedronken had, door het vuur zuiverden. Dezelfde kardinaal verhaalt, dat de koningin tot straf dezer bloedschande van een gedrogt, dat het hoofd en den hals van eene eend had, beviel. (Schrijvers verhalen dat de koningin van een dood kind bevallen zijnde, men het gerucht verspreidde dat zij een gedrogt had ter wereld gebragt.) Men voegt er bij dat ROBERT zoo verslagen was over deze soort van wonder, dat hij van zijne vrouw scheidde. ROBERT ging een tweede huwelijk aan met CONSTANTIA, dochter van WILLEM, graaf ARLES in *Provence*; maar de trotsche inborst dezer prinses zou het rijk omgekeerd hebben, indien de wijsheid des konings haar niet belet had zich met het staatsbestuur te bemoeijen. HENDRIK, hertog van *Bourgondië*, broeder van HUGO CAPET, overleed, in 1002 zonder wettige kinderen, terwijl hij zijn hertogdom aan eenen zoon, welken zijne vrouw in een eerste huwelijk gehad had, naliet. ROBERT, door RICHARD hertog van *Normandyë*, bijgestaan, verklaarde den oorlog aan de Bourgondische heeren die deze keus wilden handhaven. Dezelve duurde zes jaren, en ROBERT zag zich eindelijk in het gerust bezit van *Bourgondië*. Hij bekleedde zijnen zoon HENDRIK met dat hertogdom, die daarna, koning geworden zijnde, het aan zijnen oudste zoon ROBERT afstond. (Zie HENDRIK I koning van *Frankrijk*.) De hertog ROBERT was het hoofd van den eersten koninklijken tak der hertogen van *Bourgondië*, die tot 1361 voortduurde. Dat hertogdom werd alstoen met de kroon vereenigd door koning JOANNES, die hetzelve gaf aan zijnen vierden zoon, PHILIPPUS *den Stoute*, van het tweede huis van *Bourgondië*, dat met den persoon van KAREL *den Stoute*, in 1477 gedood, eindigde. De koning ROBERT bragt door zijne bemiddeling de langdurige twisten, die tusschen den graaf van CHARTRES en den hertog van *Normandyë* bestonden, teneinde. Deze laatste had twee van die Noordsche koningen, welke nog heidenen waren, die toenmaals *Engeland* verwoestten, tot zijne hulp geroepen. Koning ROBERT sloot den vrede tusschen de beide partijen

en betaalde uit zijne eigene schatkist de vereischte sommen om de twee Noordsche vorsten te doen vertrekken, wijl hij voorzag hoe moeijelijk het zoude zijn hen te verdrijven zoodra zij door de plundering, de gewone belooning hunner diensten, verleid zouden zijn geworden. Die vorst verdiende door zijne wijsheid dat men hem het keizerrijk en het koningrijk *Italië* aanbood; maar hij wees dezelve van de hand, en nadat hij zijnen tweeden zoon HENDRIK I te *Reims* had doen kroonen, overleed hij te *Melun* in 1031 in den ouderdom van 60 jaren. ROBERT bouwde een aantal kerken, en deed aan de geestelijkheid de tienden en de goederen, waarvan de wereldlijke heeren zich meester hadden gemaakt, teruggeven. De ontvreemding ging zoo ver, dat leeken de geestelijke goederen onder erfelijke titels bezaten; zij verdeelden dezelve onder hunne kinderen; zij gaven zelfs de pastoors-huizen voor een huwelijksgift aan hunne dochters, of als wettige gedeelte (legitime portie) aan hunne zonen. ROBERT beoefende de wetenschappen, en beschermde dezelve. Men heeft van hem verscheidene *Hymnussen*, welke men nog in de kerk zingt; en zelfs heeft men hem den lofzang *Veni, sanctæ Spiritus* toegeschreven. Zijne regering was gelukkig en gerust. Het is onder diezelfde regering dat *Frankrijk* in 1010 door eenen hongersnood van vier jaren gevolgd door eene pest, die zich ten tweede male in 1030 tot 1033 openbaarde, geteisterd werd. ROBERT regeerde vijf en dertig jaren, en gedurende dertig jaren genoot *Frankrijk* eene volmaakte rust.

ROBERT I bijgenaamd de *Voortreffelijke* (*le magnifique*), hertog van *Normandyë*, tweede zoon van RICHARD II volgde zijnen broeder RICHARD III op, naar men zegt, aan vergift dat hij hem had doen geven overleden. Hij had in den beginne, de menigvuldige muiterijen van verscheidene zijner groote vassalen te beteugelen. Hij herstelde BAUDEWIJN IV, graaf van *Vlaanderen*, in zijne staten, die door zijnen eigen zoon er onregtvaardiglijk van beroofd was. Hij noodzaakte CANUT, koning van *Denemarken*, welke zich van die van *Engeland* had meester gemaakt, dezelve met zijne neven ALFRED en EDUARD te deelen. In het jaar 1035 ondernam hij blootvoets de

reis naar het *Heilige land*. De verwijfde en weekhartige wijsgeeren, die de kruistogten als eene dweeperij afschilderen, kunnen zich echter niet onthouden een zoo lijdzame en schitterende vroomheid, in eenen grooten vorst te bewonderen, dien men nooit op het denkbeeld is gekomen van als eenen zwakken geest af te schilderen. Bij zijne terugkomst, overleed hij, vergeven zijnde, te *Nicia* in *Bithynië*, WILLEM, zijnen natuurlijken zoon, later koning van *Engeland*, dien hij voor zijn vertrek in eene vergadering der Normandische staten had doen erkennen, als opvolger nalatende.

ROBERT, bijgenaamd *Courte-Cuisse*, oudste zoon van WILLEM *den Veroveraar*, werd in het jaar 1087 door zijn' vader, die aan zijnen anderen zoon WILLEM *den Rosse* (zie dat artikel) de kroon van *Engeland* gaf, tot hertog van *Normandyë* verheven. Hij was een der dapperste vorsten van zijne eeuw in de gevechten en een der zwakste menschen in zijn gedrag. Tijdens den kruistogt van 1096 verrigtte hij wonderen van dapperheid; het christenleger had hem voor een groot gedeelte, de overwinningen op de ongeloovigen behaald, voornamelijk die, welke op de inneming van *Antiochië* in het jaar 1098 volgde, waarin zij, naar men zegt, honderdduizend ruiters verloren, te danken. Na de inneming van *Jeruzalem*, bij welker bestorming hij, van zijne heeren gevolgd, een der voorsten was, kwam hij naar *Europa* terug en vond er den troon van *Engeland* door HENDRIK, zijnen jongsten broeder, na den dood van WILLEM *den Rosse* bestegen, en trachtte vruchteloos denzelven weder te bekomen. Aan de zorgeloosheid en aan de vermaken overgegeven, liet hij zich door zijne hovelingen besturen, verloor het hertogdom *Normandyë* met de vrijheid daar hij in het jaar 1106, in den slag van *Tinchebrai* door zijnen broeder HENDRIK in hechtenis werd genomen, die hem in *Engeland* in eene gevangenis opsloot, waarin hij in 1134 overleed.

* ROBERT DE LUZARCHES, een bouwkundige in *Normandyë* in het jaar 1180 geboren, was een dergenen, welke in *Frankrijk* den smaak voor de Gothische bouwkunde deden aannemen. Hij had het voornaamste deel aan den bouw van de schoone hoofdkerk van *Amiens*, in 1220 begonnen en in 1288

door RENAULT voltooid. Wij meenen het volgende opschrift, hetwelk die kunstenaar op eene zerk in het midden der kerk deed graveren en dat aan eene geschiedkundige daad herinnert, te moeten overschrijven:

En l'an de grâce mil deux cens
Et vingt, fut l'œuvre de Chéens
Premierement encommencié
Adont iest de chest évêchié
EVERARD, evêque benis,
Et le roi de France LOYS,
Qui fust fils de PHILIPPE le Sage.
Chil qui maistre était de l'ouvrage
Maistre ROBERT etoit nommé
Et de LUZARCHES surnommé
Maistre THOMAS fut apres lui
De CORMON, et apres cestui,
Son fils maistre RENAULT, qui mettre
Fit à chest point-chi cette lettre,
Que l'incarnation valoit
Treize cent ans, douze en falloit.

ROBERT, te *Thorigny* in *Normandyë* geboren, en daarom ROBERTUS A TORINEO genoemd, abt van den *St. Michaëls-berg* in het diocees van *Avranches*, werd door HENDRIK II, koning van *Engeland*, in verscheidene belangrijke zaken gebruikt. Zijne bezigheden beletteden hem niet een aantal werken zamentestellen, waarvan ons slechts de Voortzetting van de *Kronijk van SIGEBERT*, en eene *Verhandeling over de Abdijen van Normandyë* overblijven, welke D. D'ACHERI, aan het einde der *werken* van GUILBERT DE NOGENT heeft in het licht gegeven, hij overleed in het jaar 1186.

ROBERT VAN AUXERE of van den H. MARIENUS (*ROBERTUS autissiodorensis*), regulier kanonik van de Premonstratenzer orde, door bijna alle levensbeschrijvers vergeten (*), heeft echter aanspraak op beroemdheid. Zijn familie-naam was ABOLANT of ABOLANZ. Hij bloeide op het einde der 12.de en in het begin der 13.de eeuw. Hij was kanonik van de hoofdkerk van *Auxerre*, onder het bisschoppelijk beheer van HUGO DESNOYERS, en met het *personnaat* (**) van *lector* bekleed, zooals verscheidene titels zulks bewijzen, die met deze woorden eindigen: *Datum per manum ROBERTI lectoris.* Terwijl hij dezen post bekleedde, schreef hij twee deelen van de *Handelingen der heiligen*, waarvan er slechts één nog bestaat, hetwelk in de abdij van *St. Germain d'Auxerre* bewaard werd. ROBERT was een hartstogtelijke boeken-vriend, en innig aan MILON, abt van *St. Marien*, van de premonstratenzer orde, verbonden, die dezen smaak met hem deelde en zich eene

(*) MORERI heeft echter een artikel over hem geleverd.

(**) Dit was eene capitulaire waardigheid, waaraan de zorg over de handschriften en handvesten verbonden was.

schoone bibliotheek had gevormd. *Insignem bibliothecam quœsitis undequaque voluminibus cumulatam.* ROBERT heeft op verzoek van dezen abt, eene compilatie der *Cronijken van* SIGEBERT en van andere schrijvers vervaardigd. Hij nam er alle belangrijke zaken in op, welke hij in de oude schriften der kerk van *Sens* kon vinden, en hetgeen hem het boek getiteld *Gesta pontificum antissiodorensium* kon verschaffen. Met deze bouwstoffen, bragt hij dadelijk zijn werk tot het jaar 1205. Het was waarschijnlijk omtrent dezen tijd dat hij het gewaad van de orde van Premonstrateit in de abdij van *St. Marien* aannam, dat hij in hetzelve zijne kronijk tot 1212 voorzette, en dat hij in hetzelfde jaar overleed. Hetwelk in der daad de zevenjaren voltallig maakt, welke hij, zoo als men zegt, te *St. Marien* heeft doorgebragt. Zijn voortzetter, welken CASIMIR OUDIN meent een zekere HUGO te zijn, mede regulier kanonik van *St. Marien*, nam de taak van ROBERT weder op, en zette het werk tot het jaar 1227 voort. Deze kronijk is een der meest gezochte, en » heeft eenen beteren smaak dan alle anderen," zeggen de schrijvers van de *Hist. Litt. etc.* (*Letterkundige geschiedenis van Frankrijk*) 9.de deel bl. 127. Alhoewel zij niet geheel vrij is van fouten, raadpleegt men haar met vertrouwen. ROBERT was een man van verdienste, en, voor zijnen tijd zeer in de geschiedenis ervaren. De regels van eene wijze critiek, zoo weinig in die oude eeuwen bekend, waren hem niet vreemd, en hij ontwikkelt dezelve zeer geestig met betrekking tot de legenden. NICOLAAS CAMUSAT, een geleerde kanonik van *Troyes*, liet de kronijk van ROBERT onder dezen titel drukken: *Chronologia ab orbis origine ad annum Christi* 1220, *cum appendice ad annum* 1223, 1608 in 4.to De Premonstratenzer orde wilde er eene 2.e uitgave van leveren, en het handschrift derzelve werd aan geleerde religieuzen van de orde in *Lotharingen* medegedeeld. De heer LE VENIER, penitentiarius van *Auxerre*, in 1669 overleden, had hetzelfde ontwerp gehad, maar noch het eene noch het andere werd ten uitvoer gebragt. Men kan ten dien einde raadplegen de *Gedenkschriften* van den abbé LE BOEUF betrekkelijk de *Kerkelijke en burgerlijke geschiedenis van Auxerre*, 2.e deel, bl. 490. Men vindt er in de *Bewijzen* bl. 36, het testament, dat ROBERT maakte

alvorens de premonstratenzer orde te omhelzen. Er is een andere ROBERT van *Auxerre* tijdgenoot van den voorgaande, mede van de premonstratenzer orde en kloosterling van *St. Marien.* Hij was prior van O. L. V. van buiten, kerspel dier abdij. Hij is de schrijver van een werk getiteld: *Overlevering van de kerk van Auxerre*, in 1719 gedrukt.

ROBERT VAN COURTENAI, Frankische keizer van het Oosten, volgde zijnen vader PETRUS VAN COURTENAI, op het einde van het jaar 1220 op, en werd den 25 Maart 1221 in de *Sophia* kerk gekroond. Hij wendde zich tot den Paus om eenen kruistogt tegen VATACIUS te prediken, die, nadat hij zich te *Nicea* tot keizer had doen uitroepen, snelle veroveringen op de Franken gemaakt, en hun rijk tot het grondgebied van *Konstantinopel* beperkt had. De Paus wapende verscheidene christenen te zijner hulp. Zij begaven zich naar het Oosten, onder het geleide van WILLEM VAN MONTFERRAT; maar deze veldheer overleden zijnde, keerden zij naar *Europa* terug, en ROBERT zag zich verpligt aan VATACIUS den vrede te vragen. ROBERT trad met de dochter van eenen ridder van *Artois* in den echt; zij was aan een Bourgondisch edelman beloofd, die, gebelgd te zien dat men eenen keizer boven hem den voorrang gaf, de keizerin en hare moeder wegvoerde, de laatste in de zee deed werpen en de neus en de lippen van hare dochter afsneed en haar op strand liet liggen. ROBERT overleed aan smartgevoel over dit voorval in het jaar 1228. Deze vorst bezat geene enkele militaire hoedanigheid: de verdeeldheden zijner vijanden riepen hem tot de veroveringen, maar zijne zorgeloosheid en zijne zucht voor de vermaken wederhielden hem altijd. Hij gaf door zijne nalatigheid aanleiding tot het ontstaan van twee nieuwe keizerrijken, behalve het keizerrijk *Nicea*, dat van *Trebisonde* en dat van *Thessalonica.* De Fransche heeren beriepen na zijnen dood JOANNES DE BRIENNE, van zijn koningrijk *Jeruzalem* beroofd, om het keizerrijk gedurende de minderjarigheid van BOUDEWIJN II te besturen. Men vindt de levensschets van dezen vorst door DUCANGE in het 3.e deel van de *Geschiedenis van Konstantinopel.*

ROBERT GROSSE-TESTE, in het Latijn *Capito*, werd in *Engeland* in het land van *Suffolk*, uit arme ouders gebo-

ren. Zijne talenten verwierven hem het geestelijk regtsgebied van *Leicester*, en in 1235 het bisdom van *Lincoln*. Hij had groote geschillen met de monniken en eenen aanmerkelijken twist met INNOCENTIUS IV, wegens eene dispensatie door dien Paus voor een kanonikaat der kerk van *Lincoln* verleend. Hij overleed in 1253. Behalve zijn *Kort begrip over de Spheer*, zijne *Commentariën over de Ontledingen van ARISTOTELES* en eenige *Brieven*, in de verzameling van BROWN opgenomen, getiteld *Fasciculus verum expetendarum*, zullen wij de volgende zijner werken aanhalen: 1.° *de Cessatione legalium*, *Londen* 1652; — 2.° *Commentarius in Pseudo-Dionysii areopagitæ theologiam mysticam*, *Straatsburg*, 1502, en ten — 3.° zijn *Testamentum XII patriarcharum*, *filiorum JACOB*, *Haguenau*, 1532, in 8.vo, zeer zeldzaam: een apocryph werk, waarvan hij slechts de uitgever of de vertaler uit het Grieksch in het Latijn is. Op de echtheid na, heeft het alle vereischten, om een nuttig boek te zijn. Men vindt er de geheimen des Christendoms zoo duidelijk in uitgedrukt, dat de twaalf aartsvaders er zoodanig, zonder anachronismen, of zonder openbaringen, welke men niet kan vooronderstellen, niet over hebben kunnen spreken. Eenige critici beweren, dat deze *Testamenta* door GROSSE-TESTE zijn zamengesteld, en dat de Hebreeuwsche oorsprong, noch zelfs de Grieksche vertaling nooit bestaan hebben. In zijne andere schriften hekelt hij met vrijheid, en misschien met al te veel bitterheid, de ondeugden en de ongeregeldheden der geestelijken van zijnen tijd. Er bestaat eene uitgave van verscheidene zijner werken te *Venetië* in 1514 in het licht gegeven.

ROBERT van *Frankrijk* in 1216 geboren, bijgenaamd de *Goede*, de *Dappere*, derde zoon van LODEWIJK VIII, en broeder van den H. LODEWIJK, die te zijne gunst, in het jaar 1237 *Artois* tot graafschap, waaraan de waardigheid van pair verbonden was, verhief. Het was in den tijd van den rampzaligen twist tusschen Paus GREGORIUS IX en keizer FREDERIK II. GREGORIUS bood aan den H. LODEWIJK het keizerrijk voor ROBERT aan; maar op den raad der Fransche heeren, vergaderd om over dit voorstel te beraadslagen, werd het niet aangenomen: een zeldzaam voorbeeld, want de vorsten

maakten gaarne gebruik van de regtsgeleerdheid, in dien tijd in gebruik, welke aan den Paus het regt toekende om de koningen aftezetten. (*Zie* MARTINUS IV). ROBERT volgde den H. LODEWIJK in *Egypte*, en hij was het die met meer dapperheid dan voorzigtigheid, den slag van *La Massoure*, den 9 Februarij 1250 voorgevallen, aanvoerde. Terwijl hij de vlugtenden door deze kleine stad achtervolgde, werd hij er met steenen, blokken en andere voorwerpen, welke men op hem door de vensters wierp, doodelijk gewond. Hij was een onverschrokken, maar driftige en stijfhoofdige vorst.

ROBERT II, graaf van *Artois*, zoon van den voorgaande bijgenaamd *de Goede*, en *de Edele*, was in 1270 bij den togt naar *Afrika* tegenwoordig. Hij tuchtigde de muitelingen van *Navarre* in 1276. Na de Siciliaansche Vespers, voerde hij eene magtige hulp naar KAREL I koning van *Napels*, en werd regent van dat koningrijk, gedurende de gevangenschap van KAREL II. Hij versloeg in het jaar 1289 de Arragonezen in *Sicilië*, in 1296 de Engelschen nabij *Bayonne* en in 1298 de Vlamingers te *Veurne*. Maar toen hij in het jaar 1302 dezelfde Vlamingers bij *Kortrijk* verschanst, wilde aanvallen, ontving hij dertig piekstekken en verloor het leven. Een dappere man, een groot kapitein, maar driftig en vurig, was hij slechts voor eene overrompeling geschikt. MAHAUD, zijne dochter, erfde het graafschap *Artois* en bragt het aan OTTO, graaf van *Bourgondië*, ten huwelijk, die bij haar twee dochters verwekte: JOANNA, vrouw van PHILIPPUS *den Lange*, en BLANCA, vrouw van KAREL *den Schoone*. Intusschen had PHILIPPUS, zoon van ROBERT II, eenen zoon ROBERT III, die het graafschap van *Artois* aan zijne moei MAHAUD betwistte. Maar hij verloor zijn proces, door twee in 1302 en 1318 uitgesproken vonnissen. Hij wilde dit proces in 1329, onder PHILIPPUS *van Valois*, onder begunstiging van zoogenaamde nieuwe titels, die zich valsch bevonden, weder doen herleven. ROBERT werd voor de derde maal veroordeeld en in 1331 uit het koningrijk verbannen. Nadat hij bij EDUARD III, koning van *Engeland*, eene schuilplaats gevonden had, spoorde hij hem aan, zich tot koning van *Frankrijk* te verklaren; de bron van langdurige en wreede oorlogen, die dat koning-

rijk verwoestten. ROBERT werd bij het beleg van *Vannes* in 1342 gekwetst, en overleed in *Engeland* aan zijne wond. JOANNES, zoon van ROBERT, had het graafschap *Eu*, werd in 1356 in den slag van *Poitiers* gevangen genomen, en eindigde in 1387 zijne loopbaan. Zijn zoon PHILIPPUS II werd connestabel van *Frankrijk*, voerde den oorlog in *Afrika* en in *Hongarijë*, en overleed als gevangene der Turken in 1397. Hij had eenen zoon KAREL genaamd, in 1472 zonder nakomelingschap, overleden.

ROBERT BRUCE, koning van *Schotland*, besteeg den troon in 1306, na de verdrijving van JOANNES BAILLEUL of BAILLOT, die de kroon van *Schotland*, door behulp van EDUARD I, koning van *Engeland*, overweldigd had. ROBERT bevond zich als gevangene te *Londen*, terwijl CUMYN, de onverzoenbare vijand van den ongelukkigen en edelen WALLACE, *Schotland* in den naam van EDUARD bestuurde. Een Engelsche heer, GLOWER, de vriend zijner familie, den neteligen toestand van BRUCE ziende, zond hem een paar sporen en eene goudbeurs. ROBERT begreep die taal, deed drie paarden verkeerd beslaan, zoodat deze de sporen van eene aankomst, in plaats van die van een vertrek aanduidden. Hij deed zich van twee vrienden, waarop hij zich kon verlaten, volgen, kwam in *Schotland* aan, vereenigde zijne voorstanders, deed CUMYN, ten dood brengen, en werd te *Saone* als koning gekroond. Hij schudde het juk der Engelschen af, verdreef dezelve en maakte *Schotland* zeer magtig en bloeijend. Hij was een vorst van zijn volk geacht, alhoewel hij den oorlog beminde, maar hij voerde denzelven slechts, om zijne natie uit de slavernij te redden, en om haar gelukkig te maken. Hij overleed in 1329, in den ouderdom van 55 jaren. Op het punt zijnde om den geest te geven, smeekte hij JACOBUS DOUGLAS, een zijner hovelingen, zijn hart naar het *Heilige-land* te brengen, een zielroerend bewijs van de godsdienstige drijfveder, welke de dapperen van dien tijd bewoog, om dat land, zoo belangrijk voor de Christenen, aan de barbaren, die hetzelve overweldigd hadden, te ontweldigen. Hij liet DAVID II in den ouderdom van 5 jaren na, en eene dochter die den schepter van *Schotland* in het huis van STUART overbragt.

ROBERT VAN ANJOU, bij-

genaamd *de Wijze*, derde zoon van KAREL *den Kreupele*, volgde zijnen vader door de bescherming der Paussen en volgens het verlangen der volken, bij uitsluiting van CHAROBERT, zoon van zijnen oudsten broeder, in 1309 in het koningrijk *Napels* op. Hij was een groote, regtvaardige, wijze en dappere koning. Hij regeerde 33 jaren en 8 maanden, en overleed den 19 Januarij 1343 in den ouderdom van 64 jaren. PHILIPPUS DE VALOIS onthield zich in 1339 van slag te leveren, op de herhaalde raadgevingen, welke hem deze vorst gaf, die uit genegenheid en belang een groote vriend van *Frankrijk* was, en die daarenboven den oorlog tusschen christen-vorsten verfoeide.

ROBERT IV, graaf van *Alençon*, is weinig in de geschiedenis bekend; maar hij bekleedt eene plaats in die van *Frankrijk*, wijl in hem de manneljke nakomelingschap der graven van ALENÇON eindigt. Na zijnen dood, in 1319 voorgevallen, gaf zijne zuster ALIX het graafschap aan PHILIPPUS AUGUSTUS, in 1320. Hetzelve is vervolgens aan verscheidene vorsten overgegaan, die er den naam van gedragen hebben. Zie FRANCISCUS van *Frankrijk*.

ROBERT of RUPERT, bijgenaamd *de Korte* en de *Goedertierene*, palts-keurvorst, zoon van ROBERT *den Karige*, werd, in 1352 geboren en in 1400, na de afzetting van den barbaar WENCESLAUS, tot keizer van *Duitschland* verheven. Om de Duitschers voor zich te winnen, wilde hij het *Milaneesche* aan het keizerrijk terug geven, hetwelk WENCESLAUS er van had losgemaakt; maar zijne pogingen waren vruchteloos. Hij was niet gelukkiger gedurende de groote scheuring van het Westen, in het beletten dat men ALEXANDER V in *Duitschland* als Paus erkende, en om de vorsten tot GREGORIUS XII terug te brengen. Hij overleed te *Oppenheim* in 1410 na zijne staten onder zijne vier zonen verdeeld te hebben, die de stammen der verschillende takken van het Paltshuis zijn. ROBERT bragt de grondvesting der souvereiniteit van de vorsten van *Duitschland* ten einde. De keizers hadden het regt van hooge regtspleging in de landgoederen van verscheidene heeren behouden; maar hij stond hun dit regt door privilegiën af. Hij is de stichter der universiteit van *Heidelberg*.

ROBERT (CLAUDIUS), te *Bar-*

sur-Aube in 1564, of volgens MORERI, te *Cheslai*, bij *Bar-sur-Seine* geboren, werd onderwijzer van ANDREAS FREMIOT, later aartsbisschop van *Bourges*, met wien hij door *Italië*, *Duitschland* en de *Nederlanden* reisde. De kardinalen BARONIUS, D'OSSAT en BELLARMINUS gaven hem bewijzen hunner achting. Bij zijne terugkomst in *Frankrijk*, werd hij tot aartsdiaken en tot groot vicaris van *Châlons-sur-Saône* benoemd. Deze geleerde overleed in 1636. Het belangrijkste zijner werken is de groote verzameling getiteld, *Gallia Christiana*, die hij in 1623, in 1 dl. in fol. in het licht gaf. De heeren DE SAINTE-MARTHE vermeerderden in het vervolg, dit nuttige werk, waarvan de benedictijnen van de congratie van den H. MAURUS eene nieuwe uitgave hebben in het licht gegeven, die in 12 dl.n in folio en niet ten einde gebragt is.

ROBERT *van Beijeren*, paltsvorst van den *Rijn*, hertog van *Cumberland*, zoon van FREDERIK, Paltskeurvorst van den *Rijn* en van ELIZABETH, dochter van JACOBUS I, koning van *Engeland* en *Schotland*, onderscheidde zich in den beginne in *Holland*, en ging daarna in het jaar 1642 naar *Engeland*. Koning KAREL I, zijn oom verhief hem tot ridder van den Kousenband en gaf hem het bevel over zijn leger. Prins ROBERT behaalde in den beginne groote voordeelen op de parlementsgezinden; maar hij zag zich later verpligt zich weder naar *Frankrijk* te begeven. KAREL II, den troon zijner vaderen weder beklommen hebbende, maakte hem in 1662 lid van zijnen geheim-raad, en gaf hem in 1664 het bevel over zijne vloot tegen de Hollanders. Prins ROBERT versloeg, in het volgende jaar, de Hollandsche vloot, en werd in 1675 tot admiraal van *Engeland* benoemd. Hij toonde zich door zijn beleid en zijne dapperheid dezen post waardig, en overleed in 1682.

ROBERT (NICOLAAS), in de 17.e eeuw, een schilder van *Orleans*, en een uitmuntende teekenaar van dieren en insekten, vervaardigde voor GASTON van *Frankrijk* in dat slag, eene schoone reeks van miniaturen, welke men in het kabinet van plaatwerken des konings van *Frankrijk* ziet. Hij werkte ook mede aan de 319 platen van planten van de akademie van wetenschappen van *Parijs*; eene verzameling met de grootste volle-

digheid ten uitvoer gebragt, en waarvan de oude proeven zeer gezocht worden. De heer ANISSON heeft er in 1780, een titelblad, eene voorrede en eenen bladwijzer in 20 bladz. bijgevoegd, welke men bij de exemplaren behoort te voegen. G. AUDRAN heeft in het licht gegeven: *Recueil etc.* (*Verzameling der zeldzaamste vogels, uit de koninklijke menagerie ontleend, door N. ROBERT geteekend en gegraveerd*), *Parijs*, 1676, in fol. Men heeft van denzelfden kunstenaar *Verscheidene vogels naar de natuur geteekend*, *Parijs*, 1773, in fol. Hij overleed in 1684, in den ouderdom van 74 jaren.

* ROBERT DE VAUGONDY (GILLES) aardrijkskundige, te *Parijs* in 1688 geboren, werd tot gewone aardrijkskundige van koning LODEWIJK XV benoemd en overleed in 1766 in dezelfde stad. Hij heeft veel bijgedragen tot de vorderingen der aardrijkskunde in *Frankrijk*. Behalve eene *Gewijde en geschiedkundige aardrijkskunde van het oude en nieuwe Testament*, *Parijs* 1747, 3 dl.n, in 2 gebonden, in 12.mo, waarvan de hoofdinhoud van den advocaat FERIEUX is, en waarbij ROBERT verscheidene *verhandelingen* van NICOLAAS SANSON, zijn' grootvader, en van WILLEM SANSON, zijnen oom, heeft gevoegd; men heeft van hem eenen *Kleinen Atlas*, welke 203 kaarten bevat, 1748, 2 dl.n in 8.vo; eenen *Draagbaren Atlas*, in 4.to, langwerpig, van 54 kaarten; eenen *Grooten algemeenen atlas*, 1758 in fol. welke 108 kaarten bevat, waaronder men vooral die van *Bretagne* onderscheidt. De oude exemplaren van dat werk worden boven de laatste verkozen (zie het artikel ROBERT in de Handleiding voor den boekhandelaar door BRUNET). Men haalt van dezen aardrijkskundige nog aan een *Volledige Atlas der omwentelingen van den aardbol, in 66 kaarten de geographische verdeeling en van de beschaafde wereld op even zoo vele verschillende tijdvakken voorstellende;* de laatste beantwoordt aan het jaar 1640: dit werk is niet in het licht verschenen en de koperen platen deszelven bestonden in 1773 niet meer. Men kent er slechts een enkel exemplaar van; maar men gelooft dat deze Atlas aan PICARD van *Nantes* tot model heeft gediend voor zijne *Omwentelingen van het heelal*, in 1763 in het licht gegeven. —

* ROBERT DE VAUGONDY (N...) zoon van den voorgaande, te *Parijs* in 1723 geboren, in 1786 overleden, werd vroegtijdig aan de werken zijns vaders verbonden, en was slechts 19 jaren oud toen hij eene nieuwe uitgave der *Methodische tafels* van NICOLAAS SANSON in het licht gaf. Hij verkreeg ook den post van gewoon aardrijkskundige des konings, en ontving denzelfden titel van STANISLAUS, koning van *Polen*, die hem in de akademie van *Nancy* deed opnemen. Hij werd tot koninklijke censor benoemd, en verkreeg eene jaarwedde op de cassette des konings. Behalve verscheidene *Verhandelingen* in de akademie van wetenschappen voorgelezen, over verschillende aardrijkskundige onderwerpen, twee groote *bollen*, de eene *hemel-* en de andere *aardbol*, over welke hij achtereenvolgend van 1764 tot 1774 bijvoegde de laatste ontdekkingen der zeevaarders, en verschillende kaarten voor de *Natuurlijke Historie* van BUFFON, den *Geest der wetten*, den *Bijbel* van VENCE, de *Geschiedenis der Zuid-Poollanden* van den president DE BROSSES, de *Verhandeling over de reis van* HANNON door BOURGAINVILLE, den *Tacitus* van BROTIER, enz. haalt men van hem aan: 1.° *Essai etc.* (*Proeve over de geschiedenis der aardrijkskunde*) *Parijs*, 1755, in 12.mo dit is de voorrede van den *Grooten algemeenen atlas*, door zijnen vader in het licht gegeven, waaraan hij veel deel had; — 2.° *Tablettes etc.* (*Parijsche aanteekeningen*), het plan der stad en voorsteden van *Parijs* bevattende, voorafgegaan van eene *Beknopte geschiedkundige beschrijving*, ib. 1760 in 8.vo — 3.° *Cosmographie etc.* (*Wereldbeschrijving* of *Beschrijving van den hemel in twee halfronden berekend en vervaardigd voor* 1763), ibid, 1764 in 4.to — 4.° *Institutions etc.* (*Aardrijkskundige instellingen*), ib. 1766 in 8.vo — 5.° *Description etc.* (*Beschrijving en gebruik van den hemelkloot, volgens het stelsel van* COPERNICUS) *Parijs*, 1771, in 4.to — 6.° *Mémoire etc.* (*Verhandeling over de landen van Azië en van Amerika ten Noorden van de Zuid-zee gelegen*) ibid, 1774 in 4.to van 32 bladz. met eene kaart. Het doel van den schrijver is, om de werken van DELISLE en BUACHE overeen te brengen. — 7.° *Mémoire etc.* (*Verhandeling over een vraagstuk van praktische aardrijkskunde: Of de platheid van den aardbol op de kaarten zigtbaar kon gemaakt worden, en of*

de aardrijkskundigen zulks kunnen nalaten zonder van onnaauwkeurigheid beschuldigd te worden), *Parijs*, 1775, in 4.to. BONNE gaf in 1777 een *Onderzoek* van deze verhandeling in het licht. Sedert 1774 werkte ROBERT DE VAUGONDY aan eene *Oude aardrijkskunde* welke 4 dl.n in 8.vo moest uitmaken, en waarvan hij *Europa* en *Azië* had ten einde gebragt. Men vindt het *Prospectus* derzelve in het *Journal des Savans* van September 1784, blz. 629. De twee eerste deelen zijn door GIBERT, koninklijken censor, goedgekeurd; maar VAUGONDY schorste er de uitgave van, toen ANVILLE eene *Beknopte oude aardrijkskunde* aankondigde. Als hij later inzag dat het plan van dien aardrijkskundige van dat van het zijne verschilde, nam hij zijn werk weder op.

* ROBERT (HUBERTUS) een bouwkundig- en landschapschilder in 1733 te *Parijs* geboren. Hij volbragt zijne studiën in het collegie van *Navarre*, en openbaarde eenen gelukkigen aanleg voor de kunst, die hij beoefende. Men zag hem altijd met een potlood in de hand, de voorwerpen die hem het meest troffen weder op nieuw voortbrengen. Eens, terwijl zijne medeleerlingen, hunne lessen herhaalden, vervaardigde hij een teekening op de keerzijde der copij van een Grieksch opstel. De abbé LE BATTEUX zijn onderwijzer was er zoo zeer over verwonderd, dat hij uitriep: » ROBERT gij zult een schilder worden!" Hij verkreeg den prijs van zijn opstel in het Grieksch, en volbragt zijne studiën met roem. De abbé LE BATTEUX bewaarde de teekening, liet dezelve in eene lijst zetten, en zond ze eerst aan zijnen kweekeling terug, op den dag, waarop deze in de akademie van schilderkunst werd aangenomen. Toen hij het collegie verliet, legde hij zich uitsluitend op de teekenkunde toe, en in 1755 begaf hij zich naar *Rome*, waar hij twaalf jaren verbleef. Hij teekende er alle gedenkteekenen en bouwvallen af, en deze rijke verzameling was hem van groot nut in de zamenstelling zijner schilderstukken. Hij was reeds op eene gunstige wijze te *Rome* bekend toen hij in 1767 in zijn vaderland terugkwam. Hij vervaardigde in weinig tijds eene schilderij, stelde dezelve aan de akademie voor, verdiende aller goedkeuring, en bijna gelijktijdig, tegen het gewone gebruik, werd hij in dat genootschap opgenomen. PANINI en andere Italiaansche en

Vlaamsche schilders hadden de wijze van ROBERT reeds behandeld; maar die wijze was in *Frankrijk* nieuw, en deze kunstenaar slaagde er volkomen in. Men moet inderdaad de geheele kunst van het penseel en de betoovering der kleuren bezitten om door gescheurde muren, opeengestapelde bouwvallen, verbrijzelde standbeelden, enz. belangstelling te verwekken. ROBERT werd tot bewaarder der koninklijke schilderijen benoemd en behield dien post tot aan de omwenteling. Toenmaals in de gevangenis *St. Pelagie* opgesloten, was het gedurende dat verblijf in die gevangenis dat hij het portret van ROUCHER schilderde, hetwelk deze ongelukkige dichter aan zijne vrouw zond, alvorens naar het schavot gesleurd te worden. Na zes maanden gevangenschap aan de vrijheid terug gegeven, nam hij zijn penseel weder op. Hij heeft een aantal schilderijen vervaardigd, waar men behalve de majesteit en de verscheidenheid der liggingen, groepen van volmaakt wel geschilderde figuren opmerkt, alle de kleedingen der verschillende tijdvakken dragende, welke deze schilderijen voorstellen. Onder dezelve onderscheidt men een *Gezigt op de brug van Gard*, het *Praalgraf van MARIUS*, den *Tempel van VÉNUS*, het *Vierkante huis van NIMES*, *De brand van het Hôtel-Dieu van Parijs*, de *Trap van BERNIN* in het Vatikaan, de *Catacomben van Rome*, de *Bouwvallen van het kasteel van Meudon*, *der openbare badplaatsen*, enz. In 1800 tot bewaarder van het museum benoemd, ontwierp hij de vereeniging der galerijen van het *Louvre* met die der *Tuileriën*, en bragt dat denkbeeld in eene schilderij op nieuw te voorschijn. Daar zijne verbeeldingskracht zich meer in verwijderde eeuwen verplaatste, stelde hij in eene andere schilderij de bouwvallen van dat gedenkteeken voor, waarin te midden van de overblijfsels van gebouwen en omvergeworpene zegehogen, de eenige *APOLLO van het Belvédère*, thans aan het museum van het Vatikaan terug gegeven, geheel gespaard was gebleven, even als of de schilder daardoor had willen te kennen geven dat de tijd geene heerschappij over dat heerlijke meesterstuk der kunst kon uitoefenen. ROBERT bezat eene zachte en zedige inborst; zijn leven was gelukkig en vreedzaam, en hij eindigde hetzelve te *Parijs*, den 15 April 1808 in den ouderdom van 75 jaren.

*ROBERT (FRANCISCUS), geo-

graphisch ingenieur, in 1780 lid der akademie van wetenschappen en schoone letteren van *Berlijn* en van het instituut van *Bologna*, in 1737 te *la Charmèle* bij *Châlons-sur-Saône* geboren had zich, toen de omwenteling uitbarstte, door eenige nuttige werken doen kennen. Hij omhelsde de revolutionnaire grondbeginselen, en na den 31 Mei, werd hij maire van de gemeente *Besnote*, daarna beheerder van het departement *Côte-d'Or*, en in Maart 1797 afgevaardigde bij den raad der vijf-honderden. Den 3 Junij gaf hij een voorstel in het licht over de noodzakelijkheid om de zedeleer en Godsdienst te herstellen. Den 29 Julij bestreed hij de vervreemding der pastorijen, bewerende dat dezelve tot de gemeenten behoorden, en dat het denkbeeld van dezelve te verkoopen alle kenteekens der revolutionnaire verblinding had. Zijne verkiezing werd den 18 Fructidor als nietig verklaard; maar hij werd niet begrepen onder de bannelingen van dien dag. Hij is te *Heiligenstadt* in *Saksen* den 3 Mei 1819, in den ouderdom van 82 jaren overleden. Men heeft van hem: 1.° *Geographie etc.* (*Natuurlijke geschied- staatkundige en beredeneerde aardrijkskunde*), 1777, 3 dl.n in 8.vo — 2.° *Géographie etc.* (*Grondbeginselen der aardrijkskunde tot gebruik der collegiën met een beknopt overzigt der hemelkringen en kaarten*), 2.e uitgave, 1817, in 12.mo; — 3.° *la Partie etc.* (*Het aardrijkskundige gedeelte van de methodische encyclopédie naar orde van onderwerpen*), 3 dl.n in 4.to met uitzondering van eenige artikelen door MASSON geleverd; — 4.° *Description etc.* (*Geschied- wis- en aardrijkskundige beschrijving van Frankrijk*) 1790 in 4.to — 5.° *Traité etc.* (*Verhandeling over de spheer met de verklaring der verschillende sterrekundige stelsels der wereld en een korte inhoud van het wiskundige stelsel van DESCARTES en NEWTON*), 2.e uitgave, 1801 in 12.mo; 6.° *Voyage etc.* (*Reis in de dertien kantons van Zwitserland, Graauwbunderland en Walliserland*) 1789, 2 dl.n in 8.vo — 7.° *Mélanges etc.* (*Mengelingen over verschillende onderwerpen van staatkundige huishoudkunde*) in 8.vo — 8.vo *Dictionnaire etc.* (*Aardrijkskundig woordenboek, volgens het verdrag van Parijs van den 20 November* 1815), 2 dl.n in

8.vo *Parijs*, 1818, 2.e uitg. 1820.

*ROBERT (PETRUS-FRANCISCUS-JOZEF), lid van de conventie, den 21 Januarij 1763 te *Gimnée* bij *Givet* geboren, was voor de omwenteling welker grondbeginselen hij met vuur omhelsde, kruidenier te *Parijs*; hij maakte zich bekend door een dagblad getiteld: *De nationale* MERCURIUS, dat hij met zijne vrouw, mejufvrouw DE KERALIO, in 1821 te *Brussel* overleden gemeenschappelijk zamenstelde (zie KERALIO, LODEWIJK-FELIX GUINEMENT DE). ROBERT eerst secretaris van DANTON, en door dien beschermer voortgeholpen, kwam in het kiescollegie en werd tot afgevaardigde bij de nationnale conventie benoemd, waarin hij voor den dood van LODEWIJK XVI stemde, zonder beroep en zonder uitstel, *terwijl hij betreurde dat het niet in zijne magt was dien van alle vorsten uittespreken.* Het is moeijelijk iets heilloozer, uit te denken dan de redevoering, welke hij bij die gelegenheid uitsprak. ROBERT voerde nog den handel van kruidenierswaren in het groot, en hij werd aangeklaagd als opkooper, bij het graauw, dat zijn huis plunderde en zich van verscheidene tonnen rhum meester maakte. Van dien tijd af, overlaadde men hem met bespottingen, en hij werd niet dan ROBERT-RHUM genoemd. In 1795, werd hij in missie naar *Luik* gezonden; maar hij werd bijna dadelijk teruggeroepen, als beschuldigd van belemmeringen daar te stellen in de handelingen van het Belgische bestuur. Tijdens het einde der zitting, keerde hij niet tot het wetgevende ligchaam terug, en hield zich enkel met handelaangelegenheden bezig. Hij had zijne woonplaats te *Brussel* gevestigd, waar hij in 1826 is overleden. Onder andere werken heeft hij in het licht gegeven: 1.o *Reconnaissance* (*Openbare erkentelijkheid*), lierdicht, 1787, in 8.vo; — 2.o *Mémoires etc.* (*Verhandelingen over het ontwerp van herstelling van een genootschap van regtsgeleerdheid van* 1790) in 8.vo; — 3.o *Républicanisme etc.* (*Republicanismus, op Frankrijk toegepast*) 1790 in 8.vo — 4.o *Le droit etc.* (*Het regt om vrede en oorlog te maken behoort onbetwistbaar aan de natie*), 1790 in 8.vo; — 5.o *Opinion etc.* (*Gevoelen aangaande het vonnis van* LODEWIJK XVI), 1792, in 8.vo

ROBERT VAN GENÈVE. — Zie GENÈVE.

ROBERT GUISCARD. — Zie GUISCARD.

ROBERT LINDET. — Zie LINDET.

ROBERT SORBON. — Zie SORBONNE.

ROBERTI (MICHAËL), een geschiedschrijver, werd in 1382 te *Florence* geboren, bekleedde verscheidene posten in die republiek, en was met de grootste mannen van zijnen tijd verbonden. Men heeft van hem eene *Algemeene geschiedenis*, die zich van de schepping der wereld tot het jaar 1430 uitstrekt. Zij werd na zijnen dood in 1450, gedrukt, en het handschrift wordt te *Florence* in de bibliotheek Magliabecchiana bewaard. In die geschiedenis, in zeer zuiver toskaansch geschreven, bewijst ROBERTI met vele schranderheid en door redenen, die overtuigend schijnen, dat alle veranderingen zoowel als het verval en de ondergang der rijken het onvermijdelijke gevolg van de gebreken der bestuurders is.

ROBERTI (JOANNES) een Jesuit, in 1569 te *St. Hubert* in de *Ardennes* geboren, onderwees de godgeleerdheid en de H. Schrift te *Douai*, te *Trier*, te *Wurtzburg*, te *Mainz* en overleed te *Namen* den 14 Februarij 1651. Zijne werken bewijzen dat hij ervaren was in de schoone letteren, in de godgeleerdheid, in de geloofsgeschillen en in de kerkelijke geschiedenis. De voornaamste zijn: 1.° *Dissertatio de superstitione* 1614; — 2.° *Quatuor Evangelia, historiarum et temporum serie vinculata, græce et latine*, *Mainz*, 1615, in fol.; — 3.° *Tractatus de magnetica vulnerum curatione*, *Leuven* 1616. Pater ROBERTI toont er de bedriegerijen van GOCLENIUS in aan, die beweerde alle zieken met den zeilsteen te genezen. (Zie GOCLENIUS). Hij deed die verhandeling door vier of vijf andere even zoo bondig als de eerste volgen. — 4.° Eene *Verhandeling* om te bewijzen dat de H. BARTHOLOMEUS dezelfde als NATHANAEL was, *Douai*, 1619, in 4.to; — 5.° *Historia sancti HUBERTI, Luxemburg*, 1621 in 4.to Deze geschiedenis is zeer belangrijk, en bevat verscheidene verhandelingen; de gewigtigste is die, waarin hij over de genezingen spreekt, die

dagelijks te *St. Hubert* plaats hebben. Hij onderzoekt in dezelve, volgens de regels van de gestrengste critiek, of de ceremoniën die er bij in acht genomen worden iet bijgeloovigs bevatten, en besluit, dat er niets dergelijks in gevonden wordt. Deze ceremoniën door GERSON, door eenige leeraars in de godgeleerdheid van *Parijs* en de geneesheeren van dezelfde universiteit in het jaar 1671, door M. GILLOT, leeraar der *Sorbonne*, door pater PETRUS LE BRUN in zijne *Geschiedenis der bijgeloovige handelingen*, met den naam van bijgeloovige gebruiken bestempeld, zijn niet alleen door pater ROBERTI, maar ook door pater MARCHANT, door JACOBUS BOUDART, en door een religieus van *Saint-Hubert* verdedigd. (Men vindt de uitlegging dezer ceremoniën door dien religieus in de *Geschiedenis der bijgeloovige handelingen* van pater LE BRUN). De leeraars van *Leuven*, waaronder MARTINUS STEYAERTS, keurden dezelve goed bij eene verklaring van den 6 September 1690 en de doctors in de geneeskunde van dezelfde universiteit, den 17 Junij 1691. Dezelve zijn daarenboven in 1690 door de synodale onderzoekers van *Luik*, en door JOANNES LODEWIJK VAN ELDEREN, bisschop dierzelfde stad, goedgekeurd. De Hr. COLLET heeft dit onderwerp in het 3.e deel van zijne *Verhandeling over de dispensatiën* weder op het tapijt gebragt, waarin hij na de sterkste tegenwerpingen beantwoord en opgemerkt te hebben, dat de geleerden van *Leuven* geene lieden zijn om bijgeloovige gebruiken te dulden, hij aldus zijne gevolgtrekking maakt. » Ziedaar alles wat ik kan zeggen met betrekking tot de negendaagsche devotie van den heiligen HUBERTUS; wat mij betreft ik zou geene zwarigheid maken dezelve te volbrengen. Haar openlijkste vijand, GILLOT, en al zijne aanhangers erkennen dat zij klaarblijkelijk niet kwaad is: *Aperta corruptela vacat.* Hij zegt daarenboven, dat men door een goed vertrouwen en de godsvrucht waarmede men dezelve verrigt, door de verdiensten des heiligen het behoedmiddel kan verkrijgen (hij zou er hebben kunnen bijvoegen, en men verkrijgt zulks dagelijks van God) dat men hem vraagt." Het is echter waar dat men aan datgene hetwelk men het uitstel (*répit*) noemt (of het vertoef (*delai*) dat diegene verleenen, welke gesneden zijn) uitwerkselen toekent, die door versche en onwederlegbare voorbeel-

den gelogenstraft zijn, en dat men de voorzigtigheid der religieuzen van *Saint-Hubert* niet genoeg kan prijzen, die, in deze laatste jaren, verscheidene gebruiken, welker verklaring niet zonder moeijelijkheid was vereenvoudigd of hervormd hebben. Niets is bondiger dan hetgeen men over dit onderwerp leest in de uitmuntende verzameling van de *Levens der Kerkvaders en martelaren*, enz. 10 dl. bladz. 603. » Men moet de hulp van den hemel tegen de razernij afsmeeken, met zooveel te meer ijver, daar men bijna geen vertrouwen op de zeebaden en andere gewone middelen kan hebben. Het nieuwe geheim dat men tegen dit verschrikkelijke kwaad gevonden heeft, heeft somtijds geslaagd; maar zulks is niets minder dan een onfeilbaar middel. Intusschen, even gelijk het bijgeloof gemakkelijk in de door derzelver doel eerbiedwaardigste oefeningen sluipt, behoort het tot den ijver der herders met de grootste zorg over de bedevaarten naar *Saint-Hubert*, en over andere dergelijke godvruchtige oefeningen waken." — 6.° *Sanctorum quinquaginta jurisperitorum elogia, contra populare commentum de solo Ivone, publicata, Luik* 1632. Men staat verwonderd van onder het getal der heilige voorsprekers verscheidene aartsvaders van het oude verbond, koningen, paussen, leeraars der Kerk, enz. te vinden. — 7.° *Vita Sancti Lamberti, episcopi Tungrensis, etc. ex antiquis auctoribus et chartis collecta et edita, Luik*, 1633 in 12.mo, niet zeer algemeen.

ROBERTSON (WILLEM), een Engelsch godgeleerde, waarvan men een *Hebreeuwsch woordenboek* heeft, *Londen*, 1680; en een *Grieksch woordenboek*, *Cambridge*, 1695. Deze beide werken zijn in 4.to, en genieten de achting der geleerden: de schrijver overleed in 1686.

* ROBERTSON (WILLIAM), een Engelsche geschiedschrijver, in 1721 te *Borthwick* in *Schotland* geboren, sloeg bij het verlaten der universiteit van *Edimburg* de geestelijke loopbaan in, en legde zich met ijver op het predikambt toe. Het hoofd van een talrijk huisgezin zijnde, waarvan hij na den dood van zijnen vader de eenige steun was gebleven, kwijnde ROBERTSON vrij lang in eene soort van bekrompenheid, bijna aan de ellende grenzende.

Maar hij zag vervolgens zijn bestaan verzekerd, door dat hij achtereenvolgend gewoon kapelaan des konings, principaal van het collegie van *Edimburg* en geschiedschrijver van *Schotland* werd. Hij is den 11 Junij 1793 overleden, nadat hij in het licht had gegeven. 1.° eene *Geschiedenis van KAREL DE VIJFDE*, *Londen*, 1769, 13 dl.n in 4.to, waarin waarachtige en oordeelkundig gezegde zaken voorkomen, met andere vermengd, die den hartstogt en de vooroordeelen verraden. Dit werk is in het Fransch vertaald door den heer SUARD, *Parijs*, 1771, 2 dl.n in 4.to, 1778, 6 dl.n in 12.mo; 1822 en 1828, 4.e uitgave, 4 dl.n in 4.to; — 2.° eene *Geschiedenis van Amerika*, *Londen*, 1777, 2 dl.n in 4.to, vol valschheden en de dwalingen van het anti-christelijke philosophismus bevattende. Dat werk is in het Fransch vertaald door de heeren SUARD en JANSEN, *Parijs* 1768, 2 dl.n in 4.to, herdrukt in 1827 met *Aanteekeningen* van de Heeren HUMBOLDT en LA ROCHETTE — 3.° *Nasporingen wegens Indië*, 1790, 1799, in 4.to; dit is de vrucht eener kinderachtige en dweepzuchtige ligtgeloovigheid, zie het *Journ. hist. et litter.* 1.e Junij 1792 bladz. 163. Dit werk is in het Fransch vertaald, *Parijs*, 1792, in 8.vo — 4.° *Geschiedenis van Schotland onder de regeringen van MARIA STUART en JACOBUS VI*, voor de eerste maal in 1759 in 4.to te *Londen* in het licht gegeven. Deze geschiedenis meer in *Engeland* dan in *Frankrijk* gezocht, is in het Fransch vertaald door BOSSET DE LA CHAPELLE, *Parijs*, 1772, 1784, 3 dl.n in 12.mo, en door de Heer CAMPENON ibid., 1821, 3 dl.n in 8.vo

* ROBERTSON (JOZEF), een Engelsche letterkundige, te *Knipe*, in het graafschap *Westmoreland*, in 1728 geboren, omhelsde den geestelijken staat, ontving den doctoralen hoed in de godgeleerdheid en werd tot het vicariaat van *Herscard* in het graafschap *Hamp* benoemd. In 1752 verkreeg hij te *Raleigh* in *Essex* eene pastorie, ROBERTSON was zeer ervaren in de gewijde wetenschappen; hij beoefende de oudheden en kweekte met eer de schoone letteren aan. Hij kwam te *Londen* waar hij van 1764 tot 1785 aan het dagblad werkte, getiteld *Critical Review*. Hij werd in 1770 rector van *Sulton* in het graafschap *Essex*, in 1793 vicarius van *Horn-*

Castle, in het graafschap *Lincoln*, en overleed er den 19 Januarij 1802. Hij heeft verscheidene werken nagelaten, waarvan de voornaamste zijn. 1.° *Inleiding tot de beoefening der schoone letterkunde*, 1782 in 12.mo een niet zeer uitgebreid, maar zeer nuttig en wel geschreven werk; — 2.° *Proeve over de zinscheiding* 1782 in 12.mo dat zeer wel onthaald werd; — 3.° *Verhandeling over de kronijk van* PAROS, 1788. Men leerde slechts eenige jaren later de verdienste van deze verhandeling kennen. — 4.° *Telemachus*, nieuwe vertaling uit het Fransch, met aanteekeningen en het leven van den schrijver, 1795, 3 dl.n in 8.vo; — 5.° *Proeve over den aard van de Engelsche dichtkunst*, 1798. Deze proeve is eene der beste werken van ROBERTSON; hij toont zich in dezelve als een diepe letterkundige en een wijze criticus.

ROBERVAL (GILLES PERSONE, heer DE), in 1602 te *Roberval*, eene parochie van het diocees *Beauvais*, geboren. Hij werd hoogleeraar in de wiskunde aan het collegie van *Maitre-Gervais* te *Parijs*; later dong hij naar den leerstoel van *Ramus*, en bekwam denzelven. De overeenkomst van smaak verbond hem met GASSENDI en MORIN. Hij volgde dezen laatste op in den leerstoel der wiskunde aan het koninklijke collegie, zonder echter dien van *Ramus* te verlaten. Hij maakte proefnemingen op het ledige, vond twee nieuwe soorten van weegschalen uit, waarvan de eene geschikt is om de lucht te wegen, en die hem het lidmaatschap der akademie van wetenschappen verwierf. Zijne voornaamste werken zijn: 1.° eene *Verhandeling over de werktuigkunde* in de *Harmonie* van pater MERSENNE; — 2.° eene *Uitgave van* ARISTARCHUS SAMIUS, enz. Dezelve waren in hunnen tijd gezocht. Deze achtbare geleerde overleed in 1675, in den ouderdom van 73 jaren. Hij had eenige geschillen met DESCARTES, betwistte hem den roem zijner ontledende uitvindingen, en zelfs zijne meetkundige kennis.

ROBESPIERRE (FRANCISCUS MAXIMILIAAN JOZEF ISIDORUS), hoofd der demagogen, die zich in de Fransche omwenteling onderscheidden, was de zoon van eenen advokaat van *Atrecht*, en werd in 1759 in die stad geboren. Nadat zijn vader zich, door zijn wangedrag te gronde had geholpen, vlugtte hij naar *Keu-*

len, waar hij eene leerschool voor de Fransche taal oprigtte, en ging van daar naar *Engeland*, en later naar *Amerika*, waaruit hij niet terug kwam. Zijne moeder, de dochter van eenen brouwer, overleed jong en liet verscheidene hulpbehoevende kinderen na. ROBESPIERRE de oudste, die eenmaal eene zoo verschrikkelijke beroemdheid moest verwerven, was toenmaals slechts negen jaren oud. Daar hij schranderheid en aanleg openbaarde, deed den Hr. DE CONZIÉ, bisschop van *Atrecht*, hem in het collegie van LODEWIJK *den Groote* te *Parijs* eene beurs verkrijgen, en voorzag in zijn onderhoud. De abbé PROYART, toenmaals principaal van dat collegie, was de uitdeeler der hulpbewijzen van den prelaat. De man, die *Frankrijk* met schavotten moest bedekken, had alzoo aan twee deugdzame geestelijken eene opvoeding te danken, waarvan hij een zoo verregaand misbruik moest maken. MAXIMILIAAN volbragt vrij goede studiën, en zijn naam werd in de medestrevingen van 1772, 1774 en 1775 openlijk bekend gemaakt. Naauwelijks in de verborgenheden der oude letteren ingewijd, toonde hij zich reeds met eene onbegrensde geestdrift bezield voor de instellingen van *Griekenland* en *Rome*. Een zijner hoogleeraars, HERIVAUX genaamd, noemde hem den *Romein*, en prees zijne zucht voor de onafhankelijkheid en de vrijheid. Nadat hij het collegie verlaten had, volgde hij de regtsgeleerde scholen en kwam in zijne geboorteplaats het beroep van advokaat uitoefenen. Hij begon met zich door verhandelingen te doen kennen, die hij tegen de schepenen van *Saint-Omer* in het licht gaf, welke schepenen zich tegen de oprigting van bliksem-afleiders verzetteden. ROBESPIERRE won zijne zaak en deed op zijn huis den bliksemafleider herstellen, welke de overheden der stad hadden doen vernielen. Zijne pleitrede bevatte eene hoogdravende lofrede op den ongelukkigen vorst, dien hij tien jaren later naar het schavot moest doen voeren. Toen in 1784 de academie van *Metz* het onderzoek van het gevoelen, dat over elke familie de schande van eene veroordeeling deed komen, als prijsvraag had uitgeschreven, behaalde ROBESPIERRE den prijs. Omtrent denzelfden tijd werd hij tot lid der academie van *Atrecht* benoemd, waarvan hij weldra voorzitter werd. Toen zich het groote tooneel der om-

wenteling opende, spreidde hij het vurigste patriotismus ten toon, en daar hij zich met kuiperijen inliet, die de verkiezingen der algemeene staten voorafgingen, gelukte het hem zich als afgevaardigde van den burgerstand te doen verkiezen. In het begin deed hij zich weinig opmerken in de vergadering. Het zij dat hij zijne krachten mistrouwde, hetzij dat hij wilde gadeslaan alvorens eene partij te kiezen, hij zweeg tot op de beraadslaging van den 17 Junij 1789. Maar zoodra hij gezien had dat alle kansen van wel te slagen voor de omwentelingsgezinden waren, en dat het ontwapende koningschap onvermijdelijk bestemd was om onder den schok der volkshartstogten, welker woede met elken dag toenam, te bezwijken, nam hij plaats onder de bitterste vijanden der monarchie. Den 27 Julij daaropvolgende zag men hem zijne staatkundige loopbaan beginnen door eene verhandeling over het geheim der brieven, waarin men onder anderen de volgende zinsnede opmerkt, die reeds achterdocht van dwingelandij verwekte. » De eerste van alle wetten is het heil des volks. Door de gebiedendste van alle pligten genoodzaakt om de aanslagen tegen de vertegenwoordigers der natie gesmeed te wreken, moet men *zich van alle mogelijke middelen bedienen.* Het geheim der brieven is onschendbaar; maar er zijn omstandigheden, waarin men hetzelve *moet* schenden. Dat men het voorbeeld van POMPEUS niet aanhale die de brieven aan SERTORIUS gezonden, verbrandde; POMPEUS was een der openbare vrijheid vijandige dwingeland; en wij, *wij zijn er de herstellers van.*" MIRABEAU genoot toenmaals eene groote volksgunst; ROBESPIERRE werd een zijner ijverigste hovelingen; maar daar MIRABEAU hem verachtte en zulks niet ontveinsde, begon ROBESPIERRE er zich langzamerhand van te verwijderen, vooral toen hij gezien had, dat den invloed van den welsprekenden gemeensman verzwakte, en hij meende voor zijne eigene rekening eenige volksgunst verworven te hebben. Gedurende de zittingen van de nationale vergadering, nam hij aan alle verhandelingen deel, en sprak verscheidene meer onstuimige dan welsprekende redevoeringen uit, over de vrijheid der drukpers, over de gewaande zamenzweringen des bestuurs, over het regt, dat volgens hem iedereen, ofschoon geen eigenaar van vaste goederen, had

om in de openbare vergaderingen tegenwoordig te zijn, enz. Desnietegenstaande beweerde hij altijd tot op het einde der zittingen » dat het monarchale bestuur het eenige was dat aan een zoo groot rijk als *Frankrijk* paste; hetwelk hem niet belette zich met de Jacobijnen te vereenigen en aan den vorst het regt van vrede en oorlog en het voorregt van onschendbaarheid te weigeren. Hij sprak over de Priesters en uitgewekenen met eene gematigdheid, waartoe men hem niet in staat achtte, en toen men over het lijfstraffelijke wetboek beraadslaagde, vraagde hij met nadruk de afschaffing van de doodstraf, als onregtvaardig en met de natuur strijdig, terwijl hij noch den vader- moeder- broeder- zuster- en kindermoorder noch de verraders van het vaderland van het voorregt dezer afschaffing uitsloot. De man dus, die twee jaren later zoo vele duizenden onschuldigen ten dood moest zenden, begon met de grondbeginselen van menschlievendheid en van de geregtelijke zachtmoedigheid openlijk te verdedigen. ROBESPIERRE schijnt geen groot vertrouwen in de constituerende vergadering genoten te hebben. Maar daarentegen verkreeg hij een onbegrensd bij het volk, waar van hij ten gepasten tijde de hartstogten wist te vleijen. Dikwijls gebeurde het dat hij alleen zijne gevoelens verdedigde. Er was hem weinig aan gelegen of hij door zijne ambtgenooten tegensproken werd; het was het gemeen dat hij in beweging wilde brengen, en het gemeen stelde zijne stijfhoofdigheid, en zelfs zijne nederlagen op prijs. Weldra werd hij de afgod van de menigte, die hem den titel van *onomkoopbare* verleende, te gelijkertijd dat zij aan PETHION dien van *deugdzamen* gaf. In Maart 1791, sprak hij over de wetgeving der koloniën, en bestreed BARNAVE, die voorstelde aan de kolonisten het regt van voordragt te laten. Het was bij die gelegenheid dat hij deze verschrikkelijke uitroeping deed hooren: dat *veeleer de volkplantingen dan één grondbeginsel te niet gaan.* Na de gevangenneming der koninklijke familie te *Varennes*, vraagde ROBESPIERRE, die het masker had afgeworpen, burgerkroonen voor diegene, welke de vlugt van den ongelukkigen vorst belet hadden, en beweerde dat hij zoo wel als de koningin aan de gewone geregtelijke vormen, de koningin als *eenvoudige burgeres*, de koning *als aan de natie verantwoor-*

delijke ambtenaar, moest onderworpen worden. Hij vraagde daarenboven dat MONSIEUR, broeder des konings, vervolgd werde, en beproefde toen reeds maar zonder gevolg, het afgrijsselijke grondbeginsel te doen aannemen dat elke *burger zonder bewijs en op eenvoudige vermoedens in staat van beschuldiging kan worden gesteld.* Hij beweerde met eene wezenlijke woede dat de koning in regten kon betrokken worden, terwijl hij in hoon- en smaadwoorden tegen den deugdzamen LODEWIJK XVI uitbarstte, en hem als een verrader en dwingeland aanklaagde. Bij verschillende gelegenheden, zag men hem de volksberoerten en muiterijen aanmoedigen; hij beweerde dat de oproerige soldaten van *Nancy* goede vaderlanders waren, dat hunne chefs alleen straf verdienden; de voorgestelde maatregelen om de beroerten te beteugelen werden door hem inbreuken op de vrijheid en op de souvereiniteit van het volk genoemd. Steeds tegen de ministers opgeruid, wie zij ook zijn mogten, verzocht hij dat geen lid van de vergadering tot het ministerie kon behooren, en, zonderlinge zaak, dit zeer toegejuichte voorstel werd als een constitutioneel artikel verklaard. De regeringloosheid predikende redevoeringen van ROBESPIERRE verwierven hem de lofspraken der demagogische dagbladen, die reeds het vuur der burgerlijke tweedragt aanstookten en hem den bijval van het gemeen verwierven. Ook bij de laatste zitting van de constituerende vergadering, zag hij zich door eenen troep razenden, die eene eikenkroon op zijn hoofd plaatsten, in triomf rond gedragen, terwijl zij hem als den vriend van het volk en den verdediger der vrijheid uitriepen. Tot openbaar beschuldiger bij de crimineele regtbank van de *Seine* benoemd, en krachtdadig door PETHION, maire van *Parijs*, en door DANTON, substituut van den gemeente-prokureur, ondersteund, bediende ROBESPIERRE zich van zijn gezag om de hoofdstad met eene menigte landloopers te vervullen, en om de brave lieden te noodzaken er zich uit te verwijderen. De kwaaddoeners, in vrijheid gesteld, zoodra zij patriotten waren, vonden bij dit driemanschap schuilplaats en bescherming; en het is op deze wijze dat zich die bende moordenaars vormde, welke weldra het bloed der slagtoffers, voor hare woede bestemd, moest doen vloeijen. Intusschen opende er zich

een nieuwe tijdkring voor de Fransche omwenteling, de legers der verbondene mogendheden verzamelden zich, en de oorlog stond op het punt om uit te barsten. Robespierre, die er de gevolgen van vreesde, nam hierop eene soort van omzigtigheid in zijn gedrag aan, en drukte zelfs bijna gematigde denkbeelden in een dagblad uit, getiteld *de Verdediger van de Constitutie*. Hij nam weinig deel aan de toebereidselen van den dag van den 10 Augustus, en verdween op den oogenblik van den aanval, om niet eerder zijne schuilplaats te verlaten dan als de overwinning verzekerd zoude zijn. Drie dagen daarna verscheen hij voor de balie der vergadering de sectionnairen van de plaats *Vendôme* aanvoerende, en verzocht dat men ter eere der gesneuvelde helden bij den aanval van het kasteel een gedenkteeken zou oprigten. Tot voorzitter van de afschuwelijke regtbank van den 17 Augustus benoemd, nam hij dezen post niet aan op grond dat daar hij de zamenzweerders had aangeklaagd, hij niet hun regter kon zijn. Hij liet aan Danton, aan Billaud-Varenne en aan de gemeente den afschuwelijken roem van de September-moorden en hield zich, even als op den 10 Augustus, op dien bloedigen dag schuil. Tot afgevaardigde van *Parijs* bij de conventie verkozen, duurde het niet lang of hij beheerschte dezelve. Lodewijk XVI, in de magt zijner vijanden ziende, ontveinsde hij niet meer zijnen haat tegen dien vorst en tegen de monarchie. Zijne ontwerpen konden intusschen aan de doordringende blikken van verscheidene afgevaardigden der Gironde, waaronder men groote redenaars en beroemde talenten telde, niet ontsnappen. Op dit gedeelte der vergadering steunende, klaagde Louvet hem den 25 September aan, als zich tot de waardigheid van dictator te willen verheffen; er ontstond tusschen Robespierre en zijne beschuldigers eene verschrikkelijke worsteling die tot verscheidene onstuimige zittingen aanleiding gaf; maar, door de Jacobijnen ondersteund, zegevierde hij eindelijk op zijne tegenstrevers. De aanvallen der Girondijnen hadden zijne magt aan het wankelen gebragt. De overwinning gaf hem zijne geheele kracht terug. Van dien oogenblik af zwoer hij den ondergang der partij, die hem bedreigd had. Maar alvorens dezelve te vernietigen, wilde hij er zich van bedienen om het hoofd van Lodewijk XVI te doen val-

len. Hij spande dus al zijne krachten in om tegen den doorluchtigen *Temple*-gevangene allerlei lasteringen en beschuldigingen te vereenigen. Hij verzocht dat LODEWIJK CAPET oogenblikkelijk zoude gevonnisd worden, dat zijne *vrouw* voor de crimineele regtbank werd gevoerd, en dat hun zoon tot op den vrede bleef opgesloten. Hij vervolgde eindelijk den ongelukkigen koning met eene ongeloofelijke woede, en had meer invloed dan iemand anders op zijne veroordeeling. Daar hij bespeurde dat verscheidene Girondijnen het leven van den vorst zochten te redden, gelukte het hem, in vereeniging met DANTON, om dezelve door het schreeuwen en de bedreigingen zijner partij vrees aan te jagen; hij verklaarde zich tegen het beroep op het volk en de opschorting, en zeide met eene bittere scherts » dat het eene wreedheid was om den doodstrijd van LODEWIJK CAPET te willen verschuiven..." Hij voegde er vervolgens bij, zich tot de *Girondijnen* wendende; » gij vraagt slechts eene opschorting om hem te redden..." Het is noodeloos te zeggen dat hij voor *den dood* van dien vorst stemde. De executie van den 21 Januarij was voor de omwentelingsgezinden eene leus van haat en verdeeldheid. Er ontstond een nieuwe en meer verbitterde worstelstrijd tusschen de Girondijnen en de bergpartij. Krachtdadig ondersteund door DANTON, zoo wel als door de Jacobijnen en de gemeente van *Parijs*, gelukte het aan ROBESPIERRE het gemeenste graauw tegen zijne vijanden aantehitsen, en hij deed alle Girondijnen op den dag van den 31 Mei vogelvrij verklaren. Van toen af maakte hij zich meester van de nationale conventie, en stichtte dat bloeddorstige bestuur dat eerst met zijn leven eindigde. Hij was nog, of om beter te zeggen, hij veinsde nog de vriend van DANTON te zijn; ook vereenigde hij zich met hem om de bespottelijke en goddelooze zoogenaamde *feesten der rede*, door CHAUMETTE uitgevonden afteschaffen, terwijl hij den uitvinder naar het schavot zond, alsmede HEBERT, hoofd der godverzakers, en verscheidene zijner aanhangers. Zijne magt vermeerderde dagelijks terwijl hij zich op de bouwvallen der verschillende partijën, die hij ten onder bragt, verhief. DANTON, die vreesde dat zijne beurt ook mogt komen, zeide: »Alles zal welgaan zoo lang men zeggen zal ROBESPIERRE en DANTON; maar wee mij als men

zegt DANTON en ROBESPIERRE!" Beide begonnen elkander eindelijk met wantrouwen aan te zien; men zocht hen weder te vereenigen, maar hunne bijeenkomst verhaastte slechts hunne openlijke verdeeldheid. Toen DANTON hem onder het oog gebragt had dat, onder de talrijke doodvonnissen die *Frankrijk* verwoestten, men slechts de schuldigen behoorde te straffen: antwoordde hem ROBESPIERRE met een stuursch gelaat, » Wie heeft u gezegd dat men eenen onschuldige heeft doen omkomen?" Dit was als zijn doodvonnis. De vrienden van DANTON raadden hem aan om hem voortekomen, maar DANTON draalde en viel onder de slagen eens meer werkdadigen tegenstrevers. ROBESPIERRE van MARAT, HÉBERT en DANTON bevrijd, bevond zich onafhankelijk meester. Daar hij de verschrikkelijke commissie *van het algemeene welzijn* onder zijne bevelen had, bedekte hij *Frankrijk* met schavotten. Door de geregtelijke moordplegingen, bij welke hij voorzat, verspreidde hij eene zoo algemeene verschrikking dat elke *Franschman* vreesde zich aan eenen vriend, of aan eenen bloedverwant te vertrouwen. Zijne landvoogden CARRIER, COUTHON, COLLOT-D'HERBOIS, enz. gingen op zijne bevelen de voornaamste steden van elk departement met bloed overstroomen; vooral was *de Vendée* het tooneel van hunne verschrikkelijke moordplegingen. Het was toen dat ROBESPIERRE in de vergadering, welke hij zijn *werktuig tot besluiten* noemde, uitriep: » dat de republiek te midden van lijken en buiten weten der partijen in *Frankrijk* was geslopen." Zeker van den verschrikking die hij aan geheel *Frankrijk* had ingeboezemd, hoorde men hem, in den club der Jacobijnen, en zelfs in de vergadering, onophoudelijk zeggen: » Ik wil." Dikwijls scheen hij als door ingeving te spreken, en nam den toon van eenen dweeper (*illuminé*) aan. Onvermoeid in zijne dwingelandij, vervolgde hij de uitgewekenen en de priesters, die hij vroeger den schijn had aangenomen van te willen sparen, met eene wreede woede. De noodzakelijkheid echter om zijn gezag op vaste grondslagen te vestigen, bragt hem op het denkbeeld om zich tot hoofd van eene Godsdienst te maken, en om hierin te slagen, begon hij met een feest intestellen ter eere van het *Opperwezen*, (aan hetwelke hij zich gewaardigde een brevet van bestaan te geven, door hetzelve bij een besluit te er-

kennen, en waarvan hij zich de opperpriester verklaarde). Dat feest werd in de Tuilerien gevierd; ROBESPIERRE stelde zich aan het hoofd van hetzelve; hij had een violetkleurig blaauw kleed aan, gelijkvormig aan het rouwgewaad der koningen van *Frankrijk*, terwijl alle leden van de Conventie kleederen van zoogenaamd *koningsblaauw* droegen. Men stelde te gelijkertijd boven de deuren aller tempels dit zonderlinge opschrift: *De Franschen gelooven in God.* Na deze meer staatkundige dan godsdienstige plegtigheid, nam ROBESPIERRE de houding van eenen souverein aan. *Frankrijk*, volgens de aanmerking van eenen geschiedschrijver, vermoeid van den worstelstijd der partijen, zag reikhalzend naar den oogenblik uit, waarop zich eene sterke magt op de bouwvallen der partijen zou verheffen; en zoo verre ging de overmaat zijner rampen dat de dwingelandij van eenen enkele aan hetzelve een benijdenswaardige staat toescheen. Maar achterdochtig, lafhartig en trouweloos, daar hij nog de overblijfselen der partij van DANTON vreesde, wilde hij voortgaan met bloed te vergieten en te verbannen. Hij teekende in zijne noodlottige lijst de namen van verscheidene zijner ambtgenooten op, hetwelk een zeer hevig geschil tusschen hem en BILLAUD, die eenigen invloed in de conventie had, en die ditmaal hem geene slagtoffers wilde overgeven, aanleiding gaf. De bedreiging van een groot gevaar boezemde den vreesachtigsten moed in. De misnoegden vereenigden zich met de voorstanders van DANTON, en diegene, welke door zoo vele verdeeldheden uitgeput, er zich welligt toe zouden bepaald hebben om onder ROBESPIERRE te bevelen, vormden om zich aan den dood te onttrekken, eene zamenzwering, die in eene onverwachte discussie den 9 Thermidor van het 2.e jaar (27 Julij 1794) uitbarstte, en die den val van ROBESPIERRE en van zijne vertrouwelingen COUTHON en SAINT-JUST ten gevolge had. ROBESPIERRE had, na zich van de commissie van algemeen welzijn verwijderd te hebben, veertig dagen in afzondering doorgebragt, bezig met plannen te beramen en redevoeringen zamen te stellen. Hij verscheen den 8 Thermidor weder in de conventie, en las eene lange redevoering voor, in welke hij de noodzakelijkheid trachtte te bewijzen, om de commissie van algemeene veiligheid, geheel uit

zijne vijanden zamengesteld, te vernieuwen, en om de commissie van algemeen welzijn te zuiveren. Hij drong er sterk op aan, om het revolutionnaire bestuur te handhaven. BOURDON *de l'Oise* nam na hem het woord op en verzette zich tegen het drukken der redevoering, dat ook afgestemd werd. Desniettegenstaande las ROBESPIERRE haar op denzelfden dag in de Jacobijnen club voor, waar dezelve levendig werd toegejuicht, en hij verscheen den volgenden dag weder in de conventie, vast besloten om den storm te trotseren. Nadat TALLIEN een besluit tot de permanentie der vergadering had doen nemen, eischte hij, in eene hevige redevoering, dat ROBESPIERRE en HENRIOT in staat van beschuldiging zouden worden gesteld. BILLAUD-VARENNES ondersteunde dit voorstel en sprak MAXIMILIAAN aan, terwijl hij hem zijn trouweloos gedrag jegens zijne ambtgenooten verweet. Deze besteeg de tribune en beproefde bij herhaling om zich te doen hooren, maar zijne stem werd verstikt door de kreet van: *weg met den dwingeland!* » Een woord, zeide hij schuimbekkende van woede, een woord, voorzitter der moordenaars!" » Gij hebt het woord niet, schreeuwde men van alle kanten; gij hebt het aan DANTON geweigerd, gij hebt het aan LACROIX geweigerd, het is het bloed van DANTON dat u verstikt!" TALLIEN verklaart dat hij den nieuwen CROMWELL zal doorsteken, indien hij niet oogenblikkelijk in staat van beschuldiging wordt gesteld. Het besluit daartoe strekkende, wordt inderdaad in omvrage gebragt en aangenomen, tegen MAXIMILIAAN en zijnen broeder, daarna tegen SAINT-JUST, COUTHON en LEBAS. » De struikroovers zegevieren!" roept ROBESPIERRE uit, en op de bank gezeten doorloopt hij met de oogen alle deelen van de zaal en schijnt beurtelings de hulp der bergpartij en die der tribune in te roepen. Eindelijk omsingelen hem de geregtsdienaars en dringen hem tot in het binnenste der balie. Men leidde hem naar de gevangenis van het *Luxembourg*, maar de cipier, een agent der gemeente, opende hem de deuren zoodra het geleide vertrokken was, en hij begaf zich naar het stadhuis, waar FLEURIOT, PAYAN en andere vrienden hem zwoeren te zullen verdedigen. Zij deden de alarmklok luiden, bevolen de poorten der stad te sluiten en maakten zich gereed om tegen de Conventie optetrekken, die van hare zijde ROBESPIERRE en zijne aanhange-

lingen *buiten de wet* stelde, en BARRAS en zes andere commissarissen benoemde om de gewapende magt aantevoeren. Weldra rigtten zich talrijke colonnes naar het stad-huis. HENRIOT bevelhebber der nationale garde, die in eenen volledigen staat van dronkenschap was, vereenigde eenige kanoniers om hun het hoofd te bieden. Maar de soldaten weigerden vuur te geven. Een detachement der troepen van de Conventie drong het stadhuis binnen. ROBESPIERRE verschrikt, verborg zich in eenen duisteren hoek; dan toen hij al zijne vrienden op de vlugt zag, verbrijzelde hij zich het kakebeen, met een pistool-schot dat hij zich zelven in den mond plaatste. Daarop naar de zaal der commissie van algemeen welzijn overgebragt, werd hij op de tafel, waarop hij zoovele doodvonnissen onderteekend had, nedergelegd. Het aangezigt geheel bebloed, ter prooije aan de hevigste smarten geen enkel woord kunnende uitspreken, om op de beleedigingen zijner vijanden te antwoorden, herinnerde hij op dezen oogenblik aan het Fransche volk dat hij onderdrukt had, het bestaan van die regtvaardige Voorzienigheid, die op den bepaalden dag verschijnt, om het algemeen geweten te bevredigen, door de groote misdadigers met verschrikkelijke en onverwachte slagen te treffen. Men bragt hem naar de gevangenis en den volgenden dag 10 Thermidor (29 Julij 1794), werd hij ten vier ure des namiddags tusschen COUTHON en HENRIOT naar het schavot geleid. Zijn aangezigt was onkenbaar, zijne oogen geheel gesloten, en zijne kaken door een verband omwonden. Op den oogenblik waarop de kar voor het huis dat hij bewoonde voorbijging, deed het graauw dezelve stilhouden, en vrouwen dansten rondom hem. Toen hij op het schavot was, en de beul het verband, dat op zijne wond gelegd was, eenigzins onzacht afrukte, boezemde hij eene smartelijke kreet uit, de beide kaken scheiden van elkander; het bloed vloeide er overvloedig uit, en zijn hoofd bood het afgrijsselijkste beeld aan. Hij werd in den ouderdom van vijf en dertig jaren ten dood gebragt. Zijne overwinnaars namen den bijnaam van thermidoristen aan. Men vervaardigde voor hem het volgende grafschrift:

Passant ne pleure pas son sort,
Car s'il vivait, tu serais mort.

(Ween niet, o wandelaar! om het lot aan hem beschoren;
Want ware hij gespaard, uw leven was verloren).

Zeventig leden van het ge-

meente-bestuur en van de revolutionnaire regtbank, even als hij buiten de wet gesteld, kwamen de twee volgende dagen om het leven. Het zal niet nutteloos zijn, eenige bijzonderheden over het gelaat, de inborst en de staatkunde van dezen verschrikkelijk beruchten man te geven. Hij was mager en had eene kleine gestalte. Zijn gang was vlug, zijne oogen somber en flaauw, en hij droeg dikwijls eenen conservatief bril. Driftige, somtijds stuiptrekkende bewegingen openbaarden de onrust zijner ziel; zijne loodverwige gelaatskleur, zijne scherpe en piepende stem, zijn sombere en dubbelzinnige blik, alles verraadde in hem den haat en nijd. Hij was zeer bezorgd voor zijn uiterlijk en matig, niet uit deugd maar uit staatkunde of temperament. Een middelmatige redenaar zijnde, verhief hij zich somtijds bij gewigtige aangelegenheden, en dan was zijne redekunde meer afgerigt dan welsprekend; zijne voordragt, met tegenstellingen, spotternijen en platheden opgevuld, was scherp, zonder orde en dikwijls duister en gemeen. Hij wist de magt van de menigte op prijs te stellen, met de talenten en misdaden van anderen voordeel te doen, hen te vleijen om dezelve te onderwerpen, en hen op te offeren wanneer zij de gunst van het volk tot zich wilden trekken, welke hij beweerde uitsluitend te genieten. Met de partijen verbonden, die den troon hadden omvergeworpen, werd hij de vijand derzelve, zoodra zij deelgenooten van het gezag wilden worden; dit is het wat de verbanning der girondijnen zoowel als de dood van DANTON, van HÉBERT en van hunne huurlingen heeft te weeg gebragt. Ondoorgrondelijk geveinsd, en koelbloedig wreed, had hij geenen enkelen vertrouweling in zijne geheime ontwerpen en zijne ziel leefde te midden van alle bouwvallen, die hij opeenstapelde, en van al het bloed dat hij deed vloeijen eenzaam en onbewegelijk. Meester van het stedelijk bestuur der stad *Parijs*, welks werkingen hij bestuurde, de commissie van algemeen welzijn onder zijne hand hebbende, en den gemeenten der departementen zijne bevelen gevende, gelukte het hem langs dien weg om de hoofden der verschillende partijen, die hem in den weg stonden, te verdelgen. Het is alzoo dat hij zelf een booswicht zijnde, de eerzucht van alle booswichten ontmoedigen kon, die hij deed omkomen, of die hij nood-

zaakte om zich in den tweeden rang te houden, en om slechts moordenaars knechten te zijn. Grootelijks verwaand, verachtte hij PITT, en nam de bijtende spotreden van den hertog van *York* bijna voor lofreden aan. Hij was ten toppunt van vreugde toen hij vernam, dat de Engelsche dagbladen de Fransche legers *de troepen van ROBESPIERRE* noemden. Beurtelings beschermde en onderdrukte hij de conventie. Indien een der leden een voorstel deed, dat hem mishaagde, zag hij hem met een dreigend gelaat aan, en die blik was dikwijls voldoende, om hem tot stilzwijgen te brengen. Hij deed zich slechts omringen door lieden in de misdaad gevoed, blindelings aan zijnen wil onderworpen, naardien hij dezelve met één woord aan het schavot kon overleveren. Prikkelbaar en wraakzuchtig, bedriegelijk en vermetel, wist hij van de omstandigheden gebruik te maken, maar dezelve niet naar zijnen wil te leiden. Ook werd hij door de omwenteling van den 9 Thermidor bijna zonder tegenstand verpletterd. Hij had eene aanzienlijke loge in het *Théâtre Français* en eene andere diepe en betraliede, in de opera. Maar in den schouwburg en op de andere openbare plaatsen, waar hij zich bevond, durfde men in zijne nabijheid noch spreken noch lagchen, » stil, stil, zeide men, daar is hij!" Men noemde in den tijd eene briefwisseling van ROBESPIERRE met het buitenland, die zijne ontwerpen van dictatorschap verried. Men voegde er zelfs bij, dat hij eene partij in *Londen* had, bereid om zijne onbepaalde magt op zekere voorwaarden te erkennen. Die briefwisseling, zegt men, werd ontdekt door twee inwoners van *Geneve*, COMTE en VIDEL, die dezelve aan SOULAVIE, resident van *Frankrijk* en vijand van ROBESPIERRE, bekend maakten. Deze zich meester gemaakt hebbende van de brieven, overhandigde dezelve aan den afgevaardigde MEAULLE, toenmaals te *Genève* in zending, die dezelve aan de commissie van algemeene veiligheid afzond, maar ROBESPIERRE er van verwittigd zijnde, deed COMTE en VIDEL te *Geneve* doodschieten, terwijl hij hen als twee zamenzweerders kenmerkte; de resident SOULAVIE werd in hechtenis genomen, en een Duitscher, die denzelfden naam droeg, den 5 Thermidor geguillotineerd. Wat hier ook van wezen moge, zeker schijnt het dat de ver-

tegenwoordiger VADIER, bezitter van deze brieven geworden zijnde, dezelve aan de vijanden van ROBESPIERRE toonde en dat zij zijnen val bespoedigden. Een levensbeschrijver heeft de aanmerking gemaakt dat men verkeerd zoude handelen met ROBESPIERRE als de oorzaak van alle misdaden te beschouwen, waarmede men zijne nagedachtenis heeft beladen: onder zijne ambtgenooten der commissiën, en vooral onder die, welke in de departementen gezonden werden, dreven vele de wreedheid veel verder, dan de instructiën en bevelen, welke hij hun had gegeven, voorschreven, en haastten zich hem van hunne misdaden te beschuldigen, zoodra zij hem hadden omvergeworpen. Men verzekert zelfs dat het, terwijl hij zich van de commissiën verwijderde, eenige weken voor zijnen dood was, dat de verschrikking tot in den hoogsten graad gebragt werd, en dat het toen zijn voornemen was een einde aan de bloedtooneelen te maken. Het is echter niet minder waar dat ROBESPIERRE de stichter van dat afgrijsselijke stelsel van onderdrukking en slagtingen was, dat al te lang op *Frankrijk* drukte, en dat hij door de nakomelingschap, als het voornaamste werktuig van de Fransche omwenteling, in haar verschrikkelijkste en bloedigste tijdvak zal beschouwd worden (*). De voornaamste werken van ROBESPIERRE zijn: 1.° *Plaidoyer etc.* (*Pleitrede voor den heer VISSERY*) in de zaak der bliksemafleiders, 1783 in 8.vo (Zie het *Journal des Savans*, Maart 1784 bl. 180.) — 2.° *Discours etc.* (*Verhandeling, door het koninklijk genootschap van Metz bekroond*) *Amsterdam* (*Parijs*), 1785, in 8.vo — 3.° *Eloge etc.* (*Lofrede van GRESSET*), eene verhandeling, die naar den prijs heeft gedongen in 1785 door de akademie van *Amiens* voorgesteld *Londen* (*Parijs*) 1785 in 8.vo Dit geschrift ademt liefde tot den koning en monarchale en godsdienstige instellingen. — 4.° *Eloge etc.* (*Lofrede van den heer DUPATY*) president met de fluweelen muts van het parlement van *Bordeaux* 1789, in 8.vo — 5.° *Discours etc.* (*Verhandeling over de organisatie der nationale*

(*) Zie de *Tijdrekenkundige aanteekening der voornaamste gebeurtenissen enz. gedurende de Fransche omwenteling* aan het hoofd van het 1.ste deel.

garde) 1790. — 6.° *Le Défenseur etc.* (*De verdediger der Constitutie*) in 8.vo een tijdschrift in 12 nommers, van April tot op het einde van Augustus 1792 in het licht gegeven. — 7.° Een aantal geschriften zijn over ROBESPIERRE in het licht verschenen; wij zullen de volgende aanhalen: 1.° *Conjuration etc.* (*Zamenzwering van ROBESPIERRE*) door MONTJOIE, 1794, in 8.vo — 2.° *La Vie etc.* (*Het leven en de misdaden van ROBESPIERRE*) door DESESSARTS, 1798, 2 dl.n in 12.mo — 3.° *La Mort etc.* (*De dood van ROBESPIERRE*), treurspel in 3 bedrijven en in verzen (door SERIEYS), 1801, in 8.vo — 4.° De naauwkeurigste berigten over de misdaden van ROBESPIERRE worden gevonden in *le Rapport etc.* (*Het verslag van het onderzoek der bij ROBESPIERRE en zijne medepligtigen gevondene papieren*) door COURTOIS, 1 dl. in 8.vo

* ROBESPIERRE de *Jonge* (AUGUSTINUS BENEDICTUS JOZEF), broeder van den voorgaande, in 1760 te *Atrecht* geboren, werd in het collegie van LODEWIJK *den Grooten* opgevoed, en volgde de pleitzaal; hij was in het begin der omwenteling advokaat in zijne geboorteplaats. Tot procureur van zijne gemeente, en vervolgens tot afgevaardigde bij de nationale conventie benoemd, deed hij er zich anders niet veel opmerken, dan om alle ontwerpen van zijnen broeder te ondersteunen, die hem desniettegenstaande *een beest* noemde. Hij deelde in zijnen haat tegen LODEWIJK XVI, voor wiens *dood* hij stemde; en deelde denzelven evenzeer tegen de *Girondijnen*, en hij was een der aanhangers van den dwingeland, zonder een zijner voornaamste trawanten te kunnen worden. Hij klaagde bij herhaling den minister ROLAND en den afgevaardigde der gironde-partij aan, en, den 6 April 1793, deed hij LACLOS en BONNE-CARRÈRE, als agenten dier partij, in hechtenis nemen. Toen de gemeente van *Parijs* door de afgevaardigden van de *Gironde* beschuldigd werd, van genoemde partij te willen doen vallen om zich in hare plaats te stellen, stelde ROBESPIERRE voor om te besluiten dat zij integendeel zich bij het vaderland verdienstelijk gemaakt had. Hij werd naar het leger gezonden, waarover CARTAUX tegen de Marseillanen bevel voerde, en ging vervolgens

met FRERON en BARRAS naar *Nizza* en *Toulon*, om er omwentelingsmaatregelen te doen uitvoeren. Bij zijne terugkomst in de hoofdstad, geraakte hij, hetzij door de kuiperijen van FOUCHÉ; hetzij door de klagten van LEBON, dien hij van wreedheid beschuldigde, in oneenigheid met zijnen broeder; weinige dagen voor hunnen gemeenschappelijken val was hij met hem verzoend. Toen hij hem den 27 Julij 1794 in staat van beschuldiging zag gesteld, verzocht hij in zijn lot te mogen deelen, even gelijk hij in zijne *deugden* gedeeld had: dat verzoek werd hem toegestaan, en hij werd met zijnen broeder en deszelfs overige medepligtigen voor de balie gevoerd. De conventie vernomen hebbende dat deze medepligtigen meesters van het stad-huis en in staat van oproer waren, stelde zij dezelve *buiten de wet*. ROBESPIERRE *de Jonge*, de gewapende magt in den omtrek doorgedrongen, en zijn' broeder gekwetst ziende, stortte door een venster op het *Greve*-plein neder. Hij had door deze wanhopige daad, het schavot willen ontvlugten, maar hij brak slechts een been, en kwam den volgenden morgen met zijnen broeder en de overige medebeschuldigden om het leven. Hij had den ouderdom van 34 jaren bereikt. Zijne bewondering voor zijnen oudsten broeder moet men aan domheid en dolzinnigheid toeschrijven.

ROBICHON. — Zie GUÉRINIÈRE.

* ROBILANT (ESPRIT BENEDICTUS NICOLIS DE), luitenant-generaal der infanterie, opperbevelhebber van het koninklijk corps der militaire genie van den koning van *Sardinië*, een geleerde scheikundige en mineralogist, lid van de akademie van wetenschappen van *Turin*, sedert derzelver stichting enz., werd in die hoofdstad van *Piémont* in 1724 geboren. Zijn vader, de graaf JOZEF NICOLIS DE ROBILANT was een in alle deelen der krijgskunde en burgerlijke bouwkunde zeer ervaren man, en is de schrijver eener in het Fransch ontworpene verhandeling, getiteld de *Wetenschap des oorlogs*, *Turin*, 1744, in 8.vo. De jonge ROBILANT wandelde vroegtijdig in de wetenschappen zijns vaders. Als kweekeling van den beroemden BERTOLA, den VAUBAN van *Piémont*, leerde hij van hem de burgerlijke en militaire bouwkunde en werd onder den bevelhebber VINCENTI in de theorie en de

praktijk der artillerie onderwezen. Hij onderscheidde zich in den beginne, in hoedanigheid van officier der artillerie, in den oorlog, welken zijn souverein KAREL-EMMANUEL in 1742, gemeenschappelijk met *Hongarijë*, ondernam, om de Spanjaarden, die *Lombardijë* wilden overweldigen, terug te drijven; hij werd ook met het beste gevolg tot de verdediging van verscheidene plaatsen gebruikt, voornamelijk bij die van de vesting *Demonte*, die (1744) door het gallo-Spaansche leger belegerd werd, en welke hij door zijnen moed, door zijne tegenwoordigheid van geest, van het nakende gevaar van de uitbarsting van het kruidmagazijn bevrijdde, dat door de ontbranding van eene borstwering van legertakkebossen, waarvan de brand zich aan de naburige gebouwen had medegedeeld, bedreigd werd. Hij hechtte zelf aan de deur van het magazijn nat gemaakte schapenvachten. In 1745 als krijgsgevangene uitgewisseld, onderscheidde hij zich nog bij verschillende belegeringen en veldtogten; hij ging vervolgens in *Duitschland* de tot de ontginning der mijnen van *Piémont* noodzakelijke kundigheden opdoen, van welke mijnen hij bij zijne terugkomst tot algemeenen opziener benoemd werd, en bewees in die hoedanigheid voortreffelijke diensten aan zijn vaderland, terwijl hij er de schepper werd van eenen nieuwen tak van studiën, navorschingen en werkzaamheden, die den gelukkigsten invloed op de ontdekking der delfstoffelijke rijkdommen uitoefenden. CLEMENS XIV belastte hem ook met de ontginning der mijnen in de Romeinsche staten. Daar de hersmelting der gouden munten in *Frankijk*, door CALONNE bewerkstelligd, de betrekkelijke evenredigheid van het goud tot het zilver veranderd had, en zulks gevolgelijk op het muntstelsel van alle staten van *Europa* invloed moest uitoefenen, werd ROBILANT in 1786 belast, om in *Piémont* eene dergelijke verhouding te regelen, van welke taak hij zich met den besten uitslag kweet. Het gebouw der munten ontving van hem den vorm, dien het tot op onze dagen behouden heeft. Het was bij deze gelegenheid, dat de koning VICTOR-AMÉDEUS III hem de sieraden van het groot-kruis van de religieuze en militaire orde van den heiligen MAURITIUS en LAZARUS verleende. Nadat in 1787, door den dood van graaf PINTO, de post van eersten ingenieur kwam open te staan, onttrok de koning

den ridder ROBILANT aan zijne schuilplaats, en benoemde hem tot luitenant-generaal der infanterie, opperbevelhebber van het koninklijk corps der militaire genie, en tot eersten hoofdingenieur van het burger-corps der bouwmeesters. De gunsten, waarvan hij het voorwerp was, deden zijnen ijver niet verflaauwen. Van zijnen neef vergezeld (zie het volgende artikel), bezocht hij alle sterke plaatsen der staten van het vaste land, nam derzelver inrigting op, regelde de uitvoering van verscheidene werken, en voorzag in de verdediging der grenzen. Eene verlamming in de beenen belette hem aan den laatsten voor den koning van *Sardinië* zoo noodlottigen oorlog deel te nemen (zie KAREL-EMMANUEL FERDINAND); maar hij ging voort met uit zijn kabinet bevelen en onderrigtingen te zenden. Het verdriet van de overweldiging van zijn vaderland te zien, bespoedigde het einde van zijne dagen. Hij overleed den 1.e Mei 1801, in de armen zijner familie en van zijnen eenigen zoon, getrouw aan de godvruchtige gevoelens, die hij altijd beleden had. Ziehier de lijst zijner Verhandelingen, die men meestal in de boekdeelen der akademie van wetenschappen van *Turin* vindt: 1.° *Aardrijkskundige proeven*, gevolgd van eene *Onderaardsche delfstoffelijke plaatsbeschrijving*, en eene *Proefkunst der metalen van de staten des konings op het vaste land*, met eene uitvoerige aardrijkskundige en topographische kaart, (6.e deel der *Memoriën* der akademie van *Turin*, blz. 191). — 2.° *Proefneming op het plaat-ijzer*, (ibid. 7.e deel, blz. 123). — 3.° *Beschrijving van het hertogdom Aoste*, gevolgd van eene — 4.° *Proeve over twee mijngroeve der oude Romeinen*, en een *Bijvoegsel tot de theorie der bergen en mijnen*, 7.e deel, blz. 245. — 5.° *Dagverhalen der metaalkundige en docimastische proef-en waarnemingen*, 6.e dl. blz. 50; — 6.° *Werktuig om de klingen van degens, bajonetten en messen door het trekijzer te halen*, 9.e deel blz. 75. — 7.° *Over verschillende handelwijzen, die in het gebouw der munt zijn aangewend, om de metaalkundige behandelingen te verbeteren*; — 8.° *Over het nut en het belang der reizen in zijn eigen land*, met platen, een deel klein in fol.

* ROBILANT (JOANNES-BAPTISTA NICOLIS, graaf DE), neef van den voorgaande, minister van oorlog en inspecteur ge-

neraal van de koninklijke genie van *Sardinië*, trad in 1775 in dienst, in het legioen der veldlegeringen, hetwelk zijn vader had opgerigt, en waarover hij bevel voerde, en ging vervolgens over tot het koninklijk corps der genie. De hertog van MONTFERRAT, veldoverste der Piemontesche legers, benoemde hem achtereenvolgend tot zijnen generaal-adjudant en tot chef van zijnen staf, en hij maakte met veel onderscheiding de veldtogten van 1792 tot 1796 mede. Zijne diensten werden beloond door het kruis van de militaire orde van *Savooije*, op hetzelfde tijdstip van de instelling dier orde, door den rang van luitenenant-kolonel, en door de posten van eersten staatsjonker en edelman van de kamer van den hertog van MONTFERRAT. Gedurende de bezetting van *Piémont*, wees ROBILANT alle posten van de hand, die hem door het nieuwe bestuur werden aangeboden, en besteedde zijne vrije oogenblikken aan de beoefening der talen, van welke hij met een aantal bekend was. Tijdens de terugkomst van den koning van *Sardinië* in zijne staten, werd hij achtereenvolgend tot kolonel van het regiment van *Suse*, en tot generaal-majoor der infanterie benoemd. Gedurende de honderd dagen, voerde hij het bevel over het observatiecordon in *Savooije*, en droeg veel bij tot de overgave van *Grenoble*, waarover hem het bevel ad interim werd toevertrouwd; LODEWIJK XVIII vereerde hem het kruis van den heiligen LODEWIJK, en de keizer van *Oostenrijk* zond hem dat van de orde van den H. LEOPOLD. Toen in hetzelfde jaar (1815) de koning VICTOR-EMMANUEL de koninklijke militaire akademie voor de opvoeding van den jongen adel zijner staten hersteld had, werd de graaf DE ROBILANT aan het hoofd van dat belangrijke gesticht geplaatst. Den 24 December 1817, werd hem de portefeuille van het ministerie van oorlog toevertrouwd, en, in december 1820, werd hij verheven tot de rangen van luitenant-generaal, tot inspecteur-generaal van het geniecorps en van den algemeenen staf des legers. Deze officier overleed, in groote gevoelens van godsvrucht, den 20 Januarij 1821.

* ROBILLARD (N.), in 1722 te *Metz* geboren, was de zoon van eenen hoogleeraar der artillerie-school, hij maakte zich beroemd door zijne vroegrijpe talenten. In den ouderdom van 14 jaren, had hij het Latijn, de humani-

ora, de wijsbegeerte en een groot gedeelte der wiskunde reeds beoefend. Naauwelijks had hij zijn zestiende jaar bereikt, toen hij aan de akademie der wetenschappen eene *Verhandeling* aanbood *over de toepassing van de gewone meetkunde en der differentiaal- en integraalrekening op de oplossing van verscheidene voorstellen:* deze akademie maakte er in hare *gedenkschriften* van het jaar 1740 eene loffelijke melding van, en het werk van ROBILLARD werd te *Parijs* gedrukt, in 1753 met 30 platen. Deze jonge geleerde, met eene zwakke gezondheid geboren, die de studiën nog meer ondermijnden, overleed in 1742, in den ouderdom van 20 jaren.

* ROBIN (JOANNES), volgens TOURNEFORT, de beroemdste kruidkundige van zijnen tijd, werd in 1550 geboren. Hij beoefende de natuurkundige wetenschappen, en werd kruidkundige van HENDRIK IV. Hij legde op zijne kosten eenen tuin aan, waarin hij zeldzame planten aankweekte en de hofdames, die haar tijdverdrijf in borduurwerken zochten, verschaften er zich modellen. Hij verrijkte den tuin der *Tuileriën* met eenige planten, en was de eerste, die in *Frankrijk* de *keturie* of groote maluwe invoerde, eene plant, die levendige en zeer verscheidene kleuren heeft; hij naturaliseerde er in 1600, de valsche acacia, door zaadkorrels, welke men hem uit *Canada* gezonden had. LINNEUS, heeft ter gedachtenis van dezen kruidkundige aan dien boom den naam van *robinia pseudo-acacia* gegeven. Er bestaat van ROBIN het volgende werk: *Description etc.* (*Beschrijving van den tuin der Tuileriën*), 1608 in fol. Hij overleed in 1630.

ROBIN (VINCENTIUS), lijfarts des konings van *Frankrijk*, werd te *Dijon* geboren, en leefde in 1633. Hij verwierf veel roem in zijne kunst en beoefende ook met gevolg de dichtkunde. Hij heeft twee in den tijd zeer geachte werken nagelaten, te weten: 1.° *Avis etc.* (*Berigt over de pest in eenige gewesten van Bourgondië ontdekt, met keuze van middelen, geschikt tot voorbehoeding en genezing dier ziekte*), *Dijon*, 1628, in 12.mo — 2.° *Synopsis rationum Fieni et adversariorum, de tertia de fœtus animatione, ex quibus clare constabit celebratam antiquitate opinionem de fœtus formatione deserendam, Fieni vero no-*

vam complectendam, *Dijon* 1632, in 4.to.

Robinet (Urbanus), een godvruchtige en geleerde doctor der *Sorbonne*, kanonik en groot vicaris van *Parijs*, abbé van *Bellozane*, in *Bretagne* geboren, en den 29 September 1758 in den ouderdom van 75 jaren overleden. Hij is de redacteur van den *Brevier* van *Rouanen*, die (indien men er de verminking der Psalmen van uitzondert) een meesterstuk in dat vak is, *Rouanen*, 1736. Hij gaf in 1744 in het licht: 1.o *Breviarium ecclesiasticum clero propositum*, deze brevier is door de bisschoppen van *Cahors* en van *Mans* en eenige anderen aangenomen. (Zie Quignonez). Men schrijft hem toe de schoone *Prefatiën* voor de Mis der overledenen, die van het heilige Sacrament, van de kerkwijding, van den advent, van Allerheiligen enz., welke men in de meeste Fransche kerken zingt. (Zie het *Journ. hist. et litt.*, 1.e Augustus 1786, bl. 490).

* Robinet (Joannes Baptista Renatus), een schrijver te *Rennes*, den 23 Junij 1735 geboren, en den 24 Maart 1820 in zijne geboorteplaats overleden; omhelsde in het begin den religieuzen stand bij de jesuiten; maar daar hij weldra zijne vrijheid betreurde, trad hij weder de wereld in, legde zich met ijver op de beoefening der letteren toe, en ging vervolgens naar *Holland*, alwaar hij een werk liet drukken getiteld: *Over de natuur*, hetwelk in den tijd eenig gerucht maakte, uit hoofde van de zonderlinge denkbeelden, die het bevat. Bij zijne terugkomst te *Parijs* in 1778, werd Robinet tot koninklijke censor en partikulier secretaris van den minister Amelot benoemd. Hij bragt vervolgens het overige zijner levensdagen in zijne geboorteplaats door. Hij was een van de leerlingen der encyclopedisten geweest, en had gedurende de omwenteling, de grondbeginselen der constitutioneele kerk aangekleefd. Hij had het geluk tot de Godsdienst terug te worden gebragt, en onderteekende vóór zijnen dood eene berroeping zijner dwalingen. Robinet heeft een vrij aanzienlijk getal werken nagelaten, waarvan men de lijst in de *Annuaire necrologique* van 1820 vindt. Wij zullen slechts aanhalen 1.o *De la nature* (*Over de natuur*) 1761, in 4.to, 1766 tot 1768, 4 dl.n in 8.vo Eene gebrekkige natuurkunde, eene

nog gebrekkiger bovennatuurkunde, maken den hoofdinhoud van dit werk uit, vol paradoxe stellingen over God en zijne eigenschappen, over de ziel, over het stof, over de gewaarwordingen, enz. Het weinig met zich zelven eens zijnde, ontkent hij op de eene plaats, wat hij op eene andere aanneemt, en stapelt strijdigheden, vooronderstellingen en de stoutste beweringen op elkander. Pater RICHARD, een dominikaner, gaf tegen ROBINET in het licht: *La Nature etc.* (*De natuur, in strijd met de godsdienst en de rede*) in 8.vo, 1773, en de abbé BARRUEL heeft verscheidene bladzijden der *Helviennes* aangewend, om de stellingen van het boek *Over de Natuur* te wederleggen. — 2.o *Essais etc.* (*Proeve over de zedeleer* of *Nasporingen over de grondbeginselen der zedekunde*), naar het Engelsch van DAVID HUME, *Amsterdam*, 1760 in 12.mo Dit boekdeel behoort tot de verzameling der wijsgeerige *Werken* van HUME, door MERIAN vertaald. — 3.o *Considérations etc.* (*Bespiegelingen over den tegenwoordige staat der letterkunde in Europa*) naar het Engelsch van HUME, *Londen*, 1762, in 12.mo; dit werk is valschelijk aan den abbé AUBRY toegeschreven. — 4.o *Parallèle etc.* (*Vergelijking der hoedanigheid en vermogens van den mensch met de hoedanigheid en vermogens der andere dieren*), *Bouillon*, 1769 in 12.mo; — 5.o *Paradoxes etc.* (*Zede- en letterkundige wonderspreuken*) 1769, in 12.mo; — 6.o *Considérations etc.* (*Wijsgeerige bespiegelingen over de natuurlijke trapswijze opklimming van de vormen der wezens*) 1768, in 8.vo met platen. — 7.o *Dictionnaire etc.* (*Algemeen woordenboek der zedekundige, huishoudelijke wetenschappen enz.*) 1783; 3 dl.n in 8.vo; — 8.o *Considérations etc.* (*Bespiegelingen over het lot en de omwentelingen des handels van Spanje*) 1761, in 8.vo; — 9.o *Grammaire etc.* (*Fransche spraakkunst, aan de beste schrijvers over de taalkunde ontleend*), 1762, 3 dl.n in 8.vo, — 10.o *Grammaire etc.* (*Engelsche spraakkunst*) 1764 in 8.vo, 1774, in 12.mo; — 11.o *L'homme etc.* (*De Staatsman*) uit het Italiaansch vertaald, in 4.to of 3 dl.n in 12.mo. ROBINET heeft ook aan verschillende verzamelingen gewerkt en heeft Engelsche romans en boeken vertaald. Zie *l'Annuaire nécrologique* van den Hr. MAHUL, eerste deel en de Fransche *Godsdienst-*

vriend, 24 deel, bladz. 367.

* ROBINET (de vrijheer), te *Rennes* den 5 April 1769 geboren, omhelsde in het begin het beroep van advokaat; maar hij verliet de balie weder, nadat hij er zich gedurende vier jaren bij onderscheiden had, om zich op de militaire administratie toe te leggen. In 1792 tot kommissaris van oorlog en in 1809 tot bewindhebber benoemd, had hij reeds lang voor dat hij er den titel van voerde de bedieningen van dezen laatstgenoemden rang uitgeoefend. Toen hij aan het hoofd der militaire administratie van de 24.e afdeeling stond, waarvan *Brussel* de hoofdstad was, huwde hij in het hevigste der omwenteling, en ondanks het gevaar hetwelk voor hem het standpunt aanbood, waarin hem zijne betrekkingen plaatsten, met eene jufvrouw, welker moeder een der slagtoffers van 1793 was geweest. ROBINET diende onder de bevelen van den hertog van *REGGIO*, van den hertog van *Istrië* en maakte den veldtogt van *Rusland* mede onder die van den koning van *Napels*, als opperbevelhebber van zijne geheele ruiterij. Na den noodlottigen terugtogt, die op deze onderneming volgde, werd hij tot ridder van het legioen van eer benoemd, en nam het beheer der 24.e divisie weder op zich. Bij de restauratie in zijnen rang gehandhaafd, vertrouwde de koning hem het beheer der 16.e militaire afdeeling te *Rijssel* toe, en hij gedroeg zich gedurende de honderd dagen met veel gematigdheid. In 1816 eenen oogenblik in activiteit gesteld, werd hij kort daarna weder te *Rennes* in hoedanigheid van krijgscommissaris geplaatst. Nadat hij dezelfde betrekking gedurende tien maanden te *Nantes* had bekleed, werd hij bij de ineensmelting van het corps der opzieners der levensmiddelen en van die der krijgskommissarissen tot militairen bewindhebber benoemd, en in 1822 beroepen tot het bestuur van het hôtel der Invaliden. Zijne talenten in de militaire administratie, reeds voordeelig bekend, konden nog meer gewaardeerd worden, gedurende dat hij dezen laatsten post bekleedde. ROBINET is in de maand Februarij 1829 overleden.

* ROBINS (BENJAMIN) een geleerde Engelsche wiskunstenaar, in 1707 te *Bath* van ouders geboren, die de sekte

der kwakers volgden. Hunne geringe fortuin gedoogde niet aan den jongen ROBINS eene beschaafde opvoeding te geven; maar hij zelf wist er zich eene te verschaffen, en, zonder hulp en zonder onderstand, deed hij uitgebreide kundigheden op. Hij beoefende de wiskunde meer in het bijzonder; en zijne vrienden, vooral doctor PEMBERTON, gaven hem verscheidene problemás op, welke het hem gelukte naauwkeurig op te lossen. Deze zelfde vrienden spoorden hem aan om naar *Londen* te komen. Ten zelfden tijde dat hij zich in de levende talen oefende, ontwikkelde hij zijne kundigheden door het lezen der werken van ARCHIMEDES, APOLLONIUS, FERMAT, HUYGHENS, WITT, HUSIUS, J. GREGORY van de D.rs BAROW, TAYLOR en NEWTON. Hij maaakte zich reeds in den ouderdom van 20 jaren door een *Betooging* bekend van het laatste voorstel der verhandeling van NEWTON over de *kwadraturen* die in de *Wijsgeerige overeenkomsten* van 1727 n.o 397 opgenomen werd, en die hem zijne aanneming in het koninklijke genootschap deed verwerven. ROBINS dong mede naar den prijs door de akademie van wetenschappen van *Parijs*, » over de wetten der beweging in den schok der ligchamen uitgeloofd;" maar de prijs werd door JOANNES BERNOUILLI behaald. ROBINS beriep zich op het publiek daar hij altijd op het gevoelen van LEIBNITZ steunde, betrekkelijk de kracht der in beweging zijnde ligchamen, volgens de uitwerkselen van derzelver botsing tegen veerkrachtige zelfstandigheden berekend. Zijn antwoord in de dagbladen van dien tijd opgenomen, scheen zoo overtuigend, dat niemand op het denkbeeld kwam hem te wederleggen. ROBINS, zich in staat ziende om te onderwijzen, nam kweekelingen aan, legde zijn kleed als kwaker af en verzaakte zijne geloofsbelijdenis als zoodanig, onderwierp alle kunsten aan zijn onderzoek, die op de wiskunde betrekking hebben en het onderwerp van eenige verbetering konden worden. Hij wendde achtereenvolgend zijn onderzoek op de wijze om de bruggen en molens aanteleggen, op de droogmaking der moerassen, de kunst om de rivieren bevaarbaar te maken en de havens uit te diepen. Overtuigd dat de tegenstand der lucht meer invloed heeft dan men gemeenlijk meent op de snelheid der bewegingen van in de hoogte geworpene voorwerpen, deed hij verscheidene proefnemingen over dat onderwerp. Hij rigtte zijne aandacht op de

versterking der plaatsen, en kwam dikwijls de sterke steden van *Fransch Vlaanderen* bezoeken. In zijn vaderland teruggekeerd nam hij deel aan eenen letterstrijd over de *Analysis per quantitatum series, fluxionis et differentias* van NEWTON en verdedigde dezen geleerde met het beste gevolg. ROBINS was een goede publicist, en werd, in die hoedanigheid, in verscheidene belangrijke aangelegenheden gebruikt. Hij moest te *Parijs* komen als een der kommissarissen benoemd, ter bepaling der grenzen van *Acadië*, of *Nieuw-Schotland;* maar hij wilde zich liever naar *Indië* begeven met den titel van ingenieur der Oost-Indische maatschappij. Zijn doel was om er de half verwoeste sterkten te herstellen. In December 1794 scheep gegaan zijnde, kwam hij er den 3 Julij 1750 aan. Zijne eerste zorg was om plannen te beramen voor de herstellingen van *Madras* en van het fort *Sint-David;* maar hij kon dezelve niet ten uitvoer zien gebragt. Daar de verandering van luchtgestel, hem eene ziekte berokkend had, kwijnde hij nog eenige maanden, en overleed den 29 Julij 1751 in den ouderdom van 44 jaren. Men heeft van hem verschillende zeer gezochte werken, te weten: 1.° drie *Schriften* over staatkundige onderwerpen, te *Londen* in 1739 in het licht gegeven; — 2.° *Nieuwe grondbeginselen van artillerie*, 1742, die de vrucht zijner gemaakte proefnemingen bevat (in 1747 voor de koninklijke maatschappij herhaald, welke hem eenen gouden gedenkpenning vereerde), en waarin hij de kracht aantoont van het buskruid en de tegenstand der lucht betrekkelijk de kracht en de snelheid der opgeworpene voorwerpen. Dit werk is in bijna alle talen vertolkt, het is zulks door EULER zelven gedaan, die het met zeer uitgebreide *commentariën* verrijkt heeft, *Berlijn*, 1740. Er bestaan drie vertalingen in het Fransch van hetzelve, die van LE ROI; de tweede van DUPUY, *Grenoble* 1771, de derde van LOMBARD, *Auxonne*, 1783, in 8.vo — 3.° *Reis om de wereld door lord ANSON*, 1748, een dl. in 8.vo Ofschoon dit boek den naam van WALTER draagt, is de redactie niettemin van ROBINS, aan wien WALTER, Kapelaan van het schip *Centurion* slechts een letterlijk afschrift van het dagboek van scheepvaart ter hand stelde. De *Reis* van lord ANSON werd in verschillende talen vertolkt, en

maakte eenen buitengemeenen opgang; de 5.e uitgave, door ROBINS herzien en verbeterd, verscheen in 1749 te *Londen* in het licht. Volgens eenen brief, welken lord ANSON aan ROBINS van *Bath*, den 22 October van hetzelfde jaar schreef, schijnt het dat de eerste zich voorstelde om een tweede deel bij dit verhaal te voegen; maar hij werd door zijne reis naar *Indië* daarin verhinderd. MARTINUS FOLKEY, voorzitter der koninklijke maatschappij, en JACOBUS WILSON gaven volgens den uitersten wil van ROBINS, zijne *Wiskundige werken* te *Londen* in 1761, in 2 dl.n in 8.vo in het licht, voorafgegaan van eene *Schets van zijn leven* door D. WILSON.

* ROBINSON (MARIA DARBY) tooneelspeelster en schrijfster, bijgenaamd de *Engelsche Sapho*, werd te *Bristol* in November 1758, uit eene adellijke, maar arme familie geboren. In den ouderdom van vijftien jaren trad zij met den heer ROBINSON, die in het collegie van *Lincoln* studeerde, in den echt. Hunne vereeniging was nietgelukkig; daar de jonge ROBINSON een niet zeer geregeld gedrag leidde, werd hij door eenen oom, van wien hij zijne geheele fortuin wachtte, onterfd, en zij zelve droeg er evenzeer toe bij om hem door hare verkwistende uitgaven in den grond te helpen. Genoodzaakt zijnde om den staat van tooneelspeelster aan te nemen, slaagde zij in de groote rollen des treurspels, zoo als in die van *Perdita*, *Rosalinda*, *Macbeth*, *Juliette enz.* Zij trok in de eerste dezer rollen, de aandacht van den prins van *Wallis* tot zich, en verliet het tooneel; maar zich na verloop van een jaar verlaten ziende, begaf zich mistriss ROBINSON in 1783 naar het vaste land. Zij hield zich langen tijd te *Parijs* op, en volgens hare *Memoriën* werd haar huis door de aanzienlijkste personen dier hoofdstad bezocht, alwaar hare schoonheid en de roem harer bevalligheden en van haren geest haar de toegenegenheid van de koningin verwierven, die haar door den hertog DE BIRON een stuk borduurwerk zond, door haar zelve vervaardigd. In het begin der Fransche onlusten en na eene afwezigheid van vijf jaren keerde mistriss ROBINSON naar haar vaderland terug, en legde zich geheel en al op de letteren toe, welke zij van hare eerste jeugd af beoefend had, en die haar meer duurzamen roem verwierven dan dien, welken zij aan hare schoonheid

te danken had. Zij overleed te *Englefield-Green* in het graafschap *Surrey*, den 25 December 1800 in den ouderdom van 42 jaren. Zij heeft nagelaten: 1.° *Gedichten* in 2 dl.n, aan welke warmte noch vlugheid ontbreken, maar die dikwijls tegen den goeden smaak zondigen. Het volgende werk is vrij van dit verwijt: — 2.° *Sapho en Phaon;* dit is eene verzameling van klinkdichten, waarin men de ongeregeldheid van eene zeer opgewekte verbeeldingskracht ziet; — 3.° acht *Romans*, waarvan de meeste verspreide zijn Vincenza, *de weduwe*, Angelina; zij zijn in het Fransch vertaald onder den titel van *Gedenkschriften van mistriss Robinson*, door haar zelve geschreven, die voor eenen vrij geestigen en welgeschreven roman kunnen doorgaan. — Zij heeft eene dochter nagelaten, die zich ook met romans bezig houdt, en die onder anderen in het licht heeft gegeven: *Het heiligdom van Bertha.*

Robinson Crusoé. — Zie Foé en van Effen.

Robison (John), een Schotsch wiskundige, in 1739 te *Boghall*, in het graafschap *Stirling* geboren, legde zich vroegtijdig op de beoefening der wetenschappen toe. In den ouderdom van 19 jaren, ging hij scheep naar *Quebec* als onderwijzer der wiskunde van den oudsten zoon des admiraals Knowles, volgde zijnen kweekeling op den *Royal William*, en werd weldra tot aspirant der marine benoemd. Hij bewees gewigtige diensten gedurende het beleg van *Quebec*, en verkreeg zulke uitgebreide kennissen in de zeevaartkunde, dat hij later dit gedeelte in de *Britsche encyclopedie* kon behandelen. Na nuttige en belangrijke waarnemingen over de bewegingen der magneetnaald, welke hij gedurende de verschijning van een noorderlicht bekrachtigde, deed hij nieuwe togten in het belang der wetenschappen. Hij ondernam in 1762, altijd met zijnen kweekeling, de reis naar *Jamaïka*, om de zeeuurwerken van *Harrison* te beproeven. Ten gevolge van het verdriet dat de dood van den oudsten zoon van den admiraal Knowles hem veroorzaakte, die op het schip *the Peregrin* was omgekomen, de door hem gekozene leefwijze weldra moede, zag hij van de zeedienst af, om (1767) naar zijn vaderland terugtekeeren, waar hij den leerstoel der scheikunde aan de

universiteit van *Glasgow* aannam. In 1770 volgde hij, in hoedanigheid van secretaris, KAREL KNOWLES, naar *Rusland;* hij verkreeg er, door zijne talenten, den post van inspecteur-generaal van het kadetten-corps der marine. Eenige onaangenaamheden, die hij in zijne betrekking ondervond, bewogen hem na eene vierjarige dienst naar *Edimburg* terugtekeeren, om er den leerstoel der wijsbegeerte, die hem door de overheden der stad was aangeboden, te bekleeden. ROBISON bekleedde denzelven met roem tot aan zijnen dood, in 1805 voorgevallen. Behalve zijne artikels over de zeevaartkunde, in de *Britsche encyclopedie* opgenomen, heeft hij die der *wiskunde* en *wijsbegeerte* in het licht gegeven, welke in de 3.e uitgave van hetzelfde werk gedrukt zijn, en afzonderlijk onder den titel van *System* of *mechanical philosophy*, nieuwe uitgave, 1822, 4 dl.n groot in 8.vo of klein in 4.to, zijn in het licht gegeven. Men heeft nog van hem een *werk tegen de vrijmetselarij*, dat verscheidene uitgaven heeft gehad, en waarvan de abbé BARRUEL voor zijne *Verhandelingen over het jacobinismus* partij heeft getrokken. Hij heeft ook in 1803 eene uitgave van de *Grondbeginselen der scheikunde* van BLACK in het licht gegeven 2 dl.n in 4.to

ROBOAM, koning van *Juda*, volgde SALOMON zijnen vader, in het jaar 975 vóór J. C. op. Naauwelijks was hij op den troon verheven, of JEROBOAM ging aan het *hoofd* van het volk hem verzoeken om zijne onderdanen van de belastingen te ontheffen, waarmede zijn vader hen in de laatste jaren zijner regering had overladen. ROBOAM vraagde drie dagen om hem te antwoorden. Gedurende dien tijd waren de oudsten van zijnen raad van gevoelen het volk te verligten; maar hij stelde het gevoelen der jonge heeren, met welke hij was opgevoed, op hooger prijs, en antwoordde het volk enkel met de bedreiging van nog strenger te zullen worden behandeld. » Een gedrag, zegt een staatkundige, dat de onvoorzigtige en laatdunkende vorsten niet ophouden van natevolgen, en dat altijd hetzelfde uitwerksel heeft." Die gestrengheid deed tien stammen afvallen, welke zich van ROBOAM scheidde, en JEROBOAM voor hunnen koning verkozen. Zoodanig was de oorsprong van het koningrijk *Israël*. ROBOAM deed sterkten bouwen om de twee stammen die hem overbleven te be-

houden, en toen hij zich tegen de ondernemingen van JEROBOAM veilig waande, verliet hij de wet des Heeren om de neigingen van zijn bedorven hart te volgen. Hij aanbad de afgoden, en het volk draalde niet het voetspoor des meesters te volgen. SESAC, koning van *Egypte*, door een ontelbaar leger gevolgd, viel in het land, en nam in weinig tijds alle plaatsen van verdediging weg. *Jeruzalem*, werwaarts de koning met de voornaamsten van zijn hof gevlugt was, stond op het punt om belegerd te worden. Om hun alle hoop te benemen, zond God den profeet SEMEÏAS, die hun van zijnent wege verklaarde dat, wijl zij Hem verlaten hadden, Hij hen ook in de magt van SESAC overgaf. Deze bedreiging trof hen, zij vernederden zich onder de hand van God, en erkenden de regtvaardigheid zijner oordeelen. De Heer door deze vernedering bewogen, verzachtte de strengheid van het door zijne regtvaardigheid gevelde vonnis. SESAC verwijderde zich van *Jeruzalem*, nadat hij de schatten van den tempel des Heeren en die van het paleis des konings had weggenomen. ROBOAM ging voort om in ongeregtigheid te leven. Hij overleed in het jaar 958 voor J. C. en liet nadat hij 17 jaren geregeerd had, het koningrijk aan ABIAS, een' zijner zonen, na.

ROBOREUS. — Zie ROVÊRE.

ROBORTELLO (FRANCISCUS), in 1516 te *Udine* in *Frioul* geboren, onderwees met roem de redekunde en de zedekundige wijsbegeerte te *Lucca*, te *Pisa*, te *Bologna* en te *Padua*; hij bekleedde er ook de leerstoelen der Grieksche en Latijnsche talen, en overleed in 1567 te *Padua*. ROBORTELLO bezat eene groote geleerdheid; maar ook eene toornige en afgunstige inborst, hij had met verscheiden geleerde mannen van zijnen tijd geschillen, zoo als met ERASMUS, PAULUS MANUCIUS, MURET, HENDRIK ESTIENNE, enz., en vooral met SIGONIUS. Er bestaat van hem: 1.° eene *Geschiedkundige verhandeling* (*de historica facultate*), *Florence*, 1548, in 8.vo zeer oppervlakkig en eene zeldzaam geworden verzameling; — 2.° uitgaven, met *commentariën*, van verscheidene Grieksche en Latijnsche dichters; — 3.° *De vita et victu populi romani sub imperatoribus Cæs. Augustis*, 1559, *Bologna*, in fol.; — 4.° een aantal andere geschriften, waarin soms

eene al te zeer bijtende critiek voorkomt. Men verhaalt dat JOANNES-BAPTISTA EGNATIO over eene, die een zijner werken betrof, zoo verbitterd was, dat hij hem met een dolksteek kwetste.

ROBUSTI. — Zie TINTORET.

ROCABERTI (JOANNES-THOMAS DE), in 1624 te *Perelada*, aan de grenzen van *Roussillon* en *Catalogne*, uit een beroemd huis geboren, trad nog jong zijnde, in de orde van den H. DOMINICUS. Hij werd in 1666 provinciaal van *Aragon*, in 1670 generaal zijner orde, in 1676 aartsbisschop van *Valence*, en in 1695 opper-geloofs onderzoeker. Hij verwierf zich de achting van den Catholijken koning die hem twee malen tot onder-koning van *Valence* verhief. Hij besteedde den tijd, dien de waarneming zijner posten hem overliet aan de zamenstelling van verscheidene werken. De voornaamste zijn: 1.° eene zeer gezochte verhandeling, *De romani pontificis auctoritate*, in 3 dl.n in fol.; een werk den 20 December 1695 door een besluit van het parlement van *Parijs* veroordeeld. — 2.° *Bibliotheca pontificia maxima*: dat is eene verzameling van alle door verschillende schrijvers zamengestelde verhandelingen ten voordeele van het gezag en de onfeilbaarheid des Pauses te *Rome* in 1700 en volgende jaren in 21 dl.n in fol. gedrukt; — 3.° een boek getiteld: *Geestelijk voedsel*, enz. Hij overleed te *Madrid* in 1699.

ROCCA (ANGELO), in 1545 te *Rocca-Contrata* in de Mark van *Ancóna* geboren, kluizenaar van den H. AUGUSTINUS, werd in 1577 te *Padua* doctor in de godgeleerdheid, was gedurende 6 jaren secretaris zijner orde, in 1585 president van de drukkerij van het Vatikaan, in 1595 sakristijn van CLEMENS VIII, en eindelijk in 1605 bisschop van *Tagaste*. Hij overleed te *Rome* den 8 April 1620. Hij heeft verscheidene aanmerkingen op de heilige Schrift en de Kerkvaders geschreven; maar men leest zijne commentariën niet meer. Hij bedient zich in dezelve onverschillig van goede en slechte schrijvers, van echte en twijfelachtige stukken. Hij schreef naauwkeurig, maar zonder verhevenheid. Zijne verschillende werken verschenen te *Rome* in 1719. 2 d.In in fol. in het licht. De letterkundige stellen eenig belang in de *Bibliotheca vaticana illustrata* van dezen schrijver, hoewel dezelve zeer

onnaauwkeurig is. Zijn *Thesaurus pontificiarum antiquitatum, necnon rituum ac cœremoniarum*, 2 dl.n in fol., 1745, is eene belangrijke verzameling. Men acht ook zijne verhandeling *De campanis*, *Rome*, 1612, in 4.to. Men vindt dezelve in het 2.de dl. van de *Thesaurus antiquitatum romanorum* van SALLENGRE. Pater NICERON heeft in het 21.e dl. zijner *Verhandelingen* de titels der werken van ROCCA, ten getale van een en veertig, medegedeeld.

* ROCHAMBEAU (JOANNES-BAPTISTA-DONATIANUS DE VIMEUR, graaf DE) maarschalk van *Frankrijk* onder LODEWIJK XVI, werd te *Vendôme* den 1.e Julij 1725 uit eene aanzienlijke familie geboren. In den ouderdom van 16 jaren, trad hij als standaarddrager in het ruiterijregiment van SAINT-SIMON, maakte de veldtogten van *Boheme* en *Beijeren* mede onder de bevelen van den maarschalk DE BROGLIE; in die van den *Elzas* was hij aan het hoofd van eene compagnie: hij onderscheidde zich bij den aanval der verschansings-liniën van *Weissembourg* en bij het beleg van *Friburg*. Kort daarna werd hij generaal-adjudant van den hertog van *Orleans* en van den graaf van *Clermont* en bevond zich met dezen laatste bij de belegering van *Antwerpen*, van *Namen* en in den slag van *Rocoux*. In den ouderdom van 22 jaren werd hij tot kolonel van het regiment voetvolk benoemd en diende in deze hoedanigheid in den slag van *Lafeldt*, waarin hij zich onderscheidde en twee zware wonden ontving. LODEWIJK XV, verleende hem den rang van brigadier der infanterie. ROCHAMBEAU bevond zich bij het beleg van *Maastricht*, en werd met veertien compagniën grenadiers belast, die hij beval deze plaats aan den linker oever der *Maas* te omsingelen; na deze expeditie, verkreeg hij het kruis van den H. LODEWIJK. Hij was bij de belegering van *Mahon* onder den maarschalk DE RICHELIEU tegenwoordig, en gaf een nieuw bewijs zijner dapperheid daar hij ondanks het vuur der Engelschen de loopgraven bestormde. In 1757 werd hij met 4000 man naar het land van *Halberstadt* gezonden, maakte zich meester van de sterkte *Regenstein*, waar hij veertien stukken geschuts wegnam, en de Pruissische bezetting gevangen maakte. Bij den slag van *Creveld*, bood hij met zijne brigade en twee andere van het Fransche leger aan

de geheele magt van prins FERDINAND het hoofd. Hij plukte in de veldslagen van 1758, 1759 en 1760 nieuwe lauwers. Hij was kolonel van het regiment van *Auvergne* toen hij aan hoofd der grenadiers van het leger, den generaal LUCKNER noodzaakte in de bergpassen van *Salmunster* te wijken. Na de achterhoede van prins FERDINAND, op zijnen terugtogt van *Saksenhausen* naar *Cassel*, in het naauw gebragt te hebben, haalde hij het corps van STAINVILLE in. Door een' wijsselijk beraamden aanval sloeg hij den generaal graaf VON PERSEN, vernielde zijn leger van 10,000 man, maakte zich meester van hunne artillerie, en droeg vervolgens tot de overwinning van *Klostercamp* bij. Deze heldendaden verwierven hem den rang van veldmaarschalk en van inspecteur-generaal der infanterie. In 1761, hield hij prins FERDINAND in bedwang, en bij den slag van *Filenghausen*, waar hij over den regtervleugel des legers bevel voerde, deed hij in goede orde zijnen terugtogt, en kon gedurende den geheelen veldtogt, den vijand, die hem in getal overtrof, het hoofd bieden. Tot luitenant generaal benoemd, werd hij in 1780 naar *Noord-Amerika* gezonden, en landde met 5000 man te *Rhode-Island*, en eene gunstige stelling genomen hebbende, noodzaakte hij den generaal CLINTON hem te eerbiedigen. Nadat de rekruten, die hij uit *Frankrijk* verwachtte aangekomen waren, voegde hij zich bij den generaal WASHINGTON voor *New-York* en hielp hem krachtdadiglijk om zich van deze stad en van *Glocester* meester te maken. Door de bondgenooten ondersteund, noodzaakte hij een leger van 8000 Engelschen de wapens neder te leggen, en ontnam hun 214 stukken geschuts en 22 vaandels. Deze dag bespoedigde de onafhankelijkheid der *Vereenigde staten*, en bragt den vrede te weeg, die den 1.° Junij 1783 gesloten werd. Het Amerikaansch congres betuigde zijne erkentelijkheid aan ROCHAMBEAU door hem twee van de op het Engelsche leger veroverde stukken ten geschenke te geven. Bij zijne terugkomst in *Frankrijk*, benoemde LODEWIJK XVI hem tot bevelhebber van *Picardijë* en verleende hem den titel van ridder zijner orde. Toen in 1789 de *Elzas* door volksbewegingen verontrust werd, zond de koning hem naar die provincie; ROCHAMBEAU herstelde er de rust, en beschermde de steden tegen de plunde-

ringen der muitelingen. Hij verkreeg in 1790 het bevel over het leger van het Noorden, herstelde alle vestingwerken dier grenzen, en vormde te *Duinkerken*, te *Maubeuge*, te *Sedan* drie verschanste legers, die den vijand in ontzag hielden. LODEWIJK XVI verhief hem tot den rang van maarschalk van *Frankrijk*. De graaf DE ROCHAMBEAU wees in 1791 het ministerie van oorlog van de hand, hem door den heer DE MONTMORIN, in naam van LODEWIJK XVI, aangeboden. Daar hij na het vertrek des konings en zijne aanhouding te *Varennes*, de monarchie reeds vervallen achtte, bood hij zich voor de balie der nationale vergadering aan, om zijnen eed van gehoorzaamheid af te leggen. De oorlog tegen *Duitschland* uitgebarsten zijnde, bood de maarschalk DE ROCHAMBEAU zijne plannen aan om den veldtogt te openen; maar zij werden grootendeels afgekeurd, en men noodzaakte hem, zich aan andere plans, die hij even zoo ongerijmd als gevaarlijk oordeelde, te onderwerpen. Middelerwijl, was DUMOURIEZ aan het ministerie gekomen; en daar hij geen vriend van den maarschalk was, zoo vond deze het middel om hem te *Rijssel* te laten, terwijl hij minder bekwame en jongere generaals gebruikte. Deze oude en beroemde krijgsheld legde zijn bevelhebberschap na eene vijftigjarige dienst neder en keerde naar zijnen geboortegrond terug. Onder het schrikbewind in hechtenis genomen en op de lijst der veroordeelden geplaatst, stond hij op het punt om de noodlottige kar te bestijgen, die MALESHERBES naar het schavot voerde, toen de beul, naar men zegt, zag dat zij te zeer beladen was, hem terugstiet, zeggende dat zijne beurt later komen zou. De val van ROBESPIERRE op den 9 thermidor redde ROCHAMBEAU; hij werd op vrije voeten gesteld, en ging gerustelijk zijne eervolle loopbaan bij zijne haardstede eindigen. Hij overleed den 10 Mei 1807. In 1803 werd hij op eene eervolle wijze door BONAPARTE onthaald, die hem tot grootofficier van het legioen van eer benoemde en hem eene jaarwedde als oud maarschalk toelegde. In zijne laatste levensjaren, had hij zich met de redactie zijner *Gedenkschriften* bezig gehouden, die in 1809, in 2 d.^{la} in 8.vo met eene *voorrede* van LUCE DE LANCIVAL in het licht zijn verschenen. Men vindt belangrijke bijzonderheden over den veldtogt van ROCHAMBEAU in de *Vereenigde-Staten* in eene *Reis*

door Noord-Amerika door den abbé RUBIN, *Parijs*, 1782, in 8.vo.

* ROCHAMBEAU (DONATIANUS-MARIA-JOZEF DE VIMEUR burggraaf DE), zoon van den voorgaande, in 1750 op het kasteel van dien naam geboren, omhelsde reeds in den ouderdom van 12 jaren den militairen stand, en werd in 1779 tot kolonel van het regiment *Royal Auvergne* (infanterie) benoemd; hij volgde zijnen vader naar *Amerika* en droeg het zijne bij tot den goeden uitslag der onderneming. In 1791 werd hij veldmaarschalk, en het was in die hoedanigheid dat hij den veldtogt van 1793, onder BIRON, medemaakte. Na den aanval op *Bergen* openbaarde hij vele dapperheid en veel vernuft bij den aftogt van den 23 April. Op het einde van datzelfde jaar stak hij naar *Amerika* over, en in Februarij 1794 verdedigde hij *Martinique* tegen de Engelschen. Hij kwam in het volgende jaar in *Frankrijk* terug, en in 1796 werd hij tot gouverneur-generaal van *Sint-Domingo* benoemd, en kwam met 400 man op dat eiland aan. Hij vond er het Noorden in opstand, en moest hetzij van den kant zijner generaals, hetzij van die der burgerlijke commissarissen, tegenkantingen ondervinden. Daar de vrijheer DE ROCHAMBEAU in zijne geschillen wat te veel bitterheid en onkieschheid had aan den dag gelegd, werd hij juist door diegene afgezet, welke hij wilde beheerschen. Als gevangene naar *Frankrijk* teruggezonden, kwam hij *in* September 1796 te *Bordeaux* aan, en werd in het kasteel van *Ham* opgesloten. Maar hij had vermogende vrienden in het Directorium, dat zijne in vrijheidstelling beval, te zelver tijd dat het hem belastte zich naar *Parijs* te begeven. Met behulp zijner beschermers, kon hij zich zoo goed als kwaad mogelijk regtvaardigen; maar hij bleef bijna tot aan de omwenteling van den *18 Brumaire*, waarvan hij zich een der aanhangers toonde, in de vergetelheid. In 1802 werd hij in de expeditie tegen *Sint-Domingo* gebruikt, en droeg bij tot den voorspoed van den generaal LECLERC, hij bragt den 17 Februarij 1803 TOUSSAINT-LOUVERTURE eene volslagene nederlaag toe, maakte zich meester van *Port-au-Prince*, van het fort *Dauphin* en ontnam den Zwarten al hunne artillerie. Na den dood van LECLERC, volgde hij hem op in het bevelhebberschap, en daar hij met een uitgeput leger, aan DESSALINES niet

het hoofd kon bieden, eindigde hij met hem in 1803 het eiland overtelaten, nadat hij er, gelijk men zegt, vele plunderingen en wreedheden had gepleegd. Na zich ter beschikking der Engelschen te hebben gesteld, werd hij in Februarij 1804 naar *Engeland* vervoerd, en er verhieven zich tegen hem over zijn gedrag te *Sint-Domingo* vrij ernstige beschuldigingen, welke het hem gelukte krachteloos te maken. Hij bleef echter, en voor de tweede maal meer dan acht jaren buiten dienst, en hij werd eerst na den ongelukkigen veldtogt van *Moskau* in betrekking gesteld. Hij verkreeg toen het bevel over eene afdeeling in het 5.e leger-corps, onder de bevelen van den generaal graaf DE LAURISTON. Hij onderscheidde zich in den slag van *Bautzen*, en overtrof zich zelven in dien van *Leipzig*, waar hij met de wapens in de hand, den 18 October 1813, sneuvelde.

ROCHE (JOANNES DE LA), in het diocees van *Nantes* geboren, begaf zich in de congregatie van het Oratorium. Zijn talent voor de prediking openbaarde zich vroegtijdig. Hij beklom met roem de voornaamste kansels der provincie en der hoofdstad. Deze redenaar overleed in het 55.e jaar zijns ouderdoms. Men heeft van hem: een *Advent*, een *Vaste* en *Mysteriën* in 6 dl.n in 12.mo; en 2 dl.n in 12.mo met *Lofreden*. Het is voornamelijk in deze laatste soort dat hij uitmuntte. Zijne *Lofreden van den heiligen* AUGUSTINUS en *van den heiligen* LODEWIJK werden toegejuicht, toen hij dezelve voordroeg, en behagen nog als men dezelve leest. Zijne *Leerreden* zijn fraai, en het Evangelie wordt er niet onkennelijk in gemaakt door den valschen glans onzer redenaars naar de mode. Zij zijn met deftigheid en sierlijkheid geschreven.

ROCHE (ANTONIUS-MARTINUS), ex-oratorist in het diocees van *Meaux* geboren, verliet het Oratorium wegens zijner verzetting tegen de besluiten der Kerk, en overleed in 1755 te *Parijs*, voor het 50.e jaar zijns ouderdoms. Men heeft van hem eene *Verhandeling over de natuur der ziel* en *over den oorsprong harer vermogens*, tegen het stelsel van LOCKE en zijne aanhangers, in 2 groote dl.n in 12.mo, die in 1759 in het licht zijn verschenen. Dit bondige en welgeschreven werk verdient gelezen te worden.

ROCHE (JACOBUS FONTAINE

DE LA) priester uit het diocees van *Poitiers*, groote voorstander der dweepers, convulsionarissen genaamd, in 1761 overleden, leefde te *Parijs* in eene voorzigtige afgetrokkenheid. Hij had sedert 1721, het voornaamste deel aan de bladen, die wekelijks, onder den titel van *Nouvelles ecclésiastiques* (*Kerkelijke berigten*) in het licht verschenen. Hij was met eene pastorij in het diocees van *Tours* begunstigd; maar hij legde in 1728 den herderstaf neder, om de hekel- en dweepachtige pen van eenen *verborgen booswicht* op te nemen, volgens de uitdrukking van eenen zeer bekenden schrijver. Naardien dit *libel* is voortgezet en hetzelve langen tijd de bazuin der logen en des lasters is geweest, zal het niet nutteloos zijn hetzelve op zijnen waren prijs te stellen. Als men de getuigenissen der Jesuiten, der jansenisten, en van diegene, welke elkanderen bespotten, vergelijkt, zal het gemakkelijk vallen om naauwkeuriglijk de verdienste van het weekblad en den weekbladschrijver te bepalen. Indien men zich op de Jesuiten kon verlaten, vereenigt de schrijver der *Nouvelles*, alle ondeugden. » Hij is goddeloos in zijne moraal, kettersch in zijne leer, lasterlijk in zijne aantijgingen, oproerig in zijne klagten, bedriegelijk in zijne geschriften, bespottelijk in zijne uitvaringen, razend in zijne beleedigende smaadwoorden, vermetel in zijne verdenkingen, ongerijmd in zijne redeneringen, valsch in zijne aanhalingen, woedend in zijne hekelingen, flaauw in zijne lofspraken, laf in zijne *boerterijen*... Zijn periodiek schandschrift is eene opeengestapelde verzameling van grove leugens, van verschrikkelijke godslasteringen, van gruwelijke bedriegerijen, van tastbare vervalschingen, van tallooze ongerijmdheden, van jammerlijke platheden. Het is daar dat duivelsche beroerten op rekening van den Almagtige worden gesteld, en dat men tegen de plaatsbekleeders van J. C. en hunne uitspraken, tegen de eerste herders en hunne onderwijzingen, tegen de regtschapen lieden en hunne onderwerping aan de Kerk, de *afschuwelijkste* lasteringen, *toebereid* met alle *onbetamelijke* uitdrukkingen die de woede en razernij aan eenen dolzinnige, die noch ziel noch opvoeding heeft, uitbraakt. In zijn duister verblijf, voedt zich de helsche dagbladschrijver met zijne eerloosheid, hij wikkelt zich in zijne afschuwelijkheid, hij juicht zich toe over zijne goddeloos-

heid. Hij wordt eerst menschelijk, wanneer hij de lijkreden moet voordragen van eenigen schoolmeester of van eenige dienstmeid, die het geluk gehad hebben van onder het uitspreken van beleedigingen tegen den Paus, te sterven." In een woord, volgens de Jesuiten zijn de *Nouvelles ecclésiastiques* strijdig met de eerste grondbeginselen des geloofs, der rede, der naasten-liefde en der regtschapenheid. Indien men zich op de schrijvers beroept, die noch Jesuiten, noch jansenisten zijn, en in het bijzonder op den heer D'ALEMBERT » is de dagbladschrijver een *onbekende booswicht*, die zich alle acht dagen door schandelijke libellen aan gekwetste majesteit schuldig maakt, die bij verstandige lieden in eene verregaande verachting is vervallen, daar hij aan goochelaarsstukjes, waarover de kwakzalvers op de kermissen zich zouden schamen, den naam van wonderwerken geeft; daar hij aan die verleide meisjes lof toezwaait, welke bedriegers van kindsbeen af hebben afgerigt om, tegen geldelijke belooning, dit afschuwelijke kluchtspel uittevoeren. Hij is een godslasteraar, die, terwijl hij het Evangelie aanhaalt den stadhouder van J. C. lastert; die aanhoudend over naastenliefde spreekt, waarvan hij alle wetten schendt; die elke week een schotschrift verkoopt, hetwelk tegenwoordig de gretigste lezers van hekelschriften walgt; die noch de gezalfden des Heeren, noch de eerste herders der Kerk, noch de ministers der vorsten eerbiedigt; die in één woord, zijn fenijn over de talenten en deugden die de Godsdienst vereeren en die de Godsdienst heiligt, uitstort." Indien men eindelijk de jansenisten raadpleegt, waarvan hij de geheimschrijver en de stapelplaats is, zoo schetsen deze er geen vleijender afbeeldsel van. De beroemde en gematigde heer DUGUET zegt dat *de onbekende schrijver* der *Nouvelles ecclésiastiques* zich aan eene gruwelijke misdaad schuldig maakt. De heer PETITPIED, een appellant, kenschetst hem aldus: » De dwaze schrijver der *Nouvelles ecclésiastiques*, de wegen der christelijke liefde verlatende, heeft die der waarheid niet gevonden. Hij is een onbeschaamde... die geenerlei oordeel bezit. Een partijdige geschiedschrijver... die geenerlei geloof verdient... Hij is een ondankbare.... een ongezeggelijke .... een muiteling.... De zwijmelgeest heeft zich van hem meester gemaakt... Hij is een razende, die alle geestelijke en wereldlijke magten, alle ge-

nootschappen en alle particulieren aanvalt. Abten, Bisschoppen, Aartsbisschoppen, Kardinalen, Paussen, religeuze orden, overheden, ministers, prinsen, koningen, niets wordt er door dezen razende gespaard; de gal vloeit uit zijne pen, het zwarte bloed, dat in zijne aderen vloeit, stort zich uit over de personen van elken stand, elk geslacht, van elk beroep. Hij is een dweepzieke convulsionnaris. In één woord hij is een razende, die den naam en faam van den eenvoudigsten geestelijke tot den Paus, van NEUTELET tot LODEWIJK XV, en al wat tusschen deze beide uitersten is, op de meest eerlooze wijze verscheurt." Van deze drie afbeeldingen, kan men diegene kiezen welke het meest gelijkend en vleijendst zal schijnen. Ziehier een vierde, door eene in alle opzigten achtingwaardige hand, door een der grootste prelaten, waarop *Frankrijk* zich heeft kunnen beroemen, geschetst. De heer DE MONTILLET, Aartsbisschop van *Auch*, leert in zijne ware herderlijke onderrigtingen van den 24 Januarij 1764, op deze wijze aan zijne diocesanen zich een juist denkbeeld van den Kerkelijken dagbladschrijver te vormen. » Hij is, zegt hij, een verborgen, onbekende schrijver: men weet niet waar hij woont doch uit het diepst zijner schuilplaats werpt hij onophoudelijk de vergiftigdste pijlen tegen alles uit wat hem mishaagt; als een vermomd gedrogt, schendt hij onder den uitwendigen schijn van een verdediger van het groote voorschrift der naasten-liefde, alle regels derzelve; hij is een bedrieger, een lasteraar, een uitgemaakte kwaadspreker: deugd, verdienste, magt, gezag, alles is aan de boosaardigheid zijner pen ter prooi; waar of valsch, alles is hem hetzelfde, mits hij slechts benadeele, mits hij verscheure, mits hij verdelge, niets leidt hem dan het belang van de zaak, waaraan hij zijne pen, zijne eer, en zijne ziel heeft verkocht; hij is zelfs bij de zijnen onder dat karakter bekend; maar men heeft een zoodanig mensch noodig, men betaalt hem, men veracht hem en men bedient zich van hem." Laat ons nog den heer D'ALEMBERT hooren (*Dict. encycl.* art. *Nouvelles ecclésiast.*) » *Nouvelles ecclésiastiques* is de zeer ongepaste titel van een dagblad of liever van een periodiek libel, zonder geest, zonder waarheid, zonder liefde en zonder goedkeuring, dat sedert 1728 heimelijk gedrukt wordt en dat geregeld alle weken in het

licht verscheen. De ongenoemde schrijver van dat werk, die zich waarschijnlijk zou kunnen noemen zonder daarom meer bekend te zijn, maakt het publiek, vier maal in de maand bekend met de lotgevallen van eenige geschoren geestelijken, van eenige leeke-zusters, van eenige parochie-priesters, van eenige monniken, van eenige appelerende en reäppelerende convulsionarissen; met eenige genezingen van koortsen door de voorspraak van den heer PARIS; met eenige zieken die verligt meenden te zijn door het inzwelgen der aarde van zijn graf, wijl die aarde dezelve niet heeft verstikt, gelijk zoo vele anderen. Eenige personen schijnen verwonderd dat het bestuur, die de vervaardigers van libellen vervolgt, en de overheden die, even gelijk de wetten, vrij van partijdigheid zijn, niet nadrukkelijk tegen dit laffe en ergerlijke zamenraapsel van ongerijmdheden en leugens te werk gaan. Eene diepe verachting is zonder twijfel de eenige oorzaak van deze toegevendheid: hetgeen wat dit denkbeeld bevestigt, is dat de schrijver van het onderhavige periodieke libel zoo ongelukkig is, dat men nooit een zijner trekken hoort aanhalen; de grootste vernedering, welke een' satiriek schrijver kan te beurt vallen, wijl zij in hem de grootste ongeschiktheid vooronderstelt in de gemakkelijkste aller schrijfwijzen." Na deze verschillende afbeeldingen, door geene verdachte handen geschetst, kunnen diegene, welke in dit libel veroordeeld en gelasterd worden met TERTULIANUS zeggen: *Tali dedicatore damnationis nostræ etiam gloriamur*, Apolog. c. 5. [Na het werk te hebben doen kennen, voegt hier een levensbeschrijver, voortzetter van het artikel van DE FELLER, bij, zullen wij den schrijver doen kennen. Uit zijne pastorie verjaagd, kwam hij in 1728 te *Parijs* en werd door de gebroeders DESSESSARTS opgenomen, wier huis voor alle appelanten open stond. Zij waren begonnen met in de provinciën stembriefjes ten gunste van het appel te zenden; zij verbonden omtrent dezen tijd aan zich FONTAINE, de broeders BOUCHER, TROYA en eenige andere, die aan deze stembrieven werkten; maar FONTAINE bleef er weldra alleen mede belast. Hij veroordeelde zich te dien einde tot eene diepe afzondering. Eene dame THEODON had, naar men meent, de geheime drukkerij opge-

rigt, waaruit de geschriften der partij te voorschijn kwamen, en het was in haar huis, nabij de straat *la Parcheminerie* genaamd, dat de *Nouvelles* gedrukt werden, welke het den luitenant van policie van dien tijd nooit kon gelukken in beslag te nemen. FONTAINE overleed in 1761, maar zijn dood deed het weekblad niet ophouden. GUÉNIN, bijgenaamd DE ST. MARC, volgde hem op en zette de *Nouvelles* tot 1793 voort. Hij had in den beginne, GOURLIN, MEY, MAULTROT als revisors gehad, en in de laatste tijden, werd hij door LARRIÈRE en HAUTEFAGE ondersteund. Sedert 1793, werden de *Nouvelles* te *Utrecht* door JOANNES, BAPTISTA-SYLVANUS MOUTON, priester, te *La Charité-sur-Loire* geboren, voortgezet. Zij verschenen alstoen slechts alle veertien dagen, en zij hielden in 1803 geheel op, daar de abbé MOUTON den 13 Junij van hetzelfde jaar overleden was].

* ROCHE (JOANNES-BAPTISTA-LODEWIJK DE LA), doctor der *Sorbonne* en prediker des konings, leefde in de 18.e eeuw. Hij is de schrijver van een aantal werken, die een kundig man en een vroom geestelijke vooronderstellen. Hij heeft in het licht gegeven: 1.° *Les Psaumes etc.* (*De Psalmen van DAVID*), voor alle dagen der maand verdeeld, 1725, in 12.mo; — 2.° *Office etc.* (*Getijden van den heiligen COSMUS en DAMIANUS*), 1728, in 12.mo; — 3.° *OEuvres etc.* (*Mengelwerken*) met eene *Verhandeling* over het doel dat zich VIRGILIUS bij de zamenstelling zijner *Herderszangen* heeft voorgesteld, en eene vertaling in Fransche verzen zijner *Herderszangen* volgens het oordeel van een criticus (*): » eene zwakke en zenuwlooze vertaling," *Parijs*, 1732, in 12.mo; — 4.° *Panégyrique etc.* (*Lofrede van de heilige GENOVEVA*), 1737, in 4.to; — 5.° *Pensées etc.* (*Zedekundige gedachten, grondbeginselen en overwegingen van LA ROCHEFOUCAULD*), met aanmerkingen, 1737, in 12.mo: — 6.° *La belle etc.* (*De schoone ouderdom, of de oude vierlingen van de heeren DE PIBRAC, DUFOUR en MATTHIEU, over het leven, den dood en den gang der menschelijke zaken*), nieuwe uitgave met aanmerkingen vermeerderd, 1764, in 12.mo; — 7.° *Éloge etc.*

(*) *Nouveau bibliothèque d'un homme de goût.* dl. 1., bladz. 90.

(*Lof- en Lijkreden van den hertog van Orléans*), 1753, in 4.to; — 8.o *Règles etc.* (*Regels van het Christelijke leven*), 1753, 3 dl.n in 12.mo; — 9.o *Cosmographie etc.* (*Beoefenende wereldbeschrijving*), in 12.mo; — 10.o *Année etc.* (*Zondagsjaar of Leerreden op alle Zondagen*), 8 dl.n in 12.mo; — 11.o *Heures etc.* (*Nieuwe gelijden*), in 12.mo; — 12.o *Lettres etc.* (*Letterkundige brieven over verschillende onderwerpen*), 2 dl.n in 12.mo; — 13.o *Mémoires etc.* (*Geschiedkundige en belangrijke verhandelingen*), 3 dl.n in 12.mo; — 14.o *Les OEuvres etc.* (*De werken van het vleesch en de vruchten van den geest*), in 12.mo; — 15.o *Breviaire etc.* (*Brevier van Citeaux, tot gebruik der religieuzen van la Trappe*), in 12.mo; — 16.o *Mélanges etc.* (*Mengelingen van Christelijke, staat- en zedekundige grondstellingen, overwegingen en zinspreuken over de Godsdienst, de zedekunde en de natuur*), 1769, in 12.mo; — 17.o *Entretiens etc.* (*Gesprekken over de Fransche spelkunst en andere daartoe betrekking hebbende onderwerpen*), *Nantes*, 1778, in 8.vo — Zie over eenige werken welke men hem toeschrijft het *Woordenboek der naamloozen*, 2.e uitgave. De abbé DE LA ROCHE is in 1780, in eenen zeer hoogen ouderdom te *Parijs* overleden.

* ROCHE (SOPHIA GUTTERMANN, echtgenoote LICHTENFELS, meer bekend onder den naam van LA), eene schrijfster, den 6 December 1730 te *Kaufbeuren* in *Zwaben* geboren, was de dochter van eenen Duitschen geneesheer, GUTTERMAN genaamd, werd door haar vader in de letterkunde onderwezen, en huwde met eenen raadsheer van den keurvorst van *Mainz*, FRANCK LICHTENFELS genaamd, wiens naam door den minister STADION in dien van LA ROCHE veranderd is. Zij ging voort haren smaak voor de letteren aantekweeken, en deed zich door eenige *romans* kennen, waaronder men *Mejufvrouw van STERNHEIM* onderscheidt, *Leipzig*, 1771, 2 dl.n in 8.vo; door Mej. DE LAFITE uit het Hoogduitsch in het Fransch vertaald; eenige reisverhalen, en verscheidene andere letterkundige geschriften, ten getale van 16, zoo wel in prosa als in verzen, in het Hoogduitsch. Zij overleed den 18 Februarij 1807.

ROCHEBLAVE (HENDRIK DE),

predikant van de zoogenaamde hervormde eerdienst in 1665 geboren, was reeds in den ouderdom van 20 jaren predikant te *Schafhauzen* in *Zwitserland*. Hij begaf zich vervolgens naar *Ierland*, en werd predikant der Fransche kerk van *Dublin*, waar hij in 1709 overleed. Men heeft van hem een boekdeel met *Leerreden*.

ROCHEBLOND (KAREL HOFMAN bijgenaamd LA), burger van *Parijs*, was de grondlegger der factie onder den naam van *Zestienen* (*Seize*) bekend, wijl zij de 16 wijken van *Parijs* onder zestien der hunnen verdeeld hadden. Zij vormden zich in 1589, gedurende *de ligue*, aan welke zij zich aansloot; maar zij had ook hare bijzondere belangen, en ondersteunde niet altijd de bedoelingen van den hertog van *Guise*, noch die van den hertog van *Mayenne;* hare handelingen waren in het algemeen minder beraden: zij was eene soort van volksbestuur (*democratie*) met den aankleve der gebreken van die soort van regering.

ROCHECHANDIEU. — Zie CHANDIEU.

ROCHECHOUART (RENÉ DE), vrijheer van *Mortemart* en heer van *Vivonne*, behoorde tot eene der oudste familiën des koningrijks, aan welke het landgoed *Rochechouart*, in *Poitou*, zijn' naam gegeven had. Hij diende reeds in den ouderdom van 15 jaren bij het beleg van *Perpignan*, en onderscheidde er zich door zijne dapperheid. Hij bevond zich bij de verdediging van *Metz* in 1552, en nadat hij in verschillende belangrijke aangelegenheden, veel roem verworven had, overleed hij in 1587 in den ouderdom van 61 jaren, verscheidene kinderen nalatende, welke hij bij JOANNA DE SAULX, dochter van den maarschalk TAVANNES verwekt had. De oudste GABRIËL DE ROCHECHOUART, in 1643, in den ouderdom van 68 jaren overleden, was de vader van GABRIËL DE ROCHECHOUART, hertog van *Mortemart*, pair van *Frankrijk*, en eerste edelman der kamer, die in 1675 overleed.

ROCHECHOUART (LODEWIJK VICTOR DE), hertog van *Mortemart* en van *Vivonne*, prins van *Tonnay-Charente*, zoon van GABRIËL, hertog van *Mortemart*, in 1636 geboren, diende in het jaar 1664, als veldmaarschalk bij de inneming van *Gigeri* in *Afrika*, in 1667, bij die van *Douai* in *Fransch-Vlaanderen*, en in het volgende jaar bij het

beleg van *Rijssel*. Zijne dapperheid deed hem verkiezen om de galeijen des konings tot den bijstand van *Cadix* aan te voeren, waar hij in hoedanigheid van *generaal der heilige Kerk* handelde, een titel, waarmede Paus CLEMENS IX hem vereerde. Deze Paus, van dankbaarheid doordrongen voor de diensten, welke hij bij deze gelegenheid had bewezen, veroorloofde hem en zijne nakomelingschap om in zijn wapenschild, de kerkbanier te voeren. Hij onderscheidde zich niet minder in den oorlog in *Holland*, 1672, waar hij eene gevaarlijke wonde ontving. De maarschalksstaf van *Frankrijk*, het bestuur van *Champagne* en *Brie*, en de post van generaal der galeijen, waren de belooningen van zijnen moed, en de vrucht van de gunst der markgravin DE MONTESPAN, zijne zuster. Hij overleed in 1688.

ROCHECHOUART (FRANCISCA ATHÉNAIS DE), markgravin van *Montespan*, zuster van den voorgaande, was eerst bekend onder den naam van mejufvrouw TONNAY-CHARENTE. Hare schoonheid maakte haar minder beroemd, dan de hoedanigheid van haren vermakelijken, aangenamen en natuurlijken geest. Door de grootste heeren aangezocht, werd zij aan den markgraaf van *Montespan* ten huwelijk gegeven, die haar aanzienlijke partijen opofferde, en die slechts eene ondankbare maakte. De hertogin DE LA VALLIÈRE, minnaresse van LODEWIJK XIV, nam haar in haar gezelschap op, en de koning beschouwde haar in den beginne slechts als eene beminnelijke onbedachtzame (*étourdie*). Zij viel dezen vorst, met hare aanhalingen onophoudelijk lastig, die, terwijl hij zich schertsende tot mevrouw DE LA VALLIÈRE wendde, zeide: » Zij zou wel willen dat ik haar beminde, maar er zal niets van gebeuren." Hij hield geen woord, en hij werd weldra op hare bekoorlijkheden verliefd. De markgravin van *Montespan* regeerde met gezag. Hare grillen wikkelde dezen vorst in buitensporige en nuttelooze uitgaven. Zij had mevrouw DE LA VALLIÈRE den voet geligt, en zij werd op hare beurt eerst vervangen door de hertogin van *Fontanges*, daarna door de markgravin DE MAINTENON. LODEWIJK XIV beval haar in 1680 het hof te verlaten, en zij overleed in 1707, in den ouderdom van 66 jaren, te *Bourbonne* waar zij de baden had wezen gebruiken.

Op het einde van haar leven, onderscheidde zij zich door aanzienlijke aalmoezen, en trachtte zij de ergernissen, welke zij gegeven had, te herstellen. Zij deed verscheidene geschenken aan de kerk, vooral aan *Notre-Dame des Ardilliers* van *Saumur*, waar men nog sporen van hare milddadigheid ziet. De hertog van *St. Simon* zegt in zijne memoriën, » Langzamerhand, gaf zij alles wat zij had aan de armen. Zij arbeidde verscheidene uren op den dag voor hen aan geringe en grove werken, zoo als hemden en andere dergelijke zaken, en liet er al degene die haar omringden aan arbeiden; hare tafel waarop zij zeer gesteld was geweest, werd de matigste; hare vastedagen werden zeer vermenigvuldigd; haar gebed brak haar gezellig verkeer en het geringste spel af, waarmede zij zich bezig hield; en, op alle uren van den dag, verliet zij alles om God in haar afgezonderd verblijf te gaan bidden. Hare tuchtigingen waren aanhoudend; hare hemden en hare lakens waren van het hardste en grofste gele linnen, maar onder de gewone lakens en een gewoon hemd verborgen. Zij droeg onophoudelijk armbanden, kousenbanden en eenen gordel met ijzeren punten, die haar dikwijls wonden veroorzaakten; en hare tong eertijds zoo te vreezen, had ook hare boetpleging." Hetgeen haar deze genade heeft kunnen verdienen, is dat zelfs ten tijde van hare buitensporigheden: » Zij nooit," zegt dezelfde schrijver, » de Godsdienst uit het oog verloor, niets ware in staat geweest haar eenigen vaste- of onthoudingsdag, te doen verbreken; zij hield de geheele vaste met gestrengheid, en bij haar vasten voegde zij, toen zij aan het hof was, overvloedige aalmoezen; nooit ontwaarde men bij haar iets dat naar twijfel of goddeloosheid geleek; maar zij was daarbij heerschzuchtig, trotsch, spotziek en alles wat de schoonheid en het alvermogen dat zij er uit ontleende, na zich sleept." *Frankrijk* scheen haar hare ongeregeldheden te vergeven, wijl zij den grooten Bossuet, den hertog de Montausier en Mevr. de Maintenon aan het hof gebragt had.

* Rochechouart (de graaf de), in 1765 te *Parijs* uit eene beroemde familie geboren, trad in zijne jeugd de loopbaan der wapens in; hij was tot den rang van veldmaarschalk gestegen, toen hij in 1789 tot afgevaardigde

van den adel der hoofdstad bij de staten generaal verkozen werd. Reeds in de eerste zittingen verklaarde hij zich voor de omwentelingspartij, en was een der zeven leden van den adel, die het eerste hunne orde verlieten om zich met den burgerstand te vereenigen. Hij onderscheidde zich gedurende den loop dezer zitting zeer weinig, en overleed in de eerste dagen van Julij 1791.

* ROCHECOTTE (FORTUNÉ-GUYON, graaf DE), koningsgezinde generaal, in 1769 op het kasteel van *Rochecotte*, bij *Langais*, in *Neder-Touraine* geboren, was de zoon van eenen officier bij het cavalerie-regiment van *Orleans*, werd aan de militaire school van *Parijs* opgevoed, trad in 1786 als officier in het infanterie-regiment des konings, en werd in 1790 getuige, van de onlusten te *Nancy*. Zijn leger afgedankt zijnde, verliet hij zijn land, voegde zich bij het leger van *Condé*, en maakte, in hoedanigheid van adellijke garde te paard, de veldtogten mede van 1792, 93 en 94. Hij kwam in 1795 met den graaf DE BOURMONT in *Frankrijk* terug, die zich met de koningsgezinden van *Bretagne* ging vereenigen. Hij sloeg van zijnen kant den weg van *Poitiers* in, teneinde zich bij CHARETTE te voegen; na vernomen te hebben dat deze koningsgezinde chef met het republikeinsche bestuur in onderhandeling was getreden, begaf hij zich naar het *Maine*-gewest, om er eenen nieuwen opstand tegen het bestuur te vormen; en te dien einde, deed hij eene reis naar *Parijs*, waar hij met eenige agenten des konings eene bijeenkomst had. Middelerwijl werd de wapenstilstand tusschen de koningsgezinde muitelingen en republikeinen afgebroken; toen kwam hij in *le Maine* terug, en ging in 1796 zich bij CHARETTE voegen. Kort daarna ontving hij den last om als chef in *le Maine* het bevel te voeren, en ondanks de tegenkanting van eenige chefs, die hun gezag slechts van zich zelve ontleenden, benoemde hij zijne officiers en organiseerde eenen troep, met welken hij eene afwending ten gunste der Vendeërs beproefde; maar dezelve mislukte en hij viel in *Perche*. Tijdens de bevrediging der *Vendée* door den generaal HOCHE, weigerde hij naar het voorbeeld der andere chefs, de wapens neder te leggen en hij ontving van den koning een brevet van opper-

bevelhebber der provinciën *le Maine*, *le Perche* en van het *Chartrainsche*. Hij hield zich alstoen zeer ijverig bezig om de koningsgezinde partij weder op te beuren; en, om er zekerder toe te geraken, ondernam hij eene aaneenschakeling van briefwisseling in de verschillende hem aangewezene landen daartestellen; hij deed ook verscheidene reizen naar *Parijs* om met de koningsgezinde agenten te beraadslagen. Hij begaf zich ook naar LODEWIJK XVIII, die toenmaals te *Blankenburg* in *Duitschland* was. Op eene zijner reizen, droeg hij bij tot de ontsnapping van den commodoor SIDNEY SMITH, in den *Temple* gevangen gehouden. Ondanks alle voorzorgen, die hij nam om de policie ten opzigte van zijne handelingen het spoor te doen verliezen, werd hij ontdekt en bij zijn laatste verblijf te *Parijs* door een' verrader, die hij met weldaden overladen had en die hij kort te voren onder het getal zijner officieren had opgenomen, aangeklaagd. Op den loer gestelde agenten omringden hem den 29 Junij 1798 op den *Pont-Royal*. Met eenen dolk gewapend, doodde hij er eenen, kwetste twee anderen derzelve, stond op het punt om te ontsnappen, toen andere verspieders onder het geroep van moord! op nieuw op hem aanvielen, hem kwetsten en er in slaagden om hem in de straat *du Bac* in hechtenis te nemen. Voor de stafofficieren gevoerd, weigerde hij om op de vragen te antwoorden, en werd aan eene militaire commissie overgeleverd, die hem ten dood veroordeelde. Men fusileerde hem weinige dagen daarna, achter den ringmuur van *Parijs* bij het *Marsveld*. ALPHONSUS DE BEAUCHAMP, schrijver van eene *Geschiedenis der Vendée* heeft de *Gedenkschriften van den Graaf F. GUYON DE ROCHECOTTE* in het licht gegeven, volgens zijne papieren en de aanteekeningen van eenige zijner officieren, *Parijs*, 1819, in 8.vo Men vindt eene ontleding derzelve in het werk getiteld: *Zegepralen en overwinningen der Franschen*, bij PANCKOUCKE van 1807 tot 1824 in het licht gegeven.

ROCHE-FLAVIN (BERNARDUS DE LA) in 1552 te *Saint-Cernin* in *Rouergue* geboren, werd eerst raadsheer te *Toulouse*, daarna bij het parlement van *Parijs*. Zijne kunde verschafte hem den post van eersten voorzitter in de rekwestkamer bij het parlement van *Toulouse*, daarna dien van staatsraad. Hij over-

leed in 1727, in den ouderdom van 76 jaren. Men heeft van hem eene uitmuntende *verzameling der merkwaardigste vonnissen* van het parlement van *Toulouse* in die stad in 1720 in 4.to gedrukt. Men vindt er in: 1.° *Traité etc.* (*Verhandeling over de heeren-regten*) zeer gezocht, — 2.° *Traité etc.* (*Verhandeling over de parlementen*) 1617, in fol. enz. vol nasporingen, en niet zeer algemeen.

ROCHEFORT. — Zie MONTLHÉRI en RIEUX.

ROCHEFORT (GUY of GUIDO DE), heer van *Pleuvaut*, gesproten uit een uit het graafschap *Bourgondië* bij *Dôle* oorspronkelijk huis, legde zich toe op de beoefening der schoone letteren, en onderscheidde zich bij den oorlog in den raad van KAREL, hertog van *Bourgondie*, die hem tot zijnen raads- en kamerheer verhief, maar zijne gunst duurde niet lang, hetzij dat hij verdiend had, dezelve te verliezen, hetzij dat zulks slechts een nieuw bewijs is geweest der wisselvalligheid van de vriendschap der grooten. Nadat LODEWIJK XI hem voordeelige aanbiedingen had gedaan, kwam hij dien vorst dienen, die hem in 1482 tot eersten voorzitter bij het parlement van *Dijon* verhief. KAREL VIII zijn zoon, beriep hem bij zijnen persoon en vereerde hem in 1497 met de waardigheid van kanselier. Hij overleed in 1507, nadat hij de waardigheid van de kroon op eene wijze die zijne nagedachtenis onsterfelijk maakt verdedigd had. Hij is het die in 1497 den grooten raad deed verkiezen. Men vindt achter de verzameling van *Brieven* van FAUSTE ANDRELIN een klein *Latijnsch dichtstuk* tot lof van GUY DE ROCHEFORT. WILLEM DE ROCHEFORT, zijn broeder, even als hij, kanselier van *Frankrijk*, maar minder beroemd, is in 1492 overleden. Hij bragt KAREL VIII van zijn voornemen terug om *ANNA van Bretagne* van hare bezittingen te berooven, en overreedde hem met haar in den echt te treden, om met meer zekerheid en eervoller dat landschap met de kroon te vereenigen.

ROCHEFORT (HENDRIK LODEWIJK D'ALOIGNI DE), onderscheidde zich in den oorlog tegen de Spanjaarden, en na den vrede der *Pyreneën* volgde hij LA FEUILLADE in *Hongarijë*, en legde er niet minder dapperheid aan den dag. Bij de terugkomst in *Frank-*

rijk, diende hij met onderscheiding, en geraakte in 1676 tot de waardigheid van maarschalk van *Frankrijk*. Hij overleed in hetzelfde jaar.

ROCHEFORT (WILLEM DE), lid der akademie van opschriften en schoone letteren, werd te *Lyon* in 1731 geboren, en overleed in 1788 te *Parijs*. Hij is voordeelig bekend, in de letterkunde: 1.° door eene berijmde vertaling van den *Ilias* en van de *Odyssée* van HOMERUS, eene *Critische geschiedenis van de denkbeelden der ouden en van de stelsels der wijsgeeren over het geluk*; — 2.° *des Poésies etc.* (*Mengeldichten tegen het stelsel der materialisten*); — 3.° *Poème etc.* (*Gedicht op den dood der keizerin MARIA-THERESIA*); — 4.° twee treurspelen *Electra* en *Penelope*. Hij vereenigde meer dan eene soort van geleerdheid. Met de kennis van het Grieksch en het Latijn paarde hij die van het Italiaansch en Engelsch. In het algemeen, was hij meer genegen om de schoonheden der ouden dan die der nieuweren op prijs te stellen. Hij schreef met meer zuiverheid dan warmte, en met meer ongedwongenheid dan nadruk. Zijn stijl in prosa is naauwkeurig en zelfs sierlijk; maar zijne verzen schieten dikwijls in kracht te kort. Het is misschien aan dit gebrek dat men de gestrengheid moet toeschrijven, waarmede zijne vertaling van HOMERUS door eenige lezers is beoordeeld die, zonder twijfel, aan de buitengewone moeijelijkheid van eene zoodanige onderneming niet gedacht hebben, zoo min als aan den vasten en onwankelbaren moed, dien zij vordert. Een andere grond van deze gestrengheid, die den vertaler veel eer aandoet, is dat hij zich altijd zeer van de wijsgeerige secte heeft verwijderd gehouden; en dat hij de dwalingen derzelve met even zooveel kracht als standvastigheid bestreden heeft. Van daar de zoo vleijende lofspraken, die hij van critici ontvangen heeft, welke die partij niet omhelsd hadden. Het is zeker dat zijne vertaling beter is dan die van HOUDARD DE LA MOTTE, de eenige die dezelfde proeve genomen heeft; nog heeft hij zich tot den *Ilias* bepaald (*).

ROCHEFORT (F.) te *Tou-*

(*) De heer BIGNAN heeft later eene nieuwe vertaling van den *Ilias* in fransche verzen in 2 dl.en in 8.° in het licht gegeven. *Fr. Vervolgers.*

louse in 1747 uit eene familie die zich in de pleitzaal zeer onderscheiden had geboren, volgde dezelfde loopbaan en na zijne regtsgeleerde studiën volbragt te hebben, verkreeg hij eenen post van raadsheer bij het parlement dier stad. Als een verklaarde vijand der omwenteling, durfde hij in 1790 tegen de staatkundige ondernemingen der constituerende vergadering protesteren. Gedurende het schrikbewind werd hij als verdacht in hechtenis genomen, naar *Parijs* gevoerd, en aan de revolutionnaire regtbank overgeleverd, die hem den 14 Junij 1794 als zamenzweerder ten dood veroordeelde.

ROCHEFOUCAULD (FRANCISCUS graaf DE LA), uit een beroemd huis gesproten, was kamerheer der koningen KAREL VIII en LODEWIJK XII. Hij deed aan het hof zijne weldadige, edelmoedige, regtschapene en opregte inborst bewonderen. Hij hield in 1494 FRANCISCUS I ten doop. Nadat deze vorst, den scheptер bekomen had, behield hij veel achting voor zijnen doopheffer. Hij bevorderde hem tot zijnen gewonen kamerheer; verhief in 1515 de vrijheerlijkheid van LA ROCHEFOUCAULD tot een graafschap. De graaf DE LA ROCHEFAUCAULD overleed in 1517, eene beroemde nagedachtenis en eenen geëerbiedigden naam nalatende. Het is sedert hem dat alle oudsten zijner familie den naam van FRANCISCUS hebben aangenomen.

ROCHEFOUCAULD (FRANCISCUS DE LA) Bisschop van *Senlis* en kardinaal, in 1558 geboren, was de zoon van KAREL DE LA ROCHEFOUCAULD, van *dezelfde familie* als de voorgaande, maakte zich reeds in zijne kindschheid voordeelig bekend. Koning HENDRIK III verhief hem in 1585, tot het bisdom van *Clermont*, dat hij met wijsheid bestuurde. Paus PAULUS V, van zijnen ijver onderrigt om het concilie van *Trente* in *Frankrijk* te doen aannemen, en om de ketterij uitteroeijen, zond hem in 1607 den kardinaalshoed. Daar LODEWIJK XIII hem nader bij zijnen persoon wilde hebben, deed hij hem in 1613 het bisdom van *Clermont* verlaten, om den geestelijken herdersstaf in dat van *Senlis* te voeren. Deze prelaat werkte veel aan de hervorming der orden van den H. AUGUSTINUS en den H. BENEDICTUS, en hij had het geluk de hervorming in zijne abdij van *St. Geneviève du Mont* intevoeren. In 1625, bragt men in *Frankrijk* een boekje in omloop dat

ten titel voerde: *Jugement etc.* (*Oordeel der Kardinalen Aartsbisschoppen en Bisschoppen over de lasterschriften*) — die lasterschriften waren twee werken, waarin de kardinaal DE RICHELIEU beleedigd werd. — Het parlement verbood van geen ander schrift tegen die lasterschriften in het licht te geven, wijl het welligt vooronderstelde dat zulks de wezenlijke censuur der prelaten was, zoo als zulks de heer DUPIN in zijne *Kerkelijke geschiedenis* heeft beweerd; maar de vergaderde prelaten ontkenden den 27 Februarij 1626 dit werk, *als onder den titel, welken het voert, noch gelezen noch door een' der genoemden gezien te zijn.* De kardinaal DE LA ROCHEFOUCAULD regtvaardigde hun gedrag in een vrij uitgebreid werk getiteld, *Raison etc.* (*Reden der ontkenning door de Bisschoppen gedaan, enz*) en zond het aan den koning. Hij toonde aan dat het ontkende boek den stempel der scheuring draagt. Er straalt vele geleerdheid in dit werk door. Hij overleed in 1645, in den ouderdom van 87 jaren. De deugden van dezen beroemden man, zijne vroomheid en de onschuld zijner zeden hebben hem niet voor de verwijtingen en beleedigingen de jansenisten, en vooral van den abt DE SAINT-CYRAN kunnen vrij waren; zij hebben het hem als eene misdaad toegerekend aan de Jesuiten wel gedaan te hebben, van met ijver te hebben gehandeld in de geschillen door den doctor RICHER verwekt. (*Zie* zijn *Leven*, 1646, door pater LA MORINIÈRE, regulier kanonik, of dat in het Latijn door pater ROUVIÈRE, Jesuit). Hij was de broeder van ALEXANDER DE LA ROCHEFOUCAULD. — Zie BROSSIER.

ROCHEFOUCAULD (FRANCISCUS, hertog DE LA), prins van *Marsillac*, zoon van FRANCISCUS I, hertog DE LA ROCHEFOUCAULD, werd in 1613 geboren. Zijne dapper- en schranderheid plaatsten hem in den eersten rang der heeren van het hof die de lauweren van MARS met die van APOLLO vereenigden. Hij stond in vriendschaps-betrekking met de beroemde hertogin DE LONGUEVILLE, en het was gedeeltelijk op de aansporing van die prinses dat hij deel nam aan de geschillen der *Fronde*. Hij onderscheidde zich in dezen oorlog, en vooral in het gevecht van *St. Antoine*, alwaar hij door een musketkogel getroffen werd, die hem gedurende eenigen tijd het gezigt deed verliezen. Nadat deze geschillen waren

bijgelegd, was de hertog DE LA ROCHEFOUCAULD er slechts op bedacht om de zachte genoegens dervriendschap en der letterkunde te smaken. Zijn huis was de verzamelplaats van alles wat *Parijs* en *Versailles* geestigs bezat. De RACINES, BOILEAU'S, SÉVIGNÉ'S en LA FAYETTE'S, vonden in zijnen omgang bevalligheden die zij te vergeefs elders zochten. De jicht kwelde hem op het einde zijner dagen. Hij verdroeg de smarten dezer pijnlijke ziekte met geduld, en overleed te *Parijs* in 1680 in den ouderdom van 68 jaren met de gevoelens van een goed Christen. Ofschoon hij in zijne *Maximes* den dood als de grootste aller rampen heeft voorgesteld, ofschoon hij verzekert dat men hem niet zien kan zoo als hij is, zonder te bevinden dat hij eene verschrikkelijke zaak is, legde hij evenwel in zijne laatste oogenblikken standvastigheid en heldenmoed aan den dag. » Ik vrees zeer, zegt mevrouw DE SÉVIGNÉ, dat wij ditmaal den heer DE LA ROCHEFOUCAULD zullen verliezen; de koorts heeft aangehouden; gisteren ontving hij de laatste teerspijs; maar zijn toestand is eene bewonderenswaardige zaak. Hij is zeer goed voorbereid, zijn geweten is gerust gesteld: voor het overige is het de ziekte en de dood, waarmede hij zich bezig houdt, hij is er noch door ontroerd, noch door afgeschrikt. Hij hoort voor zich de zaak de geneesheeren bepleiten, van broeder ANGE en den Engelschman zonder zich bijna te verwaardigen zijn gevoelen te zeggen... Geloof mij, mijne dochter, het is niet vruchteloos dat hij geheel zijn leven overwegingen gemaakt heeft; hij is zoodanig deze laatste oogenblikken genaderd, dat zij voor hem niets nieuws noch vreemds hebben." Er bestaat van hem: *Mémoires etc.* (*Gedenkschriften over het regentschap van ANNA van Oostenrijk*) 1662, *Amsterdam* (*Trévoux*) 1713, 2 dl.n in 12.mo, met de kracht van TACITUS geschreven: dit is een getrouw tafereel van die stormachtige tijden, door een schilder geschetst, die zelf medewerker was geweest, dit werk is dikwijls herdrukt; [het 1.ste deel dat tot inleiding dient is voor de eerste maal in het licht verschenen in de uitgave door den heer RENOUARD bezorgd, *Parijs*, 1817]. — 2.o *Reflexions et Maximes.* (*Overwegingen en grondstellingen*)verscheidene malen herdrukt. Dezelve handelen over een stelsel, dat er verscheidene valsch en eenige andere overdreven maakt. Volgens hem, is de eigenliefde

de algemeene drijfveer van alle handelingen des menschen. Indien hij door eigenliefde de liefde van ons zelven bedoelde, die niet slecht kan zijn zoo lang als zij door het gezond-verstand toegelicht en in behoorlijke grenzen wordt gehouden, zou zijne grondstelling niet gebrekkig zijn; maar het is niet alzoo dat hij het verstaat. De eigenliefde, waarop hij alles bouwt, is de ijdelheid of de hoogmoed, een vergif volgens hem, zoo algemeen over de geheele menschheid verspreid, dat de mensch hetzelve niet kan verdelgen, ondanks alle pogingen zijner rede. » Indien men niet wist, zegt een oordeelkundige criticus, dat dit boekje van eenen man van het hof is, zoude men door het te lezen zulks zonder moeite raden. De schrijver beoordeelt het menschelijk hart naar dat der hovelingen. Hij geloofde waarschijnlijk dat de natuur den mensch slechts gevormd had, om een groot heer of slaaf der grooten te zijn; hij heeft het werk van alle in de bedorvene maatschappij vereenigde hartstogten voor het werk der natuur genomen. Zijn boekje dat goed kan zijn om den geest der wereld te kennen, kan niet behagen aan grootmoedige zielen, en zal nimmer eene schoone daad inboezemen."

Het verwijt, dat de abbé TRUBLET hem gedaan heeft, van te vermoeijen door de afwisseling der stoffen, door de weinige orde, die in zijne aanmerkingen heerscht, en door de eentoonigheid van stijl, schijnt even zeer gegrond. Eene goede uitgave van dat werk is die welke de abbé GABRIËL BROTIER er van geleverd heeft, met belangrijke *Aanmerkingen*, *Parijs*, 1789, 1 dl. in 8.vo Die uitgave moet den beminnaars der letterkunde zooveel te dierbaarder zijn als het werk van LA ROCHEFOUCAULD door voorgaande uitgevers op eene verregaande wijze verminkt is. De eene, onder het ijdele voorwendsel van eene gemakkelijke vereeniging, hebben van dat boek een dor en vervelend zedekundig woordenboek gemaakt. Anderen, nog vermeteler, hebben LA ROCHEFOUCAULD voor hunne regtbank gedaagd; zij hebben verscheidene grondstellingen van LA ROCHEFOUCAULD verworpen, en in derzelver plaats andere gesteld, welke de schrijver zelf verworpen had. Die wanorde is in 1778 in de uitgave van den heer SUARD begonnen, en is in alle volgende uitgaven vernieuwd. Om aan dat beroemde voortbrengsel zijnen ouden staat terug te geven, is het noodig geweest dat de abbé BROTIER, door

het gelukkigste toeval, in bijzondere bibliotheken, de eerste en laatste uitgave door LA ROCHEFOUCAULD zelven in het licht gegeven ontdekte, welke uitgaven in de grootste bibliotheken, zelfs in die des konings, niet gevonden werden. [De heer AIMÉ-MARTIN heeft ook in deze laatste tijden eene uitgave der *Grondstellingen van LA ROCHEFOUCAULD*, met aanteekeningen en eene in de zuiverste grondbeginselen geschrevene inleiding in het licht gegeven. De werken van LA ROCHEFOUCAULD zijn bij BELIN in 1818, met eene *Levensschets* door den heer DEPPING, in het licht gegeven; men heeft sedert dien tijd zijne *Volledige werken* voorafgegaan door eene biographische- en letterkundige schets door den graaf GAETAN DE LA ROCHEFOUCAULD, in 1825, 1 dl. in 8.vo in het licht gegeven].

ROCHEFOUCAULD (FREDERIK HIERONYMUS DE ROYE DE LA), uit het beroemde huis der graven van ROUCI-ROCHEFOUCAULD, was de zoon van FRANCISCUS DE ROYE DE LA ROCHEFOUCAULD, den tweeden van dien naam, luitenant-generaal en bevelhebber van de Fransche gendarmerie. Een gelukkige aanleg, eene zachte inborst, een verzoenende geest, een verheven gevoel, ziedaar de hoedanigheden, die vroegtijdig den abbé DE LA ROCHEFOUCAULD onderscheidden en die hem in 1729 het aartsbisdom *Bourges* waardig maakten. Hij toonde in die waardigheid alles wat hij van zijne teedere jeugd geschenen had, de vriend der deugd, des vredes, en vooral der behoeftigen, die zijne edelmoedigheid noodig hadden. In 1738 tot coadjutor der abdij van *Cluny* verkozen, werd hij er door den dood van den kardinaal D'AUVERGNE, in 1745 titulair abt van. Het was in dat zelfde jaar dat hij met het Romeinsche purper vereerd werd. Hij werd in het volgende jaar als afgezant van *Frankrijk* naar *Rome* gezonden. Bij zijne terugkomst in *Parijs*, werd hij aldaar ontvangen zoo als hij verdiende. De koning benoemde hem, in 1755, tot de abdij van *St. Vandrille*, en belastte hem te gelijkertijd met het beheer van het beneficiën blad. Hij zat voor in de vergaderingen der geestelijkheid van 1750, en 1755, en bediende zich van zijne regtschapenheid en van zijne kunde om den vrede in de gallicaansche kerk te herstellen. LODEWIJK XV verhief hem in 1756 tot zijnen groot-aalmoezenier. Hij had hiervan niet lang genot; eene borstzinking ontrukte hem in 1757 aan de Kerk en aan zijn

vaderland. De ongelukkigen, wier trooster, en de behoeftigen wier vader hij was, beweenden hem bitterlijk. Zijn edelmoedig en weldadig hart, opende zich van zelf tot het medelijden, en de overvloedige milddadigheden volgden oogenblikkelijk de gevoelens van medelijden, welke de behoefte hem inboezemde.

ROCHEFOUCAULD (ALEXANDER NICOLAAS DE LA), markgraaf van *Surgères*, in 1709 geboren, den 29 April 1760 overleden. Hij koos de partij der wapens, en beoefende te gelijkertijd de letteren. Er bestaat van hem: 1.° een blijspel getiteld: *School der wereld*, — 2.° een kort begrip van *Cassandra*, eenen vervelenden roman, die hij getracht heeft aangenaam te maken, 3 dl.n in 12.mo — een beknopte PHARAMOND, 4 dl.n in 12.mo in den smaak van den voorgaande. [De heer SERIEYS heeft in 1804 in het licht gegeven *OEuvres etc* (*Werken van LA ROCHEFOUCAULD, margraaf van Surgères*), zijne verhandelingen over den oorlog, over de regering, over de zedekunde, enz. bevattende, 1 dl. in 8.vo]

* ROCHEFOUCAULD (LODEWIJK-ALEXANDER DE LA), hertog van *la Roche-Guyon*, pair van *Frankrijk*, te *Parijs* in 1735 geboren was de zoon van den hertog D'ENVILLE, en toonde zich reeds vroegtijdig den beschermer der wetenschappen en kunsten, die hij zelf beoefende. Zijn huis, zoo wel als dat van de hertogin D'ENVILLE, zijne moeder, was voor geleerden en voor de in de letterkunde en de staatkundige huishoudkunde beroemdste mannen van dat tijdvak steeds geopend. Hij diende tot aan het begin der omwenteling, met roem in de legers, daarop (in 1787) achtereenvolgend tot de vergadering der notabelen, en tot afgevaardigde van den adel van de hoofdstad (in 1789) bij de algemeene-staten benoemd, was hij een van de zeven leden zijner orde, die zich den 25 Junij met den burgerstand vereenigden. Den 27 Junij van hetzelfde jaar, verzocht hij dat men zich zou bezig houden met het vraagstuk over de *vrijheid der Negers*. Toen het om de zamenstelling van het wetgevende ligchaam te doen was, stelde hij eene verbetering voor, ten einde het al te groote gezag van eene eenige vergadering te matigen, en die bestond in de oprigting van eenen raad van onderzoek, welke alleen het regt van onderzoek zou heb-

ben, en in geval van *veto*, het geschil door nieuwe afgevaardigden te doen beslissen (hetwelk de navorschingen en langwijliger en lastiger zou gemaakt hebben). Hij lokte, den 30 October het dekreet uit tegen de geestelijke goederen, en den 25 November bragt hij een verslag uit over het adres der *vrijheidsvrienden* te *Londen*, hij verzocht dat men den voorzitter belasten zoude aan lord STANHOPE te schrijven, om hem de erkentelijkheid der vergadering te kennen te geven. Den 26 Januarij 1783, verhief hij zich tegen het voorstel, hetwelk de afgevaardigden van de betrekkingen des bestuurs uitsloot. Hij stemde vervolgens voor de vernietiging der religieuze orden, en ondersteunde het voorstel van dom GERLE, strekkende om de Catholijke Godsdienst nationaal te verklaren. Eenige dagen daarna, verzocht hij dat de vergadering het gedrag van den generaal BOUILLÉ in den opstand van *Nantes* mogt goedkeuren. In den loop van het jaar 1791, deed hij verscheidene verslagen over de commissiën van contributiën, en lokte over dit onderwerp een aantal besluiten uit. Hij was een dergenen die met meer aandrang de onbepaalde vrijheid der drukpers vorderden; en, in de discussie betrekkelijk het geval waarin de koning moest beschouwd worden afstand te hebben gedaan, stelde hij voor, dat er een uitstel zou bepaald worden, waarin de vorst zou gehouden zijn, om in *Frankrijk* terug te keeren indien hij zich uit hetzelve verwijderde. Na de zitting lid en voorzitter van het departement van *Parijs* geworden zijnde, verscheen hij den 7 October voor de balie van de wetgevende vergadering, en hield voor dezelve eene redevoering van gelukwensching. In November 1791, onderteekende hij het besluit van het departement door hetwelk de koning verzocht werd van zijn *veto* ten opzigte van het besluit tegen de priesters gebruik te maken. Den 6 Julij 1792, onderteekende hij dat, hetwelk PETHION en MANUEL, maire en procureur der gemeente, wijl zij de aanslagen tegen den koning op den 20 Junij toegelaten of begunstigd hadden, in hunne bediening schorste. Indien hem die eerste stap de gunst des gemeens, door de volksmenners aangevoerd, verworven had, maakte de laatste hem het voorwerp van den haat en de vervolgingen van

datzelfde volk, waarbij zich de sektiën en de club der hoofdstad voegden. Hij meende, maar vruchteloos, den storm tot bedaren te brengen door zijn ontslag te nemen. Op den 10 Augustus 1792 verliet DE LA ROCHEFOUCAULD de hoofdstad met het doel van zich naar de wateren van *Forges* te begeven. Een der afgevaardigden van *Parijs* had mevrouw DE LA ROCHEFOUCAULD gewaarschuwd dat haar echtgenoot op weg zou omgebragt worden, en dat hij zijn leven niet anders dan door eene som van 25,000 francs redden kon. Deze som werd gegeven, doch desniettegenstaande werd hij te *Gisors* aangehouden, waar het graauw, na hem uit zijn rijtuig te hebben doen komen, hem met steenworpen doodde, weinige dagen na de verschrikkelijke gebeurtenissen van den 2 en 3 September 1792; hij was drie en tachtig jaren oud; dit gebeurde op den 14 September 1792.

* ROCHEFOUCAULD (DOMINICUS DE LA), kardinaal en aartsbisschop van *Rouanen*, in 1713 te *Saint-Elpis*, bij *Mende* geboren. Hij sproot uit eenen armen en onbekenden tak van het beroemde huis, waarvan hij den naam droeg, en had aan eene gelukkige omstandigheid zijne verandering van fortuin te danken. De heer DE CHOISEUL, bisschop van *Mende* ontdekte bij het bezoek van zijn diocees deze familie, sprak er over met den aartsbisschop van *Bourges*, den heer FREDERIK WILLEM DE LA ROCHEFOUCAULD, die dezelve herkende, met weldaden overlaadde, en den jongen DOMINICUS bij zich ontbood. Nadat hij hem zijne studiën in het seminarie van *St. Sulpice* had doen volbrengen, benoemde hij hem tot zijnen groot-vikaris. De abbé DE LA ROCHEFOUCAULD nam er gedurende verscheidene jaren de bedieningen van waar, tot dat hij in 1747 tot het aartsbisdom *Albi* benoemd werd. Hij was lid van de vergaderingen der geestelijkheid van 1750 en 1755, waarin hij de voorregten van zijn genootschap verdedigde, en in de tweede dier vergaderingen, deed hij in de geschilpunten welke men toenmaals over de Kerk van *Frankrijk* behandelde, verzoenende maatregelen aannemen. In 1757 verkreeg hij de rijke abdij van *Cluny*, en ging in 1759 tot den aartsbisschoppelijken stoel van *Rouanen* over. De heer DE LA ROCHEFOUCAULD was de eerste die de handelingen van de vergadering der geestelij-

ken van 1765 aannam, en hij zat voor in die van 1780 en 1782. Hij was den 1.e Junij 1778 tot de waardigheid van kardinaal verheven. De *Verzameling der Verhandelingen over de godgeleerdheid* van de heeren BASTON en TUVACHE werd onder zijne bescherming in het licht gegeven. In 1789 tot de algemeene staten afgevaardigd, zat hij voor in de kamer der geestelijkheid, en stemde zoo wel als de meerderheid van zijnen stand, voor de scheiding der drie orden, en het was slechts op de uitdrukkelijke uitnoodiging van LODEWIJK XVI dat hij zich met den derden of burgerstand verëenigde. Hij legde evenwel op het bureau een *protest* neder ter verdediging van de regten van zijnen stand. Hij werkte mede aan alle maatregelen welke de geestelijkheid aannam, en bestuurde de vereenigingen welke ter verdediging dierzelfde regten gehouden werden, en waarvan het resultaat het geschrift was getiteld *Exposition etc.* (*Verklaring der grondstellingen enz.*) De verwoestende grondstellingen der omwenteling konden dezen deugdzamen prelaat niet anders dan verontwaardigen en bedroeven, en hij verklaarde zulks in de *brieven* die hij aan een zijner geachtste vrienden schreef. Men gaf aan eenen dezer brieven, waarin hij zich tegen de nieuwigheden verhief, eene verklaring, en hij werd in de volle vergadering aangeklaagd, hetwelk aanleiding gaf tot eene groote gisting. Maar de heer DE LA ROCHEFOUCAULD werd er niet door afgeschrikt. Hij rigtte zich op, en zeide met eenen kalmen nadruk . . . . » Ja, mijne heeren; ik heb den brief, welken men u aanklaagt geschreven, en ik heb denzelven moeten schrijven; hij bevat mijne ware gevoelens." De beweging werd nog grooter; doch had echter voor den moedigen prelaat geenerlei onaangename gevolgen. Hij weigerde den burgereed af te leggen, en men verving hem volgens de constitutioneele vormen, alhoewel hij den 23 Januarij 1791 aan de kiezers schreef, om hun onder het oog te brengen hoe onregelmatig hunne handelwijze was, en dat hij den 20 Februarij eene *Herderlijke onderrigting* tegen de *burgerlijke constitutie van de geestelijkheid* uitvaardigde. Hij woonde onafgebroken de vergaderingen bij, en onderwierp zich zonder gemor aan de ontberingen hem door het verlies zijner inkomsten

berokkend. De kardinaal DE LA ROCHEFOUCAULD was een des laatsten die *Frankrijk* verlieten. Hij begaf zich in September 1792 naar de *Nederlanden*, en woonde achtereenvolgend te *Maastricht*, te *Brussel* en te *Munster*, en hoewel hij, naar men verzekert, de aanbiedingen zijner familie en die van PIUS VI van de hand wees, vond hij echter de middelen om aan de ongelukkigen nuttig te zijn. Nadat hij eene lange loopbaan had afgelegd, overleed hij te *Munster* den 23 September 1800. De abbé JARRY heeft zijne *Lijkrede* uitgesproken, waarin hij met bekwaamheid de deugden van den kardinaal heeft geschetst, wiens *grafschrift* men aan het einde derzelve vindt.

ROCHEFOUCAULD-MOMONT (FRANCISCUS-JOZEF DE LA) en ROCHEFOUCAULD BAYERS (PETRUS-LODEWIJK DE LA), broeders, beide bisschoppen, ondervonden beide hetzelfde lot. FRANCISCUS-JOZEF werd in 1735 te *Angoulême* geboren. Hij omhelsde den geestelijken staat en droeg den naam van abbé MOMONT. Na zijne eerste studiën kwam hij in het seminarie van *St. Sulpice*, volbragt zijn licentiaat van 1762 tot 1763, en verbond zich aan het huis van *Navarre*. In 1772 werd hij tot grafelijk-bisschop van *Beauvais* benoemd, en den 22 Junij van hetzelfde jaar gewijd. In 1789 door de geestelijkheid van het landvoogdijschap van *Clermont* en *Beauvoisis* tot afgevaardigde bij de algemeene staten verkozen, had hij zitting in de wetgevende vergadering, sprak er niet, maar stemde steeds met de regter zijde, en bleef aan de belangen der monarchie en zijner orde verkleefd. Hij behoorde, even als zijn broeder, tot het kleine getal bisschoppen die het land niet verlieten. Na den 10 Augustus 1792 in de *Carmes* (het Karmelieten-klooster) opgesloten zijnde, werd hij er met zijnen broeder omgebragt. — PETRUS LODEWIJK DE LA ROCHEFOUCAULD BAYERS in het diocees van *Perigueux*, den 13 October 1744 geboren, had ook den geestelijken staat omhelsd, en was te *St. Sulpice* opgevoed. Hij had zich even gelijk zijn broeder, aan het huis van *Navarre* verbonden. Gedurende zijn licentiaat dat van 1768 tot 1770 plaats had, werd hij, op de benoeming van den kardinaal DE LA ROCHEFOUCAULD in zijne hoedanigheid van abbé van *Cluny*, met het wereldlijk prioorschap van *Nanteuil* begunstigd. In 1775 tot het

agentschap van de geestelijkheid benoemd, deed hij gedurende de vijf jaren dat deze commissie duurde verscheidene verslagen aan den staatsraad, en eindigde dezelve op eene eervolle wijze in 1780. In het vorige jaar had hij de abdij van *Vauluisant* verkregen. Het was gebruikelijk dat bij het ophouden van het agentschap, de agenten der geestelijkheid tot een bisdom bevorderd werden. Aan den abbé DE LA ROCHEFOUCAULD viel dat van *Saintes* ten deel; hij werd den 6 Januarij 1782 tot die betrekking gewijd. Hij bestuurde zijn diocees wijsselijk en maakte er zich bemind. Op het einde der constituerende vergadering, kwam hij te *Parijs*, om er met zijne ambtgenooten te raadplegen betrekkelijk de maatregelen, die men ten opzigte van de kerkelijke aangelegenheden van *Frankrijk* behoorde te nemen. In de zitting der wetgevende vergadering van den 4 Junij 1792, werd de bisschop van *Beauvais* door den capucijn CHABOT aangeklaagd, als aan de zoogenaamde *Oostenrijksche commissie* deel nemende. Mogt deze vereeniging, die men altoos als hersenschimmig heeft aangezien, werkelijk eenige wezenlijkheid hebben gehad, zoo weten degene die de bisschop van *Beauvais* gekend hebben dat niemand minder dan hij voor zulke zaken geschikt en minder genegen was, om er toe over te gaan. Om echter de kwaadwilligheid minder stof tot argwaan te geven, besloten de beide broeders *Parijs* te verlaten en begaven zich naar *Soissons* bij hunne zuster, abdis van *Notre-Dame*. Een detachement van revolutionnaire soldaten in die stad aangekomen zijnde, vernamen dat er twee bisschoppen in het klooster waren. Zij begaven zich gewapend naar hetzelve, en eischten derzelver uitlevering. Men slaagde er in om dezen zamenloop uit een te doen gaan; maar in den nacht verlieten de Heeren DE LA ROCHEFOUCAULD *Soissons*, ten einde hunne zuster en hare religieuzen aan geen gevaar bloot te stellen en kwamen te *Parijs* terug. Nadat de bisschop van *Beauvais* gearresteerd was, verzocht zijn broeder zijne gevangenschap te mogen deelen, en hij werd naar het Karmelieten klooster gevoerd. In de laatste dagen van Augustus, gelukte het den kamerdienaar van den bisschop van *Saintes* om in dat gesticht binnen te sluipen, en maakte aan zijnen

meester het middel bekend om hem in de kleederen die hij medebragt, vermomd te doen ontsnappen. De bisschop van *Saintes* vraagde hem of hij zijnen broeder ook kon bevrijden. Daar hij zulks met neen beantwoordde, weigerde hij er gebruik van te maken. Zij werden beide den 2 September 1792 vermoord, en behoorden tot de slagtoffers van dien verschrikkelijken dag. » Het was, zegt MATHON DE LA VARENNE, een kleedermaker, BERTHELOT genaamd, die de bisschoppen LA ROCHEFOUCAULD doodde, en MARTIN FROMENT schepte er een gruwelijk vermaak in hunne lijken te verminken, terwijl hij hun den neus en de ooren afsneed."

* ROCHEFOUCAULD (MARIA CHARLOTTE DE LA), benedictijner religieuze, abdis van *Notre-Dame* van *Soissons* en zuster der voorgaanden, werd in 1732 geboren en aanvaardde, nog zeer jong zijnde, den sluijer. Zij was eerst abdis van *Paraclet*, een huis door ABAILARD gesticht, en waarvan HELOÏSE de eerste abdis was. Voor de omwenteling, rustte de overblijfselen van die beide minnenden in een en hetzelfde graf. Mevrouw DE LA ROCHEFOUCAULD bestuurde gedurende tien jaren dat klooster. In 1778, ging zij over tot de abdij van *Notre-Dame* van *Soissons*, eene der eerste van *Frankrijk* door hare oudheid, hare rijke inkomsten en de aanzienlijke geboorte harer abdissen. Zij verrigtte er al het goede wat de Godsdienst en de christelijke liefde aan een van natuur edelmoedig hart kan inboezemen. Zij had daarom niet minder haar deel aan de vervolgingen, waarvan de personen van haren staat en rang het voorwerp waren. Men heeft in het voorgaande artikel gezien dat men gewapenderhand bij haar kwam om er hare broeders met geweld uittehalen. Men deed navorschingen en onderzoekingen in haar klooster. Eene kleine draagbare drukpers die men er vond, welke tot tijdverdrijf van den bisschop van *Beauvais* diende, en waarmede hij eenige gebeden voor de religieuzen gedrukt had, werd door het volksgenootschap in een werktuig, door welks middel men libellen verspreidde, veranderd. Mevrouw DE LA ROCHEFOUCAULD, met eene ziekelijke zuster tot haren last, hare abdij verlaten hebbende, zelve blind geworden, zonder middelen van bestaan en aan allerlei behoeften blootgesteld, was een voorbeeld

van moed, geduld en christelijke gelatenheid. Zij overleed den 27 Mei 1806, in den ouderdom van 74 jaren, na een meer dan vijftienjarig kommervol bestaan, op dezelfde plaats waar zij een zoo heilig en edel gebruik van den rijkdom had gemaakt, welke de Voorzienigheid in hare handen gesteld had.

* ROCHEFOUCAULD - LIANCOURT (FRANCISCUS ALEXANDER FREDERIK, hertog DE LA), langen tijd onder den naam van hertog van LIANCOURT bekend, werd den 11 Januarij 1747 geboren. Hij was de zoon van den hertog van ESTISSAC, wien hij opvolgde in den post van grootmeester der garde-robe des konings, en nam deze bedieningen waar bij LODEWIJK XV en LODEWIJK XVI. Door den adel van het baljuwschap *Clermont* in *Beauvaisis* bij de algemeene staten afgevaardigd, scheen hij vrij genegen om de grondbeginselen van den dag aantenemen; hij verzette zich evenwel tegen al te hevige maatregelen en hij behoorde niet tot het getal der adellijken die zich voor het uitdrukkelijk bevel van LODEWIJK XVI met den burgerstand vereenigden; hij had zelfs de zending van afgevaardigde niet dan met de toestemming des konings aangenomen. De hertog DE LIANCOURT raadde den vorst aan, NECKER aan het ministerie terug te roepen, en van zich naar de vergadering te begeven om er die inwilliging, welke hij aan het heerschende gevoelen deed, bekend te maken: de verkleefdheid aan den koning, waarvan hij bij meer dan eene gelegenheid bewijzen gaf, en de regtschapenheid van zijne inborst gedoogen niet te dien opzigte de minste verdenking van trouweloosheid van den kant des hertogs te voeden, welke meende dat die daad van toegevendheid van den kant des vorsten, aan alle eischen en vorderingen zoude voldoen. Hij had zich door eenige grondbeginselen der nieuwe wijsbegeerte laten misleiden. Volgens de geruchten, welke op dat tijdstip in omloop waren, was het bij een middagmaal hetwelk de hertog DE LIANCOURT aan de meest invloed hebbende leden der nationale vergadering gaf, dat men de afschaffing *van alle voorregten* des adels besliste, welke afschaffing in den gedenkwaardigen nacht van 4 Augustus bij een besluit werd vastgesteld; eenige dagen daarna, stelde dezelfde hertog voor tot aan-

denken van die al te beruchte zitting eenen gedenkpenning te doen slaan; te gelijkertijd zond hij aan den koning zijn blaauw orde-lint terug. Het is waarschijnlijk dat de hertog DE LIANCOURT, door alzoo te handelen, de gisting onder het volk meende te stillen, en grootere gevaren aftewerenen; maar de oproermakers wilden door alle deze inwilligingen zich slechts eenen weg banen om tot den troon te komen en denzelven des te gemakkelijker te doen wankelen. De hertog DE LIANCOURT scheen zulks eindelijk te ontdekken, toen hij in eene welsprekende redevoering, die hij den 1 September van hetzelfde jaar in de vergadering uitsprak, het *onbeperkt veto* des konings ten opzigte van alle wetgevende akten, welke de vorst met het welzijn van zijn volk of met de veiligheid zijner staten als strijdig oordeelde, eischte; hij wilde in een woord de oude constitutie verbeterd, maar niet geheel omvergeworpen hebben. Den 24 October daaropvolgende, deed hij de vraag van een' afgevaardigde, strekkende om de beweegredenen van het plotselijk vertrek van den hertog van *Orleans* naar *Engeland* te weten, tot de orde van den dag overgaan. Hij beschermde met MALLOUET (den 16 Januarij 1790) den schout-bij-nacht ALBERT, tegen wien het gemeen van *Toulon* was opgestaan, ter oorzake van zijne koningsgezinde gevoelens. Hij bestreed den 28 Junij de redevoeringen der heeren DE NOAILLES en van LAMETH, en drong er met nadruk op aan dat de militairen in werkelijke dienst van de clubs moesten worden uitgesloten, die zich in alle steden van *Frankrijk* hadden verspreid. Het dagblad, de *Handelingen der apostelen* genaamd, kondigde op datzelfde tijdstip aan dat de hertog DE LIANCOURT de bewerker van het belagchelijke gezantschap van het menschelijke geslacht, bij de nationale vergadering was geweest, en waarvan de pruis CLOOTZ de redenaar was; maar deze bewering was slechts eene lastering. Sedert dezen oogenblik, hield zich de hertog DE LIANCOURT enkel met militaire wetten en menschlievende onderwerpen bezig. In het jaar 1791 werd hij tot voorzitter der commissie van bedelarij benoemd, en men vertrouwde hem het opzigt der hospitalen toe. Hij vervulde zijnen last op eene eervolle wijze, en deed onder anderen besluiten uitvaardigen, waarbij bepaald werd, dat het onderhoud der vondelingen en bedelaarsgestichten niet meer ten koste der steden, maar van die der al-

gemeene schatkist zoude zijn. Ten gevolge dezer wijze hervormingen, viel aan de armen en aan de verlatene kinderen een beter lot ten deel. De hertog DE LIANCOURT was een dergenen die zich, hoewel vruchteloos, tegen de vereenigingen van *Avignon* en van het graafschap (*Comtat*) met *Frankrijk* verzetteden. MIRABEAU, weder met het hof verzoend, had weinige dagen voor zijnen dood voor de vergadering gezegd, dat *hij de muitelingen van alle kleuren zou bestrijden;* het is op deze (vrij late) verklaring, dat de hertog DE LIANCOURT, in de maand April verzocht dat de vergadering tegenwoordig zoude zijn bij de lijkplegtigheid van dien beroemden redenaar. Den 3 Junij verzocht hij dat men de galijstraf mogt afschaffen; en den 23 reclameerde hij tegen de plaatsing van zijnen naam onder de handteekeningen van eene verklaring van getrouwheid aan de *voornaamste* artikels der constitutie, » en verklaarde dat hij den eed had afgelegd van dezelve in hare geheele volkomenheid te handhaven." Nadat PETHION den 14 Julij had voorgesteld, eene onderscheiding daartestellen *tusschen de constitutioneele onschendbaarheid en de onschendbaarheid van den persoon des konings*, bestreed de hertog DE LIANCOURT dezelve zegevierend; maar zij werd eenigen tijd daarna door CONDORCET op nieuw voorgedragen. Hij verdedigde andermaal den koning, tijdens deszelfs vertrek naar *Montmedi*, en hij riep uit in zijne redevoering:... » Laat ons de waarheid zeggen: de koning wordt enkel door de muitelingen getrotseerd; het is op het koningschap dat men het gemunt heeft; het is den troon, dien men wil omverwerpen... " Hij was niet in de vertrouwelijke kennis der reis gesteld geweest. Het was de hertog DE LIANCOURT die voorstelde de oude akademiën door een instituut te vervangen, zoodanig als men hetzelve in 1795 oprigtte. Hij zag van dag tot dag de veiligheid des konings meer dan ooit in gevaar gesteld en de aanslag van den 20 Junij 1792 liet hem geen twijfel meer over omtrent de bedoeling der Jacobijnen, hij raadde alzoo den Vorst aan zich naar *Normandyë* op het kasteel *Guillon* te begeven, aan den kardinaal DE LA ROCHEFOUCAULD, zijnen oom, toebehoorende, en indien het geval het mogt vorderen, naar *Rouanen* door te gaan, waar nog een aantal

koningsgezinden waren; de hertog verbond zich te gelijkertijd deze verwijdering te beschermen. De hertog DE LIANCOURT was toenmaals militaire bevelhebber van *Rouanen*. Deze raad werd niet opgevolgd; de 10 Augustus naderde, en met denzelven de val des troons, en de onvermijdelijke ondergang van den beste der koningen. Nadat het den hertog DE LIANCOURT gelukt was om zich te *Havre* in te schepen, stak hij naar *Engeland* over, waar hij gedurende 18 maanden in de kleine stad *Bury* zijn verblijf hield, en begaf zich vervolgens naar de *Vereenigde staten* van *Amerika*. Hij hield er zich uitsluitend bezig met de kunsten, met den landbouw en vooral met den koophandel, en kwam eerst in 1798 in *Europa* terug. Hij doorreisde met datzelfde doel *Holland*, het noorden van *Duitschland* en *Denemarken*. Hij had altijd de nijverheid beschermd en begunstigd. Van het jaar 1780 af, had hij in zijn domein van *Liancourt* eene kleine school van kunsten en handwerken gesticht, die de grondslag werd van die, welke later werd gesticht, en die achtereenvolgend te *Compiègne* en te *Châlons* met een hulpgebouw te *Angers*, daarna te *Toulouse* verplaatst is, en die zoo bloeijend onder zijn bestuur is geweest. De hertog DE LIANCOURT keerde in 1799, na den 18 brumaire, het tijdstip waarop BONAPARTE zich tot eersten consul verklaarde naar *Frankrijk* terug. Zijne eigendommen waren bijna alle verkocht, maar zijne echtgenoote Mevrouw DE LIANCOURT, geboren LAUNION, had de hare kunnen redden, door eene echtscheiding voorteweenden. Daar hij op geenerlei wijze BONAPARTE wilde dienen, rigtte hij met de overblijfsels zijner fortuin, in het niet verwoeste gedeelte van zijn kasteel *de Liancourt* eene fabriek en eene katoen spinnerij op, die de welvaart in het *Oise*-departement verspreidde. Hij gebruikte in de fabriek niet alleen een aantal werklieden zonder brood, maar arme en zelfs gevondene kinderen, die hij zelf in de Godshuizen ging opsporen. Men heeft hem nog de weldaad van de invoering der koepokinenting te danken, en het is van zijn kasteel dat zij zich door geheel *Frankrijk* verspreidde. Men meent dat bij deze gelegenheid NAPOLEON den hertog DE LIANCOURT bijna noodzaakte het kruis van het legioen van eer aantenemen. Tijdens de restauratie, kwam hij weder te *Parijs*, en LODEWIJK XVIII

benoëmde hem den 6 Junij 1814 tot pair des koningrijks. Het is ook omtrent dezen tijd dat hij den naam van hertog DE LA ROCHEFOUCAULD aannam, die den dood van zijnen neef, den hertog DE LA ROCHEFOUCAULD D'ENVILLE, te *Gisors* in 1792 om het leven gebragt, had open gelaten. In de honderd dagen, en bij de terugkomst van BONAPARTE van het eiland *Elba*, nam hij de bediening aan van lid van de kamer der vertegenwoordigers voor het arrondissements collegie van *Clermont*. Bij de tweede restauratie, trad hij weder in de kamer der pairs, waarin hij in 1815 tegen de meerderheid van de kamer stemde, en in 1816, vereenigde hij zich met diezelfde meerderheid volgens het vertrouwen dat hij in de ministers had. Het volgende jaar, bestreed hij het ontwerp van wet betrekkelijk de dagbladen. De hertog DE LA ROCHEFOUCAULD is een der beschermers geweest van de leerwijze van het wederkeerig onderwijs, waarvoor hij te *Liancourt* eene school gesticht heeft. Hij was ook lid van de maatschappij voor het lager onderwijs, en bestuurder van de inrigting *der kunsten en handwerken* van *Châlons*. Hij voerde er nuttige hervormingen in, en de kweekelingen beschouwden hem met regt, als hunnen besten vriend, hunnen vader en weldoener. De zucht van den hertog DE LA ROCHEFOUCAULD was om wel te doen, en al zijne denkbeelden hadden in het algemeen, een menschlievend doel, zoo als zijne werken zulks bewijzen, waarvan de lijst volgt: 1.° *Plan etc.* (*Ontwerp van de werkzaamheden der commissie ter uitroeijing van de bedelarij, in de nationale vergadering voorgedragen, overeenkomstig het dekreet van den 21 Januarij 1790*) in 4.to; — 2.° *Travail etc.* (*Werkzaamheden der commissiën van bedelarij*), 1790, in 8.vo; — 3.° *Les prisons etc.* (*De gevangenissen van Philadelphia*), 1796 in 8.vo; — 4.° *Voyages etc.* (*Reizen door de Vereenigde-staten van Amerika, in 1795, 96, 97 en 98 gedaan*) *Parijs* 1800, 8 dl.n in 8.vo; — 5.° *Etat etc.* (*Armenstaat*, of *Geschiedenis der werkende klassen der maatschappij, in Engeland, sedert de verovering tot op het tegenwoordige tijdstip*) uit het werk van MONTON ontleend, in 1800 in het licht gegeven; — 6.° *Notes etc.* (*Aanmerkingen op de Engelsche wetgeving betrekkelijk de wegen*) 1801, in

8.vo — 7.o *Notes etc.* (*Aanmerkingen op de grondlasten in Engeland*) 1801 in 8.vo — 8.o hij heeft medegewerkt aan het *Recueil etc.* (*Verzameling der verhandelingen over de gestichten van liefdadigheid*) uit het Engelsch vertaald 39 N.os, in 8.vo Onder andere onbezoldigde bedieningen, die hij had aangenomen, was die van lid van den bijzonderen raad der gevangenissen: nadat het ministerie in 1823 door eenige vertoogen, door de leden van dien raad gedaan, gebelgd was geworden, gaf het aan denzelven eene nieuwe inrigting waarbij LA ROCHEFOUCAULD uitgesloten werd. Bij die gelegenheid gaf LA ROCHEFOUCAULD in de dagbladen van *Parijs* eenen brief in het licht, dien hij aan den prefect van policie had gerigt. Ten gevolge dier bekendmaking werd hij van zijne evenzeer onbezoldigde ambten afgezet zoo als van inspecteur-generaal van het conservatorium der kunsten en handwerken, van lid van den algemeenen raad der fabrijken, van den landbouwkundigen raad, van den algemeenen raad der Godshuizen van *Parijs*, van den algemeenen raad van het *Oise*-departement, en van de commissie ter verspreiding van de inenting der koepokken. Die ongenade *ab irato* te weeg gebragt, bragt den hertog DE LA ROCHEFOUCAULD in de volksgunst, daar hij in zeker opzigt patriarch der vrijzinnigheid werd. Hij is te *Parijs* den 27 maart 1827, in den ouderdom van 80 jaren overleden, door al degene betreurd, die aan zijne weldaden deel gehad hebben, en die zijne achtenswaardige hoedanigheden hebben weten op prijs te stellen. Zijne lijkplegtigheden zijn zeer prachtig geweest, en, daar zekere dagbladen over *heiligschennis*, en *ergernis* hebben geschreeuwd, wegens een ongelukkig toeval, bij die gelegenheid gebeurd, zoo meenen wij de daadzaken in derzelver waren aard te moeten stellen, die daarenboven wereldkundig zijn, en die wij uit *l'Ami etc.* (*De Vriend van Godsdienst en koning* — maand April—) ontleend hebben. De bloedverwanten en vrienden van den overledene waren met het daarbij betrokken gezag overeengekomen, om het lijk van het hôtel des hertogs af tot aan de kerk van *MARIA hemelvaart* te *dragen*. Alles liep in de grootste orde af, maar bij het uitgaan der kerk, na de goddelijke dienst, rukte eene menigte jonge lieden de doodkist uit de handen der dragers, die dezelve op den lijkwagen wilden plaatsen,

en hielden hardnekkig vol dezelve tot aan de grafplaats te willen *dragen*. De wet verbood zulks: zij wil dat de rijke en de arme, de edele en de burger op dezelfde wijze naar de laatste rustplaats gevoerd worden, waar alle rangen en standen voor de zeissen van den dood verdwijnen. Te vergeefs willen de commissarissen aan de rustverstoorders rede doen verstaan; zij volharden. Middelerwijl, en om grooter opschudding te vermijden, hielden de bloedverwanten van den overledene en de commissarissen eene soort van raad in de sakristij; en men besloot dat, zich naar de wet voegende, en aangezien het regenachtig weder was, men het lijk in rijtuigen volgen zoude. Bij dat besluit, verdubbelde de halsstarrigheid der oproermakers: de gewapende magt kwam toegesneld; zij wordt teruggedreven, en in die worsteling, valt de doodkist op straat, in eene goot. Eindelijk komen er soldaten aan; zij verdrijven de menigte, en de doodkist wordt op de lijkkoets geplaatst. De waardigheid van pair der hertogen van LA ROCHEFOUCAULD is op den hertog van ESTISSAC, zijnen oudsten zoon overgegaan. Een zijner andere zonen, de graaf FREDERIK GAËTANUS DE LA ROCHEFOUCAULD had zitting in de kamer der afgevaardigden: deze laatste heeft in 1827 eene levensschets van den hertog DE LA ROCHEFOUCAULD-LIANCOURT, in een deel, in 8.vo in het licht gegeven.

ROCHE-GUYON (de hertog DE LA). — Zie ROCHEFOUCAULD (LODEWIJK-ALEXANDER DE LA).

ROCHEJAQUELEIN. — Zie LA ROCHEJAQUELEIN.

* ROCHER (PETRUS HIERONYMUS), priester en biechtvader van LODEWIJK XVIII, in September 1751 te *Chinon* geboren, was vroegtijdig een wees, en werd eerst door twee geestelijken verzorgd. Hij kwam vervolgens in het collegie te *Chinon*, van waar hij naar het kleine Seminarie van *Angers*, vervolgens naar het groot Seminarie van *St. Sulpice* overging, en in 1776 tot priester gewijd werd. ROCHER was achtereenvolgend kapellaan der twee parochiën van *Tours*, daarna te *Chinon*, waar hij kanonik van *St. Mexmes* werd. Hij was ook overste van de religieuze-genootschappen dier stad, en den 24 April 1790, nam hij bezit der pastorij van *Loches*, die hij tijdens de omwenteling verloor, wijl hij den eed geweigerd had. Niettemin bleef hij in zijn *diocees* en werd

met de andere onbeëedigde priesters gevangen gezet. Toen men het dekreet van verbanning uitvaardigde, begaf zich ROCHER naar het eiland *Jersey*, waar vele andere priesters en uitgewekenen ook eene schuilplaats hadden gezocht, verbleef er omtrent vier jaren, en begaf zich naar *Londen* waar hij zich bijna een jaar ophield. In de maand Augustus 1797 zond de bisschop DE SAINT-POL-DE-LÉON hem naar *Yaxley*, om er bij de Fransche krijgsgevangenen, ten getale van zes à zeven duizend in de gevangenissen van *Normancross* vereenigd tot aalmoezenier te dienen. De abbé ROCHER kwam van daar na verloop van acht maanden weder in *Londen*, en werd secretaris van den bisschop DE SAINT-POL-DE-LÉON. In 1808, koos LODEWIJK XVIII hem voor zijnen biechtvader. Deze bedieningen werden weder opgenomen door den heer ASSELINE en den bisschop van *Boulogne;* maar hij werd niet te min van tijd tot tijd bij den koning geroepen, die hij bij zijne terugkomst in *Frankrijk* vergezelde. Gedurende de honderd dagen begaf hij zich naar *Gend*. Bij de tweede restauratie, ging hij voort het vertrouwen van LODEWIJK XVIII te genieten en hij stond dezen vorst in zijne laatste oogenblikken bij. Na den dood deszelven begaf hij zich naar de parochie van den heiligen ROCHUS waar hij den 1 December 1828 in den ouderdom van 77 jaren den geest gaf. De abbé ROCHER was ook de biechtvader van mevrouw de dauphine geweest.

* ROCHES (FRANCISCUS DE), een protestantsch predikant, in 1701 te *Geneve* geboren, was in 1831 leeraar van de kerk dier stad, en onderwees er in 1749 de godgeleerdheid. Hij was een geleerd man, en naar men zegt, van uitstekende verdiensten. Met de godgeleerde kennissen paarde hij vele andere talenten. Hij was werkzaam, welsprekend en bezat de gave des woords. Zijne zeden waren zacht en zijn karakter edel en gezellig. Er bestaat van hem: 1.° *Défense etc.* (*Verdediging van het Christendom* of *Behoedmiddel tegen een boek getiteld: Brieven over de voor den mensch noodzakelijke godsdienst*), in 1739 in 4 dl.n in 12.mo gedrukt. Deze brieven zijn van MARIA HUBERT, eene protestantsche vrouw uit *Geneve;* men leert er openbaar de godisterij in. — 2.° Eene uitgave van den *Catechismus van Oosterwald*, met aan-

teekeningen, 1752; — 3.° *Réponse etc.* (*Antwoord aan* MELINES, bijgenaamd *FLECHIER, over zijne verandering van godsdienst*) 1753; — 4.° twee *Leerreden bij gelegenheid der staatkundige verdeeldheden van Geneve*), 1737. Hij overleed in 1769.

ROCHES (JOANNES DES), lid der akademie van wetenschappen van *Brussel*, heeft eene *Spraakkunst* en een *Vlaamsch* en *Fransch woordenboek*, die gezocht worden in het licht gegeven. Hij had eene *Geschiedenis der Nederlanden* begonnen, welke hij niet kon ten einde brengen, daar hij in 1787, weinige dagen nadat het eerste deel derzelve in het licht verschenen was, overleed. Volgens dit begin te oordeelen is het vervolg van het werk niet te betreuren: men ziet dat de schrijver met overhaasting schreef, en noch de noodige kunde noch onpartijdigheid had om de *Belgische jaarboeken* behoorlijk te schrijven. Er komen eenige zijner *Verhandelingen* voor in de *Verzameling* van die der akademie van *Brussel*, waar men eenige stellingen kan vinden die aanleiding tot de critiek kunnen geven; men ziet er onder anderen in dat hij niet genoeg regt deed wedervaren aan die ijverige religieuzen van *Engeland* en *Ierland* die een gedeelte van *België* en der naburige landschappen tot het geloof hebben bekeerd.

ROCHES. — Zie ANDIER DES ROCHES.

ROCHESTER (JOANNES WILMOT graaf VAN), eene Engelsche dichter, in 1648 te *Ditchley* in het graafschap *Oxford* geboren, was de zoon van dien graaf van ROCHESTER, die, altijd getrouw aan de zaken der STUART'S na het verlies van den slag van *Worcester* de vlugt van den jongen KAREL II begunstigde, en die voor de restauratie van 1660 overleed. Een bekwame onderwijzer ontwikkelde de talenten van den jongen ROCHESTER met zulk een gelukkig gevolg dat die heer, in den ouderdom van 12 jaren, in dichtmaat de herstelling van KAREL II bezong. Hij reisde door *Frankrijk* en *Italië*, trad de loopbaan der wapens in, en diende zijn vaderland met onderscheiding. Eindelijk gaf hij zich geheel en al over aan zijne neiging voor de vermaken en voor de studie. Deze vermoeijende afwisseling ondermijnde zijne gezondheid, en deed hem in den bloei zijner jaren, in

1680 overlijden. De graaf DE ROCHESTER had door zijnen ijver de gunst zijns konings verworven, hij haalde zich door zijne *Hekeldichten*, te *Londen* in 1714 in 12.mo in het licht gegeven, zijne verontwaardiging op den hals. In dit vak heeft hij voornamelijk gewerkt. De hartstogten voeren in dezelve dikwijls meer den toon dan de smaak en de genie. De meesten van zijne gedichten ademen eene walgelijke ontuchtigheid; evenwel komen er in deze opeenstapeling van onbetamelijkheden eenige verhevene trekken, eenige krachtvolle en stoute denkbeelden voor. Verscheidene zijner *Hekeldichten* zijn in het Fransch vertaald. Talrijke trekken getuigen dat hij er ver af was om altijd dienzelfden Vorst te eerbiedigen, wiens herstelling hij bezongen had.

* ROCHETTE DE LA MORLIÈRE (KAREL-JACOBUS-LODEWIJK-AUGUSTUS), een meer dan middelmatig letterkundige, te *Grenoble*, in 1701 geboren, werd musketier. Men weet echter niet op welken grond hij ridder van de CHRISTUSorde in *Portugal* was. LA MORLIÈRE maakte zich eene soort van beroemdheid minder door de verdienste of het aantal zijner werken dan door het dictatorschap, dat hij zich op het Fransche tooneel (*Theâtre-Français*) had aangematigd. Er bestond reeds voor hem eene soort van tooneelkundige regtbank, die in het jaar 1720, door eenen zekeren graaf DE FONTENAI gepresideerd werd; deze had door de gematigdheid en onzijdigheid zijner beoordeelingen, de achting der schrijvers verworven, die dikwijls de uitspraken des graafs door het publiek bevestigd zagen. De ridder DE LA MORLIÈRE, niet tevreden om zijne besluiten in de koffijhuizen uittespreken, liet zich door eenen troep aan zijne luimen toegedane jongelingen omringen, en in het midden der aanschouwers geplaatst, deed hij met geweld alle niewigheden toejuichen of uitfluiten. Ook deed hij zich vreezen en najagen. Op zijnen beurt naar den titel van letterkundige strevende, deed hij in 1746 eenen kleinen ligtzinnigen roman, getiteld: *Angola, eene Indische geschiedenis*, in 12.mo in het licht verschijnen, die eerst aan CRÉBILLON den zoon werd toegeschreven, en die door andere niet minder berispelijke werken werd gevolgd. Voor het overige, is niets plomper en vervelender dan de romans en verhalen van LA MORLIÈRE. Ongelukkige proeven over de

Fransche en Italiaansche tooneelen, en de onbehendigheid, waarmede hij met FRERON in het strijdperk durfde treden, deden hem weldra het schandelijk gezag verliezen hetwelk hij overweldigd had. Aangeklaagd van zijne stem te verkoopen, verdacht van geheime betrekkingen met de policie, leefde hij vervolgens zóó vergeten, dat zijn overlijden, in 1785 te *Parijs* voorgevallen, zelfs in geen enkel dagblad vermeld werd. Zijn wangedrag deed hem tot armoede vervallen, en op verzoek zijner familie, werd hij in *St. Lazare* opgenomen, waar hij eenige maanden doorbragt zonder verbeterd te worden: Wij willen nog van hem aanhalen 1.° *Milord Stanley* of *De deugdzame misdadiger*, *Cadix*, (*Parijs*), 1747, in 12.mo; — 2.° *Les Lauriers etc.* (*De kerkelijke lauweren*), een werk waarin eene groote oneerbaarheid den boventoon heeft, 1748, in 12.mo; — 3.° *MIRZA etc.* (*MIRZA NADIN, bevattende de geschiedenis der laatste ondernemingen van THAMAS KOULI-KAN*), 1794, 4 dl.n in 12.mo; — 4.° *Très humbles etc.* (*Zeer nederige vertoogen aan de kleine regtbank — cohue — betrekkelijk het treurspel van DIONYSIUS den tiran*) 1794 in 12.mo; — 5.° *Réflexions etc.* (*Aanmerkingen over het treurspel ORESTUS, bevattende de proeven eener vergelijking van dat stuk met de ELECTRA van den heer de C... — CRÈBILLON —*) in 12.mo van 48 bladz.; — 6.° *Le Contre-poison etc.* (*Het tegengift der bladen* of *Brieven over FRÉRON*) 1754, in 12.mo; — 7.° *le Fatalisme* (het *Fatalismus* of *Verzameling van bijzonderheden, om den invloed van het lot op de geschiedenis van het menschelijk hart te bewijzen*) 1769, 2 dl.n in 12.mo, dat de schrijver aan DU BARRY durfde opdragen.

* ROCHON DE CHABANNES (MARCUS ANTONIUS JACOBUS), een boertig schrijver, in 1730 geboren, en te *Parijs* den 15 Mei 1800 overleden, begon in den Italiaanschen schouwburg met den *Engelsche rouw* (1757), blijspel in twee bedrijven dat slechts enkele malen ten tooneele werd gevoerd. Hij had reeds aan de *Opéra-comique* eenige stukken geleverd zoo als de *Betooverde beker*, de *Peruviaansche vrouw* en de *Meisjes*, eene kleine opera, die haren opgang aan den titel te danken had. SAINT-FOIX had juist zijn blijspel

getiteld: de *Mannen* in het licht gegeven, en een schrijver, MAILHOL genaamd, had een ander geleverd: de *Vrouwen* getiteld. Hij was gelukkiger bij het *Theâtre-Français* met het stukje getiteld *Gelukkiglijk*, in 1762 gespeeld. De zamenspraak deszelven is aangenaam en de karakters zijn goed afgeschetst, maar de stijl is al te onbeschaafd. Hij deed vervolgens achtereenvolgend in het licht verschijnen de razende *Zucht naar de kunsten*, de *Knechten meesters*, de *Edelmoedige minnaars*, de *IJverzuchtige*, Blijspel in vijf bedrijven, waarvan de ontwikkeling niets beteekent, en waarvan de tooneelen bijna alle zonder levendigheid zijn; de *Weldadige heer*, *ALINDOR* en de *Bruidegoms*, welk stuk de uitmuntende muzijk van LA MOINE altijd met vermaak doet hooren. Het *Tooneelwerk van ROCHON* is in 1786 in 2 dl.n in 8.vo gedrukt. LAHARPE heeft over dezen schrijver een zeer gestreng oordeel geveld. *Zie* de *Cours de Littérature*, II.e dl. Men heeft nog van ROCHON DE CHABANNES: 1.° *La Noblesse etc.* (*De lediggaande Adel*) 1756, in 12.mo, een werkje tijdens de geschillen over een ander stukje de *Handeldrijvende adel* genaamd, van den abbé COYER (*Zie* COYER) zamengesteld. — 2.° *Satire etc.* (*Hekelschrift op de mannen*) 1758, in 12.mo; — 3.° *Discours etc.* (*Wijsgeerige en zedekundige verhandelingen, in dichtmaat*) 1768, in 12.mo; deze twee stukken zijn navolgingen van JUVENALIS; — 4.° *Observations etc.* (*Aanmerkingen over de noodzakelijkheid van een tweede Théâtre-Français — Fransch-Tooneel —*) 1780, in 12.mo *van* 47 bld.

* ROCHON (ALEXIS MARIA DE), een sterrekundige en zeevaarder, werd den 21 Februarij 1741 op het kasteel van *Brest* geboren, waar zijn vader regiments-adjudant was. Nadat zijn oudste broeder de loopbaan der wapens was ingeslagen, werd hij voor den geestelijken staat bestemd, en hij verkreeg een beneficie; maar door zijnen smaak voor de wetenschappen en het reizen medegesleept, bleef hij getonsureerde, en werd in 1765 benoemd tot bibliothecaris van de koninklijke akademie der marine te *Brest* gevestigd, en in het volgende jaar verkreeg hij den titel van sterrekundige der marine. Het was in die hoedanigheid dat hij zich in 1767 aan boord van een schip begaf, dat den generaal BREUGNON, buitengewoon afgezant bij den

keizer van *Marokko*, alsmede den consul CHENIER, die in dat rijk als algemeen agent van het Fransche bestuur zijn verblijf ging houden, naar hunne bestemming overbragt. Op die reis bepaalde hij verscheidene astronomische lengten, en hij nam de afstanden waar van de sterren tot de maan door nieuwe middelen, die hij voorgesteld had. In 1768 werd hij door het bestuur belast om de eilanden en klippen, die de kusten van *Indië* van de eilanden *Ile de France* en *Bourbon* scheiden, te herkennen, en hij kweet zich met roem van deze taak. Na het eiland *Madagascar* herkend te hebben, onderzocht hij naauwkeurig de blinde klippen, de klippen en eilanden ten noorden van het *Ile de France*, zeilde langs de *Maldivische eilanden* en de kust van *Malabar*, en, toen hij zich in de zeestreek van *Ceylon* bevond, kwam hij het verlies der korvet voor, aan boord van welke hij zich bevond, terwijl hij aan de loots de ligging van de *Kleine Zandbank* aanwees, en aan den kapitein het gevaar bekend maakte, waarin hij verkeerde. Toen hij op zijne terugreis naar *Frankrijk*, zich te *Coruna*, ophield, ontving hij van den kapitein-generaal van *Gallicië* eene groote staaf platina of wit goud ten geschenke, hetgeen hem later in staat stelde om zich met dit nuttige metaal bezig te houden tot de vervaardiging van telescoop-spiegels en van andere tot de zeevaart behoorende werktuigen. Eindelijk vergezelde hij in 1771, den heer DE KERGUELEN, die belast was met het onderzoek van het ontwerp eens regtstreekschen wegs van *Ile de France* of *Mauritius* tot de kust van *Coromandel*; maar weinig tevreden over de handelwijze van dien bevelhebber ten zijne opzigte, ging hij niet verder dan *Ile de France*. Bij zijne terugkomst in *Brest*, verkreeg hij in 1772, den post van opziener van het physisch en optisch kabinet des konings, in het kasteel *La Muette*, nabij *Parijs* gevestigd; en in die rustige betrekking gaf hij eenen geregelden gang aan zijne nasporingen betrekkelijk de gezigtkundige werktuigen. De uitgebreidheid zijner kennissen deed hem nieuwe zendingen in *Bretagne*, in *Berri* en *Nivernois* toevertrouwen. In 1787, werd hij tot den post van optisch sterrekundige der marine benoemd. In 1790 naar *Londen* gezonden betrekkelijk het nieuwe stelsel van

maten en gewigten, dat men in *Frankrijk* wilde invoeren, werd hij in 1792 belast, de verschillende ontwerpen tot de uitdrooging der stilstaande wateren van de gemeente *Neuilly* te onderzoeken. Omtrent dien tijd van zijne posten beroofd, begaf hij zich naar zijne geboorteplaats, en wijdde al zijne oogenblikken aan werken van algemeen nut toe. De marine kon zich tot de vervaardiging van scheepslantaarnen voor de kruid- en spijskamer, voor het tusschendek enz. hoornen lantarenbladen welke men uit *Ierland* trok, niet verschaffen: hij vond metalen gazen uit, van koper- en ijzerdraad, bedekt met een vast en doorzigtig pleister van stoffen vervaardigd, die gemakkelijk en goedkoop te bekomen waren. Deze kunstlichten vereenigden met het voordeel van onbrandbaar te zijn, die van eene dubbele helderheid te geven en bij het venster of glaswerk der schepen gebruikt te kunnen worden. Hij rigtte ook in 1795 te *Brest* eene werkplaats in ter vervaardiging der tot de zeevaart noodige kijkglazen. Tijdens de oprigting van het instituut, werd hij onder het getal van deszelfs leden begrepen, en hij liet geen jaar voorbijgaan zonder aan dat genootschap Verhandelingen over de gezigtkunde, de zeevaartkunde en andere onderwerpen van algemeen nut aan te bieden. Hij overleed te *Parijs* den 5 April 1817. Er bestaat van hem: 1.° *Opuscules etc.* (*Wiskundige wrekjes*) *Brest*, 1768, in 8.vo; eene verhandeling bevattende de stuurmanskunst, en eene andere over de wijze om de glazen en de spiegels der dioptrische en catoptrische telescopen te slijpen en te polijsten; — 2.° *Receuil etc.* (*Verzameling van verhandelingen over de werktuig- en natuurkunde*), *Parijs*, 1783, in 8.vo — *Nouveau etc.* (*Nieuwe reis naar de Zuid-zee*), volgens deontwerpen en dagverhalen van den heer CROSET zamengesteld, 1783 in 8.vo — 4.° *Voyage etc.* (*Reis naar Madagascar en Oost-Indië*), *Parijs*, 1791, in 8.vo — 3.e uitgave, 1802, 3 dl.n in 8.vo, nieuwe uitgave, onder den titel van *Reizen naar Oost-Indië en Afrika . . . met eene verhandeling over de* SALOMONS-*eilanden*), *Parijs*, LHUILLIER, 1807 in 8.vo, waarin men al datgene heeft weggelaten wat het eiland *Madagascar* betreft. Deze reizen zijn in het Hoogduitsch en in het Engelsch vertaald. — 5.° *Aperçu etc.* (*Overzigt der*

voordeelen, die uit de verandering van het metaal der klokken in gegoten munt, kunnen voortvloeijen om de verwisseling der geringe papier-gelden gemakkelijk te maken), *Parijs*, 1791, in 8.vo van 23 bladz. — 6.o *Compte etc.* (*Afgelegd verslag over de proefnemingen betrekkelijk de geslagen en gegoten munt uit het metaal van klokken*) vervolg van het voorgaande, in 8.vo van 17 blz.; — 7.o *Essai etc.* (*Proeve over de oude en nieuwe munten*), *Parijs* 1792, in 8.vo van 167 bladz. met zes platen; een goed werk, somtijds met de twee voorgaande vereenigd; — 8.o *Sur etc.* (*Over de vervaardiging der linzenvormige glazen*, enz.), eene verhandeling in de maand Januarij 1800 in het instituut voorgelezen; — 9.o *Sur etc.* (*Over de acromatische glazen toegepast op de hoekmeting, en over de voordeelen die men uit de dubbele straalbuiging voor de kleine hoekmeting kan trekken*), verhandeling in 1801, in het instituut voorgelezen, *Parijs* 1 dl. in 4.to; — 10.o *Observations etc.* (*Waarnemingen betrekkelijk de watergetijden*); dit is het resultaat der waarnemingen van ROCHON, gedurende zijn verblijf te *Brest*; — 11.o *Sur etc.* (*Over de binnenlandsche scheepvaart*). Deze verhandeling in 1803, even gelijk het voorgaande aan het instituut medegedeeld, verscheen onder dezen titel in het licht: *Projet etc.* (*Ontwerp van binnenlandsche scheepvaart tusschen de haven van Brest en de Loire te Nantes*), *Parijs*, jaar II (1803), in 4.to De schrijver toont er in aan hoe men eene gemeenschap zou kunnen daarstellen, die tusschen *Nantes*, *Lorient* en *Brest* van het grootste nut zoude zijn, door de rivieren de *Eder*, de *Isac*, de *Ourt*, de *Blavet* en de *Chateaulin* te vereenigen en bevaarbaar te maken. — 12.o *Expérience etc.* (*Proefneming op een kijkglas uit een IJslandsch kristallen-prisma vervaardigd*), eene verhandeling aan het instituut in 1803 onderworpen, en in den *Moniteur* van den 17 Messidor 11.e jaar (6 Julij 1803) gedrukt. Eene verhandeling van MALUS *over de theorie der dubbele straalbreking* legt de wijze uit, waarop ROCHON zijn prisma deed snijden of slijpen en de daaraan verbondene voordeelen. — 13.o *Sur etc.* (*Over het gaas van ijzerdraad*), eene verhandeling in 1806 aan het instituut onderworpen. — 14.o

Expériences etc. (*Proefnemingen over de vorming van het dubbele afbeeldsel en over deszelfs verdwijning in de IJslandsche Spath, en in het rotskristal, toegepast op de verbetering van alle micrometers, kleinmeters uit deze beide zelfstandigheden zamengesteld*). Deze verhandeling, den 1 April 1811 in het instituut voorgelezen, en in den *Moniteur* van den 10.de opgenomen, strekt ten vervolge van de *Proefneming op een kijkglas*, enz. — 15.° *Sur etc.* (*Over de kunst om de namaaksels te vermenigvuldigen*). CAMUS levert er een kort begrip van in zijne *Geschiedenis van den veeldruk* (*Polytypage*), bl. 33 — 36. — 16.° *Sur etc.* (*Over de vervaardiging van eenen prismatischen kleinmeter*), eene verhandeling in den *Moniteur* van den 16 April 1812 opgenomen; — 17.° *Théorie etc.* (*Algemeene beschouwing der werktuigen tot de hoekmeting dienende*); — 18.° *Sur etc.* (*Over het gebruik der metaalgazen om de gebouwen onbrandbaar te maken*); — 19.° *Sur etc.* (*Over het gebruik van het steenglas — mica — voor de verlichting*); — 20.° *Procedé etc.* (*Handelwijze om door de middelbare hoogte van den mensch, den afstand te weten op welken die mensch zich van den waarnemer bevindt*), deze handelwijs is in de militaire krijgsverrigtingen in gebruik gebragt, en het hoofd van het toenmalig bestuur deed volgens dat beginsel door den opticus JÆCKER een aantal kijkglazen voor zijne staf-officieren vervaardigen. — 21.° *Moyen etc.* (*Middel om het zeewater drinkbaar te maken.*) De zeven laatste door ons aangevoerde *Verhandelingen* zijn in Maart en April 1812 in het instituut voorgelezen. — 22.° *Des miroirs etc.* (*Over de brandspiegels en brandglazen*), *Parijs*, 1 dl. in 4.to; het is niet zeker dat dit werk van ROCHON is. — 23.° *Exposition etc.* (*Verklaring eener gemakkelijke voor de gewone zeevaarders bevattelijke leerwijze, om de nuttigste vraagstukken van de astronomische breedte en lengte op te lossen*), 1 dl. in 4.to; — 24.° *Dissertations etc.* (*Verhandelingen die aan de zeevaarders nuttig of noodzakelijk kunnen zijn*), tot zeer weinige exemplaren gedrukt. De schrijver bewijst er het nut in, welk de prisma's van rotskristal kunnen hebben om den afstand te herkennen, op welken zij vaartuigen op zee ontdekken. — 25.° — *Sur etc.* (*Over de nieuwe kunst om zonder zeilen en roeirie-*

men te varen door middel van de uitzettende kracht van het in damp uitwasemend water): — 26.° *Recherches etc.* (*Nasporingen betrekkelijk een nieuw middel om de stroomen en rivieren door middel van radmolens, door den damp van het kokend water in beweging gebragt, optevaren;*) — 27.° *Sur etc.* (*Over de verkoolde turf, met heiturf vermengd, om in het gebrek van steenkolen te voorzien*), *Parijs*, 25 floréal jaar 12 (15 Mei 1804) — 28.° *Sur etc.* (*Over de korenmolens*); — 29.° *Observations etc.* (*Aanmerkingen gemaakt aan de heeren commissarissen, belast om het gedeelte van het verslag van den Jury te onderzoeken betrekkelijk de tienjarige prijzen die de natuurkunde betreffen*), aan de koninklijke akademie van wetenschappen van *St. Petersburg* opgedragen. De schrijver beklaagt zich in dezelve dat men er de gezigtkunde geheel in vergeten heeft. De heer DELAMBRE heeft in de openbare zitting van de akademie der wetenschappen van 16 Maart 1818 eene *Levensschets* van ROCHON voorgelezen.

* ROCHOW (FREDERIK, EVERARD VON), kanonik en dignitaris van het groot-kapittel van *Halberstadt*, den 11 October 1734 te *Berlijn* geboren, volgde eerst de militaire loopbaan. Hij begaf zich in 1794 onder de Pruissische ruiterij, en maakte in hoedanigheid van officier de twee eerste veldtogten van den zevenjarigen oorlog mede; maar bekomene wonden verpligtten hem in 1797 de dienst te verlaten; hij begaf zich daarop naar zijne landgoederen, en legde zich op de studie toe, die hij in zijne jeugd verwaarloosd had. Hij leerde zonder meester, niet alleen het Latijn en verscheidene levende talen, maar daarenboven de staat- en zedekundige huishoudkunde, de natuurlijke historie, en hij hield zich bestendig bezig met het geluk van zijne vassalen. Hij zocht hun lot te verbeteren door hen te verlichten, en hij stichtte in zijne landgoederen nieuwe scholen. Hij overleed aan eene borst-water-zucht te *Reckan*, bij *Potsdam* den 16 Mei 1805, en hij vermaakte eene som van 6,000 gulden voor het onderhoud zijner scholen. Hij zelf heeft er de *Geschiedenis* van in het licht gegeven, *Sleeswijk*, 1795, in 8.vo RIEMAN heeft er ook eene beschrijving van geleverd, 4.e uitgave, 1809, waarin hij de manier van onderwijs door hem gebruikt,

ontwikkeld, en dezelve met die van PESTALOZZI vergeleken heeft. ROCHOW heeft nog in het licht gegeven. *Proeve van een schoolboek voor de boeren-kinderen*, of *Onderrigtingen voor de meesters der lagere klassen*, *Berlijn*, 1777. Hij heeft verscheidene andere elementaire verhandelingen zamengesteld, onder welke men den *Kindervriend* onderscheidt bijna in alle talen vertolkt. Hij heeft ook verscheidene werken over de *armen*, het *crediet* de *nationale inborst* enz., geschreven.

ROCHUS (*heilige*), in 1295 te *Montpellier*, uit eene adellijke familie geboren, droeg toen hij ter wereld kwam een purperkleurig kruis op zijne borst. Hij verloor in den ouderdom van 20 jaren zijn' vader en zijne moeder; hij ging bedevaarts-gewijze naar *Rome*, genas er een aantal met de pest besmette menschen, en bij zijne terugkomst, hield hij zich in het door deze ziekte aangetaste *Piaçenza* op. ROCHUS werd er zelf door overvallen, en, genoodzaakt de stad te verlaten, om anderen niet te besmetten; hij begaf zich in een woud waar de hond van een naburig edelman GOTHARD genaamd, hem alle dagen een brood bragt. Van de besmetting genezen keerde hij naar *Montpellier* terug. Zijn vaderland was toenmaals aan de oorlogswoede ter prooi: voor een' verspieder gehouden, werd hij gevangen genomen, en in eenen kerker opgesloten, waarin hij den 12 Augustus 1327 overleed. Dit artikel is volgens de algemeene overleveringen, en volgens weinig gezag hebbende legenden, zamengesteld; maar de onzekerheid der acten van eenen heilige geeft geene gevolgtrekking tegen zijn bestaan noch tegen het algemeene denkbeeld zijner deugden en wonderwerken. (Zie CATHARINA). De vervalschers der legenden hebben slechts ware acten en ware geschiedenissen gekozen om dezelve op te luisteren; zij zouden de vermetelheid van er, wat den grondslag betreft, te vooronderstellen, als eene goddeloosheid hebben beschouwd, en er niet in geslaagd zijn om dezelve te doen aannemen; het is slechts ten gunste der gedenkstukken en der reeds gevestigde vereering dat deze bedriegerijen, welke zij verdienstelijk hebben geacht, opgang hebben gemaakt. Eene meer aannemelijke verontschuldiging is dat, gedurende de verwoestingen der barbaren, een aantal verhandelingen van martelaren, van stichtende geschiedenissen, enz., verloren zijn geraakt, en dat de godsvrucht der monniken

gemeend heeft dezelve door andere te moeten vervangen, volgens de overlevering en de herinnering die zij er van bewaard hadden, zamengesteld, en daar deze bronnen noch zeer zeker noch voldoende waren om groote bijzonderheden bondig te ontwikkelen, zijn de nieuwe geschiedenissen niet zeer naauwkeurig en ten deele het werk der inbeelding. Men heeft eene *Levensbeschrijving* van den heiligen ROCHUS door F. DIEDO. De weetgierigen verkiezen zijne *legende* in het Latijn door J. D. PINS, bisschop van RIEUX in het begin der 16.e eeuw in het licht gegeven. Zie ook de verzameling der bollandisten en de *Levens der heiligen* van BUTLER en BAILET.

ROCHYSANA. — Zie ROQUESANNE.

ROCOLES (JOANNES BAPTISTA DE) een Fransch geschiedschrijver, beneden het middelmatige, ofschoon met den hoogdravenden naam van geschiedschrijver van *Frankrijk* en *Brandenburg* versierd, te *Beziers* geboren, protestant te *Geneve*, op nieuw Catholijk in *Frankrijk*, op nieuw protestant in *Holland*, en eindelijk overleed hij in 1696 als catholijk in *Frankrijk*. Er bestaat van hem: 1.° *Description etc.* (*Beschrijving van de monarchiën der wereld door DAVITY*), met een deel vermeerderd, *Parijs*, 1660, 6 dl.n; in fol. dat deel heeft slechts de fouten vermeerderd waarvan dit werk krielt; — 2.° *Introduction etc.* (*Algemeene inleiding tot de Geschiedenis*) 1664; — 3.° *Abrégé etc.* (*Kort begrip van de geschiedenis van het keizerrijk Duitschland*) *Keulen*, 1679. Dit is eene slechte vertaling van NUCLEUS. *Hist. Germ. de LARCHER.* — 4.° *Les imposteurs etc.* (*De beruchte bedriegers die de hoedanigheid van keizer overweldigd hebben*), *Brussel*, 1729, in 2. dl.n, in 8.vo; — 5.° *Histoire etc.* (*Ware geschiedenis van het calvinismus, tegen de Geschiedenis van den heer MAIMBOURG*) *Amsterdam*, 1683; een werk, waarover de protestanten, en BAYLE in het bijzonder, weinig tevreden zijn geweest, alhoewel het doel des schrijvers was hun te behagen.

RODERIQUE (JOANNES IGNATUS), te *Malmedy* in 1697 geboren, begaf zich onder de Jesuiten, die hij naar verloop van acht jaren verliet, en zich te *Keulen* kwam vestigen; hij onderscheidde zich

door zijne zucht voor de letteren en door de ondersteuningen, welke hij aan diegene verschafte, welke dezelve beoefenden. Hij had gedurende langen tijd de redactie der *Keulsche courant*, en kweet zich zoo wel van die taak, dat hij zich door geheel *Europa* bekend maakte, en aan dat blad voor eenigen tijd onder de menigte der periodieke werken eene roemvolle onderscheiding te beurt viel. Doch dit werk was slechts eene uitspanning voor hem. Zijne inzigten waren op gewigtiger voorwerpen gevestigd; hij werd door verschillende vorsten in belangrijke zaken gebruikt en geraadpleegd, gaf verscheidene geleerde verhandelingen in het licht, en overleed te *Keulen* den 6 April 1758. Men ziet te *Malmedy* eene zeer schoone kapel waarvan hij de bouworde bestuurde, en waarin men een gedenkteeken met zijn grafschrift zeer wel in het Latijn geredigeerd geplaatst heeft.

RODNEY (GEORGE BRIDGE), ridder der Bathorde, admiraal van het witte smaldeel, in 1717 te *Londen* geboren, den 24 Mei 1792 in dezelfde stad, in het 74.e jaar zijns ouderdoms overleden, was een der bekwaamste zeelieden van *Engeland*. Den 16 Januarij 1780, versloeg hij geheel en al de Spaansche vloot op de hoogte van *Cadix*; LANGARA die het bevel over dezelve voerde, werd er gevangen genomen en vijf linie-schepen veroverd. Den 15, 17, 19 April van hetzelfde jaar, vocht hij tegen de Fransche vloot, door den graaf DE GUICHEN aangevoerd: in deze drie gevechten bleef de overwinning twijfelachtig; maar den 12 April 1782 verklaarde zij zich openlijk voor RODNEY bij de *Antillische eilanden* op de hoogte van *la Martinique*, waar de Fransche vloot onder de bevelen van den graaf DE GRASSE werd verslagen, met verlies van verscheidene linie-schepen, waaronder: *De stad Parijs* van 100 stukken geschuts, den admiraal aan boord hebbende, die gevangen werd genomen. De overwinnaar ging voort met roem te dienen tot op den vrede, die in het volgende jaar gesloten werd. Men noemde hem de *gelukkige RODNEY*.

* RODOERIO (JOANNES LEONARDUS), een beroemde regtsgeleerde, in 1620 te *Montecorvino*, in het koningrijk *Napels*, geboren, bekleedde verscheidene aanzienlijke posten, in de magistratuur, en heeft nagelaten: 1.° *Observationes singulares cum additionibus ad quotidianum*

librum resolutionum DONATI ANTONII DE MARINUS, *Napels*, 1666, in fol. — 2.° *Consiliorum, sive juris responsorum cum novissimis decisionibus*, *Napels*, 1674 1 dl. in fol.

RODOGUNE of RHODOGUNE, dochter van PHRAATES, koning der *Parthers*, trad in den echt met DEMETRIUS NICANOR, dien PHRAATES gevangen hield, hetwelk groote ongelukken te weeg bragt, wegens den minnenijd van CLEOPATRA (Zie dat artikel). Er zijn andere vorstinnen van dien naam geweest. Zie het stuk van P. CORNEILLE, hetwelk dien titel voert.

RODON (DAVID DE), een calvinist uit *Dauphiné*, onderwees de wijsbegeerte te *Die*, daarna te *Orange* en te *Nimes*, werd in 1663 uit het koningrijk verbannen, en overleed in 1670 te *Geneve*. Hij was een woelziek mensch, vol spitsvindigheid en ongerijmde denkbeelden. Er bestaat van hem: 1.° een zeldzaam werk, dat hij onder dezen titel in het licht gaf: *l'imposture etc.* (*Het bedrog van de zoogenaamde geloofsbelijdenis van den heiligen* CYRILLUS) *Parijs*, 1629, in 8.vo — 2.° een weinig algemeen boek, getiteld: *De supposito*, *Amsterdam*, 1682, in 12.mo; waarin hij onderneemt om NESTORIUS te regtvaardigen, en beschuldigt den heiligen CYRILLUS van de twee naturen van J. C. met elkander te verwarren; — 3.° eene Verhandeling, getiteld: *Le Tombeau etc.* (*Het graf der mis*). *Frankfort*, 1655 in 8.vo, het is deze verhandeling welke hem deed verbannen; — 4.° *Disputatio de libertate et atomis*, *Nimes*, 1662 in 8.vo, vrij zeldzaam: — 5.° verscheiden andere werken gedeeltelijk te *Geneve* gedrukt, 1668, 2 dl.n in 4.to Alhoewel deze verzameling niet algemeen is, wordt zij echter niet veel gezocht.

RODRIGUE. — Zie SANCIO.

RODRIGUEZ (SIMON), een Jesuit, te *Voussella*, in het bisdom *Viseu*, in *Portugal* geboren, was een leerling van den heiligen IGNATIUS DE LOYOLA, en wees het bisdom *Coimbra* van de hand. Hij werd leermeester van don JUAN, ging onder de wilden van *Brazilië* het geloof verkondigen, en werd provinciaal der Portugeesche Jesuiten. Hij was ook provinciaal van *Aragon*, en overleed in 1579 te *Lissabon*, in groote gevoelens van godsvrucht.

RODRIGUEZ (ALPHONSUS), een Jesuit te *Valladolid* in 1526

geboren, onderwees langen tijd de zedekundige godgeleerdheid en werd vervolgens rector van *Monte-Rey* in *Gallicië*, en onderwijzer der nieuwelingen, waaronder hij de eer had den geleerden pater SUAREZ te tellen. Hij overleed den 21 Februarij 1616, te *Sevilla*, in den ouderdom van 90 jaren, in den geur van heiligheid. Deze vrome Jesuit is voornamelijk bekend door zijne *Verhandeling* getiteld, *Oefening der christelijke volmaaktheid*, *Sevilla*, 1614, in 4.to, een diepzinnig werk, dat eenen man verraadt op eene verhevene wijze ervaren in de kennis van het menschelijk hart, en in middelen om hetzelve te zuiveren, te heiligen en zijnen Schepper waardig te maken. Pater RODRIGUEZ maakt een bewonderenswaardig gebruik van de H. Schrift en van de oud. vaders, en dat is het, wat aan zijn werk eenen toon van gezag en zalving mededeelt, welke men in weinig geestelijke boeken in denzelfden graad vindt. Deze *Verhandeling* is door de kloosterlingen van *Port-Royal*, in 2 dl.n in 4.to en door den abbé REGNIER-DESMARAIS in 3 dl.n in 4.to, 4 in 8.vo en 6 in 12.mo, in het Fransch vertaald. De eerste dezer vertalingen is niet zeer getrouw, en de vertalers hebben er geene zwarigheid in gemaakt om aan den Spaanschen schrijver hunne bijzondere gevoelens aan te wrijven. Deze vertaling wordt zeer zeldzaam. Men had er in het collegie van *LODEWIJK den Groote* één exemplaar van bewaard, met aanteekeningen van den heer REGNIER-DESMARAIS, *Parijs*, 1674, 2 dl.n in 8.vo Dit exemplaar werd voor 5 franken toegekend, hoewel liefhebbers last gegeven hadden, hetzelve voor welken prijs ook te koopen. Er bestaan van hetzelve vier andere minder goede Fransche vertalingen. Het werk van RODRIGUEZ, uitmuntend in zijne soort, zou nog beter zijn, indien de schrijver het niet met verscheidene geschiedenissen opgevuld had, die niet al te gegrond voorkwamen. De abbé TRICALET heeft er een kort begrip in 2 dl.n in 12.mo van in het licht gegeven. Dat kort begrip is te zeer ineengedrongen, men vindt er noch de duidelijkheid noch de zalving van het werk van RODRIGUEZ in. — Men moet hem niet verwarren met eenen anderen ALPHONSUS RODRIGUEZ, mede een Jesuit den 25 Julij 1531 te *Segovia* geboren, en te *Majorka*, den 31 October 1617, in den ouderdom van 87 jaren overleden, als een apostolisch man, vol ijver en

verdiensten betreurd, en waarvan gelijktijdige schrijvers als van eenen wonderdoener gewagen. Hij was de zoon van eenen koopman en oefende zelf den koophandel uit. Ongelukken van verschillenden aard drukten hem: hij verloor zijne echtgenoote en zijne beide kinderen. Daar tegenspoeden hem eindelijk genoodzaakt hadden den koophandel te verlaten, wijdde hij zich geheel en al aan de godsvrucht toe. Hij trad in 1571 als broeder of als wereldlijken coadjutor, in de maatschappij van JESUS, volbragt te *Valencia* zijne proefjaren, en werd naar het eiland *Majorka* gezonden, waar hij tot aan zijnen dood zijn verblijf hield. Zijne tegenwoordigheid op dat eiland was voortdurend een voorbeeld der verhevenste deugden, van ijver, nederigheid van geest, van armoede en versterving; zij verwierven hem eenen roem van heiligheid, welke later door wonderwerken zijn bevestigd. Na verscheidene onderzoekingen en naauwkeurige navorschingen, werden er twee dekreten uitgevaardigd, het eene door CLEMENS XIII, den 20 Mei 1706, getuigenis van den heldenmoed der deugden van ALPHONSUS afleggende; het andere van LEO XII, van den 31 Julij 1824, dat het bestaan der twee door dezen religieus verrigte mirakelen erkent. Eindelijk werd ALPHONSUS RODRIGUEZ den 12 Junij 1825 *gelukzalig* verklaard. Verscheidene schrijvers hebben zijn leven in het licht gegeven. Wij willen slechs aanhalen dat van pater DE BOISSIEU, te *Lyon*; dat van pater JANIN, mede te *Lyon* in 1648 (in het Latijn) in het licht gegeven; eindelijk dat van pater ARCHANGELI, in 1825 te *Rome* herdrukt. In 1828 verscheen er een nieuw, onder den titel van *Leven van den gelukzaligen ALPHONSUS RODRIGUEZ, in 1825 gelukzalig verklaard*, *Parijs* en *Lyon* 1825, in 12.mo waarvan men een gunstig verslag vindt in den Franschen *Godsdienstvriend* (N.o 1460, 6 Augustus 1828).

RODRIGUEZ (EMMANUEL), een Franciscaner religieus, van *Estremos* in *Portugal*, overleed in 1619, in den ouderdom van 68 jaren, te *Salamanka*. Er bestaat van hem: 1.o een *Kort begrip der Gewetenszaken*, 1595, 2 dl.n in 4.to; — 2.o *Reguliere en kanonieke vraagstukken*, 1609 4 dl.n in fol. — 3.o eene Verzameling van de *Voorregten der geordende geestelijken*, *Antwerpen* 1623, in fol., en andere werken, die niet meer gezocht worden.

RODULPHE of RODULPHUS, te *Munster* op het einde der 11.e eeuw geboren, werd religieus in de abdij van *Sint Truijen*, in het land van *Luik*. Hij werd abt derzelve; maar hij had de smart van zijn klooster te zien plunderen en in brand steken door GISLEBERT, graaf van DURAS, hetwelk hem noodzaakte zich naar *Keulen* te begeven, waar de aartsbisschop hem abt van het klooster van *Sint Pantaléon* maakte. Hij keerde vervolgens naar zijne abdij van *Sint-Truijen* terug, en overleed aldaar in het jaar 1136. Men heeft van hem: 1.° eene *Kronijk* van dat klooster, van of deszelfs stichting tot in het jaar 1136. — 2.° *Leven van den heiligen* LIBERTUS bisschop van *Kamerijk*: deze twee werken worden gevonden in het 7.e deel van het *Specilegium* van dom D'ACHERY; — 3.° eene *Verhandeling tegen de simonie*, in 7 boeken, welke dom MABILLON in de bibliotheek van het klooster van *Gembloux* heeft gevonden.

ROÉ (THOMAS) en niet RHOE of ROWE, een Engelsche reiziger en diplomaat, in 1560 te *Low-Layton* in het graafschap *Essex* geboren, werd (in 1614) door de Engelsch Indische compagnie naar den *Grooten Mogol* in gezantschap gezonden. Bij zijne terugkomst in *Engeland* werd hij tot lid van het parlement verkozen en JACOBUS I benoemde hem in 1620 tot ambassadeur te *Konstantinopel*. Hij bragt van zijne reizen verscheidene Grieksche handschriften mede, die hij aan de *Bodleyaansche* bibliotheek te *Oxford* vereerde. Hij werd vervolgens gezonden om tusschen *Polen* en *Zweden* den vrede te bewerken en maakte zich deze gelegenheid ten nutte om GUSTAAF ADOLF aantesporen het Duitsche rijk te verwoesten, ten einde de protestanten te ondersteunen. Hij overleed in 1644. Men heeft zijne *Onderhandelingen met de Porte van* 1620 *tot* 1628, *Londen*, 1740, in fol. in het Engelsch, en het verhaal zijner zending tot den *Grooten Mogol*, in het 1.e deel van de Verzameling van PURCHAS; THEVENOT heeft in het 1.e deel zijner verzameling er de vertaling van opgenomen.

* ROEDERER (JOANNES, GEORGES) een beroemde geneesheer, te *Straatsburg* in 1726 geboren, werd zeer beroemd in zijne kunst, en wijdde zich meer bijzonder aan het tot de vroedkunde betrekkelijk gedeelte toe, waarover hij de volgende werken heeft in het licht gegeven: 1.°

Oratio de artis obstetriciæ præstantia, *Gœttingen*, 1751, in 4.to; — 2.o *Elementa artis obstetriciæ in usum prælectionum academicarum*, *Gœttingen*, 1753, in 8.vo in 1759 herdrukt, en te *Keulen*, 1763, in 8.vo, door LEPRIEUR in het Fransch vertaald, *Parijs*, 1765, in 8.vo — 3.o *Opuscula medica*, *sparsim prius edita nunc demum collecta*, *aucta et resensa*, *Gœttingen*, 1764, in 4.to enz. enz. ROEDERER was gedurende verscheidene jaren hoogleeraar in de geneeskunde te *Gœttingen*, en lid der akademiën van *Petersburg*, en van de heelkunde van *Parijs*, *Upsal* en *Gœtingen*. Hij overleed te *Straatsburg* in 1763.

ROELL (HERMAN, ALEXANDER) in 1653 op het landgoed *Doëlburg*, waarvan zijn vader heer was, in het graafschap *Mark* in *Westphalen* geboren, werd in 1704 hoogleeraar in de godgeleerdheid te *Utrecht*, en overleed in *Amsterdam* in 1718, in den ouderdom van 65 jaren. Hij was de talen, de wijsbegeerte en de godgeleerdheid volkomen meester. Er bestaat van hem: 1.o eene *Redevoering* en geleerde *Wijsgeerige verhandelingen over de natuurlijke godsdienst en de aangeborene denkbeelden*, *Franeker* 1700 in 8.vo; — 2.o *Thesis* 1689, in 4.to en verscheidene andere weinig bekende werken.

ROEMER (OLAUS) een Deensche sterrekundige, in 1644 te *Koppenhagen* geboren, maakte zich zeer bekwaam in de wiskunde, algebra en sterrekunde. PICARD, lid der akademie van wetenschappen te *Parijs*, in 1671 door LODEWIJK XIV naar het Noorden gezonden, om er navorschingen te doen, vatte zooveel achting voor den jongen sterrekundige op, dat hij hem aanspoorde met hem naar *Frankrijk* te gaan. ROEMER werd den koning voorgesteld, die hem belastte de wiskunde aan den dauphin te onderwijzen en hem eene jaarwedde gaf. De akademie van wetenschappen nam hem in 1672 tot lid aan, en kon zich niet dan gelukwenschen een zoodanig lid te bezitten. Gedurende de zes jaren dat hij te *Parijs* zijn verblijf hield, en dat hij met PICARD en CASSINI aan de sterrekundige waarnemingen arbeidde, maakte hij ontdekkingen in de verschillende deelen der wiskunde. Bij zijne terugkomst in *Denemarken*, werd hij wiskundige van den koning CHRISTIAAN V, en hoogleeraar in de sterrekunde,

met aanzienlijke jaarwedden. Deze vorst belastte hem ook met de verbetering der munt en der bouwkunde, met de regeling der maten en gewigten en met het opmeten der groote wegen in de geheele uitgestrektheid van *Denemarken*. Roemer kweet zich van deze verschillende opdragten met even zoo veel schranderheid als ijver. Zijne diensten verwierven hem de posten van raadsheer der kanselarij, van bijzitter der opperste regtbank. Hij werd tot burgemeester van *Koppenhagen*, tot staatsraad onder koning Frederik IV benoemd, en overleed in 1710. Hij was een wijs man, een zedige geleerde, een opmerkzame en ijverige waarnemer. Harrebow, zijn leerling, maar die niet alle hoedanigheden zijns meesters bezat, en veel ligtzinniger en hoogmoediger dan hij was, liet in 1735 in 4.to te *Koppenhagen* verscheidene waarnemingen van Roemer drukken, met de wijze om waarnemingen te doen van denzelfde, onder den titel van: *Basis astronomiæ*. Condorcet heeft de *Lofrede van Roemer* in de verzameling van die van de leden der akademie van wetenschappen, 1.e deel bladz. 167 — 177 in het licht gegeven.

* Roentgen (David), een beroemde Duitsche schrijnwerker en werktuigkundige werd te *Hernhut* in 1745, uit eene Moravische familie geboren, en vestigde zich te *Neuwied*. Zijn roem deed hem door Catharina II, naar *Rusland* beroepen, en men ziet er nog, hetzij in het keizerlijk paleis van *Petersburg*, hetzij in het lusthuis *l'Ermitage*, verscheidene meubelen en uurwerken van dezen kunstenaar. Door eene bijzondere uitvinding, bereidde en hardde hij het hout, dat hij bij zijn werk gebruikte, op eene wijze dat hetzelve een aantal jaren duurde; het scherpste oog kon er niet de minste zamenvoeging van bespeuren, en het was zoo volkomen gepolijst dat het hetzelfde uitwerksel te weeg bragt als de zuiverste spiegelglazen. Zijn meesterstuk is, volgens het verslag van den heer Castéra, eene bureau welke Catharina II aan de akademie der wetenschappen van *Petersburg* ten geschenke gaf. Bij het openen derzelve, ziet men dadelijk eene groep van brons, die, als men ligtelijk op eene springveer drukt verdwijnt en door een heerlijk schrijftoestel vervangen wordt met edel gesteenten ingelegd. Het bovenste van den inktkoker is geschikt om er papieren

of geld in te bergen. De roekelooze hand, die dit gedeelte zou willen aanraken, zoude zich zelve verraden, want bij de minste beweging doet een onder den lessenaar verborgen orgel eene zachte en klagende muzijk hooren welke den aanvaller verraadt. Door middel eener plank, die van boven uit komt, kan men de schrijftafel in eenen zeer fraaijen en tot lezen zeer geschikten lessenaar veranderen. De kunstenaar vraagde voor dit kostbare meubelstuk slechts 20,000 roebels; de keizerin voegde er een geschenk van 5,000 roebels bij. ROENTGEN verzamelde vele fortuin, en kwam te *Neuwied* terug, waar hij den 12 Februarij 1807, en niet in 1805, te *Petersburg*, zoo als het Woordenboek van PRUDHOMME zulks zegt, overleed. Verscheidene heeren bezitten te *Petersburg* verschillende werken van dezen kunstenaar.

† ROEPEL (KOENRAAD), een schilder te *'s Gravenhage* in 1679 geboren, was de kweekeling van KONSTANTIJN of GASPAR NETSCHER, die van hem een portretschilder wilde maken; maar ROEPEL had een zeer zwak ligchaamsgestel, en ter bevordering zijner gezondheid, raadde men hem het verblijf in eene zuivere buitenlucht aan. Tot zijnen tuin bepaald, schepte hij er een bijzonder genoegen in, bloemen te teekenen, en werd in dat vak een der bekwaamste bekende schilders. De rijkste liefhebbers van bloemen in *Holland* zonden hem de schoonste voortbrengselen hunner kweekerijen, om hem tot voorbeeld te dienen, en kochten later zijne schilderijen zeer duur. ROEPEL bezat de kunst om zijne bloemen zoodanig te verdeelen, dat dezelve wederkeerig het schoonste verband en de heerlijkste schakeringen opleverden: hij legde veel zorg aan derzelver volledige afwerking te koste, en het natuurlijke, de waarheid der nabootsing, en het schitterende der kleur, verhoogen de verdiensten zijner overige hoedanigheden. Het welgelukken zijner pogingen in dat vak deed hem besluiten er zich uitsluitend aan toe te wijden; in korten tijd kende men geen' kunstenaar die met hem gelijk stond, dan de beroemde VAN HUYSUM. Zich op aandrang van den graaf VON SCHASBERGEN, naar het hof van den paltskeurvorst begeven hebbende, bragt hij aldaar eenige zijner schilderijën; en de keurvorst werd er zoo zeer door bekoord, dat hij dezelve van hem kocht, hem andere be-

stelde en hem eigenhandig eene gouden keten met eenen gedenkpenning om den hals hing. Het gunstige onthaal dat aan ROEPEL te *Dusseldorp* te beurt viel, vermeerderde nog het aanzien, waarin hij bij zijne landgenooten stond; bij zijne terugkomst te *'s Gravenhage*, vond hij het getal zijner bewonderaars vermeerderd, en was hij naauwelijks in staat om al de schilderijen aftewerken, die hem besteld werden. Hij kweekte zorgvuldig in zijnen tuin de planten, vruchten en bloemen aan, die tot onderwerp zijner schilderijen moesten strekken. Het is aldaar, dat hij het bezoek der beroemdste personen ontving, welke zijne vermaardheid naar dit land lokten. Dit geruste leven, gepaard met eene groote matigheid, rekte zijne loopbaan, veel verder dan de zwakheid van zijn gestel zulks kon hebben doen hopen. Ondanks de verdiensten der schilderijen van VAN HUYSUM worden die van ROEPEL niet minder gezocht, en derzelver prijs is nooit gedaald. Hij had den titel van directeur der akademie van *'s Gravenhage*, toen hij in 1748 overleed.

† ROESTRATEN (PETRUS), een schilder, te *Haarlem* in 1627 geboren, was de leerling van FRANS HALS (Zie dat artikel), een' bekwaam portretschilder, wiens schoonzoon hij werd, en wiens stijl en manier hij met den besten uitslag navolgde. DESCAMPS en andere geschiedschrijvers verhalen, dat nadat ROESTRATEN den schitterenden roem vernomen had, dien zijn vriend LELY, in hetzelfde *genre* in *Engeland* had verworven, besloot om fortuin in dat rijk te gaan zoeken. Hij begaf zich naar *Londen*, alwaar LELY, die toenmaals in den geheelen luister van zijnen roem was, hem met genoegen ontving. Doch weldra bragt de naijver eene verkoeling tusschen de beide kunstenaars te weeg; daar echter LELY niet geheel in oneenigheid met eenen vriend wilde leven, in wien hij eenen gevaarlijken mededinger kon vinden, zeide hij hem bij zekere gelegenheid: » Gij hebt verscheiden *genres*, waarin gij uitmunt; het portret is de eenige, die mijnen naam en mijne fortuin kan handhaven, om u niet nadeelig te zijn, zoo laat het portret varen, en schilder alle andere voorwerpen, die gij zult verkiezen; wij zullen alsdan vrienden in plaats van mededingers zijn. Ik beloof u, op mijn woord, dat ik uwe voortbrengselen zal roemen,

en u dezelve voor hooge prijzen zal doen verkoopen." De overeenkomst werd gesloten, en te goeder trouw uitgevoerd; en ROESTRATEN, door LELY geprezen, zag zijne werken gezocht en duur betaald. Het is alstoen, dat hij voorwerpen uit de doode natuur begon te schilderen; en in dat vak is hij door niemand overtroffen geweest. ROESTRATEN overleed te *Londen* in 1698. De voorwerpen zijner navolging hebben niet meer kracht en glans, dan die, welke hij in zijne voorstellingen brengt. Het is onmogelijk het gouden en zilveren vaatwerk meer naar waarheid aftebeelden. Zijne schilderijen stellen gewoonlijk voor muzijk-instrumenten, porseleinen vazen, kristallen, agaten, en andere dergelijke voorwerpen. De zuiverheid des penseels, het zachte des koloriets, eene volkomenheid in alle bijzonderheden, waarvan men tot dusverre geen voorbeeld had gehad, gaven aan zijne schilderijen gedurende zijn leven, eene aanzienlijke waarde, welke later eenigzins is afgenomen, hetwelk men echter niet moet toeschrijven aan mindere verdiensten des kunstenaars, maar aan de mindere belangrijke voorwerpen, waarop hij zich oefende.

ROGATUS, een donatistische bisschop van *Afrika*, werd in het jaar 372 hoofd van eene nieuwe partij in het *Cæsariaansch Mauritanie*, tegenwoordig het rijk van *Algiers*. Hij gaf aan degenen die hem volgden den naam van *Rogatisten*. Zij verschilden evenzeer met de andere donatisten als met de catholijken; en de donatisten voedden niet minder haat tegen hen als tegen de catholijken zelve. Zij deden dezelve door FIRMUS MAURUS, koning van *Mauritanië*, vervolgen. De bisschop van *Cæsarea* die een rogatist was, leverde hem zelfs zijne stad over. Men heeft ROGATUS beschuldigd dat hij de bijzondere gevoelens van DONATUS van *Carthago* heeft gevolgd, betrekkelijk de ongelijkheid der drie goddelijke personen. Zijne sekte duurde eenigen tijd in *Afrika*, en hij had VINCENTIUS VICTOR tot opvolger.

ROGER of RUTGER II, graaf en eerste koning van *Sicilië*, in het jaar 1097 geboren, was de zoon van RUTGER, den *grooten graaf* genoemd, veroveraar van *Sicilië*, en neef van den beruchten ROGER of RUTGER GUISCARD, kleinzoon van TANCRÈDE DE HAUTEVILLE in *Normandijë*. De graaf ROGER zijn vader

liet hem bij zijn overlijden onder de voogdijschap ADELAÏDE zijne moeder. Zoodra deze prins den ouderdom bereikt had om zijne staten te kunnen beheeren, dacht hij er slechts aan om de grenzen van het graafschap *Sicilië*, hetwelk hij van zijnen vader geërfd had, uittebreiden. Hij maakte zich, na den dood van den hertog WILLEM, zijnen oom, meester van *Apuglia*. Paus HONORIUS II, door zijne veroveringen verschrikt, beproefde om hem te beteugelen. ROGER dreef de troepen, welke men tegen hem opzond terug, noodzaakte den Paus hem de leenhuldiging van *Apuglia*, van *Calabrië* en van *Napels* te geven, en noodzaakte ROBERT, graaf van *Padua*, zich als zijnen vassaal te erkennen. In het jaar 1130 omhelsde hij de partij van den onwettigen Paus ANACLETUS, en deze verleende hem uit erkentenis den titel van koning van *Sicilië*, met de opperleenheerschappij over het prinsdom *Capua* en het hertogdom *Napels*. De vorsten, zijne naburen, riepen keizer LOTHARIUS te hulp, die aan dezen nieuwen koning, een gedeelte zijner overwinningen ontnam; maar naauwelijks was hij weder naar *Duitschland* teruggekeerd, of ROGER maakte er zich weder even zoo gemakkelijk meester van, als zij hem ontnomen waren. Hij liet INNOCENTIUS II met zijn geheele gevolg gevangen nemen, en deze Paus verkreeg niet eerder zijne vrijheid weder voor dat hij aan den koning en zijne nakomelingen het koningrijk *Sicilië*, het hertogdom *Apuglia* en het prinsdom *Capua* als leengoederen van den heiligen Stoel toestond. In het jaar 1146, wendde hij zijne wapens tegen MANUEL, keizer der Grieken, nam *Corfu* in, plunderde *Cephalonia*, *Negropont*, *Corinthe*, *Athene*, drong tot aan de voorsteden van *Konstantinopel* door, en kwam met eenen zeer grooten buit beladen terug. Deze krijgsverrigtingen werden gevolgd door de inneming van *Tripoli* en van andere plaatsen op de kusten van *Afrika*, en van de vernieling van een deel der vloot des Griekschen keizers. Nadat hij eindelijk den vrede in zijne staten verzekerd had, zich van zijne onderdanen had doen eerbiedigen en van zijne vijanden vreezen, overleed deze beroemde vorst in het jaar 1154, in den ouderdom van 57 jaren. Hij had dit vers op zijnen degen doen graveren:

Apulus et Calaber, Siculus mihi servit et Afer.

* ROGER DUCOS (N. de

graaf), keizerlijke senateur, nabij *Bordeaux* in 1760 geren was advokaat toen het departement *des Landes* hem tot de conventie afvaardigde. Hij toonde er zich een der hevigste vijanden van LODEWIJK XVI, en tijdens het proces van dien Vorst, stemde hij voor den dood. Kort daarna werd hij in hoedanigheid van commissaris naar *België* gezonden, en bij zijne terugkomst verklaarde hij zich tegen de girondijnen; te gelijker tijd zat hij voor in den club der Jacobijnen. Na de zitting, ging hij in den raad der ouden over, en stemde tegen de aanneming van JOB AYMÉ; hij verdedigde de wet van den 3 Brumaire, die de bloedverwanten der uitgewekenen van het wetgevende ligchaam uitsloot, en presideerde verscheidene malen dien raad, waarvan hij den 18 Fructidor 5.e jaar (1797) den *Fauteuil* bekleedde; hij vergaderde hetzelve in minderheid in de geneeskundige school, en deed een besluit nemen ter verbanning van een gedeelte zijner ambtgenooten. Kort daarna van dat corps afgetreden zijnde, werd hij door de kies-vergadering van *Parijs* verkozen; maar zijne benoeming werd aanstonds vernietigd, en hij begaf zich naar zijn departement, waar hij den post van vrederegter verkreeg, dien hij uitoefende toen hij in de zitting van den 19 Junij 1799 tot lid van het Directorium benoemd werd. Op den 10 Brumaire, trad hij in de zaal van het Directorium, alwaar BARRAS, GOHIER en MOULIN zich vereenigd bevonden, bij welke hij onderzocht of de geruchten, die men verspreidde, eenigen grond hadden. Daar hij geen bepaald antwoord kon ontvangen, begaf hij zich naar de zaal der inspecteurs van den raad der Ouden, waar hij SIEYÈS en BONAPARTE vond. Het is waarschijnlijk dat ROGER-DUCOS vooraf zijne goedkeuring aan deze omwenteling had gegeven, hoewel hij geveinsd had er het ware doel niet van te kennen, wijl hij op den oogenblik dat hij in de zaal der inspecteurs verscheen den titel van derden consul ontving. Hij deed niets merkwaardigs in die betrekking, en ging vervolgens over tot den behoedenden senaat, waarvan hij na SIEYÈS, de tweede president werd. In 1804, gaf men hem het raadsheersgebied (*Senatorerie*) van *Orléans*, met den titel van groot-officier van het legioen van eer. Hij werd vervolgens tot groot-kruis van het

legioen van eer benoemd. Hij stemde den 1 April 1814 tot de oprigting van een provisioneel bestuur en de vervallenverklaring van BONAPARTE; hij bleef evenwel zonder post. Na de ontscheping van NAPOLEON te *Cannes*, voegde hij zich bij zijne partij, en werd, den 2 Junij 1815, tot de kamer der pairs benoemd. Hij werd door de ordonnantie van den 12 Januarij 1816 verbannen, en ging zich te *Ulm* vestigen. In de maand Maart 1816, kwam hij nabij die stad om het leven, daar hij zich uit het rijtuig nederstortte op den oogenblik dat hetzelve omsloeg. ROGER-DUCOS was niet verstoken van talenten, en vooral was hem veinzerij en list eigen. Het is door deze laatste middelen dat hij verscheidene zijner collega's den voet ligtte, die hem meenden te regeren, door op zijne schijnbare goedhartigheid te veel te vertrouwen.

* ROGER (MICHAËL), bijgenaamd LOISEAU, in 1770 te *Toul* geboren, verliet zijn land in het begin der omwenteling en diende eerst in het leger der prinsen, en vervolgens in het Oostenrijksche leger. Hij begaf zich naar de *Vendée* en GEORGES CADOUDAL gaf hem het bevel over zijne ruiterij. Na de bevrediging keerde hij naar *Engeland* terug; maar kort daarna kwam hij weder in *Frankrijk* en was niet vreemd, zegt men, in de zaak van het tegen den eersten consul gerigte helsche werktuig. Hij ontvlugtte alstoen naar *Brittannië*; hij maakte zich zelfs gereed om naar *Amerika* over te steken, toen CADOUDAL hem aanspoorde om te *Londen* te blijven, en hem in 1804 weder met zich naar *Frankrijk* nam. Hij werd in hechtenis genomen, in regten betrokken, ten dood veroordeeld en den 24 Junij van hetzelfde jaar in den ouderdom van 33 jaren geëxecuteerd.

ROGER. — Zie SCHABOL.

* ROGERS (JOANNES), een angliaansche predikant, en doctor in de Godgeleerdheid, werd in 1679 te *Enskam*, in het graafschap *Oxford* geboren, en volbragt zijne studiën in het collegie *Corpus Christi*, waarvan hij leeraar werd. Hij nam deel aan de twistschriften van BANGOR tegen HOADLY, werd vicaris van *St. Gilles*, te *Crippelegate*, vervolgens kanonik en onderdeken van *Wells*, en eindelijk kapellaan van den prins van *Wallis*. Er bestaat van hem: 1.° *Verdediging van de bur-*

gerlijke grondvesting der Godsdienst tegen het onderzoek der letterlijke profetiën van COLLINS (Zie dat artikel); — 2.° *De noodzakelijkheid van eene goddelijke openbaring, en de waarheid van de christelijke godsdienst bewezen;* — 3.° *Verhandelingen over de zigtbare en onzigtbare Kerk van* CHRISTUS, *waarin men bewijst dat het gezag, waarop de bedienaars der zigtbare kerk aanspraak maken, noch met het oppergezag van* CHRISTUS *als hoofd, noch met de regten en de vrijheid der christenen als leden der onzigtbare kerk strijdig is*, 1719, in 8.vo. Dit werk verwierf, zegt men, een grooten roem, aan zijnen schrijver. — 4.° *Leerreden*, 4 dl.n die eerst na den dood van ROGERS, den 1.e Mei 1729 voorgevallen, gedrukt werden.

† ROGGE (CORNELIUS), een remonstrantsch predikant, eerst te *Noordwijk*, vervolgens te *Berkel*, en laatstelijk te *Leijden*, werd te *Amsterdam*, in 1761 geboren. Hij is de schrijver van verscheidene werken, die tijdens derzelver uitgave, vooral onder de protestanten, veel opgang maakten en ook thans nog gezocht worden. Zijne verhandeling: *Over het ware wezen van het Christendom, volgens de uitspraken van* JESUS *en zijne Apostelen*, *Rotterdam*, 1794, is het eerste, en wordt voor een der beste werken van dien schrijver gehouden. Zijne beantwoording der prijsvraag, *Over het al of niet voldoende van het inwendige bewijs voor de Goddelijke afkomst van de Christelijke leer*, door TEIJLERS Godgeleerd genootschap te *Haarlem* uitgeschreven, werd als de bestgekeurde, met den gouden eereprijs bekroond; men heeft hem nog eenige andere godgeleerde geschriften van minderen omvang, eenige kinder- en pedagogische stukjes, en eenen bundel kerkelijke Leerreden te danken; de laatste werden na zijnen dood, den 27 Augustus 1806 voorgevallen, door C. W. WESTERBAAN, in het licht gegeven. Onder alle werken van ROGGE is echter het meest bekende, en meest gezochte zijn *Tafereel der Staatsomwenteling in 1795*, 1796, 1 dl. in 8.vo gevolgd door zijne *Geschiedenis der Staatsomwenteling voor het Bataafsche volk*, 1799, 1 dl. in 8.vo, beide te *Amsterdam*, bij J. ALLART uitgegeven.

† ROGGEVEEN (JACOB), in 1669, in de provincie *Zee-*

land geboren, begaf zich vroegtijdig naar *Batavia*, alwaar hij, na eenige jaren in de Indische Zeeën rond gezeild te hebben, den post van raadsheer bij het hof van justitie bekleedde. Reeds in 1699 had zijn vader aan de directeuren der West-Indische maatschappij eene breedvoerige memorie over de ontdekking der Zuidpool-landen aangeboden. De oneenigheden daarop tusschen *Holland* en *Spanje* ontstaan, beletteden het vertrek der tot deze onderneming bestemde vloot; zij geraakte geheel en al in vergetelheid. Desniettegenstaande gelukte het aan ROGGEVEEN, aan wien zijn vader bij deszelfs overlijden, had aanbevolen, niets te verzuimen, wat tot de uitvoering van zijn ontwerp kon strekken, hetzelve te doen aannemen, en hij werd zelfs tot bevelhebber der drie schepen benoemd, welke de maatschappij tot die onderneming uitrustte. Men vooronderstelde in dien tijd, dat het om de ontdekking van een zeker goud-eiland te doen was, een wonderbaar land, dat men op zes-en-vijftig graden zuiderbreedte plaatste: maar het is zeker dat het oogpunt van ROGGEVEEN op de Zuid-pool-landen gevestigd was, welker bestaan, wel is waar, niet wezenlijker was, dan dat der goud-eilanden, maar welker opsporing ten minste tot nuttige ontdekkingen geleidde. Het smaldeel ging den 16 Julij 1721 te *Texel* onder zeil. Op den veertigsten graad zuider-breedte gekomen, scheidde een rukwind den *Tienhoven* van de overige schepen af. Op de parallel der straat van *Magellaan*, ontdekte ROGGEVEEN een groot eiland, hetwelk hij ten onregte op twee honderd mijlen omtreks schatte, en waaraan hij den naam van *Nederlandsch-Australië* gaf; maar dit eiland was niet anders dan een der *Malouinische*, eenige jaren vroeger door scheepvaarders van *Saint-Malo* ontdekt. Men moet hierbij opmerken dat deze archipel, werkelijk den 2 Februarij 1594, door HAWKINS schijnt ontdekt, en door SEBALDUS DE WEERT, in 1600, op nieuw gezien te zijn: maar FREZIER is de eerste die denzelven meer in het bijzonder heeft opgenomen. Nadat ROGGEVEEN vruchteloos een land had gezocht, door hem *Auké* genaamd, en dat waarschijnlijk slechts eene verwarde herinnering was, der ontdekking van HAWKINS, zeilde hij door de straat *le Maire*, en in het zuiden tot den 62½ graad doorgedrongen, ontmoette hij veel ijs, hetwelk hij zich

verbeeldde tot een zuidpoolland te behooren (eene dwaling, waarin ook DEBROSSES is vervallen). ROGGEVEEN rigtte zich vervolgens naar het noorden, zeilde langs de kusten van *Chili*, deed de eilanden *Mocha* en *Juan-Fernandez* aan, alwaar hij den *Tienhoven*, die sedert drie weken van hem was afgescheiden geweest, wedervond. Het smaldeel ging daarop onder zeil, ter opsporing van *Davisland;* maar ofschoon deze opsporing vruchteloos bleef, had dezelve ten gevolge, de ontdekking van het *Paasch-eiland*, den 6 April 1722 gedaan. COOK en LAPEYROUSE hebben hetzelve later in de kleinste bijzonderheden bezocht. De eerste helt tot het denkbeeld over, dat dit eiland hetzelfde is, hetwelk de vrijbuiter DAVIS verzekert in 1687 ontdekt te hebben. DALRYMPLE heeft dit gevoelen aangenomen, hetwelk door FLEURIEU bestreden is. Het is moeijelijk om tusschen zulke gewigtige zaakkundigen uitspraak te doen; maar de identiteit blijft ten minste twijfelachtig. Het landen van ROGGEVEEN op het *Paasch-eiland*, werd door een dier misbruiken der overmagt gekenmerkt, welke bij de Europesche zeevaarders zoo algemeen zijn. Het vertrouwen der inboorlingen werd verraden, en hunne zwakte bood den Hollanders eene gemakkelijke zegepraal aan, niettegenstaande de eiland-bewoners, hun allerlei levensmiddelen en voorraden bragten. Gedurende een vrij lang verblijf, verzamelde ROGGEVEEN, omtrent dit nieuwe en door de reusachtige standbeelden, waarmede deszelfs kusten bezet zijn, voor de oogen des zeevaarders, merkwaardige eiland, belangrijke waarnemingen, betrekkelijk deszelfs grond, voortbrengselen en de zeden zijner inwoners. Indien, bij het verlaten deszelven, de Hollandsche admiraal, westelijk was gestevend, zonder naar het noorden aftewijken, zou hij den archipel der *Vrienden-* en *Societeits-eilanden* gevonden hebben, een geluk den WALLISSEN, COOKS en de BOUGAINVILLES weggelegd. Zich eenige graden boven de parallel dier eilanden verheffende, kwam hij in de kwade-Zee van SCHOUTEN. Het is in deze zee dat hij het eiland *Carlhoff* ontdekte, hetwelk hij niet bezocht, en dat de winden zijne schepen tusschen eene groep eilanden doorduwden, welke men niet verwacht had te ontmoeten, de galei *de Afrikaan* verbrijzelde tegen de rotsen, die

voor de kusten van een land lagen, aan hetwelke hij den naam van *Heilloos-eiland* gaf (een gedeelte der *Paliser-eilanden* van COOK). Hij ontdekte achtereenvolgend in dezelfde zeestreken, twee andere eilanden, die hij *Aurora* en *Vesper* noemde; tusschen de 15.e en 16.e parallel voortzeilende, zag hij eensklaps een nieuw land; maar toen hij nader bij kwam, bevond hij dat het eene menigte digt bij elkander gelegene eilanden waren: zij waren ten getale van zes, boschrijk en van het bevalligste voorkomen. ROGGEVEEN liep het grootste gevaar, te midden dezer lage, met klippen doorzaaide eilanden, en zonder de heerschende stilte zouden zijne beide schepen zeker gestrand zijn. Deze groep is nog niet wedergevonden want men kan dezelve niet verwarren, met de *Prins van Wallis-eilanden* van BYRON (*Prince of Walis-Islands*), Drie dagen na aan dit gevaar te zijn ontsnapt, ontdekte ROGGEVEEN een nieuw eiland, waarvan de palmboomen en het rijke groen de vruchtbaarheid aankondigden: hij vond er eenen overvloed van heilzame planten tegen de scheurbuik. Hetzelve ontving den naam van *Uitspannings-eiland*, ter gedachtenis der gelukkige uitwerkselen welke het verblijf op hetzelve op de gezondheid van het scheepsvolk had uitgeoefend, toenmaals aan allerlei zee-ziekten ter prooi. Besluiteloos omtrent den door hem te volgen weg, raadpleegde hij zijne officieren, en er werd besloten, dat men noordwaarts zoude stevenen en zich vervolgens naar *Oost-Indië* begeven. Dit was den weg van QUIROS doorsnijden, en dien van SCHOUTEN ten naasten bij volgen, en bij gevolg de slechtste partij kiezen. Ook bragt deze scheepvaart slechts de weinig belangrijke ontdekking der *Bouwmansche-eilanden*, en meer ten noorden der eilanden *Roggeveen*, *Tienhoven* en *Groningen* te weeg. De Engelsche aardrijksbeschrijvers hebben de *Bouwmansche-eilanden* met den archipel der zeevaarders van BOUGAINVILLE verward, eene dwaling, die op eene geleerde wijze is wederlegd door FLEURIEU, die op de klaarblijkelijkste wijze de onbestaanbaarheid daarvan bewijst. De beide laatste werden door de Hollanders als eene landtong der Zuidpoollanden beschouwd, eene andere dwaling, die het niet noodig is te wederleggen. Nadat FLEURIEU beproefd had, de ligging dier eilanden te bepalen, begrijpt hij dezelve alle onder den naam van

Roggeveenschen-Archipel, en plaatst dezelve tusschen den 8.e en 15.e zuider-parallel, en de 158 en 160 lengte graden, ten westen van den Meridiaan van *Parijs*. ROGGEVEEN bereikte, na eenen langen togt, de kusten van *Nieuw-Bretagne*, waar hij zich veel nader bij waande, en hij kwam eindelijk te *Batavia* aan, alwaar hij zich vleide rust te vinden, en de schatting van lof te ontvangen, welke ten minste zijn ijver en zijne volharding verdienden. Maar de officieren der maatschappij, minder menschlievend dan de wilden der *Zuid-Zee*, legden beslag op de beide schepen, en wierpen den admiraal, zijne officieren, en de zwakke overblijfselen der drie uitrustingen, die de golven, de stormen en het scheurbuik gespaard hadden, in de gevangenis. Zij beschuldigden dezelve van overtreding van het voorregt der maatschappij, door in Zeeën te varen welke zij als haar domein beschouwde. ROGGEVEEN en zijne togtgenooten werden als misdadigers naar *Holland* gezonden, en kwamen aldaar den 11 Julij 1723 aan. De West-Indische maatschappij belastte zich met hunne verdediging, zij voorzag zich in regten tegen de Oost-Indische maatschappij; en daar het bewezen was, dat de Zeetogt van ROGGEVEEN, slechts ontdekkingen ten doel had, werd deze laatste maatschappij veroordeeld om alles te vergoeden, en om aanzienlijke schaden en interest te betalen. ROGGEVEEN bragt het overige van zijn leven in rust door. Het tijdstip van zijn overlijden is niet bekend. Men ziet dat de door dezen zeevaarder gevolgden weg, vrij slecht gekozen was. Ook had hij slechts kleine ontdekkingen ten gevolge, waaronder het *Paasch-eiland*, en de *Heillooze-eilanden* alleen wedergevonden zijn. Het belang der scheepvaart, zegt FLEURIEU, in zijn geleerd onderzoek der ontdekkingen van ROGGEVEEN, moet tot prikkel dienen ter opsporing der andere, vooral der *Bouwmansche*. Ondanks den arbeid van FLEURIEU, is derzelver ligging zeer onzeker; en het is onmogelijk dezelve op eene voldoende wijze te bepalen, wanneer men enkel, hetzij in het Hoogduitsch, hetzij in het Fransch, het reisverhaal van BEHRENS tot grondslag heeft; naardien in dit verhaal de lengte-opgaven wezenlijke raadsels zijn. Indien het handschrift van het dagverhaal dier reis, hetwelk door den schrijver van de levens der Hollandsche gouverneurs van *Batavia*

schijnt geraadpleegd te zijn, in het licht ware gegeven, zou men er naauwkeuriger opgaven uit hebben kunnen putten. De ligging van het *Paasch-eiland*, zoo als FORSTER zulks opmerkt, is, op eenen graad na, overeenkomstig met die, welke COOK heeft opgegeven; en daar men in dit dagverhaal te kennen geeft, dat men van den meridiaan van *Teneriffe* uitgaat, zoo belet niets om te vooronderstellen, dat men van af dien meridiaan steeds gerekend heeft. Ten opzigte van BEHRENS is het onmogelijk te bepalen, van af welken meridiaan hij de lengte rekent. Men moet ook opmerken, dat hij volgens zijn geheugen schreef en geen zeeman was. Men heeft drie *Reisverhalen* van ROGGEVEEN: een in het Nederduitsch, *Dordrecht*, 1728, in 4.to vol wonderlijke daadzaken, en klaarblijkelijke dwalingen. Het 2.e in het Hoogduitsch, is het werk van BEHRENS, te *Mecklenburg* geboren, sergeant-majoor bij de expeditie-troepen, *Leipzig*, 1738. Het 3.e is eene Fransche vertaling van het 2.e, *'s Gravenhage*, 1739, 2 dl.n in 12.mo Dit verhaal is eenvoudig en draagt het kenmerk der waarheid. Men vindt een goed uittreksel van hetzelve, in de Engelsche verzameling van JOHN. HARRIS, 1764, bekend onder den titel van *Navigantium Bibliotheca etc.* 2 dl.n in fol.

ROHAN (ANNA en CATHARINA DE) — Zie PARTHENAY.

ROHAN (PETRUS DE), ridder van *Gié* en maarschalk van *Frankrijk*, meer bekend onder den naam van *maarschalk van Gié*, was de zoon van LODEWIJK DE ROHAN, uit een der oudste en beroemdste huizen des koningsrijks, uit *Bretagne* oorspronkelijk. LODEWIJK XI beloonde in 1475 zijne dapperheid met den maarschalksstaf van *Frankrijk*. Hij was een der vier heeren, die den staat gedurende de ziekte van dezen vorst te *Chinon* in 1484, bestuurde. Twee jaren later verzette hij zich tegen de ondernemingen van den aartshertog van *Oostenrijk* in *Picardye*. Hij voerde in 1495 in den slag van *Fornoue* het bevel over de voorhoede, waar hij zich onderscheidde. Zijne gunst hield zich onder LODEWIJK XII staande, die hem tot hoofd van zijnen raad en generaal van zijn leger in *Italië* verhief. Maar daar hij bij de koningin ANNA van *Bretagne* in ongenade vervallen was, werd hij gedurende vijf jaren van het hof verbannen en van de bedie-

ningen van zijnen post beroofd. Hij overleed in 1577, geheel van het ijdele der grooten en der grootheid teruggekomen.

ROHAN (HENDRIK, hertog van), pair van *Frankrijk*, prins van *Leon*, op het kasteel van *Blain*, in *Bretagne*, in 1579 geboren, was de zoon van RENÉ II, burggraaf van ROHAN. HENDRIK IV in wiens tegenwoordigheid hij in den ouderdom van 16 jaren bij het beleg van *Amiens* schitterende bewijzen van dapperheid gaf, beminde hem teederlijk. Na den dood van dien vorst, stelde hij zich aan het hoofd der calvinisten in *Frankrijk* en was in die betrekking even zoo geducht door zijne genie als door zijnen degen. Hij voerde in den naam dier partij, drie oorlogen tegen LODEWIJK XIII. De eerste barstte los toen deze vorst in *Bearn* de Catholijke Godsdienst wilde herstellen; de tweede bij de insluiting door het koninklijke leger van *la Rochelle*; en de derde toen die stad voor de tweede maal belegerd werd (Zie de artikels LODEWIJK XIII en PLESSES RICHELIEU). Daar de hertog van ROHAN, na de inneming dier stad, ontdekte dat de steden van zijne partij met het hof bevredigingen zochten te maken, slaagde hij er in om in 1629, op meer voordeelige, voorwaarden haar eenen algemeenen vrede te verschaffen. Het eenige eenigzins aanmerkelijke offer dat de Hugenooten verpligt waren te doen, was dat van hunne vestingen; hetwelk hen buiten staat stelde den oorlog op nieuw te beginnen. Daar deze vrede het vuur van den burgeroorlog uitgedoofd had, zoo begaf de hertog DE ROHAN, die nutteloos voor zijne partij, en onaangenaam aan het hof geworden was, zich naar *Venetië*. Deze republiek verkoos hem voor haren opperbevelhebber tegen de keizerlijken. LODEWIJK XIII ontrok hem aan de Venetianen om hem als afgezant naar *Zwitserland* en bij de Graauwbunders te zenden. Onder voorwendsel van deze volken te helpen om de inwoners van *Valteline*, door de Spanjaarden en de keizerlijken beschermd, te onderwerpen, hoopte ROHAN er zich eenen kleinen staat te vormen; maar die hersenschimmige hoop verijdeld zijnde, begaf hij zich naar *Geneve* van waar hij zich met den hertog van *Saksen-Weimar* ging vereenigen. Na zich aan het hoofd van het regiment van *Nassau* geplaatst te hebben, doorbrak

hij de vijandelijke gelederen maar hij werd den 28 Februarij 1638 gekwetst en overleed den 13 April daaraanvolgende aan zijne wonden, in het 59.e jaar zijns ouderdoms. Hij werd den 27 Mei in de *St. Pieters-kerk* te *Geneve* begraven. — Zijne vrouw Margaretha de Bethune, dochter van Sully, met welke hij in 1605 gehuwd was (en waarbij hij slechts ééne dochter verwekte, die met Henri Chabot in den echt trad, en die den naam van de Rohan aannam) was protestantsch gelijk hij, en maakte zich beroemd door haren moed, hoewel slecht aangewend: zij verdedigde in 1625 *Castres* tegen den maarschalk de Themines, en deelde de vermoeijenissen van eenen echtgenoot wiens geheele hart zij won. Zij overleed te *Parijs*, den 22 October 1660. De hertog de Rohan was een der grootste veldheeren zijner eeuw; maar zijn opgewonden en romaneske geest, gevoegd bij de dweepzucht der sekte, maakte zijne militaire talenten nutteloos of gevaarlijk. Hij had het voornemen gehad om het eiland *Cyprus* te koopen, om er de protestantsche familiën van *Frankrijk* en *Duitschland* eene wijkplaats te geven. De groote heer zou het hem afstaan voor 200,000 kroonen en eene jaarlijksche schatting van 60,000 livres, maar de dood van den den protestanten gunstigen patriarch Cyrillus, aan wien hij deze zaak had toevertrouwd deed dezelve mislukken. Er bestaan van hem verscheidene werken: 1.° *Les intérets etc.* (*De belangen der vorsten*), een te *Keulen* in 1666 in 12.mo gedrukt boek, waarin hij op zijne manier de openbare belangens van alle Europesche hoven waardeert. — 2.° *Le parfait etc.* (*De volmaakte kapitein*, of *Kort begrip van de oorlogen uit de Commentariën van Cæsar*), in 12 mo. Hij doet zien dat de taktiek der ouden veel licht over die der lateren kan verschaffen; — 2.° *Traité etc.* (*Verhandeling over het bederf der oude militie*); — 4.° *Traité etc.* (*Verhandeling over het bestuur der 13 Kantons*); — 5.° *Gedenkschriften*, waarvan de volledigste uitgave in 2 dl.n in 12.mo zijn. Zij bevatten hetgeen in *Frankrijk* sedert 1612 tot in 1629 is voorgevallen. Men kan ligt denken dat alles er den toorn zijner verbitterde en wraakgierige ziel in aanneemt. — 6.° *Recueil etc.* (*Verzameling van eenige staatkundige verhandelingen over de*

staatszaken van 1612 tot 1629), in 8.vo *Parijs* 1644 — 1693 — 1755, met de *Gedenkschriften en Brieven van* HENDRIK *hertog* DE ROHAN *over den oorlog van* Valteline, 3 dl.n in 12.mo, *Geneve* (*Parijs*) 1757. Dit is de eerste uitgave welke men van deze *Gedenkschriften* geleverd heeft. De baron van *Zurlauben* heeft dezelve uit verschillende geloofwaardige handschriften ontleend. Hij heeft deze uitgave met aardrijks- en geschiedkundige en genealogische aanteekeningen en met eene *Voorrede* die eene korte *Levensschets* van den hertog DE ROHAN bevat, versierd. Er bestaat een *Leven* van denzelfden hertog, door de abbé PERAN, voortzetter van AUVIGNY, zamengesteld. Het beslaat het 21.e en 22.e deel van de *Geschiedenis der beroemde mannen van Frankrijk.*

ROHAN (BENJAMIN DE), heer van *Soubise*, broeder van den voorgaande, voerde de wapens in *Holland*, onder prins MAURITS van *Nassau*, en hield in 1621 het beleg uit van *Saint-Jean d'Angely*, tegen het leger door LODEWIJK XIII in persoon aangevoerd. Deze stad gaf zich over. ROHAN beloofde getrouw te zijn, en zes maanden later nam hij de wapens weder op. Hij maakte zich in 1622 meester van geheel *Neder-Poitou*, en, na verschillende voordeelen, werd hij in 1626, van het eiland *Ré* verdreven, van hetwelke hij zich, na dat van *Oleron* had meester gemaakt, en zag zich genoodzaakt de wijk naar *Engeland* te nemen. Hij onderhandelde met vuur, om aan *la Rochelle* hulp te verschaffen; en toen, ondanks die hulp, deze stad onderworpen was, wilde hij niet in *Frankrijk* terugkomen. Hij vestigde zich in *Engeland*, alwaar hij in 1641 zonder nakomelingschap overleed.

ROHAN (MARIA ELEONORA DE), dochter van HERCULES DE ROHAN-GUÉMENÉE, hertog van *Montbazon*, aanvaardde in 1645 het religieuze gewaad der orde van den H. BENEDICTUS, in het klooster van *Montargis*. Zij werd vervolgens abdis van het Drieëenheidsklooster van *Caen*, daarna van *Malnoue*, bij *Parijs*. Nadat de Religieuzen van het klooster van den H. JOZEF te *Parijs* in 1659, de getijden en den regel van den H. BENEDICTUS hadden aangenomen, belastte zich mevrouw DE ROHAN met het bestuur van dat huis. Zij gaf er *Constitutiën*, die een uit-

muntend *Commentarium* van den regel van den H. Benedictus uitmaken. Deze beroemde abdis overleed in dat klooster in 1681, in den ouderdom van 53 jaren. De godsdienstigheid, een gezond oordeel en de zachtmoedigheid waren de hoofdtrekken harer inborst. Er bestaan van haar eenige achtingswaardige werken. De voornaamste zijn: 1.° *Morale etc.* (*Zedeleer des wijzen*), in 12.mo; dit is eene omschrijving van het boek der *Spreuken*, van den *Ecclesiasticus* en van het boek der *Wijsheid*. — 2.° *Paraphrase etc.* (*Omschrijving der Psalmen van boetvaardigheid*), verscheidene malen met het voorgaande gedrukt. — 3.° Verscheiden *Exhortations* (*Vermaningen*) bij de inkleedingen en het afleggen van de geloften der nieuwelingen, welke zij aannam. — 4.° *Portraits* (*Afbeeldingen* of *Schilderingen*), met vele kieschheid geschreven.

Rohan (Armand Gaston de), in 1674 geboren, doctor der *Sorbonne*, bisschop van *Straatsburg*, verkreeg in 1712 den kardinaalshoed. In 1713 werd hij groot-aalmoezenier van *Frankrijk*, commandeur der orde van den H. Geest, en provisor der *Sorbonne*. Hij had deel aan alle kerkelijke aangelegenheden van zijnen tijd, en legde veel ijver aan den dag ter bevordering van de éénheid der Kerk en de onderwerping aan hare besluiten. De Fransche akademie en die der wetenschappen namen hem in haar midden op, en verloren hem in 1749. Hij was een voortreffelijk prelaat, en onderscheidde zich niet minder door zijne edelmoedigheid dan door de zachtheid zijner inborst, zijne minzaamheid, en andere hoedanigheden, welke de menschen in de maatschappij bemind maken. Men heeft onder zijnen naam *Brieven*, *Mandementen*, *Herderlijke onderrigtingen* en het *Rituaal van Straatsburg*. — Armand de Rohan, zijn achterneef, in 1717 geboren, bekend onder den naam van *Abbé de Ventadour* en van *Kardinaal de Soubise* was prioor en leeraar der *Sorbonne*, rector der universiteit van *Parijs*, bisschop van *Straatsburg*, abt van *la Chaise-Dieu*, groot-aalmoezenier van *Frankrijk*, kardinaal, commandeur der orden des konings, en een der veertigen van de Fransche akademie. Hij overleed te *Saverne*, in 1756, na zich door zijne liefdadigheid, zijnen ijver, zachte en zuivere zeden onderscheiden te

hebben. Hij had uitmuntende studiën in de *Sorbonne* gemaakt, en van zijne kunde aangewend, om tot gids van zich zelven en zijne kudde te dienen. Hij legde de grootste achting en den meesten eerbied voor de geestelijken aan den dag, die hunnen pligt vervulden, en zulks heeft niet weinig bijgedragen, om de goede herders in zijn diocees te vermenigvuldigen. — ARMAND JULIUS DE ROHAN, neef van den kardinaal ARMAND GASTON, in 1695 geboren, werd in 1722 tot Aartsbisschop van *Rheims* benoemd, zalfde LODEWIJK XV, den 25 October deszelfden jaars, ontving den kardinaalshoed en overleed in 1762. — LODEWIJK KONSTANTIJN DE ROHAN, broeder van den voorgaande, was eerst ridder van *Malta*, daarna scheepskapitein (1720). Na den geestelijken staat omhelsd te hebben, werd hij aalmoezenier des konings, bisschop van *Straatsburg* en kardinaal (1761). Hij overleed te *Parijs* in 1779.

ROHAN (MARIA DE), hertogin van *Chevreuse*. — Zie CHEVREUSE.

ROHAN (de Ridder LODEWIJK DE). — Zie TRUAUMONT.

* ROHAN (N. . . prins DE), generaal en pair van *Frankrijk*, volgde in het begin de partij der omwenteling, en werd adjudant van LA FAYETTE. Maar daar hij weldra het wezenlijke doel der nieuwigheidsgezinden inzag, deed hij afstand van hunne grondbeginselen, om enkel op het heil der monarchie bedacht te zijn. Men zag hem, den 10 Augustus 1792, naar LODEWIJK XVI snellen, zich met hem naar de vergadering begeven, zich den 11 en 12 als schildwacht aan zijne deur stellen, tot dat deze ongelukkige vorst met zijne familie naar de gevangenis van den *Temple* werd gevoerd. Indien zijne herroeping der revolutionnaire grondbeginselen, hem bij de anarchisten reeds als verdacht had gekenmerkt, zoo kon zijne verkleefdheid aan zijnen koning aan hunne wraak niet ontsnappen. Zonder eenige gegronde beweegreden, in hechtenis genomen, werd hij in de Abdij opgesloten, alwaar hij op den verschrikkelijken dag van 2 September daaropvolgende, 21 dagen, na het in hechtenisnemen des konings, vermoord werd.

* ROHAN-GUÉMENÉ (LODEWIJK RENÉ EDUARD, Prins DE), Kardinaal-bisschop van

Straatsburg, den 27 September 1734 geboren, was in het begin bekend onder den naam van *prins* LODEWIJK. Na den geestelijken staat te hebben omhelsd, werd hij in 1760, coadjutor van zijnen oom, LODEWIJK KONSTANTIJN, bisschop van *Straatsburg*, en ontving in hetzelfde jaar den titel van bisschop van *Canope in partibus*. Zijne geboorte, zijne talenten, een schoon gelaat, een ongedwongen geest, en beminnelijke manieren, deden hem aan het hof ingang vinden. Tot afgezant te *Weenen* benoemd, werd hij door MARIA THERESIA koel ontvangen; en hij meende den indruk dezer ongunst te zullen uitwisschen, door aan het Weener-hof eene buitengewone pracht ten toon te spreiden, deze ijdele glans, tot welks volhouding hij buitengewone schulden moest maken, kon de keizerin niet misleiden, die zelfs zijne terugroeping vraagde; DE ROHAN werd echter eerst na den dood van LODEWIJK XV teruggeroepen. Men benoemde hem achtereenvolgend tot Grootaalmoezenier van *Frankrijk*, abt van *St. Waast* (een benificie dat 300,000 livres inkomsten opbragt), provisor der *Sorbonne*, en administrateur van het ziekenhuis, *Quinze Vingt* genaamd. Hij verkreeg omtrent denzelfden tijd, op verzoek des konings van *Polen*, STANISLAUS PONIATOWSKI, den kardinaalshoed. De Prins DE ROHAN had het ongeluk betrokken te zijn in de ergerlijke zaak van het halssnoer (*collier*), die zijnen goeden naam voor eenen oogenblik in de waagschaal stelde. Op den naamsdag der koningin (15 Augustus 1785), zag deze vorstin twee juweliers bij zich aanbieden, die haar 16,000,000 livres vraagden, als koopprijs, zeiden zij, met haar overeengekomen, voor een diamanten halssnoer, hetwelk haar door eene dame LA MOTTE moest overhandigd zijn. MARIA ANTOINETTE, billijker wijze, over dezen eisch verwonderd, verzekerde, niet alleen genoemd halssnoer niet gezien te hebben, maar zelfs nooit gedacht te hebben een dergelijk aantekoopen. H. M. ging zich oogenblikkelijk bij den koning beklagen, en hem regt vragen over het misbruik, dat men van haren naam, in eene zoo netelige zaak maakte. Op den raad van den zegelbewaarder en van den heer DE BRETEUIL beval LODEWIJK XVI den kardinaal, die zich toenmaals te *Versailles* in de uitoefening van zijnen post van aalmoezenier bevond, in hechtenis te nemen. De koningin ver-

kreeg, dat zij hem eerst kon ondervragen, en na hem in hare tegenwoordigheid te hebben toegelaten, zeide zij hem: » Beken of het sedert vier jaren niet de eerste maal is, dat ik met u spreek." De kardinaal antwoordde toestemmender wijze, en bekende dat hij door eene *intriganie*, LA MOTTE genaamd, misleid was. Bij het verlaten van het kabinet des konings, werd hij in hechtenis genomen en naar de *Bastille* gevoerd. Het publiek of liever de kwaadwilligen, deze gevangenneming vernomen hebbende, verspreidden dadelijk het gerucht dat de kardinaal aan keizer JOZEF II, de middelen had aan de hand gegeven, om eenen onverwachten inval in *Lotharingen* te doen; maar dit valsch gerucht was niet van langen duur, en het publiek werd weldra beter onderrigt. De koning liet aan den kardinaal zeggen, van zelf uitspraak te doen omtrent zijn lot; deze verzocht om voor de regtbank van het parlement betrokken te worden. LA MOTTE werd evenzeer in hechtenis genomen; zij nam den bijnaam van VALOIS aan, en beweerde af te stammen van eenen natuurlijken zoon van HENDRIK II. Men vergeleek haar met den kardinaal DE ROHAN; en, in de verhooren, welke men met haar hield, bekende zij nooit aan de koningin te zijn voorgesteld. Zie hier het stellige wat men heeft kunnen ontdekken van het feit, waarmede men haar beschuldigde: zij had eene vrouw verleid, D'OLIVA genaamd, die eenigzins naar de koningin geleek, en die, op hare ingevingen, er de rol van gespeeld had, door omtrent middernacht in het park van *Versailles* te verschijnen. Daar, had dezelfde D'OLIVA den kardinaal doen roepen aan wien zij den last zoude hebben opgedragen haar het halssnoer te bezorgen. Men bewees dat de man van LA MOTTE eensklaps van eenen staat van behoefte tot eene buitengewone pracht was overgegaan, en dat hij te *Londen* voor aanzienlijke sommen diamanten had verkocht. Het parlement sprak den kardinaal van alle beschuldiging vrij, wees D'OLIVA af, en veroordeelde de vrouw LA MOTTE, tot het brandmerk, en eene levenslange opsluiting in *la Salpétriere*: haar echtgenoot werd naar de galeijen gezonden. Ofschoon de onschuld des kardinaals door deze uitspraak bevestigd was, kon zijne tegenwoordigheid aan het hof, noch aan den koning, noch aan de konin-

gin verder aangenaam zijn, welke laatste zich van dezen oogenblik af ten doel zag, aan de vergiftigde schichten der boosaardigheid. De prelaat werd van zijne waardigheid van groot-aalmoezenier, en van zijne orde-sieraden des H. Geestes beroofd. Naar de abdij van *la Chaise-Dieu*, in *Auvergne*, en later naar zijn bisdom *Straatsburg* verbannen, hij bleef aldaar tot in 1789, als wanneer het baljuwschap van *Haguenau* en *Weissenburg*, hem, door den invloed der aanvoerders van de volkspartij, tot afgevaardigde der geestelijkheid bij de algemeene staten benoemde. Hij nam in het begin deze benoeming niet aan, maar na dat de nationale vergadering zijne ballingschap had opgeheven, verscheen hij in de vergadering van den 12 September, en de vergadering wenschte hem geluk met zijne werkzaamheden. De intriganten vleiden zich, dat hij, uit eenen geest van wraak tegen het hof, en vooral tegen de koningin, hunne partij zou omhelzen; zijne gematigdheid verijdelde hunne ontwerpen, en men kon hem niet anders verwijten, dan zijne toestemming tot het afleggen van den burgereed, als lid der geestelijkheid. Van dien oogenblik af, verwijderde hij zich voor altijd van de vergadering, en begaf zich naar zijn prinsdom, in het aan den regter-oever des *Rijns* gelegene gedeelte. Hij ontving er alle ongelukkigen, die hunne toevlugt tot zijne weldadigheid namen, en verleende zijne ondersteuning zelfs aan diegene, waarover hij zich te beklagen had. Hij leefde lang gerust en vergeten in zijne schuilplaats, deed in 1801 afstand van zijn bisdom, en overleed te *Ettenheim*, den 16 Februarij 1803. Zijn voorkomen was zeer innemend, zijn gelaat edel, zijn onderhoud geestig en levendig; hij sprak met bevalligheid, zelfs met welsprekendheid. Er zijn een aantal werken over dezen prelaat geschreven. Men kan raadplegen: *Mémoires etc.* (*Gedenkschriften van* BESENVAL), die van mevrouw CAMPAN, en die van den abbé GEORGEL; *Histoire etc.* (*Geschiedenis der* 18.*eeuw*) door LACRETELLE; en de *Recueil etc.* (*Verzameling van stukken betrekkelijk de zaak van het beruchte halssnoer*).

* ROHAN MONTBAZON (C. A. C., prins DE), vice-admiraal der Fransche zeemagt, te *Parijs*, in 1730 geboren, hij begaf zich, nog zeer jong zijnde onder de marine, en van rang tot rang klom hij op tot dien van onder-admiraal. Aan zijne oude grondbe-

ginselen verkleefd, verklaarde hij zich tegen de omwenteling, en werd bijgevolg van zijnen post beroofd. Het gelukte hem echter vergeten te blijven leven, tot op den tijd van het schrikbewind, wanneer hij als *verdacht* in hechtenis genomen en in het karmelieten-klooster opgesloten werd. Na verloop van eenige dagen betrok men hem in de gewaande zamenzwering der gevangenissen, en hij werd voor de revolutionnaire regtbank betrokken, die hem den 23 Julij 1794 ten dood veroordeelde. Hij kwam vier dagen voor de strafoefening van ROBESPIERRE, in den ouderdom van 64 jaren, om het leven.

* ROHAN-ROCHEFORT (de prinses DE), te *Parijs* in 1750 geboren, werd beschuldigd van met BERTRAND DE MOLLEVILLE eene zamenzwering te hebben gesmeed, en den 9 November 1792 in hechtenis genomen. Deze beschuldiging was des te ongegronder, daar mevrouw DE ROHAN, gedurende een groot gedeelte des jaars aan verstandsverbijsteringen onderhevig was. TALLIEN en zelfs CHABOT spraken om deze reden ten haren voordeele; zij werd desniettegenstaande voor de regtbank gevoerd. Nadat de regters de physische onmogelijkheid ontdekt hadden, waarin zij zich bevond, om tegen de republiek zamentespannen, werd zij in 1793 vrijgesproken; maar in het volgende jaar beschuldigde men haar op nieuw als medepligtige van LADMIRAL, moordenaar van COLLOT D'HERBOIS. Voor de revolutionnaire regtbank gevoerd, werd zij aldaar den 14 Junij 1794 ten dood veroordeeld; drie dagen daarna, werd zij met haren vier en twintigjarigen zoon, evenzeer van zamenzwering in den moord van COLLOT D'HERBOIS beschuldigd, geëxecuteerd; hij, zoowel als zijne moeder, werden in een rood hemd naar het schavot gevoerd. Haar andere zoon, die in het begin der Fransche onlusten uitgeweken was, kwam onvoorzigtiglijk weder binnen *Frankrijk*, en werd in 1794 te *Grenoble* aangehouden, alwaar hij aan eene militaire commissie werd overgeleverd, die hem veroordeelde om gefusileerd te worden.

* ROHAN CHABOT (LODEWIJK FRANCISCUS AUGUSTUS DE), hertog van *Rohan*, prins van *Leon*, kardinaal van den titel der H. Drievuldigheid, *in Monte Pincius*, aartsbisschop van *Besançon*, te *Parijs*, den

29 Februarij 1788, uit eene van *Bretagne* oorspronkelijke familie, die als eene der oudste der monarchie kan worden beschouwd, geboren. Men kent de trotsche zinspreuk, welke zijne voorouders, bondgenooten en bloedverwanten van verscheiden souvereinen, hadden aangenomen:

Duc je ne daigne
Roi je ne puis,
Prince de Bretaigne
De Rohan je suis.

Degene, wiens leven wij beschrijven, had tot vader Alexander Lodewijk Augustus Rohan Chabot, hertog van *Rohan* en *Porroët*, en zijne moeder was Anna Louise Magdalena Elizabeth de Montmorency. Even voor de Fransche omwenteling geboren, moest hij, zoodra zijn oordeelvermogen zich begon te ontwikkelen, den val der monarchie en de ongelukken zijner eigene familie beweenen. Hij volgde gedurende het schrikbewind zijne ouders naar *Engeland*, en kwam van daar met hen terug, zoodra er kalmer dagen voor *Frankrijk* aanbraken. De jonge de Rohan onderscheidde zich, reeds in zijne kindschheid door eenen gelukkigen aanleg, gepaard met eene zachte godsvrucht. Eene verbazende leerzaamheid en eene onvermoeide vlijt, deed hem zeer snelle vorderingen in zijne studiën maken, die door den Heer Laperche bestuurd werden. Na de oprigting van den keizerlijken troon, liet Bonaparte, wiens bekwame staatkunde er naar streefde om tot steunen aan zijne dynastie, de oude familien te geven, welke gedurende geheele eeuwen, den troon der Bourbons omringd hadden, de oogen op den jongen de Rohan vallen, die na aan de prinses Borghèse verbonden te zijn geweest, achtereenvolgend kamerheer der koningin van *Napels* en des keizers werd. Te midden van een ongebonden en krijgszuchtig hof, bleef zijne godsvrucht zich zelve gelijk, en alle verleidingen der jeugd en der wereld, waren niet in staat hem zijne godsdienstpligten te doen vergeten. De vrees van aan de magt te mishagen, die *Frankrijk* regeerde, belette hem nooit de ingevingen van zijn geweten te volgen. Toen de hertog de Polignac, onder den last eener hoofdbeschuldiging te *Vincennes* was opgesloten, zag men hem bijna dagelijks aan dezen doorluchtigen gevangene, de vertroostingen der vriendschap brengen, en later (1812), toen Pius VII te *Fontainebleau*, zijnen moedigen tegenstand, tegen de willekeurige maatregelen van Bonaparte kwam boeten, ging de hertog de Rohan, meer

christen dan hoveling, zijne godvruchtige hulde aan den algemeenen Vader der geloovigen aanbieden. Tegen de laatste tijden des keizerrijks, deed hij eene reis door *Italië*, van waar hij eerst in 1814 terugkwam. De restauratie opende voor hem eene schitterender loopbaan. Met een bevelhebberschap in de roode compagniën belast, verkreeg hij, na de ontbinding van dat corps, den rang van kolonel. Eene zijnen rang waardige verbindtenis vereenigde hem met mejufvrouw DE SERENT, even zoo beroemd door hare bevalligheden als door hare deugden. Maar eene verschrikkelijke gebeurtenis kwam deze naauwelijks gevormde banden verbreken, en twee over het geluk der jonge echtelingen opgetogene familiën in den bittersten rouw dompelen. De hertogin DE ROHAN, getooid voor een bal, hetwelk de graaf D'APPONY, gezant van *Oostenrijk* gaf, had zich onvoorzigtiglijk te na bij het vuur geplaatst, hare kleederen geraakten in brand, en zij was eene prooi der vlammen, alvorens men haar hulp kon aanbrengen. Dit verschrikkelijke toeval, dat hem eene geliefde echtgenoote ontnam, veroorzaakte den hertog DE ROHAN de diepste smart, en bragt hem nog nader tot de Godsdienst, die alleen in staat was eene zoo wreede wond te verzachten. Weldra deden de ongelukken der monarchie hem zijn eigen lijden vergeten. Nadat de inval der honderd dagen de koninklijke familie verspreid had, volgde de heer DE ROHAN den hertog van ANGOULÊME naar het zuiden, en vervolgens naar *Spanje*. Kort na zijne terugkomst in *Frankrijk*, had hij de smart zijnen vader te verliezen, die den 8 Februarij 1816 overleed, en dien hij in zijnen titel van hertog en pair opvolgde. Zijne familie trachtte hem nieuwe verbindtenissen te doen aangaan; LODEWIJK XVIII wilde hem zelfs met eene Saksische prinses vereenigen. Maar reeds openbaarde hem eene geheime stem, den nieuwen stand, welken hij moest omhelzen. Zijne zedigheid alleen hield hem nog van het priesterschap terug, hetwelk hij als eene verhevene bestemming beschouwde. Intusschen bepaalden godvruchtige en verlichte raadgevingen langzamerhand zijne besluiteloosheid, en, na verscheidene dagen in het gebed te hebben doorgebragt, besloot hij, ondanks alle tegenbedenkingen zijner familie, den nieuwen weg te volgen, welken de Voorzienigheid voor

hem opende. Den 19 Mei 1819 in *Saint-Sulpice* gekomen, onderscheidde hij zich aldaar door zijner ijver, zijne regelmatigheid, en zijne vlijt voor de theologische studiën. Den 1 Junij 1822 tot Priester gewijd, werd hij kort daarna tot grootvicaris van *Parijs* benoemd. In 1828 werd hij tot den Aartsbisschoppelijken Stoel van *Auch* beroepen, en ging in 1829 tot dien van *Besançon* over, alwaar hij voor de eerste maal den 2 Februarij deszelfden jaars pontificeerde. Alvorens bezit van zijn diocees te komen nemen, had hij het kasteel *la Rocheguyon*, de woonplaats zijner voorvaderen, verkocht, ten einde, zoo als hij zulks zelf zeide, meer goed aan de armen en aan zijne kerk te kunnen doen. Een zijner eerste zorgen was, de hoofdkerk te verfraaijen, welke hij met smaakvolle sieraden en met, in den Gothischen stijl, geschilderde glazen, zeer voordeelig voor de stille aandacht des gebeds, verrijkte. De hertog DE ROHAN kweet zich van zijne verhevene bedieningen met den vurigsten ijver, en verliet zijn diocees enkel, om in 1829 en 1830 zitting te gaan nemen in de kamer der pairs. Door LEO XII met het *pallium* versierd, werd hij in het consistorie van den 5 *Julij* 1830 tot den rooden hoed verheven. De Julij-omwenteling verraste hem te *Parijs*, alwaar hij door woestelingen, die hem voor den Aartsbisschop van *Reims* hielden, in hechtenis genomen en mishandeld werd. Smartelijk getroffen over den val des troons van KAREL X, begaf hij zich naar *Zwitserland*, en later naar *Rome*, alwaar hij medewerkte tot de verheffing van GREGORIUS XVI, die den 2 Februarij 1831 op den Pauselijken troon werd verheven. Gedurende den tijd, welken hij in *Italië* doorbragt, leefde hij in vertrouwelijke gemeenzaamheid met den heiligen Vader, die zelfs tegen de gebruiken zijner voorgangers, hem op het landgoed, hetwelk hij gedurende eenigen tijd te *Albano* bewoonde, ging bezoeken. Het verlangen van den kardinaal DE ROHAN was om naar zijn vaderland terug te keeren, en toen hij vernomen had, dat zijn diocees door de cholera bedreigd werd, weifelde hij niet langer om er zich naar toe te begeven. Hij vleide zich dat de herinnering van het goede, dat hij er gesticht had, den partijgeest zou bevredigen, waarvan zijne oude genegenheid voor den oudsten tak der BOURBONS hem de

aanvallen scheen te moeten doen vreezen. Maar een zamenloop van ongelukkige omstandigheden, bereidde hem voor zijne terugkomst te *Besançon* eene wreede beproeving. Onder voorwendsel dat zijne terugkomst in *Frankrijk* in verband stond met de verschijning der hertogin van BERRY in de *Vendée*, kwamen jonge heethoofden, gedurende de drie dagen, welke op zijne aankomst volgden, onder zijne vensters, hoogst beleedigende kreten, door vuile gezangen afgewisseld, aanheffen. Het openbaar gezag maakte een einde aan deze ongeregeldheden, waarvoor de prelaat niet ongevoelig kon blijven. De zorg voor zijn diocees bood hem eene afleiding aan, van de verdrietelijkheden, welke zijne ziel verscheurden. Hoogst bescheiden, hoogst eenvoudig, vreemd blijvende aan de staatkundige tijdsomstandigheden, wijdde hij er zich met eenen nieuwen ijver aan toe om zijne kudde te verlichten en te voeden. Men zag hem enkel bezig met de pligten van het apostolaat, de godvruchtige instellingen aanmoedigen, de ziekenhuizen en gevangenissen bezoeken, de afgelegenste deelen van zijn diocees doorkruisen, en het woord des Evangelies in de geringste dorpen gaan verkondigen. Zijne godvruchtige werkzaamheden ondermijnden zijne van natuur zwakke gezondheid. Na in de opene lucht in het dorp *Chenecey* gepredikt te hebben, werd hij door een ontstekend rhumatismus bevangen, dat hem naar het graf sleepte. Na drie weken lijdens, overleed hij den 8 Februarij 1833. Zijne liefdadigheid, zijne zachtmoedigheid en zijne christelijke onderwerping, schitterden in zijne laatste oogenblikken met eenen nieuwen glans. Twee dagen voor zijnen dood, nam hij van zijne geestelijkheid het treffendste afscheid, en even alsof hij door eene diepere nederigheid, zijne voorledene pracht wilde boeten, herhaalde hij dikwerf op zijn sterfbed: *Mijne broeders, bidt voor mij, ik ben niets, minder dan niets!* Bij zijn testament, dat een gedenkteeken van weldadigheid en godsvrucht is, vermaakte de kardinaal aanzienlijke legaten aan het Seminarie van *Besançon*, aan de hoofdkerk en aan de armen, en hij legateerde aan de Aartsbisschoppen zijne opvolgers, al zijne pontificale sieraden, zijn meubilair, zijne kapel, op 150,000 franken begroot, eene rijke bibliotheek en kost-

bare schilderijen. De hertog DE ROHAN heeft in het diocees van *Besançon* diepe herinneringen nagelaten. In de tijden, welke de Julij omwenteling voorafgingen, was zijne *Salon*, het vereenigingspunt geworden van alles wat de stad het meest aanzienlijk aanbod. De jonge lieden vooral werden door den prelaat, met eene bescheidene bevalligheid onthaald, die hen geheel en al voor hem innam. Verscheidenen vonden in hem eenen ijverigen beschermer en sommigen, die zonder fortuin waren, ontvingen heimelijk uit zijne hand edelmoedige ondersteuningen. Niemand wist beter dan hij de godsvrucht beminnelijk te maken, door de sierlijkheid zijner manieren, de welwillende lieffelijkheid zijner zeden, en de geheel christelijke verdraagzaamheid, die hem onderscheidde. Een vriend der kunsten zijnde, moedigde hij op eene krachtdadige wijze diegene aan, welke dezelve beoefende. Vol ijver voor het onderrigt der geestelijkheid, legde hij er zich op toe, om eene nieuwe vlugt aan de kerkelijke studiën te geven. Het onderwijs van het Seminarie wekte zijne geheele bezorgdheid, en voor de door hem ontworpene verbeteringen, vestigde hij eene jaarlijksche rente. Ondanks den invloed der staatkundige gebeurtenissen, verwekte zijn dood in het geheele diocees, eene smartelijke en diep gevoelde aandoening, en bij zijne lijkplegtigheid zag men opregte tranen vloeijen. Laat ons hier echter bijvoegen, dat de door den prelaat opgevatte ontwerpen, door een gedeelte zijner geestelijkheid niet altijd met sympathie werden opgenomen, en dat hij hevige tegenkantingen had te bestrijden om de door hem nuttig geoordeelde veranderingen te bewerkstellingen. De hertog DE ROHAN heeft *Mandementen* en *Herderlijke brieven* nagelaten, en onder den titel van *Manuel* (*Handboek*) een Gebedenboek in het licht gegeven, dat een waar meesterstuk van zalving en godsvrucht is. De abbé DE MARGUERYE, kanonik, heeft eene lijkrede van dezen prelaat zamengesteld, welke den 27 Maart 1833 in de hoofdkerk van *Besançon* is uitgesproken.

ROHAULT (JACOBUS), een natuurkundige, in 1620 geboren, was de zoon van eenen koopman van *Amiens*, en werd naar *Parijs* gezonden om er zijnen wijsgeerigen leergang te volbrengen, waarbij hij zich aan de gevoelens van DECARTES hechtte. Hij onderwees gedurende 10 of 12 jaren de natuurkunde te

Parijs, en overleed in 1675 ROHAULT was geheel tot zich zelven en zijne boeken bepaald. Hij scheidde nooit de wijsbegeerte van de Godsdienst, en bragt beide in zijne geschriften en zeden overeen. Zijne voornaamste werken zijn: 1.° *Traité etc.* (*Verhandeling over de natuurkunde*), 1671, in 4.to en 1682, 2 dl.n in 12.mo; hij neemt in dit werk eene menigte natuur- wiskundige en natuur- onleedkundige onderwerpen op. — 2.° *Elémens etc.* (*Grondbeginselen der wiskunde*). — 3.° *Traité etc.* (*Verhandeling over de werktuigkunde*), in zijne *Nagelatene werken*, 1682, 2 dl.n in 12.mo — 4.° *Entretiens etc.* (*Gesprekken over de wijsbegeerte*), 1671 — 1675, en andere werken, die vroeger nuttig waren.

* ROISSARD (N.... de abbé), prediker des konings, heeft een goed werk in het licht gegeven getiteld: *La consolation etc.* [waarvan eene Nederduitsche vertaling bestaat, onder den titel van *De troost van den Christen of beweegredenen tot vertrouwen op God in de verschillende omstandigheden des levens, vermeerderd en met aanmerkingen volgens de behoefte des tijds, door H. BLOM, K. Priester*, 2 dl.n in kl. 8.vo *Grave*, 1843] voor de eerste maal in 1775 gedrukt en later verscheiden malen herdrukt in 1 dl. en in 2 dl.n in 12.mo

† ROKES (HENDRIK), een schilder, bijgenaamd *Zorg*, te *Rotterdam*, in 1621 geboren. Zijn vader was scheepspatroon, en de oplettendheid met welke hij over de aan zijne zorg toevertrouwde koopwaren waakte, verwierf hem zijne bijnaam, die aan zijnen zoon overging. De jonge HENDRIK was in het begin de kweekeling van DAVID TENIERS, wiens bewonderenswaardig koloriet hij gelukkiglijk navolgde. Hij volgde daarna de lessen van WILLEM BREYTENWEG, die in eenen verhevenen trant, datgene schilderde, wat men *zamenspraken* noemde, en in al zijne zamenstellingen behield hij iets van de behandelingswijze van dien grooten meester. Hij bootste ook met het beste gevolg den stijl van BROUWER na. Men noemt vooral van hem twee stukken, waarvan het eene eene Italiaansche kermis voorstelt, op den voorgrond van welke men eene vrouw ziet, die hare kraam met kiekens, wildbraad, enz. uitstalt; het andere is eene vischmarkt. Deze beide onderwerpen zijn met eene menigte beelden

versierd, die eene treffende waarheid uitdrukken, en die ten bewijs verstrekken dat de kunstenaar slechts naar de natuur schilderde. Maar de grootste lof, welken men aan de voortbrengselen van ROKES kan toezwaaijen, is dat dezelve zich na die van TENIERS op eene voordeelige wijze handhaven. Ondanks den roem, welken hij in zijne kunst behaalde, wilde hij niet het beroep van zijnen vader verlaten, en ging voort scheepspatroon te zijn. Hij schilderde slechts in zijne oogenblikken van uitspanning. Het is om deze reden dat zijne schilderijën zeldzaam, en niet zoo zeer bekend zijn, als zij zulks verdienden te wezen. Deze schilder overleed in 1662.

* ROLAND DE LA PLATIÈRE (JOANNES MARIA), minister van binnenlandsche zaken onder LODEWIJK XVI en onder de republiek, in 1732, te *Villefranche* bij *Lyon*, uit eene in de magistratuur beroemde, doch door de fortuin weinig begunstigde familie geboren, werd in het begin tot den geestelijken staat bestemd. Daar hij geenerlei roeping tot dien staat gevoelde, nam hij de eerste zich aanbiedende gelegenheid te baat, om zich aan denzelven te onttrekken. Bij het overlijden van zijnen vader, verliet hij zijne bloedverwanten, en, ofschoon slechts negentien jaren oud, doorkruiste hij alleen, zonder eenige bescherming, verscheidene steden van *Frankrijk*, en begaf zich naar *Nantes*, met oogmerk van naar de *Indiën* overtesteken, ten einde er fortuin te zoeken. ROLAND had eene zeer zwakke gezondheid, en toen een scheepsreeder, die hem in zijne dienst had gebruikt, hem bloed had zien spuwen, stelde hij pogingen in het werk, welke hem van die reis deden afzien. Hij begaf zich naar *Rouanen*, en het gelukte hem, aldaar bij de administratie der fabrijken aangesteld te worden, en in die betrekking won hij, door zijnen ijver voor den arbeid, zijne schranderheid en œconomische inzigten, de achting zijner chefs; hij werd beloond door den post van algemeen inspecteur, eerst te *Amiens* en later te *Lyon*. ROLAND begaf zich daarna op reis naar *Italië*, naar *Zwitserland*, *Duitschland* en de grenzen van *Spanje*. Hij deed langs dezen weg nuttige kennissen op, betrekkelijk de kunsten en de verschillende takken van nijverheid, en hij wist er gebruik van te maken, bij het schrijven van verschillende werken, die hem in ver-

scheiden geleerde genootschappen deden aannemen. Middelerwijl barstte de Fransche omwenteling uit. ROLAND, die met eene buitengewoon levendige verbeeldingskracht, eene overdrevene geestdrift voor de Grieken en de Romeinen, en eene groote minachting voor zijne eeuw bezield was, schaarde zich weldra onder de banier der nieuwigheid-invoerders. In 1789 werd hij tot de municipaliteit van *Lyon* benoemd, alwaar hij eenen club stichtte, dien hij met dien der Jacobijnen van *Parijs* in verband bragt. In 1790 werd hij door eerstgenoemde stad, naar de algemeene staten gezonden, om eene ondersteuning van 40 millioenen livres te verzoeken, welke zij schuldig was. In de hoofdstad aangekomen, maakte hij aldaar, door tusschenkomst zijner vrouw (zie het volgende artikel), kennis met BRISSOT, BARBAROUX enz., wier ontwerpen en gevoelens hij geheel en al omhelsde. Na een verblijf van zeven maanden te *Parijs*, alwaar hij in zijne zending geslaagd was, in *Lyon* teruggekeerd, ging hij voort met de leiding van den club dier stad. Weldra kwam hij in de hoofdstad terug, om er zijne regten op eene jaarwedde te doen gelden, en om er aan de voortzetting van het *Dictionnaire des manufactures* een gedeelte der *Nieuwe Encyclopédie* van PANCKOUCKE uitmakende, te arbeiden. De kuiperijen zijner vrienden deden hem in Maart 1792 tot minister van binnenlandsche zaken benoemen, en hij was de eerste die aan het hof durfde verschijnen met ongepoederde haren, met schoenen zonder gespen, en met eenen ronden hoed. Deze kleeding, toenmaals van een heilloos voorteeken, en zijne republiekeinsche grondbeginselen mishaagde billijkerwijze aan LODEWIJK XVI, en baarde bij het geheele hof ontstelteuis. Zijn toon, zijne weinig eerbiedige manieren, zijn bijna willekeurig gedrag ten opzigte van den vorst, de heerschzucht van DUMOURIEZ, en vooral de ombeschaamde brief van den 10 Junij aan den koning gerigt, betrekkelijk de bekrachtiging, welke hij hem wilde noodzaken aan het besluit te geven, tegen de priesters uitgevaardigd, en aan de wet, betrekkelijk het formeren eener legerplaats beneden *Parijs*, deden hem in de maand Junij 1792 zijn ontslag geven, nadat hij de portefeuille slechts drie maanden gehouden had. Van dit tijdstip af wijdde hij zich geheel aan de dienst der Jacobijnen toe, en werd een der

werkdadigste leden hunner commissie van correspondentie. ROLAND voedde den diepsten haat tegen het hof, en vooral tegen den ongelukkigen LODEWIJK XVI; ook kan men hem beschouwen, door nu de ontwerpen der Girondijnen, dan die van DANTON te ondersteunen, als een der uitlokkers der bloedige gebeurtenissen van 20 Junij en 10 Augustus 1792. Na laatsgenoemden verschrikkelijken dag, stelde de wetgevende vergadering hem weder in het bezit van het ministerie van binnenlandsche zaken, en ten gevolge daarvan werd hij lid van den provisioneelen uitvoerenden raad. Hij deed zich alstoen opmerken door de invoering van nieuwigheden, waarvan hij willigt al de gevolgen niet voorzag; maar noch zijne brieven aan de departementen noch zijne late maatregelen konden het bloed tegenhouden, dat op den 2 en 3 September stroomde, noch een graauw beteugelen, aan de woede der staatkundige beroeringen overgegeven. Hij vraagde de afzetting van den gemeenteraad van *Parijs*, die zoo vele onschuldigen had geslagtofferd; maar deze vraag bragt hem voor altijd in haat bij de Jacobijnen, zijne oude makkers. Door PÉTHION, BRISSOT enz. medegesleept, wierp hij zich in de factie der *Gironde*, en werd het voorwerp der beschuldigingen van de bergpartij (*montagnards*). Hij werd desniettegenstaande door het *Somme*-departement tot afgevaardigde bij de conventie benoemd, en scheen in het begin zich van het ministerie te willen verwijderen; maar deze vergadering spoorde hem aan, de portefeuille niet nederteleggen. Intusschen had hij de volksgunst verloren; en, om zich weder in dezelve te dringen, maakte hij de ontdekking bekend der beruchte ijzeren kast, in eenen muur van eene der kamers des konings in het paleis der *Tuileriën*, en van een aantal brieven, betrekkelijk verscheiden *geheime kuiperijën* des hofs. Men zegt dat ROLAND er diegene van verdonkerd had, welke LODEWIJK XVI aan eenig gevaar hadden kunnen blootstellen; maar ofschoon men in deze stukken niets vond, dat verdenkingen tegen het gedrag van dien vorst kon verwekken, dienden zij echter tot voorwendsel om hem naar het schavot te voeren, en ROLAND moest zich verwijten, een der voornaamste medepligtigen van dien moord, te zijn: hij verkreeg er slechts eene zeer noodlottige belooning voor. Aan ROBESPIERRE en aan de bergpartij hatelijk

geworden, stapelden zich de schotschriften en aanklagten boven zijn hoofd. Om den storm te ontwijken, haastte hij zich om zijn ontslag te nemen; maar deze vertraagde stap kon hem van de vervolging zijner vijanden niet bevrijden, die hem in de proscriptie van de afgevaardigden der *Gironde* betrokken. Op den 31 Mei, dag van den val dier partij, kwamen er gedurende den nacht, geheime zendelingen hem in zijn huis in hechtenis nemen: hij vond het middel om te ontsnappen, en begaf zich naar *Rouanen*, alwaar een vriend er in bewilligde, om hem verborgen te houden; maar nadat hij vernomen had, dat zijne vrouw op het schavot was omgekomen, besloot hij haar niet te overleven. Hij beriep zijne vrienden bij elkander, en, volgens het zeggen van eenen schrijver, overlegde hij met hen, de wijze van dood, welke hij te kiezen had; te weten, of hij zich naar *Parijs* moest begeven, zich bij de conventie aanbieden, haar nuttige waarheden doen hooren, en haar daarna vragen, hem op de plaats te doen omkomen, waar men zijne vrouw had doen sneven. Het andere ontwerp was, zich eenige mijlen van *Rouanen* te verwijderen en de handen aan zich zelven te slaan. Daar ROLAND overwoog, dat zijn dood op het schavot de verbeurdverklaring zijner goederen na zich slepen, en zijne dochter aan de ellende ter prooi stellen zoude, koos hij het tweede dezer ontwerpen. Hij verliet alzoo zijne schuilplaats den 16 November 1793, ten zes ure des avonds, volgde den weg van *Parijs* tot aan het vlek *Beaudoin*, sloeg eene laan in, welke naar een huis geleidde, aan den heer LENORMAND toebehoorende, en doorstak zich met eenen rotting-degen, waarvan hij zich voorzien had. Men vond het volgende briefje bij hem. » Wie gij ook wezen moogt, die mij hier zult vinden, eerbiedig mijne overblijfselen; het zijn die van eenen man, die *zijn geheele leven toewijdde om nuttig te zijn*, en die gestorven is zoo als hij geleefd heeft, *deugdzaam*. Mogten mijne medeburgers zachter en menschlievender gevoelens aannemen! De verontwaardiging legt mij dezen wensch in de pen: het bloed, dat met stroomen in mijn vaderland vloeit, duidt er genoegzaam de noodzakelijkheid van aan: ik heb niet langer op eene door misdaden bezoedelde aarde willen blijven." ROLAND had zeer goede studiën gemaakt, was zeer ervaren, bekend met verscheiden le-

vende talen, en verpligtend jegens zijne vrienden; maar een romanesk, hoofdig en heerschzuchtig karakter, deed hem meer dan misslagen begaan: hij droeg op eene krachtdadige wijze bij tot den dood van zijnen vorst, en gaf door de invoering van gevaarlijke nieuwigheden de aansporing tot nieuwe misdaden. Men heeft hem voorgesteld als JANUS, met een dubbel aangezigt; en, in de daad men zag hem nu alle middelen in het werk stellen om de monarchie te doen wankelen, dan weder ijdele pogingen aanwenden, om de al te groote magt der Jacobijnen te fnuiken. BRISSOT noemde hem een' CATO, maar een' CATO naar de wijze van BRISSOT, kan wel niet anders dan een arme drommel zijn geweest, die noch kracht noch genie genoeg had, om de monarchie te bevestigen, noch karakter genoeg om de republiek daartestellen. Zijne werken verdienen meer lof dan zijne ministeriele handelingen, en zijn staatkundig gedrag. Zie hier de lijst derzelve: 1.° *Mémoires etc.* (*Verhandelingen over het opbrengen der kudden en het aankweeken der wol*), 1779 — 1783, in 4.to — 2.° *L'Art etc.* (*De kunst der drukkers van wollen stoffen, van den fluweel- en katoen-Frabrijkant, van den veender enz.*), 1780 — 1785; deze aanbevelenswaardige werken, maken een gedeelte uit van de *Verzameling der kunsten en handwerken*, door de akademie van wetenschappen in het licht gegeven. — 3.° *Lettres etc.* (*Brieven geschreven uit Zwitserland, Italië, Sicilië en Malta*) in 1776 — 1778. *Amsterdam*, 1782 en 1801, 6 dl.n in 12.mo Deze brieven zouden eene dubbele verdiensten bezitten, indien er niet al te menigvuldig eene vaak ongepaste geleerdheid in doorstraalde, en dezelve niet al te opgevuld waren met aanhalingen uit Italiaansche dichters. Dezelve bevatten intusschen, belangrijke inzigten, en aanteekeningen, over de fabrijken der verschillende door den schrijver bezochte landen. Hij adresseerde dezelve aan mejufvrouw PHILIPON, met welke hij later in den echt trad. — 4.° *Dictionnaire etc.* (*Woordenboek der fabrijken en der kunsten die met dezelve in betrekking staan*), 3 dl.n in 4.to; hetzelve bevat verscheiden belangrijke bijzonderheden, en nieuwe der nijverheid zeer nuttige handelwijzen, en men heeft het opgenomen in de *Encyclopédie Méthodique*; — 5.° Verscheiden *brieven*, *losse*

stukjes, verslagen enz. — ROLAND (DOMINICUS), broeder van den voorgaande, kanonik, en lid der akademie van *Ville-Franche*, zijne geboorteplaats, was, zegt de schrijver van de *Martyrs etc.* (de *Geloofs-Martelaren*), een *even zoo goede priester als zijn broeder goddeloos was.* Hij werd den 23 November 1793 geguillottineerd. Ofschoon men vermoedt, dat hij uit haat voor de Godsdienst, daar hij den eed geweigerd had, veroordeeld is, geeft hem het vonnis echter op als *contra-revolutionnair* en *fœderalist.* Wij spreken over den kanonik, om te doen gevoelen dat de ex-minister, een dier egoïstische filozofen, zonder Godsdienst en zonder gevoel was. Ofschoon vier zijner broeders tot den geestelijken staat behoorden, vervolgde hij echter met niet minder verbittering, degene die zich tegen de burgerlijke constitutie der geestelijkheid verzetten; en in eenen, in den clubs-stijl, aan LODEWIJK XVI geschreven brief, verwijt hij den vorst, dat hij zich van eenen onbeëedigden aalmoezenier bedient.

* ROLAND (MANON JOSEPHE PHLIPON, mevrouw), echtgenoote van den voorgaande, berucht geworden door hare werken en vooral door hare gevoelens, werd te *Parijs* in 1774 geboren, en was de dochter van eenen graveur. Zij ontving eene zeer zorgvuldige opvoeding, maakte snelle vorderingen in de schoone kunsten, en openbaarde vroegtijdig een vast karakter. Opgevoed te midden van schilderstukken, boeken en muzijk, haakte zij reeds in haren jeugdigen leeftijd naar eenen rang, dien haar stand en hare geringe fortuin haar schenen te weigeren. Eene levendige verbeeldingskracht en een vurig hart gaven daarenboven aan hare inborst eene zonderlinge plooi, terwijl haar geest, door leesoefeningen gevoed, die het meeste geschikt waren om denzelven te ontvlammen, haar met die zucht voor de filozofie en de onafhankelijkheid bezielde, die niet een der minste oorzaken van haren ondergang en van dien van haren man was. Zij beroemt zich reeds in den ouderdom van 9 jaren PLUTARCHUS te hebben willen ontleden, en 16 jaren oud zijnde, bezat zij eene vrij uitgebreide geleerdheid, was ervaren in de schilderkunde, en muntte uit in de toonkunst. De levensbeschrijvingen van PLUTARCHUS hadden haar, volgens hare eigene bekentenis, Republikeinsche denkbeel-

den ingeboezemd: daarna werd zij met godsdienstige denkbeelden bezield en begaf zich onder de zusters der congregatie in de voorstad *Saint-Marceau*. In het ouderlijke huis teruggekeerd, vatte zij hare eerste oefeningen weder op, en beoefende de natuur- en wiskunde. Na hare moeder te hebben verloren, belastte zij zich in den ouderdom van 21 jaren met al de bijzonderheden der huishouding haars vaders, haren tijd, tusschen deze huiselijke zorgen, en het lezen der wijsgeeren verdeelende. Zij vervaardigde voor zich zelve eene kleine verzameling harer proeven, stelde bij wijze van tijdverdrijf eene *Leerrede*, over de liefde tot den naaste, eene critiek van BOURDALOUE en eene *Verhandeling* voor de akademie van *Besançon* zamen, welke deze prijsvraag had uitgeschreven: *Hoe kan de opvoeding der vrouwen er toe bijdragen, om de mannen te verbeteren?* Nadat ROLAND DE LA PLATIÈRE met haar in kennis was gekomen; was hij verrukt over haren geest, rigtte aan haar zijne *Brieven* over *Zwitserland*, *Italië* enz., en trad in 1780 met haar in den echt: hij was alstoen inspecteur der fabrijken. Zijne vrouw volgde hem naar *Amiens*, alwaar zij de kruidkunde beoefende, en een kruidboek der planten van *Picardyë* zamenstelde. Mevrouw ROLAND deed vervolgens reizen door *Zwitserland* en *Engeland*, vestigde hare aandacht op de regeringen dezer beide landen, ontleedde den geest derzelve, en werd van toen af met geestdrift voor de beginselen van vrijheid bezield, die er den grondslag van uitmaakten. De omwenteling had plaats, en mevrouw ROLAND meende er een middel in te zien, om in *Frankrijk* dezelfde beginselen intevoeren, welke zij zoo zeer bewonderd had. Niet lang duurde het of zij deed haren echtgenoot, op wien zij een onbepaald gezag uitoefende, hare gevoelens deelen. Zij bevonden zich toenmaals te *Lyon*. Zij nam met hem deel aan de redactie van den *Courier de Lyon*, en leverde onder andere artikels in denzelven, de *Beschrijving der Lyonsche fœderatie* van den 30 Mei 1790. Tot meer dan 60,000 exemplaren werd het N.° verkocht, waarin deze beschrijving was opgenomen. Ofschoon mevrouw ROLAND zich niet kon ontveinzen, dat de talenten van haren echtgenoot zich niet veel verder konden uitstrekken, dan tot hetgene wat de handelnijverheid betreft, wist

zij hem echter te overtuigen, dat hij naar een' verhevener stand in de maatschappij kon dingen; en hij zelf verbeeldde zich door zijne eigene vermogens te kunnen handelen, terwijl hij enkel als werktuig, en door de inblazingen en raadgevingen zijner vrouw handelde. Het gelukte haar hem door de stad *Lyon*, als buitengewoon afgevaardigde tot de algemeene staten te doen benoemen, ten einde eene subsidie tot de betaling der schulden dier stad te bekomen. Op het groote tooneel der hoofdstad overgebragt, haastte zich mevrouw ROLAND, om er de rol te spelen, naar welke zij reeds sedert lang haakte. Zij ontving in haar huis al de hoofden der volkspartij, en de meest in aanzien zijnde afgevaardigden der *Gironde*, zoo als BRISSOT, BARBAROUX, LOUVET, CLAVIÈRE, VERGNIAUD enz. Deze trotsche wetgevers, die zich voor het gezag eener vrouw bogen, luisterden met eerbied naar de raadgevingen van mevrouw ROLAND, die de ziel hunner overwegingen werd. Zij was de voornaamste drijfveêr, die hen bestuurde, en de geheime magt, waaruit de nieuwigheden voortvloeiden, die zoo vele onheilen voor *Frankrijk* bereidden. Met zoodanige vrienden kostte het haar geene moeite, om haren echtgenoot tot het ministerie van binnenlandsche zaken te doen benoemen; maar daar vond zij eene klip, waarop zijne talenten strandden, wijl hij noch diplomaat noch publicist was. ROLAND, door de raadgevingen zijner vrouw geleid, deed niet anders dan misslagen begaan; terwijl hij het hof vernederde, maakte hij de Jacobijnen, tot welke hij had behoord, vijandig, en voerde niets belangrijks voor de partij der Gironde uit. Het was bekend dat mevrouw ROLAND veel bijdroeg tot de redactie en alle handelingen en ontwerpen van dien minister. Zij ontveinsde zulks niet in hare *Mémoires*: » Indien hij homiliën had vervaardigd, zeide zij, ik zou dezelve zamen gesteld hebben." Toen hij door de wetgevende vergadering tot het ministerie teruggeroepen werd, riep DANTON uit: » Indien men eene uitnoodiging aan mijnheer doet, moet men dezelve ook aan mevrouw rigten..... Wij hebben mannen noodig, die anders zien dan door de oogen hunner vrouwen." Nadat haar echtgenoot voor de tweede maal minister was geworden, sloot zich mevrouw ROLAND, uitsluitend aan de partij der Girondijnen aan, en

deed aan dezen onvoorzigtigen en gedweën echtgenoot nieuwe misslagen begaan, welke zijne vijanden weldra aan den dag bragten. In de schotschriften, welke men tegen hem in het licht gaf, spaarde men zijne vrouw niet; zij was zelfs het voorwerp eener aanklagte, welke haar de gelegenheid verschafte om hare welsprekendheid te doen schitteren. Zij verscheen den 7 December 1792 voor de balie der conventie, sprak eene lange redevoering uit, en zegevierde op hare beschuldigers door de bevalligheden harer welsprekendheid. Intusschen werd de partij, aan welke zich mevrouw ROLAND had aangesloten, door de Jacobijnen verpletterd; en haar echtgenoot betrokken in de proscriptie der afgevaardigden van de Gironde, zag zich genoodzaakt de vlugt naar *Normandijë* te nemen. Zij vermeende in de hoofdstad te kunnen blijven, ofschoon zij wel moest weten, dat hare betrekkingen met de Girondijnen, haar invloed op de afgevaardigden, en meer bijzonder nog die, welken zij op haren echtgenoot uitoefende, algemeen bekend waren. Hare onvoorzigtigheid werd haar noodlottig. In hechtenis genomen en in *Sainte-Pélagie* opgesloten, reclameerde mevrouw ROLAND vruchteloos tegen deze handelwijze. Na eene gevangenschap van vijf maanden werd zij op denzelfden dag, waarop BRISSOT en de overige afgevaardigden der Gironde (1 October 1793) geëxecuteerd werden naar de conciergerie overgebragt. Toen een advokaat, de heer CHAUVEAU LA-GARDE, gekomen was, om met haar over hare verdediging te beraadslagen, bood zij hem eenen ring aan, terwijl zij hem zeide: »Kom morgen niet, zulks zou enkel strekken om u te doen vallen, zonder mij te redden: neem dit eenige onderpand aan, dat mijne erkentenis u kan aanbieden..... morgen zal ik niet meer bestaan." Voor de revolutionnaire regtbank gevoerd, werd zij ten dood veroordeeld *als hebbende zamengespannen tegen de eenheid en onverdeelbaarheid der republiek.* Zij onderging haar verhoor, en hoorde haar vonnis aan met eenen stoïschen moed, en ging ten dood met de spotternij en de verachting op de lippen. Op het plein *Louis XV* gekomen, boog zij zich voor het standbeeld der vrijheid, en riep uit: »o Vrijheid, hoe vele misdaden begaat men in uwen naam!" Hare vrolijkheid scheen bij het zien van het werktuig van haren dood zelfs toetenemen, en deed zelfs een aan hare zijde

zittend slagtoffer grimlagchen. Alvorens den noodlottigen slag te ontvangen, gaf zij te kenken, dat haar man haar niet kon overleven (zie het voorgaande artikel). Zij werd geëxecuteerd den 8 November 1793, in den ouderdom van 39 jaren. Ofschoon mevrouw ROLAND zoo als zij zich zelve in hare *memoriën* beroemt, elk godsdienstig gevoel had afgelegd, werd zij echter beschouwd als zuivere zeden te bezitten, en dikwijls spreekt zij over de onschuld van haar leven. Haar onderhoud was geestig, haar karakter indringend. Zij bezat vele scherpzinnigheid des geestes, eenen beslisten smaak voor de spotreden en de hekelingen, terwijl zij hare denkbeelden van onafhankelijkheid tot in het overdrevene voerde. Zij wilde te gelijkertijd schrijfster, filozofin en publiciste zijn; en terwijl hare eerzucht haar deed vallen, sleepte zij tevens in dien val haren echtgenoot mede, die daarenboven in eenen meer beperkten, maar minder gevaarlijken kring, eenen welverdienden roem genoot. Zij mengde zich in de partijen, en zag in de afgevaardigden der Gironde enkel helden en groote mannen, alleen waardig om *Frankrijk* te doen herleven. Men zegt dat mevrouw ROLAND een gevoelig hart bezat: wij willen dit denkbeeld niet wederleggen: intusschen lieten haar de ongelukken der koninklijke familie, en zoo veler slagtoffers door de Gironde-partij aangevoerd, onverschillig. Er komt in hare *Memoriën* geen woord voor over het hartverscheurende lot van LODEWIJK XVI, en zij beklaagde zich enkel toen hare partij het slagtoffer van derzelver betreurenswaardige invoering van nieuwigheden begon te worden: Zonder schoon te zijn, had mevrouw ROLAND een zacht en indrukwekkend gelaat; groote zwarte oogen bezielden een niet zeer regelmatig, maar aangenaam aangezigt; hare stem was welluidend en buigzaam, en in hare *Memoriën* spreekt zij met welgevallen over dezelve. Zij heeft verscheiden geschriften nagelaten: 1.° *Losse stukken* over de *zwaarmoedigheid*, de *ziel*, de *zedekunde*, den *ouderdom*, de *vriendschap*, de *liefde*, de *eenzaamheid*, en over SOCRATES. — 2.° *Voyages etc.* (*Reizen door Engeland en Zwitserland*). Deze werken zijn met hare *memoriën* vereenigd; de laatste schreef zij in de gevangenis en handelen over haar bijzonder leven, over het ministerie van

haren echtgenoot en over hare gevangeneming enz.: deze werden, na het schrikbewind, het eerst uitgegeven door den heer Bosc, onder den titel van *Appel etc.* (*Beroeping op de onpartijdige nakomelingschap*), *Parijs*, 1795, in 8.vo, en later door den heer Champagneux, *Parijs*, 1800, 3 dl.n in 8.vo In het algemeen is de stijl van mevrouw Roland onnaauwkeurig, somtijds welsprekend, dikwerf wijdloopig, maar bijna altijd krachtvol. Hare *memoriën* zijn welligt haar minst wel geschreven werk, uit hoofde van den neteligen toestand, waarin zij zich op dien oogenblik bevond. Zij spreekt in dezelve als staatkundige, op een' veel bepaalder toon, dan zulks Pitt, Fox, Burke en Mirabeau gedaan hadden, en schept er vooral behagen in, om over zich zelve te spreken, en zoowel aan hare gevoelens als aan haren moed lof toe te zwaaijen. Ofschoon dezelve zeldzaam en belangwekkend zijn, laten zij echter, door den toon, die er in heerscht, door de overdrevenheid der gevoelens, en het gemis dier kieschheid en ingetogenheid, welke eene vrouw niet straffeloos veracht, eenen onaangenamen indruk na. Hare *Memoriën* maken een gedeelte uit der *Verzameling*, door de broeders Baudoin in het licht gegeven, aan het hoofd dezer uitgave vindt men eene *Levensschets van mevrouw Roland*, door F. Barrière, die in zijne voorrede erkent, verscheiden *geschiedkundige oorkonden*, betrekkelijk deze dame, benevens *Memoriën*, *verslagen* en *redevoeringen van haren echtgenoot*, in vervolg harer *Memoriën* gedrukt, aan de verlichte welwillendheid der heeren van Praet en A. A. Barbier te danken te hebben.

* Roland (Philippus Laurentius), een beeldhouwer, den 14 Augustus 1746, te *Marcy*, in den omtrek van *Rijssel* in *Fransch-Vlaanderen*, geboren, was de zoon van eenen geachten handelaar, zijn smaak voor de kunsten, belette hem het handelsberoep te volgen. Hij kwam te *Parijs* de teekenkunde beoefenen, en maakte groote vorderingen in dezelve. Daar zijne meesters in hem veel aanleg voor het boetseren ontdekten, zoo raadden zij hem aan, zich uitsluitend op de beeldhouwkunde toeteleggen. Hij kwam daarop in de werkplaats van den beroemden Pajou, alwaar hij weldra als de bekwaamste kweekeling van dien meester werd beschouwd: hij werd gebruikt in de werkzaamheden ter versiering van

het *Palais-Royal*, en van de schouwburgzaal te *Versailles*. ROLAND reisde daarop naar *Rome*, om de meesterstukken dier hoofdstad der schoone kunsten te beoefenen, en bij zijne terugkomst, vervaardigde hij twee schoone standbeelden (CATO van *Utica* en SAMSON), welke hem de eer deden te beurt vallen van in 1779 bij de koninklijke akademie van schilder- en beeldhouwkunde te worden aangenomen, en in 1781 tot titulair akademicus te worden benoemd. Omtrent dezen zelfden tijd, werd hij door den directeur-generaal, den heer D'ANGIVILLIERS belast met de vervaardiging van het standbeeld van den *grooten* CONDÉ, en hield zich vervolgens met verscheidene andere werken bezig, die hem veel eer verwierven. In 1792 vervaardigde ROLAND, het kolossale model in pleister van het standbeeld der *Wet*, dat onder de bedekte gaanderij van het Panthéon werd geplaatst. Bij de oprigting des instituuts, werd hij tot lid deszelven en tot ridder van het legioen van eer benoemd. Hij was door den koning begrepen in de organisatie der koninklijke akademie van schoone kunsten, toen eene longontsteking hem den 11 Julij 1816 bijna plotselijk den geest deed geven. Zijne voornaamste werken zijn het marmeren standbeeld van den *grooten* CONDÉ, een werk vol vuur; die van HOMERUS, naar zijne lier zingende (dit is zijn meesterstuk), van SOLON, van TRONCHET, het borstbeeld van PAJOU, en verscheidene andere portretten, waarin hij de kunst had aan den dag gelegd, het edele des stijls met de treffendste gelijkenis te vereenigen. Hij was hoogleeraar der koninklijke akademie van schilder- en beeldhouwkunde.

* ROLAND of liever ROLLAND D'ERCEVILLE (BARTHOLOMEUS GABRIËL), te *Parijs* in 1734 geboren. Uit eene in de magistratuur beroemde familie gesproten, volgde hij dezelfde loopbaan, en was achtereenvolgend raadsheer en president bij het parlement van *Parijs*. ROLLAND beoefende tegelijkertijd de letterkunde, en gaf verscheidene geschriften over verschillende onderwerpen in het licht. In 1754 verschenen zijne *Lettres etc.* (*Brieven van eenen overheidspersoon aan* MORENAS), in 12.mo, die men niet moet verwarren met de *Brieven van* EUSEBIUS PHILALETHUS *aan* MORENAS, 1753, een zwaar deel in 12.mo de laatste zijn van *dom* CLEMENT. Twee der door ons

aangevoerde brieven, hebben betrekking tot de pleitgedingen der parlementen: de schrijver ontkende dezelve, wijl men eenige veranderingen in zijn handschrift had gemaakt. Tijdens de staatkundige onlusten in *Frankrijk*, kon hij zich niet onthouden zijne verontwaardiging over dezelve aan den dag te leggen. In 1790 protesteerde hij, zoo als verscheidene anderen zijner ambtgenooten in het parlement, tegen de handelingen der vergadering. Zijn stap had in het begin geenerlei noodlottig gevolg voor hem, maar de muitelingen, die hunne slagtoffers vooraf bepaald hadden, klaagden hem gedurende het schrikbewind aan, als *verdacht* en *contra-revolutionnair*. Hij werd in hechtenis genomen, voor de revolutionnaire regtbank gevoerd, ten dood veroordeeld en den 20 April 1794 geëxecuteerd. Er bestaat van hem: 1.° *Lettre etc.* (*Brief aan den abbé* VELLY, *over het gezag der staten in Frankrijk*), 1756, in 12.mo — 2.° *Compte etc.* (*Verslag der verhooren, door den heer* D'ARGENSON *in het begin der achttiende eeuw aan verschillende gevangenen der Bastille of te Vincennes afgenomen, en in het bijzonder der geschiedenis van den abbé* BLACHE, *in de bibliotheek der Jesuiten gevonden*), 1766, in 4.to — 3.° *Lettre etc.* (*Brief aan den abbé de* MAJAINVILLE), 1788. Het onderwerp van dezen brief dwingt ons, om de oorzaak nategaan, welke denzelven deed schrijven. ROLAND had eene zeer werkzame rol gespeeld in de verdrijving der Jesuiten, en in 1762 werd hij door het parlement met de uitvoering der besluiten betrekkelijk de vernietiging dier orde, alsmede met de in bezitstelling der universiteit van het collegie van *Lodewijk den groote* belast. Middelerwijl overleed de heer ROUILLÉ DES FILLETIÈRES, zijne bloedverwanten van zijne goederen beroovende, terwijl hij dezelve aan verscheiden legatarissen naliet, onder welke zich een ex-Jesuit bevond. De bloedverwanten bragten hunne klagten voor het parlement; een hunner was ROLAND D'ERCEVILLE, neef van den heer DES FILLETIÈRES, en het is bij deze gelegenheid, dat hij den boven vermelden brief schreef. Hij zegt er in *dat het testament hem twee honderd duizend livres benadeelt; dat alleen de zaak der Jesuiten en collegies hem van zijn geld meer dan 600,000 livres kostte; en dat in de daad de door hem verrigte werkzaamhe-*

den, en vooral betrekkelijk de Jesuiten, die niet uitgeroeid zouden zijn geweest, indien hij aan dat werk zijnen tijd, zijne gezondheid en zijn geld niet had opgeofferd, hem geene ontërving van zijnen oom behoorde te berokkenen. Hij voegde bij zijnen brief de stukken van het proces, dat de abbé DE MAJAINVILLE, voornaamste erfgemaakte, won, zoo wel door de deugdelijkheid zijner zaak, als door de begaafdheid van zijnen advokaat, den beroemden GERBIER. ROLAND D'ERCEVILLE deed ten zijnen gunste eene *memorie* in het licht verschijnen, geteekend CONSTANT, DORIVAL en JADEAU, procureur, in 1781 gedrukt, waarin hij zich tegen zijne partij vrij gematigd uitlaat, hetwelk hem echter niet belette zijne zaak te verliezen. — 4.° *Dissertation etc.* (*Verhandeling of de inschrijvingen in het Fransch of in het Latijn moeten ontworpen zijn*), 1782, in 8.vo de schrijver verklaart zich voor de laatste dezer talen. — 5.° *Recherches etc.* (*Nasporingen over de voorregten der vrouwen bij de Galliërs*), 1787, in 12.mo — 6.° *Discours etc.* (*Verhandeling in de akademie van Orléans uitgesproken*), 1788, in 4.to, en een aantal verslagen aan het parlement over de zaak der Jesuiten.

* ROLDAN (LOUISE), eene kunstenares, te *Sevilla* in 1654 geboren, was de dochter van eenen in zijne kunst beroemden beeldhouwer. Zij volgde het beroep haars vaders, en maakte zulke verbazende vorderingen, dat koning PHILIPPUS IV haar aan het hof beriep, en haar eene jaarwedde verleende. LOUISE behandelde enkel godsdienstige onderwerpen; men roemt onder hare voortbrengselen een heerlijk *crucifix*, dat nog door de kenners bewonderd wordt, en dat men te *Sisante*, een stadje in *la Mancha* vindt, en een *beeld der bitter weenende Maagd, bij het gezigt van haren gekruisten Zoon*, een stuk de bekwaamste meesters waardig. LOUISE ROLDAN overleed te *Madrid* in 1704.

ROLEVINCK (WERNER), somtijds LAERIUS of LARENSIS genaamd, wijl hij in 1425 te *Laer*, een vlek in het diocees van *Munster*, geboren is, werd in 1447 karthuizer te *Keulen*, onderscheidde zich door zijne kunde, en door de stipte opvolging der orde-regels. Het aantal werken, dat men van hem heeft, zoowel gedrukt als in hand-

schrift bewijzen zijnen ijver voor den arbeid. Hij overleed in 1492, als een slagtoffer zijner liefdadigheid, jegens de religieuzen zijner orde, die met de pest besmet waren (*). Onder al zijne werken onderscheidt men: 1.° *Fasciculus temporum*, *Keulen*, 1474 — 1475, *Leuven*, 1486, in het Fransch vertaald door PETRUS FARGET, een' Augustijner, 1483, onder den titel van *Bloemen der verloopene tijden.* Het is eene kronijk, die in de Leuvensche uitgave, tot het jaar 1480 loopt, doch die door JOANNES LINTURIUS, tot aan 1514 is voortgezet. Er bestaan uitgaven, waarin men de geschiedenis van de verrijzenis des kanoniks, welke men zegt de bekeering van den H. BRUNO te hebben te weeg gebragt (Zie DIOCRE), niet vindt. — 2.° *Libellus de venerabili Sacramento*, *Parijs*, 1513. — 3.° *De regimine principum*, *Munster*, in 4.to — 4.° *Vita et miracula sancti SERVATII*, *Keulen*, 1472. — 5.° *Vita sancti HUGONIS.* — 6.° *Dissertationes de martyrologio paschalique luna*, 1472, in 4.to — 7.° *Leerreden* en *Commentariën* over eenige boeken der H. Schrift enz. — Vier der werken van dezen geleerden religieus bestaan nog slechts in onze bibliotheken, te weten: 8.° *Paradisus conscientiæ*, in fol. *Keulen*, 1475. — 9.° *Quæstiones theologices duodecim*, ib. 1475. — 10.° *De laudæ Westphaliæ, sive de moribus et situ antiquorum Saxonum libri III*, in 4.to zonder jaartal, 2.e uitgave, *Keulen* 1514; en *Fasciculus temporum.* Dit laatste werk, dat voor het eerst in 1474 in het licht verscheen, zoo als zulks boven reeds is opgegeven, heeft eene menigte uitgaven gehad. Men telt er zeven-en-twintig voor het jaar 1501.

* ROLIN (NICOLAAS), kanselier van *Bourgondië* te *Autun* in de 14.e eeuw geboren, en oorspronkelijk van *Poligny* (zie de *Memoriën* dier stad door CHEVALIER), werd in 1419 tot rekwestmeester bevorderd, en door den hertog *PHILIPPUS den goede* belast met de voortzetting der bestraffing van de moordenaars zijns vaders *JAN zonder vrees.* De ijver met welken hij deze zaak behandelde, verwierf hem de gunst

(*) De *Biographie universelle* van MICHAUD, zegt dat WERNER ROLEVINCK in het jaar 1502 overleed, hetwelk in de daad het waarschijnlijke tijdstip van den dood dezes religieus schijnt te zijn.
Fransche vervolgers.

van PHILIPPUS, die hem tot ridder verhief, en hem in 1422 de zegels van *Bourgondië* toevertrouwde. De kanselier, die zijne verheffing aan zijne talenten en aan de beoefening der letteren te danken had, werd de beschermer derzelve, en nam alle maatregelen, die de vestiging der universiteit te *Dôle* moesten waarborgen. ROLIN bezat eene voor zijnen tijd weinig gewone geleerdheid en welsprekendheid, en hij gaf bewijzen van zijne fermiteit, door tegen de ondernemingen der groote leenmannen te worstelen, hetwelk hem bij den adel gehaat maakte. Nadat JOANNES DE GRANSON, die tot eene der aanzienlijkste familiën van *Bourgondië* behoorde, het sein tot den opstand gegeven had, deed de kanselier hem in hechtenis nemen, en, ondanks de dringende beden der bloedverwanten van den schuldige en zelfs van den graaf DE CHAROLAIS, werd hij ten dood gebragt. ROLIN had deel aan alle verdragen van zijnen tijd, zoowel als aan de zamenstelling van het landregt van *Bourgondië*, en handhaafde zich gedurende veertig jaren in de hoogste gunst. Hij overleed den 28 Januarij 1461 te *Autun* en werd aldaar begraven. Hij verzamelde groote rijkdommen, waarvan hij een edel gebruik maakte. *Autun* heeft hem de stichting zijner hoofdkerk te danken, en hij begiftigde die van *Poligny*. In 1443, stichtte hij te *Beaune* een gasthuis voor de arme zieken, en voorzag in hunne behoeften. Men moet niet letterlijk aannemen, hetgene wat men in het verhaal van eenen reiziger leest: » Maar van alles, wat ik gezien had, zegt hij, had mij niets meer verwonderd dan het prachtige gasthuis, in 1443 door NICOLAAS ROLLIN (ROLIN), kanselier van *PHILIPPUS den goede*, hertog van *Bourgondië*, gesticht. Ik weet niet of de stichter het geweten werkelijk zoo zeer bezwaard had, om dezen kwinkslag van LODEWIJK XI te verdienen: *Het is billijk, dat na zoo vele armen gemaakt te hebben, hij een gasthuis bouwe, om dezelve te herbergen.* Indien zulks zoo ware, zou de kanselier het doel hebben gehad ook zijnen meester en LODEWIJK XI in den grond te helpen; want hij had zorg gedragen, in zijn gesticht eene kamer voor den koning van *Frankrijk*, eene voor den hertog van *Bourgondië*, en zelfs lokalen voor personen van aanzien te doen aanleggen..." Beter is het zich aan datgene te houden wat PARADIN in

de *Annales de Bourgogne* blz. 885 zegt: » ROLIN was een waardig voorbeeld aller kunde, godsvrucht en eer, waarvan hij een bewonderenswaardig bewijs gaf in de zaken van den goeden hertog PHILIPPUS, die in alles zich verliet op de wijsheid, de kunde en het gedrag van dezen voorzigtigen kanselier."

ROLLAND. — Zie ROLAND.

ROLLE (MICHAËL), in 1652, te *Ambert* in *Auvergne* geboren, overleed te *Parijs* in 1719. Zijne neiging voor de wiskunde lokte hem naar die stad, alwaar hij lid der akademie van wetenschappen werd. Zijne verdiensten, zijn vreedzaam en geregeld gedrag, de zachtheid van zijnen omgang en zijne naauwgezette regtschapenheid, waren zijne eenige aanbevelingen. Hij heeft eene *Verhandeling over de Algebra*, 1690, in 4.to nagelaten, die de aandacht der wiskunstenaars verdiende, en eene *Wijze om de onbepaalde vraagstukken der algebra op te lossen*, 1699.

ROLLER (JOZEF), te *Hohenstadt* in *Moravië*, in 1704 geboren, begaf zich in 1720 onder de Jesuiten, en onderscheidde zich in de beoefening der schoone letteren. De kansel-welsprekendheid hield hem voornamelijk bezig; hij onderwees gedurende negen jaren met eenen buitengemeenen bijval, gaf vervolgens gedurende een jaar lessen over de ongewijde welsprekendheid. Op verzoek zijner aanhoorders, gaf hij zijne verhandeling: *Eloquentia sacra et profana in geminos tractatus distributa*, in het licht, *Olmuts*, 1752, in 8.vo Dit is eene uitmuntende rhetorica, de beste grondbeginselen, en eene goede keuze van voorbeelden bevattende. De schrijver overleed te *Waporzan*, in 1767.

ROLLI (PAULUS ANTONIUS), een beroemde dichter, te *Fodi*, in *Umbrië*, in 1687 geboren, was de zoon van eenen bouwkunstenaar, en de kweekeling van GRAVINA, die hem den smaak voor de letteren en de dichtkunst inboezemde. Een Engelsche heer (lord SEMBUCK), nam hem mede naar *Londen*, verbond hem, in hoedanigheid van onderwijzer der Toskaansche taal, aan de koninklijke familien. ROLLI bleef in *Engeland* tot op den dood der koningin CAROLINA, zijne beschermster. In 1747 kwam hij in *Italië* terug, vestigde zich te *Rome*, en overleed aldaar in 1767, een zeer zeldzaam cabinet, en eene

rijke en zeer uitgezochte bibliotheek nalatende. Zijne voornaamste dichterlijke voortbrengselen zagen te *Londen*, in 1735, in 8.vo het licht. Het zijn onberijmde *Oden*, *Treurzangen*, *Liederen*, *elfletlergrepige verzen* (*Hén-deca-Syllabes*), in de manier van CATULLUS. Nog heeft men van hem, eene verzameling van *Puntdichten*, te *Florence*, in 1776, in 8.vo gedrukt, en voorafgegaan door zijne *Levensbeschrijving*, door den abbé FONDIDI, en het *Verloren paradijs* van MILTON, in Italiaansche verzen, *Londen*, 1735, in fol.; de *Oden* van ANACREON, mede in Italiaansche verzen, *Londen*, 1739, in 8.vo

ROLLI. — Zie RAULIN en ROLIN.

ROLLIN (KAREL), geschiedschrijver en rector van de universiteit van *Parijs*, waar hij den 30 Januarij 1661 werd geboren, was de zoon van eenen messenmaker, en werd, nog zeer jong zijnde, reeds in hetzelfde beroep als meester aangenomen. Nadat een benedictijner monnik van het huis der *Wit-mantels*, welken hij de mis diende, in dien jongeling eenen gelukkigen aanleg had ontdekt, verkreeg hij voor hem eene beurs om zijne studiën in het collegie van *Plessis* te volbrengen. KAREL GOBINET was de principaal van hetzelve; hij werd de beschermer van ROLLIN, welke door zijne inborst de vriendschap zijns weldoeners wist te winnen, en zijne achting door zijne talenten, te verdienen. Na zijne schoolwetenschappen en zijne wijsbegeerte in het collegie van *Bressis* volbragt te hebben, maakte hij eenen driejarigen theologischen cursus in de *Sorbonne*, maar hij zette de studie niet verder voort, en is nooit meer dan getonsureerd geweest. De beroemde HERSAN, zijn hoogleeraar der *Humaniora*, bestemde hem zijnen post. ROLLIN volgde hem werkelijk in 1683 in de tweede klasse, in 1687 in de redeneerkunde, en in 1688 op den leerstoel der welsprekendheid in het koninklijk collegie op. Tegen het einde van 1694, werd hij tot rector bevorderd, welken post men hem gedurende twee jaren liet behouden ter vereering zijner verdiensten. De universiteit nam alstoen een nieuw aanzien aan. ROLLIN deed er de beoefening van het Grieksch herleven; hij deed de akademische oefeningen door treurspelen vervangen; hij voerde er het gebruik in, sedert dien tijd steeds onderhouden om aan de scholieren een

gedeelte der H. Schrift van buiten te doen leeren. De abbé VITTEMENT, coadjutor der principaliteit van het collegie van *Beauvais*, aan het hof geroepen zijnde, deed dien post aan ROLLIN geven, die dat collegie tot 1712 bestuurde. Het was in dat jaar dat hij zich verwijderde, om zich aan de zamenstelling van werken toe te wijden, die zijne gedachtenis hebben beroemd gemaakt. De universiteit verkoos hem in 1720 ten tweede male tot rector. De akademie der schoone letteren bezat hem sedert 1701. ROLLIN overleed te *Parijs* den 14 September 1741. Hij was voornamelijk achtenswaardig wegens de zachtheid van zijn karakter en de eenvoudigheid zijner zeden. Wel verre van zich over zijne geboorte te schamen, was hij het eerste om er van te spreken. *Het is uit de spelonk der Cyclopen*, zeide hij in een Latijnsch puntdicht aan een zijner vrienden, terwijl hij hem een mes zond, *dat ik mijne vlugt naar den Parnassus heb genomen*. Niet dat hij te gelijker tijd niet eene soort van ijdelheid bezat, vooral met betrekking tot zijne werken, waarvan de overdreven lofspraken zijner voorstanders hem een hoog denkbeeld hadden ingeboezemd. Hij zeide openhartig hetgeen hij er van dacht; en zijne beoordeelingen hoewel al te gunstig, waren minder het uitwerksel der verwaandheid dan van de opregtheid zijner inborst. Hij was een dier mannen die ijdel zijn zonder hoogmoed. ROLLIN sprak vrij wel; maar hij bezat meer gemakkelijkheid om te schrijven dan om te spreken, en men vond meer vermaak van hem te lezen dan om hem aan te hooren. Zijn naam ging door alle landen van *Europa*. Verscheidene vorsten zochten betrekkingen met hem aan te knoopen. Toen FREDERIK I, koning van *Pruissen* nog kroonprins was, onderhield hij eene briefwisseling met hem en zoodra als hij den troon had bestegen, schreef hij hem om hem zijne verheffing aan te kondigen. ROLLIN antwoordde hem in eenen langen zeer stichtelijken brief, waarin hij hem de pligten eens christelijken konings omstandiglijk ontwikkelde. Het antwoord van FREDERIK begon omtrent aldus: *Mijnheer ROLLIN, ik vind in uwen brief de raadgevingen eens wijzen, de teederheid eener voedstervrouw en den ijver eens goeden vriends.* Verder zeide hij: *Uwe raadgevingen, mijn dierbare en eerwaardige ROLLIN, zijn mij veel nuttiger dan de valsche en dikwerf laffe lofreden der vlei-*

jers. Deze uitdrukking vergulde eenigzins de pil; maar ROLLIN kon *de teederheid eener voedstervrouw* niet verduwen. Hij brak alle briefwisseling met den koning af, en schreef hem dat, *daar hij zijne belangrijke bezigheden eerbiedigde, hij niet meer de eer zoude hebben hem te schrijven.* Wat de letterkundige verdienste van dezen schrijver betreft, zoo heeft men hem in zijnen tijd te veel geroemd, en tegenwoordig schat men hem te gering. Zijne voornaamste werken zijn: 1.° eene *Uitgave* van QUINTILIANUS, in 2 dl.n in 12.mo, 1715, tot gebruik der scholen, met aanteekeningen, en eene zeer leerzame voorrede over de nuttigheid van dat boek, zoowel om den redenaar als om den regtschapen mensch te vormen. De uitgever heeft de oplettendheid gehad om uit zijn werk een aantal plaatsen weg te laten die hij als duister en nutteloos heeft bevonden. — 2.° *Traité etc.* (*Verhandeling over de wijze om de schoone letteren met betrekking tot den geest en het hart te onderwijzen en te beoefenen*) 1726, 4 dl.n in 12.mo, verscheidene malen herdrukt. Dit werk is aanbevelenswaardig, wegens de godsdienstige gevoelens die het ademt, door den ijver voor het algemeene welzijn, door de keuze van de schoonste trekken der Grieksche en Latijnsche schrijvers, door de zuiverheid en sierlijkheid van stijl: het kan niet dan zeer nuttig voor de onderwijzers zijn, en dienen om uitmuntende kweekelingen te vormen: reeds door zich zelve eene goede wederlegging der nieuwere pedagogie, is het zulks nog meer door de vruchten, die het heeft voortgebragt en die het altijd zal voortbrengen, wanneer men het tot gids neemt. — 3.° *Histoire etc.* (*De oude geschiedenis der Egyptenaren, Carthagers, Assyriërs, Babyloniërs, enz.*) in 13 dl.n in 12.mo van 1730 tot 1738 in het licht gegeven. Weinige schrijvers hebben aan de jaarboeken van het menschelijk geslacht met meer zuivere en wijze bedoelingen, met meer eenvoudigheid en met die goedhartigheid gearbeid, welke oneindig dierbaarder is, en meer aan zich verbindt, dan de verwarde redeneringen van den schoonen geest. Indien de schrijver het ongeluk heeft gehad van door eene arglistige partij, door indrukwekkende uiterlijkheden verrast te worden, heeft hij ten minste in de zamenstellingen van zijne geschiedkundige werken de indruksels der dwaling weten te vermijden. Men heeft zich

echter met grond beklaagd, dat de tijdrekening noch naauwkeurig, noch aaneenhangend is; dat er vele onnaauwkeurigheden in de daadzaken voorkomen; dat de schrijver de overdrevenheden der oude geschiedschrijvers niet genoeg onderzocht heeft; dat zijn stijl niet gelijkmatig is, en deze ongelijkheid komt daaruit voort dat de schrijver uit nieuwere werken van 20 tot 30 bladz. achtereenvolgend heeft overgenomen. Niets is edeler en meer gezuiverd dan zijne aanmerkingen, maar zij zijn niet spaarzaam genoeg verspreid (*). — 4.° *Histoire etc.* (*Romeinsche geschiedenis, van de stichting van Rome tot den slag van Actium*). De dood belette hem dit werk ten einde te brengen, hetwelk CREVIER zijn leerling, van af het 9 dl. heeft voortgezet. (Zie CREVIER). De *Romeinsche geschiedenis* vond minder bijval dan de *Oude geschiedenis*. Men vond dat het eerder eene zede- en geschiedkundige verhandeling dan eene behoorlijke geschiedenis was. De schrijver wijst eenige merkwaardige gebeurtenissen enkel aan, terwijl hij met eene soort van wijdloopigheid in diegene uitbreidt, welke hem een vrij veld verschaffen om zedelessen te geven. — 5.° *De Latijnsche vertaling* van verscheidene godgeleerde schriften over de geschilpunten des tijds. De schrijver was een der ijverigste voorstanders van den diaken PARIS; hij bloosde niet te zijner eere eene rol onder de *Convulsionarissen* (dweepers) op het kerkhof van *St. Médard* te spelen. Hij beroemt zich zelven over deze devotie in zijne brieven. Hij liet in zijn testament 3,000 gulden na, aan de kast bestemd voor de ondernemingen en aan de uitgave der partij (Zie NICOLE). — 6.° *Opuscules etc.* (*Werkjes, verschillende brieven, redevoeringen, verhandelingen lofredenen bevattende enz.*), *Parijs*, 1771, 2 dl.n in 12.mo eene weinig belangrijke verzameling, en die meer keuze vereischt had; de abbé TAILHÉ

(*) De schrijver van den *Geest des Christendoms*, die een hoofdstuk van zijn werk aan den roem van ROLLIN heeft toegewijd, eindigt met deze woorden: » ROLLIN is de FENELON der geschiedenis, en, even als deze, verfraaide hij *Egypte* en *Griekenland*. De eerste deelen der *Oude Geschiedenis* vloeijen over van den geest der oudheid. De verhaaltoon van den deugdzamen rector is vol, eenvoudig en bedaard; en terwijl het christendom, zijne pen verteedert, geeft het hem iets dat de ingewanden ontroert. Zijne geschriften ademen alle dien regtschapen man, wiens hart een aanhoudend feest is, volgens de bewonderenswaardige uitdrukking der H. Schrift. Wij kennen geen werk dat de ziel zachter beweegt.

heeft een kort begrip van de *Oude geschiedenis* in het licht gegeven, met platen te *Lausanne* en *Geneve* in 5 dl.n in 12.mo gedrukt. De *Oude geschiedenis*, de *Romeinsche geschiedenis* en de *Verhandeling over de studiën*, zijn herdrukt in 16 dl.n in 4.to, 1745. In 1782, heeft BASSOMPIERRE, te *Luik* eene zeer schoone uitgave van de *Romeinsche geschiedenis*, met de voortzetting, in het licht gegeven, 16 dl.n in 8.vo (Zie BELLENGER). [De heer LETRONNE heeft eene nieuwe uitgave der *Werken van ROLLIN* in het licht gegeven, vergezeld met *aanteekeningen* en *geschiedkundige aanmerkingen*, *Parijs*, 1821, 30 dl.n in 8.vo, met een' *Atlas*. De heer LEQUIEN heeft er ook eene uitgave van geleverd, van 1820 tot 1827, in 30 dl.n in 8.vo met de aanteekeningen over de voornaamste tijdvakken der *Romeinsche geschiedenis* en van de *Oude geschiedenis* door den heer GUIZOT. In 1818 heeft de Fransche akademie aan den advokaat BERVILLE den prijs toegekend, dien zij voor de *Lofrede van ROLLIN* had uitgeschreven; deze lofrede komt voor aan het hoofd van de uitgave van den heer LETRONNE. Men heeft van den heer BOUSSON DE MAIRET eene *Proeve over het leven en de werken van ROLLIN*, een stukje in 8.vo, te *Lons-le-Saulnier* gedrukt. Deze proeve vindt men aan het hoofd van de *Oude geschiedenis van ROLLIN*, *Besançon*, *GAUTHIER*, 1826, 16 dl.n in 12.mo] K. COFFIN, hoogleeraar aan de universiteit van *Parijs*, bekend door geachte Latijnsche voortbrengselen (zie COFFIN) en opvolger van onzen geschiedschrijver, als principaal van het collegie van *Beauvais*, vervaardigde de volgende dichtregelen om onder zijn portret geplaatst te worden.

Ille est formandæ solers cupidusque juventæ
Assiduus morum cultor et ingenii.
Vivus adhuc hominum volitat regnaque per ora
Famæ idem testis spretor et ipse suæ
Unica pertentat generosum gloria pectus
Spargere doctrinæ quas cumulavit opes.

ROLLON, ROLL, ROLF, ROU, RAOUL of HAROUL of ROBERT, eerste hertog van *Normandijë*, was een der voornaamste hoofden dier Denen of Noormannen, welke in de 9.e en 10.e eeuw zoo vele invallen in *Frankrijk* deden en er zoo vele verwoestingen aanrigtten. Hij was de zoon van ROGWALD, vorst of heer, in het noorden van *Noorwegen* gevestigd, die wegens de uitgebreidheid zijner staten, zijne rijkdommen, zijne oorlogzuch-

tige en moedige inborst verschrikkelijk voor de koningen van *Denemarken* was geworden. (Zie de *Omwenteling van Noorwegen* door CATTEAU CALLEVILLE, eerste deel, bladz. 48). Na verscheidene togten op de *Oostzee* in *Engeland* en *Frankrijk*, maakte hij zich meester van *Rouanen*, waarvan hij de muren weder deed opbouwen, en daarna *Parijs* kwam belegeren. Hij snelde daarop naar *Engeland* om zijnen vriend, koning ALFRED te helpen, die toenmaals met zijne eigene onderdanen in oorlog was, hij kwam in *Frankrijk* terug, en overal waar hij doortrok liet hij dood en brandstichting na. Koning *KAREL de Eenvoudige*, sloot, om vrede met hem te hebben, in 912 te *Saint-Clair-sur-Epte* een verdrag, waardoor hij aan ROLLON zijne dochter GISLE of GISELLE ten huwelijk gaf, met het gedeelte van *Neustrie* sedert naar hunnen naam *Normandijë* genaamd, onder voorwaarde dat hij leenpligtig worden, en de christelijke Godsdienst omhelzen zoude. ROLLON stemde er in toe, werd gedoopt, en nam den naam van ROBERT aan, naardien ROBERT, hertog van *Frankrijk* en *Parijs*, hem bij de plegtigheid tot doopheffer diende. Maar toen hij de hulde moest bewijzen, waarbij eene der formaliteiten was om den voet des konings te kussen, versmaadde de trotsche ROLLON het om zulks in persoon te doen. De officier, die het voor hem deed, hief den voet van den vorst zoo hoog op dat hij hem achter over deed vallen. *Frankrijk* was toenmaals in eenen zoo treurigen toestand dat men deze onbeschaamde moedwilligheid voor eene onhandigheid veinsde te nemen, waarover men slechts moest lagchen. De nieuwe hertog van *Normandijë* toonde zooveel regtvaardigheid op den troon als hij moed in de gevechten had ten toon gespreid. Zijn naam alleen uitgesproken maakte de wet uit, en noodzaakte om zich voor de regters te vertoonen. Het is volgens sommigen, de oorsprong van de beruchte kreet *Haro*, die nog voor de omwenteling in *Normandijë* in gebruik was, en waarvan in alle edikten en verklaringen der koningen van *Frankrijk* gewag gemaakt wordt. Er zijn echter geleerden die het woord *Haro* van het oude Hoogduitsch woord *har* afleiden, dat geschreeuw of *getier* beteekent, en dat in het algemeen de klagt en de ontevredenheid der volken tegen eenige nieuwe wet aankondigt. Maar de twee gevoelens komen daarin overeen, als zij zeggen dat die

volkskreet eene kracht en een bijzonder gewigt aannam, als hij de goedkeuring van hertog ROLLON had. Men schrijft ook aan dien vorst de inrigting aan het geregtshof (in *Normandijë — echiquier*), of plaatsverwisselend parlement toe, dat in het jaar 1499 blijvend te *Rouanen* werd overgebragt. Door vermoeijenissen en jaren uitgeput, deed ROLLON in 927 ten gunste zijns zoons WILLEM afstand van den troon en leefde nog 5 jaren daarna, volgens WILLEM DE JUMIÈGE. Het is dus eene openlijke dwaling in ORDERICH VISAL, zijnen dood, zoo als hij doet in den loop van het jaar 917 te plaatsen.

ROLLWINCK (WERMERUS) — Zie ROLEWINCK.

* ROMAN (de abbé JOANNES JOZEF THERESIA), een letterkundige te *Avignon* in 1726 geboren, kwam in den ouderdom van 25 jaren te *Parijs*, werd als desservitor aan de parochie van *St. Meri* verbonden, en beoefende de letteren met vrij goed gevolg. Tot Vicaris-generaal van het diocees van *Vence* benoemd, hield hij zich in de nabijheid der fontein van *Vaucluse* op, waar hij zijne letterkundige werkzaamheden voortzette. Hij ondernam met lord FITZ WILLIAM verschillende reizen door *Italië*, *Duitschland*, *Zweden*, *Denemarken*, enz., werd in verscheidene geleerde genootschappen aangenomen en overleed in 1787 in zijne geboorteplaats. Hij heeft nagelaten: 1.° *Essai etc.* (*Proeve over de kunst om te vertalen*); — 2.° *La Mort etc.* (*De dood van ADAM*), een treurspel uit het Hoogd. van KLOPSTOCK, met eene voorrede, *Parijs*, 1762, in 12.mo; — 3.° *l'Inoculation* (*de Inenting*), een dichtstuk in 4 zangen, *Parijs*, 1773, in 8.vo, waarin men bevalligheid en losheid opmerkt. — 4.° *Le Génie etc.* (*De Geest van PETRARCHA*; of *Navolging in Fransche verzen van zijne schoonste gedichten, voorafgegaan van het Leven van dien man, wiens daden en geschriften een der zonderlingste tijdvakken van de geschiedenis en de nieuwere letterkunde zijn*), *Parma*, (*Parijs*), 1778, in 8.vo Deze uitgave is te *Avignon* in hetzelfde jaar in 12.mo nagedrukt. Het *Leven van PETRARCHA*, dat aan het hoofd van dat werk is, met de vertaling van den *Brief* van dien dichter aan de nakomelingschap, door TISSOT DE MORNAS, zijn te *Avignon* in 1804 in 12.mo gedrukt, door de zorgen van den heer

FORTIA *d'Urbano*, en onder de bescherming van het atheneum van *Vaucluse*. — 5.° *Les Echecs etc.* (*Het Schaakspel*), een dichtstuk in 4 zangen, *Parijs*, 1807, 1 dl. in 8.vo Dit gedicht wordt als het beste beschouwd van diegene, welke over hetzelfde onderwerp door VIDA in het Latijn, door DUCHI in het Italiaansch en door CERUTTI in het Fransch zijn zamengesteld; de verzen van den abbé ROMAN zijn welligt minder sierlijk dan die der hier boven aangehaalde schrijvers: maar hij heeft boven hen de verdiensten van deze stof met meer naauwkeurigheid en duidelijkheid behandeld te hebben. De heer AUG. COUVRET heeft de uitgave, die hij van dit werk bezorgd heeft, door *Recherches etc.* (*Geschiedkundige nasporingen over het schaakspel*) doen voorafgaan. Hij heeft daarenboven een ander handschrift nagelaten, dat even als het voorgaande, na zijnen dood gedrukt werd, en dat ten titel voert: — 6.° *Mémoires etc.* (*Geschiedkundige en onuitgegevene verhandelingen over de omwentelingen in Denemarken en Zweden, gedurende de jaren 1770, 1771 en 1772 voorgevallen, gevolgd van bijzonderheden over Paus GANGANELLI en het conclave na zijnen dood gehouden, en van een geschiedkundig verslag, over den afstand van VICTOR-AMEDEUS, koning van Sardinië, door wijlen den abbé ROMAN, ooggetuige en volgens zijne autographische handschriften gedrukt, versierd met het portret van GUSTAAF*) 1807, in 8.vo Hoewel de schrijver geen *ooggetuige* van deze gebeurtenissen is geweest, zoo als de titel zulks aankondigt, naardien hij eerst drie of vier jaren daarna in de gewesten aankwam, waar de gebeurtenissen plaats hadden, kon hij zich goede berigten over de omwentelingen verschaffen, die hij bij personen zelve, welke er getuigen en zelfs deelgenooten van geweest waren, beschreven heeft. Dit werk is zeer belangrijk; maar de schrijver houdt zich een weinig te lang op met schilderingen van huisselijke ergernissen die dikwerf de paleizen der grooten onteeren. De eerste dier omwentelingen is die, welke van 1770 tot 1772 *Denemarken* bijna tot den hoogsten rang verhief, den geneesheer STRUENSÉE, die later op een schavot omkwam, en die de gunsteling van CAROLINA-MATHILDA, zuster van GEORGE III, koning van *Engeland*, en vrouw van CHRISTIAAN VII was, een vorst aan de ver-

maken overgegeven, welker misbruik hem tot het bestuur zijner volken ongeschikt maakte. De andere omwenteling is die van *Zweden*, waar het aan GUSTAAF III, door *Frankrijk* bijgestaan, gelukte zonder een droppel bloeds te vergieten zich van de magt meester te maken, die de senaat sedert den dood van KAREL XII en gedurende de regering van ULRICA, zuster van dien vorst, zich aangematigd had. Datzelfde onderwerp was behandeld door den abbé MICCHELESI, SHERIDAN en den graaf HORDT. De abbé ROMAN spreekt vervolgens over den afstand van VICTOR-AMEDEUS, koning van *Sardinië*. Deze *Verhandelingen* zijn in eenen beknopten, vluggen en warmen stijl geschreven. De anecdoten betrekkelijk Paus GANGANELLI wekken niet vele belangstelling, en schijnen zelfs in dat werk zeer ongepast. De abbé ROMAN heeft ook geschreven: 7.° verscheidene *Verhandelingen* over de letterkunde, *Losse dichtstukjes*, voor de dagbladen en den Muzenalmanak. Zijne inborst was zacht, en hij had het geluk van zich door zijn gedrag en zijne werken veel voorstanders en bijna geenen enkelen vijand te maken.

* ROMANA (don PEDRO CARO Y SUREDA markgraaf DE LA), een Spaansch veldheer, den 3 October 1761 te *Palma* op het eiland *Majorka*, uit eene op dat eiland beroemde familie geboren, was de zoon van eenen vader die in dezelfde plaats geboren was, en die eenen hoogen rang onder de Spaansche troepen had verkregen, toen hij in 1775 in den oorlog tegen *Algiers* sneuvelde. In den ouderdom van 10 jaren, werd hij naar het collegie van het Oratorium te *Lyon* gezonden om er zijne eerste studiën te volbrengen, die hij aan de universiteit van *Salamanka*, en vervolgens in het seminarie der adellijken te *Madrid* ging voort zetten. In 1775, in het koninklijk corps der gardes-mariniers getreden, was het eerst in 1778 dat hij de aan dezelve verbondene bedieningen begon waartenemen, en dat hij zich in die hoedanigheid naar *Carthagena* begaf, waar zich een hunner akademiën bevond. In 1779 tot officier benoemd, werd don PEDRO, in het volgende jaar, adjudant van den generaal don VENTURA MORENO. Bij het beleg van *Gibraltar*, in 1782, onderscheidde hij zich op de kanoneersloepen en op de drijvende verschansingen, en keerde niet voor 1783, toen de vre-

de gesloten werd, naar *Valencia* terug. Hij kwam in vriendschapsbetrekkingen met den graaf DE LUMIARÈS, en zij legden zich te zamen op de beoefening der nieuwe talen, op de geschiedenis en oudheden toe. De markgraaf DE LA ROMANA bragt in zijn huis eene rijke bibliotheek en een kabinet van natuurkundige werktuigen tot stand, door middel van welk laatste hij gezamenlijk met LUMIARÈS, verschillende proefnemingen voor verscheiden van hunne vrienden deed. De markies met een verbazend geheugen begaafd, had bijna alle wetenschappelijk en letterkundige geschriften van *Europa*, welks talen hij met gemakkelijkheid sprak, doorgeloopen of er ten minste eenige oppervlakkige kennis van genomen. Hij doorreisde in 1785, *Frankrijk*, *Italië* en *Duitschland* en hield zich eenige maanden te *Berlijn* op, om nieuwe bekwaamheden in de krijgskunst te verkrijgen. Bij zijne terugkomst in *Spanje*, diende hij onder den admiraal GRAVINA, en, in 1790 werd hij tot fregats-kapitein benoemd; maar hij beminde zoo als hij zelf zeide, de zeedienst niet, waarin hij slechts was om aan de bevelen zijns vaders te gehoorzamen. Toen *Spanje* (in 1793) aan *Frankrijk* den oorlog had verklaard, verzocht en verkreeg hij om in de landlegers, onder de bevelen van zijnen oom don VENTURA CARO, die over het leger van het Noorden bevel voerde, geplaatst te worden. Die veldheer stelde hem aan het hoofd van een corps van 2000 man, waarmede LA ROMANA op den 30 April, tot de inneming der legerplaats *Sare* bijdroeg, en zich in den slag van *Chateau-Pignon*, waar men den Franschen veldheer GENETIÈRE gevangen nam, onderscheidde. Nadat MULLER, den laatsten vervangen had, sloeg hij de Spanjaards, en bedreigde *Pampeluna*. CARO vereenigde aan de *Bidassoa* 12,000 man, in vier colonnes verdeeld, waarvan de tweede door LA ROMANA werd aangevoerd, die de Franschen van den berg *Diamant* en van den *Groenenberg* verdreef, en er zich vestigde; maar nadat twee dier colonnes teruggedreven waren, trokken zij al wijkende tot die van LA ROMANA en ESCALANTE terug, die de eerste met gelijke voordeelen als die van LA ROMANA aanvoerde. Het geheele leger in wanorde zijnde, trokken de Spanjaarden weder over de *Bidassoa*, werden te *St. Martial* verslagen, en de Franschen maakten zich van *Fontarabië* meester. CARO werd

teruggeroepen, en LA ROMANA ging naar het leger van *Katalonië* over, onder de bevelen van den graaf der *Unie*. Ondanks wonderen van dapperheid, kon LA ROMANA de nederlaag der Spanjaarden te *Monte-Negro* niet beletten; zijn corps beschermde nogtans hunnen aftogt, en was het eenige dat in goede orde afweek. Naardien de graaf der *Unie* den dood in den strijd gevonden had, werd hij ad interim opgevolgd door den markgraaf DES AMARILLAS, tot dat don JOZEF URRUTIA hem kwam vervangen. LA ROMANA werd tot den rang van veldmaarschalk verheven. URRUTIA vond eene geheele wanorde in het leger, en het fort van *Figuières* in de magt der Franschen. Hij werd niet moedeloos, voerde eene gestrenge krijgstucht in, en vormde het plan om den vijand te overrompelen. LA ROMANA begaf zich, volgens de bevelen van URRUTIA, tot voorbij *Crispia*, viel de Franschen heviglijk aan, en wierp hen overhoop. Maar de onvoorzigtigheid van eenen korporaal, welke het Spaansche wachtwoord had doen hooren, had in de legerplaats der Franschen reeds de ontsteltenis verspreid, zoodat deze zich vereenigden en LA ROMANA trok in goede orde naar *Besalu* terug. In de bloedige gevechten van den 28 Maart en den 5 Mei, waarin de beide legers zich de overwinning toeëigenden, legde hij hetzelfde beleid en dezelfde dapperheid aan den dag. LA ROMANA droeg bij tot de bezetting van het Fransche *Cerdagne*, door URRUTIA uitgevoerd; maar deze veldtogt werd niet verder voortgezet, daar den 22 Julij 1795 te *Bazel* de vrede, tusschen de Fransche republiek en *Spanje* gesloten werd. LA ROMANA begaf zich naar *Alicante* met den rang van luitenant generaal. Daar de Engelschen zich in 1798 van het eiland *Minorka* meester gemaakt hadden, werd hij met de herovering van hetzelve belast, maar deze onderneming had geen voortgang ten gevolge der nederlaag door de Spaansche vloot op de hoogte van kaap *Trafalgar* ondervonden. In 1800, werd hij tot kapitein-generaal per interim van *Katalonië* benoemd, waar hij zich evenzeer deed beminnen als eerbiedigen. Hij was lid van den oppersten krijgsraad, toen men hem het opperbevel van een leger van 15,000 man gaf, die de koning van *Spanje*, op het verzoek van BONAPARTE, naar *Hanover* zond, om voor de Engelschen de

monden van den *Wezer* en *Elbe* te sluiten (1807), 5,000 Spanjaarden, die KAREL IV aan zijné dochter MARIA-LOUIZA (zie dat artikel) koningin van *Hetrurië* had verleend, vertrokken van *Toskane*, om zich met de andere voor het Noorden bestemde troepen te vereenigen. Zij trokken de laatstgenoemde vooruit en legden bij de inneming van *Straalsund* eenen grooten moed aan den dag. In het begin heerschte er de beste verstandhouding tusschen BERNADOTTE (thans KAREL XIV koning van *Zweden*), generaal-en-chef der Fransche en Spaansche legers en den markgraaf DE LA ROMANA. Deze werkte in overeenstemming met den Franschen generaal in den aanval tegen *Zweedsch-Pommeren*, waar zijne troepen zich door hunnen moed en hunne krijgstucht onderscheidden. Toen na den vrede van *Tilsit* in Julij 1807, tijdstip waarop *Groot-Brittannië* met *Denemarken* in oorlog was, NAPOLEON besloten had om *Zweden* te overweldigen, werden de Spaansche troepen, die de voorhoede van BERNADOTTE moesten uitmaken, in *Jutland*, en op de eilanden *Zeeland en Funen* gelegerd. LA ROMANA bevond zich op laatstgenoemd eiland, toen de Fransche generaal hem het bevel aankondigde om aan JOZEF BONAPARTE, welken NAPOLEON op den troon van KAREL IV had geplaatst, nadat hij dien vorst en zijne familie er van verdreven had, den eed af te leggen. LA ROMANA bevond zich in eenen neteligen toestand, die hem noodzaakte te veinzen: zonder zich bepaald aan het bevel van BERNADOTTE te onderwerpen, ontweek hij het in zeker opzigt, daar hij te kennen gaf dat hij in deze omstandigheid, de wenschen zijner natie zoude volgen. Middelerwijl een Spaansch geestelijke tot hem gekomen zijnde, deed deze hem den waren toestand van *Spanje* kennen. Kort daarna, ontving hij omstandiger beschrevene bijzonderheden. D. VINCENTIUS LOBO, een officier door de junta van *Sevilla* afgezonden en eenen brief van den veldheer MORIA, onderrigtten hem van den inval der Franschen en van den opstand der Spanjaarden tegen BONAPARTE, die hun met geweld eenen koning had opgedrongen. Intusschen, antwoordde LA ROMANA ontwijkend op de verwijtingen, welke BERNADOTTE hem deed, van slechts eenen voorwaardelijken eed te hebben afgelegd, en zond in het geheim aan verschillende chefs der Spaansche corpsen eenen

nadrukkelijken rondgaanden brief, in welken hij hun den waren toestand van *Spanje* ontsluijerde, en hen allen uitnoodigde om zich op de eilanden *Funen* en *Langeland* te vereenigen. Eene Engelsche vloot, op welke zich D. VINCENTIUS LOBO bevond, kruiste in de *Oost-Zee*; nadat LA ROMANA met den schout bij nacht KEATS in verstandhouding was gekomen, zag hij met genoegen de getrouwe troepen op de tot de bijeenkomst bestemde plaatst aankomen. Er ontbraken echter bij de 4000 man; te *Roeskilde* en in de omstreken gestationneerd en tot de regimenten van *Asturië* en van *Guadalajara* behoorende, en twee eskadrons van dat van *Almanza* in *Jutland* gelegerd. Zij hadden hardnekkiglijk geweigerd om aan JOZEF BONAPARTE den eed af te leggen, en waren tot opstand overgeslagen. Genoodzaakt om zich aan de overmagt over te geven, werden zij ontwapend en in het tuighuis van *Koppenhagen* opgesloten. Om alle hinderpalen te verwijderen, deed LA ROMANA, op een voorgewend bevel van BERNADOTTE, drie Deensche kompagniën die te *Nyborg* en op het eiland *Funen* waren, aftrekken, en bezette hetzelve ondanks den tegenstand van den Deenschen gouverneur. Hij deed in de Deensche kanonneersloepen en de kustvaartuigen, die zich te *Nyborg* en te *Langeland* bevonden, zijne troepen, ten getale van 10,000 man, welke hij onder de bevelen van den graaf DE SAN ROMAN stelde, inscheepen. Hij haalde dezelve te *Gothenburg* weder in, vanwaar zij op Engelsche schepen overgingen, die hen naar *Spanje* terugvoerden. LA ROMANA begaf zich naar *Londen*, om hulp in te roepen, en kwam na den slag van *Espinosa* (11 November 1808), door den generaal BLAKE verloren, in *Spanje* terug. Hij werd tot opperbevelhebber van *Biscaye*, *Galicië* en *Asturië* benoemd. Hij behaalde in 1809 voordeelen te *Villa-Franca*, *Vigo*, *Lugo*, *San-Jago*, *San-Payo*, en noodzaakte de legers van NEY en SOULT de Noordelijke provinciën van *Spanje* te ontruimen. Daar hij in de junta van *Asturië* geen ijver genoeg ter verdediging van het land meende te zien, verving hij dezelve door eene andere. Deze daad van gezag mishaagde aan de opperste junta, die hem beval voor haar te verschijnen. LA ROMANA gehoorzaamde om den burgeroorlog te vermijden. Hij verklaarde zich

tegen het democratische stelsel, dat de junta tot aan de vereeniging der *Cortes* scheen na te volgen, en stelde voor eenen raad van regentschap op te rigten, uit drie of vijf personen zamengesteld, maar men sloeg geen acht op dezen raad. Na de nederlaag van BALLESTEROS, te *Alba-de-Tormes*, werd hij in 1810, aan het hoofd van 25,000 man geplaatst. Uit vrees dat *Badajoz* aangevallen mogt worden, begaf hij zich naar *Estramadura*; maar op den oogenblik dat hij hoopte de Fransche uit hetzelve te verdrijven, riep de hertog van WELLINGTON hem naar *Portugal*, om gezamenlijk met hem tegen de Franschen, door MASSENA aangevoerd, te strijden. In Julij 1811, te *Cartajo* aangekomen, werd hij er gevaarlijk ziek, en hij overleed den 23 dierzelfde maand in den ouderdom van 50 jaren. De schoonste lofspraak, welke men van dezen veldheer kan doen, bevindt zich in de volgende zinsnede van den staatsbrief dien lord WELLINGTON den 26 Januarij 1811 aan den graaf van *Liverpool* zond. » Zijne deugden (zeide hij van LA ROMANA sprekende), zijne talenten en zijn patriotismus waren bij het bestuur zijner Britsche Majesteit zeer bekend. Het Spaansche leger heeft in hem zijn schoonste sieraad; zijn land, het zuiverste patriotismus; en de wereld, den dappersten en ijverigsten verdediger der zaak waarvoor wij strijden, verloren. Ik zal altijd met dankbaarheid den bijstand erkennen, dien ik van hem ontvangen heb, zoowel door zijne krijgsverrigtingen als door zijne raadgevingen, sinds hij aan dit leger is toegevoegd."

ROMANELLI (JOANNES FRANCISCUS), een schilder te *Viterbo* in 1617 geboren, kwam in de school van PIETRO DE CORTONA. De kardinalen BARBERINI en FILOMARINO bevolen hem den Paus aan, die zijne dienst tot verscheidene belangrijke werken gebruikte. ROMANELLI werd tot prins der akademie van ST. LUCAS verkozen. De kardinaal BARBERINI zich genoodzaakt ziende de wijk naar *Frankrijk* te nemen, stelde dezen schilder aan den kardinaal MAZARIN voor, die hem dadelijk ontbood, en hem gelegenheid gaf zijne talenten te doen schitteren. De koning benoemde hem tot ridder van den H. MICHAËL, en vereerde hem groote geschenken. De liefde voor zijn vaderland, en de aanzoeken zijner familie hadden ROMANELLI twee malen naar *Viterbo*, zijne geboor-

plaats teruggeroepen; eindelijk maakte hij zich gereed om weder naar *Frankrijk* te keeren, toen de dood hem in 1662 in den bloei zijner jaren wegmaaide. Hij was een groot teekenaar, een goed colorist; hij had edele en verhevene denkbeelden, die hij met een zacht penseel uitdrukte; zijne hoofdhoudingen zijn bevallig; er heeft hem enkel meer vuur in zijne zamenstellingen ontbroken. Het museum van *Parijs* bezit verscheidene schilderijen van dezen grooten schilder.

* ROMANELLI (de abbé DOMINICUS), een Italiaansche geestelijke en oudheidkundige, te *Fossaseca*, nabij *Lanciano*, in *Abruzzo*, in 1756 geboren, trad in den geestelijken staat, zonder, zegt men, veel smaak voor dien stand te hebben. Men beweert dat het was om het ledige aantevullen hetwelk hij ten gevolge zijner godsdienstige onverschilligheid ondervond, dat hij zich met de oudheidkunde bezig hield. In 1805, begaf hij zich naar *Napels*, om zijn eerste werk getiteld: *Scoverte patrie di città distrutte e di altre antichità nella regione Frentana*, *Napels*, 1805, 2 dl.n in 8.vo, dat hem voordeelig bekend maakte, te laten drukken. De aartsbisschop van *Tarente*, directeur van het buitenlandsch ministerie, verschafte hem den post van bewaarder van eene nieuwe bibliotheek, die men voor de dienst van zijn departement oprigtte, en die, een weinig later, aan den vorst behoorde. De abbé ROMANELLI gaf zich alstoen vrijelijk aan zijnen smaak voor de oudheden over, en verzamelde talrijke bouwstoffen om *Gidsen voor reizigers* te vervaardigen, die zeer nuttig zijn voor de vreemdelingen, die in menigte te *Napels* komen. De opgang, dien zij maakten, was voor hem eene aansporing om grootere werken te ondernemen. Maar een werk, dat hij in 1815 in het licht gaf, mislukte, omdat het uitgebreider kunde vorderde dan die welke de schrijver bezat; dat werk heeft tot titel: *Antica topografia istorica del regno di Napoli*, *Napels*, 1815 en volgende jaren, 3 dl.n in 4.to, die ten koste van het Napolitaansche bestuur gedrukt werden. Zijne *Mengelingen*, in de toenmalige tijdschriften opgenomen, bieden echter eene zekere geleerdheid aan, die de belangwekking niet schaadt. ROMANELLI is in 1819, in den ouderdom van 63 jaren, te *Napels* overleden, behalve de reeds aangehaalde werken, de volgende voortbrengselen nalatende: 1.o *Memoria sopra alcuni porti antichi*

nella regione Frentana, (aan deze zijde liggend *Albruzzo*) *Napels*, 1807, in 8.vo; — 2.o *Reis naar Pompeï, Pœstum en Herculanum, Napels*, 1811 in 8.vo — tweede uitgave, vermeerderd met eene *Reis naar Pouzzoles*, *Napels* 1817, 2 dl.n in 8.vo — 3.o *Ricerche sulla litteratura bibliografica de tempi barbari nelle provincie del regno di Napoli, Napels*, 1811, in 8.vo; — 4.o *Delle celle, de vasi vinari, e del torculare usato degli antichi, Napels*, 1812, met pl. — 5.o *Napoli antica e moderna, Napels*, 1815, 3 dl.n in 12.mo met platen. — 6.o *Isola di Capri, Napels*, 1816, in 8.vo met platen. — 7.o *Viaggio da Napoli a Monte-Casino ed alla cascata d'acqua nell' isola di Sora, Napels*, 1819, 1 dl. in 12.mo met platen.

ROMANOWITSCH (GABRIËL DERJAVINE).—Zie DERJAVINE.

ROMANUS (*heilige*), een der stichters van de abdij van *St. Claude*, in het *Jura* gebergte, te *Isernore* in *Bugey*, in het begin der 5.e eeuw geboren, leefde langen tijd in het klooster van *Ainay*, te *Lyon*, waarin hij vroegtijdig getreden was, verkreeg daarna verlof om zich in eene woestijn in het midden der engten van het *Jura* gebergte, optehouden. Hij bouwde er eene cel, en ontginde en bebouwde een klein stuk gronds. Nadat zijn broeder LUPICINUS, na eenige jaren zich bij hem gevoegd had, voerde de roem hunner heiligheid in weinig tijds hun zulk een aantal leerlingen aan, dat zij in de nabuurschap drie kloosters en andere gestichten bouwden, die de oorsprong waren van de tegenwoordige stad *St. Claude*. De beide broeders bestuurden gezamenlijk deze verschillende kloosters met de grootste eensgezindheid, hoewel hunne vrij verschillende inborst ROMANUS bewoog om de zachtste, en LUPICINUS de strengste middelen aantewenden. ROMANUS overleed in het jaar 460, en werd in het vrouwen-klooster van *la Baume*, waar men de naauwkeurigste klooster-geloften in acht nam, en dat evenzeer zijnen oorsprong aan deze vrome kluizenaars te danken had, begraven. Het *Romeinsche martelaarsboek* geeft het feest van den H. ROMANUS op den 28 Februarij op.

ROMANUS (*heilige*), uit het geslacht der koningin van *Frankrijk* gesproten, werd in 626 tot het aartsbisdom van *Rouanen* benoemd. Zijne deugd en zijne geboorte verwierven hem de achting der

volken. Hij overleed in 639. De kerk van *Rouanen* had tot gebruik om alle jaren op Hemelvaartsdag een' misdadiger vrij te laten. Dit regt, hetwelk zij van onheugelijken tijde genoot, is, zegt men gegrond op het voorregt dat haar door een der Fransche koningen werd verleend, ter gedachtenis dat de heilige ROMANUS de omstreken van *Rouanen* van eenen verschrikkelijken draak had verlost, die de menschen en beesten verslond. Men weet dat deze om het leven gebragte draken dikwerf het zinnebeeld en de uitdrukking der plagen en openbare rampen zijn, door den moed, het beleid of de heiligheid van eenigen weldoener der menschheid opgeheven.

ROMANUS, Paus na STEPHANUS VII, in 897, deed de regtspleging te niet van zijnen voorganger tegen FORMOSUS en overleed op het einde van het jaar, waarin hij tot die waardigheid verheven was. Men heeft eenen *Brief* van hem. Hij had THEODORUS II tot opvolger. Zijn naam was GALLESIN.

ROMANUS I, bijgenaamd LÉCAPÈNUS, keizer van het Oostersche rijk, in *Armenië* uit eene niet zeer aanzienlijke familie gesproten, droeg met roem de wapens en redde het leven van keizer BASILIUS in eenen slag tegen de Sarracenen. Dit was de oorzaak van zijne snelle bevordering. Hij werd eerste minister van KONSTANTIJN PORPHYROGÉNÈTES, opvolger van LEO den wijsgeer, die BASILIUS had opgevolgd, en deed zijne dochter HELENA met KONSTANTIJN in den echt treden. Deze vorst verklaarde hem in 919 tot zijn' ambtgenoot in het rijksbestuur. Weldra had ROMANUS alle gezag in handen en KONSTANTIJN had slechts den tweeden rang. Met groote talenten geboren, bevestigde hij den vrede met de Bulgaren, hakte de Muscoviten, die in *Thracië* gevallen waren, in de pan, en dwong de Turken het Oostersche rijk in vrede te laten. Met deze heldhaftige hoedanigheden, paarde hij de menschlievendheid, hij verligtte de lasten zijner onderdanen, en in eenen tijd van schaarschheid had hij altijd eenige armen aan zijne tafel. ROMANUS wilde door zijn testament, aan KONSTANTIJN X, zijn' schoonvader, den eersten rang, waarvan hij hem beroofd had, terug geven: STEPHANUS, een der zonen van ROMANUS, wegens deze schikking gebelgd, deed hem in hechtenis nemen en naar een klooster voeren, waar hij in 948 zijne levensdagen eindigde.

ROMANUS II, bijgenaamd *de Jonge*, zoon van KONSTANTIJN PORPHYROGÉNÈTES, kleinzoon van den voorgaande, werd in 939 geboren. Hij volgde in 959 zijnen vader op, na hem, naar men zegt, vergeven te hebben. Hij verdreef zijne moeder HELENA en zijne zusters uit het paleis, die zich aan de ontucht overgaven ten einde een middel van bestaan te vinden. Daar de Sarracenen het rijk van alle kanten bedreigden, werd NICEPHORUS PHOCAS, groot kapitein in 961 tegen die van het eiland *Creta* opgezonden, en hij zoude zich van het geheele eiland meester gemaakt hebben, indien hij niet genoodzaakt ware geweest om te *Lep* tegen andere barbaren van dezelfde natie aan land te gaan. Hij overwon hen in twee achtereenvolgende gevechten, terwijl de eerlooze ROMANUS zich aan ongebondenheden overgaf, waaraan hij na eene regering van drie jaren en eenige maanden in 963 overleed.

ROMANUS III, bijgenaamd *Argirus*, zoon van LEO, veldheer der keizerlijke legers, geraakte door zijn huwelijk met ZOÉ dochter van KONSTANTIJN *den Jonge* tot het rijksbewind. Hij begon in November 1028 te regeren. Hij onteerde den troon door zijne zorgeloosheid, en zag gerustelijk aan, dat de *Sarracenen* zich van *Syrië* meester maakten. Zoé maakte zich zijne achteloosheid ten nutte. Op MICHAËL, bijgenaamd de *Paphlogonier*, rijks-schatmeester, verliefd geworden, besloot zij hem de keizerlijke kroon op het hoofd te plaatsen. Zij vergaf ROMANUS; en daar het vergif te langzaam werkte, deed zij hem na vijf jaren en eenige maanden geregeerd te hebben in April 1034 in eene badkuip worgen.

ROMANUS IV, bijgenaamd *Diogènes*, was een der dapperste officieren en de schoonst-gevormde man van het keizerrijk. Hij regeerde in 1068, na KONSTANTIJN DUCAS, die drie zonen naliet onder voogdijschap van de keizerin EUDOXIA. Deze vorstin had hem beloofd niet te zullen hertrouwen; maar zij verbrak haar woord en gaf hare hand aan ROMANUS IV. De Sarracenen rigtten verwoestingen aan op het grondgebied des rijks; hij trok tegen hen op, en overwon hen. Maar in 1071, viel hij in de handen van ASAN, hoofd der ongeloovigen. Nadat deze veldheer hem gevraagd had hoe hij met hem zoude gehandeld hebben indien hij zijn gevangene ware geworden, antwoordde hem ROMANUS: *Ik zoude u heb-*

ben doen doorsteken. — Ik zal antwoordde ASAN, menschelijker dan die aanvoerders van Arabische of Turcomansche struikroovers gewoonlijk waren, *eene wreedheid zoo geheel tegenstrijdig met hetgene J. C. uw wetgever u beveelt, niet navolgen* en hij zond hem met vele bescheidenheid terug. Bij zijne terugkomst te *Konstantinopel*, was hij genoodzaakt zijnen troon aan MICHAËL, zoon van KONSTANTIJN DUCAS te betwisten, welke gedurende zijne gevangenschap als keizer erkend was. Men kwam te wapen: ROMANUS werd overwonnen, en men stak hem de oogen uit. Hij overleed in October 1071 aan de gevolgen dier foltering, na eene regering van drie jaren en acht maanden.

ROMANUS (de kardinaal). — Zie BLANKA van *Kastilië* en LODEWIJK IX.

ROMANUS (JULIUS), een schilder, waarvan de familienaam GIULO PIPPI, was, in 1492 te *Rome* geboren, was de welbeminde leerling van RAPHAËL, die hem tot zijnen erfgenaam maakte. JULIUS ROMANUS hield zich langen tijd bezig om volgens de teekeningen van zijnen beroemden meester te schilderen, die hij met veel naauwkeurigheid en sierlijkheid nabootste. Zoo lang als JULIUS slechts navolger was, openbaarde hij zich als een wijze, zachte en bevallige schilder; maar toen hij zich eensklaps aan de vrijheid zijner genie overgaf, bragt hij verbazing te weeg door de stoutheid van zijnen stijl, voor zijnen uitstekenden smaak door de teekenkunst, door het vuur zijner zamenstellingen, door de grootheid zijner dichterlijke denkbeelden, door de trotschheid en het verschrikkelijke zijner uitdrukkingen. Men verwijt hem de beoefening der natuur te veel verwaarloosd te hebben, om zich aan die der oudheid toe te wijden, van het aanbrengen der kleeding niet te verstaan, van geene verscheidenheid in zijne hoofdhoudingen te brengen, van een koloriet te hebben, dat naar donker-bruin en zwart overhelt, zonder kennis van het licht-donker; maar geen meester bragt in zijne schilderijen meer vernuft, genie en kunst. JULIUS was daarenboven een uitmuntend bouwmeester; verscheidene paleizen, welke men in *Italië* bewondert, werden volgens de ontwerpen die hij er van gaf tot stand gebragt. Deze beroemde kunstenaar werd door hertog FREDERIK GONZAGA van *Mantua* zeer bezig gehouden. Deze

vorst overlaadde hem met weldaden, en zijne bescherming was hem zeer nuttig tegen de navorschingen die men ten zijnen opzigte deed, wegens de twintig teekeningen, die hij volgens een gelijk getal zeer wellustige platen had zamengesteld, die MARCUS ANTONIUS RAIMONDI graveerde, en die PETRUS ARATIN met niet minder verfoeijelijke klinkdichten deed vergezeld gaan. De geheele storm viel op den graveur, die zonder de bescherming van den kardinaal DE MEDICIS het leven zou verloren hebben, in een' tijd waarin de zeden als het wapenschild van den staat en het onderpand van het algemeene heil werden beschouwd. JULIUS ROMANUS overleed te *Mantua* in 1546.

ROMANZOFF (PETRUS, ALEXANDROWITSCH graaf van), een beroemde Russische veldheer, in 1730 te *St. Petersburg* uit een oud en beroemd huis geboren, omhelsde zeer vroegtijdig de loopbaan der wapens, en begon in 1761, door de inneming van *Colberg*. Na vervolgens verscheidene legers onder zijne bevelen te hebben gehad, voerde hij in 1770 het bevel over dat van *Ukraine*, toen hij bevel ontving aan de Turken het hoofd te gaan bieden, die verscheidene voordeelen op de Russen hadden behaald. Hij ontmoette hen aan de oevers der *Pruth*, daar waar *PETER de groote* op het punt stond de vrijheid te verliezen, en dezelve misschien zoo wel als het keizerrijk zou verloren hebben, zonder de tegenwoordigheid van geest van zijne echtgenoote CATHARINA I. ROMANZOFF leverde hun slag, en hoewel de Turken, aangevoerd door den chan van *Crimea*, ten getale van 80,000 man waren, sloeg hij hen, en noodzaakte hen naar den *Donau* terugtetrekken. Hij vervolgde hen tot aan *Kagoul*, maar, te ver voortgetrokken zijnde, zag hij zich door hun leger van 150,000 man omsingeld. Hoewel hij slechts 18,000 strijdbare mannen had, werd hij niet ontmoedigd: op zijne goede krijgskunde rekenende, viel hij hen, ondanks het vuur van hunne talrijke artillerie, met dapperheid aan. De bajonet en de naauwgezette tucht zegevierden op het aantal, en de Turken, op hunne beurt van alle zijden door de vierkante bataillons der Russen, in het naauw gebragt, verlieten hunne legerplaats. CATHARINA II wijdde aan de herinnering van die gedenkwaardige overwinning een marmeren gedenkteeken toe, hetwelk zij te *Tzarko-Zélo*

deed oprigten. De overgave van *Bender* en van andere belangrijke plaatsen, zoowel als het bezit van den weg aan den linker oever van den *Donau*, waren de gevolgen van den slag van *Kagoul*. In het volgende jaar belegerde en maakte ROMANZOFF zich meester van *Giurgewo*. De vijandelijkheden werden in 1772 en gedurende de drie eerste maanden van 1773 geschorst. Gedurende dien tijd ving men onderhandelingen aan, en ROMANZOFF had verscheidene zamenkomsten met den groot-visir MUSSEIM OGLOU. Maar daar de eischen der keizerin voor de Porte te drukkend waren, begonnen de vijandelijkheden op nieuw met eene gelijke verbittering van weerszijden. Na eenige geringe voordeelen, werden de Turken bij voortduring door ROMANZOFF geslagen, die den *Donau* overgetrokken zijnde, tot *Schumla* voortrukte, waar hij den groot-visier van het gros zijns legers gescheiden, en in eene nadeelige stelling vond. Hij sneed hem de gemeenschap met zijne magazijnen en het overige zijner troepen af, en noodzaakte hem alzoo den vrede te vragen. De voorafgaande vredespunten werden den 21 Julij 1774 in de tent van ROMANZOFF op eene trom onderteekend: de Ottomanische Porte stond aan *Rusland* de onafhankelijkheid van *Crimea*, de bezitting van *Azof*, de vrije zeevaart op de *Zwarte Zee* en den doortogt door de *Dardanellen* toe. CATHARINA II noodigde ROMANZOFF uit om met haar de eerbewijzingen van eenen zegevierenden togt te deelen, dien men te *Moscou* had voorbereid; maar de zedige generaal bepaalde zich met zich in een eenvoudig soldaten kleed voor de keizerin aantebieden, om haar verslag te geven van de krijgsverrigtingen zijner luisterrijke veldtogten. De czarin schonk hem eene epaulette van diamanten, en de plaat van de orde van den *heiligen GEORGE*, met eenen hoed, waarop een lauriertak van edele gesteenten, op 30,000 roebels geschat, eenen prachtigen veldmaarschalks-staf, en een landgoed 5000 boeren bevattende, en zij wilde dat hij den bijnaam van *Zadonaïskoï* (transdonauer) zoude aannemen. Na deze zamenkomst, vertrok ROMANZOFF naar zijn landvoogdijschap van *Ukraine*. Hij vertoefde er niet lang; CATHARINA II deed hem terug komen om den groot-Vorst PAUL PETROWITZ (later PAUL I) naar *Berlijn* te vergezellen, die met de

prinses van *Wurtemberg* in den echt ging treden. Zij zond hem bij die gelegenheid den vleijendsten brief: » Het is, schreef zij hem, slechts aan den ijver van den beroemdsten steun van mijnen troon dat ik besluiten kan mijnen zoon toetevertrouwen." In *Pruissen* vielen aan ROMANZOFF de meest onderscheidene eerbewijzen ten deel. Toen FREDERIK II den maarschalk ontdekte, ging hij hem te gemoet en zeide hem op de minnelijkste wijze: » Overwinnaar der Ottomanen, wees welkom: ik ben verheugd dengenen te zien, wiens naam tot de laatste nakomelingschap moet overgaan." Bij de feestdagen aan den groot-Vorst gegeven, vergat de koning van *Pruissen* ROMANZOFF niet; en, bij de krijgsverrigtingen van het garnizoen van *Potsdam* deed hij zijne soldaten in vierkante bataillons rangschikken, in navolging der Russen bij den slag van *Kagoul*. Intusschen scheen zijn invloed bij de czarin, zoo wel als de erkentelijkheid dier vorstin te verminderen, toen zij hare geheele gunst aan POTEMKIN verleende; dit was in het begin van eenen nieuwen oorlog met de Turken (1787). Men durfde aan den overwinnaar, met lauweren en lidteekens bedekt, aanbieden om als ondergeschikt aan den gunsteling, meer in hofkuiperijen dan in de militaire kunst ervaren, bevel te voeren. ROMANZOFF verontschuldigde zich wegens zijnen ouderdom, en verzocht te gelijker tijd ontslag, dat men hem oogenblikkelijk verleende. Hij overleed in 1796. PAUL I deed te zijner eer op het plein van het marmeren paleis te *St. Petersburg* eene pyramide oprigten, en keizer ALEXANDER heeft hem een standbeeld, met dit opschrift doen oprigten: *Aan de overwinningen van* ROMANZOFF. Men vindt belangrijke bijzonderheden van dezen beroemden maarschalk, in de *Geheime gedenkschriften over Rusland* door KAREL-FRANCISCUS-PHILIPPUS-MASSON. ROMANZOFF was een der grootste veldheeren zijner eeuw; hij verwierf de liefde en den eerbied zijner landgenooten en soldaten, en de achting van alle vorsten van *Europa*.

* ROMANZOFF (de graaf NICOLAAS DE), zoon van den beroemden generaal van dien naam, die de regering van CATHARINA II beroemd maakte, volgde de loopbaan van het openbaar bestuur, en werd minister van koophandel. Hij bespoedigde de uitvoering der vergrootings en voorspoedsplannen, welke kei-

zer ALEXANDER koesterde betrekkelijk de Russische neerzittingen van *Odessa* en van de aangrenzende kusten, waarvan het beheer aan den heer DE RICHELIEU werd toevertrouwd. Later scheen hij het, door BONAPARTE voorgestelde vastelands-stelsel aantenemen, welke vorst hem dan ook van zijnen kant, verscheidene blijken zijner achting gaf, en hem de sieraden van groot adelaar van het legioen van eer toezond. De graaf DE ROMANZOFF werd, tijdens de aftreding van den graaf DE KOTSCHOUBEY met de portefeuille van buitenlandsche zaken belast en vereenigde die werkzaamheden met die van het ministerie van oorlog, waarmede hij reeds belast was. Het Engelsche kabinet stelde alles in het werk om dien minister het vertrouwen van ALEXANDER te doen verliezen; maar gedurende langen tijd kon de Britsche invloed niet de overhand op dien van *Frankrijk* bekomen. Toen deze keizer eindelijk besloot om zich tegen die mogendheid te verklaren, verzocht graaf ROMANZOFF, onder voorwendsel eener zwakke gezondheid, om zijn ontslag van al zijne betrekkingen; dit ontslag werd hem verleend, met eenen zeer vleijenden brief van ALEXANDER.

ROMANZOFF hield zich daarop enkel met de kunsten en wetenschappen bezig, en deed in 1817 en 1818, verscheidene reizen door het Russische rijk, om handschriften en andere bewijsstukken voor de geschiedenis van zijn vaderland te koopen. Hij is den 26 Januarij 1826 te *St. Petersburg* overleden. Hij verdiende met volle regt den naam van Russischen MÆCENAS. Hij had talrijke verzamelingen bijeengebragt, die kostbare voorwerpen van allerlei aard bevatten, en hij veroorloofde het gebruik van zijne verzameling aan de geleerden die hij beschermde. Hij verschafte hun zelfs sommen gelds voor de drukkosten der werken, die hij nuttig oordeelde. Het is aan zijne milddadigheid dat men de uitgave te danken heeft van het verslag der *Reis van kapitein KOTZEBUE*, van de *Reis van eenen Duitscher door Rusland*, en verscheidene andere ondernemingen. Hij deed op zijne kosten te *Parijs*, als eerste proef van de verzameling der Bizantijnsche geschiedschrijvers, LEO DIACONUS in het licht geven, waarvan de geleerde professor, de heer HASE, uitgever is geweest. Deze verzameling moest in de hoofdstad van *Rusland* in het

licht verschijnen. Weinige dagen voor zijnen dood, had hij aan den heer KRUG, lid van de akademie, de aanvulling van 25,000 roebels overhandigd, die hij tot de uitgave van oude Russische kronijken onder het toezigt en volgens de keuze van de akademie bestemd had. Die som is in de bank van *Rusland* gedeponeerd, ten einde volgens de bedoeling van den testamentmaker aangewend te worden. Als diplomaat heeft hij aan verscheidene openbare besluiten medegewerkt en voornamelijk aan dat waardoor het groot hertogdom *Warschau* als koningrijk *Polen* werd erkend.

* ROMAS (*** DE), een natuurkundige, in de eerste jaren der achttiende eeuw te *Nérac*, een stadje in *Gascogne*, geboren, openbaarde reeds in zijne jeugd eenen bijzonderen aanleg voor de wiskundige wetenschappen; de regtsgeleerdheid was het voorwerp zijner studiën, en hij werd landregter zijner geboorteplaats. De wetenschappen, voornamelijk de natuurkunde, waren niet minder het voorwerp der studie van ROMAS, die in Mei 1753, te *Nérac* eene proeve met eenen elektrieken vlieger nam. Hij gaf, in eene zeer belangrijke memorie, aan de akademie van wetenschappen, verslag dezer proefneming, welke de eerste van die soort was, in *Frankrijk* uitgevoerd, en het was hem onbekend, dat een jaar te voren FRANKLIN eene dergelijke te *Philadelphia* had bewerkstelligd. Zijne proefneming had daarenboven grooter uitwerkselen gehad, wijl hij de koord van zijnen vlieger met eenen metalen draad had voorzien. De akademie van *Bordeaux* nam hem in haar midden op, en die der wetenschappen van *Parijs* benoemde hem tot haar corresponderend lid. ROMAS overleed in 1776, als luitenant-bijzitter van het landsgeregt van *Nérac*. Er bestaat van hem: 1.° *Mémoire etc.* (*Verhandeling, waarin aangetoond wordt, dat hoe meer een geisoleerd electriek ligchaam, boven de oppervlakte der aarde is verheven, hoe overvloediger het elektrieke vuur is*), in de Verzameling der akademie van wetenschappen, 2.e dl. der werken van vreemde geleerden. Het is in dit stuk dat ROMAS verslag geeft van den elektrieken vlieger. — 2.° *Mémoire etc.* (*Verhandeling over de middelen om zich binnen 's huis voor den bliksem te behoeden*); gevolgd door eenen *Brief* over de elektrieke vliegers, *Bordeaux*, 1776, in 12.mo,

waarin men vele belangrijke waarnemingen vindt. In den brief over de vliegers, doet ROMAS zijn regt op deze ontdekking gelden, tegen PRIESTLEY en de andere natuurkundigen, die er de geheele eer van aan FRANKLIN wilden toekennen. Hij heeft nog verscheiden onuitgegevene verhandelingen, over verschillende natuurkundige onderwerpen nagelaten. Sommige derzelve zijn bij uittreksels in de verzamelingen der akademie van *Bordeaux* opgenomen.

ROMBAUD (*Heilige*). — Zie ROMUALDUS.

† ROMBERG (BERNARD), werd in 1770 te *Denklage*, in het oud-bisdom *Munster* geboren, en was de neef van den in 1821 gestorven vermaarden violist en componist ANDREAS ROMBERG. Toen BERNARDUS zeven jaren oud was, trad hij reeds in het openbaar op, en in 1784 op veertien jarigen leeftijd, droeg hij de bewondering en toejuiching der Parijsche kunstwereld in ruime mate weg. Daarna doorreisde hij geheel *Frankrijk*, liet zich in de voornaamste steden hooren, en deed vervolgens ook een' togt naar *Turkijë* tot in *Perzië* toe. Van daar terruggekeerd, schreef hij voor de Opera *Leydeau* zijn *Don Mendoze*, die grooten opgang maakte. Later werd hij aan het Conservatorium van *Parijs* met het violoncel-onderwijs belast, en bleef die betrekking waarnemen tot in 1803 als wanneer de koning van *Pruissen* hem benoemde tot Directeur zijner hofkapel. Die plaats bekleedde hij slechts twee jaren, en in 1805 verzocht hij zijn ontslag om eene reis te gaan ondernemen in het zuiden van *Europa*, bepaaldelijk door *Spanje* en *Portugal*. Daarna vestigde hij zich voor goed te *Hamburg*, welke stad hij niet meer verliet dan om jaarlijks kleine uitstapjes in de omstreken te maken. In 1836 begon hij aan het borstwater te lijden, waardoor hij meer en meer ondermijnd en eindelijk den 16 Augustus 1841 ten grave gevoerd werd. In 1837 gaf hij zijn laatste openbaar concert, en ofschoon toen reeds 67 jaren oud, bespeelde hij zijn schoon instrument met al de kracht, met al het vuur en met al den nadruk der volle jeugd van zijn bedrijvig, woelend kunstenaars leven. BERNARD ROMBERG heeft veel instrumentaals gecomponeerd, bepaaldelijk voor de violoncel, maar toch ook voor de opera's van *Weenen*, *Mun-*

chen en *Gotha* schreef hij: *Het hervonden Standbeeld, Riddertrouw en* ULYSSES *en* CIRCÉ, drie stukken, die, in weerwil van het veelvuldig schoon, dat er in besloten is, echter koel ontvangen werden. De laatste levensjaren des kunstenaars zijn toegewijd geweest aan het ontwerpen van eene groote *Methode voor de Violoncel*, die dan ook nagenoeg geheel afgewerkt onder zijne nagelaten papieren gevonden is.

ROMBOUTS (THEODORUS), een schilder in 1597 te *Antwerpen* geboren, bezat een zeer schoon koloriet; doch al te zeer met zich zelven ingenomen, vergeleek hij steeds zijne voortbrengselen met die van den beroemden RUBENS, zijn' tijd- en stadgenoot. Deze vergelijking, welke hij voorzigtigheidshalve had behooren te vermijden, kon niet tot zijn voordeel zijn. Hij reisde naar *Rome*, alwaar hij weldra voordeelig bekend werd. Door den grootheertog van *Toskanen* beroepen, begaf hij zich naar *Florence*, alwaar hij verscheiden geschiedkundige schilderijen vervaardigde. Na ernstige en majestueuse onderwerpen te hebben geschilderd, ontspande hij zich met het voorstellen van bijeenkomsten van kwakzalvers, drinkers, straat-muzijkanten enz. Hij overleed te *Antwerpen*, volgens HOUBRAKEN in 1637, en volgens WEYERMANS in 1640. Zijne belangrijkste schilderijen zijn: *de Heilige* FRANCISCUS, *de wonde-teekens ontvangende*, *het Offer van* ABRAHAM, en THEMIS *met hare zinnebeelden*, welke laatste in het geregtshof te *Gend* gevonden wordt, en zelfs RUBENS met bewondering trof.

ROME (ESPRIT JEAN DE), heer van *Ardene*, te *Marseille*, in 1687 geboren, volbragt zijne eerste studien te *Nancy*, en na een vrij lang verblijf te *Parijs*, keerde hij naar zijne geboorteplaats terug, alwaar hij in 1748 overleed. Men heeft in 1767 zijne *Nagelatene werken*, in 4 dl.n kl. in 12.mo in het licht gegeven, onder welke men moet onderscheiden zijne *Fabelen*, en de oordeelkundige *Verhandeling*, waarmede hij dezelve deed vergezeld gaan. Indien hij de naiviteit van LAFONTAINE mist, kan men hem echter vele bevalligheid, lagchende beelden, een' landelijk-filozofischen smaak, en aangename natuur-tafereelen niet ontzeggen. Men vindt in deze verzameling, *Redevoeringen* en *Oden*, die door verschil-

lende akademiën bekroond werden. Hij was lid van die van *Marseille*. De meeste der overige stukken dezer verzameling hadden gevoegelijk in de portefeuille des uitgevers kunnen blijven.

ROMÉ DE L'ISLE (JOANNES BAPTISTA LODEWIJK), een natuur- en delfstofkundige, te *Gray* in *Franche-Comté*, den 26 Augustus 1736 geboren, overleed te *Parijs* den 10 Maart 1790. Reeds vroegtijdig legde hij eenen bepaalden smaak voor de waarnemingen en nasporingen aan den dag. Na zijne studien te *Parijs* volbragt te hebben, vertrok hij naar *Indië*, en werd te *Pondichéry* door de Engelschen gevangen genomen. In 1764 in *Frankrijk* teruggekeerd, beoefende hij onder SAGE de natuurlijke historie, en legde zich voornamelijk op de delfstofkunde toe, waarvan hij later eenen leergang opende, die door talrijke kweekelingen gevolgd werd. ROMÉ DE L'ISLE gaf over deze wetenschap een aantal *Proeven* en *Verhandelingen* in het licht, die in 1783 gevolgd werden door de *Cristallographie* of *Beschrijving der aan alle ligchamen uit het mineraalrijk eigene vormen, der in den staat van zout- steen- of metaalachtige verbinding, met beknopte afbeeldingen en platen van alle bekende kristallen*, *Parijs*, 4 dl.n in 8.vo Dit groote werk vermeerderde zijnen roem aanmerkelijk, en trok de aandacht der natuurkundigen tot zich. Hij beweert in hetzelve dat de kristallisatie het uitwerksel eener aan alle ligchamen uit het mineraalrijk gemeene eigenschap is; van eene veelzijdige, vaste en in elke soort bepaalde gedaante aantenemen; dat zulks een der zeldzaamste verschijnselen der natuur is, en een dergenen, waarvan men kan zeggen, dat de ontdekking niet meer schijnt betwist te kunnen worden, uithoofde van het groot aantal waarnemingen, die dezelve bekrachtigen. Hij beschreef dezelve aldus: *Eene grondwet der natuur, krachtens welke, de tot de wezenlijke of gelijksoortige deelen eens ligchaams, door tusschenstelling eener vloeistof verzwakt, ontbonden, en van elkander gescheiden zijnde, geneigd zijn om zich weder te verbinden, en om vaste, veelzijdige, regelmatige massa's te vormen.* Het vierde deel bestaat uit platen, waarop meer dan 500 afbeeldingen voorkomen: alle soorten van kristallen worden er vol-

gens het getal en de plaatsing van derzelver hoeken in gerangschikt. Niets bewijst meer dan het gezigt derzelve de oneindige en moeijelijke nasporingen des schrijvers, zijne vlijt en zijn geduld om de natuur in hare kleinste en geheimste bijzonderheden waartenemen en te volgen. Men kan zeggen dat het daar is dat zijn groot beginsel, betrekkelijk den bepaalden en onveranderlijken vorm der kristallen, in zeker opzigt de bekrachtiging der zintuigen en oogen erlangt, meer geschikt, om in de natuurkunde te overtuigen, dan de meest lichtgevende redeneringen. Intusschen — en de schrijver ontveinst zich zulks niet — wordt zijn stelsel, of, als men wil, zijne ontdekking door groote tegenstrevers bestreden, en wat het merkwaardigste hierbij is, door beroemde natuurkenners, die beweren zich door hunne eigene oogen van eenen staat van zaken overtuigd te hebben, geheel in strijd met dien, welken Romé de l'Isle meent gezien te hebben. 1.° In het volgende jaar gaf hij in het licht *Des caractères etc.* (*Over de uitwendige hoedanigheden der delfstoffen*), *Parijs*, 1784, 4 dl.n in 8.vo eene soort van aanhangsel tot het voorgaande werk. Nog heeft men van hem: — 2.° *Métrologie* of *Tafel dienende tot goed verstand van de gewigten en maten der ouden, en voornamelijk om de waarde der Grieksche en Romeinsche munten volgens derzelver verhouding met de gewigten te bepalen.* — 3.° *Lettre etc.* (*Brief aan den heer* Bertrand *over de zoetwater veelvoeten — polypen —*), 1776 in 12.mo — 4.° *l'Action etc.* (*De werking van het centraal-vuur van de oppervlakte des aardbols verbannen en de zon in hare regten hersteld*), 1779 en 1781, in 8.vo De schrijver wijkt in dit werk af van het gevoelen van Buffon, betrekkelijk het vuur in het middelpunt der aarde. Hij ondersteunt het zijne met ontegensprekelijke bewijzen, zonder echter in den eerbied te kort te schieten, aan groote mannen verschuldigd. — 5.° Verschillende *Beredeneerde Catalogussen*, van verscheiden rijke verzamelingen van delfstoffen, kristalisatien en *Madrépora's*, onder welke men die van het kabinet van Davila onderscheidt; het geheel 3 dl.n in 8.vo Hij was een dier zedige en vlijtige geleerden, voor wien de studie meer aanlokkelijks bezat, dan het gerucht der beroemdheid.

Romillon (Elizabeth), van

Lisle, in het Fr. *Tarn*-departement, verloor haren echtgenoot en hare kinderen in eenen weinig gevorderden ouderdom; uit haar huwelijk bleef haar slechts ééne dochter over FRANCISCA genaamd, in 1573 geboren, die zich met haar vereenigde, om eene instelling van religieuzen te stichten, onder den regel van de derde orde van den H. FRANCISCUS. Zij overleed in 1619, zonder den troost te hebben genoten, dit gesticht tot volkomenheid te zien gebragt. Hare dochter FRANCISCA DE BARTHELIER, legde er de laatste hand aan. Zij gaf orde-regels aan hare dochters en noemde dezelve *Religieusen van de heilige ELIZABETH.* Na verscheiden kloosters harer orde te hebben gesticht, keerde zij naar dat van *Parijs* terug; alwaar zij in 1645 in den geur van heiligheid overleed.

ROMILLY (JOANNES EDMUS), een predikant, in 1739 te *Geneve* geboren, en in de kleine parochie van *Saconai* den 29 October 1779 overleden, heeft verscheiden artikels aan de encyclopedische compilatie geleverd, onder anderen de artikels *verdraagzaamheid* en *deugd.* Hij heeft ook *Leerreden over verschillende teksten der H. Schrift* in het licht gegeven. De groote waarheden worden er bondig in voorgedragen. Wij zijn echter niet van het gevoelen van den uitgever, die er het handboek der Catholijken van wil maken: 1.° wijl wij in dat vak leerreden bezitten, die dezelve verre overtreffen, leerreden door de grootste redenaars der verloopene en tegenwoordige eeuw zamengesteld, leerreden, waarin de zedeleer met het dogma is vereenigd, dat aan dezelve de bekrachtiging geeft, en volkomen met dezelve overeenstemt; — 2.° wijl men, zoodra men voor eenen schrijver op eenigerlei wijze ingenomen wordt, al ware het slechts voor den stijl, men ligtelijk dezelfde ingenomenheid voor de algemeenheid zijner gevoelens verkrijgt, zelfs voor diegene, welke wij voor het overige openlijk verwerpen. Intusschen zal de betoovering des stijls van den heer ROMILLY niet zoo ver gaan. Zijne kunstelooze en koele voordragt biedt te gelijkertijd een vrij zonderling contrast aan van gezochte uitdrukkingen en van aanmatigingen om den schoonen geest te spelen.

* ROMILLY (*Sir SAMUËL*), een Engelsche regtsgeleerde,

in 1758 te *Londen* geboren, stamde uit eene protestantsche familie, die bij de intrekking van het edikt van *Nantes*, zich te *Geneve* in *Zwitserland* ging vestigen. De vader van SAMUËL had zich in 1740 in *Engeland* gevestigd, om er het beroep van juwelier uitteoefenen, en hij was gedurende verscheidene jaren die des hofs. Na zijne studiën te *Londen* volbragt te hebben, werd de jonge ROMILLY tot advokaat bevorderd, en weldra wegens zijne talenten en zijn voorbeeldig gedrag zeer gezocht. Zijne zwakke gezondheid deed hem besluiten op het vaste-land te reizen; hij bevond zich in *Frankrijk* in het begin der omwenteling, en verbond zich bijzonder aan MIRABEAU. Na *Zwitserland* bezocht te hebben, kwam hij in *Engeland* terug, om er zijne regtsgeleerde bezigheden weder optevatten; hij verwierf eene aanzienlijke fortuin, en deed zich onderscheiden door zijne verkleefdheid aan de grondbeginselen der whigs. Toen FOX en lord GRENVILLE in 1806 aan het hoofd van het ministerie werden geplaatst, werd ROMILLY gekozen om den post van *Sollicitor* of algemeen gemeenteadvokaat te bekleeden, vervolgens werd hij benoemd tot lid van het lager-huis, en kort daarna tot ridder verheven. Daar de dood van *Fox*, in hetzelfde jaar voorgevallen, de ontbinding had na zich gesleept van het ministerie, waartoe hij behoorde, zoo verloor ROMILLY zijnen post en plaatste zich in de rangen der oppositie. *Hij hield* zich voornamelijk *bezig met* de verbetering van het crimineele wetboek, en in de zitting van 1808, stelde hij eenige veranderingen voor, in de bepalingen, betrekkelijk de gewone diefstallen. Hij wilde ook dat men nieuwe maatregelen name, om het lot der beschuldigden te verbeteren, die enkel op aanklagt of vermoeden *in* hechtenis waren genomen. Sedert dat tijdstip sprak hij bij een aantal gelegenheden, voornamelijk in de debatten die plaats hadden betrekkelijk de emancipatie der Iersche Catholijken, te gunste van welke hij zich met nadruk verklaarde, zoowel als voor eene parlementaire hervorming, en dikwerf verhief hij zijne stem tegen den *Alien-bill*. In 1810 gaf hij een werk in het licht over de lijfstraffelijke wetten van *Engeland*, hetwelk vele opspraak verwekte. Tijdens de onlusten die in 1815 te *Nismes* plaats hadden, sprak ROMILLY in het Lager-huis onderscheidene redevoeringen uit, ten einde het Engelsche

bestuur te bewegen, om ten gunste der protestanten van het zuiden van *Frankrijk* tusschen beide te treden, doch deze voordragten werden door de meerderheid afgestemd. Na zijne vrouw in 1818 verloren te hebben, kon hij de levendige smart, welke hem die gebeurtenis veroorzaakte, niet wederstaan, drie dagen daarna (2 November) bragt hij zich zelven om het leven. Sir SAMUËL ROMILLY heeft in het licht gegeven: 1.° *Aanmerkingen op de lijfstraffelijke wetten, in zoo verre zulks de doodstraffen betreft, Londen*, 1810, in 8.vo; — 2.° *Opwerpingen tegen het ontwerp om een onder-kanselier van Engeland te benoemen*, ibid. 1812, in 8.vo (naamloos). — 3.° *Redevoering in het Lager-huis uitgesproken, over het Vredes-verdrag betrekkelijk den slavenhandel*, ibid. 1814, in 8.vo. BENJAMIN CONSTANT heeft de *Lofrede van Sir SAMUËL ROMILLY* in het licht gegeven, *Parijs*, 1819, in 8.vo, welke hij in het Atheneum van *Parijs*, den 26 December 1818 had uitgesproken.

* ROMME (KAREL), een meetkundige, te *Riom* in 1744 geboren, volbragt zijne studiën te *Parijs*, en ontving sterrekundige lessen van LALANDE, die hem den post van onderwijzer der scheepvaart te *Rochefort* bezorgde. In 1771 vond hij eene wijze uit, om op zee de lengte te meten. De belangrijke waarnemingen, welke hij maakte, verwierven hem de goedkeuring der akademie van wetenschappen, welke hem in 1778 tot haren correspondent benoemde, later werd hij lid van het Instituut en van het legioen van eer. Hij overleed in 1803 te *Rochefort*. ROMME had zich het eerst met roem bekend gemaakt door het volgende werk: 1.° *Méthode etc.* (*Wijze om op zee de lengten te vinden*), *la Rochelle*, 1777, in 8.vo Later gaf hij achtereenvolgend in het licht: — 2.° *l'Art etc.* (*De kunst van het bemasten van schepen*), met PERRIN 1778, in fol. opgenomen in de *Description des arts et métiers*. — 3.° *l'Art etc.* (*De kunst van het zeiltuig*), 1781 in fol. — 4.° *l'Art etc.* (*De zeevaartkunde*, of *Grondbeginselen en algemeene voorschriften der kunst om schepen te bouwen, te bewapenen, te manœuvreren en te bestieren*) *la Rochelle*, 1787, in 4.to, met platen. — 5.° *Dictionnaire etc.* (*Woordenboek der Fransche zeevaartkunde*), *la Rochelle*, 1792, in 8.vo; *Parijs*, 1813, zelfde for-

maat. — 6.° *Dictionnaire etc.* (*Woordenboek der Engelsche zeevaartkunde*), *Parijs*, 1804, 2 dl.n in 8.vo Deze drie werken strekten aan ROMME, zoowel als zijn *Modèle etc.* (*Voorbeeld der berekeningen om op zee de lengte en breedte te vinden*), 1800, in 4.to, tot eer. Hij bestrijdt de wijze door BORDA voorgesteld, en bewijst de onaannemelijkheden derzelve in verscheiden omstandigheden. — In zijn werk over de *Kennis der tijden*, 1804, neemt DELAMBRE zijn gevoelen aan. Nadat de akademie in 1789 als prijsvraag had uitgeschreven de verklaring der proefnemingen op den tegenstand der vloeistoffen in *Frankrijk*, *Italië*, *Zweden* en elders gemaakt, en nadat het zelfde onderwerp in 1791 was herhaald, trad ROMME in het strijdperk, en deelde den prijs met den heer GERLACH, hoogleeraar der wijsbegeerte aan de akademie van ingenieurs te *Vienne*. LALANDE heeft in de *Geschiedenis der wiskunde* van MONTUCLA, 4.e dl. blz. 454, en volg. de ontleding en het resultaat der proefnemingen van ROMME medegedeeld.

* ROMME (GILBERT), broeder van den voorgaande, te *Riom* in 1750 geboren, legde zich in het begin op de beoefening der wiskunde toe; na verscheiden jaren onderwezen te hebben, en huisonderwijzer bij den graaf STROGONOFF te zijn geweest, kwam hij in *Frankrijk* terug, en hij had zich naar *Gineaux* begeven, alwaar hij zich bezig hield met de verbetering zijner landgoederen, toen de staatkundige onlusten van zijn vaderland zijne eerzucht opwekten. Hij verklaarde zich te gunste der nieuwigheden, en werd een der vurigste Jacobijnen. In 1791 werd hij door het dep.t *Puy-de-Dôme* tot afgevaardigde bij het wetgevende ligchaam, en later bij de nationale conventie verkozen. In deze beide vergaderingen toonde hij zich de verklaarde vijand der priesters en der monarchie, stemde voor den dood van LODEWIJK XVI, en nam alle gelegenheden te baat, om de grondbeginselen der bergpartij te verdedigen en voorttetplanten. Zijne onaangename stem, zijn grof gelaat en zijne grove gestalte, zijne onbeschaafde manieren, deden hem door MERCIER, in zijn *Nouveau Paris*, den *Muilezel van Auvergne* noemen. Den 19 Mei 1792 klaagde hij den vrederegter LARIVIÈRE aan, die, betrekkelijk de *Oostenrijksche commissie*, het in hechtenis nemen van BAZIRE, MERLIN en CHABOT,

beschuldigers dier hersenschimmige commissie, bevolen had. Den 31 Mei 1793 verklaarde hij zich tegen de Girondijnen, en werd naar *Cherburg* gezonden, om dezelve te bewaken, maar zij namen hem in Junij in hechtenis, en deden hem te *Caen* opsluiten als gijzelaar der op den 2 derzelfde maand met proscriptie getroffene afgevaardigden (zie PRIEUR-DUVERNOIS). Zijne zegepralende partij gaf hem de vrijheid weder, en in September stelde hij den *Republikeinschen Kalender*, dien hij met FABRE D'EGLANTINE, volgens het plan van den sterrekundigen LALANDE had zamengesteld, voor, en deed denzelven aannemen. Hij was het, die den post van directeur der akademie van *Frankrijk* te *Rome*, en het opvoedings-gesticht van *Saint-Cyr* deed vernietigen. In de maand November zat hij in de conventie voor, waar hij eenigen tijd te voren het verslag over de uitvinding van CHAPPE had gedaan (zie CHAPPE), zoowel als verscheiden andere over het openbaar onderwijs. ROMME bewerkte de ontbinding der normaal-school, welke hij van kwakzalverij beschuldigde. De val van ROBESPIERRE, den 9 thermidor (27 Julij 1794), en die der bergpartij, noodzaakten hem om gedurende eenigen tijd zijne ware gevoelens verborgen te houden; maar in de zaak van CARRIER, kon hij dezelve niet meer ontveinzen: hij trachtte de verdediging van dien bloeddorstigen man te ondernemen, en verklaarde zich tegen het stelsel van terugwerking (*réactie*), hetwelk toenmaals *Frankrijk* beheerschte. Hij was in November tot een der twintig leden benoemd, die belast waren om het gedrag van CARRIER te onderzoeken, en in het *verslag*, dat hij er van gaf, helde hij over te zijne gunste, en trachtte zelfs zijne misdaden te verschoonen. De conventie zond hem daarop naar de havens van *Normandijë*, ten einde er de vreemde koopwaren te onderzoeken, welke men er in beslag genomen had. In *Parijs* teruggekeerd, sloot hij zich weder bij de Jacobijnen aan, ondersteunde hunne ontwerpen tegen de conventie, en vertoonde zich aan het hoofd der muitende voorsteden, die dezelve den 1 Prairial, jaar 3 (20 Mei 1795) gingen aanranden. Nadat zijne partij voor de tweede maal bezweken was, werd hij op denzelfden dag in hechtenis genomen, men leverde hem aan eene militaire commissie over, die hem ten dood veroordeelde. Toen men hem zijn vonnis voorlas, doorstak

hij zich met eenen dolk; zijne vijf lotgenooten DUQUESNOY, GOUJON, BOURBOTTE, DUROY en SOUBRANY gingen op dezelfde wijs te werk; drie derzelve, en daaronder ROMME, kwamen oogenblikkelijk om het leven: de drie overigen werden geheel bloedend naar het schavot gesleurd. Dit viel voor op den 18 Junij 1795. Men kent van GILBERT ROMME *Annuaire etc.* (*Jaarboek voor den landbouwer*), 1795, in 8.vo.

* ROMNEY (GEORGE), een beroemde Engelsche schilder, den 26 December 1734, te *Dalton* in het graafschap *Lancaster* geboren, was de zoon van eenen pachter, en had eenen rondzwervenden schilder tot meester; maar hij had meer aan zijnen natuurlijken aanleg dan aan de lessen van zijnen onderwijzer te danken. Na, nog zeer jong zijnde, eene schilderij te hebben vervaardigd, *den dood van den generaal WOLF* voorstellende, kwam hij te *Londen*, bood zich bij de akademie van schilderkunde aan, en behaalde den tweeden prijs. Hij verkocht deze schilderij zeer duur, en wendde den prijs derzelve aan, tot het doen van reizen in *Italië*: hij hield zich meer bijzonder te *Florence* en te *Rome* op, alwaar hij de groote voorbeelden beoefende, en zich in zijne kunst bekwaamde. In *Londen* teruggekeerd, onderscheidde hij zich in de portretten, en vooral in diegene, welke hij voor miss HASTE, later lady HAMILTON (zie dat artikel), vervaardigde. Toen deze als gezondheids-godin op de stellaadjen van den kwakzalver GRAHAM verscheen, lokte haar ROMNEY tot zich, en zij verliet hem weder voor den neef van lord HAMILTON. Behalve een aantal portretten, noemt men nog van dezen kunstenaar, verscheiden geschiedkundige schilderstukken, door kenners grootelijks op prijs gesteld. Men noemt met lof zijne *Schipbreuk*, uit den *Storm* van SHAKESPEARE ontleend, *Cassandra*, volgens *Troilus en Cressida* van denzelfden dichter, enz. ROMNEY had van kindsbeen af eene groote begaafdheid voor de industriele kunsten aan den dag gelegd: hij bootste alle voorwerpen na, die onder zijne hand vielen; op deze wijze vervaardigde hij eene viool, welke hij gedurende zijn geheele leven behield. Hij overleed te *Kendal*, den 15 Novb. 1802.

ROMUALDUS (*Heilige*), stichter en eerste abt der camaldulenzer-orde, te *Ravenna*, in 952 uit de hertoglijke

familie der HONESTI's geboren. Door de aanlokselen des wellustes verleid, gaf hij zich aan alle bedriegelijke bekoorlijkheden der wereld over. Eindelijk door de genade getroffen, sloot hij zich op in het klooster van *Classe*, bij *Ravenna*, waar eenige niet zeer regelmatige monniken, die zijne deugd beschaamde, hem boven van eene terras wilden werpen. Hij zag zich genoodzaakt, de wijk naar eenen kluizenaar te nemen, MARINUS genaamd, die in den omtrek van *Venetië* woonde. Deze kluizenaar las dagelijks de Psalmen, en daar ROMUALDUS naauwelijks kon lezen, sloeg hem MARINUS, om hem oplettend te maken en de vruchten der lessen te bespoedigen, welligt meer nog om zijne standvastigheid te beproeven, met een stokje aan de linkerzijde des hoofds. Nadat de jonge kluizenaar zulks langen tijd had uitgestaan, zeide hij hem eindelijk: *Sla mij toch aan de regter zijde, wijl ik met het linker oor bijna niet meer hooren kan.* De grijsaard bewonderde zijn geduld, en behandelde hem met meer zachtheid. ROMUALDUS bouwde verscheiden kloosters, en zond religieuzen om het Evangelie aan de ongeloovigen van *Hongarijë* te gaan verkondigen. Hij vertrok te dien einde zelf, maar hij werd op weg opgehouden, door eene magteloosheid, die hem belette verder te gaan. De heilige ROMUALDUS stichtte, in 1012, het klooster van *Camaldoli* in *Toskanen*; het is van daar dat zijne orde den naam van *Camaldulenzer* heeft aangenomen. De heilige ordestichter gaf in 1027, bij *Val-de-Castro*, zijne ziel aan God over. Zijne deugden hadden hem een groot aanzien verworven. Keizer HENDRIK II beriep hem in 1022 aan zijn hof; maar nadat de vrome kluizenaar hem wijze raadgevingen had medegedeeld, keerde hij naar zijne geliefkoosde afzondering terug. De bedillers van het Christendom vragen, of het, om zich te heiligen, noodig zij, zich in de woestijnen af te zonderen? Ongetwijfeld, neen! » maar die zucht, zegt een wijze en regtvaardige schrijver, welke God aan zeer deugdzame personen heeft ingeboezemd, is voor de wereld niet nutteloos geweest. Zij hebben vrucht- en bewoonbaar gemaakt, plaatsen die geheel woest waren; de roem hunner deugden heeft dikwijls menschen uit hunne ongeregeldheden getrokken, die anders onboetvaardig zouden zijn gestorven; de eenzaamheid is noodzakelijk voor

diegene voor welke de wereld een gevaarlijk verblijf is, en het zou onregtvaardig zijn hunne neiging te dwarsboomen." De H. PETRUS DAMIANUS heeft zijn *Leven* beschreven. JOANNES BENEDICTUS MITTARELLI en ANSELMUS CONSTADINI, camaldulenzer religieuzen, hebben de *jaarboeken* dier orde in 9 dl.n in fol. in het licht gegeven. *Venetië*, 1755 — 1773. Men ziet aan het hoofd derzelve het plan van het klooster van *Camaldoli*, in eene woeste en schilderachtige ligging, boven op de *Appenijnen*.

ROMULUS, stichter en eerste koning van *Rome*, was de broeder van REMUS, en de zoon van RHÉA-SYLVIA, dochter van NUMITOR, koning van *Alba*. Nadat deze laatste vorst door zijnen broeder AMULIUS was van den troon geworpen, werd zijne dochter onder het getal der Vestaalsche maagden opgenomen. Men waande haar te beletten kinderen te bekomen; maar zij bevond zich weldra zwanger, en om hare oneer te bedekken, strooide zij uit, toen zij van tweelingen was bevallen, dat zij de vrucht van eene gemeenschap met den god MARS waren. AMULIUS liet dezelve op den *Tiber* uitzetten, alwaar zij gevonden werden door FAUSTULUS, opziener van de herders des konings, die hen door LAURENTIA, zijne echtgenoote, deed opvoeden. Deze was eene vrouw, die zich door hare wulpschheid, den bijnaam van *wolvin* had berokkend. Van daar de fabel dat zij door het dier het welk dien naam draagt, gezoogd werden. Zoodra de beide broeders zich in staat zagen om te strijden, verzamelden zij dieven en struikroovers, doodden AMULIUS, en herstelden NUMITOR in het koningrijk *Alba*. ROMULUS stichtte vervolgens de stad *Rome* in het jaar 752 vóór J. C. Wijl het zijnen onderdanen aan vrouwen ontbrak, vierde hij feesten, gedurende welke hij de dochters der Sabijnen en van verscheiden andere volken deed schaken. De naburige natiën snelden te wapen, om zich over dien hoon te wreken; maar zij werden overwonnen en gedwongen den vrede te sluiten. ROMULUS stelde vervolgens eenen senaat aan, maakte wetten, en verdween, terwijl hij zijn leger monsterde, bij de moeras van *Caprea*, gedurende een zwaar onweder, het zij door den bliksem getroffen, hetzij ten dood gebragt door de Senatoren, die zijne magt begonnen te haten en te vreezen; zulks had plaats in het jaar

715 vóór J. C. Kort te voren had de stichter van *Rome* de telling van al de burgers dier stad laten doen. Er bevonden zich slechts 3000 man te voet en omtrent 300 ruiters. Zie daar de bakermat van het Romeinsche rijk. JACOBUS GRONOVIUS gaf in 1684 eene verhandeling in het licht, in welke hij tracht te bewijzen, dat de oorsprong van ROMULUS, zijne geboorte, zijne opvoeding en de Sabijnsche vrouwenroof slechts een roman zijn, door eenen Griek, DIOCLES genaamd, uitgevonden. Dit gevoelen schijnt vrij waarschijnlijk. De fabels verfraaijen, of liever ontsieren; en ofschoon een verstandige geschiedschrijver aan dezelve geen geloof hecht, is hij echter verpligt dezelve aantevoeren omdat hij dikwijls door dwazen beoordeeld wordt. Na zijnen dood werd aan ROMULUS goddelijke eer bewezen. Men noemt hem ook QUIRITUS, als stichter der Romeinen, die hij *Quiriten* noemde. Men kan over ROMULUS raadplegen: de *Grieksche Geschiedenis* van HULLMANN en zijne verhandeling *de Consulibus*, de *Geschiedenis der Romeinsche republiek* door FERGUSON, de *Romeinsche geschiedens* van NIEBUHR, *die* van STUART; de *Tijdrekening der oude koningrijken*, door NEWTON verbeterd; *Verhandelingen en critische aanmerkingen over de geschiedenis en het bestuur van het oude Rome*, door HOOKE; de *Levensbeschrijvingen van ROMULUS en van NUMA*, door PLUTARCHUS; de *Proeve over de duurzaamheid der regeringen der koningen van Rome*, door ALGAROTTI; de *Onzekerheid van de vijf eerste eeuwen der Romeinsche geschiedenis*, door L. DE BEAUFORT, enz.

* RONCAGLIA (KONSTANTIJN), een Italiaansche godgeleerde, te *Lucca*, in 1677 geboren, begaf zich, nog zeer jong zijnde, in de congregatie der Moeder-Gods, en volbragt in dezelve zijne studien met zoo veel roem, dat hem weldra een leerstoel voor de wijsbegeerte en godgeleerdheid werd toevertrouwd. Na de gewigtigste posten der orde te hebben bekleed, werd hij tot dien van Vicaris-generaal, de verhevenste derzelve, bevorderd. Hij overleed te *Lucca*, den 24 Februarij 1737, evenzeer om zijne deugd als om zijne kunde betreurd. Van zijne talrijke werken willen wij slechts aanvoeren: 1.° *Natalis Alexandri Historia ecclesiastica veteris novique Testamenti, notis*

et animadversionibus aucta et illustrata, opera et studio CONST. *RONCAGLIA*, *Lucca*, 1734, 9 dl.n in fol. Dit commentarium der kerkelijke geschiedenis van pater ALEXANDER maakte zulk een opgang, dat pater MANSI, er in dezelfde stad er eene tweede uitgave van in het licht deed verschijnen. Het werk werd ook herdrukt te *Napels* en te *Parijs* (*Venetië*), 1740, 18 dl.n in 4.to — 2.° *Istoria della variazioni delle chiese protestanti*, *Lucca*, 1712, in 8.vo — 3.° *Universa moralis theologia*, *Lucca*, 1730, 2 dl.n in fol, en *Venetië* 1736. Men vindt aan het hoofd der tweede uitgave van den *Natalis Alexandri etc.* eene Levensschets des schrijvers, welke men ook aantreft in het werk getiteld: *De scriptoribus congregationes clericorum regularium*, van SARTESCHI, blz. 278.

RONDEL (JACOBUS DE), een protestantsche schrijver, onderwees langen tijd de schoone letteren te *Sedan*, alwaar hij met den beruchten BAYLE in vriendschapsbetrekkingen kwam, die zijne kunde op prijs stelde, en hem het ontwerp van zijn Woordenboek mededeelde. Nadat de akademie dier stad in 1681 vernietigd was, begaf hij zich naar *Maastricht*, alwaar hij hoog bejaard in 1713 overleed. Er bestaat van hem: 1.° *Vie etc.* (*Leven van EPICURUS*), *Parijs*, 1679, in 12.mo — 2.° *Discours etc.* (*Verhandeling*) over het kapittel van THEOPHRASTUS, dat over het *bijgeloof* handelt, *Amsterdam*, 1683, in 12.mo, enz. enz., twee werken, waaruit weinig nut te trekken is.

RONDELET (WILLEM), te *Montpellier* in 1507 geboren, onderwees er met roem de geneeskunde. Het is op zijn verzoek, dat koning HENDRIK II, de ontleedkundige zaal of snijkamer zijner geboorteplaats liet bouwen. Hij legde zich met zoo veel ijver of liever woede op de ontleedkunde toe, dat hij zelf het ligchaam van een zijner kinderen opende; eene den kannibaal waardige operatie, en die het denkbeeld zoude kunnen doen ontstaan dat de anatomie somtijds onmenschelijk kan maken, vooral indien met dit tooneel met andere vergelijkt, die nog gruwelijker zijn, in den loop dezer zich noemende wijsgeerige eeuw uitgeoefend op levende kinderen van armen en vreemdelingen. Deze ontaarde vader overleed te *Realmont* in het *Waldenserland*, in 1566, aan de gevol-

gen van een onmatig gebruik van vijgen. Er bestaat van hem: 1.° *Histoire etc.* (*Geschiedenis der vergiften*), in het Latijn 1554, 2 dl.n in fol. en in het Fransch, 1558, in fol. De president DE THOU zegt dat hij deze geschiedenis heeft ontleend uit de *Commentariën* op PLINIUS van WILLEM PÉLICIER, bisschop van *Montpellier*, die nooit het licht hebben gezien. — 2.° Verscheiden geneeskundige werken. Dezelve beantwoorden niet aan den roem, welken hij verworven had. Hij is het met wien RABELAIS zich vermaakt heeft, onder den naam van RONDIBILIS. Zijn leven komt voor in de *Werken* van LAURENTIUS JOUBERT, zijnen kweekeling.

* RONDELET (JOANNES), een bouwkunstenaar, te *Lyon* in 1743 geboren, volbragt zijne studiën in het Jesuiten collegie zijner geboorteplaats. De lessen van den heer LOYER, ontwikkelden in hem den smaak voor de bouwkunde, en hij werd vervolgens een der beste leerlingen van den beroemden SOUFFLOT. In het begin belast met het opzigt der werkzaamheden van de ST. GENOVEVA-kerk, werd hij later door zijnen meester bestemd, om dezelve voortte-zetten. SOUFFLOT had niet anders tot stand kunnen doen brengen dan het portaal, den buik, de lage zijden en de torens van dit gebouw: na zijnen dood in 1780 voorgevallen, begon RONDELET den koepel of het helmdak. De hekelaars van dien tijd hadden beslist dat de uitvoering deszelven onmogelijk was. RONDELET zette de kroon op den roem van SOUFFLOT, met door de oprigting zelve het tegendeel te bewijzen, en men zag door zijne zorg, de dubbele zuilen-rij, en den drievoudigen koepel, welke dit oorspronkelijke tot de hoofdkerk der beschermheilige van *Parijs* bestemde monument, zoo sierlijk kroonen, zich verheffen. Onder begunstiging van het gouvernement, deed RONDELET, in 1783 eene reis door *Italië* met oogmerk, om tot zijne kunst betrekkelijke nasporingen te maken. De waarnemingen, welke hij gedurende de twee jaren, welke deze reis duurde, dienden tot de zamenstelling eener *Traité etc.* (*Theoretische en praktische verhandeling over de Bouwkunde*). Hij gaf vervolgens in het licht verscheidene *Verhandelingen*, over *het wederopbouwen van het helmdak der koren-hal*, over *de Zeevaartkunde der ou-*

den, zijne *Commentariën op* TROUTIN, en zijn werk *over de Waterleidingen van Rome*. Hij bekleedde tegelijkertijd verscheiden belangrijke bedieningen: zoo had hij deel aan de directie van alles wat in *Frankrijk*, onder het opzigt van de commissie der openbare werken, in 1794 en 1795 ten uitvoor werd gebragt: omtrent dezen tijd droeg hij bij tot de oprigting der polytechnieke (alles omvattende) school, en voornamelijk aan de organisatie van het geheele gedeelte betrekkelijk de civiele werken en de nijverheidscholen. Hij was hoogleeraar aan de koninklijke school van schoone kunsten, en lid van het Instituut. RONDELET is te *Parijs*, den 25 September 1829 overleden: de Heeren VAUDOYER en BALTARD hebben bij zijn graf redevoeringen uitgesproken. Men vindt in de *Encyclopédie méthodique*, een aantal *artikels* van dezen bouwkunstenaar.

RONDELLI (GEMINIANO), een beroemde wiskunstenaar, den 2 Augustus 1651, te *Ronco-di-Scaglia*, in de staten van *Modena* geboren. Hij volbragt zijne studiën aan de universiteit van *Bologna*, alwaar hij de leerstoelen voor de wiskunde en de wijsbegeerte bekleedde, uitmuntende kweekelingen vormde, die later meesters werden, zoo als ZANOTTI, CANTERZANI, HALCANI enz. Men heeft van hem verschillende werken, waarvan men de volgende aanhaalt: 1.° *Aquarum fluentium mensura nova methodo inquisita*, *Bologna*, 1691, in 4.to. — 2.° *Planorum et solidorum Euclides elementa facilioribus demonstrationibus explicata*, *ibid*, 1693, in 4.to — 3.° *Universale trigonometria lineare o logaritmica*, ibid 1705 in 4.° — Hij is in 1735 overleden.

RONDET (LAURENTIUS STEPHANUS), de zoon van eenen boekdrukker te *Parijs*, en de klein-zoon van JOANNES BOUDOT, van wien er een zeer bekend Latijnsch-Fransch woordenboek bestaat, werd den 6 Mei 1717 geboren, en overleed den 1 April 1785. Hij heeft zich voornamelijk onderscheiden in de beoefening der Hebreeuwsche taal, en heeft eene uitgave bezorgd der *Hebreeuwsche Spraakkunst* van FLEURY, koninklijk hoogleeraar, onder den titel van *Grammaticæ Hebraicæ compendiosum exemplar*, 1724, in fol. RONDET is voornamelijk bekend door de uitgave des bijbels, dien hij onder den titel van *Sainte Bible etc.* (*Heilige Bijbel, in het*

Latijn en in het Fransch met aanteekeningen, voorreden en verhandelingen), *Parijs*, 1748—50, 14 dl.n in 4.to en die gewoonlijk bekend is onder den naam van *Bijbel* van den abbé DE VENCE, ofschoon deze er geenerlei deel aan heeft gehad, en de uitgever uit de werken van dien kundigen leeraar, slechts een klein getal verhandelingen ontleend heeft. Het grootste gedeelte der voorreden en verhandelingen zijn van dom CALMET: dezelve zijn geheel behouden doch herzien, verbeterd en somtijds meer ontwikkeld. De vertaling (in het Fransch) met eene letterlijke omschrijving, in cursijf-letter, tusschen de vertaling ingelascht, is omtrent dezelfde als die van pater DE CARRIÈRES. RONDET leverde eene nieuwe uitgave van dezen bijbel, *Avignon*, 1767 — 74 in 17 dl.n in 4.to; hij herzag dezelve met eene nieuwe zorg, vergeleek zijne aanteekeningen met die van pater HOUBIGANT, en voegde er verscheiden verhandelingen bij, die de vrucht van zijnen arbeid zijn. Deze uitgave is te *Nimes* in 17 dl.n in 8.vo herdrukt. [Eindelijk is er in 1828, te *Parijs* bij MEQUIGNON-HAVARD, eene vierde uitgave, in 25 dl.n in 8.vo, met een atlas in 4.to in het licht verschenen]. RONDET heeft verder in het licht gegeven: 1.o *Dictionnaire etc.* (*Geschiedkundig en Critisch woordenboek des bijbels*). — 2.o eene *tweede* uitgaaf des bijbels, door den abbé LE GROS, volgens de oorspronkelijke teksten — in het Fransch — vertaald, 1756, 5 dl.n in 12.mo — 3.o eene andere *uitgave* van het Nieuwe Testament, door MESENGUY vertaald, 1754, in 12.mo — 4.o twee uitgaven van den Bijbel door SACY vertaald, 1758 en 1776. — 5.o twee *uitgaven* van den brevier van *Carcassonne*, van den brevier van *Cahors*, van den brevier van *Mans*, van het rituaal van *Soissons* enz. Al deze uitgaven, en de aanteekeningen, die dezelve vergezellen, bewijzen de vlijt, de nasporingen en den smaak van RONDET voor de kerkelijke wetenschappen; het is te bejammeren, dat men op meer dan eene plaats, janseniste inzigten en sporen zijner betrekkingen met de agenten eener sekte ontwaart, die verwarring in de theologische wetenschap sticht, terwijl zij tevens beproeft, om de hierachie en de Catholijke éénheid te verdelgen. — 6.o Een aantal *Verhandelingen*, waarin de schrijver meestal

het minst gevolgde en het meest geschikte gevoelen aankleeft, om nadeelige indrukselen voor den gewijden tekst te onderhouden. Datgene, hetwelk hij heeft ontwikkeld *betrekkelijk de sprinkhanen van het boek der Openbaring*, is de vrucht van de dolzinnigste dweepzucht, van eenen woedenden haat, eenen Christen, en zelfs een verstandig mensch onwaardig (zie het *Journ. hist. et litt.* van den 1 Junij 1784 blz. 173). Men heeft zulks omgewerkt in *les Sept etc.* (*De zeven tijdperken der kerk* of *Gissingen over de voorzeggingen van het boek der Openbaring van den heiligen* JOANNES), 1783, 2 dl.n in 12.mo — 7.° Men ontwaart denzelfden geest, in het vervolg dat hij heeft geleverd, op de *Continuation etc.* (*Voortzetting der Kerkelijke Geschiedenis van* FLEURY), door FABRE (Zie dat artikel). Het is daarenboven slechts een wanstallig geraamte dat nergens toe deugt. — 8.° Zijn *Précis etc.* (*Kort begrip der Kerkelijke Geschiedenis*) wordt weinig op prijs gesteld. — 9.° Nog heeft RONDET in het licht gegeven: *Vie etc.* (*Leven van den Heer* BESOGNE), de lofrede van eenen man der secte, door eenen man derzelfde secte voorgedragen, enz.

RONSARD (PETRUS DE), een Fransche dichter, in het kasteel *la Poissonnière* in *Vendomois*, in 1524 uit eene adellijke familie geboren, werd te *Parijs* in het collegie van *Navarre* opgevoed. Daar de wetenschappen hem slechts doornen aanboden, verliet hij dit collegie en werd page van den hertog van *Orléans*, zoon van FRANCISCUS I, die hem aan JACOBUS STUART, koning van *Schotland* gaf, welke vorst in *Frankrijk* was gekomen, om met MARIA van *Lotharingen* in den echt te treden. RONSARD bleef meer dan twee jaren in *Schotland* bij dien vorst, en kwam daarna in *Frankrijk* terug, alwaar hij door den hertog van *Orléans* in verschillende onderhandelingen werd gebruikt. Hij vergezelde LAZARUS BAÏF naar den rijksdag te *Spiers*. Nadat die geleerde hem den smaak voor de schoone letteren had ingeboezemd, leerde hij met den zoon van BAÏF, onder DAURAT het Grieksch, en beoefende met zoo veel roem de Muzen, dat men hem den *Prins der Dichters* van zijnen tijd noemde. (Zie SAINT GELAIS). HENDRIK II, FRANCISCUS II, KAREL IX en HENDRIK III overlaadden hem met weldaden en gunstbewijzen. Nadat RONSARD den eersten prijs in de bloemspelen

behaald had, beschouwde men de beloofde belooning, als beneden de verdienste des werks, en den roem des dichters. De stad *Toulouse*, liet dus eene MINERVA van massief zilver en van eene aanmerkelijke waarde vervaardigen, welke zij hem toezond. Het geschenk ging vergezeld van een besluit, hetwelk RONSARD den *Franschen dichter bij uitnemendheid* verklaarde. MARIA STUART, koningin van *Schotland*, even zoo gevoelig voor zijne verdiensten als de Toulousanen, gaf hem een zeer rijk buffet, waarin zich eene vaas bevond in den vorm van rozenstruik, den *Parnassus* voorstellende, op den top van welk een *Pegasus* was, met dit opschrift:

A RONSARD, L'APPOLLON de la source des (Muses.

Uit beide deze trekken kan men den roem afleiden, welken deze dichter genoten en dien hij tot op den tijd van MALHERBES gehandhaafd heeft; maar zijne zucht om in alles den geleerde te spelen, en om woorden te vormen, uit het Grieksch, het Latijn, en uit de verschillende plat-Fransche (*patois*) tongvallen heeft zijne versificatie hard, en soms onverstaanbaar gemaakt. Hij heeft nagelaten *Lofzangen*, *Oden*, een dichtstuk getiteld: *la Franciade*, *Herderszangen*, *Punt-* en *Klinkdichten* enz. Hij overleed in de priorij van *Saint-Cosme-lez-Tours*, een zijner benificien in 1585. Hij was buitengemeen verwaand, sprak slechts over zijn huis, over zijne gewaande betrekkingen met gekroonde hoofden. Hij was in hetzelfde jaar geboren, waarin FRANCISCUS I voor *Pavia* de nederlaag bekwam; *even*, zeide hij: *alsof de hemel, daardoor Frankrijk voor zijne verliezen had willen schadeloos stellen.* De *Dichtwerken* van RONSARD verschenen te *Parijs*, in 1657, in 6 dl.n in 4.to, en in 1604, in 10 dl.n in 12.mo in het licht. Uit al deze boekdeelen hebben de *Annales Poétiques* slechts drie stukjes kunnen overnemen, waarop nog veel aftedingen valt.

* RONSIN (KAREL PHILIPPUS), een republikeinsch-generaal, in 1752 te *Soissons* geboren, kwam vroegtijdig te *Parijs* waar hij de letterkunde beoefende. Hij begon in de eerste jaren der omwenteling waarvan hij zich een der ontstuimigste voorstanders toonde, door verscheidene naar den geest des tijds zamengestelde *Treurspelen* in het licht te geven,

die slechts eenen voorbijgaanden opgang maakten, als een gevolg der staatkundige grondbeginselen die hij openlijk predikte: het zijn LODEWIJK XII, het *verbond der dweepers en dwingelanden*, ARETOPHYLUS of *de dwingelland van Cyrene*, een verschrikkelijk stuk dat niettemin op het Fransche tooneel werd toegejuicht, waar het in October 1793 werd uitgevoerd. Men haalt er nog eenige verzen van aan, welke men slechts behouden heeft omdat zij belagchelijk zijn. In het jaar 1791, sloot zich RONSIN aan DANTON, MURAT en andere hoofden der volkspartij, wier ontwerpen hij begunstigde. Na den 10 Augustus 1792, deden de protestanten hem tot krijgs-commissaris bij het leger der *Nederlanden* benoemen. Hoewel hij zich zeer slecht van dien last kweet, werd hij niettemin onder BOUCHOTTE aan het ministerie van oorlog toegevoegd, waar hij dezelfde onbekwaamheid aan den dag legde. Hij had den militairen stand omhelsd, waarin hij geene andere bekwaamheid toonde dan vermetelheid en wreedheid. In minder dan twee jaren tot den rang van generaal van het revolutionnaire leger verheven, begaf hij zich naar *Meaux*, en bestuurde in zeker opzigt de moordtooneelen der gevangenissen. Men zond hem vervolgens naar *Lyon*, tijdens het beleg dier stad, van waar hij aan den club der *Cordeliers* schreef: » Wij gaan spoedig werkende middelen gebruiken om ons in massa van de tegenomwentelingsgezinden te verlossen; en de *Rhône* met hun bloed geverwd, zal aan de fœderalisten van het Zuiden hunne vernietiging aankondigen." Hij werd kort daarna in den oorlog van de *Vendée* gebruikt, waar hij zich een even zoo bekwaam veldheer openbaarde als hij een goed dichter en wijze beheerder geweest was. Gedurende den geheelen tijd dat hij er het bevel voerde, telde hij slechts nederlagen, voerde den oorlog als een wreedaardige beul, en zijn naam maakte hem waardig om naast die van WESTERMANN en ROSSIGNOL te prijken. Nadat iemand hem was komen klagen over de knevelarijen van zijnen staf en zijne soldaten die het land verwoestten, de inwoners plunderden en hen vervolgens om het leven bragten, antwoordde hij: » Wat wilt gij dat ik er aan doe? ik weet zoowel als gij dat het een hoop roovers is, maar ik heb deze schurken voor mijn leger noodig; vind eens eer-

lijke lieden die dit beroep willen uitoefenen." Het was het beroep dat hij zelf uitoefende, en waarbij hij het eerste voorbeeld van rooflzucht gaf. In *Parijs* teruggekomen, kwam hij voor de balie der conventie verslag van zijne zending geven: bij deze gelegenheid verklaarde hij dat *sedert deze vergadering de verschrikking aan de orde van den dag had gesteld, het volk zich tot de hoogte van de omwenteling had verheven*, en te gelijkertijd deed hij een beknopt verhaal van de gruwelen, die hij zelf bevolen had. Deze openbaringen bragten eene geheele andere uitwerking te weeg, dan die, welke hij er van verwacht had, hij werd met VINCENT, een andere adjunct van den minister van oorlog, in hechtenis genomen, en verkreeg eerst na eenigen tijd de vrijheid terug, op de aanzoeken van zijne vrienden COLLOT D'HERBOIS, CARRIER en DANTON. Intusschen maakte hij zich later los van de partij van dezen laatste en werd een der chefs van de *hebertisten*, die hij boven de gemeente en zelfs boven de conventie wilde verheffen. Terwijl hij aldus handelde, dacht hij zijne bijzondere inzigten te begunstigen liever dan deze partij van godverzakers. Van alle middelen beroofd die tot de groote posten doen geraken, bezat RONSIN eene bovenmatige eerzucht en had, naar men zegt, CROMWEL tot voorbeeld gekozen, wiens stoutmoedigheid hij navolgde en zich voorstelde in geluk te zullen evenaren. Maar andere meer behendige muitelingen wisten zijne ontwerpen te verijdelen; ROBESPIERRE deed hem op nieuw, op de beschuldiging *dat hij eenen dwingeland aan Frankrijk had willen geven*, in hechtenis nemen. Voor de revolutionnaire regtbank gevoerd en aan den wreeden FOUQUIER TAINVILLE overgeleverd, werd hij ten dood veroordeeld, en den 24 Maart 1794, in den ouderdom van 42 jaren geëxecuteerd. Verscheiden tooneelstukjes van RONSIN zijn gezamenlijk onder den titel van *Tooneelwerk van RONSIN*, *Parijs* 1796, in 12.mo in het licht gegeven; de heer A. A. BARBIER schrijft hem nog in zijn *Woordenboek der ongenoemde schrijvers* de vertaling toe van den *Val van RUFIN*, 1780, in 8.vo

* ROOKE (LAURENTIUS), een sterre- en Engelsche meetkundige, werd in 1623 te *Depford* in het graafschap

Kent geboren. Hij volbragt zijne studiën te *Cambridge* en beoefende de sterrekunde te *Oxford*, in het collegie *Wadham*, waar hij den heer SETH WARD, dien hij gedurende eenigen tijd werd toegevoegd, tot meester had. Hij had ook de wiskunde beoefend, en hij hielp den heer BOYLE in zijne navorschingen. Hij verkreeg in 1652 den leerstoel der sterrekunde bij het collegie van *Gresham;* hij verwisselde denzelven tegen dien der meetkunde. LAURENTIUS ROOKE gaf zich eene bijzondere moeite om de instellingen der koninklijke maatschappij van *Londen* te verbeteren, waartoe hij in 1660 den eersten grondslag legde. Hij was een der stilzwijgendste menschen van *Engeland;* hij vermijdde de eenigzins lange beraadslagingen en gesprekken: teneinde niet te veel te spreken, wilde hij zelfs zijn testament niet schriftelijk maken, maar benoemde doctor WARD bisschop van *Exeter*, zijnen algemeenen erfgenaam terwijl hij voor een' notaris, en getuigen deze weinige woorden zeide: » Ik laat u al hetgeen wat ik heb." Hij overleed den 27 Junij in 1662 in den ouderdom van veertig jaren. Men heeft van hem: 1.° *Beschrijving van eene proefneming*, gedaan met eene lange buis vol olie, waarin die vloei-stof daalt als de zon schittert, en waarin zij stijgt als dit hemellichaam door eenige wolk verduisterd is of als zij naar haren ondergang helt; — 2.° *Raadgevingen aan de zeelieden die naar de Oost- en West-Indiën gaan;* — 3.° *Waarnemingen over de komeet van 1652;* — 4.° *Wijze om de maansverduisteringen waartenemen;* — 5.° *Verhandelingen over de waarneming betrekkelijk de verduisteringen der trawanten van de zon, enz.*

* ROOKE (sir GEORGE), een Engelsche vice-admiraal, in 1650 te *Kent* geboren, was nog zeer jong toen hij in de zeedienst trad; weldra onderscheidde hij zich zoo wel door zijne bekwaamheid als door zijne dapperheid. Hij leefde onder de regeringen van WILLEM en ANNA, en werd met verscheidene ondernemingen belast, waarbij hij bewijzen van moed en beleid aan den dag legde. Hij was commodoor toen hij het smaldeel, bestemd om *Ierland* te onderwerpen, naar dat eiland geleidde. De vloot van *Smirna* in de magt der Franschen gevallen zijnde, gelukte het hem na eenen bloedigen slag hun een gedeelte te ontweldigen. In de oorlogen over

de Spaansche erf-opvolging, bevond hij zich bij de veroovering of liever bij de bezetting van *Gibraltar*, dat de bevelhebber dier stad voor eene groote som aan de Engelschen overgaf. Bij den slag van *la Hogue* en bij dien van *Malaga*, onderscheidde hij zich door eene buitengewone dapperheid. De stad *Portsmouth* beriep hem naar het parlement; maar met eene onafhankelijke inborst geboren, kon hij niet aan de ministers behagen, deze zochten hem bij koning WILLIAM te benadeelen, en men drong er bij dien Vorst op aan, hem van het bureau van het admiraalschap te verwijderen; maar hij antwoordde hen: » Ik zal het nimmer doen; ROOKE heeft mij op zee met getrouwheid gedient, ik zal hem niet beletten, om volgens zijn eigen doorzigt ten gunste van zijn land in het lager huis te handelen." Nadat hij in 1701 voor de toelating van den heer HARLEY tot de bedieningen van redenaar der kamer gestemd had, haalde hij zich de vijandschap van de partij der Whigs op den hals, die door aanhoudende vervolgingen er in slaagden om hem te noodzaken zich te verwijderen. Dusdanig was de belooning welke deze dappere officier na zijne langdurige diensten verkreeg. Hij eindigde zijne loopbaan in de afzondering den 24 Augustus 1708, in den ouderdom van 58 jaren. Men vond bij hem slechts eene zeer middelmatige fortuin. » Ik laat weinig na, zeide hij aan diegene zijner vrienden, welke bij zijn testament tegenwoordig waren, ik laat weinig na; maar het weinige dat ik heb, heeft noch eenen traan aan mijne matrozen, noch eenen penning aan mijn land gekost." Deze gevoelens waren zijne inborst waardig, waarvan de regtschapenheid zich nooit logenstrafte. Hij is drie malen gehuwd geweest; maar hij had slechts eenen eenigen zoon, bij zijne tweede vrouw verwekt.

† ROONHUYZEN (HENDRIK VAN), een beroemde vroedkundige, die in het midden der 17.de eeuw te *Amsterdam* bloeide, was niet alleen met de kunst der verlossingen bekend; maar ook in de praktijk van alle heelkundige verrigtingen ervaren. Hij heeft, bij voorbeeld, de oordeelkundigste raadgevingen betrekkelijk den hazenmond gegeven. Hij was een der eersten die de neusnijpers voorschreef, waarvan men in zijnen tijd bij deze operatiën gebruik maakte, en toonde aan hoe nutteloos en ongerijmd de

insnijdingen der wangen zijn, welke THEVENIER heeft aangeraden, ten einde de toenadering der randen van de verdeeling gemakkelijker te maken. Hij verhaalt verscheidene waarnemingen van keizersneden met het beste gevolg uitgeoefend, maar eene derzelve alleen op het verhaal van eenen knecht, en zonder dat men weet door wien zij gedaan is, aangehaald, verdient geen vertrouwen. ROONHUYZEN maakte ook gebruik van het lepel-mes van BARTISCH voor de uithaling van het oog. Zijne nagedachtenis zoo wel als die van RAU is in den geest der edelmoedige menschen gebrandmerkt, door het geheim dat hij langen tijd van zijnen hefboom maakte. Dit werktuig, door hem met het beste gevolg aangewend in geval van insluiting van het hoofd van het fœtus in de naauwten van het onderlijf, werd slechts voor veel geld aan een klein getal deskundigen medegedeeld. HALLER beweert dat de hefboom, die den naam van ROONHUYZEN draagt van RUTGER zoon van HENDRIK is, die het onderwerp van dit artikel uitmaakt; maar men weet niet op welk bewijs hij deze bewering grondt. Men heeft van ROONHUYZEN de twee volgende werken: 1.° *Heelkonstige aanmerkingen betreffende gebreken der vrouwen*, *Amsterdam*, 1663, in 8.vo — 2.° *Historische heelkuren*, *Amsterdam*, 1672, in 8.vo Dit tweede werk is slechts het vervolg of het tweede deel van het eerste en bevat de geschiedenis van veertig genezingen van verschillende ziekten door de behandeling des schrijvers te weeg gebragt. Deze werken zijn in het hoogduitsch vertaald, *Neurenberg* 1674, in 8.vo, en in het Engelsch, *Londen*, 1776, in 8.vo Men heeft ook aan HENDRIK VAN ROONHUYZEN eene Hollandsche vertaling van de verhandeling van J. RUFF te danken. *De tumoribus quibusdam phlegmaticis non naturalibus, ex veteribus et recentioribus collectus*, eene vertaling die in 1662, in 8.vo in het licht verscheen.

† ROORE (JACOBUS), een schilder in 1686 te *Antwerpen* geboren, was kweekeling van VAN OPSTAL. Zijne moeder, hoewel eene zuster van den schilder DIRK VAN DER HAGEN, verzette zich in het begin tegen de neiging van haren zoon, dien het eindelijk gelukte haar te bewegen; maar daar hij het ongeluk had van haar voor zijne meerderjarigheid te verliezen, noodzaakten hem zijne voog-

den het beroep van goudsmid te leeren: hij gehoorzaamde, maar hij hield niet op al zijne oogenblikken van uitspanning tot teekenen aantewenden. Het was alstoen dat VAN OPSTAL zijn meester werd. In korten tijd werd ROORE een zijner beste leerlingen, en werd door hem bekwaam geoordeeld om voor het hof van *Frankrijk* eene copie van den H. CHRISTOFFEL van RUBENS te vervaardigen. De jonge kunstenaar kweet er zich zoo wel van, dat zijn meester slechts weinig aan dat werk te verbeteren had. ROORE meende van dien oogenblik af zich aan zijne kunst, zonder anderen gids dan de natuur, te kunnen overgeven. Hij deed zich weldra door fraaije schilderijën in den smaak van VAN ORBY en TENIERS kennen; hij was slechts negentien jaren oud, toen hij in het schildersgild van *Antwerpen* werd opgenomen. Daar zijne fortuin aanmerkelijk begon te worden, wilde hij *Italië* zien: hij nam dus met geestdrift het aanbod aan, hem door VAN LENT gedaan om hem tot gids en tolk op die reis te dienen; maar daar ROORE niet meerderjarig was, kon hij zijnen voogd niet noodzaken hem zijne afrekeningen over te leggen, en zijn ontwerp mislukte. Hij kon het nooit vergeten *Rome* niet gezien te hebben. In den ouderdom van vijf en twintig jaren, schilderde hij gezamenlijk met VAN OPSTAL, verscheidene schilderijen, die naar verschillende Duitsche hoven gingen. Hij werd, omtrent denzelfden tijd belast met de schildering van het plafond der schatkamer van het stadhuis van *Antwerpen*, en andere werken in denzelfden smaak, door hem te *Leuven*, te *Rotterdam*, te *s' Gravenhage*, te *Amsterdam* en te *Leijden* uitgevoerd, vermeerderden zijnen roem. In 1728 vervaardigde hij voor den heer FAGEL zijn beroemde schilderij van het *Capitool door BRENNUS belegerd*. In 1740, schilderde hij, voor HASSELAER schepen van *Amsterdam*, vier panneelen en het plafond van eene der zalen van zijn hôtel, waar hij de geschiedenis van PANDORA voorstelde; dit plafond, waarvan het onderwerp is PANDORA in den raad der Goden, is een uitgebreid stuk dat meer dan honderd beelden bevat. De groote zamenstellingen beletten hem niet eene menigte schilderijen van kleineren omvang te vervaardigen, die men met geestdrift zocht, en die men hem zeer duur betaalde. Hij bezat een ander talent dat nog meer bijdroeg om hem te

verrijken, bestaande in het herstellen en zelfs in het vergrooten van oude schilderstukken. Het was onmogelijk te onderscheiden hetgeen hij er bijgevoegd had; en men noemt vijf schilderijën van HONDEKOETER op eene zoodanige wijze vergroot, en waar het bekwaamste oog de bijgebragte deelen niet kan herkennen. Hij vond ook in den handel der schilderijen, eene nieuwe bron van rijkdommen. Nadat hij twee malen gehuwd was, overleed hij den 17 Julij 1747, zonder kinderen natelaten. Deze schilder bezat de genie zijner kunst; zijne zamenstelling is rijk en overvloedig: aan zijne teekening ontbreekt fijnheid en sierlijkheid, maar zij is naauwkeurig en vrij van wansmaak omdat hij steeds de natuur raadpleegde: zijn coloriet is goed en de losse schilderijen die hij op het einde zijns levens vervaardigde onderscheiden zich door eene volledige afwerking en minder hardheid in de schakeringen; zijne tinten zijn meer plaatselijk; zijne zamenstellingen zijn vrij wel geregeld, ongedwongen, en munten uit door de keuze en het gevoel; en de uitdrukking zijner beelden is altijd geestrijk en naar waarheid.

* ROPER (MAGARETHA MORE, *Mistriss*), dochter van THOMAS MORE of MORUS (zie dit laatste artikel), werd in 1508 geboren, en trad in den echt met WILLIAM ROPER, advokaat-generaal van koning HENDRIK VIII, en schrijver van een *Leven* van THOMAS MORUS. Daar zij zich reeds vroegtijdig aan de studie had toegewijd, had zij uitgebreide kundigheden opgedaan in de Latijnsche en Grieksche talen, en was daarenboven bekend met de rhetorica, de logica, de wijsbegeerte, de meetkunde, de algebra, de geschiedenis, de toonkunst enz. Ook beschouwde men haar als een wonder. Hare letterkundige bezigheden trokken haar niet af van hare huisselijke pligten. Mistriss ROPER was eene even zoo goede echtgenoote als teederlievende dochter, en, toen haar vader in den *Tower* van *Londen* werd opgesloten, stelde zij alles in het werk, om hem te bewegen, den eed af te leggen, welken de koning van hem vorderde. THOMAS MORUS weigerde zulks standvastiglijk. Weldra ontnam men hem elk middel van briefwisseling en hij schreef haar met houtskool. Zijne dochter wachtte hem op de straat, op den oogenblik dat men hem naar de strafplaats voerde, baande zich eenen weg

door de menigte, en hield hem lang in hare armen gekneld. THOMAS sprak eenige woorden tot haar, zag haar al weenende aan, zonder echter zijne onverschrokkenheid te verliezen, en zeide haar eindelijk het laatste vaarwel. Zij liet het ligchaam van haren vader begraven, en daar zijn hoofd gedurende veertien dagen op de brug van *Londen* moest uitgesteld blijven, kocht zijne dochter het van den beul. Hierover voor den raad geroepen, zeide zij, dat zij het hoofd van haren vader gekocht had; opdat het niet door de visschen mogt verslonden worden. In hechtenis genomen en in den kerker opgesloten zijnde, verkreeg zij hare vrijheid weder, op de dringende bede van haren echtgenoot, aan wien het gelukte den toorn des konings te ontwapenen. De dood haars vaders had haar de diepste smart veroorzaakt, en hare gezondheid ondermijnd. Zij bewaarde zijn hoofd in eene looden doos, welke zij verscheidene malen des daags bezocht. Haar smartelijk en ontroostbaar leedwezen sleepte haar weldra in het graf, en zij overleed in 1544 slechts 36 jaren oud zijnde. Zij werd volgens hare laatste beschikkingen begraven, het hoofd van haren vader in den arm houdende. *Mistriss* ROPER heeft de volgende werken in het Latijn nagelaten: 1.° *Brief.* — 2.° *Verhandelingen en dichtstukken.* — 3.° *Redevoering in antwoord op die, waarin* QUINTILIANUS *eenen rijke beschuldigd de bijën van eenen arme, met vergiftige bloemen in zijnen tuin geplant, vergeven te hebben.* — 4.° *Kerkelijke geschiedenis van* EUSEBIUS, uit het Grieksch vertaald. — 5.° *Verhandeling over de vier laatste stonden des menschen.* THOMAS MORUS had ondernomen, om over hetzelfde onderwerp te schrijven, hetwelk hij liet varen, toen hij, na de verhandeling zijner dochter gezien te hebben, bevond dat dezelve de zijne overtrof. Al de werken van mistriss ROPER zijn met diepzinnigheid, in eenen krachtvollen en naauwkeurigen stijl geschreven.

ROQUE (GILLES ANDREAS DE LA), heer van *la Lontière*, een Normandijnsch edelman, en geleerde kenner van wapenschilden, in 1597, in het dorp *Cormelles*, bij *Caen*, geboren, en te *Parijs* in 1687 overleden, heeft zich eenen naam gemaakt door verscheidene werken over de geslachtrekeningen en over de wapenschild-

kunde. De voornaamste zijn: 1.° *Traité etc. Nieuwe verhandeling over den adel*, en deszelfs verschillende soorten, in 4.to *Rouanen*, 1654; — 2.° *Généalogie etc.* (*Geslachtregister van het huis* HARCOURT), in fol. 4 dl.n belangrijk door het aantal titels welke het aanvoert. — 3.° *Traité etc.* (*Verhandeling over de namen en bijnamen*), in 12.mo oppervlakkig. — 4.° *Histoire etc.*) *Geslachtkundige geschiedenis der adellijke huizen van Normandijë*), *Caen*, 1654, in fol. De schrijver bezat een verbazend geheugen, hij kende al de genealogische bedriegerijen, waarvan men zich had bediend, om zekere familiën beroemd te maken, en hij schepte er vermaak in, dezelve te ontsluijeren.

ROQUE (ANTONIUS DE LA), een Fransche dichter, te *Marseille*, in 1672 geboren, en te *Parijs*, in 1744 overleden, ridder der militaire orde van den H. LODEWIJK, was gedurende 23 jaren met de redactie van den *Mercure* belast. — JOANNES DE LA ROQUE, zijn broeder, lid der akademie van schoone letteren te *Marseille*, te *Parijs*, in 1745, in den ouderdom van 84 jaren overleden, had verscheidene reizen in den *Levant* gedaan. Hij werkte met zijnen broeder, wiens smaak en talenten hij deelde, aan den *Mercure*. Beide zijn door werken bekend. Men heeft van den eerste de woorden tot twee zangspelen: *Medée et Jason* en *Théonoé*, treurspel, waarvan de muzijk van SALOMON *is*; en van den tweede: 1.° *Voyage etc.* (*Reis door gelukkig Arabië*). — 2.° *Voyage etc.* (*Reis door Palestina*), in 12.mo — 3.° *Voyage etc.* (*Reis door Syrië en over den berg Libanon*, met eene *Beknopte levensschets van* CHASTEUIL), 2 dl.n in 12.mo

ROQUE. — Zie ROQUES.

ROQUE. — Zie LARROQUE.

ROQUELAURE (ANTONIUS, vrijheer van), uit een adellijk en oud, reeds sedert de twaalfde eeuw in de geschiedenis bekend huis in *Armagnac* geboren, werd tot den geestelijken staat bestemd, dien hij bij den dood van den oudsten zijner beide broeders verliet, om den militairen stand te omhelzen. JOANNA D'ALBRET, koningin van *Navarre*, haalde hem over tot de partij van den prins, haren zoon, die hem tot luitenant van de compagnie zijner lijfwachten be-

noemde. De Koning van *Navarre*, onder den naam van HENDRIK IV, koning van *Frankrijk* geworden zijnde, beloonde zijne diensten en zijne trouw, in 1589 door den post van groot-meester zijner garde-robe, in 1589, door de sieraden der orde van den H. Geest, en door verschillende gouvernementen, waaronder het belangrijkste dat van *Guyenne* was. ROQUELAURE was de eerste, die aan HENDRIK IV den raad durfde geven, GABRIËLLE D'ESTRÉES van zich te verwijderen. Hij bevond zich in het rijtuig des konings, toen die groote vorst door RAVAILLAC vermoord werd. LODEWIJK XIII voegde in 1615 bij deze weldaden den maarschalkstaf van *Frankrijk*. ROQUELAURE sliep op zijne lauweren niet in, bragt *Nërac*, *Clairac* en andere plaatsen tot haren pligt. Hij overleed plotselijk te *Lectoure*, in 1825, in het 82.e jaar van zijnen ouderdom.

ROQUELAURE (GASTON JOANNES-BAPTISTA, markgraaf, later hertog van), zoon van den voorgaande in 1617 geboren, onderscheidde zich in verscheidene belegeringen en gevechten, werd in 1641 in den slag van *Marfée* en in 1642 in dien van *Honnecourt* gekwetst en krijgsgevangen gemaakt. Bij het beleg van *Gravelingen*, in 1644, en dat van *Kortrijk*, in 1646, diende hij als veldmaarschalk. Hij werd vervolgens luitenant-generaal van de legers des konings, en bij het beleg van *Bordeaux* gekwetst. De koning evenzeer te vreden over zijne diensten als ingenomen met zijne boerterijen, verhief hem in 1652 tot hertog en pair van *Frankrijk*, in 1661 tot ridder zijner orden, en in 1676 tot gouverneur van *Guienne*. Deze heer overleed in 1683. Het is aan hem dat het volk eene menigte kwinkslagen en kluchten toeschrijft de eene al platter en belagchelijker dan de andere. Men heeft er onder den titel van *Franschen Momus*, eene verzameling van in het licht gegeven. *Keulen*, 1727, in 12.mo zeer geschikt om de lakkeijen te vermaken. — Zijn zoon ANTONIUS GASTON, hertog van ROQUELAURE, te *Parijs*, in 1738, in den ouderdom van 82 jaren overleden, voerde het opperbevel in *Languedoc*, en werd in 1724 tot de waardigheid van Maarschalk van *Frankrijk* verheven. Door zijnen dood ging zijn huis te niet, daar hij slechts twee dochters naliet, de prinses van *Ponts*, en de prinses van *Léon*.

*Roquelaure (Joannes Armandus de Bessuejouls de), Aartsbisschop van *Mechelen*, in 1721, te *Roquelaure*, in het diocees van *Rodez* geboren, behoorde niet tot de familie der Roquelaures van *Armagnac* (zie de beide voorgaande artikels), maar tot eene adellijke familie van *Rouergue*, die een landgoed van denzelfden naam in dat gewest bezat. Tot den geestelijken staat bestemd, werd hij in 1744 tot doctor in de godgeleerdheid bevorderd; hij werd vervolgens in 1754 tot bisschop van *Senlis* benoemd, en den 26 Junij deszelfden jaars gewijd. Nadat de post van eersten aalmoezenier des konings was komen open te staan, raadden zijne vrienden hem aan denzelven te koopen. Die betrekking paste hem; maar de daartoe vereischte som van 100,000 kroonen bezat hij niet. Zoodra Lodewijk XV onderrigt was van de beweegredenen, die hem beletteden naar dezen post te dingen, deed hij hem 100,000 francs. geven, terwijl hij hem aanraadde te onderhandelen, er bijvoegende, dat hij het overige wel in de beurs zijner vrienden zou vinden; hij werd in 1764 met die waardigheid bekleed. Toen er in 1767 eene commissie werd zamengesteld, ter hervorming van de religieuze orden, werd de bisschop van *Senlis* tot lid derzelve benoemd, terwijl aan hem de Cisterzienser orde ten deel viel. Hij was bij het algemeen kapittel tegenwoordig, hetwelk bij deze gelegenheid werd gehouden. De oversten en leden dier orde prezen de welwillendheid zeer, met welke hij zich te hunnen opzigte gedragen had. Kort daarna werd hij, als gewoon raadsheer in den staatsraad beroepen (1767). In 1770 werd hij in de plaats van Moncrif bij de Fransche akademie aangenomen, en de koning benoemde hem in 1779, tot commandeur der orde van den H. Geest. Hij was de eenige prelaat commandeur der orde gebleven, die volgens de oude formulieren was aangenomen. Bij de omwenteling weigerde hij met bijna al de bisschoppen, zijne ambtgenooten, den eed. Hij behoorde echter tot het gering getal dergenen, welke *Frankrijk* niet verlieten. De beweegredenen, welke hem aanspoorden, om daar te blijven zijn onbekend, maar hij had er groote gevaren te trotseren. Hij had zich naar *Atrecht* begeven, de geboorteplaats van den abbé Bertoud, zijnen groot-vikaris, voormalig Jesuit, en den getrouwen medegezel van zijnen voor- en tegenspoed. Hij werd er in hechtenis genomen door

JOZEF LEBON, en door dezen revolutionnair bestemd, om een der slagtoffers der woede van dit noodlottige tijdvak te worden. Middelerwijl werd hij dagelijks voor den wreeden landvoogd gevoerd, die hem openlijk met beleedigingen overlaadde. De reactie, welke bij den dood van ROBESPIERRE plaats had, redde ROQUELAURE van eenen gewissen dood. Aan de vrijheid teruggegeven, kwam hij zich te *Crépy* in *Valois*, een stadje van zijn diocees vestigen. Hij leefde aldaar in de diepste afzondering met eene nicht, en een' achterneef, dien hij zelf de moeite nam te onderwijzen. In 1797, deed hij eene reis naar *Senlis*, officieerde er en bediende het H. Sacrament des vormsels. Den 4 September 1801 zond hij den afstand van zijn bisdom in, en werd in 1802 tot aartsbisschop van *Mechelen* benoemd. Hij bevlijtigde zich om in dat diocees de orde en de kerkelijke tucht te herstellen, en bestuurde hetzelve tot in 1808, in welk jaar hij door den abbé DE PRADT vervangen werd. Omtrent dezen tijd tot Kanonik van *St. Denis* benoemd, leefde hij te *Parijs* met den abbé BERTOUD, tot dat deze, die hem nooit verlaten had kwam te sterven. ROQUELAURE, ofschoon zeer doof geworden, bezocht tot in zijne laatste jaren, vlijtiglijk de academie. Zijn gezigt was ook zoodanig verzwakt dat hij bezwaarlijk personen kon herkennen, met welke hij betrekkingen had gehad. Hij overleed zonder ziekte noch smart, even gelijk men inslaapt, den 24 April 1818, den vollen ouderdom van 97 jaren bereikt hebbende. Zijne lijkplegtigheden hadden den 27 derzelfde maand in *St. Sulpice* plaats. Zijn stoffelijk hulsel werd naar *Senlis* vervoerd, alwaar hij gewenscht had begraven te worden: Hij had dit diocees 47 jaren bestuurd, en telde bij zijnen dood een episcopaat van 64 jaren. Er bestaat van ROQUELAURE: 1.° *Oraison etc.* (*Lijkrede der koningin van Spanje*), 1761, in 4.to — 2.° *Sermon etc.* (*Leerrede bij het afleggen der gelofte van mevrouw LOUISE, in het karmelitersenklooster van Saint-Denys*), 1774, *in* 4.to — 3.° *Oraison etc.* (*Lijkrede van LODEWIJK XV*), *te Saint-Denys* uitgesproken, 1747, in 4.to — 4.° *Discours etc.* (*Toelatings-rede bij de Fransche akademie*). Nog bestaat er van hem als Aarts-bisschop van *Mechelen*, een *Brief* aan zijne geestelijkheid, bij welken hij de onderteekening beval

van een formulier, overeenkomstig de uitdrukkingen van een Pauselijk bevelschrift, betrekkelijk den eed van haat aan het koningschap. Dit *rescript* beval aan degenen welke denzelven hadden afgelegd, zich aan de uitspraak van den H. Stoel te onderwerpen, welke dezen eed veroordeelde, en diegenen laakte, welke denzelven niet afgelegd hebbende, de eerste als scheurmakers beschouwden. De *Rede* bij zijne lijkplegtigheid door den heer DARU, kanselier der Fransche akademie uitgesproken, is opgenomen in de *Annales encyclopédiques* van Junij 1818, 3.e dl. blz. 327.

ROQUES (PETRUS), een protestantsch godgeleerde, te *la Caune*, een stadje van *Opper-Languedoc*, in 1685, van calviniste ouders geboren, werd in 1710 predikant der Fransche kerk te *Bazel*, alwaar hij door zijne regtschapenheid en zijne geschriften de achting van alle weldenkenden verwierf. Hij overleed aldaar in 1748. Men heeft van hem een aantal werken, alle met orde geschreven, en van eene diepe geleerdheid overvloeijende, doch in eenen niet zeer bekoischten stijl vervat, de voornaamste zijn: 1.° *Tableau etc.* (*Tafereel van het gedrag des Christens*). — 2.° *Le Pasteur etc.* (*De evangelische herder*), in 4.to door de protestanten op prijs gesteld, en in verschillende talen vertolkt. — 3.° *Les élemens etc.* (*De grondregels der geschiedkundige, leerstellige en zedelijke waarheden, welke de gewijde schriften bevatten*). — 4.° *Le Vrai etc.* (*Het ware pietismus*). — 5.° *Sermons* (*Leerreden*) vol van eene naauwkeurige zedeleer, maar welker welsprekendheid niet zeer hartroerend is, en dat doordringend vuur, die zachte zalving mist, welke uitsluitend aan de taal der *geheele* waarheid schijnen verbonden te zijn (Zie KEMPIS). — 6.° *Les Devoirs etc.* (*De pligten der onderdanen*). — 7.° eene vermeerderde uitgave van het *Woordenboek van MORÉRI*, *Bazel*, 1731, 6 dl.n in fol. — 8.° de eerste *Voortzetting* der redevoering van SAURIN over den *Bijbel*. — 9.° de nieuwe uitgave des *Bijbels* van MARTIN, 2 dl.n in 4.to. — 10.° verscheiden stukken in het *Journal Helvétique* en in de *Bibliothèque germanique*. Indien men in deze verschillende werken datgene uitzondert wat de dwalingen der secte van CALVIJN bevordert, kan men denzelven niet anders dan lof toezwaaijen. Het leven van PETRUS ROQUES is door FREY be-

schreven, *Bazel*, 1784, in 4.to

ROQUESANE (JOANNES), of liever ROKYSANA, een aanhanger der *hussiten* en hoofd der *calixtinen*, werd in 1432, met verscheidene zijner leerlingen naar het concilie van *Bazel* gezonden, alwaar men de dwalingen van JOANNES HUSS veroordeelde. Hij toonde gedweeheid en onderwerping aan de besluiten dier vergadering, onderteekende dezelve, en deed ook zijne leerlingen onderteekenen, onder voorwaarde echter dat men hun de communie onder de beide gedaanten zoude laten; het concilie stemde er in toe, en beloonde hem, door hem als Aarts-bisschop van *Praag* voor te stellen. In die stad teruggekeerd zijnde, legde hij zoo vele ijdelheid en overhaasting aan den dag, om in het bezit der aan die waardigheid verbondene voorregten te treden, dat de keizer, die er door geërgerd was, hem de bullen van den H. Stoel deed weigeren. Hij verbande zich zelven van spijt, en begon op nieuw de verdeeldheid en zijne dwalingen, in *Boheme* uittestrooijen, tot aan zijnen dood in 1471 voorgevallen.

RORARIO (HIERONYMUS), een letterkundige, in 1485, te *Pordenone*, in *Frioul*, geboren, nuntius van Paus CLEMENS VII, aan het hof van FERDINAND, koning van *Hongarije*, heeft zich bekend gemaakt, door eene verhandeling getiteld: *Quod animalia bruta ratione utantur melius homine*, *Amsterdam*, 1666, in 12.mo Men kan dezelve in zeker opzigt als eene zedelijke tegenstrijdigheid beschouwen, die den mensch het misbruik der rede verwijt, terwijl de redelooze dieren hunne bestemming vervullen, zonder van den weg af te wijken, welken de Schepper hun heeft voorgeschreven. Het is daarenboven waar dat het instinct der dieren, in de werkingen der natuur zekerder en onfeilbaarder is dan de rede des menschen. Maar indien de beweringen van RORARIO naar de letter werden opgevat, zouden dezelve eene walgelijke ongerijmdheid bevatten; zij zouden bewijzen dat de sterren, die met eene zoo meetkundige en zoo onveranderlijke regelmatigheid rondwentelen, dat de planten, die zich met zoo vele evenredigheid rangschikken, die zulke aangename en nuttige bloemen en vruchten dragen, vol vernuft en oordeelvermogen zijn. Zijn boek is voor het overige niet slecht ge-

schreven en men vindt in hetzelve verscheidene zonderlinge voorbeelden, betrekkelijk het vernuft der dieren en de boosaardigheid der menschen. Hij had vroeger zamengesteld zijn *Pleitgeding der Rotten*, in 1648 in *Graauwbunderland* gedrukt. Men kon hem den *advokaat der dieren* noemen.

* Rosa (Salvator), een schilder, graveur en dichter den 20 Junij 1615, te *Arenella*, een bekoorlijk dorp, in de omstreken van *Napels* gelegen, geboren, was de zoon van eenen armen landmeter, die hem voor de pleitzaal bestemde. Bij de paters Somasques geplaatst, om er de eerste gronden des onderwijs te ontvangen, duurde het niet lang of de jonge Salvator openbaarde eene onwederstaanbare neiging voor de schilderkunst. Daar zijn vader bij zijn overlijden eene talrijke familie in behoeftige omstandigheden had nagelaten, volgde hij zijne roeping doch onder de treurigste vooruitzigten. Hij had slechts eenige lessen van eenen moederlijken oom ontvangen, Gréco genaamd, een zeer middelmatig kunstenaar; hij werd vervolgens gebruikt door Ribera, Fr. Fracanzano en Aniello Falcone, en ontving nuttige lessen van Espagnolet. De bekrompen toestand, waarin hij zijne moeder en zijne zusters zag, en waaruit hij dezelve niet kon redden, verklaart welligt die sombere zwaarmoedigheid, welke hij sedert dien tijd behield, en die altijd zijn penseel bestuurde. Hij werkte sedert eenigen tijd voor de kwantselaars van *Napels*, toen Lanfranc, door de Jesuiten naar die stad beroepen, om de kerk van *Gesù nuovo* te versieren, met verbazing, op een der pleinen der stad, schilderijen zag, welke men er te koop had uitgesteld, en die, aan den voet met eenen onbekenden naam geteekend, een zeldzaam talent verraadden. Hij was karig noch in aanmoedigingen, noch in belooningen. Salvator, door de goedkeuring van dezen beroemden kweekeling der Carraccio's, legde zich met meer ijver op de studie toe. Op den raad van F. Lanfranc, kwam hij in 1635 te *Rome*; de vermoeijenissen en ontberingen, aan welke hij onderworpen was, haalde hem eene ziekte op den hals, die hem noodzaakte de geboortelucht weder te komen inademen. Er verliepen eenige jaren alvorens hij de gelegenheid kon vinden, om de hoofdstad der schoone kunsten weder te zien: hij wendde dien gehee-

len tijd aan om veldslagen te schilderen, welk genre hij bij voorkeur beminde en die met zijne vurige en zwaarmoedige verbeeldingskracht strookte. Nadat hem eene plaats in het huis van den kardinaal BRANCACCIO was beloofd, begaf hij zich naar *Rome* met een reeds gerijpt talent: toen zijn beschermer tot den bisschoppelijken stoel van *Viterbo* was beroepen, volgde hij hem naar die stad waar hij onder anderen voor eene kerk de schilderij van den *heiligen THOMAS* vervaardigde, *leggende den vinger in de wonden des Verlossers.* Zijnen al te afhankelijken toestand weldra moede, verscheen de schilder andermaal te *Napels*, van waar hij bijna dadelijk weder te *Rome* terugkwam. Daar hij zich nog geenen naam kon maken, en niet kon hopen, de aandacht des publieks tot tot zich te trekken, hetwelk zich uitsluitend bezig hield met DOMINIQUINO, GUIDO, ALBANI, LANFRANC, GEURSINO, beroemde leerlingen der school van *Bologna;* met PIETRO BERETINO of CORTONA, den eenigen en waardigen vertegenwoordiger der school van *Florence;* met LE POUSSIN, VOUET, RUBENS, VAN DIJK, CLAUDIUS LORRAIN enz, besloot SALVATOR van de vastenavonds- vermakelijkheden (1639) partij te trekken, en zich onder de vermomming van eenen kwakzalver te doen kennen. Hij doorliep de verschillende wijken van *Rome*, onder den naam van FORMICA, en onder het masker van COVIELLO, den *nieuwsgierigen*, die zich onophoudelijk rondom hem schaarden, om zijne *lazzi's* aantehooren, de verschillende geneesmiddelen tegen allerlei ongesteldheden uitdeelende; dat is te zeggen zedekundige voorschriften, en meestal bijtende hekelingen tegen de verschillende verkeerdheden, welke in de maatschappij bestaan. Hij bleef daar niet bij rusten: na eenige jonge lieden vereenigd te hebben, trad hij met hen te voorschijn op een klein gezelschapstooneel, op eenigen afstand der stad, en in korten tijd lokten zijne voorstellingen de aanzienlijksten van *Rome* uit. Toen hij van de goedkeuring des publieks verzekerd was, durfde hij in eene inleiding, welke hij voor een zijner beste stukken vervaardigd had, onder wijze hekelingen, van den kwaden smaak van het Italiaansche tooneel van dien tijd, eenige scherpe uitvallen wagen tegen vrij slechte kluchten, in het Vatikaan, onder het opzigt van BER-

NINI, toenmaals den eersten leider der schoone kunsten te *Rome* voorgesteld. SALVATOR ROSA stelde zich alzoo aan groote gevaren bloot; men beantwoordde zijne kwinkslagen met hevige beleedigingen, en slechts de ijver zijner bewonderaars was in staat, hem aan de wraak der vermogende mannen te onttrekken, welke hij gewaagd had, te verbitteren; maar van dien oogenblik af werd hij bekend als dichter, toonkunstenaar, tooneelspeler, en ook als schilder; hij zag zich van alle kanten gezocht, en zijne fortuin bleef bij zijnen roem niet achterlijk. Weldra kwam hij op het denkbeeld om zijnen rijkdom in de stad ten toon te gaan spreiden, waar hem kortelings, vergeten, aan de werkzaamheden van FALCONE verbonden, na eene schilderij te hebben verkocht, naauwelijks zoo veel overbleef, om een nieuw doek te koopen. Het is gedurende dit verblijf te *Napels*, dat de volksopstand uitbarstte, waardoor de visscher MASSANIELLO tot de hoogste magt werd verheven. De val van dezen kortstondigen vorst noodzaakte SALVATOR, die zich een zijner warme voorstanders had getoond, naar *Rome* terug te keeren. Nog onder den invloed der aandoening, welke hem de gebeurtenissen veroorzaakten, waarvan hij een slagtoffer was, vervaardigde hij zijne beroemde schilderij der *fortuin, hare gunsten blindelings uitdeelende* (thans bij den hertog DE BEAUFORT in *Engeland*). De noodzakelijkheid, om zich aan de vervolgingen te onttrekken, der vijanden, die hij zich andermaal door zijne voortbrengselen had berokkend, leidde hem naar *Florence*, alwaar de kardinaal JOANNES KAREL DE MEDICIS hem gunstig onthaalde. Hij kwam eenigen tijd daarna van daar terug, om zich te *Rome* te vestigen, alwaar hij den 15 Maart 1673 overleed. Hij heeft voornamelijk uitgemunt in het schilderen van gevechten, zeegezigten, landschappen, stukken van eigen vinding, dieren en soldaten; zijne penseelstreken zijn geestig en ongedwongen; zijne landschappen en vooral de bladeren zijner boomen zijn van eenen uitgelezen smaak. Hij schilderde met zulk eene snelheid, dat hij dikwerf eene schilderij op één en denzelfden dag begon en eindigde. Men ontwaart in al zijne werken eene eigenzinnige genie, een door zich zelven gevormd talent, reusachtige beelden en eenige onnaauwkeurigheden. Men heeft verscheiden door zijne hand gegraveerde stukken, die eene bewonderens-

waardige zachtheid bezitten; C. ANTONINI heeft eene andere verzameling zijner schilderijën gegraveerd, *Rome*, 1780 in fol. SALVATOR vereenigde het talent der dichtkunde met dat der schilderkunst; hij heeft *Hekeldichten* zamengesteld (*Amsterdam*, 1719 in 8.vo, en *Florence*, 1779, mede in 8.vo), in welke scherpzinnigheid doorstraalt en zeer geestige kwinkslagen, voorkomen (over de *toonschilder- en dichtkunst* en den *oorlog*). Dezelve zijn dikwijls herdrukt, zoowel als zijn schoon dichtstuk over den *nijd*. Een aantal Italiaansche levensbeschrijvers (BALDINUCCI, PASSERI, SALVINI, PASCOLI enz.) hebben levensschetsen aan SALVATOR toegewijd. Men heeft *Leven en eeuw van* SALVATOR ROSA, door *lady* MORGAN, 1824, 2 dl.n, in 8.vo De schrijfster heeft aan het einde van haar boek, gemeenzame *brieven* van dezen grooten schilder geplaatst. Maar dit laatste werk is veeleer een roman dan eene geschiedenis, zoo als *lady* MORGAN zulks in hare voorrede zelve bekent.

ROSA (*heilige*), te *Vilerbo* geboren, was in de 13 eeuw beroemd door hare deugden, en door de genade, waarmede de Hemel haar overlaadde. Zij omhelsde den derden regel van den H. FRANCISCUS, en bragt in den zelven haar leven in het gebed en in de gestrengheden der boetvaardigheid door, en overleed in 1261. De stad *Viterbo* behoudt eene levendige herinnering van haar heilig leven, en eenen grooten eerbied voor hare nagedachtenis. Men ziet haar standbeeld boven eene der poorten der stad.

ROSA (*heilige*), een religeuze van de derde orde van den H. DOMINICUS, in 1586 te *Lima* in *Peru* geboren, was de heilige THERESIA der nieuwe wereld. Zij werd nu vertroost door geest-verrukkingen, dan beproefd door inwendige kwellingen. Hare verstervingen waren buitengemeen; op haar voedsel goot zij gal of alsem: hare zachtmoedigheid, hare nederigheid, hare liefdadigheid, en hare overige deugden lieten geenen twijfel achter omtrent den geest, die haar in hare gestrengheden bestuurde. Zij overleed den 24 Augustus 1617, en werd in 1671 heilig verklaard. Haar *Leven* is beschreven door pater HAUSEN, een' dominikaner. Pater PAULUS OLIVA sprak, bij gelegenheid harer heiligverklaring (door CLEMENS X), hare lofrede uit.

ROSALBA. — Zie CARRIERA.

ROSALIE. — Zie ANGE DE SAINTE ROSALIE.

ROSAMONDE. — Zie ROSEMONDE.

ROSCELIN DE COMPIÈGNE, dus genoemd, wijl hij kanonik, van de ST. CORNELIUSkerk dier stad was (het *woordenboek der ketterijen* noemt hem eenvoudig geestelijke van *Compiègne*, ofschoon een Bretagner van geboorte), was een der beroemdste leeraars van zijnen tijd, maar veel meer ervaren in de redekunst dan in de godgeleerdheid. Hij was een groot voorstander, en, volgens sommige schrijvers, een ijverig hoofd van de sekte der nominalen, door de realisten met een vuur bestreden, dat tot in het vijandelijke oversloeg. Ondanks zijne natuurlijke gematigdheid, zeide de H. ANSELMUS, van hen dat zij in het stuk van wijsbegeerte minder wijsgeeren dan ketters waren. Daar ROSCELIN de spitsvinnigheden zijner school op de verhevene onderwerpen der Godsdienst wilde toepassen, zoo verviel hij werkelijk in dwaling, of ten minste in die profane nieuwigheid van uitdrukkingen die op eene nieuwe en onaannemelijke wijze, het geheim der allerheiligste drieëenheid voordraagt. In het concilie van *Soissons*, in 1093 veroordeeld, nam hij de wijk naar *Engeland*, kwam in *Frankrijk* terug, bewoonde *Parijs*, en dogmatiseerde op nieuw. Naar het schijnt, door de christen-liefde van YVES DE CHARTRES tot het Catholijke geloof terug gebragt, overleed hij in 1107 als kanonik van den H. MARTINUS van *Tours*. Dit ten minste schijnen de benedictijnen, schrijvers der *Histoire littéraire de France*, te gelooven.

ROSCIUS (QUINTUS), een oorspronkelijke Galliër in het grondgebied van *Lanuvium*, in het jaar van *Rome* 625 geboren, was in de blijspelen, de beroemdste tooneelspeler van zijnen tijd. CICERO heeft met geestdrift over zijne talenten gesproken: Deze redenaar zegt, » dat hij zoo zeer op het tooneel behaagde, dat hij hetzelve nooit had behooren te verlaten, en dat hij zoo vele deugd en regtschapenheid bezat, dat hij hetzelve nooit had behooren te betreden. Hij belastte zich met zijne verdediging tegen CANNIUS CHÉRÈS, en het is bij deze gelegenheid dat hij zijne schoone redevoering *pro Roscio* voordroeg. De republiek verleende hem eene jaarwedde van 20,000 kroonen,

en ofschoon hem dezelve gedurende 10 achtereenvolgende jaren niet betaald werd, hield hij echter niet op voorstellingen te geven. De tooneelspeler Æsopus, zijn tijdgenoot, had, volgens Plinius, een jaarlijksch inkomen gelijkstaande met omtrent 75,000 guldens. Roscius zoude zich een veel aanzienlijker inkomen hebben kunnen verschaffen, indien hij van zijne begaafdheid gebruik had willen maken, want Cicero zegt uitdrukkelijk in zijne redevoering voor dien tooneelspeler dat hij *jaarlijks bijna 825,000 guldens kon winnen*, eene bijzonderheid, die alleen bewijst, hoever het bij de laatste Romeinen, met de dolle zucht voor de schouwspelen, de ledigheid en de ligtzinnigheid was gekomen. » De kluchtspelers en andere poetsemakers, zegt een nieuwere schrijver, wilden den roem der keizers deelen. Iedereen kent het gebeurde van den fluitspeler Princeps, die terwijl hij de lofreden aan Augustus toegezwaaid op zich toepaste, het parterre, met betuigingen, de diepste zedigheid waardig, bedankte. (Zie Phædrus, *lib.* 5 fab. 7). Eene soort van onbegrijpelijke razernij, doch welker vernieuwing zich voorbereidt, voerden de deftigste matronen achter de schermen, om er in de bedwelming eener wulpsche dwaasheid, de maskers en kleederen der kluchtspelers te kussen. Deze hevigheid van eenen hartstogt, weinig verschillend van eene volslagene woede, bedaarde eerst toen het Christendom over de aarde het gebied der onschuld en der zeden verspreidde." (Zie Æsopus, Baren, Fresne, Garrick). Het is ten onregte dat men beweerd heeft, dat Roscius de eerste was, welke zich van het momaangezigt bediend heeft; het is waar, dat zijne oogen hem eenigzins scheef stonden, maar deze wanstalligheid belette hem niet bij het declameren een bevallig voorkomen te hebben. Deze tooneelspeler overleed in het jaar 61 vóór J. C. Hij had eene *Vergelijking* zamengesteld *van de bewegingen des tooneels met die der welsprekendheid*; dit werk is niet tot ons gekomen. — Men moet hem niet verwarren met Sixtus Roscius Amerinus, van vadermoord beschuldigd, met wiens verdediging zich Cicero belastte, en voor wien hij de schoone redevoering vervaardigde *pro sexto Roscio Amerino*.

Roscommon (Wentworth Dillon, graaf van), uit een oud en beroemd huis van *Ier-*

land, alwaar hij 1633 geboren werd. Toen gedurende de onlusten, welke *Engeland* beroerden, de graaf van STRAFFORD, zijn oom, in staat van beschuldiging was gesteld, begaf ROSCOMMON zich naar *Frankrijk*, en volbragt een gedeelte zijner studiën te *Caen*, onder de leiding van den geleerden BOCHART. In *Engeland* teruggekeerd zijnde, bragt hij verscheiden jaren aan het hof door; maar een geschil, waarin hij met den lord geheim-zegelbewaarder geraakte, noodzaakte hem de wijk naar *Ierland* te nemen. De hertog van ORMOND, onder-koning des lands, verhief hem tot bevelhebber zijner lijfwacht. Hij werd vervolgens schildknaap der hertogin van *York*, die hem met de dochter des graven van BURLINGTON in den echt deed treden. De bevalligheden van zijnen geest en van zijne inborst wonnen hem de vriendschap van DRYDEN en andere geletterden van *Engeland*. Hij overleed in 1684. Zijne werken zijn 1.° eene vertaling, in Engelsche verzen van de *Ars poëtica* van HORATIUS — 2.° een dichtstuk, getiteld: *Proeve over de wijze om in dichtmaat te vertalen*. Deze beide werken zijn gedrukt met de gedichten van ROCHESTER, *Londen*, 1731, in 12.mo In zijne *Proeve over de critiek* zwaait POPE hem lof toe.

ROSE (WILLEM), hof-kapellaan van HENDRIK III, bisschop van *Senlis*, en den beruchtsten eedgenoot (ligueur), die in *Frankrijk* bestond, werd in 1542 te *Chaumont* in *Bassigny*, uit eene adellijke familie geboren. Door zijne kansel-welsprekendheid tot den post van hofprediker en aalmoezenier van HENDRIK III benoemd, dreef hij ten opzigte van dien vorst tot in den hoogsten graad, de vergetelheid van eerbied, waarmede de persoon des konings vooral bij openbare plegtigheden steeds moet omringd zijn. Tijdens de vaste van 1583, beantwoordde HENDRIK slechts door een geschenk van 300 kroonen en eene onbeduidende berisping op de hevige uitvallen van zijnen prediker. ROSE werd tot groot-meester van het collegie van *Navarre*, en in het volgende jaar tot bisschop van *Senlis* benoemd. Het schijnt dat de gestrengheid des prelaats niet altijd op zijne eigene zeden invloed had. Wat hier ook van wezen moge, ROSE droeg er toe bij, om de bevolking van *Parijs*, in den opstand tegen HENDRIK IV te onderhouden, en hij behoorde tot het getal dergenen, aan welke die vorst het bevel deed ge-

ven de hoofdstad te verlaten. Zijne nieuwe kuiperijen om de ligue weder optewekken, lokten tegen hem eene geregtelijke vervolging uit, ten gevolge van welke hij den 25 September 1598 veroordeeld werd, om in de eerste kamer, met zijn bisschoppelijk gewaad, hetwelk hij niet wilde afleggen, openlijk boete te doen. Men schrijft hem toe: *De justa reipublicœ christianœ in reges impios auctoritate*, *Parijs*, 1590, in 8.vo. Het is deze prelaat, welken de schrijvers van het satire *Ménippée*, aan het hoofd van de gewaande processie der ligue stelden. Hij overleed in 1602. —

* Rose (Lodewijk), een letterkundige, in 1704 te *Rijssel* geboren, en in 1776 in dat gewest overleden, heeft twee werken nagelaten, getiteld: 1.o *Le bon etc.* (*De goede pachter* of *De vriend der landbouwers*) in 12.mo Het letterkundige *Frankrijk*, dat hem als oud schepen van *Bethune* aanduidt, schrijft hem ook *La bonne etc.* (*De goede pachtster* of *Huishoudkundige grondbeginselen*) toe. *Eraste etc.* (*Erastus* of *De vriend der jeugd*) met Filassier in 8.vo Dit laatste werk strekt den talenten der schrijvers tot eer; de stijl is zuiver, sierlijk, duidelijk en het gedeelte dat de geschiedenis van *Frankrijk* betreft is zeer wel zamengesteld.

* Rose (Joannes Baptista), een geestelijke en letterkundige, in 1714 te *Quingey*, een stadje van *Franche Comté*, geboren, wijdde zich toe aan de studie der godgeleerdheid, en werd tot doctor bevorderd. Hij breidde verder zijne studiën uit tot de geschiedenis, de bergstofkunde, de wis- en sterrekunde. Zijn lang en leergierig leven werd niet door de beroerten der omwenteling verontrust. Hij had in 1766 den prijs behaald door de akademie van *Dijon* uitgeloofd wegens eene *Verhandeling over de grondbeginselen der Zedekunde*, welke hij later heeft doen drukken, 1767, 2 dl.n in 12.mo Don Grappin, kanonik van *Besançon* heeft in 1810 aan de akademie van die stad het *Lofschrift* van den abbé Rose voorgelezen, die te *Quingey* den 12 Augustus 1805 was overleden. Men heeft van hem: 1.o *La morale etc.* (*De Zedeleer des Evangelies met die van de verschillende sekten van Godsdienst en der wijsgeeren, vergeleken*), 1772, 2 dl.n in 12.mo — 2.o *Traité etc.* (*Verhandeling over de Voorzienig-*

heid); — 3.° *Esprit etc.* (*Geest der Kerkvaders vergeleken met de beroemdste schrijvers over de belangrijke onderwerpen der wijsbegeerte en der Godsdienst*), 1790, 3 dl.n in 12.mo — 4.° *Opuscules etc.* (*Losse stukjes over de organisatie der geestelijkheid*) in hetzelfde jaar; — 5.° *Mémoire etc.* (*Verhandeling over de algemeene staten der Franken* en *Bourgondiërs onder de verschillende stammen hunner Vorsten*), 1788, in 8.vo, zonder drukoord; — 6.° *Mémoire etc.* (*Verhandeling over eene kromme lijn met eene dubbele kromte*), *Besançon*, 1779, in 4.to. Men zegt dat de abbé Rose den gevoelens van Port-Royal was toegedaan; hij legde den eed op de burgerlijke constitutie der geestelijkheid af.

Roselli of liever Rosselli (Cosmus), een dominikaner religieus, in 1540 te *Florence* geboren, werd na den Spanjaard Ponce, de eerste, onder de nieuwe schrijvers, die regels vaststelde betrekkelijk de kunst om door middel der vingers, te spreken hetwelk de Romeinen *digitatio* noemden. Deze ontdekking verwierf hem in *Italië* veel roem, waarover hij in zijn werk getiteld: *Thesaurus artificiosœ memoriæ*, *Venetië*, 1579, in 4.to zeer breedvoerig spreekt. Dat boek is zeer zeldzaam, en men vindt het slechts in de voornaamste bibliotheken van *Italië*. De leerwijze, welke hij in hetzelve aanvoert, om het geheugen te oefenen is duidelijk en geestig. Fabricius heeft dezen schrijver in den *Catalogus* vergeten, welken hij van diegene geeft, welke dat onderwerp behandeld hebben.

* Roselli (Jozef), een Napolitaansche gelukzoeker, werd in 1652 van arme en onbekende ouders geboren. Een oom van moeders zijde die voor zijne opvoeding zorg droeg, liet hem studeren; en wijl hij hem aan zijn klooster wilde verbinden, deed hij hem de gewijde wetenschappen beoefenen; maar de neigingen van Roselli strookten in geenen deele met die, welke zijn weldoener wenschte. Hij ontvlugtte het klooster, doorkruiste *Europa*, terwijl hij allerlei handwerken uitoefende, werd in de voornaamste loges der vrijmetselaren als lid opgenomen, en tot de eerste rangen der orde verheven; het was met zijn vrijmetselaars patent dat hij ten onkoste van zijne medebroeders reisde. Hij bezat de onbeschaamdheid en de woordenrijke welsprekendheid, welke later de beruchte Cagliostro aan den dag legde.

Even als de gelukzoeker van *Palermo*, beroemde zich de Napolitaan van wonderbare geheimen te bezitten, alle tot de wetenschap der vrijmetselarij behoorende: maar hij had en zocht slechts weinige gelegenheden om er bewijzen van te geven, daar hij liever voor een geleerde en voor een mensch, die buitengewone lotgevallen had gehad, wilde doorgaan. Nadat hij gedurende verscheidene jaren een zwervend leven had geleid, begaf hij zich naar *Holland*, en vestigde zich te *'s Gravenhage*, waar hij aan de overheden om eenen leerstoel voor de Oostersche en Westersche, de doode en levende talen, voor de geschiedenis, de wijsbegeerte en godgeleerdheid, of wel om de vergunning verzocht een koffijhuis te mogen openen. Dit laatste verzoek werd hem toegestaan, en hij zag zijn huis door een aantal lediggangers, hetzij door hunne ambten, het zij door hunne talenten in aanzien staande personen bezocht. Daar deze wilden weten tot hoeverre de bekwaamheid ging, die ROSELLI beweerde te bezitten, zoo hielden zij met hem verscheidene geleerde onderhandelingen, waaruit hij zich bijna altijd met eer redde. Het was zonderling te zien dat dezelfde man, die een kop koffij, slemp en limonade voordiende, te gelijkertijd over eene wijsgeerige thésis, over een twijfelachtig voorstel, en over eene plaats van de brieven van den H. PAULUS redetwistte. Hij behield zijnen smaak voor het wonderbare tot op zijn doodbed. Hij beval bij zijn testament dat men zijn lijk in eene looden doodkist, met eiken planken bedekt zou plaatsen; dat men hetzelve 18 mijlen in zee, tusschen *Holland* en *Engeland* zou vervoeren, om het aldaar in de golven te doen nederstorten. Deze beschikking schijnt te bewijzen dat ROSELLI, hoewel Catholijk, geenerlei Godsdienst was toegedaan; men verzekert dat hij een aanhanger van PYTHAGORAS was, en aan de zielsverhuizing geloofde; hij hoopte na verloop van eenige jaren, in de gedaante van visch, zeevogel, of onder welke andere gedaante ook, veranderd te verrijzen. Hij overleed in 1779 te *'s Gravenhage*, waar hij in zijn koffijhuis vele rijkdommen verzameld had, ofschoon hij er behagen in schepte, dezelve aan zijne geheimen der vrijmetselarij toeteschrijven. Men heeft van hem *Lo sfortunato Napoletano* (*de ongelukkige Napolitaan*), 1722, 4 dl.n in 12.mo De titel van dit werk, dat een aantal uitgaven heeft

gehad, is valsch, zoowel als de meeste lotgevallen, die hij verhaalt. Een man die gedurende zijn geheele leven al zijne hartstogten bevredigd, die ten koste der eenvoudigen bestaan heeft, die de rol van geleerde en van een buitengewoon wezen heeft weten te handhaven, en die bij zijn overlijden verscheidene rijkdommen heeft nagelaten, was zekerlijk niet ongelukkig. Zijne romaneske geschiedenis is soms in eenen welsprekenden maar meer in eenen gemaakten en eentoonigen stijl geschreven; de zeden zijn er bijna niet in ontzien, en de schrijver heeft te dien opzigte zelfs geen ontzag voor zijne naaste bloedverwanten, en hij stelt zijne zuster (ROSALIE) voor, in eene plaats van ontucht en aan het publiek prijs gegeven.

ROSEMONDE, ROSAMUNDE of ROSMONDE, koningin der Lombardijnen was de dochter van CUNIMONDUS, koning der Gepiden, en in 560 geboren. Haar vader door ALBOIN verslagen, en op bevel van dien vorst ten dood gebragt zijnde, werd zij in het paleis van den overwinnaar opgevoed. ALBOIN trad met haar in den echt, ondanks den tegenstand dien zij langen tijd tegen die vereeniging openbaarde. Zij kon noch de ongelukken noch het ongelukkige uiteinde haars vaders vergeten; ALBOIN ontdekte zulks, en wilde haar op eene zijn wreed hart waardige wijze straffen. Hij gaf op zekeren dag te *Verona*, een prachtig feestmaal aan zijne officieren, toen hij een bekkeneel deed brengen, terwijl hij aan ROSAMUNDE zeide, dat het dat van haren vader was, en haar noodzaakte uit dezen verschrikkelijken beker te drinken. Deze trek van ongehoorde wreedheid wekte de wraak van ROSAMUNDE op, die besloot om aan haren echtgenoot het leven te ontnemen. Te dien einde vestigde zij de oogen op ALMACHILDUS, een Lombardijnsch edelman, aan wien zij ter belooning voor die noodlottige dienst, hare hand en de kroon der Lombardijnen, waarvan zij erfgename was, beloofde. Na nieuwe aanzoeken, gaf ALMACHILDUS eindelijk toe; maar hij verzocht eenen medepligtige om zeker van zijnen slag te zijn. ROSMONDE gaf hem PERIDEUS, een' soldaat van geringe afkomst, dien zij omkocht door hare eigene eer opteofferen. Eens dat ALBOIN na zijn' maaltijd in zijne vertrekken sliep, zonden ALMACHILDUS en PERIDEUS, vooraf onderrigte moordenaars, die, door de koningin bij haren echtgenoot inge-

laten, hem met dolksteken doorboorden. ROSAMUNDE gaf dadelijk hare hand aan ALMACHILDUS, en na zich van de schatten van ALBOIN te hebben meester gemaakt, vlugtte zij met hare dochter ALBISWINDE en haren nieuwen echtgenoot naar *Ravenna*. Het zij dat de laatstgenoemde als onafhankelijk heer wilde regeren, het zij dat de koningin hem slechts als het werktuig van hare wraak had beschouwd; zij leende het oor aan de aanbiedingen van LONGINUS, een Romeinsch landvoogd, die op zijne beurt beloofde met haar in den echt te treden, indien zij het middel vond om ALMACHILDUS van het leven te berooven. Het stadhouderschap van *Ravenna*, dat ten gunste van LONGINUS was daargesteld, vleide de ijdelheid van ROSAMUNDE. De eerzucht, gevoegd bij den afkeer, dien zij voor haren echtgenoot had opgevat, deed haar besluiten er zich van te ontdoen: zij had eene eerste misdaad bedreven, eene tweede kon haar weinig afschrikken. Zij bereidde vergif, en gaf het zelf aan ALMACHILDUS toen hij uit het bad kwam. Deze drank had eene te snelle uitwerking dan dat hij niet nieuw verraad van den kant van ROSAMUNDE erkende; daar hij wilde dat zij hem in het graf vergezelde, viel hij op haar aan, en terwijl hij zijnen degen op haar hart hield, dwong hij haar, datgene wat van het vergif overbleef, intezwelgen, en beide gaven onder de hevigste pijnen den geest (573). De schatten van den koning van *Italië* met de prinses ALBISWINDE en PERIDEUS werden door LONGINUS naar *Konstantinopel* gezonden. De bijzonderheden in dit artikel verhaald zijn verscheidene malen op het treurtooneel gebragt, namelijk door ALFIERI, en bij de Franschen door BARO, DESCROIX, TACONNET, en onlangs door den heer AMPÈRE zoon.

ROSEN (KOENRAAD VON), graaf van *Bollwiller* in den *Elzas*, uit een oud, uit *Lijfland* oorspronkelijk, huis gesproten, nadat hij drie jaren cadet bij de lijfwacht der koningin CHRISTINA was geweest, begaf hij zich *incognito* naar *Frankrijk*, en diende in het begin als eenvoudige ruiter bij het regiment van BRINON. Zijne verdienste en zijne geboorte weldra bekend zijnde, werd hij van rang tot rang bevorderd, en verkreeg in 1703 den maarschalkstaf van *Frankrijk*. JACOBUS II benoemde hem tot veldheer

zijner troepen. Hij overleed in 1715, in den ouderdom van 87 jaren, nadat hij zich in alle oorlogen, waarin hij gebruikt werd, had beroemd gemaakt. Hij was een man van oordeel en van eene erkende dapperheid.

* ROSÉN VAN ROSENSTEIN (NICOLAUS), een Zweedsch geneesheer, werd in 1706 nabij *Gothenburg* geboren; in het begin tot den geestelijken staat bestemd, beoefende hij naderhand de geneeskunde te *Sund*, daarna te *Upsal*, en nadat hij door *Duitschland*, *Frankrijk* en *Holland* gereisd had, ontving hij het doctoraat te *Harderwijk*. In 1731 aan de faculteit der geneeskunde van *Upsal* toegevoegd, verkreeg hij drie jaren later den titel van koninklijk geneesheer, en werd in 1740 hoogleeraar der ontleedkunde, in vervanging van RUDBECK. De eerbetrekkingen stapelden zich bij hem op elkander. De koning van *Zweden* verleende hem in 1762 adel-brieven, benoemde hem tot aartsdiaken van zijne kapel en tot ridder van de Pool-Ster; hij werd lid van de akademiën van *Upsal*, van *Stockholm* en andere geleerde genootschappen, en overleed in de eerstgenoemde dezer steden den 16 Julij 1773. Er bestaat van hem: 1.° *Huisselijke Artsenij-bereidkunde*, *Stockholm*, 1765, in 8.vo, welke hij op bevel der koningin weduwe zamenstelde; — 2.° *Handboek der Ontleedkunde*, 1736; — 3.° *Verhandeling over de kinderziekten*, *Stockholm*, 1764, 1771, in 8.vo, bijna in alle Europesche talen vertolkt, het is door J. B. LEFÈBRE DE VILLEBRUNE in het Fransch vertaald, *Parijs*, 1780, in 8.vo ROSEN droeg bij om in *Zweden* het gebruik der Koepok-inënting intevoeren.

* ROSENMULLER (JOANNES GEORGIUS), eerste hoogleeraar der godgeleerdheid en opperbewindhebber te *Leipzig*, den 18 December 1736, te *Ummerstadt*, eene kleine stad van het prinsdom *Hildburghausen*, waar zijn vader laken-fabrikant was, geboren; werd onderwijzer te *Hildburghausen*, en in 1772 te *Koningsbergen* tot predikant beroepen. In 1775, viel hem de titel van hoogleeraar der godgeleerdheid te *Erlangen* ten deel, waar hij met de doctorale waardigheid werd bekleed. ROSENMULLER begaf zich in 1783 naar *Giessen*, om er den post van hoogleeraar der godgeleerdheid en van directeur der scholen te bekleeden; hij ging in 1785 naar *Leipzig*,

alwaar hij leeraar van de kerk van ST. THOMAS, opperbewindhebber en vierde hoogleeraar der godgeleerdheid, en later eerste hoogleeraar dier faculteit werd. Hij overleed den 14 Maart 1815, als deken van alle hoogleeraars in de godgeleerdheid der Duitsche universiteiten, en was te *Leipzig*, de bewerker van eene verbetering in de liturgie door de afschaffing van het exorcismus, en door de invoering der openbare bevestiging. ROSENMULLER heeft een aantal werken nagelaten, de meeste tot het onderwijs der jeugd bestemd. Wij halen de volgende aan: 1.° *Eenige vertroostingen voor den tegenwoordigen tijd, Leipzig*, 1786; — 2.° *Herderlijke onderrigtingen*, 1788; — 3.° *Aanmerkingen over de merkwaardigste gebeurtenissen der achttiende eeuw, met betrekking tot de godsdienst en de zeden*, 1801; — 4.° *Onderzoek der belangrijkste waarheden van de godsdienst*, 4. dl.n, 1801; — 5.° *Historia interpretationis librorum sacrorum in Eccles. CHRIST. Leipzig*, 1795, 1814, 5 dl.n in 8.vo, een werk door protestanten op prijs gesteld; — 6.° *Onderwijs betrekkelijk de wijsheid volgens SENECA, Leipzig*, 1816, met eene voorrede van DOLY. — 7.° *Geschiedenis der godsdienst ten gebruike der kinderen*, 1804.

* ROSENMULLER (JOANNES, CHRISTIAAN), een beroemde ontleedkundige, zoon van den voorgaande, en broeder van een' beroemden oriëntalist (ERNEST FREDERIK KAREL), die zich tegenwoordig onder de geleerdste Duitsche letterkundigen onderscheidt, werd in 1771, te *Hessberg*, nabij *Hildburghausen* geboren, en ontving eene zeer beschaafde opvoeding. Hij volbragt zijne studiën te *Giessen* en te *Leipzig*, en beoefende vroegtijdig de teekenkunst met een gelukkig gevolg, waarvan de beelden, waarmede zijne werken versierd zijn, en die voor het meerendeel door hem zelven zijn geteekend, getuigen. Na te *Leipzig* den rang van meester in de vrije kunsten te hebben bekomen, begaf hij zich naar *Erlangen* om er de geneeskunde te beoefenen, waar hij twee jaren doorbragt, en er zich veel met de natuurlijke geschiedenis bezig hield. Het is op dat tijdstip dat hij nabij het dorp *Muggendorf*, de natuurlijke spelonk ontdekte, die zijnen naam behouden heeft. In 1794, als *prosector* aan de snijkamer te

Leipzig verbonden, verkreeg hij in 1797, den rang van doctor, en werd twee jaren later, tot geneesheer van het garnizoen benoemd. In 1802, hoogleeraar der ontleed- en heelkunde aan de universiteit geworden, behield hij die plaats tot aan zijn overlijden, den 28 Februarij 1820 voorgevallen. Men heeft van hem: 1.° *Quædam de ossibus fossilibus animalus cujusdam, historiam ejus et cognitionem accuralionem illustrantia, Leipzig*, 1794, in 4.to; door den schrijver zelven in het hoogduitsch vertaald, *Leipzig* 1795 in 8.vo; — 2.° *Teekeningen en beschrijving der merkwaardige spelonken in de omstreken van Muggendorf, in het hooge land van Bayreuth, Erlangen*, 1796, in fol.; — 3.° *Organorum lachrymalium partiumque externarum oculi humani descriptio anatomica* (met ISENFLAM), *Leipzig*, 1797, in 4.to, — 4.° *Aanhangsel tot de natuur-geschiedenis der aarde, Leipzig*, 1799—1805, in 8.vo; — 5.° *Quædam de ovariis embryonum et fœtuum humanorum, Leipzig*, 1800, in 4.to; — 6.° *Programma de nonnullis musculorum corporis humani varietatibus, Leipzig*, 1804, in 4.to; — 7.° *Dissertatio de singularibus et nativis ossium corporis humani varietatibus, Leipzig*, 1804, in 4.to; — 8.° *Merkwaardige voorwerpen uit de omstreken van Muggendorf, Berlijn*, 1804, in fol.; — 9.° *Teekeningen en beschrijving van opgedolven beenderen uit de Beeren-Spelonk, Weimar*, 1804, in fol.; — 10.° *Ontleed-heelkundige platen voor de geneesen heelkundigen, Weimar*, 1803—1812, in fol., in drie deelen. Dit werk is ook in het Latijn onder den titel van: *Icones chirurgico-anatomicæ* in het licht gegeven. De platen door den schrijver geteekend zijn door SCHROETER gegraveerd, en de tekst die bij dezelve gevoegd is vermeerdert er nog de verdienste van. — 11.° *Handboek der ontleedkunde, Leipzig*, 1808, in 8.vo, ib. 1813, in 8.vo en 1819, mede in 8.vo; — 12.° *Partium externarum oculi humani, imprimis organorum lachrymalium, descriptio anatomica, Leipzig*, 1809, in 4.to; — 13.° *Nervi obturatorii monographia, Leipzig*, 1814 in fol.; — 14.° *De viris quibusdam qui in academiâ Lipsiensi anatomes peritiâ inclaruerunt, Leipzig*, 1815—1819 in 4.to, etc. ROSENMULLER heeft in het Hoogduitsch vertaald de *Verhandeling over de ontleedkunde van* JOAN-

NES BELL; Leipzig, 1806 — 1807, *Verhandeling over slijmblazen* van MANRO, *Leipzig*, 1800 in fol. Eindelijk heeft hij verscheidene artikels in het Woordenboek van PIERER, de *Verhandelingen van het geneeskundige genootschap van Erlangen*, en in verschillende periodieke verzamelingen van *Duitschland* geleverd.

ROSENROTH (CHRISTIAAN KNORR DE) — Zie KNORRIUS.

* ROSER (MATHIAS, BARTHOLEMEUS), een schilder, den 24 Augustus 1737, te *Heidelberg* in het Paltsgraafschap van den *Rijn* geboren, had LOUTHERBURG tot meester; zich later naar *Rome* begeven hebbende, leerde hij er de kunst om de schilderijen te herstellen, eene kunst reeds in het begin der achttiende eeuw in *Italië* bekend. Bij zijne terugkomst in zijn vaderland, waar hij slechts kortstondig verbleef, kwam hij in 1765 te *Parijs*, en hield er zich uitsluitend met de herstelling van beschadigde schilderstukken bezig. Hij was zoo bekwaam in dat vak, dat hij dikwijls bij de schilderijen van groote meesters geheele deelen had bijgevoegd, welke men zoude gezegd hebben tot het oorspronkelijke te behooren; vooral deed hij zulks bij verscheidene groote zamenstellingen van CORRÉGGIO, TITIAAN enz. Het is in het museum van *Parijs* dat men de talenten van ROSER in deze genre bewondert, en dat hij met zooveel geluk in de schilderijen van de *Gedaante-verandering*, van de *H. Maagd*, van *Foligno* genaamd, van RAPHAËL uitoefende. Hij muntte evenzeer in de *copiën* uit, en hij heeft er van verscheidene meesters vervaardigd, als van DAVID, TENIERS en PHILIPPUS WOUWERMANS, enz., die voor oorspronkelijke schilderijen zijn doorgegaan zonder echter dat ROSER er in had toegestemd. Deze kunstenaar is te *Parijs* den 6 April 1804 in den ouderdom van 67 jaren overleden.

* ROSILY-MESROS (de graaf FRANCISCUS-STEPHANUS DE), vice-admiraal, werd den 13 Januarij 1748, te *Brest*, waar zijn vader met den titel van schout bij-nacht het bevel voerde, geboren. Hij trad in den ouderdom van veertien jaren in het corps der garde-marine; snel doorliep hij de rangen van vaandrig, van luitenant, van scheepskapitein, werd den 1. Januarij 1793 tot schout-bij-

nacht benoemd, en verkreeg den 22 September 1796 den rang van vice-admiraal. Zijn eerste wapenfeit strekte zich uit tot het jaar 1778, en hetzelve zou alleen voldoende zijn, om zijnen naam met eer onder die der officieren te plaatsen, welke gedurende den onafhankelijkheids-oorlog van *Amerika* de Fransche zeemagt beroemd maakten. Toen de heer DE LA CLOCHETERIE, bevelhebber van het fregat, *la belle Poule*, tegen het Engelsche fregat, *l'Aréthuse* den gedenkwaardigen slag leverde, die het begin der vijandelijkheden was, voerde ROSILY-MESROS het bevel over den logger *le Coureur*, slechts met acht twee-ponders steenstukken gewapend. Met zulk een zwak vaartuig weifelde hij niet om den Engelschen kotter *Alerte*, met 14 zesponders gewapend, die zich bij de *Aréthuse* ging voegen om *la belle Poule* te verdelgen, aan te vallen. Ondanks de onevenredigheid der sterkte, valt hij zijn' vijand bij de aanklamping aan, belet deszelfs doorvaart en door deze trouwe en moedige daad ontkomt *la belle Poule* aan de gevaren van eenen dubbelen worstelstrijd waaronder zij zekerlijk zou bezweken zijn. Deze waarlijk heldhaftige daad overlaadde hem met roem en verwierf hem, hoewel nog jong, het kruis van den H. LODEWIJK (1779). DE ROSILY verkreeg tegen het einde van 1782 het bevel over het fregat *Cléopâtre*, te *Ile-de-France* en kwam zich met het leger vereenigen, door den heer DE SUFFREN aangevoerd, die, een regtvaardig waardeerder van militaire verdienste zijnde, DE ROSILY op den gevaarlijken post der voorhoede van het leger plaatste, waarin hij hem tot aan den vrede liet. ROSILY kwam met den heer de SUFFREN in *Frankrijk* terug; maar begeerig om den vrijen tijd des vredes tot voordeel der wetenschappen aantewenden, duurde het niet lang of hij aanvaardde het bevel over het fregat de *Venus*, waarmede hij de kusten der Indische zee ging onderzoeken. Zijn voornaamste doel bij deze onderneming was, om de kaarten van den *Oosterschen Neptunus* te verbeteren, ten opzigte van welke hij meer dan iemand anders in staat was geweest, om zelfs grove dwalingen te ontdekken. Het was gedurende deze reis, die zeven jaren duurde, dat onze onvermoeide zeevaarder de kostbare bouwstoffen inzamelde, volgens welke hij het werk zamenstelde dat hij later onder den titel van *Aanhangsel*

tot den Oosterschen Neptunus in het licht gaf. Dit werk is belangrijk voor het tijdvak waarin het is uitgevoerd. In den loop van dezen arbeid heeft hij een zeer oordeelkundig gebruik gemaakt van de zee-uurwerken van FERDINAND BERTHOUD, om de lengten van de voornaamste punten der kusten van de *Indische* en *Sineesche zeeën* te bepalen, en hij heeft bewezen dat indien de handelwijzen, welke tegenwoordig in de werken van dien aard wordt gevolgd, in zijnen tijd ware bekend geweest, hij de volledigste oorkonde over de kusten die hij onderzocht had, zoude verschaft hebben. Toen de eerste berigten van de gebeurtenissen der Fransche omwenteling in *Indië* aankwamen, had hij moeite om de tucht aan boord te handhaven; hij kwam met het fregat *Medusa*, waarover hij toenmaals het bevel voerde, in zijn vadeland terug, en verrijkte het depôt der marine met hydrographische oorkonden, die hij van zijnen togt medebragt. In 1795 werd hij tot directeur van het algemeen depôt der marine benoemd, en hij nam onafgebroken de bedieningen van dien belangrijken post tot in 1827 waar. Het is aan hem dat men de bepaalde organisatie van de hydrographische krijgsbouwmeesters der marine te danken heeft, en het was op zijn voorstel, dat men in 1816, door de krijgsbouwkundigen van dat corps, eenen aanvang deed maken met de erkenning der Fransche kusten, een veelomvattend werk, waarvan de *Pilote Français*, reeds ten deele in het licht gegeven, het voornaamste resultaat moest zijn. DE ROSILY bekleedde, sedert 1795, verscheidene betrekkingen van groot belang; in 1805, werd hij gekozen om te *Cadix* het bevel te voeren over de vereenigde vloot van *Frankrijk* en *Spanje*. Het moedige gedrag dat hij in die omstandigheid aan den dag legde, werd openlijk door NAPOLEON toegejuicht. In 1812, zat ROSILY in den krijgsraad voor, die den kapitein St. CRICQ tot 3 jarige gevangenschap veroordeelde, en den 5 Februarij 1813 werd hij tot voorzitter van den raad der scheepsbouwingen benoemd. In 1814, gaf hij zijne goedkeuring aan de handelingen van het voorloopig bestuur. En tijdens de restauratie werd hij tot een der leden benoemd van de commissie, opgerigt volgens het bevelschrift van de maand Mei 1814, om de titels der oude zee-officieren, die een ambt of pensioenen

verzochten, te onderzoeken. Den 1 Mei 1831 op de reserve- en den 1 Mei van het volgende jaar op de ontslag-lijst geplaatst, is ROSILY MESROS te *Parijs* den 14 November 1832, aan eene verschrikkelijke beroerte overleden. Hij was lid van de akademie der wetenschappen van het instituut en van het bureau der astronomische lengten, van het groot-kruis der orden van den H. LODEWIJK van het legioen van eer, en van de Deensche orde van *Danebrog*.

ROSIN (JOANNES), in het hoogduitsch ROSZFELD, een oudheidkundige, in 1551, te *Eisenach* in *Thuringen* geboren, was predikant te *Naumburg*, en overleed in 1626 te *Aschersleben* aan de pest. Hij is bekend door zijne verhandeling over de *Romeinsche oudheden*, in het Latijn. De eerste uitgave verscheen in 1581 te *Regensburg* in het licht. Dit werk werd in 1613, in fol. te *Parijs* herdrukt met bijvoegsels van THOMAS DEMPSTER. In 1645, gaf pater ANDREAS SCHOTT te *Keulen* er eene nieuwe en nog vermeerderde uitgave van in het licht, eindelijk is die van 1701, in 4.to, te *Utrecht*, de beste uitgave van dat geleerde werk. Het is eene overvloeijende bron, waaruit verscheidene schrijvers, zonder het te zeggen, geput hebben. ROSIN gaf onder andere uitgaven *Werkjes van LUTHER*, van de *Kronijk* van *WOLFG. DRESCHLER* in het licht. Het *Leven* van ROSIN is door J. G. FISCHER als een vervolg van dat van J. AVENARIUS in het hoogduitsch beschreven, *Naumburg*, 1708, in 8.vo.

ROSMONDE. — Zie ROSEMONDE.

* ROSMINI (JOANNES KAREL JULIUS, Ridder DE), een godsdienstige letterkundige, den 28 October 1758, te *Rovérédo* in *Tyrol* aan de grenzen van den Venetiaanschen staat, uit eene adellijke familie geboren, volbragt zijne studiën gedeeltelijk te *Inspruck* en gedeeltelijk in het ouderlijke huis, waar men hem godvruchtige gevoelens inboezemde, aan welke hij standvastiglijk getrouw bleef. Van zijne teederste jeugd af had hij zich met zijn' landgenoot VANNETTI, die hem den smaak voor de letteren inboezemde, verbonden, en in den ouderdom van 15 jaren, schreef hij over de opera van REZZONICO, getiteld: *Alessandro e Timoleo*, een *Brief aan VANNETTI*, waarin hij een bewijs van groote kennissen over de

oude en nieuwe muzijk gaf. In 1786 gaf ROSMINI te *Rovérédo*, *Bedenkingen over twee werkjes van D'ALEMBERT, betrekkelijk de dichtkunst*, in het licht. Dit voortbrengsel van een' jong mensch openbaarde eene kracht in de denkbeelden, die de grootste hoop gaf. De beroerten die *Italië* ten gevolge der Fransche omwenteling, verdeelden, en de vijandelijke inval der Fransche legerbenden in de Venetiaansche staten en in *Tyrol*, deden zijne werken staken; hij begon dezelve weder, zoodra de tijden kalmer werden, en in 1803, verliet hij *Rovérédo* om zich te *Milaan* te gaan vestigen, waar hij meer bronnen voor zijne geschiedkundige navorschingen vond. ROSMINI zag met vreugde de gebeurtenissen van 1814. Deze achtingswaardige schrijver is den 9 Junij 1826, in den ouderdom van 68 jaren, overleden, behalve de door ons aangevoerde werken, verscheidene voortbrengselen nalatende, zoo als: 1.° *Leven van OVIDIUS*, 1789, 2 dl.n in 8.vo, in 1821 herdrukt; — 2.° *Leven van SENECA*, *Rovérédo*, 1793, in 8.vo; — 3.° *Levensbeschrijvingen van GUARINI VAN VERONA en van zijne leerlingen*, 1805, 3 dl.n in 8.vo; — 4.° *Denkbeeld van eenen goeden leermeester in het leven en de grondbeginselen van VICTORIN DE FELTRE en van zijne leerlingen*, 1801, in 8.vo; — 5.° *Leven van FRANC. PHILADELPHUS D'OLENTENOI*, *Milaan* 1818, 3 dl.n in 8.vo; — 6.° *De militaire ondernemingen en het leven van J. J. TRIVULCE, bijgenaamd de Groote*, 1805, 2 dl.n in 4.to; — 7.° *Leven van GUIDO UBALDUS*, *hertog van Urbino*, 1821, 2 dl.n in 8.vo; — 8.° *Geschiedenis van Milaan* 1820, *Milaan*, 4 dl.n in 4.to ROSMINI heeft ook naamloos in het licht gegeven: *Het voorbeeldige leven en afsterven van MARIA JOZEF REPETTE*, *Venetië*, 1805. Al deze werken vloeijen over van navorschingen, van critiek, van oordeelkunde en wijsheid, en wanneer hij aanleiding heeft om over de godsdienst te spreken, is zulks altijd op eenen den schrijver, die het zich tot roem rekent om dezelve te eerbiedigen en te beoefenen, waardige wijze. De heer abbé BARALDI heeft in de *Verhandelingen over de godsdienst*, die te *Modena* gedrukt worden, eene belangrijke *Beknopte levensbeschrijving* geleverd van den ridder ROSMINI. De Fransche *Godsdienstvriend* heeft er in het 62.ste deel, bladz.

68, een uittreksel van medegedeeld, en er bestaat eene *Levensschets* van denzelfden schrijver, door den geleerden LABUS.

* ROSNY (ANTONIUS JOZEF NICOLAAS DE), een roman- en dramatisch schrijver, lid van verscheidene letterkundige akademiën, werd te *Parijs* in 1771, geboren en begon zijne studiën in de militaire school van *Rebais*. Hij volgde vervolgens gedurende eenigen tijd de loopbaan der wapens, nam nog zeer jong zijnde met den rang van kapitein zijn ontslag, en verkreeg eenen post op de bureaux van het ministerie, van binnenlandsche zaken. Overdreven begeerig naar roem, waarvoor hij zich in vruchtelooze pogingen uitputte, stelde hij een aantal werken zamen, waarvan hij zelf het verslag in het licht heeft gegeven en waarvan men de *Catalogus*, ten getale van ten minste 80 boekdeelen in het *Letterkundige Frankrijk*, van ERSCH vindt. ROSNY was niet rijk, ofschoon hij achtereenvolgend boekverkooper om zijne boeken te verspreiden, en directeur van een tooneel was geworden om zijne stukken te doen spelen. Wij zullen ons bepalen tot de aanhaling van: 1.° *les Infortunes etc.* (*de rampen van* GALETIÈRE *gedurende het decemvirat*), *Parijs*, 1796, in 8.vo; 4.e uitgave, 1800, 2 dl.n, in 18.mo; — 2.° *Vie etc.* (*Leven van* FLORIAN), 1797, in 18.mo; — 3.° *Le tribunal etc.* (*De regtbank van* APOLLO), jaar VIII (1800), 2 dl.n, in 18.mo, een zwak, naar den *kleinen Almanak der groote mannen*, van RIVAROL gevolgd werk; — 4.° *le Bonheur etc.* (*Het landelijk geluk* of *Tafereel van het landleven*), in 12 afleveringen, *Parijs*, 1801 in 8.vo; — 5.° *Histoire etc.* (*Geschiedenis van de stad Autun*), *Autun*, 1802, in 4.to, met 8 platen; — 6.° *Tableau etc.* (*Letterkundig tafereel van Frankrijk gedurende de dertiende eeuw*), *Parijs*, 1809, in 8.vo. ROSNY overleed in 1814.

ROSNY. — Zie SULLY.

ROSSELLI (MATTHEUS), een schilder, werd in 1578 te *Florence* geboren, en overleed in 1650 in dezelfde stad. Hij had zich voornamelijk toegelegd op de schilderkunst op natte kalk, in welk genre hem een beredeneerde arbeid, veel geduld, eene zuivere teekening en een zeer frisch coloriet, hebben doen uitmunten. Zijne werken dragen gewoonlijk het kenmerk van zijne bedaarde inborst. Zijne plaatselijke kleuren zijn niet

in den waren toon der natuur; maar hij heeft er eene overeenstemming in gebragt, die behaagt, en zijne zamenstellingen winnen er bij wanneer dezelve in de bijzondere deelen beschouwd worden. *De Geboorte van J. C.* welke de kerk van den *H. Gaetanus* bezit, wordt voor zijn meesterstuk gehouden. Het museum van het *Louvre* bezit verscheidene van zijne schilderijen: *de H. Maagd en de engelen aan het kind* JESUS, *op de knieën van den heiligen* JOZEF *gezeten bloemen en vruchten brengende;* en *de zegepraal van* DAVID *op* GOLIATH.

ROSSELLI. — Zie ROSELLI.

ROSSET (FRANCISCUS DE), een dichter en romanschrijver, in 1750 in *Provence* uit eene adellijke familie geboren. Naauwelijks der kindschheid ontwassen, vervaardigde hij een aantal *klinkdichten*, ter eere eener dame, die hij PHYLLIS noemde. Later kwam hij te *Parijs*, waar hij meende eenen grooten opgang te zullen maken; maar hij werd er bijna niet opgemerkt, en hij zond te vergeefs eenen *Brief* aan MALHERBES om hem zijne vriendschap te verzoeken. ROSSET bediende zich van de ervarenheid, die hij in de Italiaansche en Spaansche talen bezat, om eenige in de eerstgenoemde geschrevene werken, in het Fransch te vertolken; onder andere: *De razende* ROELAND en DON QUICHOT; doch de overzettingen, die er later van zijn gevolgd, hebben de zijne verdrongen. Zijne *Noodlottige in onzen tijd voorgevallene geschiedenissen*, zijn langen tijd de lectuur van een zeker soort van nieuwsgierigen geweest. Onder zijne romans onderscheidt men: 1.° *Les Chevaliers etc.* (*De Ridders des roems*), *Parijs*, 1613, in 4.to; — 2.° *L'Admirable etc.* (*De wonderbare geschiedenis van den ridder der zon*, door dezen schrijver en door LODEWIJK DONET uit het castilliaansch vertaald, te *Parijs*, in 1620 en de volgende jaren, in 8 dl.n, in 8.vo gedrukt.

ROSSET DU PONT (JOZEF), een beeldhouwer in 1706 te *St. Claude*, in *Franche Comté* geboren, is den 3 December 1786, in den onderdom van 80 jaren overleden. Een kweekeling der natuur zijnde, heeft hij bewezen, dat de genie alleen, ondersteund door eene bestendige studie en eenen hardnekkigen arbeid, datgene kan bereiken wat het grootste is en meesterstukken kan voortbrengen. Eenige gladde verhevene beeldwerken, eeni-

ge copiën van goede modellen, die hij zich had weten te verschaffen, wekten zijne verbeeldingskracht al meer en meer op, en deden hem alle wonderen der oudheid raden. Zijne fijne en bevallige voortbrengselen zijn vol uitdrukking. Bij alle voordeelen, die de beroemdheid kunnen geven, was het hem nooit in de gedachte gekomen aan roem of aan akademiën te denken. Hij had gemeend de genie der kunsten te onteeren, met dezelve in ijdele praalvertooning te stellen. Hij heeft veel godsdienstige onderwerpen behandeld, wijl men hem dezelve van alle kanten bebestelde. Hij wist aan zijne hoofden der H. Maagd zulk een schoon en zacht karakter te geven, dat zij godsvrucht inboezemden. Frederik II, koning van *Pruissen*, zeide: *Er is niemand die aan een borstbeeld het leven weet te geven, dan de beeldhouwer van Franche Comté.* Terwijl Falconet een H. Hieronymus bewonderde, die het werk zijner handen was, maakte hij de aanmerking, dat de maker zekerlijk eene reis in *Italië* had gedaan, en er ten minste tien jaren de groote meesters moest beoefend hebben; hij wilde nooit gelooven dat hij zijn stadje niet verlaten had. Rosset behandelde met dezelfde bekwaamheid het hout, het marmer en het albast, hoe breekbaar en hard het elpenbeen ook was, werd het in zijne handen een naar zijnen wil week gemaakt deeg. De heer de Vilette heeft van dezen beeldhouwer eene *Beknopte Levensschets geschreven*, welke men in het *Journal de Paris*, van den 5 Januarij 1787 aantreft.

Rosset (Petrus Fulcranus de), een regtsgeleerde, werd te *Montpellier* in 1722 geboren, en beoefende met vrij goed gevolg de dichtkunst. Men heeft van hem een gedicht op de *Landbouwkunde*, 1774—1783, *in* twee deelen in 4.to, waarvan het eerste zeer gezocht is. Hetzelve is herdrukt. De schrijver beschrijft er alle landelijke handelwijzen in; en hoewel dit moeijelijk en eentoonige werk door zich zelven weinig stof tot de dichtkunst oplevert, vindt men in dat gedicht gelukkige verzen, zoo als, bijvoorbeeld, de twee volgende, betrekkelijk de toepassing der sterrekunde op de landbouwkunde:

Le ciel devint un livre où la terre étonnée
Lut, en lettres de feu, l'histoire de l'année.

Wij zullen nog deze schildering des haans aanhalen:

En amour, en fierté, le coq n'a point d'égal
Une crête de pourpre orne son front royal;
Son oeil noir lance au loin de vives étincelles;
Un plumage éclatant peint son corps et ses ailes,

Dore son col superbe et flotte en longs cheveux
De sanglans éperons arment ses pieds nerveux
Sa queue, en se jouant du dos jusqu'à la crête
S'avance et se recourbe en ombrageant sa tête.

Een der schoonste gezangen is dat op den *wijnstok*, hetwelk begint met de beschrijving van den zondvloed en eindigt met den vasten-avond. De stijl van ROSSET is naauwkeurig, maar zijne verzen schieten soms in sierlijkheid en harmonie te kort. In één woord, hij heeft zijn onderwerp met nieuwe en sierlijke denkbeelden weten te verrijken; maar in het grootste gedeelte van zijn gedicht schijnt zijn dichtvuur uitgeput te zijn. ROSSET volgt in dezelve eenigzins te veel pater VANIÈRE na, en hij bepaalt zich meestal tot eenvoudige naamlijsten, die men niet zonder verveling kan lezen. Ook is zijn werk in vergetelheid geraakt. Na een verblijf van eenige jaren te *Parijs*, is hij in 1788 in die stad overleden.

* ROSETTI (DOMINICUS), een graveur, in 1630 te *Venetië* geboren, verdiende door zijne vorderingen tot bewindhebber der muntstempels van de republiek benoemd te worden. Hij was ook zeer bekwaam in de graveerkunst, in koper en hout; de paltskeurvorst hield hem twaalf jaren in zijne dienst, en het was op last van dien vorst dat hij de *overwinningen van ALEXANDER den groote* in twaalf bladen graveerde. Later graveerde hij voor de geschiedenis van het *oude* en *nieuwe Testament* 35 platen in koper, de voornaamste gebeurtenissen der gewijde jaarboeken voorstellende; dit werk is in het Fransch vertaald, *Venetië*, 1676. Deze kunstenaar hield zich ook met de bouwkunde bezig; hij gaf verscheidene teekeningen voor gebouwen en de schikking zijner verschillende zamenstellingen werd algemeen geroemd; ROSSETTI overleed in 1697 te *Venetië*.

* ROSSETTI (DONATUS), een wiskunstenaar in 1634 te *Livorno* geboren, werd achtereenvolgend hoogleeraar der wijsbegeerte aan de universiteit van *Pisa* en der wiskunde aan de akademie van *Piémont*. Hij heeft een aantal ontwerpen van versterkingen voor de waterleidkunde gegeven, en deed zich zoowel door zijne talenten als door zijne geschillen met GEMINIANO MONTANARI, schrijver van het werk getiteld: *Natuur-wiskundige gedachten*, (*Bolonga*, 1667) opmerken. ROSSETTI, die, ondanks zijne bekwaamheid, zich altijd als een voorstander der nieuwste en dikwijls zelfs ongerijmdste denkbeelden had getoond, bestreed de wijze

gevoelens van MONTANARI in zijn *Antignome fisico-matematico, con il nuovo orbe e sistema terrestre, Pisa*, 1668, waarin men vele diepzinnigheid vindt, maar waarin ROSSETTI zich dikwijls aan eene al te levendige verbeeldingskracht overgaf, die zijne geleerde waarnemingen benadeelt. Hij overleed te *Pisa* in 1680.

ROSSETTI (JOANNES-BAPTISTA), een beroemd kunstenaar, in 1697 te *Padua* geboren, werd van zijne vroegste jeugd aan de drukkerij van het seminarie dier stad verbonden. Hij oefende er gedurende verscheidene jaren de betrekking van letterzetter uit, legde zich vervolgens op de studie der teeken- en graveerkunst toe, en liet verscheidene zeer geachte werken na. ROSETTI was met smaak voor de schoone kunsten bezield en verkreeg zeer uitgebreide kennissen in de bouwkunde, beeldhouw- en schilderkunst, zoo als hij het in zijn werk bewijst dat tot titel heeft: *Descrizzione delle pitture, sculture ed architetture di Padova, con alcune osservazioni interno adessee, ed altre curiose notizie, Padua*, 1776; een werk dat verscheidene uitgaven heeft gehad en dat LALANDE in zijne *Reis* door *Italië* met lof aanhaalt. ROSSETTI is in 1780 in den ouderdom van 83 jaren in zijne geboorteplaats overleden.

ROSSI (JOANNES-BAPTISTA), overste der karmelieten-orde, werd den 4 October 1507 te *Ravenna*, uit de adellijke familie van ROSSI van *Parma*, geboren. Hij was onder den naam van BARTHOLOMEUS gedoopt, hij verwisselde denzelven, bij zijne gelofte voor dien van JOANNES-BAPTISTA. Zijne opvoeding werd zeer bezorgd; en hij verzuimde noch de gewijde letteren noch de ongewijde wetenschappen. Pater ROSSI omhelsde de loopbaan der prediking, en verwierf zich eene groote beroemdheid. PAULUS III die alstoen den Pauselijken Stoel bekleedde, en die er dikwijls vermaak in schepte, pater ROSSI te gaan hooren, benoemde hem in 1564 tot hoogleeraar van het aarts-gymnasium *Sapiencia*. Pater NICOLAAS ANDETTI, overste der karmelieten, in 1564 overleden zijnde, werd pater ROSSI verkozen om hem te vervangen. Hij besloot van toen af alle kloosters zijner orde te bezoeken. Hij begon met *Italië*, vanwaar hij zich naar *Spanje* begaf. Hij bezocht er de H. THERESIA, en hield met haar verscheidene zamenspraken. Zij had de hervorming der kar-

melieten religieuzen in overweging en deelde haar ontwerp aan pater Rossi mede, om onder deze godvruchtige dochters, de gestrengheid des eersten regels te doen herbloeijen. Deze beide beroemde personen verlieten elkander met leedwezen, vol wederkeerige achting. Pater Rossi begaf zich naar *Portugal* en werd door den souverein, zoowel als door den eersten adel van dat koningrijk, met de meeste onderscheiding ontvangen. Hij kwam in Mei 1568 in *Rome* terug. Pius V, die toenmaals regeerde, voegde hem aan de kardinalen Joannes Morone, Marcus Antonius Amulio en Wilhelmus Sirleti toe, belast om de Vulgata met de oorspronkelijke hebreeuwsche en grieksche teksten te vergelijken, om er, indien het noodzakelijk werd bevonden, alle vervalsching uit te doen verdwijnen, en er de zuiverheid van te waarborgen; dat werk afgeloopen zijnde, zond Gregorius XIII pater Rossi, in hoedanigheid van nuntius naar den hertog van *Ferrare*. Hij kweet zich van deze zending tot genoegen van den Paus. Deze beroemde religieus overleed te *Rome* in 1578, in den ouderdom van 71 jaren. Hij heeft onder de regering van twaalf Paussen, geleefd waarvan de meeste hem met hunne toegenegenheid hebben vereerd. Hij is schrijver van verscheidene werken, waaronder men onderscheidt: 1.° *Thomæ waldensis doctrinale cum scholiis*, *Venetië*, 1571 3 dl.en in fol.; — 2.° *Compendium constitutionum B. Mariæ de Monte Carmelo*, *Venetië*, 1568; — 3.° *Breviarum Carmelitarium*, enz. *Venetië*, 1568.

Rossi (Joannes Victor), Janus Nicius Erythreus, een adellijke Romein, in 1577 geboren, in 1647 overleden, was edelman van den Kardinaal Peretti. Na den dood van dien prelaat, wijdde hij zich geheel aan de studie toe, terwijl hij zijn eenigst vermaak er in stelde om met geletterden te verkeeren. Men heeft van hem een aantal geschriften; de voornaamste zijn: 1.° *Pinacotheca imaginum illustrium virorum*, een werk verscheidene malen in 8.vo herdrukt, en waarin men vele zonderlingheden vindt. Men verwijt hem den lof en de berisping met geene genoegzame onderscheiding te hebben toegezwaaid; — 2.° *Epistolæ* in 8.vo; — 3.° *Dialogi* in 8.vo; — 4.° *Exempla virtutum et vitiorum*, in 8.vo Deze verzameling droeg de goedkeuring weg van het publiek.

De naam van NICIUS ERITHRÆUS, dien de schrijver aangenomen had, beteekent in het grieksch dezelfde zaak als VITTORIO ROSSI in het Italiaansch. Deze schrijver had gevoelens van eer en goede wijsbegeerte; maar hij was ligtelijk voor of tegen iemand ingenomen, zijn toorn ontvlamde tegen de ondeugd en het belagchelijke.

ROSSI of RUBEUS of DE RUBEIS (HIERONYMUS), in 1539 te *Ravenna* geboren, was geneesheer van Paus CLEMENS VIII, en overleed den 8 September 1607. Hij was een man van eene diepzinnige geleerdheid, zoo als zulks blijkt door zijne *Geschiedenis* van *Ravenna*, in elf boekdeelen, *Venetië*, ALDE, 1572, in fol. Dezelve is vrij wel in het Latijn geschreven. Er bestaat nog van hem: 1.° *De distillatione liquorum*, *Venetië*, 1604, in 4.to; — 2.° *De Melanibus*, 1607, in 4.to; — 3.° *Annotationes in libros octo* CORNELI CELSII, *de remedica*, 1616, in 4.to Men moet hem niet verwarren met JOANNES ANTONIUS ROSSI of RUBEUS, te *Alessandria della Paglia* geboren, te *Padua*, waar hij hoogleeraar in de regten was, in den ouderdom van 56 jaren overleden, verscheidene werken over de regtsgeleerdheid nalatende.

ROSSI.—Zie SALVIATI (FRANCISCUS DE) en PROPERTIA.

ROSSI (JOANNES ANTONIUS), een beroemde bouwkundige, in 1616 te *Rome* geboren, muntte in zijne kunst uit en wedijverde op eene gelukkige wijze met de bekwaamste meesters van zijnen tijd, hoewel hij nooit het teekenen had geleerd. Hij verwierf; eene zoo groote beroemdheid, dat al zijne werken op hoogen prijs werden gesteld en hij in weinig tijds eene aanzienlijke fortuin verwierf; hij wijdde dezelve aan godvruchtige werken toe, begiftigde kerken, kloosters en ziekenhuizen. Onder de talrijke gedenkstukken, die deze kunstenaar heeft nagelaten, noemt men te *Rome* het paleis ASSALTI en dat van RINUCCINI. Zonder dat zijne bouwkunde bevalligheid en sierlijkheid mist, heerscht er in dezelve een edele en mannelijke smaak. Hij overleed in 1695, in den ouderdom van 79 jaren Er zijn verscheidene kunstenaars van dien naam zoo als ANGELO DE ROSSI, een Genueesch beeldhouwer, in 1671 te *Genua* geboren, in 1715 te *Rome* overleden, die door den kardinaal OTTOBONI met het beeldhouwwerk van de prachtige graftombe van ALEXANDER VIII, in de St. Pieterskerk, werd belast. Hij bragt

vervolgens de vlak verhevene beeldwerken van het hoofdaltaar der ST. IGNATIUS-kerk, ten uitvoer, hetwelk het leven van J. C. voorstelt. — HIERONYMUS ROSSI, schilder en graveur in 1694 te *Bologna* geboren. Zijne meestgeachte werken zijn verscheidene met sterk-water gegraveerde platen, volgens de teekeningen van GUERCHINO, van CARRACCIO en der beroemdste schilders van *Bologna*. HIERONYMUS heeft ook kleine schilderijen nagelaten, waarin men niets belangrijks vindt dan de zuiverheid der teekening.

* ROSSI (NICOLAAS), een geleerde boekkundige en dichter, in 1711 te *Florence* uit eene oude en geachte familie geboren, kwam in den ouderdom van twintig jaren naar *Rome*, hij werd er geheimschrijver van den kardinaal FALCONIERI die hem den geestelijken stand deed omhelzen, en verkreeg vervolgens eene rijke kapel, welker vergeving aan de familie CORSINI, onder welk patroonschap hij zich geplaatst had, behoorde. De abbé NICOLAAS was met de oude talen bekend. Zijne uitgebreide kundigheden maakten hem waardig om aan het hof van *Rome* verscheidene belangrijke posten te bekleeden. Hij besteedde de inkomsten derzelve en een groot gedeelte zijner fortuin om eene bibliotheek, rijk in zeldzame boeken en kostbare handschriften te vereenigen. Na zijn overlijden, den 3 Mei 1785 voorgevallen, werd deze bibliotheek voor de som van 13,000 romeinsche kroonen door den hertog BARTHOLOMEUS CORSINI gekocht die dezelve met die van den kardinaal NERI zijnen oom vereenigde, om er het publiek genot van te doen hebben. De abbé ROSSI heeft eene *Verzameling van Gedichten, klinkdichten, drieregelige verzen, treurdichten*, enz. bevattende, belangrijk wegens de naauwkeurigheid van stijl, de bevalligheid en de overeenstemming der verzen, nagelaten. Acht zijner *treurdichten* werden afzonderlijk in 1786 te *Rome* gedrukt. Men heeft aan hem nog eene goede *uitgave der Werken van JOANNES DE LA CASA* te danken, *Rome*, 1759 — 63, 2 dl.^{n} in 8.vo, met twee *voorreden* en *verscheidene stukken* toenmaals nog onuitgegeven; hij heeft ook bouwstoffen in gereedheid gebragt voor eene uitgave van den *Aminte* van TASSO. Hij was lid van verschillende

akademiën, onder anderen der *Appatisti* van *Florence*, der *Arcadische* van *Rome*, enz. Het leven van den abbé Rossi vindt men aan het hoofd van de *Catalogus* zijner bibliotheek door P. Palcarini in het Latijn in het licht gegeven, *Rome*, 1786, in 8.vo

* Rossi (Vincentius), een beroemde advokaat, in 1755 te *Palmi*, bij *Napels*, uit eene arme en onbekende familie geboren, had aan zijne talenten en aan zijnen arbeid den aanzienlijken post te danken, dien hij in de Napolitaansche pleitzaal bekleedde. Zijne talenten verwierven hem eenen grooten roem en verschaften hem eene aanzienlijke fortuin van welke hij een edel gebruik maakte. Rossi stond in groot aanzien, toen de Fransche omwenteling uitbarstte. Hij toonde zich een der warmste voorstanders derzelve. Na de komst der Franschen te *Napels*, werd hij een der eerste bewerkers van den opstand, welke in die stad werd bewerkt. Hij hield in de straten en op de openbare pleinen redevoeringen voor het volk, vereenigde de vurigste mannen rondom zich om, zeide hij, over de *vrijheid van het vaderland* te beraadslagen. Rossi werd tot lid van het wetgevende ligchaam benoemd, waarin hij zich als de ijverigste verdediger der nieuwe orde van zaken vertoonde. Hij legde zich op republikeinsche deugden toe, verliet zijn huis en zonderde zich in een armoedig verblijf af, legde de toga neder en verscheen onder het kleed van een eenvoudig soldaat. Men zag hem op de straten een stuk brood eten, zich onder het volk mengen, en deszelfs spelen en vermaken met hen deelen. Toen de kardinaal Ruffo, nadat hij de Franschen geslagen had, *Napels* naderde, stelde Rossi al zijne pogingen in het werk, om zijne medeburgers tot eene dappere verdediging aantesporen. Maar nadat de kardinaal deze hoofdstad heroverd had, werden alle omwentelingsgezinden doodschuldig verklaard. Met verscheidene zijner aanhangers in hechtenis genomen en gevangen gezet, werd hij ten dood veroordeeld. Toen men hem naar de strafplaats leidde, hoorde men hem met zijne ongeluksgezellen en zelfs met den geestelijke, die belast was om hem in zijne laatste oogenblikken te vergezellen, schertsen. Voor dat hij stierf, richtte hij zich naar de talrijke aanschouwers, en zeide hun met eene nadrukkelijke

stem: » Burgers, neemt wraak over mij, ik sterf voor het vaderland!" Het graauw waarvan hij de afgod geweest was, wierp zich op zijn lijk, en verscheurde het in duizend stukken. Hij werd in 1799, in den ouderdom van vier en veertig jaren, geëxecuteerd.

Rossi (Joannes-Baptista), een Italiaansche geestelijke, beroemd door zijne godsvrucht en de heiligheid zijns levens, was kanonik van de H. Maria *in Cosmedin*, te *Rome*, waar hij met eene groote stichting alle deugden van zijnen stand beoefende. Er bood zich geen liefde-werk te verrigten aan of hij nam de gelegenheid tot hetzelve met geestdrift te baat. Het is op zijne aanzoekingen dat het godshuis van den H. Aloysius van Gonzaga voor verlatene kinderen geopend werd. Hij overleed te *Rome* den 23 Mei 1764, in den geur van heiligheid, en men heeft reeds ondervragingen gedaan betrekkelijk zijne zaligverklaring. (*béatificatie*).

* Rossi (Ignatius de), een Jesuit, den 3 Febuarij 1740 te *Viterbo* geboren, trad in 1753 in de societeit van Jesus. Hij onderwees in het begin en tot op de vernietiging der maatschappij de schoolwetenschappen en de rhetorica te *Spoletto*, te *Macerata* en te *Florence*. Vervolgens begaf hij zich naar *Rome*, waar hij tot hoogleeraar van het Hebreeuwsch in de Gregoriaansche universiteit werd benoemd, waar hij 30 jaren verbleef, en hij ging voort, om zich met letterkundige werken, en vooral met de Cophtische taal bezig te houden. Tijdens de herstelling der jesuiten door Paus Pius VII, beijverde hij zich om zich weder met zijne orde-broeders te vereenigen, en hij is in het midden van hen den 25 November 1824, in het Romeinsche collegie overleden. Men heeft hem te danken: 1.° *Commentationes Laertianæ*, *Rome*, 1788, in 8.vo; — 2.° *Etymologiæ Ægyptiacæ*, *Rome*, 1808, in 4.to en veel kleine stukken in dichtmaat en onrijm. Hij heeft verbeteringen en ophelderingen in handschrift nagelaten over de *Evangelische voorbereiding* van Eusebius, over oude opschriften, over vele oude Grieksche en Latijnsche schrijvers, en eene Latijnsche verklaring van een handschrift in de Cophtische taal, uit de bibliotheek van *St. An-*

gelo te *Rome* ontleend, de kleine profeten bevattende waarbij hij fragmenten dier zelfde profeten heeft gevoegd, in Hebreeuwsche tongvallen die hij in het Latijn vertaalde en met aanteekeningen verrijkte. Men vindt eene breedvoerige *Levensschets* van hem in het 43 dl. blz. 309 van den Franschen *Godsdienst-vriend*.

Rossignol (Antonius), een rentmeester, werd den 1.en dag van het jaar 1590 te *Alby* geboren, maakte van zijne kindschheid af groote vorderingen in de wiskunde, en onderscheidde zich door zijne kunde in het rekenen, waarin hij zich met eene zeldzame gemakkelijkheid onderscheidde. In 1626, bij het beleg van *Realmont*, eene stad van *Languedoc*, door de protestanten bezet, verklaarde hij oogenblikkelijk den brief, welken de belegerden aan hunne broeders van *Montauban* schreven, om hen kruid te vragen. Deze ontdekking aan de stad medegedeeld zijnde, gaf zij zich dienzelfden dag over. De kardinaal de Richelieu, van zijn talent onderrigt, beriep hem naar het beleg van *la Rochelle*, waar hij op eene wijze diende om de grootste belooningen te verdienen. Lodewijk XIII en Lodewijk XIV storten hunne weldaden over dien nuttigen burger uit. De eerste beval hem stervende der koningin aan; en de tweede schonk hem eene aanzienlijke jaarwedde, en gaf hem bewijzen der bijzonderste hoogachting. Deze eerbiedwaardige grijsaard overleed kort daarna in den ouderdom van 83 jaren, nadat hij gedurende 56 jaren den staat met eenen vurigen ijver en eene onschendbare trouw gediend had.

Rossignol, een beroemde schrijfmeester, in eenen niet zeer gevorderden ouderdom, in 1736 ten gevolge van overdreven inspanning overleden, werd tijdens het regentschap gebruikt om de bank-billetten te schrijven. Men heeft volgens dezen afschrijver een der eerste, en welligt de eerste zijner kunst, gegraveerd. Hij is ten minste de grootste schilder in schrijfwerken, die er in *Frankrijk* heeft bestaan. Meester van zijne geringste bewegingen zijnde, was zijn gang altijd regelmatig; zijne voorbeelden bezaten eene wijsheid, eenvoudigheid, en bevalligheid, welke het gemakkelijker is te gevoelen dan te beschrijven. De Engelschen hebben een groot gedeelte der stukken van Rossignol

weggekaapt, waarvoor de Franschen, al te onverschillig voor de schoone schrijfkunst, niet genoeg belangstelling aan den dag legden.

ROSSIGNOL (JOANNES JOZEF), een Jesuit te *Val-Louise*, in het diocees van *Embrun* in 1726 geboren, onderscheidde zich door diepzinnige en uitgebreide kundigheden, een bondig oordeel, een doordringend, ofschoon soms eenigzins spitsvinnig verstand. Hij onderwees achtereenvolgend te *Marseille*, te *Wilna*, te *Milane*, te *Turin*, en kwam ook eenigen tijd den sterretoren van *Wilna* bezetten, in welke stad hij pater BOSCOVICH hielp in de uitgave zijner *Werken*. Nog jong zijnde, verdedigde hij te *Warschau*, werwaarts hij zich na de vernietiging der Jesuiten in *Frankrijk* begaf, *thesis de omni scibili*, met buitengewone toejuiching; maar hij werd er niet verwaander door, daar hij erkende dat dergelijke proefnemingen nooit zonder eenige kwakzalverij waren, en er zich enkel toe bepaald hebbende op de dringende aanzoeken van eenige beroemde Polen, die over zijne kunde verbaasd stonden. (Zie PIC.) Hij begaf zich later naar *Milane*, onderwees er gedurende tien jaren de wis- en natuurkunde in het collegie der adellijken, en kwam vervolgens in zijn vaderland terug; maar de hevige tegenkanting, die hij tegen de burgerlijke constitutie der geestelijkheid aan den dag legde, noodzaakte hem om *Frankrijk* op nieuw te verlaten; in *Italië* terug gekomen, vond hij er eenen edelmoedigen beschermer in den graaf van *Melzi*, zijnen ouden kweekeling, later vicepresident der Italiaansche republiek. Daar de abbé ROSSIGNOL, zich enkel met schrijven bezig hield, leefde hij van toen af tot aan zijnen dood, in 1807 te *Embrun* voorgevallen, zeer gerust: het aantal zijner *werkjes* beliep meer dan 100. Men heeft van hem eene *Verhandeling over de kruidkunde*, vrij geacht, en in 1784 te *Luik*, bij LEMARIÉ herdrukt; *Betrachtingen over de Eucharistie*, waarin hij verscheidene wijzen voorstelt, om tegenwerpen uit de valsche denkbeelden der natuurkunde geput, te bestrijden; *Beschouwingen over de beweging*; eene *Verhandeling over den woeker*; enz.

* ROSSIGNOL (JOANNES ANTONIUS), generaal van de leger-benden der Fransche republiek, in 1759 te *Parijs*

geboren, was er vóór de omwenteling zilversmids-knecht en had geenerlei onderwijs genoten, daar hij zich door zijne hartstogten liet medeslepen, verscheen hij in de volksvergaderingen, en matigde zich eenig gezag aan onder de muitelingen der voorsteden, door zich als een der overwinnaars van de *Bastille* te verklaren waar hij zich eerst, nadat deze sterkte was overweldigd, vertoond had. Der partij der Jacobijnen toegedaan, vertoonde hij zich in alle clubs, was aan het hoofd van alle opstanden, en onderscheidde zich voornamelijk op den dag van den 10 Augustus. Hij was het die de leus herhaalde tot den moord van MAUDAT, bevelhebber der nationale garde, een moord, die de voorbode was van den aanval op het kasteel der *Tuilerïen*. Hij werd tot de hoogste rangen van het leger verheven, zonder ooit gediend te hebben; het is minder bewezen dat hij aan de moordtooneelen van September deel nam. Maar zijne geheele revolutionnaire kracht openbaarde zich op nieuw op den dag van den 31 Mei 1793, die het gezag in de handen der razendste Jacobijnen stelde. Tot belooning hiervan tot kolonel van de 33.ste Afdeeling der gendarmerie te voet, te *Niort* gevestigd, benoemd, trok hij tegen *de Vendée* op, en bedreef er zoo vele knevelarijen en gruwelen, dat de generaal BIRON, opperbevelhebber van het republikeinsch leger, hem in Junij 1793 te *Niort* deed opsluiten. Het duurde niet lang of BIRON moest deze billijke gestrengheid jegens een' man die zoo hoog in de gunst der anarchisten geplaatst was, boeten, (Zie BIRON). De beschermers van ROSSIGNOL, de Jacobijnen, deden hem op vrije voeten stellen, en verkregen voor hem het beheer over het republikeinsche leger, en het bevel over eene afdeeling, die den naam droeg van leger *der kusten van la Rochelle*. Zijne rooverijen, zijne knevelarijen, en de walgelijke zwelgerijen, waaraan hij zich overgaf, berokkenden hem zelfs de berispende aanmerkingen van de kommissarissen der conventie, die hem afzetten; maar de Jacobijnen deden hem weder in zijn ambt herstellen. Hij nam het bevel weder op, en zette den Vendeeschen oorlog voort, waarin hij zich meer door moordtooneelen dan door overwinningen kenmerkte. Bijna onophoudelijk door de koningsgezinden geslagen, kreeg hij laatstelijk te *Martigné* (den 10 September

1793) de nederlaag. Hij wreekte er zich over op eene hem waardige wijze, door alle plaatsen, welke hij doortrok, te vuur en te zwaard te verdelgen. Ondanks al deze nederlagen en zijne bekende onervarenheid, verkreeg hij op het einde van September het opperbevel over het leger der kusten van *Brest*; nu kende zijne wreedheid geene palen meer, en overtrof zelfs die der generaals WESTERMANN en RONSIN, zijne ambtgenooten; hij dreef de barbaarschheid zoo ver, dat hij op de dag-order deed stellen » dat hij voor elk paar ooren der opstandelingen die men hem brengen zoude, 10 franken wilde betalen." Niets was voor hem heilig, noch de vreedzame hutten, noch de dorpen, waar men zich niet verdedigde, noch de kerken, noch derzelver bedienaars, aan welke hij eenen onverzoenbaren en woedenden haat had toegezworen. Zijne barbaarsche, zijner onbekwaamheid waardige maatregelen maakten hem bij zijn leger verachtelijk, terwijl zijne rooverijen en heiligschendingen de republikeinen zelfs, indien men er de vurigste Jacobijnen van uitzondert, verbitterden. Er verhieven zich zoovele klagten tegen hem, dat hij eindelijk genoodzaakt werd het bevelhebbersschap, na den 9 Thermidor, op den dag van den val der partij, die hem ondersteunde, neder te leggen. Bij zijne terugkomst te *Parijs*, nam hij een zeer werkzaam deel aan den opstand van den 12 Germinal jaar 3 (1 April 1795), en werd ten gevolge daarvan in staat van beschuldiging gesteld en gevangen genomen. Weinige dagen voor den 13 Vendémiaire (5 October 1795) verkreeg hij zijne loslating; en streed ten gunste der conventie tegen de sectien van *Parijs*. Van de eene zamenspanning tot de andere overgaande, maar zich altijd aan de partij, waaraan hij zijne verheffing te danken had, houdende, voegde hij zich in 1796 bij de partij van BABEUF en DROUET. In den nacht van den 11 op den 12 Mei op de plaats waar de zamengezworenen bij een vergaderden, in hechtenis genomen, kon hij nog het schavot ontsnappen, ofschoon GRISEL, in zijne getuigenissen, hem als de bloeddorstigste dezer zamenzweerders kenmerkte. Hij vertoonde zich vervolgens op den 18 Fructidor, jaar 5 (September 1797), aan het hoofd der troepen met het gevangen

nemen van PICHEGRU en de andere uit de beide raden vogelvrijverklaarde leden. Een vurige Jacobijn zijnde, verklaarde hij zich tegen de omwenteling van den 18 Brumaire (9 November 1799), en werd op de verbannings-lijst, die ten gevolge van dien dag verscheen, aangeduid. Even alsof een kwade geest hem tegen de door het geregt en door de staatkunde uitgesprokene straffen scheen te beschermen, kon hij op nieuw van zijne vrijheid gebruik maken. Eindelijk werd hij eerst na de uitbarsting van het helsch werktuig, waarvan men zonder grond meende dat hij een der medepligtigen was, in hechtenis genomen. In het besluit van ballingschap dat door den consul werd uitgevaardigd, begrepen, werd hij eerst naar de eilanden *Sechelles*, en daarna naar het eiland *Anjouan* vervoerd, waar hij in April 1802 overleed; op deze wijze zijn hoofd aan de geregtigheid der menschen onttrekkende dat zoo dikwijls verdiend had om onder het zwaard des beuls te vallen. Hij beroemde zich op zijne wreedheid, en DANICAN verzekert in zijne *Verhandelingen* dat hij hem eens bij een avondmaal te *Saumur* had hooren zeggen: *Beschouwt dezen arm, hij heeft 63 priesters in het karmelieten klooster van Parijs omgebragt.* Een andermaal zijne instructiën aan GRIGNON, generaal die onder zijne bevelen stond gevende, zeide hij: *Welnu brigade-generaal, zijt gij thans gereed om de Loire overtetrekken; brengt alles om wat gij ontmoeten zult; op zulk eene wijze bewerkt men eene omwenteling.* In de zamenzwering van BABEUF, en volgens het verslag van GRISEL, zijn beschuldiger, had hij in de commissie der zamengezworenen gezegd: *Ik wil mij met uwen opstand niet inlaten, indien de hoofden niet vallen gelijk de hagel, indien de straten en wegen niet met bloed geverwd zijn, en eindelijk indien wij geene verschrikking inboezemen, die het gansche heelal doet sidderen.* Deze trek alleen is in staat het portret van ROSSIGNOL, een der bloeddorstigste monsters, die de omwenteling heeft voortgebragt, volledig te schilderen.

ROSSIGNOLI (BERNARDUS), een Piemonteesch Jesuit, in 1613 overleden, legde zich op de gewijde critiek toe. Men heeft van hem verscheidene werken, onder anderen: *Historia di SAN MAURIZIO.* Hij bewijst in dit werk on-

tegensprekelijk de geschiedenis van den marteldood van dit hoofd van het Thebaansche legioen. Zie MAURITIUS.

* ROSSIGNOLI (KAREL-GREGORIUS), een Jesuit, te *Borgo-Manero*, in het diocees *Novare*, in 1631 geboren, en den 5 Januarij 1707 overleden is voornamelijk bekend door zijn werk over de *Keuze van een' levensstaat*, uit het Italiaansch vertaald volgens de 8.e uitgave, in 1751 te *Venetië* in het licht gegeven. Hij heeft ook een *Praktisch onderrigt voor jeugdige biechtvaders* zamengesteld, in twee deelen verdeeld, slechts een deel uitmakende, en verscheidene andere *ascetische werken* door BAGLIONI in eene verzameling, voorafgegaan van het *Leven* des schrijvers, gezamenlijk in 1723, in 3 deelen in 4.to te *Venetië* in het licht gegeven.

* ROSSLYN (ALEXANDER WEDDERBURN, graaf DE), een Schotsch regtsgeleerde en groot-kanselier van *Engeland*, werd in 1733 te *Edimburg* uit eene oude familie geboren, die hem eene uitmuntende opvoeding gaf. In 1752 tot advokaat benoemd, kwam hij in het volgende jaar te *Londen* en verscheen in 1757 met roem voor de balie dier stad. Zes jaren daarna werd hij in den raad des konings toegelaten. ROSSLYN bezat even zoo diepe als uitgebreide kennissen, was onvermoeid in zijnen ijver, en werd een der schoonste sieraden van het Engelsche parlement, waartoe hij door den graaf DE RICHEMONT werd benoemd. Een oude vriend van den heer GEORGES GREENVILLE zijnde, schaarde hij zich met hem in de rangen der oppositie, aan welke hij van groot nut was, en door zijne welsprekendheid en door zijnen ijver in de verdediging van derzelver zaak. Nadat hij zich gedurende vijf jaren aan deze partij had vastgehouden, besloot hij om het belang van het ministerie te omhelzen, en nam in 1771 den post van advokaat-generaal aan. Hij werd daarop achtereenvolgend benoemd, (1778) tot procureur-generaal, (1780) tot eersten regter der algemeene regtsgedingen, vrijheer van *Lougborough*, en president der commissie voor het regtsgeding der opstandelingen te *Soutwark*. Men beschuldigde hem, welligt met grond van in dit pleitgeding verscheidene personen betrokken te hebben, die er vreemd aan waren, maar die in de antiministerieele partij vertooning

maakten. ROSSLYN scheen bijna altijd tusschen twee gevoelens te twijfelen, en de gunsten des vorstes waren dikwijls van groot gewigt ter regeling van zijn gedrag. Aan het hof der algemeene regtsgedingen, toonde hij zich somtijds de volksvriend, en vooral van de zeelieden die zich over hunne officieren te beklagen hadden; hij begunstigde het beheer van lord NORTH en van FOX, stemde met hen in de oppositie; maar tot de plaats van kanselier geroepen zijnde, verwijderde hij zich van FOX, verklaarde zich tegen zijne gevoelens betrekkelijk de Fransche omwenteling. In 1793, verdedigde hij nadrukkelijk de ministers en alle voorstanders van den oorlog tegen *Frankrijk*. Hij werd in 1801, tot graaf van ROSSLYN verheven; daar hij eenige onaangenaamheden van wege verscheidene leden der oppositie te verduren had, nam hij in hetzelfde jaar, zijn ontslag van zijnen post van kanselier. Hij leefde van toen af in de afzondering, en overleed plotselijk in 1805, in den ouderdom van 72 jaren. Er bestaat van hem: *Aanmerkingen betrekkelijk den staat der gevangenissen van Engeland en over de middelen om dezelve te verbeteren*, 1793, in 8.vo Ofschoon hij in de *Brieven van JUNIUS* weinig gespaard wordt, is hij een dergenen waaraan men dit berugte pamphlet heeft toegeschreven.

ROSSO (ROSSO *del*), een schilder, gewoonlijk *Meester ROUX* genoemd, werd in 1496 te *Florence* geboren. Zijn ijver en de beoefening der werken van MICHAEL-ANGELO en van PARMESANO verving bij hem de plaats van meester. *Frankrijk* bezit het grootste gedeelte zijner stukken. FRANCISCUS I, die hem tot zich geroepen had; benoemde hem tot opperbewindhebber der werken van *Fontainebleau*. De groote gaanderij van dat kasteel is volgens zijne teekeningen gebouwd, en door de schilderstukken, friesen en rijke sieraden van pleisterkalk, die hij vervaardigde, verfraaid. De koning door zijne werken bekoord, overlaadde hem met weldaden, en gaf hem een kanonikaat van *St.e Chapelle*. Nadat deze schilder zijnen vriend PELLEGRINO onregtvaardig beschuldigd had, van hem eene groote som gelds ontstolen te hebben, en oorzaak geweest zijnde der folteringen die hij op de pijnbank had moeten verduren, kon hij de wroeging niet uitstaan die deze gebeurtenis hem veroorzaakte, en daar-

enboven door den beschuldigde in schadeloosstelling vervolgd, nam hij een hevig vergift in dat hem denzelfden dag in 1541 te *Fontainebleau* uit het leven rukte. Meester ROUX ontwikkelde veel genie in zijne zamenstellingen, slaagde volkomen om de hartstogten der ziel uittedrukken, en gaf een schoon karakter aan zijne grijsaardshoofden, en vele bevalligheden aan de vrouwenbeelden welke hij voorstelde; hij was de dagschaduw zeer wel meester. Maar zijne wijze van teekenen, hoewel geleerd, was eenigzins wild; hij werkte naar eigene invallen, raadpleegde de natuur weinig, scheen datgene te beminnen wat een vreemd en buitengewoon kenmerk had. VASARI heeft zijn *Leven* beschreven. Het museum van *Parijs* bezit van dezen schilder eene uitmuntende schilderij voorstellende de *Maagd die de groetenissen van de H. ELISABETH ontvangt*, *CHRISTUS in het graf*, enz. (Zie PRIMATICCIO).

ROSTOPCHIN (graaf THEODORUS), gouverneur van *Moskau*, in 1763 te *Livna* in het gebied van *Orel*, uit eene oude familie geboren, sloeg vroegtijdig de loopbaan der wapens in, en was in den ouderdom van 21 jaren tot den rang van luitenant der keizerlijke garde opgeklommen; kort daarna verliet hij de dienst om te reizen, en hield eenigen tijd zijn verblijf te *Berlijn*, waar hij de toegenegenheid van graaf ROMANZOFF, broeder des ministers van buitenlandsche zaken, en toenmaals afgezant aan het Pruisische hof, won. In het begin der regering van PAUL I tot eenen hoogen graad van gunst gestegen verviel hij later voor korte poozen in ongenade, wegens de vrijmoedigheid waarmede hij niet vreesde zijne gevoelens voortedragen. Het was eerst sedert de verheffing van ALEXANDER dat de graaf ROSTOPCHIN geheel en al als verbannen op zijne landgoederen bleef. Tijdens den vijandelijken inval der Franschen in 1812, kwam hij echter te *Moskau* en werd tot bevelhebber dier stad benoemd. Men weet dat die hoofdstad verbrand werd, toen de Franschen op het punt stonden om er zich meester van te maken; en dat het graaf ROSTOPCHIN was die dit middel als het eenige reddingsheil voorstelde. Den 11 September 1812, had hij aan de Moskoviten eene proclamatie gerigt, waarin hij hen in naam der Godsdienst en des vaderlands aanspoorde die stad te ver-

laten en zich op de *drie bergen* te vereenigen. Den volgenden dag verliet de gouverneur *Moskau*, en twee dagen later trokken de Franschen die stad binnen, welke de vlammen bijna geheel vernield hadden. De graaf ROSTOPCHIN legde in 1814 zijne betrekkingen neder en nam van dien tijd af geen deel meer in de openbare zaken. In 1817, kwam hij te *Parijs*, van waar hij na verloop van eenige jaren naar *Moskau* terugkeerde; het is in die stad dat hij den 12 Februarij 1826 is overleden. In het geschrift, dat hij in 1823 in het licht gaf, en dat ten titel voert: *De waarheid betrekkelijk den brand van Moskau, Parijs*, 1823 in 8.vo, schrijft hij den brand die het Fransche leger tegenhield aan dronken soldaten toe.

ROSWEYDE (HERIBERTUS), een Jesuit en geleerde levensbeschrijver der Heiligen, den 22 Januarij 1569 te *Utrecht* geboren, onderwees met roem de wijsbegeerte en Godgeleerdheid te *Douai* en te *Antwerpen*, en overleed in 1629 in laatstgenoemde stad. De kennis der kerkelijke oudheden blinken uit in al hetgeen er van hem bestaat. Zijne werken zijn: 1.o eene *Uitgave* van den heiligen PAULINUS, met aanteekeningen, 1621; — 2.o eene *Geschiedenis van de levens der Vaders uit de woestijn*, *Antwerpen*, 1628, in fol., vrij geacht; — 3.o eene *uitgave* van het *Martyrologium* van ADON, met aanteekeningen over het oudroomsche martyrologium, *Antwerpen*, 1613, in fol. zeer gezocht; — 4.o *Fasti sanctorum*, *Antwerpen*, 1607, in 8.vo; het is de uitgave van de levens der heiligen, waarvan hij in de *Zuidelijke Nederlanden* de handschriften heeft gevonden. De schrijver deelt er het ontwerp in mede van de uitgebreide Compilatie der bollandisten. (Zie BOLLANDUS). — 5.o Eene *Uitgave* der navolging van J. C., met het *Leven van THOMAS à Kempis, en de ontegensprekelijke redenen, die dit onwaardeerbare werk aan dezen schrijver moeten doen toekennen*, enz. *Antwerpen*, 1617; — 6.o *Disputatio de fide hæreticis servanda*, 1610, in 8.vo; — 7.o eene *Uitgave* van de Geestelijke weide van JOANNES MOSCHUS, met aanteekeningen, 1615 in fol. Hij heeft ook eenige werken in het Vlaamsch in het licht gegeven, onder anderen: — 8.o *Levens der heiligen*, *Antwerpen*, 1641, 2 dl.n; — 9.o *Kerkelijke geschiedenis tot URBANUS*

VIII, en de *Geschiedenis der Belgische kerk*, 1623, 2 dl.n in fol.; — 10.° *Levens der heilige maagden die in de wereld geleefd hebben* 1642, in 8.vo Zie ZYPÆUS.

ROSWITA VAN GANDESHEIM, aldus genoemd wijl zij religieuse was in het klooster van dien naam, orde van den H. BENEDICTUS, nabij *Hildesheim*, onderscheidde zich door haren smaak voor de schoone letteren. Er bestaat van haar: 1.° Zes *Tooneelstukken* in prosa, over godsdienstige onderwerpen; — 2.° *Heldendicht* op het leven van keizer OTTO I; — 3.° Twee *Dichtstukken* tot lof van de Moeder Gods; — 4.° *Treurzangen* op den marteldood van de heilige AGNES, van den H. DIONYSIUS, van den H. PELAGIUS van *Cordova*, enz. Deze werken, in het Latijn geschreven, zijn door KOENRAAD CELTES, in het jaar 1501, en door HENDRIK SCHURFLEISCH, *Wittemberg*, 1707 in 8.vo in het licht gegeven. ROSWITA bloeide in het jaar 970.

* ROTA (MARTINUS), een beroemde graveur der 16.e eeuw, werd in de provincie *Sabina*, of volgens anderen, te *Sebénico* in *Dalmatië*, in het jaar 1520 geboren, kwam te *Venetië*, beoefende er zijne kunst, en verwierf er nog jong zijnde eenen wel verdienden roem. Hij heeft een aantal nog in onze dagen zeer geachte werken nagelaten, en die in de uitgelezenste verzamelingen gevonden worden. De voornaamste zijn: het *Laatste oordeel* volgens MICHAËL ANGELO, een bewonderenswaardig meesterstuk, dat later door MICHAËL GAULTIER werd nagemaakt. Beide gravures zijn met het portret van MICHAËL ANGELO versierd; men kan dezelve echter gemakkelijk onderscheiden, zoowel door het verschil van verdienste, als wijl men in het eerste het gezigt van het portret naar de linker en in dat van GAULTIER, naar de regter zijde van den aanschouwer ziet gekeerd. Twee andere *Laatste oordeelen*, het eene aan den keizer RUDOLF opgedragen, is geheel en al van ROTA; het tweede, door ANSELMUS DE BOODT voltooid, moet bij het eerste onderdoen, maar is desniettegenstaande belangrijk door twee vrouwen-beelden die elkander omhelsd houden, en die de meeste volledigheid bezitten. *De boetvaardige MAGDALENA; De marteldood van den H. PETRUS*, volgens *TITIAAN; PROMETHEUS door den gier verscheurd; verschillende*

stukken volgens *Raphaël*, *Julius Romanus*, enz. Rota overleed te *Venetië* in het jaar 1580.

* Rota (de abbé Jozef), werd den 7 Mei 1720 te *Bassano* geboren. Hij omhelsde den geestelijken staat, en in 1760 verkreeg hij de pastorij van *St. Salvator* te *Bergamo*, uit welke stad hij oorspronkelijk was. Hij was zeer ervaren in de gewijde wetenschappen, onderscheidde zich in de prediking, en beoefende te gelijkertijd met het beste gevolg de letterkunde. Behalve onderscheidene *Critische brieven*, *losse dichtstukjes*, verschillende *akademische verhandelingen*, en van eenige *wederleggende werken*, heeft men van hem: 1.° *Poetica d' Orazio*, *esposta in ottava rima*, *Bergamo*, 1752 in 8.vo Deze vertaling wordt zeer op prijs gesteld, zoowel wegens de schoonheid van stijl als wegens de getrouwheid waarmede de schrijver den oorspronkelijken tekst heeft weten te behouden. — 2.° *Adamo*, *poema in Canti* VI, *Bergamo*, 1778, dat tot tegenhanger van *De dood van Abel* door Gesner zou kunnen dienen. Het dichtstuk van den abbé Rota is in acht verzen van elf lettergrepen geschreven, een metrum, bij de Italianen in de heldendichten in gebruik. Dit werk dat voor altoos den roem des schrijvers als een goed dichter bevestigde, is vol nieuwe beelden, met schoone gedachten, met eene steeds toenemende belangwekking, met teedere en diepzinnige gevoelens, en het is daarenboven in eenen zoowel sierlijken als naauwkeurigen stijl geschreven. De abbé Rota werd zoowel wegens zijne deugden als wegens zijne talenten geacht, en overleed te *Bergamo* den 5 Mei 1792, in den ouderdom van twee en zeventig jaren.

* Rotario *in het Latijn* Rotarius (Sebastiaan), een geneesheer, in 1678 te *Verona* geboren, had veel geluk in zijne geneeskundige behandelingen, waarin hij den eenvoudigsten regel aannam. Hij verklaarde zich tegen het gebruik der aderlating, en was een dergenen, die in de behandeling van bijna alle ziekten dat van het kwikzilver invoerde. De meeste zijner werken, die veel bijval vonden, handelen over deze beide onderwerpen. De merkwaardigste zijn: 1.° *Il Medico padre*, *Verona* 1719 1720, in 4.to, waarin hij bijzonderlijk over de pleuris of het zijdewee heeft gesproken; — 2.° *Rimedio di non*

ispregiare nel mal caduco, *Verona*, 1722, in 8.vo ROTARIO zoekt in dat boek de nuttigheid der wrijvingen met kwik in de behandeling der vallende ziekte te bewijzen. Hij overleed in 1742, en al zijne werken werden twee jaren daarna in fol. gedrukt.

ROTGANS (LUCAS), te *Amsterdam* in 1645 geboren, legde zich op de Hollandsche dichtkunst toe, waarin hij alle dichters, die hem voorgegaan waren, overtrof (*). In 1672 in den oorlog van *Frankrijk* met de *Vereenigde provinciën*, nam hij de wapens op; maar na twee jaren dienst, begaf hij zich naar een schoon buitengoed dat hij aan de *Vecht* had, *Kromwijk* genaamd, waar hij de bekoorlijkheden der dichtkunst smaakte. Deze letterkundige overleed in 1710 aan de kinderpokken in den ouderdom van 65 jaren. Er bestaat van hem: 1.o het *Leven van WILLEM III, koning van Groot Brittannië*, een heldendicht in acht boeken, door de Hollanders op prijs gesteld; maar dat nooit door andere natiën in den rang der werken van HOMERUS, van VIRGILIUS, noch zelfs van LUCANUS zal gesteld worden: — 2.o Andere Hollandsche *Gedichten* waaronder vooral: *Zedelessen uit de oude verdichtselen*, in 1715, in 4.to te *Leeuwarden* gedrukt.

ROTH (MICHAËL), in 1721, te *Illuxta*, een vlek in *Coerland*, geboren, begaf zich in 1773 onder de Jesuiten, oefende het predikambt te *Duneburg* uit, en volbragt vervolgens de zendingen in *Lithauën* en *Poolsch-Lijfland* thans tot *Rusland* behoorende. Na uitgebreide met het beste gevolg bekroonde werkzaamheden ten uitvoer te hebben gebragt, eindigde hij zijn arbeidzaam leven, den 3 December 1785, in het dorp *Dagda* op den feestdag van den H. FRANCISCUS XAVERIUS, wiens apostolische deugden hij ten allen tijde getracht had natevolgen. Weinig missionarissen hebben het volk op eene meer geregelde en grondige wijze onderwezen; hij liet niemand, zelfs niet onder de grooten van het koningrijk, tot de paaschbiecht toe die al de leerredenen, welke hij gedurende de vaste hield, niet had bijge-

(*) *Der verdienste van ROTGANS als dichter gaarne alle regt latende wedervaren, schijnt mij echter de bewering, dat hij als zoodanig al zijne voorgangers op den Nederlandschen zangberg zou hebben overtroffen, als overdreven. Men noeme slechts den eenigen* Vondel, *en alle verder bewijs zal overbodig zijn.* Vertaler.

woond. De nuttige inrigtingen welke hij tot stand bragt, de godsdienstige oefeningen welke hij invoerde, de goede geschriften die hij in het licht gaf, vooral tot onderrigt van het volk, zijn talrijk en eene overvloedige bron van voedzame vruchten geworden die de gewesten, welke hij met zijn zweet besproeijde, bij voortduring inoogsten.

ROTHARIS, koning der Lombarden, in 652, in den ouderdom van 47 jaren overleden, regeerde sedert 636. Hij gaf het eerst in 643 geschrevene wetten aan zijne onderdanen. Zijne opvolgers volgden hem na, en uit hunne edikten ontstond allengskens een boekdeel dat men de *Wetten der Lombarden* noemde. Deze wetten, door LINDENBROG in het licht gegeven, werden in geheel *Europa*, door hare regtvaardigheid, hare duidelijkheid en naauwkeurigheid, beroemd. ROTHARIS was een Ariaan; maar hij was een vriend der regtvaardigheid, en een naauwgezet opvolger derzelve.

ROTHELIN (KAREL *van* ORLEANS DE), een geestelijke, in 1691 te *Parijs* geboren, was de zoon van HENDRIK VAN ORLEANS, markgraaf van ROTHELIN, en stamde van den dapperen DUNOIS af. KAREL vergezelde den kardinaal DE POLIGNAC, naar *Rome*, en bezocht de voornaamste steden van *Italië*. zijn smaak voor de oudheden en de letterkunde deed hem een rijk kabinet van oude gedenkpenningen verzamelen, en eene talrijke bibliotheek vormen. Hij offerde alles, zelfs de prelaturen die hem aangeboden werden op, aan het vermaak om de letteren in vrede te beoefenen. De levende en doode talen waren hem gemeenzaam. Deze beroemde letterkundige overleed in 1744, in zijn 53.e jaar. Hij was lid van de Fransche akademie en honorair lid van die der opschriften. Daar de kardinaal de POLIGNAC bij zijn overlijden zijn *Anti-Lucrètius* nog onvolledig, had nagelaten, bragt de abbé DE ROTHELIN denzelven in den staat waarin wij hem zien, en deed dit werk in het licht verschijnen, met eene voorrede in eenen rijken en welluidenden Latijnschen stijl, het werk waardig, waaraan dezelve tot inleiding dient. De *Catalogus* van zijne rijke bibliotheek, door GABRIËL MARTIN zamengesteld, is een der meest gezochte door de boekenkenners. Hij heeft verscheidene handschriften over de godgeleerdheid, eene reeks van *Verhandelingen* over de geschillen tusschen de Grieksche en Latijnsche kerk mede in

handschrift nagelaten, en heeft in het licht gegeven: *Waarnemingen en bijzonderheden over de verzameling van groote en kleine reizen; Parijs*, 1742; in 8.vo van 42 bladz. en 1768, in de *Handleiding om de aardrijkskunde te beoefenen* van LANGLET DUFRESNOY, 1.e deel, bladz. 324, 361. De *Lofrede van ROTHELIN* door FRÉRET vindt men in het 18.e dl. van de verzameling der akademie van opschriften.

ROTHMANN (CHRISTOFFEL), een geleerde sterrekundige van WILHELM, landgraaf van *Hessen*, in 1592 overleden. Men heeft van hem eene *Verhandeling over de kometen*, en eenige aan TYCHO geschrevene *Brieven*, welke men in het 1.e dl. der *sterrekundige brieven*, van laatstgenoemde ziet. ROTHMANN zeide, terwijl hij het stelsel van COPERNICUS verdedigde, en het gebruikte om de hemel-verschijnselen te verklaren, dat het gebrek van de jaarlijksche parallaxen (verscheellichten) niet toeliet dezelve als in den grond verwezenlijkt te beschouwen. Zie TYCHO.

ROTIGNI (dom KONSTANTIJN), een geleerde benedictijner, den 23 Maart 1696, te *Trescorio*, in het landschap *Bergamo* uit eene adellijke familie geboren, na zijne studiën in laatstgenoemde stad volbragt te hebben, nam hij het religieuse gewaad aan in het klooster van den H. JUSTINUS te *Padua*, in de congregatie van *Monte Cassino*, en legde er de kloostergeloften af. Hij had een vlug verstand en eenen gelukkigen aanleg om in de wetenschappen vorderingen te maken. Hij legde zich op de gewijde letteren toe, onder het opzigt van den beroemden pater BENEDICTUS BACCHINI, van dezelfde congregatie, toenmaals abt van het klooster van *Reggio*. Pater ROTIGNI werd een geleerde van den eersten rang. Hij onderwees in den beginne de wijsbegeerte in het klooster van den H. JUSTINUS, en vervolgens te *Averse* en te *Florence*; daarna het kerkelijke regt te *Ravenna* en te *Rome*, werd in verschillende kloosters met de zorg der novicen belast en tot verschillende overheidsposten benoemd, tot dat hij in 1762 tot abt en algemeen visitator der cisalpijnsche provinciën werd verheven. Het was de tijd, waarin met geestdrift het geschilpunt wegens het *Probabilismus* werd gevoerd. Dom ROTIGNI mengde zich in dat geschil, en onderscheidde zich door zijne

wetenschap en zijnen ijver tegen de verflaauwde zedeleer. Men heeft van hem: 1.° *De canonibus vulgo apostolicis...*, *epistola critica ad reverendum P. Raymondum Missorium*, *Venetië* 1734; — 2.° *Lo Spirito della Chiesa nell' uso de salmi, o ampia parafrasi di essi, in forma d'orazione e di esortazione*, 2 dl.n in 12.mo, verscheidene uitgaven; de 4.e *Padua*, 1750 herzien en verbeterd. Men heeft beweerd dat de schrijver in dat werk geene herhalingen had vermeden; maar hij schreef voor de eenvoudige en ongeletterde lieden, voor welke breedvoerige verklaringen dienstig zijn. — 3.° *Trattato della confidenza christiana e dell' uso legitimo della verite che riguardano la grazia di Giesu Christo*, enz., *Venetië*, 1751: dit is de *Verhandeling over het vertrouwen* van FOURQUEVAUX; — 4.° *Parafrasi de cantici, colla spiegazione del* pater noster, *Padua*, 1766; — 5.° *Parafrasi degl' Inni secondo la loro letterale, mistica e morale intelligenza*, enz., *Padua*, 1752; — 6.° *Della necessita dell' amor di Dio per essere con lui riconciliati nel sacramento della penitenza*, enz., *Roveredo*, 1750. Dit werk onderging eene critiek van wege pater ZACCARIA, een Jesuit. Dom ROTIGNI antwoordde er op. 7.° *La concordia della passione di N. S. con annotaziani*, *Brescia*, 1756. Deze geleerde benedictijner is de schrijver van vele andere gedrukte en onuitgegeven werken. Hij heeft tegen pater BERRUYER geschreven; daarenboven heeft hij de *Genesis* van DUGUET en de *Herderlijke onderrigting* van den aartsbisschop van *Tours*, *over de christelijke regtvaardigheid* vertaald; hij heeft eene verzameling van geestelijke werkjes in het licht gegeven. Dom ROTIGNI had het ongeluk van de leer van *Port-Royal* te omhelzen, en zijne zeldzame hoedanigheden door den secte-geest te bezwalken. Men kan hem veel wetenschap, de verdienste van een streng leven, de hoedanigheden van een goed religieus niet ontzeggen. Het gerucht liep dat hij voor zijn overlijden, in tegenwoordigheid van zijnen overste, dien hij verzocht er zijnen bisschop van te onderrigten, herroepen had; men gaf er zelfs een verslag van in het licht. Wat hier ook van zij, het is zeker dat zijne laatste oogenblikken die van een stichtelijk en met de voorbeeldigste vroomheid doordrongen religieus waren. In deze gevoe-

lens gaf hij den 20 April 1776, in den ouderdom van 80 jaren den geest. Hij had een broeder (JOZEF ROTIGNI) kanonik, niet minder een geleerd godgeleerde en kanonist als een beroemd prediker. Hij was vicaris generaal van den bisschop van *Bergamo*, en overleed in 1785.

ROTROU (JOANNES DE), een tooneeldichter, een der grondleggers van het regelmatige Fransche tooneel, werd te *Dreux*, in 1609 uit eene oude en eerwaardige familie van *Normandijë* geboren. Hij kocht den rang van gewoon luitenant bij het landvoogdijschap dier stad, welken post hij tot aan zijnen dood, den 27 Junij 1650 voorgevallen, bekleedde. In den ouderdom van 19 jaren had hij reeds twee malen in het dramatische vak grooten lof ingeoogst. ROTROU had zich in zijne stukken een zedelijk doel voorgesteld, dat hij in de uitvoering niet bereikte; hij wilde het tooneel zuiveren van gewaagde stellingen, van al te wellustige boerterijen, van de ongebondenheid der zeden die toenmaals in alle tooneelstukken heerschte; maar zonder het te willen en bijna zonder het te weten, liet hij zich door de dwalingen zijner voorgangers medeslepen. Nadat de kardinaal DE RICHELIEU de gelegenheid had gehad om het ontluikend talent van dezen jongen dichter te leeren kennen, wilde hij ROTROU aan de schrijvers toevoegen, die met zijnen letterkundigen roem belast waren: tot deze vereeniging behoorde ook CORNEILLE; de dichter van *Dreux* erkende weldra zijne meerderheid. Tijdens de *Cid* in het licht verscheen, was ROTROU reeds bekend door eenige naar het Spaansche gevolgde stukken, door een naar SOPHOCLES gevolgd treurspel, en door drie naar PLAUTUS gevolgde blijspelen. CORNEILLE, buitengemeen zedig, drie jaren voor ROTROU geboren, noemde hem *zijn vader*; en evenwel werden de meesterstukken van dezen laatste CHOSROÈS en WENCESLAUS voorafgegaan door de voorstellingen van den CID, van HORATIUS, CINNA, HERACLIUS en RODOGUNE. ROTROU, edeler dan de dichter MAIRET, had den moed, om zelfs op het tooneel zijner zegepralen, in een episodisch gedicht den geheelen voorrang van CORNEILLE, uitteroepen en zijn treurdicht *Saint-Genest* als eene misgeboorte te verklaren. Hij onderscheidde zich van de menigte rijmelaars van zijnen tijd, door zijne waarlijk tragische genie, door de

verhevenheid zijner gevoelens, door het gelukkige contrast der karakters, en door den krachtvollen stijl. Hem ontbrak slechts de naauwkeurigheid van taal en de regelmatigheid der ontwerpen. ROTROU heeft zes en dertig tooneelstukken, treur- of blijspelen, zamengesteld. Een eenig stuk is op het tooneel gebleven, namelijk WENCESLAUS. MARMONTEL en COLARDEAU hebben er zich op toegelegd om dit treurspel te verjongen; maar de eerste heeft ongelijk gehad de ontwikkeling door eene andere, welke in geenen deele dramatisch is, te doen vervangen. Het is moeijelijk zich alle voortbrengselen van ROTROU, die nooit gezamenlijk gedrukt zijn, aanteschaffen. Eenige zijner stukken komen in het *Théâtre français* voor, *Parijs*, 1737, 12 dl.n, in 12.mo ROTROU overleed als slagtoffer van zijnen pligt. Eene verschrikkelijke besmettelijke ziekte woedde in de stad *Dreux*, in zijne hoedanigheid van overheidspersoon achtte hij er zijne tegenwoordigheid noodzakelijk; en ondanks de tegenkantingen zijner vrienden, begaf hij zich naar *Dreux*, waar hij na vier dagen in den ouderdom van 41 jaren overleed. Er bestaat slechts eene uitgave in 8.vo, van zijne *Werken*, *Parijs*, 1820 — 1822, 5 dl.n. Men betreurt dat den Hr. VIOLLET-LEDUC, de schrijver der *Geschied- en letterkundige aanteekeningen*, welke in deze uitgave aan het hoofd van elk stuk geplaatst zijn, de *bewijsreden* van den schrijver zoowel als de *Opdragten* heeft achterwege gelaten, en dat hij niet altijd den tekst des schrijvers heeft geëerbiedigd. In 1811 heeft het instituut aan MILLEVOYE den prijs der dichtkunst verleend voor een lierdicht dat ten titel voert, de *Dood van ROTROU*.

ROTTIGNI. — *Zie* ROTIGNI.

* ROUARIE (ARMAND TAFFIN, markgraaf van LA), een edelman uit *Bretagne*, in 1756 op het kasteel *la Rouarie*, tusschen *St. Malo* en *Rennes*, geboren, trad in hoedanigheid van officier in dienst bij de Fransche garde en toonde er zich als een hekelaar van het hof. Hij ging een tweegevecht aan, wegens eene tooneelspeelster waarop hij verliefd was, en die hij huwen wilde, en deze gewelddadigheden, die hem in ongenade des konings bragten, hadden mede zijn ontslag uit de lijfwacht ten gevolge. Hij begaf zich naar het klooster van *la Trappe*, verliet hetzelve weder om

de wapens weder optevatten en onderscheidde zich in den oorlog van *Amerika*, onder den generaal ROCHAMBEAU. Bij zijne terugkomst in *Frankrijk*, kort voor de omwenteling, werd hij een der twaalf britsche afgevaardigden, die in 1778 bij LODEWIJK XVI kwamen om het behoud van de privilegiën der provinciën te bevorderen. Zijn tegenstand tegen de besluiten van den minister bragt hem in de *Bastille*, welke hij later verliet met eene soort van volksgunst omgeven. Het volgende jaar stelde hij zich aan het hoofd van den adel van *Bretagne*, en was de eerste die zich verzette tegen de dubbele vertegenwoordiging van den burgerstand bij de algemeene staten. Hij voorzag door de nieuwigheden, welke men ontwierp den val der monarchie, en hij hield zich met middelen bezig om eene tegen-omwenteling te bewerken. Hij begaf zich in 1791 naar *Coblentz*, en deelde zijne ontwerpen aan de prinsen, broeders van LODEWIJK XVI mede, die dezelve goedkeurden. Bij zijne terugkomst in *Bretagne*, kwam hij op het denkbeeld, om zich van de beide oevers der *Loire* meester te maken, door *Bretagne*, *Anjou* en *Poitou* tot opstand optewekken. De markgraaf DE LA ROUARIE had weldra een aantal aanhangers, en werd als de ziel en het hoofd van het Bretagnesch bondgenootschap. Nadat hij militaire en burgerlijke reglementen had ontworpen, vereenigde hij zijne aanhangers in zijn kasteel, maakte hen met zijne ontwerpen bekend, en verdeelde onder hen de verschillende commissiën der prinsen. Nadat de bondgenooten de grenssteden van het noorden van *Frankrijk* aangevallen hadden, oordeelde LA ROUARIE dat oogenblik gunstig om de tegen-omwenteling te doen uitbarsten; maar zijne handelingen waren gadegeslagen en aan de commissie van algemeene veiligheid blootgelegd, en hij was genoodzaakt om zich aan de vervolgingen zijner vijanden te onttrekken. Hij dwaalde langen tijd van dorp tot dorp, en van kasteel tot kasteel rond, overal nieuwe aanhangers makende. De noodlottige dag van den 10 Augustus, de tegenspoeden der verbondene troepen kwamen daarenboven aan zijne ontwerpen den bodem inslaan. Wijl LA ROUARIE zich daardoor echter niet liet ontmoedigen besloot hij dezelve tot gelegener tijdstip uitte-

stellen. Hij bragt den winter in werkeloosheid door, en op nieuw van schuilplaats tot schuilplaats vlugtende, noodzaakte hem eindelijk de vermoeidheid de wijk te nemen in het kasteel van *Guyomarais* in de nabijheid van *Lamballe*, waar hij door eene zware ziekte werd aangetast die hem, binnen veertien dagen, den 30 Januarij 1793 in het graf sleepte. De commissaris MORILLON, die naar *Bretagne* gezonden was om LA ROUARIE in hechtenis te nemen, deed zijn lijk opdelven om zich te verzekeren of het berigt van zijnen dood waarheid was; kort daarna, ontdekte hij in den tuin van *la Fosse-Engant*, alle papieren van dezen chef, in eene aarden vaas opgesloten en begraven. Deze ontdekking gaf tot verscheidene gevangennemingen aanleiding. De pogingen van LA ROUARIE bleven echter niet zonder gevolg, en in de maand Maart van hetzelfde jaar barstte er in een groot gedeelte van *Bretagne*, in *Anjou* en *Poitou* een opstand uit ten voordeele der koninklijke waardigheid. (Zie de artikelen CHARETTE, LA ROCHEJAQUELIN, enz). Men kan de *Geschiedenis van den oorlog der Vendée* door den Heer ALPH. BEAUCHAMP, 1.e dl. boek 2, 4.e uitgave, over de zamenzwering van LA ROUARIE raadplegen.

ROUAULT. — Zie GAMACHE.

* ROUBAUD (PETRUS JOZEF ANDREAS), een letterkundige en geestelijke, in 1730 te *Avignon* geboren, is vooral bekend door het werk getiteld: *Nouveaux etc.* (*Nieuwe Fransche Synonymen*), 1785, 4 dl.n in 8.vo, die niet minder is dan die welke de abbé GIRARD over hetzelfde onderwerp in het licht gaf. Men laakt evenwel in het werk van ROUBAUD, eenige eenigzins gedwongene overeenstemmingen en soms duistere verklaringen. Hij heeft met CAMUS in het licht gegeven het *Journal etc.* (*Dagblad van koophandel van 1759 tot het einde van 1762*), *Brussel*, 24 dl.n in 12.mo; en met DUPONT van *Nemours*, QUESNAY, de markgraaf DE MIRABEAU en anderen, *le Journal etc.* (*het Dagblad van landbouwkunde, koophandel en financiën*), van 1764 tot 1774; hij nam het met AMEILHON weder op, onder den titel van *Journal etc.* (*Dagblad van landbouwkunde, koophandel, kunsten en financiën*), van januarij 1779 tot op het einde van 1783, 15 dl.n in 12.mo. Men heeft hem onder anderen te danken: 1.o *Politique etc.* (*In-*

dische staatkunde of *Overwegingen over de West-Indische koloniën*), *Amsterdam*, 1768, in 8.vo; — 2.o *Représentations etc.* (*Vertoogen aan de overheden over de vrijheid van den graanhandel*), 1769, in 8.vo; — 3.o *Récréations etc.* (*Huishoudelijke uitspanningen*, of *Brieven aan den ridder* ZANOBI), 1770, in 8.vo; het is eene wederlegging van de *Zamenspraak over den graanhandel* door den abbé GALIANI; — 4.o *Histoire etc.* (*Geschiedenis van Azië, Afrika* en *Amerika*), *Parijs*, 1770 tot 1775, 15 dl.n in 12.mo of 5 dl.n in 4.to Zijne *Fransche synonymen*, behaalden in 1786, den prijs van nuttigheid in de Fransche akademie gesticht. Zij zijn sedert dien tijd verscheidene malen herdrukt. ROUBAUD was, zoo als men het door de lijst zijner werken heeft gezien, het stelsel der economisten toegedaan, hij werd een der ijverigste hoofden dier staatkundige sekte welker voor- en tegenspoed hij deelde. Beurtelings door het bestuur gezocht en verwijderd, werd hij in 1775 met den abbé BAUDEAU verbannen; in het volgende jaar teruggeroepen en verkreeg een pensioen van 3,000 livres op het bestuur der huishoudkunde. Na zich sedert dat tijdstip aan verscheidene letter- en huishoudkundige werken te hebben toegewijd, overleed hij in 1792 te *Parijs*.

* ROUBO (JACOBUS-ANDREAS), een kundige en bekwame schrijnwerker, in 1739 te *Parijs* geboren, beoefende met het beste gevolg de teeken- en meetkunde, die hij op eene nuttige wijze op de kunst die hij omhelsd had, en die zijn vader ook uitoefende, wist toetepassen. In 1769 bood hij der akademie eene *Verhandeling over de kunst van het schrijnwerken* aan; en, op het verslag der commissarissen, belast om dat werk te onderzoeken, besloot de akademie dat het een deel zou uitmaken van de verzameling der *Beschrijving van kunsten en handwerken*. Tijdens de oprigting der nationale garde, werd ROUBO tot luitenant benoemd; maar zijne reeds ondermijnde gezondheid, gevoelde nadrukkelijk de vermoeijenissen die hij had uitte staan met de bijwoning van het verbondsfeest in het veld van Mars, met zijne compagnie, (Julij 1790), en hij overleed in het begin van 1791 in den ouderdom van 52 jaren. Een besluit van

de conventie van den 4 September 1795 verleende aan zijne weduwe eenen onderstand van 3,000 franken. De merkwaardigste werken van ROUBO zijn het *helmdak* van de korenhal, *de boog* die aan de lakenhal tot dekking dient, en *de groote wenteltrap* van het hôtel van MARROEUF; zij zijn met even zooveel naauwkeurigheid als sierlijkheid uitgevoerd. Behalve de *Kunst des schrijnwerkers* 1769 — 75, 4 dl.n in folio, voorafgegaan van *Beginselen der meetkunde*, voor werklieden bevattelijk gemaakt, en van platen voorzien volgens de teekeningen des schrijvers, heeft men nog van hem eene *Verhandeling over het bouwen der tooneelen en het vervaardigen der tot het tooneel behoorende werktuigen, Parijs*, 1777, in folio met 67 bladz. en 10 platen, en de *Kunst des kastenmakers*, ibid, 1782, in folio, met zeven platen door den schrijver geteekend en gegraveerd.

* ROUCHER (JOANNES ANTONIUS), een dichter den 22 Februarij 1745 te *Montpellier* geboren, volbragt zijne studiën bij de jesuiten, en was eerst voornemens om den geestelijken staat te omhelzen. Te *Parijs* gekomen om de studiën der *Sorbonne* te volgen, deden de smaak voor de dichtkunst, de liefde voor de onafhankelijkheid en de verleidingen der wereld, hem van dit ontwerp afzien. Hij verbond zich met verscheidene letterkundigen, BERQUIN DUSSIEUX, IMBERT enz, en deed zich door eenige vlugtige dichtstukken, die opgang maakten kennen. Een gedicht, dat hij ter gelegenheid van het huwelijk des dauphins later LODEWIJK XVI met MARIA ANTOINETTE aartshertogin van *Oostenrijk* vervaardigde, verwierf hem de beschermig van den minister TURGOT, hij verkreeg van denzelven eenen post van ontvanger der zoutpachten te *Montfort l'Amaury*. De dichter toonde zich deze weldaad waardig, door zijne teedere verkleefdheid voor zijnen beschermer aan wien, hij na de ongenade des ministers, deze verzen toezond in zijn dichtstuk *les Mois*:

Ton éloge, en ce jour me doit être permis;
Quand la faveur des rois te faisait des amis,
Je me suis tu: mon vers, suspect de flatterie
Eût été vainement l'écho de la patrie;
Mais lorsque tu n'as plus d'autre éclat que (le tien,
Lorsque de ton pouvoir mon sort n'attend (plus rien,
Je puis, libre de crainte ainsi que d'espérance,
Bénir mon bienfaiteur et l'ami de la *France*.

ROUCHER besteedde de ledige uren, welke hem die post overlieten, aan de zamenstelling van eenige letterkundige werken. Tijdens de omwenteling, nam hij er in den

beginne met beperkingen de grondstellingen van aan, maar ooggetuige van de ongebondenheden van 1792 en 1793 weifelde hij niet om openlijk zijnen tegenstand aan den dag te leggen. Vervolgd en genoodzaakt om zich onder het schrikbewind verborgen te houden, werd hij in hechtenis genomen; maar ditmaal verkreeg een zijner vrienden zijne vrijlating. Toen later zijne woning gedurende den nacht door de revolutionnaire agenten werd overweldigd, zou ROUCHER hebben kunnen ontvlugten; maar hij zou den vriend die voor hem had ingestaan aan gevaren hebben blootgesteld, en hij liet zich naar *St. Pelagie* geleiden, waar hij gedurende meer dan zeven maanden werd gevangen gehouden. Hij behield altijd dezelfde kalmte achter de grendels, en ging voort aan eene nieuwe uitgave te werken van zijne *Vertaling* des werks van A. SMITH getiteld: *De la etc.* (*Over den rijkdom der volken*) dat hij in 1790 in het licht had gegeven. Nadat hij den 6 Julij 1794, vernomen had dat zijn naam op de registers der revolutionnaire regtbank was gebragt, en dat hij in regten vervolgd zou worden, als betrokken in de gewaande zamenzwering der gevangenissen, zond hij zijnen zoon, nog een kind zijnde, dien hij verkregen had bij zich te hebben, naar zijne vrouw terug, verbrandde zijne nuttelooze papieren, verzamelde de brieven van zijne dochter, en stelde dezelve in handen van eenen opregten vriend, zijnen deelgenoot in de gevangenschap. Den 26 deed hij door eenen kunstenaar, even als hij gevangen (LEROY, kweekeling van SUVÉE) zijn portret vervaardigen, waaronder hij deze dichtregels schreef, terwijl hij hetzelve aan zijne vrouw, aan zijne kinderen en aan zijne vrienden opdroeg:

No vous étonnez pas, objets sacrés et doux,
Si quelque air de tristesse obscurcit mon visage:
Quand un savant crayon dessinait cette image,
On dressait l'échafaud, et je pensais à vous.

Den anderen dag in den morgen ten dood veroordeeld, werd hij met zeven en dertig andere slagtoffers, des avonds ten vijf ure geëxecuteerd; hij had den ouderdom van 49 jaren bereikt. Men zag met hem op de noodlottige kar ANDREAS CHENIER, de heeren DE MONTALEMBERT, CRÉQUI DE MONTMORENCY, den vrijheer VAN TRENCK, en den edelmoedigen LOIRZEROLLES), treffend slagtoffer van vaderlijke liefde (Zie LOISEROLLES). Men heeft van ROUGER:

1.° *Les Mois* (*De maanden*), een dichtstuk in twaalf zangen, 1779, 2 dl.n in 4.° en 4 dl.n in 8.vo. Dit werk met geestdrift geroemd, toen het nog in handschrift was, werd bij deszelfs in het licht verschijnen aan de strengste critiek blootgesteld. La Harpe vindt er alle gebreken in, die het slechtste boek kunnen kenmerken. Het heeft, volgens hem, noch onderwerp noch aaneenschakeling, noch belangwekking; de schrijver is van denkbeelden en van smaak ontbloot; de verzen zijn prosaïsch, vol taalfouten en in eene eentoonige opgeblazenheid van stijl. Met de beoordeeling des criticus instemmende, ontwaart men echter in dit dichtstuk schoone beschrijvingen, wel ontworpen beelden, hetzij betrekkelijk de landelijke vermaken, hetzij op de uitwerkselen der natuur enz. De stukken op het gezang van den nachtegaal, de reis der pest, het avondgezelschap van het dorp, de dooi enz., zouden de bekwaamste pen waardig zijn; maar, het is waar, deze schoonheden kunnen de voornaamste gebreken niet herstellen, die in eene bovenmatige langdradigheid bestaan, die de eentoonigheid van het onderwerp nog vervelender maakt, in een verward mengelmoes van veelgoderij, van fabelleer, van ongodsdienstige wijsbegeerte, van verbloemde geleerdheid, en in eene ledigheid van gedachten en gevoelens. Men heeft in 1826 eene nieuwe uitgave der *Maanden* in het licht gegeven, met eene *Levensschets* door den heer Brissot Thivars, 2 dl.n in 12.mo en in 1827, 2 dl.n in 32; de gapingen, die zich in de oude uitgaven bevonden, zijn in de nieuwe gedeeltelijk aangevuld. Zie de *aanteekening* van N.° 1174 van de *Bibliographie van Frankrijk*, 1827. — 2.° *Recherches etc.* (*Navorschingen wegens de natuur en de oorzaak van den rijkdom der volken*), uit het Engelsch van Smith vertaald; deze niet zeer geachte vertaling, heeft verscheidene uitgaven gehad; de 4.e verscheen in 1794, in 4 dl.n in het licht, waaronder een met *aanteekeningen* door Condorcet; — 3.° *Poésies etc.* (*Losse gedichten en brieven*), 1797, 2 dl.n in 8.vo Roucher heeft in handschrift nagelaten, verscheidene gezangen van een dichtstuk, waarvan het onderwerp is Gustave Vasa. Roucher bezat in het algemeen meer vlugheid dan inspiratie, en aan al zijne, te zeer verwarde dichterlijke zamenstellingen, ontbreekt orde en warmte. Men vindt eene *Levensschets* van Rou-

CHER in de *Wijsgeerige decade* en in het *Bulletin van het genootschap der wetenschappen, kunsten en letteren van Montpellier*, door den heer CARRION DE NISAS.

ROUELLE (WILLEM FRANCISCUS), in 1703 te *Matthieu* bij *Caen*, geboorteplaats des vaders van den beroemden MAROT, geboren en in 1770 te *Parijs* overleden. Hij was apotheker in die stad, betooger in de scheikunde aan den koninklijken plantentuin, lid van verscheidene vreemde akademiën en van die van wetenschappen van *Parijs*. Hij vormde verscheidene kweekelingen in de scheikunde, van welke wetenschap hij de grenzen uitbreidde, en waaraan hij hartstogtelijk verkleefd was. De *Gedenkschriften van de akademie der wetenschappen* bevatten verscheiden geschriften van hem; en hij heeft *Lessen over de Scheikunde* in handschrift nagelaten. Zijn omgang was zacht en aangenaam en zijne inborst openhartig en vast. — Zijn jongere broeder HILARIUS MARINUS ROUELLE, heeft zich ook onderscheiden door zijne bekwaamheid, en volgde zijn' oudsten broeder in den post van betooger, in de scheikunde in den tuin des konings op. Hij overleed den 1.e April 1779.

* ROUGANE (de *abbé*), oud pastoor van *Auvergne*, begaf zich naar den *Mont-Valérien*, en werd een der slagtoffers van de moordtooneelen van September 1792. Hij heeft verscheiden geschriften nagelaten tegen de tijdens de omwenteling, genomene maatregelen betrekkelijk de kerkelijke aangelegenheden, zoo als: 1.° *Observations etc.* (*Waarnemingen over verschillende voordragten van den heer van AUTUN en zijne ambtgenooten*); — 2.° *Le Decret, etc.* (*Het besluit van den 13.e April door den Bisschop van AUTUN in zijn antwoord aan het kapittel slecht geregtvaardigd*); — 3.° *Le Masque etc.* (*Het opgeligte masker*) tegen het verslag van DURAND DE MAILLANE, over de huwelijksbeletselen, 23 bladz. in 8.vo; — 4.° *Reflexions etc.* (*Overwegingen over het verslag van MASSIEU, betreffende de wereldlijke congregatiën*, 8 blz. in 8.vo; — 5.° *Lettres etc.* (*Brief aan den heer DE CONDORCET, op zijn bevel geschreven*), 48 bladz. in 8.vo deze brief heeft betrekking tot zijn *Beroep op de Franschen*, en tot het *Verslag van den heer NEUFCHATEAU* tegen de *Priesters*, in November 1791; — 6.° *Difficultés etc.* (*Moeijelijkheden aan de hee-*

ren BARREUL *en* FONTENAY *voorgesteld*) 24 bladz. in 8.vo Deze geschriften zijn geteekend ROUGANE, *oud pastoor van Auvergne.* Men haalt nog anderen aan, in het licht gegeven om zijn gevoelen ingang te doen vinden dat de ingedrongenen (*intrus*) geene scheurmakers waren, en dat men met dezelve gemeenschap kon houden. ROUGANE heeft ook het boek geschreven getiteld: *Les nouveaux* (*De nieuwe patronen des woekers, daaronder begrepen, den laatsten verdediger van* CALVIJN *over hetzelfde onderwerp wederlegd, aan de algemeene staten opgedragen*), *Parijs*, 1789, in 12.mo van 66 blz. De schrijver antwoordt aan LA FORET, aan RULIÉ, aan BEURREY. De wederlegging van het geschrift van BEURREY was reeds in het licht verschenen. ROUGANE gaf het in 1789 op nieuw in het licht, met een antwoord op de hem gedane verwijtingen. De abbé ROUGANE had den moed van zelf na den 10 Augustus zijn geestelijk gewaad niet te willen afleggen. Hij bezat levendigheid en ijver, maar men ontwaart in zijne werken eenen dikwerf onnaauwkeurigen stijl.

ROUGEMONT (FRANCISCUS), in 1624 te *Maastricht* geboren, werd Jesuit, ging naar *Sina* om aan het heil der zielen te arbeiden, waar hij in het jaar 1659 aanlandde. Gedurende de wreede vervolging van 1664, werd hij naar *Pekin* gevoerd, met ketenen beladen, en van daar naar *Canton*, alwaar hij met de meeste missionnarissen, tot het einde van het jaar 1671 in eene afgrijsselijke gevangenis werd opgesloten. Hij overleed in het jaar 1676 van werkzaamheden uitgeput. Deze missionnaris met eenen heiligen ijver bezield, vol vuur voor de voortplanting des Geloofs, had door zijne zachte en overtuigende manieren de genegenheid der aanzienlijkste personen van *Sina* gewonnen. Hij schreef in zijne gevangenis van *Canton: Historia tartarico-Sinica, complectens ad anno 1660 auli-cam bellicamque inter Sinas disciplinam, Christianæ religionis prospera adversaque, etc., Leuven*, 1673, in 12.mo Deze *Geschiedenis*, die tot het jaar 1668 loopt, is met veel opregtheid geschreven, zij is eene der beste stukken van de Sineesche geschiedenis: zij is alléén meer waard dan alle verdichte kronijken van die trotsche natie en is door pater SEBASTIAAN MAGALHAENS in het Portugeesch vertaald volgens een handschrift, *Lissabon*, 1672

in 4.to Pater ROUGEMONT heeft onder andere twee zedelijke en godvruchtige werken in de Sineesche taal zamengesteld en heeft deel gehad aan de *Latijnsche omschrijving der zedekundige werken van CONFUCIUS*, door pater COUPLET in het licht gegeven.

* ROUGET (de Veldmaarschalk), den 3 April 1770 te *Lons-le-Saulnier* uit eene aanzienlijke familie geboren, was de vader van ROUGET DE L'ISLE. De wet der eerste requisitie trof hem op den oogenblik, waarop hij in eene loopbaan zoude treden, waartoe hij zich door bondige studiën voorbereidde. Het 6.e bataillon van *Parijs* de *Hoogte der Molens* (*butte des Moulins*) genaamd, zich gevormd hebbende en zijne officieren volgens de wet verkiezende, benoemde ROUGET tot luitenant. De volksvertegenwoordigers bij het leger van den maarschalk JOURDAN waren getroffen, bij de aankomst van dat bataillon voor *Arlon*, van de houding en de bekwaamheid, welke het gedurende zes garnizoens-maanden had verkregen; het bataillon werd in de 181.ste half-brigade ingelijfd. Eene bijzondere omstandigheid deed in handen van ROUGET, brigadier geworden, weder eene requisitie vallen, die een zijner makkers bij de volks-vertegenwoordigers van het leger van PICHEGRU, die toen de krijgsonderneming tegen *Holland* voorbereidde, beriep. Hij vertrok voor die bestemming, en het is daar dat hij zich aan den generaal DAENDELS aansloot. In 1807, was hij generaal-majoor in Hollandsche dienst, en hij vergezelde den generaal DAENDELS op zijne zending naar *Batavia*. Hij werd in 1810 op de lijst der generaals van de Fransche brigade hersteld, en maakte met onderscheiding de veldtogten van 1811, 1812, 1813 en 1814 in *Spanje* mede. Na de gebeurtenissen van 1814, werd hij bestendiglijk belast met het bevel der militaire onder-afdeelingen in de departementen der *Vendée*, der *Neder-Loire*, van *Côte d'Or* en van de *Rhône*- en overal had hij de achting zijner overheden en de genegenheid der inwoners gewonnen. Hij is in de maand October 1833 in het 63.ste jaar zijns ouderdoms overleden.

* ROUGNON (NICOLAAS FRANCISCUS), een beroemd geneesheer, in 1727 te *Morteau*, een stadje in *Franche-Comté*, geboren, studeerde in de faculteit van *Besançon*, en begaf zich vervolgens naar

Parijs om er de leergangen der bekwaamste hoogleeraars te volgen. Zijn ijver en zijne vlijt verwierven hem de onderscheiding, om onder de kweekelingen van het *Hôtel-Dieu* geplaatst te worden. Hij verbond zich met MACQUER en LORRY, zijne medeleerlingen, beoefende naar hun voorbeeld in zijne ledige oogenblikken niet zonder snelle vorderingen te maken, de ontleedkunde en de natuurkundige wetenschappen. Zijne studiën afgeloopen zijnde, ging hij gedurende eenigen tijd te *Noyon* de geneeskunde beoefenen, en kwam in 1752 te *Besançon* terug: na in die stad de doctorale waardigheid te hebben bekomen, verkreeg hij in 1759, na den dood van BILLEREY een' der leerstoelen van de faculteit, en had ook den post van eersten geneesheer der hospitalen. Zijn roem als hoogleeraar en zeer ervaren arts verbreidde zich in korten tijd in *Duitschland* en tot in *Engeland*, en lokte van alle landen leerlingen naar hem toe. De algemeene achting kon hem niet beveiligen tegen de razernij der revolutionnaire partij van den leerstoel beroofd, welken hij sedert meer dan dertig jaren tot sieraad versterkte, werd hij evenzeer van zijnen post van geneesheer der hospitalen afgezet. Na den 9 Thermidor, werd hij in zijne bedieningen hersteld, en hij overleed te *Besançon* aan eene aanstekende koorts, den 13 Junij 1799, in den ouderdom van 73 jaren. Behalve verscheidene *Verhandelingen*, die men in de verzamelingen van de akademie van *Besançon* bewaart, heeft men van hem: 1.° *Lettre etc.* (*Brief van doctor* LORRY) waarnemingen bevattende, over de oorzaken van den dood van den heer CHARLES, oud kapitein der cavalerie, *Besançon* 1768 in 8.vo — 2.° *Codex physiologicus*, ibid, 1776, in 8.vo, dat beneden onze ervaringen in dat vak is. — 3.° *Considerationes pathologico-semeioticæ de omnibus corporis humani functionibus*, ibid, 1786 — 87, 2 dl.n in 4.to; deze verhandeling kan als eene uitmuntende verklaring der voornaamste spreuken van HIPPOCRATES beschouwd worden; — 4.° *Observations etc.* (*Waarnemingen over de verschillende voordeelen, welke men uit den aardappel kan trekken*), ibid, 1794, in 8.vo; — 5.° *Médecine etc.* (*Algemeene en bijzondere behoedende en herstellende geneeskunde of Verhandeling over het behoud der gezondheid en der beoefenende geneeskunde*), ibid, 1799, 2 dl.n in 8.vo De

heer MARCHANT, doctor van *Besançon*, die zijn kweekeling was, heeft over hem een *Geschiedkundig verslag* in het licht gegeven, *Besançon*, in 4.to, hetzelve is in het 7.e dl. van de *Memoriën over de Militaire Geneeskunde* opgenomen, blz. 366.

ROUILLÉ (WILLEM LE), een beroemde regtsgeleerde, in 1494 te *Alençon* geboren, was de zoon van LODEWIJK LE ROUILLÉ, heer van *Hertré* en *Rozé*. Hij oefende gedurende eenigen tijd in zijne geboorteplaats het beroep van advokaat uit. Nadat zijne verdiensten hem op eene voordeelige wijze bij FR. D'ALENÇON, hertogin van *Vendôme* hadden bekend gemaakt, gaf die vorstin hem den post van luitenant-generaal van *Beaumont-le-Vicomte*, een stadje van haar gebied. De koning en de koningin van *Navarre* (KAREL D'ALBRET en MARGARETHA *van Valois*) begunstigden hem later met eenen post van raadsheer bij het geregtshof van *Alençon;* zij ruimden hem ook eene plaats in hunnen raad in. Het jaar zijns overlijden is onbekend. LE ROUILLÉ is de schrijver van verscheidene regtsgeleerde werken, die vroeger zeer op prijs werden gesteld; hij gaf onder anderen in het licht eene *Verhandeling over het landsregt van Normandijë*, 1534, in fol. en in 1539 herdrukt, die zulk een gunstig onthaal genoot, en zulk eene groot denkbeeld van den schrijver gaf, dat het parlement van *Normandijë* hem wilde zien, en hem deed verzoeken naar *Rouanen* te komen: eene eervolle uitnoodiging, waaraan hij niet verzuimde te beantwoorden. Men heeft nog van hem een werk van een ander onderwerp getiteld: *Recueil etc.* (*Verzameling van den ouden voorrang van Gallië en der Galliërs*) te *Poitiers* gedrukt, 1546, in 8.vo, in 1551 te *Parijs* herdrukt; en een dichtstuk dat ten titel voert: *De nachtegaals uit het park van Alençon*, ter gelegenheid van de aankomst der koningin van *Navarre* in die stad, in het jaar 1544.

ROUILLÉ (PETRUS JULIANUS), een Jesuit in 1681 te *Tours* geboren, onderwees achtereenvolgend de godgeleerdheid, de schoolwetenschappen, de wijsbegeerte, en toonde eenen bijzonderen aanleg tot verscheidene wetenschappen. Zijne overheden verbonden hem aan de zamenstelling der *Romeinsche geschiedenis* van pater CATROU, in 21 dl.n in 4.to, waartoe pater ROUILLÉ slechts de *Verhandelingen* en de goede *Aanteekeningen* waar dit werk

vol van is, bijdroeg (Zie CATROU). Hij nam met pater BRUMOI deel, aan de herziening en voortzetting der *Omwentelingen van Spanje*, dat pater D'ORLEANS onvolledig had nagelaten. Hij had aan het *journal de Trevoux* gewerkt, van 1733 tot 1737. De 2.e brief van het *Onderzoek van het gedicht van* RACINE *over de genade* is van hem. Deze geleerde Jesuit overleed te *Parijs* in 1740, in den ouderdom van 59 jaren, algemeen bemind en geacht.

ROULLET (JOANNES LODEWIJK), een graveur, in 1645 te *Arles* in *Provence* geboren, deed eene reis naar *Italië*, waar zijne talenten hem bij kunstenaars en liefhebbers toegang deden vinden. CIROFERRI, een vermaard schilder, verbond zich met dezen beroemden graveur, en verschafte hem verscheidene gelegenheden om zich te onderscheiden. ROULLET verliet *Rome* om de grootste steden van *Italië* te bezoeken, en overal vond hij gelegenheid zijne graveerstift te oefenen. De liefde voor het vaderland deed hem naar *Frankrijk* terugkeeren, waar zijne talenten niet werkeloos en zonder belooning bleven. Men acht zijne werken, vooral wegens de naauwkeurigheid der teekening, de zuiverheid en sierlijkheid van zijne graveernaald. Hij overleed te *Parijs* in 1699. Men vindt in het museum van het *Louvre* eene gravure van dezen kunstenaar. *De drie* MARIA's *bij het graf van* J. C. volgens HANNIBAL CARRACCIO; dezelve wordt als zijn meesterstuk beschouwd.

ROULLIARD (SEBASTIAAN), een advocaat van *Parijs*, te *Melun* geboren, was meer bekend in de republiek der letteren dan aan de balie. Men heeft van hem eenige weinig bekuischte, maar geleerde en zonderlinge geschriften. De voornaamste zijn: 1.° *Traité etc.* (*Verhandeling over de mannelijkheid van een' man zonder teelballen geboren*), 1600, in 8.vo; — 2.e *Histoire etc.* (*Geschiedenis der kerk van Chartres*) in 8.vo — 3.° *Les Gimnopodes* (*De Gimnopodes* of de *naaktheid der voeten*), in 4.to — 4.° *Histoire etc.* (*Geschiedenis van Melun*) in 4.to — 5.° *Privilèges etc.* (*Voorregten van de H. Kapel van Parijs*), in 8.vo; — 6.° *Gedichten*, vrij plat. ROULLIARD overleed te *Parijs* in 1639.

ROUMANZOFF. — Zie ROMANZOFF.

ROUSSEAU (JACOBUS), een schilder, in 1630 te *Parijs*

geboren, onderscheidde zich door zijne kunst om bouwkundige onderwerpen te schilderen, en om het gezigt te bedriegen door de begoocheling van het perspectief. Lodewijk XIV, van zijne zeldzame talenten onderrigt wist er nut uit te trekken. Deze vorst belastte hem met de sieraden van de zaal der werktuigen te *Saint-Germain en Laye*, waar men de opera's van den beroemden Lulli uitvoerde. Deze voortreffelijke kunstenaar werd nog in verscheidene koninklijke huizen gebruikt, en men ziet zijne werken in eenige huizen van rijke particulieren; maar zijne perspectieven gewoonlijk bestemd om eene plaats of eenen tuin te versieren, hebben veel geleden door den invloed der lucht, hetgene wat er echter van behouden is gebleven, is voldoende om de schoonheid van zijne genie, den luister, en de schakeringen van zijn coloriet te doen bewonderen. Deze meester heeft ook uitgemunt in het schilderen van landschappen. Hij overleed te *Londen* in 1693.

Rousseau (Joannes Baptista), de eerste onder de Fransche lierdichters, zoon van eenen schoenmaker van *Parijs*, werd den 6 April 1670 in die stad geboren. Zijn vader verschafte hem eene uitmuntende opvoeding in de beste collegiën der hoofdstad. De jonge Rousseau verwierf zich eenen naam door kleine dichtstukken, vol geest en verbeeldingskracht. Hij was naauwelijks 20 jaren oud, toen hij reeds door personen van den aanzienlijksten en hoogsten rang en van den meest kieschen smaak gezocht werd. In 1688 werd hij in hoedanigheid van page geplaatst bij Bonrepaux, Franschen afgezant in *Denemarken*. De maarschalk de Tailard koos hem tot zijnen secretaris, toen hij zich naar *Engeland* begaf. Het was te *Londen* dat hij met Saint Evremont, die de geheele verdienste van den jongen dichter gevoelde, eene naauwe vriendschap aanknoopte. Rouillé, bestuurder der financiën, nam hem bij zich. Eene netelige zaak wikkelde hem in de grootste onaangenaamheden. Het koffijhuis van la Laurant was toenmaals de letter- en staatkundige vergaderplaats der lediggangers van *Parijs*. La Motte en Rousseau waren de hoofden van dezen *Parnassus*, toen de opera *Hesione* van Danchet in 1708 het licht zag. Er verschenen, op eene wijze van de inleiding dezer opera, vijf coupletten tegen de schrijvers

der woorden, der muzijk en des ballets. Deze eerste coupletten, die men meende van ROUSSEAU te zijn, werden door eene menigte andere gevolgd, waarin alles wat het talent door haat, wraak en losbandigheid aangevuurd, meest gedrogtelijks kan voortbrengen, zich vereenigd vond. *Versailles* en *Parijs*, werden door deze afschuwelijkheden overstroomd. De regtbanken, de klagten der verongelijkte personen moede, zochten den schrijver dier schandalen. Er bestonden zware vermoedens tegen ROUSSEAU, intusschen zou deze dichter nooit veroordeeld zijn geworden indien hij er zich bij had bepaald te ontkennen dat hij de schrijver der coupletten was. Maar, niet te vreden met onschuldig te willen schijnen, wilde hij daarenboven dat de landmeter SAURIN de schuldige aan de misdaad zoude zijn, welke men hem te last legde. WILLEM ARNOULD, een jonge schoenlapper, met een zwak verstand, was, zegt men, het werktuig dat ROUSSEAU in het werk stelde om zijnen vijand te bezwaren. Die ellendeling getuigde dat SAURIN hem de coupletten had overhandigd, en dezelve aan eenen kleinen schoenpoetser had gegeven om dezelve in andere handen te doen overgaan. Het proces voor het *Châtelet* gebragt, kwam voor het parlement, en de slag waarmede ROUSSEAU den landmeter wilde treffen, viel op zijn hoofd terug. SAURIN deed het contrast zijner zeden met die zijns vijands gelden. Hij beschuldigde hem als omkooper van getuigen in het bijzonder van dien WILLEM ARNOULD, aan wien hij geld had gegeven. De bewijzen van deze omkooping schenen klaarblijkelijk en de verleider werd ten eeuwigen dage uit het rijk verbannen. Dit vonnis, den 7 April 1712 uitgesproken, werd op het *Grève*-plein aangeplakt. ROUSSEAU begaf zich naar *Zwitserland*, waar de graaf DE LUC, Fransch gezant bij het Zwitsersch bondgenootschap, hem het leven zacht en aangenaam maakte. Tijdens den vrede van *Bade*, in 1714 gesloten, verzocht prins EUGENIUS om ROUSSEAU aan den graaf, die hem met zich genomen had, en deze heer durfde hem zulks niet weigeren. De Fransche dichter ging met den prins, bij wien hij bijna drie jaren inwoonde, naar *Weenen*. Betrokken in de zaak van den graaf DE BONNEVAL, en genoodzaakt het hof van *Weenen* te verlaten, begaf hij zich naar *Brussel*. Het was in die stad dat zijne geschillen met VOL-

TAIRE begonnen. ROUSSEAU had dien ontluikenden dichter gekend in het collegie van LODEWIJK *den Groote*, en had zijnen aanleg voor de dichtkunst bewonderd. De jonge AROUET beoefende eene wetenschap die hem zoo nuttig zijn kon, hij droeg hem zijne werken op, hield niet op hem te raadplegen, betrekkelijk zijne proeven, en hunne vriendschap werd van dag tot dag levendiger. Zij zagen elkander dikwijls te *Brussel*, AROUET las aan ROUSSEAU zijnen *Brief aan JULIA*, thans *aan URANIA*, voor. Dit werk boezemde den laatsten afschuw in, zoodat hij er hem zijne verontwaardiging over te kennen gaf. De jongeling door deze verwijtingen verbitterd, veroorloofde zich allerhatelijkste uitdrukkingen ten opzigte van dengenen, die hem dezelve gedaan had. In welk aanzien ROUSSEAU te *Brussel* ook stond, kon hij toch *Parijs* niet vergeten. De hertog van *Orleans*, regent van het koningrijk, door den groot-prior van *Vendôme* en den vrijheer DE BRETEUIL aangezocht, verleende hem brieven van terugroeping. Maar alvorens er gebruik van te maken, verzocht de dichter dat men zijn proces zou herzien; hij wilde niet uit genade, maar krachtens een openbaar vonnis teruggeroepen worden. Zijn verzoek werd verworpen. Om zich over deze nieuwe teleurstelling te troosten, begaf hij zich op reis. In 1721, stak hij naar *Engeland* over, waar hij te *Londen* de *Verzameling zijner werken* in 2 dl.n in 4.to liet drukken. Deze uitgave, in 1723 in het licht gegeven, verschafte hem omtrent tien duizend kroonen. Hij plaatste dezelve op de maatschappij van *Ostende*; maar daar de zaken dier maatschappij in verval geraakten, verloren de bezitters van aandeelen hunne kapitalen. Hij vond ondersteuning bij den hertog van *Aremberg*, die hem te *Brussel* aan zijne tafel toeliet. Deze heer genoodzaakt zijnde om zich in 1733 naar het leger in *Duitschland* te begeven, schonk hem eene jaarwedde van 1500 livres; maar ROUSSEAU had weder het ongeluk de gunst van zijnen weldoender te verliezen. Hij had de onvoorzigtigheid van in een dagblad openlijk bekend te maken, dat VOLTAIRE hem bij den hertog van *Aremberg* beschuldigd had, de schrijver der coupletten te zijn waarvoor hij uit *Frankrijk* verbannen was. VOLTAIRE die deze beschuldiging had behooren te versmaden, wilde

er zich liever aan dien heer over beklagen, die ROUSSEAU van zijne weldaden beroofde. De stad *Brussel* werd, na die ongenade, voor hem een onverdragelijk verblijf. De graaf DE LUC en de heer DE SÊNOZAN algemeen ontvanger der geestelijkheid, van zijne rampspoeden onderrigt, deden hem heimelijk naar *Parijs* komen, in de hoop van het einde van zijne verbanning te bespoedigen. ROUSSEAU verbleef er drie maanden; maar daar zijne beschermers geen vrijgeleibrief voor een jaar konden verkrijgen, keerde hij naar *Brussel* terug, en overleed te *Gnette*, een gehucht, tusschen *Bergen* en *Brussel*, den 17 Maart 1741, in groote gevoelens van godsvrucht. Voor dat hij de heilige teerspijs ontving, verklaarde hij dat hij niet de schrijver der coupletten was, die zijn leven vergiftigd hadden. Deze verklaring heeft aan onpartijdigen als een volledig bewijs zijner onschuld toegeschenen. Is het waarschijnlijk, zeggen zij, dat ROUSSEAU zou hebben willen bedriegen in die laatste oogenblikken waarin de waarheid steeds hare kracht ten toon spreidt? PIRON heeft dit grafschrift voor den Franschen HORATIUS gemaakt:

Ci-gît l'illustre et malheureux ROUSSEAU.
Le *Brabant* fut sa tombe et *Paris* son berceau.

Voici l'abrégé de sa vie,
Qui fut trop longue de *moitié*:
Il fut trente ans digne d'envie,
Et trente ans digne de pitié.

Het is gemakkelijker in ROUSSEAU den dichter dan den mensch te schetsen. Eenige personen hebben hem als onrustig, eigenzinnig, onvoorzigtig, wraakgierig, afgunstig, vleijend en hekelachtig voorgesteld. Anderen hebben hem afgeschilderd als een man vol opregtheid en gulhartigheid, als een getrouwe en erkentelijke vriend, als een van zijne Godsdienst doordrongen Christen. Het is moeijelijk om tusschen twee zoo verschillende portretten te kiezen. Het schijnt dat ROUSSEAU niet van de smet te zuiveren is der op hem drukkende beschuldiging, van zijne weldoeners te hebben aangerand. Men kan hem gemakkelijker tegen diegene regtvaardigen welke hem beschuldigen van zijnen vader verloochend te hebben. De grootste adel eens dichters is, van HOMERUS, PINDARUS of VIRGILIUS aftestammen. En welke behoefte zou ROUSSEAU gehad hebben om de geringheid zijner geboorte te verbergen? Dezelve vermeerderde zijne verdienste, en hij bezat te veel verstand om zulks niet te begrijpen. De heer SEGUY heeft eene schoone uitgave zijner *Werken* geleverd, overeenkomstig de

bedoelingen welke de dichter hem had te kennen gegeven. Deze uitgave in 1743, te *Parijs* in 3 dl.n in 4.to en in 4 dl.n in 12.mo in het licht verschenen, bevat slechts hetgeen de schrijver als het zijne heeft erkend; zij bevat 1.o vier boeken met *Oden*, waarvan het eerste uit gewijde oden, aan de Psalmen ontleend, bestaat. » Rousseau, zegt Fréron, weet juist van pas de schoone wanorde van Pindarus, de bevalligheden van Anacreon, de gezonde rede van Horatius en de deftige majesteit van Malesherbes terugtegeven." Welk vuur! welk genie! welke lichtstralen der verbeeldingskracht, welke vlugheid van penseel! welke overvloed van treffende trekken! welke menigte van schitterende vergelijkingen! welke rijkdom van rijmklanken! welke gelukkige versbouw! maar vooral welke onnavolgbare nadruk! Er komen achteloosheden, ongepaste woorden, onnaauwkeurige spreekwijzen in voor; maar de geestdrift des dichters, die in de ziel van den lezer overgaat, brengt te weeg dat men dezelve bijna niet bemerkt. — 2.o Twee boeken berijmde *Brieven*. Ofschoon deze niet in schoonheid te kort schieten, heerscht er een zekere menschenhaat in, die dezelve ontsiert. Rousseau spreekt te dikwijls over zijne vijanden en ongelukken; hij ontvouwt er grondregels in, die minder op de waarheid dan op de verschillende hartstogten die hem bezielden betrekking hebben. De gramschap deed hem dikwijls in schijnbare tegenstrijdigheden vervallen. — 3.o *Cantaten*. Hij is de schepper van dit dichtwerk waarin hij niet is overtroffen. De zijnen ademen die dichtkunde van uitdrukking dien schilderachtigen stijl, die gelukkige wendingen, die vlugge bevalligheden, welke het ware kenmerk van dat dichtsoort uitmaken. Hij is nu levendig en onstuimig, dan zacht en treffend, volgens de hartstogten, die de personen bezielen welke hij doet spreken. — 4.o *Allégories etc.* (*Zinspreuken*), waarvan verscheidene gelukkig zijn, maar waarvan eenige gedwongen schijnen; *Puntdichten* die hem Martialis en Marot hebben doen overtreffen. Men heeft zorg gedragen om in deze uitgave degene, welke de ongebondenheid en ligtzinnigheid hem hadden ingegeven, achter wege te laten. De schrijver heeft er later zijn hartelijk leedwezen over te kennen gegeven. — 5.o Een boek *Mengeldichten*

waaraan soms bevalligheid en sierlijkheid ontbreken; — 6.° vier *Blijspelen* in versmaat, en twee in prosa. In het tooneelwerk schitterde zijn talent niet zeer. Intusschen werd zijn blijspel getiteld: *Het Koffijhuis*, negen malen; en een ander *de Vleijer*, in 1696 tien malen ten tooneele gevoerd, en is met bijval herhaald. — 7.° Een verzameling van *Brieven* in proza. Men heeft in deze uitgave slechts de belangrijkste gekozen. Er bestaat in 5 dl.n eene belangrijkere verzameling derzelve, die tegelijkertijd zijne gedachtenis tot blaam en tot roem heeft versterkt. Rousseau zegt in dezelve over dezelfde personen het voor en het tegen. Hij schijnt te zeer genegen om diegene, welke hem mishaagden te brandmerken. Dit daargelaten, zag men in hem een' man van eene vaste inborst en van eene verhevene ziel, die zijne terugkomst in zijn vaderland niet anders dan aan zijne volledige regtvaardiging wilde te danken hebben. Men vindt in zijne werken eenige anecdoten, en naauwkeurige oordeelvellingen over verscheidene schrijvers. Een boekhandelaar in *Holland* heeft een werk in het licht gegeven, dat hem meer ten nadeele zoude verstrekken, indien de schrijvers verantwoordelijk waren voor de zotternijen die men onder hunnen naam opdischt; namelijk zijne *Portefeuille*. Er komen, wel is waar, in deze ellendige verzameling, verscheidene stukken voor, die van Rousseau zijn; maar men moet er hem minder over laken dan degene die deze werken uit de vergetelheid hebben getrokken, waartoe deze groote dichter dezelve had verwezen. Men heeft in 1741, te *Parijs* in het licht gegeven eene zeer schoone uitgave zijner *Uitgezochte Werken*, in 1 dl. in 12.mo klein formaat. Het zijn zijne *Oden* en zijn uitstekende voorrang als lierdichter, die hem den bijnaam van *grooten Rousseau*, hebben verworven, ofschoon het te vermoeden is dat men hem denzelven heeft gegeven om hem van andere schrijvers van denzelfden naam te onderscheiden. De *Uitgezochte werken* van J. B. Rousseau, met aanteekeningen van Fontanes en Lebrun voorzien, en door Boucharlat met nieuwe letterkundige aanteekeningen in het licht gegeven, zijn door de universiteit (25 Julij 1830) onder de classieke werken gerangschikt. Ecouchard Lebrun heeft getracht den roem van Rousseau te benevelen in de uitgave, welke

hij van dien dichter in het licht heeft gegeven; LAHARPE schijnt hem met veel onpartijdigheid beoordeeld te hebben. Men kan over de verdienste van dezen schrijver raadplegen, *ROUSSEAU gewroken*, door den abbé DE GOURCY, *Parijs*, 1772, in 12.mo De eerste uitgave door den schrijver erkend is die van *Solothurn*, 1712, 1 dl. in 12.mo De *Oden*, *Cantaten* en *Mengeldichten* zijn door den heer DIDOT den oude voor de opvoeding van den dauphin in het licht gegeven, 1790, gr. in 4.to. Het 40.e en 41.e deel van de *Verzameling der beste Fransche schrijvers*, door denzelfden uitgever, bevatten de *Uitgezochte werken van J. B. ROUSSEAU*, *Parijs* 1818, 2 dl.n in 8.vo De *Uitgezochte werken* van denzelfden dichter zijn in 1808 met *Aanteekeningen* van den dichter LEBRUN in het licht verschenen (Zie boven). De heer AMAR heeft in 1820 in het licht gegeven *OEuvres etc.* (*Volledige werken van JOANNES BAPTISTA ROUSSEAU, met eene geschieden letterkundige verhandeling, voorafgegaan van eene nieuwe proeve over het leven en de geschriften van den schrijver*), *Parijs*, 5 dl.n in 8.vo; deze uitgave bevat een gedeelte van de *Briefwisseling* van ROUSSEAU. Dezelfde criticus heeft de *Dichtkundige werken van J. B. ROUSSEAU* met eene *Verhandeling* in het licht gegeven, *Parijs*, 1824, 2 dl.n in 8.vo, die een deel uitmaken van de *Verzameling der Fransche klassieke schrijvers*, door LEFÈVRE in het licht gegeven. — Een der halve broeders van JOANNES BAPTISTA ROUSSEAU, een ongeschoeide karmeliet, onder den naam van pater LEON DE ST. JOSEPH verwierf veel roem als kanselredenaar, en overleed te *Parijs* in 1750.

ROUSSEAU (JOANNES-JACOBUS), den 28 Junij 1712 te *Geneve* geboren, was de zoon van een' horlogiemaker, terwijl zijne geboorte aan zijne moeder het leven kostte. Zijne kindschheid, zegt hij, was desniettemin met de teederste zorg omgeven. Zijn vader, een eenvoudig en goed man, was er minder op bedacht om den aanleg aantekweeken, waarmede hij hem begaafd zag, dan om hem al wat voor zijne jaren onaangenaam was uit den weg te ruimen, en ROUSSEAU herinnerde zich niet hoe hij had leeren lezen, maar hij herinnerde zich dat *Romans* zijne eerste leesoefeningen geweest

waren, en dat de aandoeningen die zijne kindschheid er uit putte hem » over het menschelijk leven wonderlijke en romaneske denkbeelden inprentten, waarvan de ondervinding en de overweging hem nooit volkomen konden genezen." Des niettegenstaande las hij later eenige goede boeken, zoo als de *levens van* PLUTARCHUS. Zijn vader, genoodzaakt om *Geneve* te verlaten, plaatste hem in een pensionaat te *Bossey*, bij den predikant LAMBERCIER, van waar hij na verloop van twee jaren bijna even zoo onwetend van daan kwam, als hij er gekomen was. Een oom van moeders zijde die zich met hem belast had, zond hem naar het bureau van eenen griffier van *Geneve* om akten afteschrijven. Daar hij ook hier zijne ongeschiktheid aan den dag legde, zoo werd hij voor onbekwaam en te naauwernood geschikt geacht om de vijl te regeren, waarom hij in de werkplaats van een' graveur geplaatst werd, die hem mishandelde en dien hij weldra verliet. Hij ging bij den abbé DE PONTVERRE, pastoor van *Confignon*, in *Savooije* eene schuilplaats zoeken: deze geestelijke zond hem naar *Annecy*, waar hij voor de eerste maal mevrouw WARENS zag, die zijne weldoenster werd, en wier weldaden hij met de zwartste ondankbaarheid beloonde. Het was door tusschenkomst dier dame en op kosten van den Bisschop van *Annecy* dat ROUSSEAU naar *Turin* werd gezonden, om er in de Catholijke Godsdienst onderwezen te worden. Na een verblijf van twee maanden in het huis der Catechumenen, zwoer hij het protestantismus af. Daar hij uit zijne zoogenaamde bekeering slechts 20 franken getrokken had, trad hij bij de gravin DE VERCELLIS in hoedanigheid van lijfknecht in dienst: hij bedreef alstoen eene schandelijke fout, daar hij een lint, of volgens anderen dan hij, die zulks met meer waarschijnlijkheid bevestigd hebben, een' diamant, ontvreemdde, en eene jonge dienstmaagd van dezen diefstal beschuldigde, die, zoowel als hij, weggezonden werd. Hij vond weldra eene nieuwe betrekking; hij werd secretaris van den graaf GOUVON, eersten schildknaap van de koningin van *Sardinië*; zijne natuurlijke wispelturigheid verwijderde hem kort daarna uit dat huis. Hij ging mevrouw DE WARENS opzoeken, die in zijne ziel eenige edele gevoelens opwekte. Op hare raadgevingen ging hij in het seminarie, met het verlangen om priester te worden;

maar hij werd teruggezonden als tot niets geschikt zijnde: Desniettegenstaande legde zijne weldoenster eenige moeite aan hem te koste; zij regelde zijne lectuur en deed hem de muzijk leeren. Van zijne tweede moeder gescheiden zijnde, doorkruiste hij *Zwitserland* met eenen gewaanden Griekschen Bisschop, die voor het heilig Graf aalmoezen inzamelde, en aan wien hij tot tolk diende; maar zij werden beide te *Solothurn* in hechtenis genomen. De Fransche gezant, aan wien hij zijnen toestand verhaalde, verschafte hem de middelen om naar *Parijs* tot diegene terugtekeeren, welke hij zijne *waarde mama* noemde. In de hoofdstad aangekomen, vernam hij dat mevrouw DE WARENS vertrokken was: dadelijk begaf hij zich naar *Lyon* waar hij al de ijsselijkheden van de armoede gevoelde; eindelijk vond hij zijne weldoenster weder. Zijn verblijf, bij haar werd aan ernstige leesoefeningen toegewijd: maar zich verpligt ziende, om zich wegens ziekte naar *Montpellier* te begeven, vond hij bij zijne terugkomst mevrouw DE WARENS in betrekkingen gewikkeld harer onwaardig. Hij ging te *Lyon* eenen post van onderwijzer bij den heer DE MABLY, hoofd-schout dier stad, bekleeden. Nadat hij gedurende een jaar dat beroep had uitgeoefend, keerde hij naar *Parijs* terug, waar hij in den herfst van 1741 met 15 louis en de hoop aankwam van eene snelle fortuin, gegrond om op eene nieuwe wijze muzijknoten te schrijven. Daar deze leerwijze niet gelukte, nam hij den post van secretaris van den heer DE MONTAIGU, gezant te *Venetië*, aan. Gedurende zijn verblijf in *Italië*, oefende hij zich al meer en meer in de muzijk. Hij was weder naar *Parijs* terug gekeerd toen hij, in den zomer van 1749, DIDEROT, wegens zijnen *Brief over de blinden* te *Vincennes* gevangen, ging bezoeken. Hij had den *Mercure de France* met zich genomen, om hem al lezende onderweg tot tijdverdrijf te dienen; hij zag er in dat de akademie van *Dijon* eenen prijs op dit vraagstuk uitloofde: *Of de herstelling der wetenschappen en kunsten heeft bijgedragen om de zeden te zuiveren?* Hij dong er mede naar, en zijne verhandeling, die het ontkennende beweerde, werd in 1750 bekroond, en moest zulks zijn, niet alleen wegens de krachtvolle en mannelijke welsprekendheid, waarmede de schrijver zijne bewering

verdedigde, maar ook omdat indien men de zaak werkelijk in hare algemeenheid beschouwt, hij de waarheid voor zich had, alhoewel hij toenmaals, zoo als hij het zoo dikwijls deed, in het overdrevene verviel. Verscheidene tegenstanders verhieven zich om hem aantevallen: Rousseau verdedigde zich; hij had van zijne zijde de ondervinding der eeuwen, en het licht der geschiedenis. De toestand der Fransche letterkunde kwam weldra te zijner hulp. » Indien het valsch is, zegt een oordeelkundige criticus, dat de letteren, beoefend volgens de regels en de voorzorgen welke het algemeen welzijn vordert, geschikt zijn om de maatschappij te benadeelen, is het ten minste zeer zeker dat, oordeelende volgens de ongeregeldheden die tegenwoordig onder de letterkundigen heerschen, dezelve aan groote zwarigheden zijn onderworpen. Welk voordeelig denkbeeld kan men er zich van vormen, welke vruchten kan men er zich van beloven voor de ontwikkeling des geestes en de volmaking der zeden, wanneer men de ware grondregels ziet aangerand, de regels miskend, de welvoegelijkheden geschonden, de regeringloosheid en de verwarring gevestigd op de bouwvallen van den smaak en de rede; als de Godsdienst, de zedeleer, de pligten, de deugd, de prooi worden van eene ongerijmde wijsbegeerte, die de eene verongelijkt, de andere in het bederf stort, over deze naar willekeur uitspraak doet, en anderen volgens de luimen harer eigenzinnigheden of belangen, wanstallig en onkenbaar maakt. Welke achting kan men hebben voor de letterkundigen, bij het zien der verdeeldheden, die hen verbitteren en onteeren? Is het terwijl men hen elkander ziet verscheuren, belasteren, de eene den anderen zijne eer ontnemen, in de gezelschappen met kuiperijen omgaan, om hunne mededingers te verdrukken of hunne bewonderaars en hunne aanhangers te roemen; terwijl men hen, om zich eenen roem te verschaffen, eenen tijd en zorg ziet aanwenden, welke nuttiger aan de verbetering hunner werken zouden zijn toegewijd, terwijl men hen tegen de beoordeelingen ziet opstaan en nuttige raadgevingen in den wind slaan, terwijl men hunne ijdelheid zich met gekochte goedkeuring ziet voeden, zonder zich bezig te houden om meer regtvaardige en bondige te verdienen; terwijl men hen in de plaats van de verhevenheid der ge-

voelens die hun deel behoorden te zijn, de laaghartigheden der list en vlijerij ziet plaatsen, teneinde steunsels aan hunne ijdelheid te geven Is het eindelijk in het midden eener gevoelige en dagelijksche vernedering, dat zij naar den eerbied en den roem kunnen dingen, welke tot loon der werken van genie en bekwaamheid zijn bestemd? Het is dus niet dan al te jammerlijk door de ondervinding bewezen, dat het misbruik der letterkundige wetenschappen de gevaarlijkste is van al de rampen, welke een staat kan ondervinden. Is de maatschappij sedert die gewaande verlichtingen, welke men zich beroemt ons te hebben medegedeeld, gelukkiger en regelmatiger geworden? Zijn de kwade trouw, het verraad, de vijandschappen, de bedriegerijen, de lasteringen, de gruwelen, de misdaden onder ons verdwenen? Heeft men er de opregtheid, de regtschapenheid, de edelmoedigheid, het geluk en den vrede zien herboren worden; of liever, schijnen ondanks deze huichelachtige kreten van *menschlievendheid*, van *weldadigheid*, de harten niet ingekrompen en uitgedord te zijn en derzelver krachten te hebben verloren? Al hetgeen wij door meer onderwezen te zijn gewonnen hebben, is, geleerd te hebben om met kunst slecht te worden, en in het kwaad eene soort van welvoegelijkheid te behouden, die hetzelve besmettelijker en gevaarlijker maakt. Indien het waar is dat de menschen ten allen tijde slecht zijn geweest, kan men niet ontkennen, dat zij meer gemakkelijkheid hebben om zulks in de verlichte eeuwen te zijn. De hulpmiddelen des verstands wenden zich alsdan naar den kant van het belang der hartstogten. Hoe verstandiger een slecht mensch is, hoe meer begaafdheid hij ook bezit om het kwaad met straffeloosheid te bedrijven." (Zie FREDERIK-WILLEM I, koning van *Pruissen*. GIRALDI-LILIO GREGORIO). Dit eerste welgelukken bedwelmde hem en bepaalde zijne bestemming: hij besloot om vrij te zijn, en de kluisters der openbare opinie te verbreken; en, om zich tot deze nieuwe rol voortebereiden, schafte hij de geringe pracht, welke hij zich tot dus verre aan zijne tafel en in zijne kleeding veroorloofd had, geheel en al af. Van de betrekking van kassier, die hij bij den heer FRANCUEIL, zoon van den heer DUPIN verkregen had, deed hij afstand vermits de bewaring van een' schat zijne

rust zoude storen, daarentegen deed hij zich als afschrijver van muzijk tegen tien Fransche stuivers per blad aankondigen. Zijne *Verhandeling over de redenen van de ongelijkheid onder de menschen en over den oorsprong der maatschappijen*, vol van valsche grondstellingen en ongerijmde denkbeelden, werd geschreven om te bewijzen dat de menschen gelijk zijn, dat zij geboren, waren om verspreid te leven, en dat zij de orde der natuur omgekeerd hebben door zich te verzamelen. De schrijver een eeuwige lofredenaar van den wilden mensch, stelt den maatschappelijken mensch verachtelijk voor, daar hij zijne krachten inspant om, tegen zijne gemoedelijke overtuiging aan, het geluk der deugd, der Godsdienst, eener op braafheid gegronde, redelijke beschaving te doen plaats maken voor den der menschheid vernederendsten staat van onteering. Want wat is een wilde zoodanig als die van *Amerika* en in het algemeen diegene, welke wij op dezen aardbol kennen? » Het is," antwoordt de schrijver van het *Maatschappelijk stelsel* (*Système social*), die ook groote waarheden onder groote dwalingen mengt. » Het is een kloek kind, van de hulpmiddelen, de ondervinding, rede, en nijverheid beroofd; die onafgebroken honger en armoede lijdt, die zich elken oogenblik genoodzaakt ziet om tegen de wilde dieren te worstelen, die daarenboven geene andere wetten kent dan zijne luimen, geene andere regels dan de hartstogten des oogenbliks, geen ander regt dan de sterkte, geen andere deugd dan de roekeloosheid; het is een driftig, onbezonnen, wreed, wraakzuchtig, onregtvaardig wezen, die geenen teugel wil, die den volgenden dag niet voorziet, die elken oogenblik is blootgesteld om het slagtoffer te worden, van zijne eigene dwaasheid, of van de woestaardigheid der onwetenden die hem gelijken. Het leven van den wilde waartoe zwartgallige bespiegelaars de menschen hebben willen doen terugkeeren, de gulden eeuw door de dichters zoo zeer geprezen, zijn in wezenlijkheid slechts staten van armoede, van verstandsverbijstering en van onredelijkheid." *Zijn brief aan den heer* D'ALEMBERT over het ontwerp om te *Geneve* een tooneel op te rigten, in 1757 in het licht gegeven, bevat, naast eenige wonderspreuken de belangrijkste en best ontwikkelde waarheden. Deze brief zoo belangrijk voor

de zeden in het algemeen en voor de republiek van *Geneve* in het bijzonder, was de eerste bron van den haat, dien VOLTAIRE hem toedroeg, en der beleedigingen waarmede hij niet ophield hem te overladen. Wat men hierbij het zonderlingste vond, is dat deze vijand der schouwspelen een blijspel had laten drukken, en dat hij aan het tooneel een herderszangstuk heeft geleverd, de *Dorpswaarzegger* (*Devin du village*) genaamd, dat zeker niet geschikt was om indrukselen van de deugd voort te brengen. Hij vervaardigde zelf de muzijk voor hetzelve: want hij had die kunst van zijne kindschheid af beoefend. Zijn *Toonkunstig woordenboek*, benevens eenige onnaauwkeurigheden, is een der beste werken welke in dat vak bestaan; maar men ontdekt gemakkelijk dat hij zich dat van den abbé BROSSARD ten nutte heeft gemaakt, men verwijt hem slechts zulks niet te kennen te geven; en deze achterhouding doet het denkbeeld ontstaan dat hij met zijn eigen verstand in dat vak zoo rijk niet is als men in 't algemeen meende. De *Nieuwe HELOÏSE* 1761, 6 dl.n in 12.mo is een roman in brieven, waarvan de ontwikkeling slecht uitgevoerd en de schikking onregelmatig is; dit werk is, gelijk alle voortbrengselen van den schrijver, vol schoonheden en gebreken. Hij spreekt er zelfs met walgende lofspraken over, en met alle teederheid van een blind vaderschap: men heeft moeite om te begrijpen dat hij er de in het oog vallende tegenstrijdigheden zoo wel als de valsche en ongerijmde zedekunde niet van heeft ontdekt. Eenige dezer brieven zijn bewonderenswaardig door het vuur der zeggingskracht, maar de schrijver viert weldra bot aan zijnen smaak voor drogredenen en aan de dolle zucht om tegen de algemeen als waar erkende en aangenomene denkbeelden te veld te trekken; van daar die koele uitweidingen, die smakelooze hekelingen, en die stuitende tegenstrijdigheden. Het is in dit werk dat hij het meest aan zijne zucht heeft toegegeven om het voor en tegen te verklaren, om onzekerheid over alle grondbeginselen te verspreiden. De *Émile* maakte nog meer gerucht dan de *Nieuwe Heloïse*. Men weet dat die zedekundige roman, in 1762, in 4 dl.n in 12.mo in het licht gegeven, voornamelijk over de opvoeding handelt. ROUSSEAU wil dat men in alles de natuur volge en dat men de hartstogten late kiemen en de overhand

bekomen, zonder dezelve anders, dan wanneer het te laat zal zijn, de indrukselen der godsdienstige waarheden, der wet en der vreeze Gods tegen te stellen. Al hetgeen wat hij zegt tegen de schouwspelen, de ondeugden en de vooroordeelen zijner eeuw, is altemaal eenen PLATO en TACITUS waardig. Hij schijnt er zelfs de manier en den stijl van te hebben. Maar wat goed is om te weten, om de menschen en de middelen die hunne beroemdheid vestigen te waarderen, is dat de stijl van ROUSSEAU noch met zijn hart noch met zijn genie strookte, en dat terwijl de middelmatig geletterde eerlijke man, met kracht en met eene welsprekende geestdrift over de regten der billijkheid en der deugd spreekt, ROUSSEAU geenen enkelen regel kon voortbrengen zonder zijnen geest op de pijnbank te stellen. » Ik overwoog, zegt hij zelf, in mijn bed, met geslotene oogen, en ik keerde en wendde mijne volzinnen in mijne gedachte met eene ongeloofelijke moeiten; als ik er vervolgens toe gekomen was om tevreden te zijn, stelde ik dezelve in mijn geheugen, tot dat ik ze op het papier kon brengen. Dikwijls vergat ik alles terwijl ik mij aankleedde. De vier brieven aan den heer DE MALESHERBES zijn welligt het eenige wat ik in mijn geheele leven zonder moeite geschreven heb." Ziedaar, zonder twijfel, degene die over de zielskracht van ROUSSEAU volgens de kracht zijner uitdrukkingen oordeelden, zeer ver van hunne rekening gebragt; en dan, de voortreffelijke wijsbegeerte die door zoodanige gedwongenheden den roem van den schoonen spreker koopt! Hoe ook de stijl moge wezen de hoofdinhoud van het werk is eene bron van bederfenheid. Het 3.e dl. is vol van opwerpingen tegen het christendom. Hij zwaait wel is waar het Evangelie eenen verheven *lof toe*, en schetst een heerlijk beeld van deszelfs goddelijken stichter; maar de mirakelen, de voorzeggingen, die zijne zending bevestigen, worden zonder ontzag aangerand. Het is eene verhandeling over de meest hersenschimmige opvoeding die een mensch kan uitdenken, eene onafgebrokene verzameling van verheven- en spitsvindigheden, van rede en ongerijmdheid, van geest en kinderachtigheid, van Godsdienst en goddeloosheid, van menschlievendheid en bedilzucht. Hij bewoonde sedert 1756 een klein buitengoed nabij *Montmorency*, bekend onder den naam van *l'Ermitage;* een eenzaam ver-

blijf dat hij aan de edelmoedigheid van eenen algemeenen pachter te danken had. Zonder in alles de al te strenge levenswijze der oude cynikers aantenemen, had hij alles afgeschaft wat die gezochte pracht kon opleveren welke het gevolg der rijkdommen is en die er het gebruik van bederft. Hij zou in die afzondering gelukkig zijn geweest, indien hij dat publiek had kunnen vergeten hetwelk hij scheen te versmaden; maar de begeerte naar eenen grooten naam prikkelde zijne eigenliefde, en het is die begeerte die in zijn' *Emile* zoovele laakbare zaken deed insluipen en die hij zelf meer dan eenmaal met nadruk wederlegd heeft. Het parlement van *Parijs* veroordeelde dat boek in 1762, en stelde eene crimineele vervolging tegen den schrijver in, die verpligt was in overhaasting de vlugt te nemen. Hij rigtte zijne schreden naar zijne geboorteplaats, die hare poorten voor hem sloot. Uit de stad verbannen waar hij het eerste levenslicht had aanschouwd, zocht hij eene schuilplaats in *Zwitserland*, en vond dezelve in het prinsdom *Neufchâtel*. Zijne eerste zorg was om zijne *Emile* tegen het *Mandement* van den Aartsbisschop van *Parijs*, die over dat boek den vloek had uitgesproken te verdedigen. Hij gaf in 1763 eenen *Brief* in het licht, waarin al zijne dwalingen met den tooi der welsprekendheid en met eene soort van cynischen hoogmoed op nieuw werden voorgedragen. De *Lettres de la Montagne* zagen kort daarna het licht; maar dat boek, minder welsprekend, en met vervelende navorschingen betrekkelijk de overheden en de predikanten van *Geneve*, overladen, verbitterde de protestantsche predikanten, zonder hem met de bedienaars der Catholijke Kerk te verzoenen. ROUSSEAU had deze laatstgenoemde Godsdienst op eene reis, die hij in 1753 naar *Geneve* gedaan had, plegtiglijk verlaten; en het vreemde hierbij was dat hij besloten had, in *Frankrijk*, in een Catholijk land te gaan leven. De protestantsche leeraars wisten hem geen' dank wegens deze verandering; en de bescherming van den koning van *Pruissen*, aan wien het prinsdom *Neufchâtel* toebehoort, kon hem voor de kwellingen niet vrijwaren die hem de predikant van *Motiers-Travers*, een dorp werwaarts hij zich had begeven, berokkende. Hij ging in een streng jaargetijde eene nieuwe schuilplaats zoeken; op het eiland *St. Pierre* midden in het meer van *Bienne* gele-

gen; maar na verloop van eenige weken, kwam een bevel van den senaat van *Bern* hem aan die eenzaamheid onttrekken. Hij koos de partij van naar *Engeland* te gaan, en hij geraakte weldra in geschil met den beruchten HUME, die hem met zich naar dat eiland had genomen. Wij zullen niet in de bijzonderheden van dat geruchtmakend geschil treden; het bewijst, zoo als duizend andere anecdoten, dat die lieden, welke zeggen geboren te zijn om te onderwijzen, te bevredigen, alle menschen gelukkig te maken, geene twee dagen te zamen kunnen leven zonder hartstogten te doen uitbarsten die de koelste christen zich zoude schamen niet te beteugelen. HUME noemde ROUSSEAU eene *in den boezem der vriendschap verwarmde slang;* deze schoot in geene woorden te kort om hem daarop te antwoorden. De wijsgeer van *Geneve* keerde in 1767 naar *Frankrijk* terug. Bij zijne doorreis te *Amiens* bezocht hij GRESSET die hem wegens zijne ongelukken en zijne geschillen uitvorschte; hij antwoordde hem slechts: » Gij hebt de kunst bezeten om eenen papagaai te doen spreken; maar met eenen beer kunt gij het zoo ver niet brengen (*)." Nadat de prins DE CONTI hem eene schuilplaats in zijn kasteel van *Trye* nabij *Gisors* had aangeboden, leefde JEAN JACQUES er eenigen tijd, onder den naam van RENOU; maar wijl hij zich aldaar van bespieders omringd waande, verliet hij dezelve om in de omstreken van *Lyon*, van *Grenoble*, en van *Chambery* kruiden te gaan zoeken, en scheen zich eindelijk te *Monquin* bij *Bourgoin* te willen vestigen, waar hij in 1768 met zijne THERESIA in den echt trad. Zijne beschermers verkregen in 1770 dat hij te *Parijs* kon wonen, op voorwaarde dat hij noch over godsdienstige noch over staatkundige onderwerpen meer zou schrijven: hij hield woord, en schreef niet meer. Hij stelde zich te vreden met in gezelschap van eenige vrienden van zijne begoochelingen zoo als het scheen, doch eigenlijk niet waar was, teruggekomen. Hij overleed te

(*) De heer DE SEVELINGES beweert dat het ten onregte is, dat men dit antwoord aan JEAN JACQUES ROUSSEAU toeschrijft. Ziehier, volgens dezen achtenswaardigen schrijver wat hij aan den schrijver VAN VER-VERT zou geantwoord hebben: » Het is niet te verwonderen dat gij, die de papagaaijen zoo wel leert spreken, ook de beeren weet te temmen."

Ermenonville, een landgoed van den markgraaf DE GIRARDIN, omtrent 10 mijlen van *Parijs*, den 3 Julij 1778, niet zonder vermoeden van zijne levensdagen door het innemen van vergif verkort te hebben. Een zijner vrienden, CORANCEZ genaamd, heeft in dit opzigt inlichtingen gegeven, die naauwkeurig schijnen. Zijn klein geschrift is belangrijk, en bewijst de vlagen van verstandsverbijstering waarin de wijze soms verviel. Het verslag van zijnen dood dat de heeren DE PRESLE en MAGELLAN hebben in het licht gegeven, om dit vermoeden te verzwakken, heeft het slechts doen versterken: Zij stemmen toe dat het *leven hem tot last was*, en verhalen verscheidene omstandigheden die doen zien dat de wijsgeer, zonder eenige schijnbare ongesteldheid, van zijn aanstaande einde onderrigt was. Dit alles wordt bevestigd in de *Brieven over de werken en het karakter van J. J. ROUSSEAU*, in 1789 door mevrouw de baronnesse DE STAËL in het licht gegeven. » Men zal misschien verwonderd zijn, zegt zij, dat ik het als zeker beschouw, dat ROUSSEAU zich zelven om het leven heeft gebragt. Maar dezelfde Genever, waarvan ik reeds gesproken heb ontving van hem eenigen tijd voor zijnen dood eenen brief, die dat voornemen scheen aantekondigen. Sedert dien tijd met eene buitengewone zorg naar zijne laatste oogenblikken onderzocht hebbende, vernam hij dat op den morgen van den dag, waarop ROUSSEAU overleed, hij in volmaakte gezondheid opstond, maar echter zeide dat hij voor de laatste maal de zon ging zien, en vóór dat hij uitging, koffij dronk, die hij zelf gezet had. Eenige uren daarna keerde hij terug en begon toen ijsselijk te lijden, hij verbood gestadiglijk dat men hulp inriep en dat men iemand er van verwittigde. Weinige dagen voor die treurige gebeurtenis had hij bij zijne vrouw trouwelooze toegenegenheden bespeurd voor een' man van den geringsten stand, hij scheen door deze ontdekking nedergedrukt, en bleef acht uren achter elkander in diepe mijmering verzonken, aan den kant van het water. Het schijnt mij toe dat, indien men deze bijzonderheden vereenigt met zijne gewone droefgeestigheid, met de buitengewone toeneming zijner angstvalligheden en van zijn mistrouwen, het niet meer te twijfelen is of deze ongelukkige mensch heeft een vrijwillig einde aan zijn le-

ven gemaakt." En in een antwoord aan mevrouw DE VASSY voegt zij er bij: » Een inwoner van *Geneve*, secretaris van mijn' vader (den heer NECKER), en die het grootste gedeelte zijns levens met ROUSSEAU heeft doorgebragt; een andere, MOUTON genaamd, een mensch van veel verstand, en de vertrouweling zijner laatste gedachten, hebben mij verzekerd hetgeen wat ik geschreven heb; en brieven, die ik kort voor zijnen dood van hem gezien heb, kondigden het voornemen aan van een einde aan zijn leven te maken." Daardoor, zoowel als door meer andere bijzonderheden van dezen beruchten egoïst ziet men wat de gewaande geestkracht is, waarmede mannen, wier afgod het algemeen gevoelen is, vertooning maken, en die in zich zelven niet moeds genoeg bezitten, om aan de geringste soms geheel hersenschimmige wederwaardigheden het hoofd te bieden. Het karakter van ROUSSEAU, zoowel als zijne gevoelens, was zekerlijk origineel; maar de natuur had hem er de kiem slechts van gegeven, en de kunst had veel bijgedragen om het nog zonderlinger te maken. Hij wilde naar niemand gelijken, en daar deze buitengewone denk- en levenswijze hem eenen naam verworven had, legde hij veel zonderlings en wonderlijks, zoowel in zijn gedrag, als in zijne geschriften aan den dag. Alles is onder zijne pen raadselachtig geworden. Van daar die redeneringen vóór en tegen het tweegevecht, de verdediging van den zelfmoord en de veroordeeling dier hersenwoede; de gemakkelijkheid om de misdaad van den overspeler te bewimpelen, en de krachtigste redenen om er de afschuwelijkheid van te doen gevoelen. Van daar het bestaan van God door drogredenen aangerand, en de ongodisten door onwederlegbare bewijzen beschaamd; de Christelijke Godsdienst door schijnbare tegenwerpingen bestreden en door de voortreffelijkste lofreden geprezen. Hij trachtte belang in te boezemen door de schildering zijner ongelukken en van zijne armoede, ofschoon zijne ongelukken minder groot waren dan hij zeide en gevoelde, en ondanks hij genoegzame hulpmiddelen tegen de behoefte bezat. Hij was liefdadig, matig, zich met het enkel noodzakelijke te vreden stellende, terwijl hij de middelen die hem, of rijkdommen of posten zouden hebben kunnen verschaffen, van de hand wees. Ofschoon hij den wijsgeer speelde, beminde hij echter de wijsgeeren niet;

door de opgeblazenheid van dien bedriegelijken naam in, het begin voor hen ingenomen, verfoeide hij hen, zoodra hij hen kende. » Ik beschouwde, zeide hij, al deze deftige schrijvers als zedige, wijze, deugdzame, onberispelijke mannen. Ik vormde mij uit hunnen omgang, engelachtige denkbeelden, en ik zou het huis van een hunner niet anders genaderd zijn, dan als een heiligdom. Eindelijk heb ik hen gezien, dit kinderachtig vooroordeel is verdwenen en dat is de eenige dwaling waarvan zij mij genezen hebben." — » Vlugt zegt hij elders, degene die onder voorwendsel van de natuur te verklaren, in het hart der menschen verwoestende leerstelsels zaaijen, en wier schijnbare twijfelarij honderd malen meer bevestigend en dogmatisch is dan de bepaalde toon van hunne tegenstrevers. Onder het trotsche voorwendsel dat zij alleen verlicht, waarheidminnend en te goeder trouw zijn onderwerpen zij ons op eene heerschzuchtige wijze aan hunne laatdunkende besluiten, en beweren dat zij ons voor de ware grondbeginselen der zaken, de ondubbelzinnigste stellingen geven, die zij in hunne verbeelding gevormd hebben. Voor het overige, omverwerpende, vernielende, met de voeten tredende al hetgeen de menschen eerbiedigen, weigeren zij aan de bedrukten den laatsten troost van hunne ellende, aan de magtigen en aan de rijken den eenigen teugel hunner hartstogten; zij rukken uit den grond der harten de knagingen der misdaad, de hoop der deugd, en beroemen zich nog de weldoeners van het menschelijk geslacht te zijn. Nooit, zeggen zij, is de waarheid den menschen schadelijk; ik geloof het met hen; en het is, naar mijn gevoelen, een bewijs, dat hetgeen zij onderwijzen niet de waarheid is." (Zie LUCIANUS.) Men kan hem niet beschuldigen, gelijk zoo vele andere drogredenaars, van dikwijls het woord *deugd* met eenen gemaakten nadruk te herhalen, zonder er het gevoel voor in te boezemen. Wanneer hij spreekt over de pligten des menschen, over de tot ons geluk onvermijdelijk noodzakelijke grondregels, over den eerbied, dien wij voor ons zelven en voor onze evenmenschen hebben moeten; is zulks met eene natuurlijkheid, eene bevalligheid en eene kracht die slechts uit het hart schijnt te kunnen voortkomen. Maar dat alles is doormengd met in derzelver grondbe-

ginselen, of gevolgtrekkingen zoo strijdige stellingen, dat indien zij waar konden zijn, elk denkbeeld van pligt vernietigd zoude zijn. Zijne denkbeelden over de staatkunde waren bijna even zoo buitengewoon als zijne paradoxe grondstellingen over de godsdienst. Zijn *Maatschappelijk verdrag*, door VOLTAIRE het *Onmaatschappelijk verdrag van den ongezelligen J. J ROUSSEAU* genoemd, is vol van drogredenen, dwalingen en trekken een cynisch penseel waardig; het is daarenboven duister, slecht ontworpen, en zoodanig met tegenstrijdigheden opgevuld, dat de bewerkers der nieuwe constitutie van *Frankrijk* er den grondslag hunner verrigtingen van hebben gemaakt, ondanks dat zij er tevens op honderd verschillende plaatsen in veroordeeld worden. Men heeft nog eenige andere stukjes van hem, die men in de verzameling zijner *Werken* vindt, zoo dikwijls en in zoovele verschillende formaten in het licht gegeven. Men heeft de nuttigste en belangrijkste waarheden dezer verzameling in zijne *Gedachten* 1 dl. in 12.mo bijeengebragt, in welk werk men den vermetelen drogredenaar en den goddeloozen schrijver heeft doen verdwijnen, om enkel den welsprekenden schrijver en den zedekundigen denker aantebieden. De graaf DE BARRUEL BEAUVERT heeft in 1789 zijn *Leven* in het licht gegeven, een verward wijsgeerig gesnap, vol romaneske bijzonderheden, waarvan er sommige enkel door den schrijven kunnen zijn uitgedacht. Hij stemt echter toe dat de wijsgeer zich zelven om het leven heeft gebragt. ROUSSEAU had in zijn portefeuille nagelaten *Aanteekeningen over zijn leven*, waarvan men in 1782 een gedeelte onder den titel van *Belijdenissen* (*Confessions*) heeft in het licht gegeven. Dit is het omstandigste verslag niet alleen der geringste gebeurtenissen van zijn leven, maar ook van zijne misdaden en laagheden. Eene ongehoorde ongerijmdheid, waartoe de zucht om van zich te doen spreken dezen man van genie gebragt heeft, om volgens de uitdrukking van den heiligen PAULUS, werkelijk gek te worden, door zich volkomen wijs te wanen. Het was zoo ver bij hem gekomen dat hij geloofde dat de minste bijzonderheden zijns levens gewigtige aangelegenheden, en wel waardig waren om de blikken der nakomelingschap bezig te houden. Heil hem, indien hij, in plaats van een oogenblik in de gedachte en in de gesprekken der menschen te leven, zich in dit

verheven gevoelen hetwelk de deugd voortbrengt had weten te beperken, in zich zelven de vruchten der wijsheid te genieten, het goede zonder ijdelen roem te doen, hetzelve zonder aanmatiging te onderwijzen, in de plaats van eene willekeurige en ongerijmde wijsbegeerte het onveranderlijke licht der Godsdienst te stellen! Vele schrijvers hebben er zich op toegelegd om de tegenstrijdigheden van ROUSSEAU te wederleggen. Wij zullen er ons toe bepalen met aan te halen, BERGIER, den kardinaal GERDIL, de ontleding der voornaamste werken van JEAN JACQUES, door den heer DE BARANTE in zijn werk *Over de Fransche letterkunde in de* 18.e *eeuw*, drie artikels van den hr. DE BOULOGNE, opgenomen in de *Mélanges etc.* (*Wijsgeerige mengelingen*), enz. De stoffelijke overblijfsels van J. J. ROUSSEAU, die op het Populieren-eiland, te *Ermenonville*, waren bijgezet, werden den 11 October 1794, opgedolven, om naar het Pantheon overgebragt te worden.

* ROUSSEAU (PETRUS), een middelmatig schrijver, werd in 1725 te *Toulouse* geboren en ontving de mindere orden, welken staat hij echter weder verliet om de letterkunde te beoefenen. Hij kwam te *Parijs*, alwaar hij op verschillende tooneelen de volgende stukken gaf, waarvan de meeste slechts eenen kortstondigen opgang maakten. De meest bekende zijn: *de Wieg; — De Vergissingen; — De Behaagzieke zonder het te weten; — De verbeterde Losbol; — De Geest van den dag; — De dood van* BUCÉPHALUS, een boertig treurspel, enz. In 1756, bragt hij het *Journal encyclopédique* tot stand, dat zich door geheel *Frankrijk* verspreidde en waardoor hij eene aanzienlijke fortuin verzamelde. ROUSSEAU overleed te *Parijs*, in Novemb. 1785, in den ouderdom van 60 jaren.

* ROUSSEAU (JOANNES FRANCISCUS XAVERIUS), een Fransche diplomaat, den 16 October 1738, te *Ispahan* geboren, was de zoon van JACOBUS ROUSSEAU, een' juwelier van *Geneve*, vollen neef van JOANNES JACOBUS ROUSSEAU, die in 1705 in het gevolg van het Fransche gezantschap naar *Azië* was getrokken, en chef der juweliers van de Perzische kroon was geworden. Door de Jesuiten van *Ispahan* in de Catholijke Godsdienst opgevoed, maakte ROUSSEAU goe-

de studiën, en werd vroegtijdig met de verschillende Oostersche talen bekend; hij leerde evenzeer de meeste Europesche, legde zich vervolgens op zeer belangrijke ondernemingen voor den koophandel toe, vervolgens begaf hij zich van *Ispahan* naar *Bassora*, om zich aan de dienst der Fransche natie, in hoedanigheid van onderkantoor-chef der Indische compagnie te verbinden. Door de verscheidenheid zijner kundigheden en het gezag dat hij in het Oosten genoot, maakte hij zich dubbel nuttig. In 1773 met de aangelegenheden van *Frankrijk* in *Perzië* en in het Pachalik van *Bagdad* belast, betaalde Rousseau de schulden van Pyrault, zijnen voorganger, ondersteunde de ongelukkige uit *Indië* gekomene Franschen, zond op zijne eigene kosten, levensmiddelen naar de kolonie *Mahé*, bewees groote diensten aan de zendingen van *Ispahan*, van *Bassora* en van *Bagdad*, en werd, tot belooning van zijn schoon gedrag, door Paus Clemens XIV tot ridder van de Gouden Spoor benoemd. Toen de stad *Bassora* in de magt van Sadek-Khan, broeder van den regent van *Perzië*, was gevallen, gelukte het aan Rousseau om door zijnen invloed en de geschenken, die hij te regter tijd aan den overwinnaar aanbood, de rust der Franschen te handhaven, de vrijheid der inwoners evenzeer te beschermen, en het leven van den Turkschen landvoogd te redden. Maar eindelijk genoodzaakt om eene stad te verlaten, die achtereenvolgend aan alle bezoekingen was prijs gegeven, besloot hij naar *Frankrijk* te gaan, alwaar hij in de maand December 1780 aankwam en met veel onderscheiding onthaald werd. Zijne verwantschap met den wijsgeer van *Geneve*, die juist ten grave was gedaald, en de Oostersche kleeding die hij zoowel als zijne vrouw droeg, vestigden de algemeene aandacht op hem, en deden hem den geest van alle gezelschappen uitmaken. In 1782, vertrok hij weder naar *Azië*, en werd met de vereenigde consulaten van *Bassora* en *Bagdad* belast. In deze dubbele betrekkingen welke de Fransche omwenteling hem niet deed verliezen, gaf hij nieuwe bewijzen van eenen werkzamen ijver. Nadat de inval van *Egypte* in 1798 den oorlog tusschen *Frankrijk* en de *Ottomansche-Porte* had doen ontstaan, werd Rousseau gedurende elf maanden in de wreedste gevangenschap gehouden. Aan de vrijheid te-

nug gegeven, werd hij in 1802 door het consulaire bestuur tot algemeen agent en diplomaat te *Bagdad* benoemd. In 1804, opende hij onderhandelingen met *Perzië*, en bereidde aan het hof van *Téhéran* de zending voor, van de heeren JAUBERT en ROMIEN. ROUSSEAU was de oudste der consuls in den *Levant*, toen hij in 1808 overleed. Men heeft hem te danken verscheidene *Verhandelingen over den koophandel van den Perzischen zeeboezem, en van Bassora;* over *de pest dier stad;* over *zijne gevangenneming door de Perzers;* over *de omwentelingen van Perzië;* over *de Wahabis*, enz. Men heeft van hem verscheidene *Brieven*, aan den heer A. A. BARBIER gezonden. Zie de *Revue Encyclopédique.* 1828, 2.e dl., N.o 515. Zijn zoon, die dezelfde loopbaan als zijn vader omhelsde, heeft zijne *Geschiedkundige lofrede* vervaardigd, 1810, in 8.vo waarin hij zeventien werken die ROUSSEAU in handschrift heeft nagelaten, aanhaalt. Op die lijst komt ook voor eene *Vertaling der meesterstukken van RACINE*, in het Armenisch.

* ROUSSEAU (JOANNES, graaf), senateur onder het keizerlijk bestuur, werd in 1740 geboren, en was de zoon van eenen rijken eigenaar van wijnbergen in *Champagne.* Nadat hij zijne studiën had volbragt, werd hij in de congregatie van het oratorium aangenomen, vervolgens werd hij onderwijzer der kinderen van den hertog D'AIGUILLON en van den graaf DE CHABRILLANT, te *Nantes*, en schreef in het *Journal de Geneve.* In 1792 tot plaatsvervangend afgezant van *Parijs* in de *Conventie*, benoemd, nam hij eerst na het proces van LODEWIJK XVI zitting in dezelve, en verzette zich den 25 October 1795, tegen de in vrijheid stelling van ROSSIGNOL en DAUBIGNEY, die LEGENDRE begeerde. Na de zitting in de *Conventie*, ging ROUSSEAU over tot den raad der vijfhonderden, deed verscheidene verslagen over de geldmiddelen, en werd in hoedanigheid van commissaris belast om over de nationale comptabiliteit te waken. Den 21 November 1796 tot secretaris dier vergadering benoemd, bestreed hij de verkiezingen van *St. Domingo* welke hij deed vernietigen. Den 27 November van het volgende jaar, begunstigde hij de voorslagen tegen de adellijken en de veradelden; hij is de schrijver van den brief, in den *Moniteur* van den 30

germinal 6.e jaar opgenomen, een vervolg uitmakende van het bij DURAND DE MAILLANE gevonden stuk, en in den Moniteur van den 20 germinal 6.e jaar, geplaatst. Deze stukken zijn door levensbeschrijvers als *gruwelijk* afgeschilderd. In de maand Mei 1798 den raad verlaten hebbende, werd ROUSSEAU in hetzelfde jaar door de kiezers van *Parijs* tot denzelven herkozen. Hij verklaarde zich voor de omwenteling van den 18 brumaire, werd achtereenvolgend senateur, graaf en bevelhebber van het legioen van eer, en overleed te *Chatillon*, bij *Parijs* den 7 November 1813, in den ouderdom van 73 jaren.

ROUSSEAU. — Zie PARISIÈRE.

ROUSSEL (WILLEM), een benedictijner van de congregatie van ST. MAURUS van *Conches* in *Normandijë*, legde in 1680 de kloostergeloften af. Hij begaf zich naar *Parijs*, en zijn talent voor den kansel beloofde hem bijval in die hoofdstad; maar eenige redenen beletteden hem er zijn verblijf te houden: hij begaf zich naar *Reims*, en overleed te *Argenteuil* in 1717, in den ouderdom van 59 jaren. Men heeft van hem: 1.° eene goede Fransche *Vertaling* van de *Brieven* van de H. HIERONYMUS in 1713, in 3 dl.n in 8.vo herdrukt; — 2.° Eene *Lofrede* van pater MABILLON; — 3.° hij had de *Letterkundige geschiedenis van Frankrijk* ondernomen, maar naauwelijks had hij er het plan van ontworpen, en eenige bouwstoffen voor dat werk verzameld, of de dood ontrukte hem aan hetzelve. Zijn ontwerp werd door dom RIVET ten uitvoer gebragt.

* ROUSSEL (PETRUS), een beroemd schrijver werd in 1742 te *Dax* in het Fransche *Landes* of *Heiden*-dept, geboren. Hij beoefende de geneeskunde te *Montpellier*, verkreeg in 1770 den doctoralen hoed, en kwam kort daarna te *Parijs*, waar hij zich op de beoefening zijner kunst toelegde. Zijne zedigheid was buitengewoon. Men zeide van hem: dat hij even zoo bevreesd was om beroemd te worden als anderen om onbekend te blijven; men hoorde hem dikwijls deze woorden herhalen: »Twee eeuwen van beroemdheid kunnen tegen geene twee dagen van rust opwegen." Hij werd met LA FONTAINE vergeleken, dien hij evenaarde, in opregtheid, goedhartigheid, bevalligheid, nalatigheid, verstrooijingen en on-

schuldige schalkheid. Roussel had zich sedert eenigen tijd te *Chateaudun* afgezonderd, waar hij in 1802 in den ouderdom van 60 jaren is overleden. Men heeft van hem: 1.° *Eloge etc.* (*Lofrede van Bordeu*), 1772, en aan het hoofd van het werk van dezen beroemden geneesheer, herdrukt; — 2.° verschillende *Verhandelingen* in de letterkundige tijdschriften opgenomen; — 3.° *Système etc.* (*Natuur- en zedekundig sijsthema der vrouw*), 1777, in 12.mo, een werk dat den roem van Petrus Roussel heeft gevestigd. Hij bewijst dat de geaardheid der vrouwen veel overeenkomst met die der kinderen heeft; waaruit hij afleidt dat beide dezelfde bekommering, dezelfde levendigheid, en dezelfde onbestendigheid in de neigingen, in de inborst, en dezelfde vaardigheid bezitten om zich te bedroeven en te troosten, om te begeeren en er eenen afkeer van te hebben. Ziehier wat Laharpe, in zijne *Letterkundige briefwisseling over dit werk zegt:* » De schrijver (Roussel) schrijft met sierlijkheid en wekt belangstelling, zonder hoogdravend te zijn en zonder een geleend vuur. Zijne aanmerkingen zijn diepzinnig, en zijn stijl is te gelijk die van eenen wijzen schrijver en van een vreedzaam mensch. Alhoewel de hoofdinhoud van zijn werk noodzakelijk eenigzins wetenschappelijk is, leest men het geheel echter met genoegen." Men verzekert dat hij in handschrift heeft nagelaten een *Natuur- en zedekundig Systhema des mans*, hetwelk bij het door ons aangehaalde werk niet behoeft onder te doen. Daar de omwenteling hem in den grond had geholpen, verwierf de minister Chaptal voor hem een geringe jaarwedde van 800 franken. Blin de Sainmore heeft eenen *Brief* aan den lof van Roussel, die zijne echtgenoote van eene zware ziekte had verlost, toegewijd. De heer Alibert heeft zijne *Lofrede* vervaardigd, welke aan het hoofd van bijna alle uitgaven zijner *Werken* gevonden wordt.

* Roussel (Petrus Jozef Alexis), een advokaat en letterkundige, in 1740 te *Epinal* geboren, kwam vroegtijdig te *Parijs* waar hij gedurende verscheidene jaren in de pleitzaal optrad: hij omhelsde de beginselen der omwenteling, maar het schijnt niet dat hij er eene belangrijke rol in gespeeld heeft. Hij werd daarop hoofd-secretaris der groote Kanselarij van het

legioen van eer; men heeft twee werken van hem: 1.° *Politique etc.* (*Staatkunde van al de kabinetten van Europa gedurende de regeringen van* LODEWIJK *XV en* LODEWIJK *XVI*). *Parijs* 1793, 2 dl.n in 8.vo Dit werk is vrij wel geschreven; maar het door hem behandelde onderwerp gaat de talenten des schrijvers te boven, en de staatkunde, waarover hij spreekt, is minder die, welke de kabinetten van *Europa* toenmaals ten opzigte van *Frankrijk* konden hebben dan die, welke hij het geschiktste oordeelde om de gevoelens van die rampspoedige tijden te billijken. — 2.° *Correspondance etc.* (*Briefwisseling van* FABRE D'EGLANTINE) met een beknopt *Geschiedkundig verslag* over dezen revolutionairen dichter, over zijne dramatische werken, en een fragment van zijn leven door hem zelven geschreven, waarbij de schrijver een *Hekeldicht* heeft gevoegd over de schouwburgen van *Lyon* enz., *Parijs* 1796, 3 dl.n in 12.mo; — 3.° *Correspondance etc.* (*Briefwisseling van den hertog van Orléans*) ibid, 1800, in 8.vo, die belangrijk zoude zijn, indien verscheidene brieven niet verdicht waren; — 4.° *Le Château etc.* (*Het kasteel der Tuileriën*), ibid, 1800, 1802, 1804, — 5.° *Correspondance etc.* (*Geheime briefwisseling van verscheidene groote beroemde personen op het einde der* 18.e *eeuw*), 1802, in 8.vo; — 6.° met PLANCHER, *Annales etc.* (*Jaarboeken der misdaad en onschuld of keuze der oude en nieuwe beroemde oorzaken, tot de geschiedhundige daadzaken terug gebragt*), 1813. 20 dl.n in 12.mo Hij heeft verscheidene handschriften nagelaten, waaronder vooral melding verdient. *Gedenkschriften van* LODEWIJK *XVI*, die 8 dl.n in 8.vo zouden hebben kunnen uitmaken. ROUSSEL is in Maart 1815 te *Parijs* overleden. Verscheidene levensbeschrijvers stellen zijn overlijden in 1802 of 1803 en geven als voorletters van zijnen naam L. C. op, hij zelf verklaart in eenen *brief* opgenomen in het *Journal de l'empire* van den 28 September 1812, dat deze letters willen zeggen *le Citoyen* (*de Burger*).

* ROUSSEL DE BERARDIÈRE (J. H), een regtsgeleerde, te *St. Bomer* geboren, werd hoogleeraar in de regtsgeleerdheid aan de universiteit van *Caen*, en overleed in December 1801 op zijn landgoed *La Berardière*, de volgende werken nalatende: 1.°

Sur les etc. (*Over de misdaden en de middelen om dezelve voor te komen*), *eene Verhandeling* die in 1773 bij de akademie van *Caen* den prijs behaalde; — 2.° *Sur quelques etc.* (*Over eenige door de keizerin van Rusland* (CATHARINA II) *voorgestelde vraagpunten*): deze verhandeling met drie andere over hetzelfde onderwerp, werd het daaropvolgende jaar in het Italiaansch en in het Nederduitsch gedrukt; — 3.° *Institution etc.* (*Instelling tot het regt van Normandijë*), 1782; — 4.° *Plan etc.* (*Ontwerp van lijfstraffelijke wetgeving*), 1788, dat eenen verdienden bijval vond. ROUSSEL DE BERARDIÈRE heeft in handschrift nagelaten: — 5.° *Institution etc.* (*Algemeene institutie tot het Fransche regt, en in het bijzonder tot het regt van Normandijë*); — 6.° *Traduction etc.* (*Vertaling van de Verhandeling over den ouderdom van* CICERO); — 7.° *Traduction etc.* (*Vertaling der Puntdichten van* JOANNES OWERO); — 8.° verscheidene *Verhandelingen* over verschillende onderwerpen, in de akademie van *Caën*, waarvan hij lid was, voorgelezen.

* ROUSSELET (FRANCISCUS), een geneesheer der 16.e eeuw, te *Vesoul* geboren, beoefende er zijne kunst met eer; maar hij legde zich meer in het bijzonder op de goudmakerij toe, en heeft het volgende werk dat zeer zeldzaam is geworden nagelaten, *Chrysospagyrië* of *Over het gebruik en de hoedanigheid van het goud*, *Lyon*, 1582 in 8.vo LENGLET DU FRESNOY maakt gewag van dit werk in de *Bibliotheek der Alchemisten*; LACROIX DU MAINE en LEVERDIER halen het ook met lof aan. » Het goud, zegt ROUSSELET in zijn boek, is een met alle volmaaktheid begaafd ligchaam, uit eene gelijke zelfstandigheid zamengesteld, naar evenredigheid gemengd, in een gelijk temperament begrepen, de vereeniging en den bewonderenswaardigen zamenhang van alle hoedanigheden zoowel verhevener als geringeren aannemende, zoodat er geen gemengd ligchaam kan mede vergeleken worden."

* ROUSSELET (GILLIS), een beroemde graveur, in 1614 te *Parijs* geboren, was een der eersten die den goeden smaak en de naauwkeurigheid in de graveurkunst begon in te voeren; hij onderscheidde zich in de kleedingen, en heeft een aantal platen nagelaten. Wij zullen er de merkwaardigste van

aanhalen, als: *De Heilige familie*; — *De Overwinning van den H. Michaël op satan*, volgens Raphaël; — *Eliézer, Rebecca aansprekende*; — *Mozes, aan den dood ontsnapt*, volgens Poussin; — *De Boodschap aan de H. Maagd*; — *Vier werken van Hercules*; — *David, Goliath verslaande*, volg. de teekeningen van Guido; — *Christus in het Graf*, volgens Titiaan; — een andere *Christus*, volgens Lebrun, en verschillende uitmuntende *stukken* volgens de beroemdste oude en nieuwere schilders. Micahël Huber en Rost hebben in hun *Handboek voor beminnaars der kunst* eene lijst geleverd der merkwaardigste werken van Rousselet, wiens stukken men op 334 schat. Deze kunstenaar is in 1686 overleden.

* Rousset de Missy (Joannes), een publicist, geschied-schrijver en compilator, den 26 Augustus 1686 te *Laon* geboren, deelde in zijne kindschheid de ongelukken van zijne door de herroeping van het edict van *Nantes* getroffen familie. Hij begon zijne studiën te *Laon*, en zette dezelve voort te *Parijs* aan het collegie van *Plessis* waar hij Viel, Billet en Montempuis tot meesters had. Zijn vader hertrouwd zijnde, deden eenige onaangenaamheden, die hij van zijne schoonmoeder had te verduren, hem het besluit nemen naar *Holland* te gaan. Hij begaf zich onder de compagnie der Fransche cadetten, in het gevolg der regimenten van de lijfwachten der algemeene staten. Rousset diende met eer, bevond zich bij verscheidene veldslagen, en na die van *Malplaquet* deed de zucht voor de studie hem de loopbaan der wapens verlaten. Hij vestigde te *'s Gravenhage* een pensionnaat voor den jongen adel, dat hij bijna 15 jaren bestuurde, en onder zijne kweekelingen meer dan vijftig heeren telde, die later aanzienlijke ambten bekleedden. In 1723, sloot hij zijn pensionaat en legde zich op de beoefening der geschiedenis en staatkunde toe. Hij belastte zich kort daarna met de redactie van verscheidene letterkundige dagbladen, onder anderen van den *Geschied- en staatkundige Mercurius*, terwijl hij zich in zijne werken bij voorkeur door Franschen liet helpen, aan welke hij altijd een eervol onthaal in zijn huis verleende. Hij gaf ook gedurende verscheidene maanden, eene schuilplaats aan la Barre de Beaumarchais, die hem met ondankbaarheid betaalde. Deze schrijver had de

laagheid, zijnen weldoener in zijne *Ernstige en boertige brieven*, die hij enkel tot dat einde in het licht gaf, te beschimpen. ROUSSET had soms eenen bijtenden en hekelenden geest. In *Holland* genaturaliseerd, en deel willende nemen aan de openbare zaken, verklaarde hij zich voor den prins van *Oranje* en gaf verscheidene pamphlets tegen de Hollandsche overheden in het licht, die hem te *Amsterdam*, in hechtenis deden nemen en naar *'s Gravenhage* vervoeren, waar hij werd gekerkerd. Hij had eenige dagen gevangenhouding ondergaan, toen de prins van *Oranje*, tot stadhouder uitgeroepen zijnde, hem zijne vrijheid deed verkrijgen, hem tot gewonen raad en tot zijnen geschiedschrijver benoemde. Maar ROUSSET had van natuur een onrustig en wispelturig karakter; naauwelijks was hij in 1748 in *Amsterdam* teruggekeerd, of hij stelde zich aan het hoofd van een genootschap *doelisten* dus genoemd naar de *Doelen*, den naam van een logement waar zij zich verzamelden. Dat zelfde genootschap werd ook, naar het getal van deszelfs leden, *achtenveertigers* genoemd. Zij bragten in de stad en ten platten lande eenige onrust te weeg, waardoor het hun gelukte datgene te verkrijgen wat zij verzochten. Maar hoewel de stadhouder om de rust te herstellen, alle partijen wenschte te vereenigen, was die der *doelisten* bij alle verstandige lieden zoo zeer gehaat, dat hij in het volgende jaar aan ROUSSET al zijne bedieningen en jaarwedden ontnam. Hij had juist een werk tegen *Frankrijk* in het licht gegeven: dit werk werd verboden en de schrijver in staat van beschuldiging gesteld. Bij tijds verwittigd zijnde, vlugtte ROUSSET naar *Brussel*, waar zijne pen zijne voornaamste hulpbron van bestaan was. Hij overleed in 1762, in den ouderdom van 76 jaren. Men heeft van hem een aantal werken, waarvan de voornaamste zijn: 1.° *Description etc.* (*Aardrijks-, geschied- en staatkundige beschrijving van het koningrijk Sardinië*), *Keulen*, 1718 in 12.mo; — 2.° *Histoire etc.* (*Geschiedenis van den kardinaal ALBÉRONI, van zijne geboorte tot 1716*) uit het Spaansch vertaald, *'s Hage*, 1719, in 8.vo, vermeerderde uitgave 1720, 2 dl.n in 12.mo; — 3.o *Mercure etc.* (*Geschied- en staatkundige Mercurius*), van de maand Augustus 1724 tot Julij 1749, 15 dl.n; — 4.° *Histoire etc.* (*Geschiedenis van prins EUGENIUS, van*

hertog MARLBOROUGH, *en van den prins van Oranje*) *'s Hage*, 1729, 1747, 3 dl.n in fol., het eerste deel, in 1725 in het licht gegeven, is van J. DUMONT: dit werk heeft geene groote verdienste, en wordt slechts wegens de plans en platen gezocht. — 5.° *Supplément etc.* (*Aanhangsel tot het diplomatische ligchaam*) van J. DUMONT door ROUSSET voortgezet, en daarenboven het *Ceremoniaal der hoven van Europa* of *Verzameling van akten, verhandelingen en verslagen* bevattende, gedeeltelijk door DUMONT verzameld, door ROUSSET in orde gebragt en vermeerderd, *Amsterdam* en *'s Hage* 1739, 5 dl.n in fol. In de *Verhandeling over het ceremonieel*, heeft ROUSSET slechts de reeds bekende Verhandelingen van MARCELLI, van THEOD. GODEFROY en van GHR. LUNIG, enz. met verscheiden stukken vermeerderd, waarvan hij slechts een uittreksel aanbiedt. — 6.° *Intérêt etc.* (*Belang der mogendheden van Europa*), volgens het gesloten verdrag sedert de unie van *Utrecht* (1713), *'s Hage*, 1733, 2 dl.n in 4.to, 1734, 9 dl.n in 12.mo; nieuwe uitgave, vermeerderd, 1735, 3 dl.n in 4.to; *Trevoux*, 1736, 14 dl.n in 12.mo, met verminkingen; — 7.° *Recueil etc.* (*Geschiedkundige verzameling van besluiten en onderhandelingen*), sedert den vrede van *Utrecht*, *'s Hage*, 1728; *Amsterdam*, 1755, 21 dl.n in 12.mo. De vier eerste deelen bevatten de volgende werken, van denzelfden schrijver, te weten: — 8.° *Histoire etc.* (*Gescheidenis van de opvolging van Kleef, Berg, Gulick* enz.); — 9.° *Proces etc.* (*Proces tusschen Groot-Britannië en Spanje*); — 10.° *Recherches etc.* (*Nasporingen over de bondgenootschappen tusschen Frankrijk en Zweden*); — 11.° *Memoires etc.* (*Beleerende verhandelingen over het openstaan des keizerlijken troons, en over de regten der keurvorsten*), onder den aangenomen naam van vrijheer van D . . ., dit werk is (zoo als ook de drie andere) afzonderlijk te *Amsterdam* gedrukt, 1741, in 1 dl. in 8.vo; 1740, 2 kleine dl.n in 8.vo; — 12.° *Histoire etc.* (*Geschiedenis der oorlogen tusschen de huizen van Frankrijk en Oostenrijk*), met aanmerkingen, *Amsterdam*, 1742, 2 dl.n nieuwe vermeerderde uitgave, 1748, 6 dl.n in 12.mo; — 13.° *Memoires etc.* (*Verhandelingen over de rangen en de voorzitting tusschen de souvereinen van Europa en hunne ministers, hunne*

verschillende hoedanigheden, enz.), 1747, in 4.to; — 14.o *Memoires etc.* (*Verhandelingen over de regering van* PETER *den Groote keizer van Rusland*), onder den naam van vrijheer IWAN NESTERUSANOI. Deze verhandelingen hebben verscheidene uitgaven gehad; de meest gezochte is die van *Amsterdam* (*Parijs*), 1740, 5 dl.n in 12.mo; zij is vermeerderd met *Gedenkschriften over* CATHARINA *I*; — 15.o *Relation etc.* (*Geschiedkundig verslag van de groote omwenteling in 1747 in de republiek der Vereenigde Provinciën voorgevallen, met een geslachtregister der verschillende takken van het huis van Nassau*) *Amsterdam* (zonder jaartal). ROUSSET is de uitgever geweest van een aantal werken, die het te breedvoerig zoude zijn om aantehalen. Hij beroemde zich een onpartijdig mensch te zijn, maar hij zelf verdelgde dit denkbeeld in zijne schriften; hij weet geene maat in acht te nemen, noch ten opzigte van *Frankrijk*, noch ten opzigte van diegenen welke niet van zijne Godsdienst zijn. ROUSSET werd geboren en overleed in het protestantismus. Als schrijver legde hij niet de minste letterkundige regtschapenheid aan den dag, deed dezelfde stukken in onderscheidene compilatiën drukken, en werd alzoo zijn eigen letterdief ten koste der boekverkoopers en des publieks. Hij bezat zeer uitgebreide kundigheden; maar zijne woelige inborst en zijne vruchtbaarheid waren even nadeelig voor zijne fortuin als voor zijnen roem.

* ROUSSIER (PETRUS-JOZEF), kanonik van *Ecouis* in *Normandyë*, en correspondent van de koninklijke akademie der opschriften, in 1716 te *Marseille* geboren, en in 1790 te *Ecouis* overleden, is bekend door eene *Verhandeling over de muzijk der ouden*, 1776, vol geleerdheid en voldoende navorschingen. Men heeft nog van hem: 1.o *Nouvelle etc.* (*Nieuwe manier om den generalen bas te beoefenen*); 1756; — 2.o *Traité etc.* (*Verhandeling over de accoorden en derzelver opvolging volgens het stelsel van den generalen bas*), 1764, in 8.vo; — 3.o *Observations etc.* (*Waarnemingen over verschillende welluidendheids punten*), 1765, in 8.vo *Twee brieven aan den schrijver van het Journal des beaux arts, betrekkelijk de verdeeling van den dierenriem en de invoering van de planeet week*), in 12.mo; — 4.o *Harmonie etc.* (*Practische harmo-*

nie), 1776 in 4.to; — 5.o *Memoires etc.* (*Verhandelingen over de nieuwe harp van den heer* COUSINEAU), 1782, in 8.vo; — 6.o *Notes etc.* (*Aanteekeningen en aanmerkingen op de verhandeling van den heer* AMIOT, *over de muzijk der Sinezen en over de klankgevende steenen van Sëna*).

* ROUSTAN (ANTONIUS JACOBUS), een protestantsch predikant, in 1734 te *Geneve* geboren, in 1808 in diezelfde stad overleden, werd achtereenvolgend regent van eene der eerste klassen van het collegie dier stad, en herder der helvetische kerk te *Londen*. Men heeft van hem: 1.o *Abrégé etc.* (*Kort begrip der Algemeene oude en nieuwe Geschiedenis*), *Londen*, 1776, 9 dl.n in 8.vo; *Geneve*, 9. dl.n in 12.mo dat weinig bijval vond; — 2.o *Défense etc.* (*Verdediging van het Christendom van de staatkundige zijde beschouwd*), waarin hij eenige der *talrijke wonderspreuken* van J. J. ROUSSEAU, wiens bewonderaar en vriend hij echter was, wederlegt. — *Discours etc.* (*Verhandelingen over de middelen om de zeden te hervormen; Onderzoek der vier schoone eeuwen van VOLTAIRE; Zamenspraken tusschen BRUTUS en CÆSAR in de Elyzesche velden*: deze 4 werkjes werden in 1764 gezamenlijk uitgegeven onder den titel van *Offerande aan de altaren en aan het vaderland*; — 4.o *Examen etc.* (*Critisch onderzoek van het* 2.e dl. *der geloofsbelijdenis van den Savoyardschen vicaris*) in 1776 in het licht gegeven, het was vooral bij gelegenheid van dit onderzoek dat ROUSSEAU door VOLTAIRE in zijne *Vermaningen aan den herder van Gevaudan*, *enz.* bespot werd.

ROUTH (BERNARDUS), een Iersch Jesuit, den 11 Februarij 1695 geboren, heeft zich onderscheiden door de volgende werken: *Vers op het huwelijk des konings*; — *Brieven over de Reizen van CYRUS*; — *Brieven over het verloren Paradijs*; — *Brieven aan den abbé TERRASSON over de geschiedenis van SETHOS*; — *Naspooringen over de wijze van begraven bij de ouden*. Hij heeft gedurende de jaren 1739 — 1743 aan de *Memoriën van Trevoux* mede gewerkt, en heeft na den dood der Paters CATROU en ROUILLÉ een deel der *Romeinsche geschiedenis* in het licht gegeven. Als Priester en zielbestuurder, genoot hij het vertrouwen van zeer vele

lieden; MONTESQUIEU en andere beroemde mannen zijn in zijne armen gestorven. Na de vernietiging der maatschappij in *Frankrijk*, in 1762, begaf hij zich naar *Bergen* in *Henegouwen*, alwaar hij als biechtvader der prinses CHARLOTTE VAN LOTHARINGEN, den 18 Januarij 1768, overleed.

* ROUVIÈRE (ARMANDUS), advocaat bij het parlement van *Aix*, waar hij in 1669 geboren werd, onderscheidde zich door zijne kunde en welsprekendheid en gaf de volgende werken in het licht; 1.° *Traité etc.* (*Verhandeling over de intrekking der schenkingen, door de geboorte of onvoorziene komst van kinderen enz.*), *Parijs*, 1737, 1 dl. in fol.; — 2.° *Traité etc.* (*Verhandeling over het regt van teruggave enz.*), *Parijs* 1737, 2 dl.n in 12.mo, aan den heer DE THOU, eersten president van het parlement, enz. opgedragen; — 3.e *De la révocation etc.* (*Over de herroeping der schenkingen, legaten enz. door de ondankbaarheid en onbekwaamheid der legatarissen*), aan den hertog DE VILLARS, gouverneur van *Provence* opgedragen, *Toulouse*, 1738, 1 dl. in 4.to Dit werk heeft verscheidene uitgaven gehad. ROUVIÈRE heeft in handschrift nagelaten eene *Verhandeling over de simonie en het bezit van een kerkelijk ambt in den naam van een' ander; over de vervreemding der kerkelijke goederen, enz.* Hij is in 1742, in den ouderdom van 73 jaren overleden.

* ROUVIÈRE (JOZEF MARIA AUDIN), een geneesheer, in 1764, te *Carpentras*, in het graafschap *Venaissin* geboren, was de jongste zoon van eenen met een talrijk gezin bezwaarden koopman, en maakte uitmuntende studiën in het collegie zijner geboorteplaats. Hij ging vervolgens te *Montpellier* de geneeskunde beoefenen, en, nadat hij den rang van licenciaat in die faculteit verkregen had, kwam hij in 1789 te *Parijs*, met het inzigt om er zich tot hoogleeraar van de faculteit der geneeskunde te doen aannemen. Hij volgde de leergangen der hoogleeraars LOUIS, LASSUS, PORTAL en PELLETAN; maar de omwenteling belette hem het doel te bereiken, hetwelk hij zich had voorgesteld. Intusschen had AUDIN ROUVIÈRE naar den prijs gedongen, dien de koninklijke geneeskundige maatschappij in het laatste jaar van haar

bestaan had aangeboden, voor eene *Natuur- en geneeskundige plaatsbeschrijving van Parijs*, en hij ontving den 14 Sept. 1793, een eervol antwoord van VICQ-D'AZIR, blijvend secretaris van dat genootschap, hetwelk het lot der andere wetenschappelijke vereenigingen onderging. Op een verslag van HALLÉ en FOURCROY, verleende de commissie van openbaar onderwijs der nationale conventie twaalf honderd francs aan den schrijver om zijn handschrift te doen drukken. Op het einde van 1794, vertrok hij naar *Italië* als officier van gezondheid, en werd naderhand geneesheer van het militaire hospitaal van *Milane*, waar hij zich verbond met de geleerden MOSCATI, SPALLANZANI, enz. AUDIN ROUVIÈRE kwam, na het verdrag van *Campo-formio* (1797) te *Parijs* terug en in 1798, werd hij lid van het lyceum der vreemdelingen, dat zijne vergaderingen in het paleis *Marbœuf* hield, waar hij eenen cursus van gezondheidsleer hield. In 1800, maakte hij als geneesheer, den veldtogt van *Italië* mede, en kwam zich na den vrede van *Luneville* te *Parijs* vestigen. Het was in *Lombardijë*, dat hij zich met doctor FRANCK verbond, die hem in zijn werk getiteld: *Ratio instituli clinici Turinensis* de wijze van zamenstelling aanduidde van een geneesmiddel bekend onder den naam van *Gezondheidskorrels*, waarvan hij hem het eigendomsregt verkocht. In 1807, onderwees AUDIN ROUVIÈRE nog de gezondheidsleer aan het lyceum van *Parijs* (thans het koninklijk atheneum), waarvan hij een der stichters is. Sedert dien tijd hield hij zijn verblijf in de hoofdstad, waar hij ten zijnen huize consultatien hield; hij was lid van het bureau der geneeeskundige raadgevingen, en overleed te *Chaillot*, den 23 April 1832 aan de cholera morbus, zonder ooit tot doctor te zijn bevorderd. De werken van dezen geneesheer zijn: 1.° *Essai etc.* (*Proeve over de natuur- en geneeskundige topographie van Parijs*, of *verhandeling over de zelfstandigheden, die op de gezondheid der inwoners dier stad invloed kunnen hebben*), met eene beschrijving harer ziekenhuizen, *Parijs*, 2.de jaar (1794) in 8.vo; dit gezochte werk is te *Berlijn*, in het Hoogd. vertaald, in het licht verschenen. — 2.° *La médecine etc.* (*De geneeskunst zonder den geneesheer* of *Gezondheids-handboek*), dat voor de eerste maal in 1794 in het licht verscheen; de schrijver heeft verschil-

lende uitgaven van dit boek, waarvan er tot dusverre (1834) meer dan twaalf bestaan, achtereenvolgend herzien, verbeterd en vermeerderd. Men heeft er meer dan dertig duizend exemplaren van verkocht, en het is in *Duitschland*, *Italië*, *Engeland*, *Rusland* en in de *Vereenigde-Staten* vertaald. Dit voortbrengsel berokkende aan zijnen schrijver eene menigte vijanden, waaronder de leden der faculteiten en der geneeskundige akademiën. Men weet dat ROUVIÈRE bijna tot algemeenen grondslag der te volgen behandelingen om de ziekten tegen te werken of voor te komen, het *zuiverend Toni* had aangenomen. De Hr. ALPHONSUS LE ROY, schrijver der *Médecine curative*, aan welke ook een aantal uitgaven is te beurt gevallen, heeft beweerd dat de heer AUDIN ROUVIÈRE zich heeft meester gemaakt van eenige der hoofddenkbeelden zijner behandelingswijze, om dezelve tot zijn voordeel aantewenden. (Zie de *Gazette des Malades* in 1826, en het volgend jaar in het licht gegeven.) — 3.° *Plus etc.* (*Geene bloedzuigers meer*), *Parijs*, 1826 en 1827 in 8.vo Dit werkje, waarin de schrijver het misbruik dat men van bloedzuigers maakt en het stelsel van doctor BROUSSAIS aanrandt, gaf aanleiding tot twee pleitgedingen in correctioneele politie tusschen den schrijver en doctor FRAPPART, aan wien AUDIN ROUVIÈRE verweet dat hij den generaal FOY, in zijne laatste ziekte achttien honderd bloedzuigers had aangezet. In het eerste werd de schrijver van het werkje enkel tot de kosten veroordeeld. Daar echter de heer FRAPPART later in *l'Hygie* en in den *Mentor*, de pleitrede welke hij voor de regtbank niet had kunnen uitspreken, en die lasteringen tegen ROUVIÈRE bevatte, in het licht gaf, werd hij door dezen op zijnen beurt aangeklaagd, en tot eene geldboete van 600 francs en tot de kosten veroordeeld. Het vonnis werd door het koninklijke hof bekrachtigd. — 4.° *Hygiène etc.* (*Korte gezondheidsleer of Algemeene voorschriften om de gezondheid te bewaren en het leven te verlengen*), 2 e uitgave, 1827, in 8.vo; — 5.° *Chronique etc.* (*Geneeskundige kronijk van Parijs*); deze drie laatste werkjes zijn ontleend uit de negende uitgave van de *Geneeskunst zonder den geneesheer*; — 6.° *l'Oracle etc.* (*Het Orakel der gezondheid of de Kunst om welvarend te zijn*), 1829, in 8.vo;

dit is de *Verkorte gezondheidsleer*, maar met een aantal nieuwe voorschriften verbeterd en vermeerderd. AUDIN ROUVIÈRE heeft ook eenige verhandelingen geschreven die eervolle meldingen bij het instituut hebben verkregen.

ROUVRE. — Zie ROVÈRE

ROUX. — Zie ROSSO en LEROUX.

ROUX (AUGUSTINUS), lid der akademie van *Bordeaux*, zijne geboorteplaats, doctor in de geneeskunde aan de universiteit dier stad, hoogleeraar te *Parijs*, werd in 1726 geboren, en overleed in 1776. Zijn zacht en regtschapen karakter had hem vrienden verworven, en zijne kennissen in de genees- en letterkunde verschaften hem beschermers. Hij zette het *Dagblad der geneeskunde* voort, door VAN DER MONDE, sedert de maand Julij 1754 tot Junij 1776 begonnen. Men heeft daarenboven van hem: 1.° *Recherches etc.* (*Nasporingen over de middelen om de vochten te verkoelen*) 1758 in 12.mo; — 2.° *Traduction etc.* (*Vertaling* van de proeve over het warme water van WHIJTT, tot de genezing der steen), 1767, in 12.mo; — 3.° *Annales etc.* (*Typographische jaarboeken*), van 1757 tot 1762: dit tijdschrift was wel geschreven en nuttig; — 4.° *Traité etc.* (*Verhandeling over het aankweeken en planten van boomen*), *Parijs*, 1750, in 12.mo; — 5.° *Encyclopédie etc.* (*Draagbare encyclopédie*), 1776, 2 dl.n in 12.mo; — 6.° *Mémoire etc.* (*Verhandeling over de scheikunde*), uit die van *Upsal* ontleend, 1764, 2 dl.n in 12.mo Hij had eene geschiedenis van de drie rijken der natuur ondernomen, die bij zijn overlijden nog niet ten einde was gebragt: men heeft slechts de *steenen en delfstoffen* in het licht gegeven, 1781, in 4.to De *lofrede van Roux* door DARCET verscheen in het *Dagblad der geneeskunde*, van Januarij 1777 en is afzonderlijk tot een aantal exemplaren gedrukt.

* ROUX (JACOBUS), lid van den gemeenteraad van *Parijs*, was voor de omwenteling, priester en capucijn, en aan de parochie van ST. NICOLAAS verbonden. Hij was een der eerste afvalligen en noemde zich zelven *prediker der Sans-culottes*. Tot officier der gemeente benoemd, onderscheidde hij zich, onder zijne ambtgenooten, door zijnen haat en zijne woede tegen het hof en de onbeëedigde

priesters. Hij was een der commissarissen met de policie van den *Temple* belast, en in die hoedanigheid deed hij LODEWIJK XVI en zijne familie allerlei knevelarijën verduren. Eens dat deze vorst, die aan eene hevige tandpijn leed, hem smeekte om hem eenen tandmeester te doen komen: antwoordde ROUX terwijl hij een gebaar maakte dat de guillotine aanduidde. *Het is niet de moeite waardig, binnen kort zullen uwe tanden hersteld zijn.* LODEWIJK voegde er bij: *Mijnheer indien gij de smarten gevoeldet, welke ik verduur, gij zoudt mij beklagen. Kom! kom!* hernam de wreede ambtenaar, *men moet zich aan alles gewennen.* Eenigen tijd daarna, op zijn verzoek gekozen zijnde, om den koning naar de strafplaats te geleiden, smeekte deze vorst hem eenen vingerring aan de koningin ter hand te stellen; maar ROUX, met zijne gewone wreedheid antwoordde: *Ik ben slechts belast om u ter dood te leiden;* en hij kwam zich vervolgens bij de conventie beroemen: *CAPET niet uit de oogen te hebben verloren, alvorens hij zijn hoofd had zien vallen.* Om meer en meer de volksgunst te winnen, had MARAT hem aangezet om, den 25 Februarij 1793 de kruideniers van *Parijs* te plunderen. ROUX juichte over de buitensporigheden van dien dag, beroemde zich de MARAT der municipaliteit te zijn; en en als een waardige prediker der *Sans-culottes*, predikte hij de losbandigheid en den diefstal, die reeds de demagogische deugden van den dag geworden waren. Het wijk der Piques onttrok hem zijn vertrouwen, en spoorde dat der *Gravilliers*, waarvan hij lid was, aan, om zijn gedrag af te keuren. ROUX verscheen echter nog voor de balie der conventie, om er in naam van de sectie der *Gravilliers*, eene redevoering vol van de hatelijkste grondstellingen en voorschriften der volslagenste regeringloosheid, uit te spreken; ROBESPIERRE zelf scheen verontwaardigd te zijn over de redevoering van ROUX, en de redenaar werd van de balie verjaagd. Terwijl deze razende revolutionnair alom de wanorde predikte, vergat hij zijne fortuin niet, die hij dagelijks door knevelarijen en schelmerijen vermeerderde. Zijne ambtgenooten beschuldigden hem, en daar hij zich niet kon regtvaardigen, werd hij den 9 September 1793 uit den gemeenteraad verjaagd. Iedereen voer als-

toen tegen hem uit, en hij werd hatelijk voor alle partijen. Op nieuw beschuldigd van andere misdaden bedreven te hebben, werd hij den 25 Januarij 1794 voor de regtbank der correctioneele policie betrokken, maar de regters verklaarden dat de misdrijven van den beschuldigde niet tot hunne bevoegdheid behoorden, en verzonden hem naar de revolutionnaire regtbank. Naauwelijks had Roux deze uitspraak gehoord, of kon ligtelijk het lot bevroeden, dat hem wachtte; hij bragt zich zelven vijf messteken toe. Men vervoerde hem, geheel met bloed bedekt naar de gevangenis van *Bicêtre*, waar hij den geest gaf.

* Roux (Lodewijk), afgevaardigde van *la Haute-Marne* bij de conventie, werd in 1753 in *Champagne* geboren, aanvaardde den geestelijken staat en werd pastoor in het diocees *Langres*. Na de beginselen der omwenteling omhelsd en den burgereed afgelegd te hebben, werd hij bisschoppelijk vikaris van het departement *la Haute-Marne*, dat hem tot afgevaardigde bij de nationale conventie benoemde. Hij stemde aldaar voor den dood van Lodewijk XVI, zonder beroeping en zonder uitstel, legde zijn geestelijk gewaad af, en, om zijne afvalligheid te voltooijen, trad hij in den echt. Een ijverige Jacobijn zijnde, werkte hij in verschillende toenmaals daargestelde commissiën en voornamelijk aan die der *constitutie*, en verdedigde met nadruk de gruwelijke commissie van het *openbare heil* genoemd. Hij deed den 31 Mei 1793, de constitutioneele artikels, decreteren en den 15 September lokte hij de afzetting en de inhechtenisneming van Lecoulteux-Ouvraye en van twee andere beambten van *l'Oise* uit. Men beschuldigde hen van zich tegen de requisitie der granen te verzetten. Kort daarna naar dat departement gezonden, deed hij de wetten op de levensmiddelen ten uitvoer leggen. Daar zijne zending zich ook tot het departement der *Ardennes* uitstrekte, wilde hij de handelwijzen van zijnen collega Massieu dwarsboomen. Het is in dat departement, en vooral te *Sedan* dat hij zich door zijnen haat tegen de Godsdienst kenmerkte. Beurtelings door de Jacobijnen in zijne geschillen met Massieu beschuldigd en verdedigd, namen dezelve den 9 Thermidor met den val van Robespierre een einde. Terwijl hij volgens de omstandigheden, van par-

tij veranderde, schaarde hij zich aan de zijde van die der *Thermidoristen*, en tot de commissiën des bestuurs geraakt zijnde, was hij er op bedacht om zich op MASSIEU en zijne aanhangers te wreken. Na den 1.en Prairial (20 Mei 1795), den dag waarop de zamengezworene Jacobijnen beproefd hadden hun overwigt weder te doen gelden, liet ROUX MASSIEU in staat van beschuldiging stellen en zijne aanhangers voor de crimineele regtbank van het dept. der *Ardennes* betrekken, die hen ten dood veroordeelde. Daar echter de sectiën der hoofdstad naar *koningsgezindheid* schenen over te hellen, veranderde hij van besluit en sloot zich bij de bergpartij aan. Den 13 Vendemiaire brak aan, en de sectiën werden overwonnen. ROUX werd na dit tijdstip tot lid van de commissie der vijven benoemd. Zij was daargesteld om geschikte middelen voortedragen, teneinde de openbare rust te verzekeren: hij was dikwijls verslaggever dezer commissie, die THIBAUDEAU deed ontbinden. ROUX ging over tot den raad der vijf-honderden, en wijdde zich aan het directorium toe. Hier eindigde zijne *revolutionnaire* magt, en toen hij den 20 Maart 1797 den raad verliet, verkreeg hij, door bijzondere gunst, eenen zeer ondergeschikten post bij het ministerie van binnenlandsche zaken, onder QUINETTE; maar nadat deze afgezet was, bleef ROUX eenigen tijd buiten betrekking. Bij de commissie der uitgewekenen gebruikt, ging hij over tot de archiven van het ministerie van policie, waar het ontslag van FOUCHÉ het zijne na zich sleepte. Hij verscheen niet weder op het staatstooneel voor het tijdstip van het Meiveld in 1815 en werd in hetzelfde jaar begrepen in de wet tegen de koningsmoorders. Hij begaf zich naar *Hoei* (prov. *Luik*). Ziek geworden zijnde, deed eene vrouw, die hem oppaste, een' geestelijken komen, die hem vermaande om tot de genademiddelen der Godsdienst zijne toevlugt te nemen... » Ach! mijnheer, antwoordde de zieke, ik houd er mij meer mede bezig dan men denkt." Daar het berouw zich in zijn hart deed gevoelen, verklaarde ROUX de begeerte om den geestelijken weder te zien, die bij het vernemen wie ROUX was, verre van afgeschrikt te worden, integendeel zijnen ijver verdubbelde. Eindelijk biechtte de bekeerde zondaar en, voor, dat de laatste Sacramenten hem werden toe-

gediend, vraagde hij, op de vermaning zijns biechtvaders, vergiffenis voor de ergernissen, die hij gegeven had. Hij overleed Christelijk den 22 September 1817, in den ouderdom van 64 jaren. De herroeping zijner misdaden is publiek gemaakt.

* Roux Fazillac (Petrus), omhelsde de loopbaan der wapens, en was ridder van den H. Lodewijk voor de omwenteling van 1789. Hij had aan zijne beginselen, die gelijkvormig waren aan de denkbeelden van de nieuwigheidsgezinden van dat tijdstip, te danken, dat hij werd benoemd tot bewindhebber van het departem. van *Dordogne* en hij werd later verkozen tot lid der wetgevende vergadering en der conventie. In deze beide vergaderingen, deed hij verscheidene verslagen over de opvoeding, over de posterijen en over den staat der legers, en in het proces van Lodewijk XVI, stemde hij zonder beroep en zonder uitstel voor den dood. Naar zijn departement in zending gezonden, werd hij onder het directoriaal bestuur administrateur deszelven. Roux Fazillac werd in het jaar 6 afgezet, doch later chef van de afdeeling bij het ministerie van binnenlandsche zaken, en ontrok zich later aan alle betrekking. Hij leefde te *Périgneux* in vergetelheid tot in 1816 op welk tijdstip hij door de wet tegen de koningsmoorders getroffen werd. Hij vlugtte naar *Zwitserland*, keerde eerst na de omwenteling van Julij 1830 in *Frankrijk* terug, en overleed te *Nanterre* bij *Parijs*, in de maand Februarij 1833. Roux Fazillac heeft in het licht gegeven: 1.° *Recherches etc.* (*Geschiedkundige nasporingen over den man met het ijzeren masker, waaruit grondige bijzonderheden over dezen gevangene zijn af te leiden*), 1801; — 2.° *Histoire etc.* (*Geschiedenis van den oorlog in Duitschland gedurende de jaren 1756 en volgende tusschen den koning van Pruissen en de keizerin van Duitschland en hare bondgenooten*), 1803, 2 dl.n in 8.vo Deze geschiedenis is gedeeltelijk uit het Engelsch van Loyd vertaald, en gedeeltelijk zamengesteld volgens de oorspronkelijke briefwisseling van verscheidene Fransche officieren die den successie-oorlog hebben gevoerd, voornamelijk volgens die van den heer de Montazet, luitenant-generaal.

Rouxel. — Zie Grancey.

* Rouzet de Folmon (Jaco-

BUS-MARIA), in 1743 te *Toulouse* geboren, trad in zijne geboorteplaats langen tijd met onderscheiding als advocaat voor de balie op. Tot de wetgevende vergadering benoemd, toonde hij er zich gematigd, en zocht zelfs, langs bevredigende wegen de gistende gemoederen tot bedaren te brengen. Hij was alstoen bevelhebber der nationale garde van twee en dertig departementen. Daar zijne gematigdheid hem vijanden berokkende, trok men zijn bevelhebberschap in; maar men eerbiedigde zijnen persoon. Tot afgevaardigde bij de conventie benoemd, verklaarde hij zich altijd tegen de tyrannieke maatregelen der demagogen. Tijdens het proces van LODEWIJK XVI, scheen hij dien vorst te willen verdedigen, en, ofschoon hij zich als medegesleept zag om te zeggen dat LODEWIJK CAPET hem *zeer schuldig* toescheen, hield hij echter staande » dat de constitutionnele grondbeginselen LODEWIJK XVI *buiten de gewone regtsmagt* stelden, en dat de conventie geen regt had hem te straffen." Zooveel als hij kon, zich zelven gelijk blijvend, stemde hij, toen men het vonnis des konings zoude uitspreken, voor het beroep op het volk, het uitstel en de gevangenhouding. Vreemd aan de revolutionnaire gewelddadigheden, durfde ROUZET, als verdediger optreden dergenen die men vogelvrij verklaarde; hij ontrukte verscheidene slagtoffers aan het schavot. LAVERGNE DE CHAMP-LAURIER, bevelhebber van *Longwi*, in hechtenis genomen zijnde, als beschuldigd van die plaats slecht verdedigd te hebben, nam ROUZET, in het verslag dat hij den 21 Februarij 1793 over die zaak uitgebragt, zijne verdediging op zich, en vraagde de in vrijheid stelling van LAVERGNE. Deze officier bleef niettemin in de gevangenis, welke hij slechts verliet om met zijne ongelukkige vrouw, den 24 Julij 1794, drie dagen voor den val van ROBESPIERRE den 9 Thermidor (27 Julij), naar het schavot gevoerd te worden. ROUZET werd met den postmeester DROUET, denzelfden die den koning op de reis naar *Varennes* te *St. Ménehould* erkend en in hechtenis had doen nemen, belast om de verklaringen van den Poolschen veldheer MIACZINSKI, om zijne betrekkingen met GENSONNÉ, DUMOURIEZ en PETHION in hechtenis genomen, te gaan opnemen. Het was ROUZET die volgens de antwoorden van MIACZINSKI, het proces-verbaal opmaakte

en hetzelve aan de conventie voorlas. Het was der *Bergpartij* den 31 Mei 1793 eindelijk gelukt, om de *Girondijnen* te doen verbannen. ROUZET verklaarde zich met andere afgevaardigden den 6 Junij, tegen dien maatregel, werd met hen in hechtenis genomen, en in het *Luxembourg* opgesloten, waar hij mevrouw de hertogin van *Orleans* (zie dat artikel) leerde kennen, aan welke hij naderhand belangrijke diensten bewees. Na den 9 Thermidor (27 Julij 1794) verkreeg hij dat deze prinses in een huis van gezondheid werd overgebragt. In 1795 weder tot de conventie geroepen, deed hij de in beslagneming opheffen van al de roerende goederen der door de revolutionnaire regtbank veroordeelden, en zij werden aan de erfgenamen teruggegeven. Tijdens de oplegging der straf aan BARRÈRE, COLLOT D'HERBOIS, enz. verklaarde hij zich voor eene ballingschap van vijf jaren, zonder echter dat men hen (noch al degene die zouden verbannen worden) van het genot hunner eigendommen beroofde. Men verwierp dit voorstel, omdat het een einde zoude hebben gemaakt aan de plunderingen van hebzuchtige lieden, die de nationale goederen op tijd kochten en dezelve enkel met assignatien betaalden, welke bijna geene waarde meer hadden. ROUZET verzocht daarenboven, dat men een gedeelte dezer goederen zoude behouden, ten einde de opbrengsten derzelve ten voordeele der algemeene domeinen te doen strekken. De verklaring der *regten van den mensch*, door de constituerende vergadering uitgevaardigd, en die zelfs MIRABEAU had wederlegd, werd andermaal voorgedragen en ondanks de tegenbedenkingen van ROUZET, die, in eene welsprekende redevoering de onheilen ontwikkelde, die dezelve had te weeg gebragt, aangenomen. In 1797, werd hij verkozen tot lid van den raad der vijf-honderden, waarin hij zich bij de koningsgezinde partij aansloot. Dit wetgevende ligchaam door het directorium op den dag van 18 Fructidor (4 September 1797) overwonnen zijnde, had ROUZET het geluk van niet op de verbanningslijsten te zijn geplaatst. Ten gevolge dier omwenteling werden alle leden van het huis van *Bourbon* verbannen, en mevrouw de hertogin van *Orleans* behoorde tot dit getal. Zij vertrok naar *Spanje*, werwaarts ROUZET, die het geheele vertrouwen der prinses bezat, en die haar kanselier was geworden, zich

haastte haar te volgen. In het departement der *Oostelijke Pyrenëen* in hechtenis genomen, deed een brief van den voorzitter van den raad der vijf-honderden, dien hij vertoonde, hem zijne vrijheid verkrijgen. Hij vond mevrouw de hertogin van *Orleans* te *Barcelona* en scheidde niet meer van haar. Met de prinses in 1815 in *Frankrijk* teruggekomen, ging hij voort met hare goederen te besturen, en overleed te *Parijs*, den 25 October 1820, in den ouderdom van 77 jaren. Mevrouw de hertogin liet zijn lijk naar *Dreux* overbrengen en men legde het te rust in de kerk, welke zij voor de grafplaats van haren vader, als ook voor de geheele familie had doen bouwen. Er bestaat van ROUZET: 1.° een werk *Over de domeinen van de kroon*, 1787; — 2.° verklaring van het raadsel van den roman getiteld: *Geschiedenis van de zamenzwering van L. P. J. VAN ORLEANS, Veredisthael*, zonder jaartal, 4 dl.n in 8.vo, ter wederlegging van het werk van MONTJOIE: dit zeer zeldzame werk is op kosten van mevrouw de hertogin van *Orleans* gedrukt; maar het is noch in omloop noch in verkoop gesteld; — 3.° *Ontleding van het gedrag van een der leden der beroemde nationale conventie, Parijs*, 1814, een werkje van 12 bladz. Dit lid der conventie is ROUZET zelf. Op het einde zijns levens droeg ROUZET den titel van graaf, dien de koning van *Spanje* hem had gegeven.

ROVÈRE (HIERONYMUS DE LA), aartsbisschop en kardinaal, of DU ROUVRE, in het Latijn ROVEREUS of ROBOREUS, was van de familie ROVÈRE van *Turin*, waar hij geboren was. Hij werd in in 1559 bisschop van *Toulon*, vervolgens aartsbisschop van *Turin*, en eindelijk verkreeg hij in 1564 het Roomsche purper. Hij was slechts 10 jaren oud, toen men in 1540, eene verzameling zijner Latijnsche *Gedichten* te *Pavia* drukte, die zeer schaarsch geworden zijnde, in 1663 te *Regensburg* in 8.vo werden herdrukt. Zijne verzen zijn los, verraden de verbeeldingskracht van eenen man gelukkiglijk voor de dichtkunst geboren. Men kan hem eenige stukken den minnenhandel betreffende, enkel wegens zijne zeer jeugdige jaren vergeven. Hij overleed in het conclave, waarin CLEMENS VIII tot Paus werd verheven, den 26 Februarij 1592, in den ouderdom van 62 jaren.

* ROVÈRE (STANISLAUS, Jo-

zef Franciscus Xaverius), lid der conventie, den 17 Julij 1744, te *Bonnieux*, een dorp in het graafschap *Venaissin*, geboren, was de zoon van eenen rijken herbergier die hem eene fatsoenlijke opvoeding deed geven. Het schijnt dat zijn oorspronkelijke naam Royeres was, welke hij in dien van Rovère veranderde; en hij beweerde uit de familie der Rovère's gesproten te zijn, die eenen Paus aan de Kerk had gegeven. Hij nam ook den titel van *Markgraaf van Fonvielle* aan, dien hij van den naam eener weide ontleende, waar zijn grootvader schapen deed grazen; en zoodanig getiteld, kwam hij te *Aix*, waar hij den rang van kapitein der Zwitsersche lijfwachten van den onderlegaat van *Avignon* kocht; maar kort daarna verkocht hij denzelven weder om zijne schulden te betalen. In 1789, zocht hij door kuiperij, doch vruchteloos zich tot afgevaardigde van den adel van *Provence* bij de algemeene staten, te doen benoemen. Het was eerst op het einde van 1790, dat hij te *Avignon*, met zijnen broeder, den abbé, in de zoo genaamde kies-vergadering van *Vaucluse*, waarvan de gemeente van *Bonnieux* hen tot leden benoemd had, kwam zitting nemen. Hij werd weldra luitenant van Jourdan Coupetête, die over het leger van *Vaucluse* het bevel voerde, hetwelk zich bezighield met de belegering van *Carpentras*, en werd een der afgevaardigden van het leger der *dappere roovers van Vaucluse*, die in 1791 met de bemiddelende kommissarissen van *Frankrijk* den vrede te *Oranje* onderteekenden. Daar deze comissarissen de rust in *Avignon* niet hadden kunnen herstellen, kwam Rovère te *Parijs*, en verscheen voor de balie der wetgevende vergadering, om er den moord van la Glacière te verdedigen: het was door zijne pogingen dat de moordenaars de algemeene kwijtschelding te danken hadden, die hun verleend werd. Nadat de markgraaf *de Fonvielle* van zijne adellijke titels afstand gedaan, en bewezen had dat hij de zoon van eenen ambachtsman en de kleinzoon van eenen vleeschouwer was, deed hij zich door het departement van de *Monden der Rhône* tot afgevaardigde bij de nationale conventie benoemen; hij had in de vergadering steeds zijne zitplaats naast die van Marat. In het proces van Lodewijk XVI stemde hij tegen het beroep op het volk, voor den dood en tegen het uitstel,

en werd vervolgens tot lid der commissie van algemeene veiligheid benoemd. Hij verklaarde zich nadrukkelijk tegen de Girondijnen en nam deel aan de omwenteling van den 31 Mei. Naar *Lyon*, daarna naar *Vaucluse* en *Nimes* in zending gezonden, regelde hij met zijnen ambtgenoot POULTIER op eene revolutionnaire wijze de crimineele regtbank van het departement van *Vaucluse*, en wilde een honderdtal inwoners van *Marseille*, die door de republikeinsche troepen gevangen waren genomen, doen veroordeelen. Wijl hij er niet in had kunnen slagen, beval hij de inhechtenisneming van den heer MOUREAU, hunnen verdediger, en zond hem naar *Parijs* om er voor de revolutionnaire regtbank gevoerd te worden. Tot dusverre was ROVÈRE een ijverig voorstander van ROBESPIERRE geweest; toen dit hoofd der bergpartij gevallen was, verklaarde ROVÈRE zich heviglijk tegen hem. Achtereenvolgend tot secretaris en voorzitter der conventie benoemd, ging hij vervolgens in den raad der ouden over, toonde zich altijd met het directorium in strijd, en werd aangeklaagd als aanhitser der reactiën, die te *Lyon* en in het Zuiden hadden plaats gehad. Men beschuldigde hem later van zich aan vreemde mogendheden te hebben verkocht, en hij werd onder dit voorwendsel in de verbanningen van den 18 Fructidor begrepen. Naar *Fransch Guiana* verbannen, overleed hij in September 1798 in de woestijnen van *Sinamari*. ROVÈRE bezat eenen buigzamen, geslepen, en eerzuchtigen geest. Zonder eenigen eerbied voor de wetten der zedekunde, trad hij in den echt met eene van haren man gescheidene vrouw, en stortte de kinderen van het eerste bed in het ongeluk. — Zijn broeder, FRANCISCUS REGIS ROVÈRE, in 1756 te *Bonnieux* geboren, die hij tot constitutionneel bisschop van *Avignon* deed benoemen, is in 1820 in een' volledigen staat van krankzinnigheid overleden. Vóór het schrikbewind, was hij consul van *Frankrijk* te *Livorno*.

ROVIGO. — Zie SAVARY.

ROWE (NICOLAAS), een Engelsche dichter, in het jaar 1673 te *Listle Bedford*, uit eene oude familie van *Devonshire* geboren, werd bij de komst tot den troon van GEORGE I tot met lauweren bekroonden dichter verheven, en eenigen tijd daarna tot secretaris van den raad van den prins van *Wallis* benoemd.

Hij is in 1718 te *Londen* overleden, nadat hij eene *Vertaling* van LUCANUS *Blij-* en *Treurspelen*, die in *Engeland* zeer gezocht zijn, in het licht had gegeven. Zijne *werken* verschenen te *Londen*, in 1733, in 3 dl.n in 12.mo in het licht. — ROWE, THOMAS, van dezelfde familie als de voorgaande, in 1687 te *Londen* geboren, in 1715 overleden, die zich roem verwierf door zijne *Gedichten* in het Engelsch; had ondernomen om het *leven* van de groote mannen der oudheid, door PLATARCHUS overgeslagen, in het licht te geven, en had er reeds acht zamen gesteld toen hij overleed. De abbé BELLENGER heeft dezelve uit het Engelsch in het Fransch vertaald, en alzoo in 1734, als een vervolg op de nieuwe uitgaven der *Levens van* PLUTARCHUS door DACIER doen drukken. ROWE had er die van ÆNÉAS van TULLUS HOSTILIUS, van ARISTOMENUS, van TARQUINIUS *den Oude*, van L. JUNIUS BRUTUS, van GELON, van CYRUS en JASON, bijgevoegd, in 1728 in 8.vo te *Londen* in het licht gegeven. — ELIZABETH ROWE, zijne vrouw, oudste dochter van GAULTIER SINGER, een Engelsch edelman, te *Ilchester* in de provincie *Sommerset* in 1674 geboren, en in 1737 te *Frome* overleden, maakte vorderingen in de toon- en in de teekenkunst; maar de beoefening der talen en der dichtkunst had voor haar meer aantrekkelijkheden. Er komen in hare geschriften krachtvolle beelden, edele gevoelens eene schitterende verbeeldingskracht, en vooral veel liefde voor de deugd voor. Er bestaat van haar: 1.° de *Geschiedenis van JOZEF*, in Engelsche verzen; — 2.° de *Vriendschap na den dood;* — 3.° *Zedekundige en vermakelijke brieven*, en andere mengelingen in rijm- en in onrijm.

* ROWIN (JOANNES), een beroemde grijsaard, te *Zodova* in het district *Karansébès* in *Hongarije* geboren, werd aan het hof van keizer KAREL VI geroepen, en overleed op weg. Hij was 172 jaren oud, en zijne vrouw SARA die op dezelfde reis overleed had 164 jaren bereikt. Hij was 141 jaren oud toen zij in den echt traden. Het waren arme landlieden, die zich bijna altijd met *cucurutz* of Turksche tarwe gevoed hadden. ROWIN is welligt de eenige man, die sedert de aan den zondvloed grenzende tijden eenen zoo hoogen ouderdom heeft bereikt. VALMONT DE BOMARE spreekt van eenen PETRUS

ZORTEN, eenen boer uit het zelfde land, van 185 jaren oud; maar deze bijzonderheid is minder bewaarheid dan de eerste. NAUCLERUS, CRAMER en andere schrijvers maken gewag van eenen soldaat van *KAREL den Groote*, JOANNES genaamd, in 1128 in den ouderdom van 361 jaren onder LOTHARIUS overleden; maar de meeste critici verwerpen dit geschiedkundig verhaal. Zeker DRACHENBERG is in 1772 te *Aarhus* in den ouderdom van 146 jaren overleden. (Zie DRACHENBERG).

ROXANE, dochter van OXYARTES, eenen Perzischen prins, was een wonder van schoonheid. Na de nederlaag van DARIUS trad ALEXANDER met haar in den echt en liet haar bij zijn overlijden zwanger van eenen zoon na, dien men *den jongen ALEXANDER* noemde. CASSANDER deed het kind en de moeder om het leven brengen. ROXANE is het onderwerp van een blijeindend treurspel, gedrukt onder den naam van *Desmarets de Saint-Sorlin*; maar waaraan men gelooft dat de kardinaal DE RICHELIEU veel deel had.

* ROXBURGH (WILLIAM), opperbewindhebber van den kruidkundigen tuin der Oost-Indische compagnie in *Bengalen*, werd den 29 Junij 1759 te *Underwoord* in *Schotland* geboren, en overleed den 10 April 1815 te *Edimburg*. Men heeft hem te danken eene *Beschrijving van planten van Coromandel*, in het Engelsch, *Londen*, 1795 en volgende jaren 3 dl.n groot in folio met gekleurde platen, een zeer schoon uitgevoerd werk; *Kruidkundige beschrijving van eene nieuwe soort van Zwietenia of Mahogany*, waarvan de bast, de kina als koortsverdrijvend middel kan vervangen, 1797, in 4.to; — *Proeve over de natuurlijke orde der Scitamineæ*, *Calcutta*, in 4.to ALEXANDER BEATSON heeft in zijne *Beschrijving van het eiland Sint-Helena* eene alphabetische lijst der door ROXBURGH op dat eiland gevondene planten, opgenomen.

ROXELANE, begunstigde Sultane van SOLIMAN II, keizer der Turken, was van Russischen oorsprong, en paarde bij eene groote schoonheid veel verstand en nog meer heerschzucht. De oudste zoon van SOLIMAN was MUSTAPHA uit eene andere vrouw dan ROXELANE geboren, die moeder van BAJAZET en van verscheidene andere kinderen was. Zulks was een hinderpaal

aan den wensch, dien deze heerschzuchtige vrouw had om hare zonen op den troon te verheffen. Zij hield zich daarom, alsof zij ongemeen genegen was om eene moskee en een ziekenhuis voor de vreemdelingen te doen bouwen. De sultan was te zeer met haar ingenomen dan dat hij haar zijne toestemming zou weigeren; maar nadat de mufti, door geschenken omgekocht, verklaard had dat dit ontwerp door de sultane niet ten uitvoer kon gebragt worden, zoo lang zij slavin zoude zijn, veinsde zij eene zoo groote droefgeestigheid dat SOLIMAN bevreesd van haar te zullen verliezen, haar vrij maakte, en met haar op eene wettige wijze in den echt trad. De geslepene ROXELANE, vrouw van dezen vorst geworden zijnde, handelde met zooveel list dat zij MUSTAPHA in 1553 deed omkomen, en door deze euveldaad aan BAJAZET, haren oudsten zoon den weg tot den troon opende. Zij had in 1548 bijgedragen tot den dood van den grootvisier IBRAHIM; maar zij kon er nooit toe geraken om den onverbiddelijken ACHMET, opvolger van IBRAHIM, in ongenade te doen brengen. ROXELANE overleed in 1557.

ROY (PETRUS-KAREL), een Parijzenaar, in 1683 geboren, wendde zijn dichtkundig talent aan tot de vervaardiging van *Opera's*, en werkte in mededinging met LA MOTHE en DANCHET. Deze dichter, niet tevreden van verscheidene leden der Fransche akademie in het bijzonder te hebben aangevallen, randde het geheele ligchaam aan, door eene hekelende allegorie, bekend onder den naam van *Coche*. Dit genootschap, dat werkelijk zeer verbasterd, en later geheel en al van den geest en het doel zijner instelling afgeweken is, wreekte zich daarover op zijne gewone wijze, daar het voor altijd zijne deuren voor den schrijver sloot. De beroemde RAMEAU verkoos de gedichten van CAHUZAC boven die van ROY, wiens talenten bij die des eersten moesten onderdoen, maar die zich welligt beter naar de luimen van den toonkunstenaar wist te voegen. Deze voorkeur wekte het dichtvuur van ROY tegen RAMEAU op, en baarde die bittere allegorie waar de *Orpheus* der Fransche muzijk onder den naam van *Marsyas* wordt aangeduid. Deze schrijver was raadsheer bij het *Chatelet*, kweekeling der akademie van opschriften, schatmeester van de kanselarij van het hof der gemeene landsmiddelen te *Clermont*, en ridder van de orde van

den H. MICHAËL. Hij overleed in 1764. Behalve zijne *Opera's*, heeft men nog van hem eene *Verzameling van gedichten*, en andere werken, 2 dl.n in 8.vo Niet alles is goed in dezelve; maar er komen van tijd tot tijd gelukkige verzen en met kieschheid voorgedragene gedachten in voor. Men kent zijn *gedicht* op de ziekte van den koning van *Frankrijk*, dat dit fraaije puntdicht deed ontstaan:

Notre monarque, après sa maladie,
Etait à *Metz* attaqué d'insomnie.
Ah! que de gens l'auraient guéri d'abord!
Roy, le poëte, à *Paris* versifie.
La pièce arrive, on la lit, le roi dort...
De Saint-Michel la muse soit bénie.

ROY vervaardigde daarenboven twee blijspelen de *Krijgsgevangenen*, naar PLAUTUS gevolgd en *de Naamloozen*, die bijval vonden. Onder zijne opera's prijst LAHARPE zeer *Callirhoé* en *Semiramis*, die, de eerste in 1712 en de tweede in 1718, ten tooneele werden gevoerd. De verzameling zijner *Werken* is in 1727 te *Parijs*, in 2 dl.n groot in 8.vo in het licht gegeven. Het *Necrologium* (*Register der overledenen*) van 1766, bevat de *Lofrede van Roy* door PALISSOT.

ROY (LODEWIJK LE), REGIUS te *Coutances* in *Normandië* geboren, in 1577 overleden, was in 1570 den beroemden LAMBIN op den leerstoel der Grieksche taal aan het koninklijk collegie te *Parijs*, opgevolgd. Het was een man, wiens oploopendheid onverdragelijk was. Hij schreef vrij goed in het Latijn. Zijne werken zijn: 1.o het *Leven van WILLEM BUDÉ*, in sierlijk Latijn, *Parijs*, 1577, in 4.to; — 2.o de Fransche *Vertaling* van den *TIMEUS* van PLATO in 4.to en van verscheidene andere Grieksche werken; — 3.o *Brieven*, 1560 in 4.to enz.

ROY (PETRUS LE), aalmoezenier van den jongen kardinaal de BOURBON en kanonik van *Rouanen*, gaf in 1593 in het licht *la Vertu etc.* (*De kracht van het algemeen zuiverend geneesmiddel van Spanje*). Dit werk werd, vrij ontijdig, toen het in het licht verscheen, voor geestig gehouden; zonder de minachting, waarin de ligue verviel, had men hetzelve nooit anders dan als een zouteloos gewrocht beschouwd. Hetzelve deed het denkbeeld van andere geschriften ontstaan die het *Hekeldicht Menippée*, in 3 dl.n in 8.vo uitmaken. Zie CHRÉTIEN (FLORIS) DUCHAT, GILLOT (JACOBUS), RAPIN (NICOLAAS), PITHOU (PETRUS).

ROY (LE). — Zie GOMBERVILLE en LOBINEAU.

ROY (WILLEM LE), in 1610 te *Caen* in *Normandijë* geboren, werd vroegtijdig naar *Parijs* gezonden, waar hij zijne studiën volbragt. Hij omhelsde den geestelijken staat en werd tot de priesterlijke waardigheid verheven. Zijn kanonikaat van *Notre-Dame* van *Parijs* met de abdij van *Haute-Fontaine* verwisseld hebbende, leefde hij er tot aan zijnen dood, in 1684, in den ouderdom van 74 jaren voorgevallen. Hij was een vriend van ARNAULD, van NICOLE, en van PONT-CHÂTEAU. Er bestaat van hem: 1.° *Instructions etc.* (*Onderrigtingen bijeenverzameld uit de Leerreden van den H. AUGUSTINUS over de Psalmen*), 7 dl.n in 12.mo — 2.° *La Solitude etc.* (*De christelijke eenzaamheid*), 3 dl.n in 12.mo; — 3.° een aantal *Brieven*, *Vertalingen* en andere werken.

ROY (JACOBUS LE), vrijheer van het *Heilige Roomsche rijk*, te *Brussel* geboren, overleed in 1719 in den ouderdom van 86 jaren te *Lier*. Hij hield zich veel met de geschiedenis zijns vaderlands bezig, en zijne pen heeft ons de volgende werken verschaft: 1.° *Notitia Marchionatus Sancti Imperii*, (*Antwerpen* en zijn district), 1678, in fol. met platen; — 2.° *Topographia Brabantiæ*, 1692, in fol. — 3.° *Castella et prætoria nobilium*, 1696, in fol.; — 4.° het *Wereldlijk tooneel van Braband*, 1730, 2 dl.n in fol. met platen.

ROY (JULIANUS LE), in 1686 te *Tours* geboren, openbaarde van zijne kindschheid af zoo veel smaak voor de werktuigkunde, dat hij in den ouderdom van 13 jaren kleine uurwerkkundige voorwerpen vervaardigde. In den ouderdom van 17 jaren, begaf hij zich naar *Parijs*, waar zijn talent gebruikt werd, en waar hij in 1713 in het genootschap der uurwerkmakers werd opgenomen. De Engelschen muntten toenmaals in die schoone kunst uit: JULIANUS LE ROY evenaarde hen weldra door zijne uitvindingen en door den staat van volmaaktheid waartoe hij de zakuurwerken bragt. GRAHAM, de beroemdste uurwerkmaker van *Engeland*, deed den Franschen uurwerkmaker regt wedervaren. Deze kunstenaar overleed te *Parijs*, in 1759. — Zijn oudste zoon heeft zich in de uurwerkkunde onderscheiden, en heeft in de

Etrennes chronométriques voor het jaar 1760, het verslag van de uitvindingen zijns vaders in het licht gegeven. Hij overleed te *Parijs* den 25 Augustus 1785, in den ouderdom van 68 jaren. — Zijn andere zoon KAREL LE ROY, onderscheidde zich in de geneeskunde, ontving den doctoralen hoed te *Montpellier*, vestigde zich aldaar en overleed er in 1779, nadat hij verscheidene werken in het licht had gegeven: 1.° *Mélanges etc.* (*Natuur- en geneeskundige mengelingen*), 1771 in 8.vo dit is de verzameling der verhandelingen, die hij aan de akademie der wetenschappen geleverd had; — 2.° *Usage etc.* (*Gebruik en uitwerking van de kellerhals bast*), 1767 in 12.mo; — 3.° *De aquarum mineralum natura et usu*, 1762 in 8.vo —

* ROY (JOANNES DAVID LE), broeder der voorgaanden, legde zich op de bouwkunde toe en droeg er toe bij om den kwaden smaak te doen verdwijnen. Men heeft hem te danken: 1.° *Les ruines etc.* (*De bouwvallen der schoonste gedenkstukken van Griekenland*), *Parijs* 1758, 2 dl.n in eenen band in folio; 2.e uitgave, 1770 veranderingen en aanmerkelijke vermeerderingen bevattende; — 2.° *Histoire etc.* (*Geschiedenis van de inrigting en de verschillende gedaanten, die de christenen aan hunne tempels hebben gegeven*), 1764, in 8.vo; — 3.° *Observations etc.* (*Aanmerkingen betrekkelijk de gebouwen der oude volken*), 1767, in 8.vo — 4.° *La marine etc.* (*De zeevaart der oude volken verklaard en beschouwd, met betrekking tot de kennis die men er uit trekken kan, ter verbetering der nieuwe zeevaart*), 1777, in 8.vo; — 5.° *Les navires etc.* (*De vaartuigen der ouden beschouwd, met betrekking tot derzelver zeilen en tot het gebruik, dat men er in onze zeevaart van kon maken*), 1783, in 8.vo; — 6.° *Recherches etc.* (*Nasporingen over de lange schepen der ouden, over de driehoekige zeilen en over de middelen om de gevaren, welke de zeevaarders bedreigen, te verminderen*), 1785, in 8.vo; — 7.° *Memoire etc.* (*Verhandeling over de werken die betrekking hebben tot de uitroeijing van het masthout in de Pyreneën*), 1773, in 4.to; — 8.° *Canaux etc.* (*Kanalen van de Bogt van Frankrijk naar Parijs, om twee uitgangen aan de zee te openen, en van de hoofd-*

stad eene zeestad te maken), 1791, in 8.vo; — 9.o *Nouvelle etc.* (*Nieuw vaartuig voor de schepen van elke grootte, en bijzonderlijk voor degene die tot den koophandel zouden gebruikt worden, voorgesteld*), 1800, in 8.vo; — 10.o verscheidene *Verhandelingen*, in die van het instituut opgenomen. JOANNES DAVID LE ROY overleed te *Parijs* den 28 Januarij 1803.

* ROY (NICOLAAS), werd den 12 Maart 1726 uit het huwelijk van CLAUDIUS ROY, advokaat te *Langres*, en later raad des konings, toeziender regter van het regtsgebied der munten in *Bourgondië*, met mejufvr. MARGARETHA TARDY, geboren. De jonge ROY was gedurende den loop zijner studiën, een voorbeeld van godsvrucht en vlijt. Hij was bij voortduring met de gedachte bezield dat God hem bestemde om den fakkel des geloofs naar de ongeloovige volken over te brengen. Het was met dat inzigt dat hij zich in 1743 in de maatschappij van JESUS begaf. Hij won dadelijk bij dezelve, den eerbied, de achting, de liefde en het vertrouwen zijner ordebroeders. » Hij bezat," zegt een zijner lofredenaars, » een uitmuntend, voor alle wetenschappen vatbaar, voorkomend, doordringend en uitgebreid verstand, een regtvaardig, edelmoedig en medelijdend hart. Zachte en aanlokkende manieren, eene eenvoudige en natuurlijke beleefdheid, een minzaam voorkomen, eene geheel engelachtige houding, namen gemakkelijk in, en wonnen al degene die hem naderden dadelijk ten zijnen voordeele. Kon hij te midden der zaken en raadplegingen eenen oogenblik uitwoekeren, dan zag men hem dadelijk ingetogen, in eene diepe gerustheid in zijne onderhoudingen met God vrede putten. Ook overwoog hij in het heiligdom der Godheid de antwoorden, die hij zoo gepast gaf, de waarschouwingen en de heilzame raadgevingen, die hij met zoovele wijsheid mededeelde, dat men dezelve met grond als door den geest van God ingegevene orakels beschouwde. Kan men wel een voortreffelijker oordeel dan het zijne uitdenken om tot in het binnenste der gewetens door te dringen, om de verschillende aandoeningen der genade in degene, die hij bestuurde te onderscheiden! Want bijna gelijktijdig dat hij leerling was, meester geworden zijnde, zond de Voorzienigheid hem uitgelezene, in verschillende betrekkingen beproefde

zielen toe, waaraan hij diensten bewees, die slechts van een zeer ervaren gewetensbestuurder konden verwacht worden. Andere, reeds halfgewonnen door de treffende voorbeelden van zedigheid, van naauwkeurigheid en stille aandacht, die op zijn geheel engelachtig gelaat schitterden, kwamen zich met geestdrift aan zijne leiding onderwerpen; en welk voordeel hebben zij er niet uitgetrokken!" Pater ROY ging den 29 December 1753 naar *Sina* scheep. Hij bragt 14 jaren in de gevaarlijkste en moeijelijkste bedieningen van het apostolaat door, en eindigde er den 8 Januarij 1767, in den ouderdom van 40 jaren en 10 maanden zijn leven. De *Brieven* van dezen vromen Jesuit zijn voor de eerste maal te *Lyon* in 1822, bij de gebroeders PERISSE in 2 dl.n in 12.mo gedrukt. Tot dien tijd waren dezelve in handschrift in handen der bloedverwanten van den heiligen missionnaris gebleven. De uitgave dezer kostbare brieven was eene ware dienst aan de godsvrucht bewezen. Ook zijn dezelve door diegene, welke naar volmaaktheid streven, met eene soort van geestdrift ontvangen. Alles in dezelve ademt de zuiverste liefde tot God, den heldhaftigsten ijver voor de zaligheid des naasten en de volledigste en volmaaktste zelfverloochening. Deze brieven aan verschillende personen geschreven, maken het werk voor alle standen, alle geslachten en zelfs voor elken ouderdom belangrijk.

ROY (ALPHONSUS VINCENTIUS LODEWIJK LE), hoogleeraar in de verloskunde aan de faculteit van *Parijs*, den 25 Augustus 1741 te *Rouanen* geboren, maakte veel opgang in de behandeling van de ziekten der vrouwen en kinderen, intusschen hadden zijne denkbeelden soms iet tegenstrijdig, hetwelk niet dan te veel in de talrijke voortbrengselen zijner pen wordt waargenomen. De voornaamste zijn: 1°. *Maladie etc.* (*Ziekten der vrouwen en kinderen*), 1768, 2 dl.n in 8.vo; — 2.° *Recherches etc.* (*Nasporingen betrekkelijk de kleedingen der vrouwen en kinderen*), 1772, in 12.mo — 3.° *La Pratique etc.* (*De praktijk der Verloskunde*), 1776, in 8.vo; — 4.° *Essai etc.* (*Proeve over de natuurlijke geschiedenis der zwangerschap en bevalling*), 1787, in 8.vo; — 5.° *Leçons etc.* (*Lessen over de bloedvloeijingen gedurende de zwangerschap*), 1801 —

1803, in 8.vo; — 6.o *Manuel etc.* (*Handboek der jichtigen*), 1803, in 18.mo — 2.e vermeerderde uitgave, 1805, in 8.vo; — 7.o *Médecine etc.* (*Moederlijke geneeskunde* of de *Kunst om de kinderen op te voeden en voor hunne gezondheid zorg te dragen*), 1803, in 8.vo; — 8.o *Manuel etc.* (*Handboek der aderlating*), 1807, in 12.mo; — 9.o *De la Conservation etc.* (*Over het behoud van de gezondheid der vrouwen*), 1801, in 8.vo. ALPHONSUS LE ROY werd den 16 Januarij 1816 in zijn logement om het leven gebragt.

ROY. — Zie REGIUS.

* ROYARAN (N. DE), uit eene adellijke familie van *Poitou* gesproten, was een der eerste Vendeesche chefs. Reeds in de maand Maart 1793 vormde hij het leger der opstandelingen, van het centrum, en vereenigde zich vervolgens met ELBÉ opperveldheer. Hij droeg bij tot de overwinning van *Fontenay* en werd naar de onderneming van *Nantes* tot lid des krijgsraads benoemd. In het begin van Augustus bestuurde hij den eersten aanval tegen de stad *Luçon*; maar de Vendeërs werden teruggedreven. Hij onderscheidde zich te *Mortagne*, te *Cholet* en in al de veldslagen, welke gedurende dien ongelukkigen oorlog plaats hadden. Bij de nederlaag van *Mans* sneuvelde hij, nadat hij verscheidene wonden had ontvangen, met de wapens in de hand.

ROYE (GUY of GUIDO DE), aartsbisschop van *Reims*, zoon van MATTHEUS, heer van ROYE, groot-meester der boogschutters van *Frankrijk*, uit een beroemd huis van *Picardyë* oorspronkelijk, werd kanonik van *Noyon*, vervolgens deken van *Saint-Quintin*, en leefde zeer vergenoegd aan het hof der Paussen van *Avignon*. Hij verbond zich aan de partij van CLEMENS VII en van PETRUS de *Lima*, of ook wel BENEDICTUS XII. Het was door hunnen invloed dat hij achtereenvolgend bisschop van *Verdun* van *Chartres* en van *Dol*, aartsbisschop van *Tours*, daarna van *Lens* en eindelijk in 1391 aartsbisschop van *Reims* werd. Hij rigtte in 1399 te *Parijs* het collegie van *Reims* op, hield in 1407 een provinicaal concilie, en vertrok twee jaren daarna om zich in het concilie van *Pisa* te bevinden. Te *Voltri*, een vlek 5 mijlen van *Genua* gelegen, aangekomen, geraakte een man van zijn gevolg in twist met eenen

inwoner van dat vlek, en doodde hem. Deze moord verwekte eenen opstand. ROYE wilde zijne kamer verlaten om de volksbeweging tot bedaren te brengen; maar terwijl hij de trappen afging werd hij door een der inwoners met den pijl van eenen handboog getroffen, en overleed aan die wonde, den 8 Junij 1409. Hij liet een werk na getiteld: *Doctrinale sapientiæ*, door een religieus van *Cluni* in het Fransch vertaald, en met gothische letters gedrukt. De vertaler heeft er met eenvoudigheid verhaalde voorbeelden en kleine geschiedenissen bijgevoegd. De naam van GUY DE ROYE moet in het aandenken diergenen blijven, welke de bisschoppelijke deugden op prijs stellen. Hij liet zijne voor dien tijd kostbare bibliotheek aan zijn kapittel van *Reims* na, aan hetwelke hij zoo wel als aan de kerken van *Verdun*, *Dol*, *Tours* en *Sens* verscheidene andere giften vermaakte.

ROYE (FRANCISCUS DE), hoogleeraar in de regtsgeleerdheid te *Angers*, zijne geboorteplaats, overleed in 1686. Zijn boek *De jure patronatus*, *Angers*, 1667 in 4.to, en dat *De missis dominicis eorumque officio et potestate*, *Angers*, 1672, in 4.to, *Leipzig*, 1744, *Venetië*, 1772, in 8.vo bewijst vele navorschingen en kennis. ROYE onderscheidde zich niet alleen als schrijver, maar hij droeg nog bij door zijnen ijver om de universiteit van *Angers* te doen bloeijen.

ROYER (JOZEF-NICOLAAS-PANCRATIUS), een beroemde toonkunstenaar in 1705 in *Savooije* geboren. Hij was de zoon van eenen edelman, kapitein der artillerie van de regentesse van *Savooije*. Hij ging zich in het jaar 1725 te *Parijs* vestigen, verwierf er veel roem door zijnen smaak voor het gezang en door zijne bekwaamheid om het orgel en het klavier te bespelen. In 1753 had LODEWIJK XV hem tot algemeen inspecteur der opera benoemd; hij was te gelijker tijd chef van het orchest; hij voerde te *Parijs* gedurende de vasten de *Geestelijke concerten* in. Hij overleed in die hoofdstad, den 11 Januarij 1755 in het vijftigste jaar zijns ouderdoms. Hij is de zamensteller van een aantal geachte stukken voor het klavier; men heeft tot dus verre slechts een boek van hem gegraveerd; hij heeft zoo veel in handschrift

nagelaten dat men er wel een tweede, ja zelfs een derde van kon in het licht geven.

* Royer (N.), ten tijde der omwenteling pastoor van *Chavannes*, werd in 1789 tot plaats vervullend afgevaardigde der geestelijkheid van het baljuwschap van *Atrecht* bij de algemeene staten benoemd. Hij sloot zich bij dezelve der revolutionnaire partij aan, legde den burgereed af, en werd kort daarna constitutionneel bisschop van het departement *Ain*. Door dit departement tot afgevaardigde bij de nationale conventie benoemd, stemde hij voor de gevangenschap van Lodewijk XVI gedurende den oorlog, en zijne verbanning bij den vrede. Hij onderteekende ook het protest van den 6 Junij 1793 tegen de gebeurtenissen van 31 Mei, en werd een der 73 afgevaardigden, die onder Robespierre in hechtenis werden genomen, en na den val van dien dwingeland weder in hun vorig bezit werden gesteld. Hij ging over in den raad der vijfhonderden, en kondigde in *Haute-Loire* een koningsgezinde beweging aan. Hij stemde ook voor de vrijheid der godsdiensten, en verliet den raad den 21 Mei 1798. Hij werd daarna tot constitutionneel bisschop van *Parijs* benoemd en oefende er de bedieningen van uit tot op het concordaat van 1802. Hij overleed eenige jaren daarna.

* Royer-Collard (Antonius Athanasius), hoogleeraar aan de geneeskundige faculteit van *Parijs*, lid van de koninklijke akademie der geneeskunde, enz. in 1768 te *Sompuis*, bij *Vitry-le-Français* geboren, volbragt zijne studiën aan het collegie van *Lyon* en trad vervolgens in de vrije congregatie van het oratorium te *Lyon*, waar hij tot in 1792 de humaniora onderwees. In 1791 en 1792 gaf hij in die stad een staatkundig dagblad in het licht getiteld *le Surveillant*, dat veel bijval vond, en waarin hij de buitensporigheden der omwenteling bestreed. Op het tijdstip, waarop de moordtooneelen van September te *Lyon* herhaald werden, nam Royer-Collard, wiens leven in gevaar was, de vlugt naar het leger der *Alpen*, en hij ontving er bij het beheer der levensmiddelen eene bediening, welke hij in 1797 nederlegde. Hij was alstoen 29 jaren oud, en vader van een huisgezin: het was eerst op dat tijdstip dat hij de leergangen der geneeskunde van de school van *Parijs* kwam volgen, en hij ontving in 1802

de doctorale waardigheid. In 1803, voerde hij, onder den titel van *Geneeskundige bibliotheek*, eene verzameling in die volgens het oordeel van F. G. Boisseau, (7.e dl. blz. 66 van de *Biogr. médicale*), zoo lang hij er artikels in leverde, het beste geneeskundige dagblad is geweest. In de maand Januarij 1806, werd Royer-Collard tot opper-geneesheer van het krankzinnigen gesticht van *Charenton* benoemd: men weet welke belangrijke verbeteringen hij aan die inrigting gaf, die, onder zijn bestuur het schoonste en nuttigste van alle gelijksoortige is geworden. In 1808 tot algemeen inspecteur der universiteit benoemd, werd hij met verscheidene gewigtige en moeijelijke zendingen belast, die het onderwijs der geneeskunde in *Frankrijk* tot doel hadden. In 1816 beriep hem de eenparige wensch der hoogleeraars van de geneeskundige faculteit van *Parijs*, om den leerstoel der wettelijke geneeskunde te bekleeden en gedurende drie jaren hield hij dien leergang. In 1819 werd hij belast met eenen leergang van inwendige geneeskunde, voornamelijk in hare betrekkingen beschouwd, met de openbare inrigtingen aan de krankzinnigheid toegewijd, een cursus die weldra in 1823 ten gevolge der vernietiging van de faculteit der geneeskunde werd afgebroken. Maar de lessen, die hij gaf, werden met ijver gevolgd; zij hadden ten doel om de zielkunde in hare betrekking met de physiologie te beschouwen, om de grondslagen eener gezonde wijsbegeerte die eener valsche en logenachtige wijsbegeerte, die tot dusverre geheerscht had, te doen vervangen, en het materialismus tot in zijne grondslagen aanteranden. Ten gevolge der nieuwe inrigting, van de geneeskundige faculteit, werd Royer Collard van zijnen post van algemeen inspecteur der universiteit, dien hij sedert meer dan 14 jaren bekleed had, beroofd. Deze beroemde hoogleeraar is den 27 November 1825 te *Parijs* overleden. Behalve de beide *Dagbladen* die hij daarstelde, en zijne inwijdings-thesis, onder den titel van *Proeve over de ophouding der maandstonden* in 1802 in 8.vo gedrukt, heeft hij een aantal artikelen in het *Bulletin de l'Athenée de médicine de Paris*, in de *Grand Dictionnaire des sciences médicales* en in het *Journal des Débats* geleverd. Er bestaat nog van hem een *Verslag aan het ministerie van*

binnenlandsche zaken over de *ter mededinging ingezondene werken over het keelgezwel*, *Parijs* 1812, in 4.to, herdrukt in het *Ontledend overzigt van het keelgezwel* door docter BRICHETEAU, *Parijs*, 1825, in 8.vo, en in het Hoogd. vertaald door doctor ALBERTUS VAN BRÊMEN, een der schrijvers die den prijs van twaalf duizend franken deelden bij de mededinging, door het keizerlijk bestuur geopend, bij gelegenheid van den dood van den zoon van LODEWIJK BONAPARTE dien NAPOLEON tot zijn' opvolger bestemd had, en die in 1807 door een keelgezwel werd weggemaaid. Het *Journal des Débats* van 6 December 1825 heeft eene *Levensschets* van ROYER-COLLARD in het licht gegeven. Men kan daarenboven de verschillende redevoeringen raadplegen, die op zijn graf door den heer DE LENS, in naam van de koninklijke akademie der geneeskunde; door den heer ADELON, in naam der geneeskundige afdeelingen, en de *Rouwklagten* . . . , in naam van het atheneum der geneeskunde van *Parijs*, door den heer doctor JOLLY, zijnen algemeenen secretaris, zijn uitgesproken. Doctor ROYER-COLLARD was de broeder van PETRUS PAULUS ROYER-COLLARD, als hoogleeraar der wijsbegeerte en als afgevaardigde bekend.

ROYER. — Zie PROST DE ROYER.

ROYER (JOANNA LE), zuster DE LA NATIVITÉ. — Zie NATIVITÉ.

*ROYÈRE (JOANNES MARCUS DE), Bisschop van *Castres*; werd den eersten October 1727, op het kasteel van *Bad*, in *Périgord*, uit eene adellijke maar niet zeer rijke familie geboren. De abbé DE BONNEGUISE, groot-vicaris van *Kamerijk* en aalmoezenier van de Dauphine, belastte zich met zijne opvoeding en rigtte zijne eerste schreden in de geestelijke loopbaan. Toen de abbé DE BONNEGUISE in 1752 tot bisschop van *Kamerijk* werd benoemd, nam hij den jongen DE ROYÈRE met zich, benoemde hem tot groot-vicaris en vervolgens tot aartsdiaken. In 1766 werd de abbé DE ROYÈRE tot het bisdom *Tréguier* bevorderd, waar hij door zijnen ijver en zijne godsvrucht de algemeene achting en eerbied won. Hij voerde in zijn diocees de vereering van het heilige Hart van JESUS in, en vervaardigde een nieuw *Propria Sanctorum*. In 1733 op den stoel van *Castres* verplaatst, die

door den dood van den heer DE BARRAL openstond, gaf hij er talrijke bewijzen van den geest van liefdadigheid die hem bezielde. Lid van de vergaderingen der geestelijkheid van 1772 en 1780, sprak hij in de eerste de openingsrede uit, waarin hij over de eensgezindheid der Kerk met het burgerlijk gezag handelde. Hij werd door zijne geestelijkheid tot de algemeene staten afgevaardigd, onderteekende de akte der minderheid, kwam daarna te *Castres* terug, waar hij uit zijn paleis werd verdreven; hij zag zich zelfs weldra genoodzaakt om die stad te verlaten. Na twee maanden verblijf te *Ax*, werd hij het voorwerp van een bevel om hem voor den regter te voeren, en dertien gensdarmes verschenen om zulks ten uitvoer te brengen. Een zijner vrienden redde hem. Deze prelaat begaf zich naar *Urgel*, daarna naar *Vich;* twee jaren later was hij bij de aannadering der Fransche troepen, genoodzaakt dit verblijf te verlaten. ROYÈRE begaf zich naar *Lissabon*, en hield zijn verblijf in de abdij *Alcobaça*, waar hij den 24 Mei 1802 overleed, nadat hij aan den Paus zijn ontslag, dat hem verzocht was, had ingezonden. Men vindt in den *Fransche Godsdienst-Vriend*, 60.e dl., blz. 125 eene *Levensschets van dezen prelaat* door de oversten van het seminarium van *Castres* geschreven.

ROYOU (THOMAS MARIA), kapellaan van de orde van den *heiligen LAZARUS*, in 1741 te *Quimper* geboren, onderwees gedurende meer dan 20 jaren de wijsbegeerte aan het collegie van LODEWIJK *den Groote*. Na den dood van FRÉRON verschafte hij verscheidene artikels aan de *Année Littéraire*, en in 1778 had hij de redactie van het *Journal de Monsieur*, hetwelk in 1783 ophield te bestaan. Van af het begin der omwenteling, toonde hij zich de vijand der veranderingen en nieuwigheden, en begon, in 1790, het dagblad: *De konings-vriend*, (*l'Ami du Roi*). Een besluit van het wetgevend ligchaam, van 3 Mei 1792, verbood het dagblad, en beval dat de schrijvers voor het hooge geregtshof van *Orleans* zouden worden betrokken. De abbé ROYOU, door eene doodelijke ziekte aangetast, hield zich bij een zijner vrienden verborgen, waar hij den 21 Junij van hetzelfde jaar overleed. Behalve deze dagbladen waaraan hij gewerkt heeft, kennen wij van den abbé ROYOU: 1.° *Le monde*

etc. (*De glazen-wereld tot stof gemaakt*), 1780, in 12.mo Dit is eene geestige critiek van het stelsel van BUFFON. — 2.o *Mémoire etc.* (*Memorie voor Mevrouw DE VALORY*). Deze dame pleitte tegen den advocaat COURTIN, en had geenen enkelen verdediger tegen eene zoo beroemde tegenpartij, kunnen vinden. De abbé ROYOU verdedigde haar met warmte. 3.o *Étrennes etc.* (*Geschenken aan de schoone geesten*), 1785, in 12.mo

* ROYOU (JACOBUS CORENTIN), advocaat en letterkundige, broeder van den beroemden abbé en dagbladschrijver van dien naam, (Zie het voorgaande artikel), werd in 1745 te *Quimper* geboren. Door zijnen broeder naar *Parijs* gelokt, kwam hij er 1791 om aan de redactie van den *Konings-vriend* mede te werken, welk dagblad bestemd was om de grondbeginselen der omwenteling te bestrijden, en dat in 1792 werd verboden. Hij kwam met zijnen broeder in stijl en denkwijze zoo zeer overeen, dat het publiek deze medewerking niet eens gewaar werd; ook werd hij niet vervolgd en hij ontsnapte aan de revolutionnaire woede. In 1796, deed hij een ander dagblad in het licht verschijnen getiteld: *le Véridique* (*de Waarheidsvriend*), later *l'Invariable* (*de Onveranderlijke*), dat op den 18 Fructidor werd verboden, en hem naar het eiland *Ré* deed verbannen. Door het directorium weder in vrijheid gesteld, werd hij in 1798 tot advocaat bevorderd, vervulde zijne pligten als regtsgeleerde met ijver en droeg bij tot de verdediging van BROTHIER en LAVILLEHEURNOIS: hij is het die de beide zoo treffende sluitreden vervaardigde, door LEBON uitgesproken, die aan het geheele gehoor tranen afpersten en de beschuldigden van den hen bedreigenden dood redden. Tijdens de restauratie werd hij tot dramatische censor benoemd, en verkreeg in 1821 eene jaarwedde van den koning. Hij is den 1.en December 1828, overleden. Er bestaat van hem: 1.o *Précis etc.* (*Kort begrip der oude Geschiedenis, volgens ROLLIN*), 1802, 4 dl.n in 8.vo — 3.e uitgave, 1826; — 2.o *Histoire etc* (*Romeinsche geschiedenis van af de stichting van Rome tot AUGUSTUS*), 1806, 4 dl.n in 8.vo; 2.e uitgave 1826; — 3.o *Histoire etc.* (*Geschiedenis der Romeinsche keizers, van AUGUSTUS tot CONSTANTIUS CLORUS, vader van KON-*

STANTIJN), 1808, 4 dl.n in 8.vo; 2.e uitgave, 1824; — 4.o *Histoire etc.* (*Geschiedenis van het dalende Romeinsche rijk*), 1803 4.dln in 8.vo, 2.e uitgave, 1814, in eenen slechten geest geschreven. Onder voorwendsel van LEBEAU te verkorten, maakt hij hem onkenbaar; hij spot met de verschijning van het kruis aan KONSTANTIJN, en met de vinding van hetzelve door de heilige HELENA. Men zou zeggen dat hij het aan KONSTANTIJN ten kwade duidt het christendom omhelsd te hebben, en overal tracht hij om de godsdienstige kleur welke LEBEAU aan zijn werk gegeven had, te doen verdwijnen. Zie de *Mélanges philosophiques etc.* 6.e dl. blz. 289; — 5.o *Histoire etc.* (*Geschiedenis van Frankrijk van af PHARAMOND tot het 25.e jaar der regering van LODEWIJK XVIII*), 1819 6 dl.n in 8vo. Deze geschiedenis, zegt de Fransche *Godsdienstvriend*, (Zie de N.os 536, 1380 en 1485) is enkel geschikt om aan jonge lieden valsche indrukselen betrekkelijk de Godsdienst en de geestelijkheid te geven. ROYOU laat geene gelegenheid voorbijgaan om de misbruiken, die bij de geestelijkheid hadden kunnen indringen, te vergrooten. Alle gebeurtenissen die op de Godsdienst betrekking hebben, hare plegtigheden, hare wonderwerken, hare gebruiken, hare meest vereerde Heiligen, hare achtenswaardigste bedienaars, alles is voor den geschiedschrijver het voorwerp van scherpe aanmerkingen; en ongepaste hekelingen, van minachtende uitdrukkingen hij schept er behagen in, om de gebreken der Paussen, bisschoppen en priesters uit te bazuinen, de billijkheid vorderde dat, terwijl hij het kwaad aan den dag bragt, hij ook het goede verhaalde, en dit verzuimt hij bijna geheel en al: hij zegt niets van de groote deugden van den H. BERNARDUS, en van de diensten, welke hij aan zijne eeuw bewees. Met betrekking tot het letterkundige gedeelte, zijn de daadzaken dezer geschiedenis zonder orde voorgedragen en op eene drooge wijze verhaald. De schrijver schijnt zich niet te hebben bezig gehouden om belangwekking en verscheidenheid in zijne verhalen te brengen, hij is zeer slordig in zijnen stijl. Er komen overdreven gemeenzame uitdrukkingen en wendingen in voor; eindelijk, is hij gewoonlijk van bevalligheid, sierlijkheid, zuiverheid en opwekking ontbloot. — 6.o *Phocion*, een treurspel met eenigen bijval in 1817 op het Fransche tooneel voorgesteld;

— 7.° *Le frondeur*, blijspel in 1 bedrijf en in verzen, op het Fransche tooneel voorgesteld; — 8.° *Dévéloppement etc.* (*Ontwikkeling van de voornaamste oorzaken en gebeurtenissen der omwenteling, kunnende dienen ten vervolge en bijvoegsel op de* Fransche geschiedenis, *voorafgegaan van eene keuze van zedespreuken der ouden, enz.*), 1823, in 8.vo; — 9.° *la Mort etc.* (*De Dood van* CÆSAR), treurspel in 5 bedrijven, op het tooneel van het *Odeon* in 1825 voorgesteld, dat een zeer slecht onthaal te beurt viel. ROYOU heeft nog medegewerkt aan den *Observateur des colonies*, een dagblad in 1819 en 1820 in het licht gegeven, en dat eerst onder den titel van *Verdediger der volksplantingen* in het licht verscheen. De *Biographie universelle etc.* zegt dat hij zich van de schrijvers onderscheidde, die, even als hij, zich aan de verdediging der leerstellingen van de volstrekte magt hebben toegewijd, door zijnen haat voor alle priesterlijk oppergezag.

* ROZIER (JOANNES), een beroemd landbouwkundige, den 24 Januarij 1734 te *Lyon* geboren, omhelsde den geestelijken staat en werd niettemin door eene bepaalde neiging medegesleept om de verschillende takken des landbouws te beoefenen. De bescherming van den koning van *Polen*, STANISLAUS-AUGUSTUS, die hem niet kon doen besluiten om in zijne staten te komen, verwierf hem het rijke kloostervoogdijschap van *Nanteuil-le-Haudouin*. De abbé ROZIER had de vermaardheid, welke hij genoot, te danken aan zijne landbouwkundige studiën. Hij had de werken van COLUMELLE, van VARRON en van OLIVIER DE SERRES, beoefend, en hij had LA TOURETTE, zijnen landgenoot en vriend tot gids gekozen. Hij legde zich op de kruidkunde toe, en gaf, gezamenlijk met dezen laatste in het licht, *Démonstrations etc.* (*Grondbeginselen van kruidkunde, ten gebruike der veeartsenijkundige scholen*), *Lyon*, 1766, 2 dl.n in 8.vo een werk dat een aantal uitgaven heeft gehad (Zie GILIBERT). Hij bestemde het tot onderrigt der kweekelingen van de veeärtsenijkundige school door BOURGELAT gesticht, en waar hij als plaatsvervanger van dien geleerde, tot hoogleeraar benoemd was. Na zijnen post verloren te hebben, deed de abbé ROZIER eene reis naar *Parijs*, en werd er eerst medewerker aan het *Jour-*

nal de physique van ARN. — EL GAUTIER DAGOTY, daarna eigenaar van hetzelfde dagblad dat hij tot titel gaf: *Observations etc.* (*Waarnemingen over de natuurkunde, de natuurlijke historie en de kunsten*), en dat onder zijn bestuur volmaakt wel slaagde. Het is in zijn prioraat *Nanteuil-le-Haudouin* dat hij zich bezig hield met het ontwerp om eene volledige verhandeling over de landelijke werkzaamheden te leveren, en hij gaf dezelve in het licht onder den titel van *Verhandeling over den landbouw*, 1781 — 1796, in 10 dl.n in 4.to, waarvan de laatste na den dood des schrijvers, 1798, is in het licht verschenen. Men zou dit werk als classiek kunnen beschouwen, indien hetzelve minder uitgebreid en minder met bijzonderheden overladen was, die met het hoofdonderwerp geene betrekking hebben. Don JUAN ALVARES GUETRA heeft er een uittreksel in het Spaansch van geleverd. In 1788 kwam ROZIER in zijne geboorteplaats terug, en het bestuur verleende hem het opzigt over de kweekschool der generaliteit: de akademie van *Lyon* nam hem in het volgende jaar in haar midden op. Behalve de reeds aangehaalde werken, bestaat er van hem: 1.o *Mémoire etc.* (*Verhandeling over de wijze om zich de verschillende diersoorten te verschaffen, en om dezelve uit de landen te zenden die de reizigers doorkruisen*), *Parijs* 1774, in 4.to; — 2.o *Nouvelle etc.* (*Nieuw register der artikelen in de Gedenkschriften van de akademie der wetenschappen van Parijs*, van 1666 tot 1770, 1775 en 1776 *voorkomende*), 4 dl.n in 4.to; — 3.o *Manuel etc.* (*Handboek des tuiniers, voor elken dag van het jaar in oefening gebragt*) 1795, 2 dl.n in 18.mo; en verscheidene *Verhandelingen* over de wijze om de wijnen te branden en te stoken, over de aankweeking van het knolzaad, van het raapzaad, over de olijfolie-molens en de persen, eindelijk over het weeken van hennep. Dit laatste, door de akademie van *Lyon* bekroond, is in de verzameling der verhandelingen over hetzelfde onderwerp herdrukt in 1788 door den ridder DE PERTHUIS in het licht gegeven. De heer BARBIER schrijft hem eene *Verhandeling* toe *over de luchtbollen der ouden en nieuweren*, door A. G. Ros . . . , *Geneve* en *Parijs*, *Serviere*, 1784 in 12.mo Gedurende zijnen geheelen levensloop, had hij wijze grondbeginselen aan den

dag gelegd, maar gedurende de omwenteling legde hij den burger-eed af, en werd hij tot constitutionneel pastoor van de parochie *des Feuillans* benoemd. Zijn levenseinde was zeer ongelukkig: gedurende het beleg van *Lyon* viel eene bom terwijl hij sliep op zijn bed, sloeg zijn ligchaam aan flarden, dat men den 29 September 1793, in de overblijfsels van zijn vertrek verspreid vond.

* ROZIÈRE (LODEWIJK FRANCISCUS CARLET, markgraaf DE LA), den 10 October 1733, te *Pont-d'Arche*, nabij *Charleville* geboren, sproot uit eene beroemde Piemonteesche familie. In den ouderdom van 14 jaren, trad hij in de loopbaan der wapens, en in 1748 werd hij luitenant bij het regiment van *Touraine* (infanterie); hij maakte zijne eerste wapenfeiten in *Italië* en *Vlaanderen*, en bevond zich bij het beleg van *Maastricht*. Hij verliet het regiment van CONTI, waarin hij was opgenomen om in hoedanigheid van eersten officier in de krijgsbouwkundige school van *Mézières* overtegaan. De markgraaf DE LA ROZIÈRE was zeer ervaren in de wetenschappen, en in 1752 vergezelde hij den abbé LA CAILLE maar de *Oost-Indiën*, als krijgs-bouwmeester in de voor die koloniën bestemde brigade. Bij zijne terugkomst in *Europa* (1756) tot generaal-adjudant van den graaf DE RÉVEL, daar na tot hulp algemeen kwartier-maarschalk benoemd, volgde hij in 1757 het leger naar *Boheme;* hij begon den zevenjarigen oorlog, en onderscheidde zich door zijne talenten en zijnen moed, waarvan hij bij den ongelukkigen slag van *Rosbach* ondubbelzinnige bewijzen aan den dag legde. In 1761, werd hij met het kruis van den H. LODEWIJK versierd en tot den rang van luitenant-kolonel bij het regiment des konings benoemd, en werd vervolgens *in eene* verkenning door de Schotten in het woud van *Sababord* krijgsgevangen gemaakt. Voor den koning van *Pruissen* gevoerd zijnde, zeide hem deze vorst: » Ik wenschte u naar het Fransche leger terug te zenden; maar als men een zoo beroemd officier als gij heeft gevangen genomen, behoudt men hem het langst mogelijk: ik heb er redenen voor dat gij in de tegenwoordige omstandigheden niet wordt uitgewisseld, gij zult alzoo op uw woord van eer, bij ons blijven." Gedurende drie weken dat de markgraaf DE LA ROZIÈRE in de legerplaats van FRE-

derik II verbleef, ontving hij, van dezen vorst en van prins Ferdinand van *Brunswijk*, bewijzen hunner goedheid en achting. Deze laatste zeide eens, op hem wijzende en terwijl hij hem aan den aanval van *Frauenberg* herinnerde, waar hij op het punt had gestaan van gevangen genomen te worden: » Ziedaar den Franschman die mij den meesten angst voor mijn leven heeft aangejaagd, en zelfs geloof ik het aan hem te danken te hebben." In 1762 werd hij uitgewisseld en het volgende jaar werd hij in het geheim ministerie van den graaf de Broglie geplaatst. Op de bevelen van Lodewijk XV begaf hij zich in 1763 naar *Engeland*, later in 1765, doorkruiste hij de kusten van *Frankrijk* om er de kusten en havens te onderzoeken, welke zending hij met even zooveel ijver als talent ten uitvoer bragt, en waarvan het gevolg een ontwerp was om te *Cherbourg* eene haven te bouwen, en een post van verdediging voor die van *Rochefort* en het landschap *Aunis*. Dit ontwerp werd eerst 25 jaren later, dat is in de maand Mei 1791 ten uitvoer gebragt. In 1778, ontwierp hij een plan van inval in *Engeland*, en werd in 1781 tot den rang van veldmaarschalk bevorderd. Na het sluiten van den vrede met *Engeland* in 1783, voerde Rozière tot 1787, het bevel over zes bataillons, aan de werken der binnenlandsche scheepvaart van *Bretagne* gebruikt. Zoodra de omwenteling uitbarstte, verklaarde hij zich tegen de grondstellingen, welke zij predikte, en hij verliet zijn vaderland met zijnen oudsten zoon, die kapitein der dragonders was. Zich naar *Coblentz* begeven hebbende, droegen de prinsen, broeders van Lodewijk XVI aan hem het beheer der kantoren van oorlog op, die zij in die stad hadden gevestigd. Zij handhaafden hem in 1792 in den rang van algemeen kwartier-maarschalk van het koninklijke leger; en hij werd in hetzelfde jaar tot kommandeur der militaire orde van den H. Lodewijk benoemd. De graaf van *Artois* (later Karel X), die toenmaals zijn verblijf te *Petersburg* hield, deed hem naar *Engeland* oversteken, van waar hij zich weldra naar *Dusseldorp* begaf, werwaarts de maarschalk de Broglie hem beriep. Bij de onderneming van het eiland *Noirmoutier* en *Ile Dieu*, werd hij hoofd-kwartiermeester der uitgewekenen en der Engel-

sche troepen; maar deze ongelukkige togt was als de voorbode van dien van *Quiberon*. Tijdens de ontbinding van het koninklijk leger, begaf hij zich in hoedanigheid van veldmaarschalk in Russische dienst; hij verliet dat land om zich naar *Portugal* te begeven, waar hij met den rang van algemeen-kwartier-meester en van luitenant-generaal diende. Hij werd tot commandeur van de CHRISTUS-orde en tot algemeen inspecteur der grenzen en kusten des koningsrijks benoemd. Hij bleef van 1797 tot 1807 in *Portugal*, op welk tijdstip het Fransche leger er inviel. Men zegt dat de markgraaf DE LA ROZIÈRE voornemens was naar *Frankryk* terug te keeren, toen hij den 17 April 1808 overleed. Hij heeft nagelaten: 1.° *Stratagèmes etc.* (*Krijgslisten*) *Parijs*, 1756 in 12.mo een zwak werk zijner jeugd; — 2.° *Campagne etc.* (*Veldtogt van den maarschalk* DE CREQUI *in Lotharingen en in den Elzas in 1677*) *Parijs*, 1764, in 12.mo; — 3.° *Campagne etc.* (*Veldtogten van* LODEWIJK, *prins van Condé, in Vlaanderen in 1674*) ibid, 1765; — 4.° *Campagne etc.* (*Veldtogt van den maarschalk* DE VILLARS *en van* MAXIMILIAAN-EMMANUEL, *keurvorst van Beijeren, in Duitschland, in 1703*) *Parijs*, 1766, in 12,mo; — 5.° *Campagne etc.* (*Veldtogt van den hertog* DE ROHAN *in Valteline in 1635, voorafgegaan van eene verhandeling over den bergoorlog*) met eene kaart; — 6.° *Traité etc.* (*Verhandeling over de wapens in het algemeen*), Ibid., 1764, 1 dl. in 12.mo Er bestaan van LA ROZIÈRE, nog drie zeer geachte *kaarten;* te weten: 1.° van *Hessen*, — 2.° van de *Catholijke Nederlanden*, — 3.° van den slag van *Senef*. Verscheidene zijner handschriften zijn in het depôt van oorlog; dezelve bevatten zeer belangrijke *Aanteekeningen* over de krijgskunde.

EINDE VAN HET EEN EN TWINTIGSTE DEEL.